
Tütün ve Sağlık Bibliyografisi
1968-2001

TÜTÜN VE SAĞLIK BİBLİYOGRAFİSİ

1968-2001

Yayına Hazırlayanlar:

Prof.Dr. Kemal Agun

Doç.Dr. Celal Karlıkaya

Dr. Esin Karlıkaya

Tütün ve Sağlık Bibliyografisi
1968-2001

Birinci Baskı, Mayıs 2004
Türk Tabipleri Birliği Yayınları

ISBN 975-6984-67-8

Kapak - Sayfa Düzeni
Sinan Solmaz

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ MERKEZ KONSEYİ

GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil Sok.
No:2 Kat:4, 06570 Maltepe / ANKARA
Tel: (0 312) 231 31 79 • Faks: (0 312) 231 19 52-53
e-posta: ttb@ttb.org.tr • <http://www.ttb.org.tr>

SUNUŞ

Ülkemizde sigara kullanımı oranları çok yüksek... Aslında tütün kullanımını diye düzeltmemiz gerek. Çünkü son yıllarda gençlerde tütün bağımlılığı yapacak nargilelerin içildiği kahveler moda oldu. İnsanlarımız yasaya rağmen doğrudan olmayan çeşitli reklamlarla özendirilen sigarayı içiyor, gençlerimiz çocuk yaşlarda sigaraya başlıyor/başlatılıyor. Tütün karşıtı etkinlikler de aynı görecelilikte olmasa da çoğalıyor. Sigara karşıtı dernekler, vakıflar yanı sıra meslek birlikleri, derneklerin bir araya geliyor, SSUK (Sigara ve Sağlık Ulusal Komitesi) ve başta eğitim olmak üzere çeşitli etkinlikler yapıyorlar. Bunların yeterli olduğunu söyleyemeyiz. Çoğaltılmalı. Bu arada Türkiye’de yapılmış pek çok çalışmaya ulaşmada da sıkıntı var. Bu gerekçeyle Türk Tabipleri Birliği, değerli yazarları (Prof.Dr.Kemal Agun, Doç.Dr.Celal Karlıkaya, Dr.Esin Karlıkaya) bu bibliyografiyi hazırlayıp getirdiklerinde ilgili herkesin ulaşabileceği bir yayına dönüştürme isteğinde oldu...

Bu değerli çalışmayı hazırlayan, Türk Tabipleri Birliği’ne yayın hakkını veren değerli bilim adamlarına teşekkür ediyoruz. Umuyoruz ki yapılanların aktarıldığı yayınlar, tütün karşıtı yaratıcı çalışmalarını kışkırtsın. Bir yandan ülkemizde Tütün Yasası’nı daha kuvvetlendirecek Tütün Çerçeve Andlaşması’nın yasalaşması için çaba gösterirken, diğer yandan Türkiye’ye özgü çalışmaların artmasını sağlayalım. Bu kitap bu ortak çabamızda değerli bir araç olacaktır, buna inanıyoruz.

Türk Tabipleri Birliği
Merkez Konseyi

ÖNSÖZ

Osmanlılar döneminde Reji idaresi ile başlayarak Cumhuriyet'in ilk yıllarında İnhisarlar bünyesinde örgütlenen TEKEL ÜRÜNLERİ içinde ilk sırayı tütün mamülleri ve özellikle sigara almaktadır. Her zaman ve her dönemde ülkemizde devlet yetkilileri halkımızın sigara kullanmasını ya yasakçı bir zihniyet veya devlet bütçesine en önemli gelir getirici bir kaynak olarak bakmıştır. Uzun yıllar sigaranın sağlık ve ekonomik zararları yetkililerce ihmal edilmiştir.

Son çeyrek yüzyıl boyunca sigaranın neden olduğu hastalıklar; hem bireysel ve hem de toplumsal ekonomik zararlar tüm gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır.

Alışkanlık yapan ürünler içinde serbestçe satışı yapılan yegane ürün tütün mamülleri özellikle sigaradır. Sigara karşıtı çalışmalar sonucu; bu ürünün halkın toplu yaşam alanları ile okul ve hastaneler gibi kamuya açık alanlarda sigara içimi yasaklanmıştır. Ayrıca pekçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yasa 18 yaş altı çocuklara sigara satışını; yazılı ve görsel basında sigara reklamlarını yasaklamıştır. Ne yazık ki hala dolaylı yollarla sigara reklamları ve çocuklara sigara satışları ülkemizde yapılmakta ve toplu yaşam alanlarında, okullarda, hastanelerimizde sigara içilmektedir.

Gelişmiş ülkeler halklarını sigaranın zararlarından korumak üzere son yıllarda çok etkin önlemler almışlardır. Gelişmemiş ülkelerin yıllık bütçelerinden daha fazla reklam giderlerine sahip, dev, uluslararası sigara şirketleri çalışma alanlarını geri kalmış veya az gelişmiş ülkelere kaydırmaktadır. Zengin dünya ülkelerinin çıkarılarını korumayı amaçladıkları dünya ticareti, KÜRESELLEŞME süreci doğrultusunda, ülkemizde de tütün mamülleri piyasası uluslararası dev sigara şirketlerinin kontrolü altına girmek üzeredir.

Bütün bu olumsuz gelişmelere karşın maddi güçleri olmayan ve devletimizden mali destek bulamayan sigara karşıtı sivil toplum örgütleri 1990'lı yılların başlarında ilgili kamu kurumları temsilcilerini de içine alan bir örgütlenme modeli oluşturmuşlardır. Ne yazık ki daimi bir sekreteryası ve yeterli mali kaynakları olmayan bu birliğin sigara karşıtı çalışmaları istenilen başarıyı yakalayamamıştır.

Bizlerin en önemli görevi sigara karşıtı çalışmalarda toplumun her kesiminden insanların aktif katılımını sağlamak olmalıdır. Halkımıza sigaranın sağlık ve ekonomik zararlarını anlatacak, çocuklarımızı sağlıklı yarınlara hazırlayacak şekilde sigara karşıtı eğitim vermemiz gerekmektedir. Bunun için gereken propoganda ve örgütlenme modelini hazırlayacak bilgilere sahip, donanımlı toplum liderlerine gereksinim vardır.

Ülkemizde son yıllarda özellikle çocuklar, gençler ve bayanları hedef alan ve toplumda hızla yayılan sigara kullanma alışkanlığının “Sigara salgınına” dönüşmemesi için acilen gerekli tüm önlemler alınmalıdır. Bu kapsamda gönüllü çalışmak isteyenlere yardımcı olmak üzere son 30 yıldan bu yana özellikle ülkemizde yapılmış sigara-toplum, sigara-sağlık, sigara-ekonomi gibi konuları da kapsayan çalışmalardan ulaşabildiklerimizin özetlerini bir kitapta toplamayı uygun gördük. Ulaşamadığımız bazı araştırmaların literatür bilgilerini okuyucularımıza sunabildik. Üç yıldan fazla bir uğraşı sonucu bu mütevazi eseri okuyucularımızla paylaştığımız için mutluyuz. Bu konuda bir ilki yaptığımıza inanıyor ve yararlı olacağını ümit ediyoruz.

Bu eserin hazırlanmasında bize yayınlarını göndermek nezaketinde bulunan tüm meslektaşlarımıza, kitap halinde basılıp ülkemize kazandırılmasını sağlayan Türk Tabipleri Birliği’ne ve çalışanlarına teşekkür ederiz.

Edirne, 26 Mayıs 2004

Prof.Dr. Kemal Agun

Doç.Dr. Celal Karlıkaya

Dr. Esin Karlıkaya

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	5
ÖNSÖZ.....	7
İÇİNDEKİLER.....	9
Genel Bakış	11
HAKEMLİ ULUSAL DERGİLERDE YAYINLANMIŞ BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR.....	15
HAKEMLİ ULUSLARARASI DERGİLERDE YAYINLANMIŞ BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR.....	229
HAKEMLİ ULUSAL KONGRE ÖZETLERİ	263
HAKEMLİ ULUSLARARASI KONGRE ÖZETLERİ.....	445
EK 1. Yazar Dizini.....	467
EK 2. Anahtar Kelimeler Dizini.....	489
EK 3: Yıllar Dizini	493

Genel Bakış

Doç.Dr. Celal Karlıkaya

Varoluştan başlayarak insanoğlunun en değerli saydığı şey hayatı olmuştur ve insanlık için en değerli olan bu şey biz sağlık çalışanlarının uğraş alanıdır. Bizlerden beklenen yaşamın sürekliliğini sağlamamız, bunun için de sağlıklı olmayı sağlayıcı eylem ve tutumlara öncülük etmemizdir.

Sigara ulusal bir felakettir. Gölcük Depreminde yaklaşık 35,000 kişi, 20 yıllık terörde 30,000 kişi ölmüştür. Oysa sigara tek başına, her yıl, yaklaşık 70,000 insanımızı öldürmektedir. Bu ölümlerin yaklaşık yarısı prematüre ölüm, yani genç yaş ölümüdür. Bu sayıdan kat kat fazla insan da her yıl sigaraya bağlı hastalıklara yakalanmaktadır.

Bizler, hekimler ve sağlık çalışanları olarak sigara yüzünden hastalanan insanların tedavisi için çalışıyoruz; daha üzücü bir şekilde bu hastaların ölüm yolculuğunda, elimizden maalesef çok da fazla bir şey gelmeden, sadece refakat ediyoruz. Dahası bu ölüm yolculuğu nedeniyle kendimiz ve çocuklarımızın geleceğini tehlikeye atıyoruz. Her bir akciğer kanserli hastanın hayatını ortalama 1 yıl uzatıyoruz ve bunun için ülkemiz hasta başına, ortalama 18,000 ABD doları harcıyor. Hesaplamalara göre ülkemizde her yıl yaklaşık 25,000 akciğer kanseri hastası ortaya çıkıyor.

Ülkemizde yaklaşık 17 Milyon insan sigara içmektedir. Sigara içilmesine harcanan para TC. Sağlık Bakanlığı'nın bütçesinden daha fazladır. Bu ve sağlık harcamalarına akıtılan kaynaklar sağlığa aktarılsa idi halkın sağlık düzeyine etkisi yanında biz sağlık çalışanlarının emeklerinin daha iyi karşılanabileceğini de idrak etmekte yarar vardır.

Sonuç olarak sigara ülkemiz için başta bir numaralı insan katili; bir numaralı sağlık düşmanı ve başlıca ekonomi zararlılarından birisidir.

Sigara mücadelesinde ve sigaranın toplumda yayılmasında, rol modeli oynayan kişilerin sigara içiminin kontrolü anahtar faktörlerden birisidir. Biz sağlık çalışanları da toplumun gözünde özellikle de sağlıkla ilgili dav-

ranışlarda esas rol modelleriyiz. Bir tanımlamaya göre sigara içen sağlık çalışanı katile göz yuman polis gibidir.

Toplum tarafından biz sağlık çalışanlarına tanınan ayrıcalık beraberinde ödev ve yükümlülükleri de getirmektedir. İnsanlar, kendilerini yoğun değerlerle bezeyen sağlık çalışanlarına büyük bir güven duygusu içinde kendilerini teslim ederler ve karşılıklı güven hasta-sağlık çalışanı arasında kurulması beklenen ideal ilişkinin temelidir.

Sigara ve Sağlık Bibliyografyasında ne gibi veriler bulunmaktadır?

- Ulusal ve uluslararası bilimsel dergilerde yer almış makale özetlerini, raporları, editöre mektupları, ulusal ve uluslararası konferans bildirimlerini içermektedir.

Bu bibliyografya kimlere göredir?

- Araştırmacılar, kütüphaneciler, tıp ve diğer sağlık profesyonelleri, eğitimciler ve öğrenciler.

Bibliyografya ne kadar eskiye gitmektedir?

- Son 15 yıla odaklanmıştır. Ancak daha eski kayıtlar da ulaşılabilir ölçüde yer almaktadır. Her yıl bulunabilen kayıtların eklenmesi planlanmıştır. Son 15 yılda konuyla ilgili tüm verilere ulaşıldığı iddiası yoktur.

Neden 2001 yılına kadar alınmıştır?

- Bu çalışma 2002 yılında bitirilmiş ve hemen basım için başvurulmuştur. Önce kitap olarak kabul edilmiş ancak daha sonra dergi formatında basılmak istenmesi üzerine ilk başvurudan vaz geçilmiştir. Bu nedenle iki yıllık gözden geçirme süresince elimizde olmayan nedenlerle gecikmiş, güncelleme de bu kitabın ikinci baskısına bırakılmıştır.

Kaç tane kayıt vardır?

- Bu veritabanında Ulusal Dergi makalesi başlığı altında 413; Uluslararası Dergi Makalesi başlığı altında 53; Ulusal Kongre Bildirisi başlığı altında 323; Uluslararası Kongre Bildirisi başlığı altında 29 olmak üzere 818 adet kayıt vardır.

Bibliyografya hangi verileri içermektedir?

- Özellikle sigara ve tütün ile ilgili bilimsel, tıbbi literatüre odaklanmıştır. Kitap şeklindeki veriler, TC. Milli Kütüphane'nin

internet sitesinde (<http://www.mkutup.gov.tr>) çevrimiçi taranabilir ve güncel durumda olması nedeniyle bu bibliyografyaya dahil edilmemiştir.

Bu bibliyografyada eksik kayıtlar var mı?

- Evet. Bu bibliyografyanın amacı ülkemizdeki indeksleme eksikliğini gidermektir ve eksiklik olması ne yazık ki olasıdır. Kitabın sonunda eksik kayıtların ulaştırılması için bir form örneği vardır. Çeşitli yollarla ulaştırılacak kayıtların sürekli eklenmesi planlanmıştır. Böylece ulusal bilgi birikimimizi hep birlikte çoğaltabiliriz. Bunun için şimdiden teşekkür ederiz.

Burada bahsedilen dökümanların tam makalelerini nasıl edinebilirim?

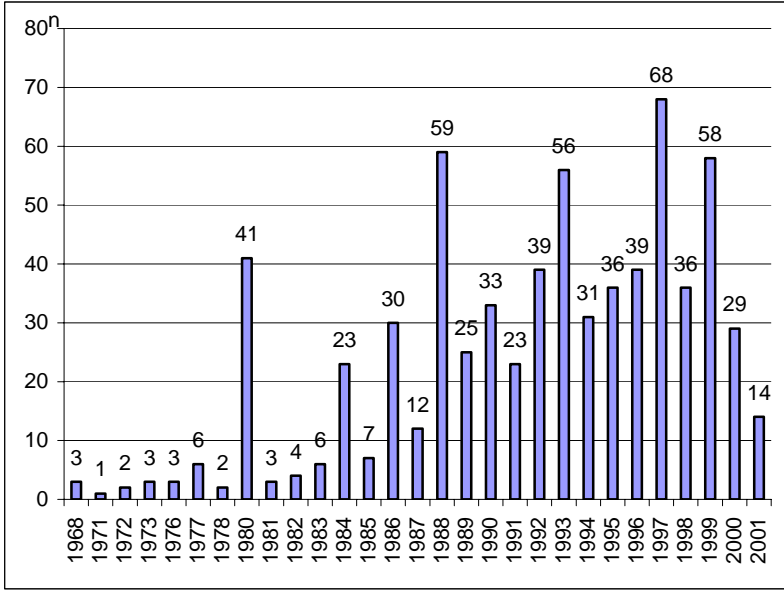
- İndekslenen verilerin tam makalelerini sunmak bu bibliyografyanın, en azından şimdilik hedefi ve imkanları dışındadır. Burada bahsi geçen literatüre birçok Üniversite, Tübitak Kütüphanesinden ve Milli Kütüphaneden ulaşılabilir.

Bu bibliyografya nasıl oluştu?

- Bu bibliyografya Prof.Dr. Kemal Agun'un Ulusal Tütün Bibliyografisi kitabı düşüncesi üzerine Doç.Dr.Celal Karlıkaya'nın İnternet aracılığıyla da, ABD'de CDC tarafından yapılan benzeri gibi, sürekli gelişen ve yaşayan bir veritabanı haline dönüşmesi fikri ile oluştu. Bu veritabanı Doç.Dr. Celal Karlıkaya, Prof.Dr. Kemal Agun ve Dr. Esin Karlıkaya'nın emeğiyle hazırlandı.

Konu Başlıkları, Anahtar Kelimeler

- Bu bibliyografyanın daha verimli kullanılmasını sağlamak amacıyla yazar ismine göre dizin (Ek 1) hazırlamaktan başka iki ayrı dizin de taramaya yardımcı olmak üzere araştırmacılara sunulmaktadır. Bunlardan birisi önceden belirlenen anahtar kelimelere göre (Ek 2) oluşturulmuştur. Bu anahtar kelimeler yazarların orijinal anahtar kelimeleri olmayıp uluslararası kaynaklardan elde edilen sigara ve sağlıkla ilişkili anahtar kelimelerdir ve kısmen konu başlığı özelliğindedir.
- Bu bibliyografyadaki diğer bir yardımcı dizin yıllara göre bilimsel çalışma dizinidir (Ek 3). Buna göre toplam 692 çalışma burada yer almıştır. En fazla yayın 68 adetle 1998 yılında görülmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Sigara ve tütün ile ilgili ulusal bilimsel tıbbi yayınların yıllara göre dağılımı.

- Bu bibliyografyadaki dizinler sayesinde basılı haliyle de araştırma ve tarama işlemleri ileri derecede kolaylaştırılmıştır.
- Konusunda ulusal bilimsel çalışma envanteri ortaya konmuştur.

HAKEMLİ ULUSAL DERGİLERDE YAYINLANMIŞ BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR

AÇIK Y, SEZER RE, BOSTANCI M. ve ark.

Elazığ'da'ki Şehirlerarası Otobüs Firmalarıyla Yolculuk Yapan Kişilerin Sigara İçme Durumları ve Şehirlerarası Otobüslerde Sigara İçiminin Yasaklanması Konusundaki Görüşleri.

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1996;3(1-2):17-21. [Araştırma]

1995 yılı Mart ayında rastgele örneklem yöntemiyle seçilen 4 gün süresince Elazığ-Ankara otobüslerinin yolcularından 326 kişi araştırma kapsamına alındı. Çoğu Murat ve Hazar olmak üzere 4 şirketin otobüs yolcularıydı. 3 yolcu bilgi eksikliği nedeniyle çalışma dışı bırakıldı; kalan 323 yolcunun %78.3'ü erkek ve %21.7'si bayandı. Erkek yolcuların yaş ortalaması 35.24 ve bayanların 35.93 yılı. Yolcuların en yoğun olduğu yaş dilimi %60.7 ile 21-40 yaş arası ve %25.8 ile 41-60 yaş grubunda idi. Erkek yolcuların %1.6'sı ve bayanların %15.7'si okur yazar değildi. Eğitim düzeyi ile cinsiyet arasında istatistiksel anlamlı ilişki saptandı ($p=0.0001$). Cinsiyete göre sigara içme durumu incelendiğinde hergün ve arasıra sigara içenlerin toplamı ABD tanımlamasındaki gibi halen sigara içenler grubunu oluşturdu. Erkeklerin %58.9'u ve kadınların %28.6'sı halen sigara içiyordu. Sigarayı bırakanlar erkekler grubunda %19.0 iken bayanlarda %8.6 bulundu. Günde 6-10 adet ve 11-20 tane sigara içenler erkekler grubunda %70.8 ve bayanlarda %84.2 oranında bulundu. Sigara içilmeyen otobüsleri tercih edenler erkekler grubunda %64.8 ve bayanlarda %82.4 olup genelde %68.6 düzeyindeydi. Otobüslerde sigara içilmemesini destekleyenler erkekler grubunda %71.3 iken bayan yolcularda %84.1 olup genelde %74.1 oranında saptandı. Sigara içen ve içmeyen yolculardan sigara içilmesini isteyenlerin toplamı %15.7 civarında idi. Hergün ve arasıra sigara içen yolcuların toplam %45.3 kadar otobüslerde sigara içilmesini isterken %16.6 sının fikrinin olmadığı görüldü. Yolcuların 2/3 den fazlası yani %68.6'sı seçme hakları olduğu takdirde sigarasız otobüsle yolculuk yapmayı tercih edeceklerini bildirdi.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar; Çevresel Tütün Dumanı; İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları; İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları.

AÇKURT F, WETHERILTH, HACİBEKİROĞLU M, LÖKER M.

Çay, Sigara, Stres ve Paritenin Gebe ve Emzikli Kadınlarda Anemi Görülme Sıklığı ve Bebek Doğum Ağırlığı ile Etkileşimleri

Beslenme ve Diyet Dergisi 1993;22 (1):15-26. [Araştırma]

Bu çalışmada gebelik ve emzicilik dönemlerindeki kadınlarda çay, sigara, stres ve paritenin anemi ile ilişkisi ve ayrıca bu faktörlerin bebek doğum ağırlığı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Hamilelerin çoğunluğu 20-24 ve 25-30 yaş gruplarında olup %80 civarındadır. Gebe ve emzikli annelerin I.dönemde yani hamileliklerinin 12-18.haftasında (n=130), hamileliklerinin 28-32.haftasındaki II.döneminde (n=88) ve III. yani 12-18 haftalık emzicilik döneminde (n=95) Hb g/100mL, hematokrit %, ferritin ng/mL, transferrin mg/dL ve demir ug/dL ölçümleri yapılmış ve ortalamaları ile standart sapmaları hesaplanmıştır. İstanbul ve Kocaeli illerindeki 10 sağlık merkezinde 12-18 haftalık 130 gebe kadınla çalışmalara başlanmış, aynı hamileler gebeliklerinin 18-32. haftası ve doğumu takiben laktasyon döneminin 1-18. haftalarında izlenmişlerdir. Uygulanan anketler ile çay, sigara tüketimi., stres ve parite hakkında bilgi edinilmiş, alınan kan örneklerinde hematokrit, hemoglobin, demir, ferritin ve transferrin tayinleri yapılmıştır. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde gebe ve emzikli annelerde çay tüketimi ile anemi indikatörleri ve bebek doğum ağırlığı arasında anlamlı korelasyonlar belirlenememiştir. Hb. ve Htc ile sigara tüketimi arasında her üç dönemde de negatif ilişkiler olduğu dikkati çekmiş, ancak bu ilişkiler istatistiksel açıdan önemli bulunmamıştır. Stres ve parite arasında önemli düzeyde olumlu bir ilişki saptanmış ($r=0.24$, $p<0.01$), gebeliğin son döneminde parite ile serum demir düzeyleri arasında negatif bir korelasyon izlenmiştir (0.24 , $p<0.05$). Anemi indikatörleri ile her üç dönemde de anlamlı pozitif korelasyonlar göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın ve Sigara; Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri.

ACUN S, ÖZESMİ Ç, ÖZESMİ M.

Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara Kullanma Alışkanlığı, FEV1 ve Peak Flow Değerleri.

Tüberküloz ve Toraks 1987; 35(3):167-173. [Araştırma]

Üniversiteye bağlı Tıp, Mühendislik, İktisat ve İdari Bilimler fakülteleri ile İlahiyat ve Meslek Yüksekokulu'nda okuyan 20-30 yaş arası ve sağlıklı 1000 öğrencide sigara anketi uygulandı ve FEV1 ile Peak Flow ölçümleri yapıldı. Sigara içenler %41 oranında bulundu. Bayan öğrencilerde sigara alışkanlığı %16 iken erkeklerde %49 dolaylarındaydı. Sigara içen öğrencilerin %45'inde öksürük ve %18.7'sinde balgam şikayeti saptanırken, sigara içmeyenlerde bu tür semptomlar gözlenmedi. Allerjik belirtiler gibi soğuk algınlığı semptomları ile sigara içimi arasında ilişki görülmedi. Bayan ve erkek öğrencilerde FEV1 ve Peak Flow değerleri sigara içenlerde içmeyenlere oranla anlamlı derecede düşük bulundu. Sigara içenlerde

sporun SFT'lerini düzeltici etkisi görülmezken sigara içmeyen sporcu öğrencilerin FEV1 ve Peak Flow değerleri anlamlı derecede yüksekti.

Anahtar Kelimeler: Kadın ve Sigara; Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri.

ACAR M, ACAR İ.

Sigara.

Okmeydanı Hastanesi Tıp Bülteni 1986; 3(2):197-205. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

AGUN K, KERİŞ R, AVCI R, SÜERDEM M.

Sağlıklı Deneklerde Sigara Alışkanlığı

Dirim 1992; 7-8;279-286. [Araştırma]

Erzurum yöresinde geniş bir popülasyonda yaptığı çalışma kapsamında 3 fabrikanın 679 işçisinde sigara alışkanlığı ve solunum fonksiyon değerleri konusunu inceleyerek aşağıdaki sonuçları buldular:

Görüldüğü gibi tüm işçiler yüksek oranlarda yoğun şekilde sigara içmektedirler. Kömür madeninde çalışanların günde içilen sigara sayısı ve kaç yıldan beri sigara içtikleri sütununda diğer 2 fabrika işçilerine oranla daha belirgin sigara tiryakisi oldukları fakat aralarında anlamlı fark bulunmadığı dikkati çekmektedir.

Sigara Tutumları	Şeker Fab n=267	Çimento Fab n=240	Kömür Madeni n=172	Toplam n=679
Yaş ortalaması	33. 5-7. 9	33. 2-7. 9	34. 0-8. 2	33. 5-8
Sigara içen %'si	68. 54	70. 83	74. 42	70. 84
Sigara başlama yaşı	20. 9-6. 2	20. 5-6. 4	20. 5-6. 7	20. 8-6. 5
Sigara/gün içilen	20. 4-8. 5	20. 8-9. 8	21. 4-8. 5	21. 0-8. 9
Kaç yıldır içiyor	12. 3,8. 0	12. 3-7. 7	13. 6-8. 9	12. 5-8. 1
Terk edenler %'si	10. 11	06. 7	0. 7. 0	08. 1 *
İçmeyenlerin %'si 21. 35	22. 5	18. 6	21. 1	

(*) 2-6 haftadan beri sigarayı bırakanlar %8.1 iken 6 haftadan fazla süre terk edenler %0.0'dır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Vücuttaki Etkileri; Sportif Performans; Ekonomik Konular.

AKBAŞ E, BUDAK T.

Sigara İçmeyenlerde, Sigara İçenlerde, Sigara İçmeyen Radyoloji Teknisyenlerinde ve Sigara İçen Radyoloji Teknisyenlerinde Trimethoprimin Kromozomal Düzensizlikler Üzerine Etkileri

Türk Onkoloji Dergisi 1994;9(2):1544-1545. [Araştırma]

Bu çalışmada TMP'nin sigara kullanımı ve radyasyonun ayrı ayrı ve bir arada uygulanması durumunda neden oldukları kromozal düzensizlikler araştırıldı. Dört aşamada gerçekleştirilen bu çalışmada deneklerin ortak özellikleri son zamanlarda viral enfeksiyon geçirmemiş, kemoterapi görmemiş ve yaşları 25-35 arasında değişen erkek bireyler olmalarıdır. Birinci aşamada TMP'nin kromozal düzensizlikler üzerindeki etkilerini araştırmak amacı ile sigara içmeyen erişkinlerden alınan kanla, her birey için 3 farklı TMP dozu (8, 35, 60 µg/ml) ve 3 farklı uygulama süresi yani 6, 24, 48 saat ve bunların kontrolleri için 12 lenfosit kültürü hazırlandı. Aynı işlem ikinci aşamada sigara içen bireylerden alınan kana uygulanarak sigara kullanımı+TMP, üçüncü aşamada ise sigara içmeyen radyoloji teknisyenlerinin kanlarına uygulanarak radyasyon+TMP'nin ve dördüncü aşamada sigara içen radyoloji teknisyenlerinden alınan kanlarına uygulanarak radyasyon+sigara kullanımı+TMP'nin kromozal düzensizlikler üzerine etkileri araştırıldı. Yapılan değerlendirmelerde kromozal düzensizliklerin oranları tüm aşamalarda artan TMP dozlarına paralel olarak anlamlı düzeyde ($p<0.05$) artarken uygulama süresinden etkilenmediği ($p>0.05$) anlaşıldı. Kromozal düzensizlik içeren hücre oranları karşılaştırıldığında sigara içmeyen bireylere oranla sırası ile sigara içen bireylerde $p<0.05$, sigara içmeyen radyoloji teknisyenlerinde $p<0.01$ ve sigara içen radyoloji teknisyenlerinde $p<0.01$ düzeylerinde daha yüksek bulundu. Gerek kromozal düzensizlik içeren hücre oranları ve gerekse yapısal kromozal düzensizlik oranları bakımından sigara içen bireyler ile sigara içmeyen radyoloji teknisyenleri arasında fark yoktu ($p>0.05$). Bu durum sigara içme alışkanlığında mutajenik yada klastojenik etkisinin kronik dozlarda radyasyona maruz kalma ile eşdeğer etkinliğe olduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Kanseri; Genetik.

AKBAŞ E, ÇELİK A, GÖRKEM G, UTKU ÇR.

Trimetoprim ve Sigara Kullanımının Mitotik Aktiviteye Bağımsız ve Kombine Etkileri

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 1997;14(2):97-102. [Araştırma]

Bu çalışmada sigara kullanımı ve trimetoprimin mitotik aktiviteye olası etkileri incelenmiştir. Sigara başta akciğer kanseri olmak üzere birçok organ kanseri ile ilişkilidir. Kanser vücutta mitoz mekanizmasını kontrol dışına çıkararak aşırı hücre çoğalması diye tanımlanabilir. Sigara mitoz mekanizmasında aksamalara neden olur. TMP folik asit antagonisti olması nedeniyle DNA, RNA ve protein gibi biyomoleküllerin bazı monomerlerinin biyosentezinde aksamalara neden olmaktadır. Çalışma 2 aşamada gerçekleştirildi. Birinci aşamada sigara içmeyen radyasyon ve/veya herhangi bir mutajen ve kimyasal etkisinde kalmamış 5 sağlıklı bireyden alınan kanlardan 72 saatlik lenfosit kültürleri yapıldı. 2. aşamada ise en az 5 yıl süreyle ve günde en az 1 paket sigara içen erkek bireylerden alınan kanlardan 72 saatlik lenfosit kültürleri hazırlandı. Kültürlere kontrol gurubu oluşturduktan sonra terapötik dozlardan başlamak üzere artan üç farklı doz (8, 35, 60 ug/ml) ve üç farklı süre (6, 24 ve 48 saat) kombinasyonunu sağlayacak şekilde invitro TMP eklendi. Herbir doz-süre kombinasyonuna ait preparatlar taranarak mitoz aşamasındaki hücrelerin yüzde oranları belirlendi. İki aşama için bulgular istatistiksel değerlendirildiğinde artan TMP dozuna paralel olarak mitotik indeks oranı anlamlı düşerken ($p < 0.01$), uygulama süresi artışı mitotik indeks oranını etkilemedi ($p > 0.05$). TMP uygulama süresi sabit tutularak dozun artırılması mitotik indeks oranını anlamlı derecede ($p < 0.01$) düşürdü. Doz sabitken süre artırılınca mitoz etkilenmedi ($p > 0.05$). Sonuçta iki aşamanın aynı doz-süre kombinasyonu karşılaştırıldığında sigara içenlerde TMP etkisiyle oluşan mitotik indeks bulgularının, sigara içmeyenlerin mitozlarına oranla $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı daha düşük olduğu belirlendi.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Kanser; Genetik.

AKGÜN N, BAŞER E, ÖZSOY N ve ark.

İzmir'de Ortaöğretim Öğrencileri, Tıp Öğrencileri ve Tıp Fakültesi Öğretim Üyeleri ve Yardımcıları Arasında Sigara İçimi.

Spor Hekimliği Dergisi 1983;18(4);147-161. [Araştırma]

Sigara alışkanlığı 1981 yılında 13-23 yaş arası (çoğunluğu 15-18 yaş grubunda) 1480 erkek ve 1614 kız olmak üzere toplam 3100 ortaöğretim

öğrencisi ve çoğunluğu 19-23 yaş grubundaki 478 erkek ve 182 kız olan toplam 660 tıp öğrencisi ile 23-65 yaş aralığında, çoğunluğu 26-38 yaş arası 178 erkek ve 76 kız toplam 254 tıp fakültesi öğretim üyesi ve yardımcılarına anket uygulandı. Yanıtların istatistiksel analizi yapıldı. Sonuçlar 10 yıl önce 1981'de aynı bölgede yapılan sigara anket sonuçları ile karşılaştırıldı. Genelde bütün gruplardaki kızların erkeklere oranla daha az sigara tükettikleri görüldü. 1981'de gerek kızlarda ve gerekse erkeklerde günde 1 paketten fazla sigara içenlerin oranında artış görülüyor. Örneğin 1971'de kızlarda ağır içiciler %0 iken 1981'de %1.2 ve erkeklerde 1971'de %6 iken 1981'de %8.7 olmuştur. Sonuç olarak 1971-1981 arasında orta öğretim öğrencilerinde kızlar arasında sigara alışkanlığı pek artmazken erkek öğrencilerde belirgin bir artış oluşmuştur. Tıp öğrencileri arasında sigara içenlerin oranı her iki cinsde ortaöğretim öğrencilerinden daha fazladır. Tıp fakültesi öğretim üyesi ve yardımcılarının sigara içme oranları önceki her iki gruptan belirgin ölçüde yüksektir. Tıp fakültesi öğretim üye ve yardımcılarının sigara içme oranları literatür verilerinden daha yüksektir. Sigaraya başlama nedenleri ortaokul ve tıp öğretimindeki öğrencilerde sırasıyla sıkıntı giderme, ortamın baskısı, merak, arkadaş hatırı olup öğretim üyesi ve yardımcılarında bunların dışındaki sebepler %30.5 iken ortama uyum ve sıkıntı giderme sık rastlanan nedenler olmuştur. Her grupta sigara içenler sigaranın sağlık zararlarını bilmektedir. Sigara dumanının içe çekilmesi genelde erkeklerde kızlara oranla daha fazladır. Her grupta çoğunluk filtreli sigara içmektedir. Ebeveynlerin sigara içip içmemesi çocukların sigaraya başlama ve alışkanlık kazanmasında etkili olmamıştır. Kız öğrencilerin babalarında sigara içenlerin oranı %46.6 iken erkek öğrenci babalarında sigara içenler %43.6 dolayındadır. Anneleri sigara içenlerin oranı heriki cinsde düşük olup sırasıyla %6.6 ve %7.2 oranındadır. Sigaraya başlama yaşı ortaöğretimdekilerde 15 ve tıp öğrencilerinde 17 civarındadır. Sigara içen kız ve erkek asistanların %76'sı sigaradan zevk almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Gençlerin Tütüne Ulaşması.

AKGÜN N, DURUSOY F, KOCATÜRK E.

Lise Öğrencilerinde Sigara Kullanımı

Ege Üniv. Tıp Fak. Mecmuası 1971;10(1):15-21. [Araştırma]

İzmir'de 12-23 yaş gurubundaki 3881 erkek ve 1683 bayan olmak üzere toplam 5564 orta öğretim öğrencisinde 1970'lerde yaptığı bir çalışmada erkeklerde %21.15 ve bayanlarda %24 civarında sigara içildiğini saptadılar. Düzenli sigara içenler ise erkek öğrencilerde %14, bayanlarda %05.9

dolayında idi. Günde 16-20 sigara içenlerin oranı erkek öğrencilerde %16 iken bayan öğrencilerde %3 düzeyinde idi.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Gençlerin Tütüne Ulaşması.

AKIN M, ERİM S, KORKMAZ V, KOŞAN İ.

Sigara İçenlerde İmmün ve Enflamatuvar Fonksiyon

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(5):41-42. [Derleme]

Sigara içenlerde periferik lökosit sayısında %30'a varan artışlar olur. Polymorfların ve monositlerin artışları %44'lere varmaktadır. Yalnız PNL'lerde kemotaktik, mikrobicidal ce salgısal aktiiviteyi değişmemektedir. Monositlerde ise kemotaksis normal iken fagositik aktivite bozulmaktadır. Sigara bazofil degranülasyonu uyarmakta ve naturkiller aktivite düşmekte, total T lenfosit sayısı artmakta ve T-Helper ve T-Supressör hücre oranında süpressör lehine artış olmaktadır. Costabel de OKT4/OKT8 oranında önemli azalma saptamış ve bunun sigara sayısı ile bağlantılı olduğu vurgulanmıştır. Pulmoner amfizem patogeneğinde küçük hava yollarında toplanan mononükleer fagositler ve nötrofillerin yol açtığı enflamasyon ile sigaradaki iritanların lökosit göçünü hızlandırışı çok önemli rol oynar. Sigara invitro çalışmalarda serum kompleman sistemi aktive eder. Kompleman sistemi C5 ve C3 içerir. Sigara dumanı C3'ü aktive ederek C5 düzeyini artırır ve bu da lökosit göçünü hızlandırır. Sigara içenlerde C-reaktif protein, ANA ve Romatoid faktör artmış iken Nonspesifik Agglutininler, IgG, IgM, IgA %10-20 düzeyinde azalmıştır. BAL'da İgA ve İgG seviyeleri normal iken tükürükte yüksek oranlardadır. Sigara içenlerin alveolar makrofajlarından salgılanan ve doku yıkımı yapan Reaktif Oksijen Metabolitleri artmıştır. Sigara içenlerin BAL sıvısında Cathepsin-B içmeyenlere oranla 10 kat artmıştır. Sigara içenlerde inhalasyon antijenler karşı oluşan immün yanıt bozulmuştur, immünsüpresyon oluşur. Sigara içen çiftçi hastalarında mantarlara karşı oluşan antikorlar içmeyenlere göre 8 kat azdır. Sigara içenlerde T-Hücre fonksiyonları bozulduğundan indirekt olarak çiftçi akciğeri, psittakozis, sarkoidozis gibi hastalıklardan korunur iken enfeksiyonlara ve neoplazilere karşı korunamaz.. Sigara içimi bırakılınca akciğerlerdeki tüm immün ve enflamatuvar fonksiyonlar normale döner.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Astım; Allerji.

AKIN M, HALİLÇOLAR H, GÖZEN N.

Akciğer Kanseri ile Sigaranın İlişkisi

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(5): 29-33. [Araştırma]

Sigara ile akciğer kanseri arasındaki ilişki 1987 yılında hastanede yatan 328 erkek ve 42 bayan olmak üzere toplam 370 akciğer kanserli hasta üzerinde araştırılmıştır. Hastalar sigaraya başlama yaşı yönünden 12-16, 17-21, 22-26, 27-31, 32-36, 37-41 ve 41+ olmak üzere 7 ayrı grupta incelenmiştir. İlk 3 yaş grubunda sigaraya başlayan kanserliler toplam %78.4 kadardır. Kanserli olguların sitolojik bakımdan kesin tanısı ve sınıflaması yapılmıştır. Olguların yaş ortalaması 60.4 yıldır. 328 erkek hastanın %93.2 kadarı sigara içmiştir. Sigara içenler içmeyenlerden 17 kat fazladır. Erkeklerde sigara içme süresi ort. 37.7 yıl ve günde içilen ort. sigara sayısı 26 tanedir. 42 bayan hastadan 12 tanesi sigara içmekte ve oran %28.5 dolayındadır. Sigara tiryakisi bayanlarda günde içilen sigara sayısı 16 ve ortalama süresi 36.6 yıl ile erkeklerden daha azdır. Sigara içen bayan sayısı içmeyenlerden 2.5 kat daha azdır. Sigara içen erkeklerde en sık rastlananlar %57.3 düzeyinde epidermoid ve %33.6 oranında küçük hücreli kanser türü iken sigara içmeyen erkekler grubunda ise %75 ile epidermoid ve %12.5 ile adenokanser türüdür. Sigara içen bayanlarda da ilk iki sırayı erkeklerdeki gibi epidermoid ve küçük hücreli kanserler almıştır. Sigara içmeyen bayanlar grubunda farklı olarak en çok rastlanan %50.0 oranında adeno kanser ile %37.5 oranında Epidermoid kanser olmuştur. Sonuçta aktif ve pasif sigara içenlerde en çok epidermoid ve küçük hücreli anaplastik kanser türü görüldüğü bildirilmiştir. Kanserle savaşta tedavi edici önlemlerden ziyade profilaksiye önem verilmesi gerektiği ve sigara gibi zararlı alışkanlıklardan kurtulma olanaklarının yaratılması akılcı bir yol olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri; Epidemiyoloji.

AKIN M, GÜÇLÜ SZ, ERİM S. ve ark.

İstemsiz Sigara Dumani İnhalasyonu

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(5): [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumani.

AKKAYA A, ÜNLÜ M.

Sigara Kullanımının Solunum Fonksiyon Testlerine Etkisinin Araştırılması

Süleyman Demirel Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1995;2(3):33-36. [Araştırma]

Çalışmaya 15 yıl ve daha fazla süre günde 20 sigara içen 134 olgu ile hiç sigara içmeyen ve herhangi bir hastalığı olmayan 58 olgu alındı. Sigara içen ve içmeyen guruplar arasında $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde PEF ve FVC değerlerinde bir fark gözlenmedi. Oysa sigara içenler gurubunda FEV1 değerlerinde $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı düşüşler görüldü.

Anahtar Kelimeler: KOAH; Sportif Performans; Vücuttaki Etkileri.

AKKAYA A, TURGUT E, ŞAHİN Ü ve ark.

Sigara Kullanımının Serum Total IgE ile Solunum Fonksiyon Testlerine Etkisi

Süleyman Demirel Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1995;2(3):33-36. [Araştırma]

SDU Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları polikliniğinde prospektif yapılan çalışmaya 44 sigara içen ve 20 sigara içmeyen sağlıklı olgu katıldı. Heriki gurup arasında yaş, cinsiyet, boy ve yaşamları açısından anlamlı fark yoktu. Solunum ve diğer sistem hastalığı olmayan arasından seçilen tiryakilerde Sigara tüketimi 10-60 adet/gün (ort. 46 adet/gün) civarındaydı. Sigara içen gurupta FVC, FEV1, FEV1/FVC, PEFR değerleri kontrol gurubuna göre anlamlı düzeyde düşüktü ($p < 0.01$). Sigara içen ve içmeyen sağlıklı heriki gurupta serum IgE düzeyleri sırasıyla 81.75-60 ve 43.3-32 Ü/mlt normal sınırlarda bulundu. Yalnız sigara içen gurubun IgE düzeyi kontrol gurubunununkinden 1.8 kat anlamlı derecede yüksekti ($p < 0.01$).

Anahtar Kelimeler: Astım, Allerji; Vücuttaki Etkileri; KOAH; Sportif Performans.

AKKAYNAK S.

Tütün Tüketimi İle Genel Mortalite ve Morbidite Arasındaki İlişkiler

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1980;28(3-4):106-112. [Derleme]

1950-1980 yılları arasında sigaranın sağlık zararları konusunda 8 büyük prospektif araştırma yapıldı. Sonuçları 7 bölümde açıklandı: 1. Yedi araştırma sonucuna göre sigara içenlerde mortalite içmeyenlere göre %54-83 oranında daha yüksektir. Yalnız Japonya'da bu artış oranı %25'lerdedir. 2. Sigara sayısı ile mortalite oranı arasında pozitif korelasyon vardır. Günde 1-9 sigara içenlerde mortalite oranı %20-45 iken 40'dan fazla sigara içenler grubunda ise %83-123 daha yüksektir. ABD'de günde 40'ın üzerinde sigara içenlerde gözlenen mortalite günde 10 sigaradan daha az içenlerden 2-3 katı fazla bulunmuştur. 3. Sigara içme süresi arttıkça mortalite oranları artar. Örneğin 5 yıldan az süreyle sigara içenlerde mortalite, içmeyenlerden %5 fazla iken 40 yıldan fazla sigara içenlerde bu oran %66'ya yükselmektedir. 4. Sigaraya başlama yaşı ile mortalite arasında tersine orantılı korrelasyon vardır. 25 yaşından sonra sigaraya başlayanlarda mortalite oranı içmeyenlere göre %67 fazla iken 15 yaş öncesinden sigaraya başlayanlarda bu oran %125'lere yükselmektedir. Ayrıca sigaraya başlama yaşı ve günde içilen sigara sayısının artışı ile uyumlu mortalite oranları %23-26 daha artar. 5. Sigara dumanının inhalasyon tipi, miktarı ve mortalite arasında da ilişki bulunmuştur. Dumanı içine çeken sigara tiryakilerinde dudak tiryakilerine göre mortalite %25-50 artmıştır. 6. Sigaranın içerdiği katran ve nikotin miktarları ne denli yüksek ise mortalite oranları da artar. Erkeklerde mortalite yüksekliği katran/nikotin düzeyine göre %66-96 ve bayanlarda ise %37-65 arasında yükselmektedir. Sigaranın bırakılması ile mortalite oranlarında düşüş başlar. Örneğin 15 yıldan fazla süredir sigarayı bırakmış olanlarda ölüm oranları hemen hemen hiç içmeyenlerin düzeyine iner. İçilen sigara sayısı ile yaşam beklentisi arasında da ters ilişki vardır. Örneğin 35 yaşında ve 10-13 yıl süreyle izlenen ve günde 1-9 sigara içenlerde 4.6 yıl; 40+ sigara içenlerde ise 8.1 yıl yaşamlarından kaybettikleri saptanmıştır. 7. Kadınlarda yaşa ve günde içilen sigara sayısına bağlı olarak erkekler kadar olmasa da gene mortalite oranları yüksek bulunmuştur. Mesela günde 2 paketten fazla sigara içen ve dumanını derin içe çeken bayan tiryakilerde mortalite içmeyenler göre %110 artmıştır. Sigara içenlerde gözlenen yüksek mortalite oranları sigaranın neden olduğu koroner Kalp Hastalıkları, akciğer kanserleri ve KOAH gibi hastalıklardan kaynaklanmaktadır. İnsanlarda sigara tüketimi ile hastalık morbiditesi arasında da korelasyon vardır. 1. Sigara içenlerde hiç içmeyenlere oranla daha fazla kronik bronşit, sinüzit, KOAH, amfizem, aterosklerotik kalp hastalığı, mide ülseri riski daha fazladır. 2. Bu hastalıklarda doz-yanıt ilişkisi belirgindir. Kronik bronşit ve/veya amfizem günde 2 paket sigara içen erkeklerde içmeyenlere göre 4 kat ve bayanlarda 10 kat fazla görülmektedir. 3. Grip sigara içen erkeklerde içmeyenlere göre %14 ve bayanlarda %21 kez daha fazladır. 4. Sigara içen erkekler içmeyenlere göre %33 ve tiryaki bayanlar ise %45 oranında daha fazla iş günü kaybına neden olurlar. 5. Sigara içenlerde içmeyenlere göre daha çok aktivite kısıtlaması oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Akciğer Kanseri; Diğer Kanserler; KOAH.

AKKAYNAK S, AKYOL T, TATLICIOĞLU T.

Sigaraya Bağlı Erken Solunum Fonksiyonları Değişiklikleri

Ankara Tıp Bülteni 1981:3:1-8. [Araştırma]

Çalışmaya KOAH ve akut solunum yolları enfeksiyonu geçirmemiş olan, göğüs deformitesi bulunmayan klinik muayene ile bilinen bir organ hastalığı saptanmayan 46 bayan ve 84 erkek olmak üzere toplam 130 erişkin sağlıklı birey alındı. Yaş ortalaması 30.7 idi. SFT'leri "Godart Expirograph" cihazı ile ölçüldü. Ayrıca Akım-Volüm eğrileri ile Helyum Bolus tekniğiyle kapanma volümleri ölçüldü. Sigara içmeyenler grubunda 37 bayan ve 30 erkek vardı (%51.54). Günde 10-19 sigara içen grupta 5 bayan ile 18 erkek olmak üzere toplam 23 birey ve günde 20 sigaradan fazla içenlerde 4 bayan ile 36 erkek vardı. Sigara içme süresi açısından irdelendiğinde denekler 5 ile 13.5 yıl sigara kullanmışlardı. Spirometrik testler ile akım-volüm eğrileri parametrelerinin pek duyarlı olmadıkları ancak sigaraya bağlı erken fonksiyonel değişikliklerin erken tanısında kapanma volümünün (Closing Volüm=CV) en duyarlı test olduğu sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; KOAH; Sportif Performans.

AKYOL T.

Sigara ve Kronik Bronşit

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1980;28(3-4):129-134. [Derleme]

KOAH'ın nedenlerinin başında sigara gelir. Sigara içenlerde kronik bronşit ve amfizem prevalansı, mortalitesi, solunum sistemi semptom ve fonksiyon bozuklukları oranı sigara içme yenlere oranla çok yüksektir. Sigara içenlerde öksürük, balgam ve dispne gibi semptomlar başlamadan önce erken solunum fonksiyon bozuklukları küçük hava yolu disfonksiyonu şeklinde oluşur. Sigara içen kişilerde semptomsuz dönemde bile SFT bozuklukları gelişmektedir.

Anahtar Kelimeler: KOAH; Vücuttaki Etkileri.

AKYOL T.

Sigaranın Koroner Dışı Kalp Hastalıklarına Etkisi

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1980;28(3-4):140-143. [Derleme]

Koroner Kalp Hastalıklarının yegane sebebi ateroskleroz ve onun da primer en önemli nedeni sigaradır. Sigaranın ateroskleroz oluşumundaki kötü etkisi nikotin ve CO'e bağlı gelişir. Tek sigarada 20mg nikotin olmasına karşın insan 2mg nikotini inhale eder. Gerisi yanar ve ortam havasına dağılır. Kalp debisini ve kan basıncını geçici hafif yükseltir. Kalp debisi ve atım hacmi artar. Ventrikül isometrik kontraksiyonu kısalır, koroner kan akımı artar. Serumdaki serbest yağ asitlerini artırır. Son araştırmalar nikotinin HDL'leri azalttığını, trombositlerin agregasyonu ile yapışkanlığını artırıp tromboz oluşumunu teşvik ettiğini göstermiştir. Aterosklerotik hastalarda nikotin kalp debisini ve koroner kan akımını azaltır, ejeksiyon periyodunu uzatır. Periferik damarlarda daralmaya ve deri ısısında düşmeye neden olur.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları; Vücuttaki Etkileri.

ALIN H.

Türkiyede Tütün Üretimi ve Tüketimi

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1980;28:208-212. [Derleme]

Tütün Türkiye'ye ilk kez 1580'de getirilmiş ve içilmeye başlanmıştır. 1624 yılında yasaklansa da kısa sürmüştür. 1860 yılından sonra 1980'lere kadar sigara ithalatı yasaklanmıştır. 1925-1976 arası yarım yüzyıl süre içinde son 20 yıl dikkate alınırsa ülkemizde tütün ekicisi sayısında %58, ekim alanlarında %37 ve üretimde ise %250 artış gözlenmektedir. Yurdumuzda tütün üretimi 2.Dünya Savaşı'ndan sonra artmıştır. 1950 yıllarında ortalama 120 milyon kilo, 1975 yılında yılda 200 milyon kilo tütün üretilmiştir. Marmara ve Karadeniz tütünleri dış satım değerini yitirmiş ve doğu tütünleri ise iç pazarda tüketim imkanı yakalamıştır. Tütün Türkiye Ekonomik Konularında çok önemli bir yer tutar. Türkiye'de tütüne elverişli alan toplam tarımsal alanın %12'si kadardır; ama 1/11'inde yani 250,000-300,000 hektar alanda ekim yapılmaktadır. Ülkemizde yaklaşık 3-5 milyon insan tütünden ekmeğini çıkarmaktadır. Bu sayı genel nüfusun %6-10 kadarını ve kırsal nüfusun %15'ine eşittir. 1969-1972 arası dünyada üretim artış hızı yılda %1 civarındadır. 1972'den sonra tütün üretimi yılda artış hızı %4'e yükselmiş ve daha sonraları 1976'da %2'lere düşmüştür. Son yıllarda ülkemizin tütün üretiminde 5.sırada olduğu görü-

lür. Yurtiçi tütün tüketiminde muntazam bir artış gözlenmektedir. 1965'den 1975 yılına kadar toplam tütün tüketimi 35 milyon kilodan yaklaşık 56 milyon kiloya, kişi başına ise 2.06 kilodan 2.57 ve 2.47 kiloya yükselmiştir. Son yıllarda filtrelili yabancı sigaralar nedeniyle sigara tiryakilerimizin çeşit eğilimi değişmiş ve talep yabancı sigaralarda yoğunlaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tütün Tarımı; Tütün Endüstrisi.

ALP H, SELİMOĞLU MA, YAMAN S ve ark.

Gebelikte Sigaranın Fetüse etkileri

İstanbul Çocuk Kliniği Dergisi 1995;30(2):80-83. [Araştırma]

Sigara dumanındaki nikotin ve CO fetal anoksi yarattığı bildirilmiştir. Bu çalışma fetüs üzerinde sigaranın etkilerini belirlemek amacıyla yapıldı. Araştırmaya Ocak 1991-1992 tarihleri arasında 2000 gebeden risk faktörü taşımayan daha doğrusu yaşlılık, beslenme bozukluğu, kronik hastalığı, hipertansiyonu, antepartum kanaması, preeklamsisi ve ilaç alımı gibi nedenleri olmayan 54 sigara içen ve 54 sigara içmeyen olmak üzere toplam 108 gebe ve bebekleri alındı. Gebelerde sigara içme oranları %2.7, eğitim düzeyleri en yüksek oranda sigara içenlerin %35.1'inde orta-lise ve içmeyenlerin %74'ünde ilköğretim idi. Sigara içen grupta fetüsün intrauterin büyüme geriliği (İUBG) oranı %25.9, prematürel hali %0.5, içmeyenlerde ise İUBG %12.1 olup prematüre bebek yoktu. İki grup arasında gebelik süresi, bebeklerin ortalama baş çevresi, boyları, plasenta ağırlığı, plasenta katsayısı karşılaştırıldığında istatistiksel fark yoktu ($p > 0.05$). Doğum ağırlıkları ise sigara içen anneler grubunda anlamlı derecede düşüktü ($p < 0.001$). İçilen sigara sayısının doğum tartısını, İUBG gelişimini plasenta katsayısını etkilemesi nedeniyle gebelikte sigara içiminin önemli bir sağlık problemi olduğu ve GOBİ-FFF programında anne eğitiminin de ele alınması gerektiği düşünüldü.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık; Vücuttaki Etkileri; Karbon Monoksit.

ALTINIŞIK G, UÇAN ES, AKPINAR O, KITER E.

Nargile İçiminin Solunum Fonksiyonlarına Etkisi. [Araştırma]

Solunum 1996; 20: 280-286.

Nargile içimi oriyental ülkelerde yaygın bir alışkanlıktır. Ancak bu alışkanlığın solunum fonksiyonlarına etkisi konusunda çok az yayın vardır. Bu nedenle yalnız nargile içenlerde (Grup 1) ve yaş ortalaması 56 ± 10 yıl olan 19 erkek ile yalnız sigara içen (Grup 2) ve yaş ortalaması 50 ± 13 olan 19 erkek, sigarayı bırakmış olup da halen nargile içen (Grup 3) ve yaş ortalaması 52 ± 13 olan 16 erkek çalışma kapsamına alındı. Günlük nargile sayısı ile içilen yıl sayısının çarpımı "Tömbeki-Yıl" parametresini verdi. 1.grupta tömbeki-yıl ile FVC, FEV1, FEV1/FVC, FEF25, FEF50, PEF ve MMF arasında negatif anlamlı korrelasyon saptanamadı. 2.grupta ise sigara paket yılı ile FEF25, FEF50, MMF arasında negatif anlamlı korrelasyon bulundu ($p < 0.01$, -0.55 ; $p < 0.01-0.3$; $p < 0.01-0.53$). 3.grupta ise sigarayı bırakmış olup da nargile içiminin miktarı ile solunum fonksiyonları kayıpları arasında, sigara içiminde olduğu gibi anlamlı korrelasyon bulunmadığı saptandı.

Anahtar Kelimeler: KOAH; Vücuttaki Etkileri; Pipo, Puro ve Nargile.

APAYDIN MC.

Tütün Tutsaklığı ve İnsan Sağlığı.

Dirim 1986;61(7/8):225-237. [Derleme]

Tütün tutsaklığı günümüzde toplumsal bir sorun halini almıştır. Sigara salgını her geçen gün daha da yaygınlaşmakta ve özellikle genç kuşakları zehirlemektedir. Bu nedenle biz konunun ülkemizdeki ve dünyadaki son durumu ile bu alışkanlıktan kurtulmanın çarelerine değinmeye çalıştık: 1. Sigara ve mortalite arasındaki ilişki 7 çalışmada sigara içen grupta mortalite içmeyenlere göre %54-83 oranında daha yüksek bulunmuştur. Japonya'da bu oran %25 olup epeyce düşüktür. 2. Sigara sayısı ve mortalite arasındaki ilişkiye bakarsak a)Günde 1-9 sigara içenlerde sigara içmeyenlere göre ölüm oranı %20-45 iken günde 40'dan fazla sigara içenlerde bu oran %83-123 olarak saptanmıştır. Yoğun sigara içicilerde mortalite günde 10 sigaradan az içen hafif smokerlere göre 2-3 kat fazladır. 3. Sigara içme süresi ve mortalite arasındaki ilişki de önemlidir. 5 yıldan daha az sigara içenlerde mortalite oranları içmeyenlere göre %5 artmış iken 40 yıldan fazla süreyle sigara içenlerde %66'ya yükselmiştir. 4. Sigaraya başlama yaşı ile mortalite arasındaki ilişki ters orantılıdır. Sigaraya 25 yaşından sonra başlayanlarda ölüm oranı içmeyenlere göre %67 daha fazla iken 15 yaşından küçükken sigaraya başlayanlarda bu oran %125'e yükselmektedir. 5. Ayrıca sigaraya başlama yaşı yanında içilen sigara sayısı da mortaliteyi arttırmaktadır. 6. Sigara dumanının inhalasyonu ile mortalite arasında önemli ilişki vardır. Dumanını içe çeken tiryakilerde ölümler dudak tiryakisine göre ve günde içilen sigara

sayısına bağlı olarak %25-50 oranında artmaktadır. 7. Sigaranın katran ve nikotin içeriğinin fazla olması mortaliteyi pozitif yönde etkiler. Erkeklerde katran/nikotin düzeyine göre sigara içmeyenlere oranla %66-96 kadınlarda ise %37-65 arasında yüksektir. 8. Sigaranın bırakılması ve mortalite arasında ilişki vardır. 34.400 hekim üzerine yapılan bir araştırmada sigara içenlerde ölüm oranı içmeyenlere göre %80 yüksek bulunmuştur. 15 yıldan fazla süre sigarayı bırakmış olanlarda ise ölüm oranları hiç içmeyenlerin düzeyine düşmüştür.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

APAYDIN MC, ÖZKAL M.

Erzurum ve Çevresinde Yaşayan 40 Yaşın Üstündeki Sigara İçen ve İçmeyen Asemptomatik Erkeklerin Koroner Kalp Hastalığı Yönünden İncelenmesi

Dirim 1986;61(7/8):195-207. [Araştırma]

Sigara içimi ile koroner Kalp Hastalıkları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yapılan bu çalışma toplam 80 erkek üzerinde uygulandı. Çalışma kapsamına alınan 40-60 yaş arası olguların yarısı sigara içen ve geri kalan yarısı ise sigara içmeyen asemptomatik erkekler arasından seçildi. Sigara içen ve içmeyen olguların yaş ortalamaları birbirine yakın bulundu. Olguların tümünün istirahat ve effortlu EKG'leri çekilerek koroner kalp hastalığı yönünden ne durumda oldukları saptandı. Efor testi için "Masterin artırılmış çift iki basamaklı submaksimal standardize egzersiz testi"nden yararlandı. Egzersiz testinde effortdan sonra 0.5 mm.'den fazla ST depresyonu oluşu, T dalgası düzleşmesi veya tersine dönmesi, egzersiz öncesi mevcut olmayan aritmilerin egzersizle ortaya çıkışı test pozitifliği kabul edildi. Sigara içen 40 olgunun 3'ünde (%7.5), sigara içmeyenlerin 1'inde (%2.5) Master test pozitif bulundu. Test sonuçlarının karşılaştırılması ile sigara içen grupta, içmeyenlere göre orantısız olarak fark saptandı. Sigara içenlerde sadece total lipit düzeyleri $p < 0.05$ anlamlı olarak içmeyenlerinden düşük gözlemlendi. Gene sigara içenlerde Hb% ile Hct%'leri $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı yüksek bulundu. Sonuç olarak sigara içenlerdeki bu farklılığın sigara içimi ile ilgili olabileceği düşünüldü.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları; Epidemiyoloji; Vücuttaki Etkileri.

ARAL Ö.

Sigara ve İnsan Beyni

Bezmi-Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Dergisi
1984;11(37):198. [Derleme]

Sigaradaki alışkanlık yapıcı madde nikotindir. Nikotin santral ve periferik sinir sistemindeki etkileriyle farmakodinamik olduğu kadar toksikolojik açıdan da önem taşır. Etkisi başlangıçta uyarılma, stimülasyon, tenbih tarzında olmasına karşın daha sonraları depresyon ve felçler tarzında olmaktadır. Santral sinir sisteminde küçük dozlarda solunumda uyarı yapmasına rağmen, aşırı dozlarda medüller tipte kasılmalara ve solunumun durmasına sebep olur. Bunlardan başka psikosomatik sistemde bir nevi tiryakilik ortaya çıkmakta ve adeta toksikomaniler konusuna varan problemler oluşturmaktadır. Zamanla kişinin konsantrasyonu azalmakta ve entellektüel fonksiyonları eski dinamizmini yitirmektedir. Sonuçta diyebiliriz ki nikotin zararlı bir maddedir. Normal insanlarda zararlı olduğu kadar, bilhassa kafa ve beyin travması geçirmiş olan, beyin tümörlü ve/veya travmatik hematomlar nedeniyle ameliyat geçirmişlerde, beyin damar hastalıkları olan hastalar grubunda sigara ve nikotin kesinlikle kontrendike ve zararlıdır.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık; Diğer Sağlık Problemleri.

ARDIÇ S, ÖZDAMAR N, DİNÇER KS ve ark.

Hekimlerin Sigara İçme Alışkanlıkları ve Solunum Fonksiyon Testi Bulguları

Solunum Hastalıkları Dergisi 1990;1(2): 531- .[Araştırma]

379 hekimden 270'ine (%71.2) anket uygulandı. %74.8 erkek ve %25.2 bayan hekimden sırası ile %62.4 ve %44.1 kadarı sigara içmekteydi. Sigara içen bayan ve erkek hekimlerde içmeyenlere göre anlamlı derecede fazla balgam, öksürük ve dispne saptandı ($p < 0.001$).

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; KOAH; Vücuttaki Etkileri.

ARMAN B.

Tütün ve İnsan

Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Dergisi 1989;37(1/2):16-25. [Derleme]

Özet yok.

ARTVİNLİ M, GÜLTEKİN M, BARIŞ İ, ERKAN L.

Tütün İçme ve Gebelik

Tüberküloz Toraks Dergisi 1980;28(3-4):195-198. [Araştırma]

Gebenin sigara içmesinin çocuk üzerine olan zararlı etkileri uzun zamandır bilinmektedir. Sigara içen hamilelerin bebekleri 170-200 gram daha eksik tartılı doğmaktadır. Günlük içilen sigara miktarı arttıkça doğru orantılı olarak prematüre bebek doğumlarının arttığı gözlenmiştir. Araştırmada 1978 yılının ilk 9 ayında doğum yapan annelerin sigara alışkanlığı, vitamin alımı, ağırlığı, boyu, hemoglobin miktarı, gebelik süresi, doğum sayıları ile bebeklerinin ağırlığı ve boyu arasındaki ilişki incelenmiştir. Gebelerin 393'ü hamilelik döneminde sigara içerken 1301'i içmiyordu. Sigara içenlerle içmeyen annelerin gebelik süreleri arasında anlamlı fark yoktu. Sigara içen annelerin bebeklerinin ağırlık ortalamaları ile sigara içmeyenlerininkinin bebek ağırlık ortalamaları arasında $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı ve 80.07 gramlık bir fark vardı. Annenin hamileliğinde vitamin alması bebeğin ağırlığı ve boyuna etki etmemiştir. Anne ve bebeğin fizyolojik parametreleri arasında doğum sayısı ile bebeğin kilosu ve boyu arasında korrelasyon saptanamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

ARTVİNLİ M, ÖZDEMİR T, SAKA O.

Akdeniz Ünv. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İlişkileri ve Düşünceleri

Solunum Hastalıkları 1990;1(2Suppl):52. [Araştırma]

Toplam 1132 öğrenciden 783'üne (%69) sigara anket formu veriklerek, sigara alışkanlığı ve sigara ile ilgili görüşleri alındı. Yaşları 16-28 arası 783 öğrencinin %65'i erkek ve %35'i bayandı. 1.sınıf öğrencilerinden

%9.30'u, 2.sınıf öğrencilerinden %18.75'i, 3.sınıf öğrencilerinden %27.34'ü, 4.sınıfta okuyanlardan %35.98'i, 5.sınıf öğrencilerinden %47.85 ve son sınıftakilerden %59.52'si olmak üzere toplam 282'si sigara içiyordu. İçme süresi 1-18 yıl ve içme yoğunluğu 1-40/gün sigara kadardı. Sigara içenlerin %85.46'sı dumanı içine çekiyordu.

167/783 öğrenci daha önceleri 1-80 kez sigarayı bırakmayı denemişti. 32 öğrenci daha önce sigarayı bırakmış ve sonra yeniden başlamıştı. Tüm öğrencilerin %53'ünün babası, %16.22'sinin annesi sigara içiyordu. 757 öğrencinin 1-5 kardeşleri vardı. Bunlardan sigara içenler %21 ile %34.08 arasında değişen oranlardaydı. Sigara akciğer kanseri yapar mı? sorusunda 762/783'ü evet, 8/783'ü hayır ve 13/783 kadarı bilmiyorum yanıtını verdi. Sigara koroner arter hastalığı yapar mı? sorusuna 665/983'ü evet, 20/783'ü hayır ve 98/783 öğrenci bilmiyorum yanıtını verdi. Sigara larenks kanseri yapar mı? sorusuna 679/783'ü evet, 8/783'ü hayır ve 96/783'ü bilmiyorum dedi. Çocukların yanında sigara içmemek sigara alışkanlığının önlenmesinde etkili midir? sorusuna 636/783'ü evet, 105/783'ü hayır demmiştir. Sigara fiyatlarının arttırılması etkili midir? sorusuna 160/783'ü evet derken 554/783'ü hayır demmiştir. Gene sigara reklamlarının yasaklanması etkili olur mu? sorusuna 394 evet 309 hayır ve 79 bilmiyorum yanıtı alınmıştır. İlkokul çocuklarının sigara konusunda eğitimi etkili olur mu? sorusuna öğrencilerin 687'i evet, 55'i hayır ve 40'ı bilmiyorum yanıtı vermiştir. Televizyonlarda sigaranın zararları konusunda eğitim programları yapmak etkili olur mu? sorusuna 607 evet, 126 hayır ve 49 bilmiyorum yanıtı alınmıştır. Sağlık personelinin sigara içmesi etkili olur mu? sorusuna ise öğrencilerden 457'si evet, 243'ü hayır ve 82'si bilmiyorum demişlerdir. Toplu yerlerde sigara içilmesi yasaklanması yararlı mıdır? Sorusuna 559 öğrenci evet derken 159'u hayır demmiştir ki takriben %20 den fazla tıp öğrencisi sağlıklı sigara içmeyenlerin pasif smoker nedeniyle sağlık zararına uğradıklarının farkında değillerdir. 18 yaşından küçüklere sigara satışının yasaklanması yararlı olur mu? sorusuna 232'ü evet, 475'i hayır ve 75'i bilmiyorum demmiştir. Bu konuda da tıp öğrencileri sigara zararının önlenmesinde çocuklara yönelik eğitimin ve sigara yasağının etkisini fark edememişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çevresel Tütün Dumanı; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Reklamlar; Fiyat ve Vergilendirme.

ARTVİNLİ M, SARAÇBAŞI O, ŞAHİN AA.

Hacettepe Üniversitesi Görevlilerinin Sigara İle Olan İlişki ve Düşünceleri

İç Hastalıkları Dergisi 1987;1:161-170. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar, Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.

AŞKAR N, YÜCEBİLGİN MS, ERTUNÇ H, ULUKUŞ M.

Sigara ve Gebelik

Ege Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1989;28(3):981-986. [Araştırma]

Gebeliği sırasında sigara kullanan 280 olgu ile aynı sayıdaki sigara kullanmayan hamilelerde gebeliğin seyri, doğum ve fetusun durumu yönünden karşılaştırmalı bir çalışma yapıldı. Olgular abortus imminens, plasenta previa, ablatio plasenta, pre-eklamsi, gebeliğin ikinci yarısındaki vaginal kanamalar, erken doğum, plasentadaki kalsifikasyonlar, apgar değerleri, amnion sıvısının rengi, ortalama bebek ağırlığı ve anne yaşı açılardan değerlendirildi. Sigara kullanan hamilelerde kullanmayanlara göre abortus imminens, vaginal kanamalar, erken doğum ve yeni doğan bebeğin ortalama ağırlığı yönünden istatistiksel anlamlı derecede farklar bulundu. Diğer parametrelerde anlamlı düzeyde farklar yoktu. Bu çalışmamızda sosyal faktörler dikkate alınmadı. Anne yönünden çeşitli sağlık zararları saptanmış olan sigara içiminin, bebek yönünden de çeşitli zararları ortaya konmuş olup anne adaylarının özellikle sigara içmemeleri yönünden antenatal dönemde bilinçlendirilmelerinin uygun olacağı kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık; Kadın ve Sigara.

AŞUT Ö.

Sigara Alışkanlığının Sağlık Sonuçları ve Sigaraya Karşı Önlemler.

Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi 1992;1(11);376-378. [Derleme]

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Politika.

AŞUT Ö.

Dünya Sigarasız Yaşamayı Öğreniyor

Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi 1995;4(6);190-192. [Derleme]

Anahtar Kelimeler: Politika.

ATALAY ND.

Psikiyatrik Açıdan Tütün Kullanımı

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(5):60-61. [Derleme]

Tütün kullanımı ve bırakıldığında ortaya çıkan belirtiler ilk kez 1979'da Amerikan Psikiyatri Derneğinin hazırladığı DSM-III'de psikiyatrik bir hastalık diye tanımlanmıştır. DSÖ'nün hazırladığı ICD-9 sınıflamasında ise tütünün kullanımı abuse yani kötüye kullanma diye değerlendirilmiştir. DSM-III'de Madde Kullanım Bozuklukları başlığı altında "Tütün Bağımlılığı" tanısına ve Tütün Organik Mental Bozukluğu başlığı altında ise "Tütün Yoksunluğuna" yer verilmiştir. Bu tanımlamalar DSM-III-R adı altında 1987 yılında yenilenmiş olup Nikotin Bağımlılığı ve Nikotin Yoksunluğu terimleri tercih edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık.

ATASEVEN A.

Sigara ve İnsan Sağlığı

Bezmi-Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Dergisi 1984;11(3-4):198. [Derleme]

Tütün hemen hemen bütün dünyada devlet eli ile imal edilip satılan meta olmuştur. Toplumda sigara içme yaygın alışkanlık haline gelmiştir. Ayrıca tütün öncelikle toplumun sağlığı ve ülke Ekonomik Konularsi yönünden birçok problemleri beraberinde getirmiştir. Biz toplum sağlığı açısından alkollü içkilere olduğu kadar tütüne de savaş açılması gerektiğine inanıyoruz. Bugün ülkemizde sigara tüketimi hızla artıyor ve sigara içenlerin yaş ortalaması gittikçe düşüyor. Sigaraya genelde 14-19 yaş arası başlanıyor. Bir çalışmaya göre sigaraya başlayan gençlerin %55'ini kızlar oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Politika.

ATASEVEN A.

Sigara ve Seksüel Hayat

Bezmi-Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Dergisi 1984;11(3-4):213. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Cinsellik ve Sigara.

AVUNDUK MC, YARDIMCI S, SUNGURLUOĞLU K ve ark.

Sigara Dumanına Maruz Kalan Sıçanlarda Aortanın Histopatolojik Değişiklikleri ve Element İçerikleri

Türkiye Tıp Dergisi 1998;5(6); 388-392. [Araştırma]

Sigara dumanının 10-12 haftalık 24 adet erkek Wistar sıçan aortalarında oluşturduğu değişiklikleri ve element içeriklerini araştırmak için deney gurubu 12 hayvana 90 gün boyunca günde 1 saat 1/9 oranında sigara dumanı/hava solutuldu. Bu sırada kontrol gurubundaki 12 sıçana ise yalnız oda havası solutuldu. İşlemin sonunda hayvanlar öldürüldü ve aortaları histolojik olarak ve element içerikleri ise atomik absorpsiyon spektrofotometresinde incelendi. Kontrol gurubu hayvanların aortalarında histopatolojik herhangi bir patolojik değişim gözlenmedi. Sigara dumanı/hava karışımı solutulan sıçanların aortalarında grade I ve II düzeyinde aterosklerotik bulgular saptandı. Gene sigara dumanı/hava karışımı solutulan sıçanların aortalarında kontrol gurubuna göre demir ve kalsiyum düzeyleri anlamlı derecede yüksek ($p < 0.05$) ve magnezyum içeriği ise anlamlı derecede düşük bulundu ($p < 0.05$). Bu değişikliğin sigaranın lipid peroksidasyonunu arttırarak aterogenezi hızlandırabileceği düşünüldü.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları; Vücuttaki Etkileri.

AYDEMİR G.

Öğrencilerin Sigaranın Sağlığa Zararı Konusundaki Bilgi Durumları ile Verilen Eğitimin Etkinliğinin Ölçülmesi

Türk Hemşireler Dergisi 1994;44(1):19-25. [Araştırma]

Araştırma sigaraya başlama yaşı öncesinde orta 1.sınıf öğrencilerinin (n=670) sigara kullanımı ile ilgili düşüncelerini belirlemek, sigaranın sağlığa zararları konusundaki bilgi düzeylerini saptamak ve bu konuda verilecek eğitimin etkinliğini değerlendirmek amacı ile planlanmıştır. Bu çalışma İzmir Bornova Suphi Koyuncuoğlu Lisesi orta 1.sınıf öğrencilerinde Mart 1992'de yapıldı. Aynı anda yapılan eğitimin öncesi ve sonrasında bir anketle bilgi puanlarıyla değerlendirildi. 670 Öğrencinin %53.28'i erkek ve %44.47'si kızdı. Toplam %36.41'nin babaları ilköğretim mezunu olup sağlık ve eğitim işkolundan uzaktı. Öğrencilerden %71..94'ü evlerinde sigara içen aile bireyleri olduğunu bildirmiş, yalnız babası içenler %34.77, yalnız annesi sigara içenler %7.16 ve babası ve annesinin içtiğini belirtenler ise %22..39'dur. Anne, baba ve kardeşin sigara içmesinin öğrencileri etkilediği ve sigara içme alışkanlığının en az 4 kat arttığı görülmüştür. Öğrencilerin %7.0'si sigara içmeyi denediklerini ve bunların %78.72 kadarının sigara için olumsuz düşündükleri gözlenmiştir. Gelecek yıllarda öğrencilerin %92..39 gibi çok büyük çoğunluğu sigara içmeyi düşünmediklerini ve %84.32'si ise sigara içenlere olumlu bakmadıklarını bildirmişlerdir. Öğrencilerin %84.63'ü sigaranın sağlığa zararları konusunda daha önceden bilgilendiklerini ve %40.21 kadarının ilköğretim sırasında kazandıklarını belirtmişlerdir. Ancak bu konuda verilen eğitimin yeterli olmadığı, sigaranın akciğer kanser nedeni olduğu dışında fazla bir şey bilmedikleri saptanmıştır. Öğrenciler bir ders süresince eğitildikten sonra bu konulardaki bilgi puanları önemli derecede artmış ve istatistiksel $p<00.1$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. 6 bilgi puanına sahip olanların oranı %1.94 iken eğitim sonrası %17.61'e yükselmiştir. Ortalama 5-4 bilgi puanına sahip öğrencilerin düzeyi %4.63 iken eğitim sonrası %51.79'a yükselmiştir. Ders öncesi eğitim puanları 3-2, 1 ve 0 yani yetersiz olan öğrencilerin yüzdesi bilgi edindiklerini belirtmelerine rağmen maalesef %93.43 gibi çok yüksek seviyelerde bulunmuştur ki bu husus çok önemlidir. Okul sağlığı hizmetleri kapsamında sağlık eğitimi, öğretmen ve sağlıkçıların verdikleri eğitim kampanyalarının etkili olduğu vurgulanmıştır. Burada esas olan öğrencilere sigaranın zararları konusunda sürekli eğitim verilerek davranış modeli geliştirmesi olmalıdır. Okul çağı özel bir hedef kitle olup okul ve öğrenci sağlığı programlarının ilköğretilerde eksiksiz uygulanması gerekmektedir. Burada asıl amaç gençleri, öğrencileri sigaraya başlamaktan korumak ve iyi davranış modeli kazandırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

AYDER AR.

Sigara ve Mesane Kanseri

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(5):65. [Derleme]

Mesane kanseri tüm ürogenital kanserlerin içinde 2.sırayı alır. En sık 50 yaşlarındaki erkeklerde, %85 oranında gözlenir. Sigara ile ilişkisi 1950'li yıllarda ortaya atılmıştır. Liliensfeld sigara içenlerde mesane kanser sıklığını içmeyenlere göre 4 kat fazla bulmuştur. Son çalışmalar mesane kanseri olgularının %30-40'ının direkt sigara içimiyle ilişkisini göstermiştir. İçilen sigara sayısı veya miktarı, kullanma süresi ve inhalasyon derecesi oranında mesane kanseri oluşması ve mortalitesi artmaktadır. Campbell'e göre günde yarım-1 paket sigara içen erkeklerde mesane kanseri oluşumu 2 katına, günde 1 paketten fazla sigara içenlerde ise 3 katına çıkmaktadır. Kadınlarda da benzer sonuçları gösterilmiştir. Sigaranın karsinojenik etkisi 2 şekilde açıklanır: 1. Sigara içenin idrarında tryptophan metabolitleri %50 oranında artmakta ve sigara içimi bırakılınca süratle azalmaktadır. 2. Sigara dumanında 2-naphthylamine ve nitrosaminne gibi karsinojenler akciğerlerden absorbe edilerek idrarla atılır. Bunlar vücutta zamanla birikir ve bozulmuş askorbik asit metabolizması etkisiyle neoplastik oluşumu aktive eder.

Anahtar Kelimeler: Diğer Kanseler.

AYHAN İH.

Tütün Kullanılışı İle İlaçlar ve Besin Maddeleri Arasındaki Etkileşimler

Tüberküloz ve Toraks 1980;28(3-4):173-176. [Derleme]

Sigara içme veya tütün ürünleri kullanma ilaçların transformasyonunu stimüle veya inhibe ederek veya ilaçların absorpsiyonunu değiştirerek veyahutta ilacın etkisini ve/veya ilaca karşı davranışı değiştirerek etkileşime girmektedir. Nikotin ve başta benzpiren hidroksilaz olmak üzere diğer polisiklik aromatik hidrokarbonlar çeşitli mikrozomal enzimleri indüklemektedir. Sigara içenlerde nikotin biyotransformasyonu hızlanır.

Fenasetin plazma konsantrasyonları sigarta içenlerde içmeyenlere oranla anlamlı derecede düşüktür. Olay sigara içenlerde fenasetinin metabolite dönüşüm hızının daha yüksek olduğunu gösterir. Sigara içimi antipirin metabolizmasını yaşı bağımlı olarak hızlandırır.

Sigara içme sonucu teofilin biyotransformasyonu hızlanır. Bu olay geri dönüşümlüdür. Sigarayı bırakanlarda 3 aydan sonra etkisi kalkar. KOAH tedavisinde sigara içenlerde teofilin idame dozlarının daha yüksek tutulması gerekir. Sigara içenlerde sigara içmeyenlere oranla birim zaman diliminde %40 daha fazla pentazosin gerekir. Sigara farelerde meprobamat metabolizmasını hızlandırmaktadır. Propoksifenin farmakolojik etkisi sigara alışkanlığı ve şiddeti ile paralel olarak azalmaktadır. Klorpromazin veya diazepamın yaptığı santral sedasyon sigara içenlerde daha az ortaya çıkar. Diüretik ilaçların etkisi sigara içenlerde daha az olup antidiüretik hormon salgısı artışına bağlı olduğu bildirilmiştir. Oral kontraseptif ilaçlarla birlikte günde 15 sigaradan az içenlerde tromboembolik risk içmeyenlere oranla 1.2 kat, günde 15-24 sigara içenlerde risk 4.1 kat ve günde 25'den fazla sigara içenlerde ise 11..3 kat arttığı belirtilmiştir. Birçok ilacın gerek kinetiği ve gerekse farmakolojik yanıtı sigara alışkanlığı ile değişir. Ayrıca tütün ürünleri protein metabolizmasını yavaşlatır. Vitamin C, Vitamin B12 ile Vitamin B6'nın plazma seviyeleri sigara içenlerde daha düşük bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; KOAH.

AYHAN B, GÜNEREN E.

Şehirlerarası Otobüs Sürücülerinde Sigara Kullanımının Araştırılması.

Solunum 1986;11:407-411. [Araştırma]

Bu çalışmada uzun yol toplu taşımacılığında otobüs sürücülerinin ve yolcuların oluşturdukları duman dünyasının sağlığa olumsuz etkileri araştırıldı. Sürücülerin %96'sı sürekli sigara içiyordu. Sürücülerin yarısı yani %50'si yolcular içmediği takdirde sigaradan vazgeçeceklerini bildirdiler. Araçların %43 kadarı sık sık ve %10'u sürekli havalandırılıyordu. %34 sürücü 10-15 yaşlarında, %40 kadarı ise 15-18 yaşlarında sigaraya başlamıştı. Şöförlerin yarıdan fazlası yani %53'ü sigaraya özentisi, hoşlanma ve kendini kanıtama sonucu, %26'sı arkadaşlarının teşviki, %21 kadarı meslek nedeniyle başlamıştır. Sigara içmelerinin öz nedeni %20 sürücüde alışkanlık ve %40'ında efkar dağıtmaydı. Sürekli sigara içen sürücülerin sigara içmeye başladıktan sonra şikayetleri başlamıştır. Sigara reklamları olumsuz etkiliyordu. %58 oranında sürücü sigarayı bırakmayı düşünüyor ama bırakamıyordu. Zararlarını bilmelerine rağmen sürücülerin sigara içmekten vazgeçememeleri eğitim noksanlığından, sağlık zararlarını önemsememekten, kitle iletişim araçlarından toplumu bilinçlendirecek şekilde yararlanmamaktan kaynaklanıyordu. Sigara içen sürücülerin yalnız kendilerine değil toplumun sağlığına da zarar vermekte oldukları

nın bilincine varacak şekilde bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu da sigara karşıtı kampanyalar ve çok yönlü eğitimle mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları, İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları; Epidemiyoloji.

AYKUT M, ÖZTÜRK Y.

Erciyes Üniversitesi'nin Çeşitli Fakültelerinde Okuyan Öğrencilerin Sigara İçme Durumu ve Bunu Etkileyen Bazı Faktörler

Sağlık Dergisi 1989;61(1):60-72.

Araştırma Erciyes Üniv. Tıp-İlahiyat-Mühendislik Fakülteleri 2.sınıf öğrencilerinin tümü ile diğer sınıflardaki bir kısım öğrencilerden sistematik dörtte bir örnekleme yolu ile seçilerek alınmış 1050 öğrenci üzerine yapılmıştır. 1985 Şubat- Mart aylarında 48 soru içeren sigara anket formları öğrencilere sınıflarda doldurtulmuştur. Devamsız 130 öğrenci (%12. 5) ile eksik 20 anket formu çalışma dışı bırakılarak 900 anket değerlendirmeye alınmıştır. Öğrencilerin %80. 9'u erkek ve %19. 1 kadarı kızdır. Öğrencilerin %34 kadarı 20 yaş altı ve %66'sı ise 20 yaş üstü gruptadır. %27.6 kadar öğrenci Kayseri ve çevresinden okumak için il merkezine gelmiştir. Öğrencilerin %21.8'i Kayseri'de ailesi, %4.6'sı akrabası, %20. 1 kadarı yurtlarda ve %53. 5 'ü evde yalnız ve/veya arkadaşlarıyla birlikte kalmaktadır. Öğrenci babalarının eğitim durumları göz önüne alındığında %53.8 ilkokul, %8.1 ortaokul, %12.8 lise, %15.5 üniversite mezunu olduğu ve %10 velinin okuryazar olmadığı saptanmıştır. Ankete katılan tüm erkek öğrencilerden %33.9'u ve kız öğrencilerden %12.2 kadarı halen sigara içmekte ve erkeklerin %7'si, kız öğrencilerin %2.9'u belli bir süre sigara içtikten sonra bırakmıştır. Erciyes Üniversitesi 3 fakülte öğrencilerinde saptanan sigara içenlerin oranları diğer illerde ve farklı eğitim kurumlarında farklı araştırmacıların yaptıkları çalışmalarda buldukları sigara içme oranlarından daha düşüktür. Öğrencilerin sigaraya başlama yaşları %52.8'inde 17-19 yaş arası, %30.2'sinde 14-16 yaş arası, %8.6'sında 13 ve daha aşağı yaşlarda iken %8.4'ünde 20 yaş üstü bulunmuştur. Eğitim bu yaş gruplarında odaklanmalıdır. Öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumları ve meslekleri ile sigara içmeleri arasında bir ilişki saptanmıştır. Ailesi içinde sigara içilen öğrencilerin, sigara içme oranları daha yüksektir. Eğitim yalnız okulda değil ev ve ailelerde de yapılmalıdır. Sigaraya başlama nedenleri arasında sigara içen arkadaşlarına özentisi, arkadaş teşviki ilk sırayı almış olup öğrencilerin %66'sına ilk sigarayı arkadaşlarının verdiği saptanmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu sigara içme nedenlerini alışkanlığa bağlamıştır. Öğrencilerin günde içtikleri sigara sayısı

incelemede %19.4'ünün günde 5 ve daha az, %13.1'inin 20'den fazla ve %67.5 kadarının ise günde 6-20 sigara içtiği gözlenmiştir. Sigara içen öğrencilerin %69 gibi bir çoğunluğu sigarayı bırakmayı düşündüklerini bildirmiştir. Tıp öğrencilerinin %25.9 kadarı, İlahiyat öğrencilerinin %27.7'si, Mühendislik fakültesi öğrencilerinin ise %36.0'sı sigara içmektedir. Her 3 fakülte öğrencileri arasında erkeklerde sigara içme oranları kız öğrencilerden belirgin ölçüde fazladır. Öğrencilerimizin hayatlarının baharında her içilen tek sigaranın yaşam sürelerini 5.5 dakika kısalttığı bilincinde olmadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Epidemiyoloji; Politika; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.

BAĞCI AT, AKDAĞ F, ÖZBEK Z. ve ark.

Ankara Yenice Bölgesindeki İki İşyerinde Çalışan İşçilerin Sigara İle İlgili Bazı Tutum ve Davranışları

Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi 1996;6(3):34-39. [Araştırma]

Ankara Çubuk Yenice Sağlık Ocağı bölgesindeki 2 iş yerinde çalışan 245 işçiye anket formu dağıtılmış olup bunlardan 203 işçinin yanıtları değerlendirilmeye alınmıştır. Katılım oranı %82.8 düzeyinde olup bunun %6.6'sı kadın ve geri kalanı erkekti. İşçilerin sigara içme alışkanlığı 20-29 yaş grubunda %41.7±%22.6 olup 30-39 yaş grubunda %57.7±7.8 ve 40+ yaş grubunda ise %51.5±%18.2 dolyalarında yüksek bulunmuştur. Sigaraya başlama yaşları erkeklerde 16.2±3.7, bayanlarda ise 18.5±1.7 yaş bulunmuştur. Sigaraya başlama nedenlerinin %40.4'ünün özentisi, %34.6'sının arkadaşlarına uyum, %25'inin stres olduğu gözlenmiştir. 18+yaşında sigaraya başlayanlar 13-17 yaş grubundakilerden anlamlı düzeyde fazladır. İlkokul ve daha az eğitilmiş işçilerin oranı %20.6 olup ortaokul ve daha üstü eğitilmiş işçilerin oranından farksızdır. Oysa ilkokul ve daha düşük eğitilmiş sigara içen işçilerin oranı %52.9 iken orta okul ve daha yüksek eğitilmiş işçilerden sigara içenler %41.8 düzeyinde bulunmuştur. Eğitim sigara alışkanlığına anlamlı etki göstermemiş ($p>0.05$). Sigaraya başlayan işçilerin %74.6 kadarının pişman olduğu ve gene %89.8 kadarının sigara içmeyi doğru bulmadıkları saptanmıştır. Ülkede yabancı sigara satışını yabancı sigara içen işçilerden %56.9'u doğru bulurken, yerli sigara tiryakilerinden %66.4'ü ise yanlış bulmuştur. Doktor hastasının yanında sigara içerse işçilerin %72.2'si söndürmesini rica ederken, öğretmenin öğrencilerin önünde sigara içmesi durumunda işçilerden %77.3'ünün söndürmesini rica ettiği anlaşılmıştır. Çocuklarının

sigara içmesini yasaklayan işçi sayısı yüzdesi ise %79.7 dolayında bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

BAĞCI AT, ÖZDEMİR B, YILGEÇ B, BİLİR N.

Şehirlerarası Otobüste Çalışan Personelin Sigara İçme Alışkanlığı ve Otobüslerinde Sigara İçilmesine Karşı Tutumları

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1996-1997;3(1-2):29-31. [Araştırma]

Gerede Esentepe Tesisleri'nde dinlenme molası veren otobüslerde anket uygulanmış olup personelin %3.8 kadarı 1 yıldan az, %14.3'ü 1-4 yıl, %23.8'i 5-9 yıl ve %58.1 kadarı ise 10 yıldan fazla süredir sigara içiyordu. 30-39 yaş gurubundakilerden %13.6'sı ve 40-49 yaş dilimindeki otobüs personelinin %92.9 kadarı 20 yıldan fazla süre sigara içmekteydi. Sigaraya başlama yaşı 15.8 ± 0.3 yıl saptandı. %90'dan fazlası sigaraya 20 yaş öncesi başlamışlardı. Personelin %92.9 kadarı sigara içiyor iken %76.1'inin sigara dumanından bizzat kendilerinin ve yolculardan ise %91.2'sinin rahatsız olduklarını bildiklerini söylediler. Ayrıca personelin %58.4 kadarının otobüslerde sigara içilmemesini istemeleri ilginç bulundu ki bu personelden %58.9 kadarı 10 yıl ve daha fazla sigara içmekte idi. Günlük içilen sigara adedi ile sigara içim süresi/yıl arasında doğrusal bir ilişki gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları, İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları; Epidemiyoloji.

BAHAR Z.

Sigaraya Karşı Sağlık Personeli

Ege Üniv. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1993;9(2):87-114. [Derleme].

Editörün Özeti:

Yazar giriş bölümünde dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sigara tüketimi ile buna bağlı ölümler hakkında bilgi vermiştir. Gelişmiş ülkelerde kadınların %20-40 kadarı sigara içerken yılda 3 milyon bayanın sigaradan öldüğünü, oysa erkeklerin %30-40'ının sigara içtiğini ve yılda

yaklaşık 2 milyon erkeğin öldüğünü bildirmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde sigara içen bayanların %2-10 oluşuna karşın erkeklerin %40-60 kadarının sigara içtiğini vurgulamaktadır. 1950-1975 yılları arası 25 yıl içinde dünyada 10 milyon sigara kaynaklı ölüm görülürken 1975-2000 arasında 50 milyon insan ölecektir. İleriye yönelik tahmini saptamalara göre 2000-2025 arası 120 milyon ve 2025-2050 arası 250 milyon insanın öleceği varsayılmaktadır. Bu nedenle dünyada sigara ile savaş kaçınılmaz, vazgeçilmez bir yöntemdir. Burada öncülük sağlık personeline düşer. Yazar DSÖ raporuna dayanarak "Tütünsüz Bir Dünyaya" doğru sağlık personelinin neleri bilmesi, neleri görmesi ve neleri yapması gerektiği konusunda bilgi vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Politika; Kadın ve Sigara.

BARCAN F, TUNCAY E, DİŞÇİ R ve ark.

464 Akciğer Kanseri Hastada Sigara İçme Alışkanlığının Hücre Tipine ve Kanser Yaşına Etkisi

No Tobacco, 1992:164-175. [Araştırma]

464 hastanın 5'i kadın 459'u erkekti. Kadınlarda yaş ortalaması 58+5.7, erkek hastalarda ise 58.2±10.5 ve tüm hastaların yaş ortalaması 58.2±10.4 yıldı. 464 kanser tanısı konmuş hastanın %86'sı sigara içen, %10'u sigarayı 1 yıldan fazla süredir bırakmış ve %4 kadarı hiç içmemişti ki toplam %96'sının sigarayla direkt ilişkisi vardı. Sigara içenlerde epidermoid kanser %55 iken adenokanserliler %23, küçük hücreli kanserli %19, adenosquamöz kanserli %2.5 ve büyük hücreli kanserli %0.5 bulundu. Sigara içmeyen grupta ise epidermoid kanserli %28, adenokanserliler %50, küçük hücreli kanserli %11, adenosquamöz kanserliler %11 dolayındaydı. Sigaraya başlama yaşı ile kanser yaşı arasında Pearson katsayısı $r=0.24$ olup istatistiksel anlamlıydı ($p<0.001$). Sigaraya erken başlayanlarda kanser erken görülüyordu. Epidermoid kanserli hastalarda erken sigaraya başlamak kanser görülme yaşını 4 yıl aşağıya çekmektedir ($p<0.05$). Bu fark adenokanserlilerde görülmemektedir. Sigara içmeyenlerle sigarayı bırakanların 5 yıl daha geç kansere yakalandığı belirlendi. Hastalar ortalama 50.2±31.75 paket/yıl sigara içmişti. Kanser tipleri ile sigara yoğunluğu arasında anlamlı ilişki yoktu. Hastaların sigaraya başlama yaşı ortalama 21.6±9.4 yıl bulundu. Hastaların %73 kadarı sigaraya 25 yaşın altında başlamıştır. Hastalarda hücresel farklılığa göre kanser başlama yaşları adenokanserli ve epidermoid kanserlilerde 59, küçük hücreli kanserli 88 hastada kanser yaşı 55 ve büyük hücreli 2 hastada 46 bulundu. Sigarayı bırakanlarda kanser 5.5 yıl geç ve içmeyenlerde yaklaşık 5.1 yıl daha sonra meydana geliyordu. Culver ve arkadaşla-

rının sonuçlarına uygunluk göstermekteydi. Sigara içmeyenlerde kanserden ölümler 10/100,000'dür. Bunu relatif risk 1 kabul edersek pipo veya puro içenlerde kanser riski 6 kat, Günde 14 sigaradan az içenlerde 8 kat, 15-24 sigara içenlerde 13 kat, günde 25 sigaradan çok içenlerde ise 25 kat artmaktadır. Tüm sigara içen grupta kanser riski içmeyenlerden 15.8 kat fazladır. Sigarayı bırakanlarda süre uzadıkça kanser riski azalmakta ve 15 yıldan fazla bırakanlarda risk 2 katına inmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri.

BARCAN F, ÇETİNKAYA E, DİŞÇİ R ve ark.

Sigara ve Doktorlar

Solunum 1999;21:417-423. [Araştırma]

Eğitim hastanelerinde çalışan 146 hekimin sigara alışkanlıkları ve sigaraya bakış açılarını saptamak için bu çalışma yapılmıştır. Ortalama yaşları 30.58 ± 6.4 olan %39.7'si bayan ve %60.3'ü erkek olmak üzere 146 hekim anketi yanıtladı. Sonuçlar aşağıda belirtildiği gibiydi:

Hiç sigara içmeyen hekimler	%50.7
Sigara içip sonraları terk edenler	%12.3
Halen sigara içen hekimler	%37.0 (Erkek hekimlerde %42, bayan doktorlarda %29)

Asistanlar uzmanlardan daha az sigara içiyordu ($p < 0.05$).

Sigara içen ve içmeyen doktorlar 1) sigara paketlerinde uyarı yazısı olmalı mı? 2) Sigara reklamları kısıtlanmalı mı? 3) Şehirlerarası otobüslerde sigara yasaklanmalı mı? 4) İşyerlerinde sigara yasaklansın mı? Sorularına anlamlı farklı yanıtların yanında çocuklara sigara satışlarının yasaklanması konusunda benzer yanıt verdiler. Bayan hekimlerimizin normal toplumdaki hemcinslerinden daha yüksek oranda sigara içmeleri iki kez düşündürücü bulundu.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Politika.

BARIŞ İ.

Tütün Bırakma Yolları

Tüberküloz ve Toraks 1980;28(3-4):213-215. [Derleme]

Tütünü bırakma yollarını yazar 4 ana bölümde sunmuştur. 1. Bireysel olarak sigara içenin veya içmeye namzet kişinin tutum ve davranışını değiştirmek. Akupunktur ve Hypnos yöntemlerinden beklenen başarılı sonuçlar alınamamıştır. En iyi yol kişinin inandırma ve ikna yoluyla yönlendirilmesi, tedaviyi kabul eder hale getirilmesi, psikolojik taktikler ve sigarayı bıraktığında olası yoksunluk sendromuyla mücadele etmesini sağlayacak öneri ve önlemlerdir. Aday iradesine hakim ise “kesinlikle sigarayı bırakmasını” söylemeliyiz. Yok pasif kişiğe sahip ise yumuşak bir şekilde çağrıda bulunmalıyız. Gençlerin sigara içmeyi ergenlik devresinin simgesi şeklinde algılamalarının yanlışlığını belirtmeliyiz. Hatta çocuklarıyla sigara tiryakisi anne ve babanın üzerlerinde baskı oluşturabiliriz. Hekim aday üzerinde etkili olmalı ve kesin konuşmalıdır. Ayrıca sigarayı bırakmak isteyen adaya taktik yaklaşımda bulunulmalı ve sigara yoksunluk belirtilerinden korkmaması gerektiği ve nasıl mücadele edeceği anlatılmalıdır. Hekimler ve psikologlar tarafından sigara bağımlılarına tıbbi, psikolojik ve sosyal destek verilmelidir. Kesin ve inandırıcı konuşan ve hastasına enaz 15 dakikasını ayıran hekimin sigara bıraktırma konusunda başarı şansı yüksektir. 2. İçilen sigaraları daha az zararlı türlerine çevirtmek, 3. Toplum sigaranın zararlı alışkanlık olduğu yolunda eğitmek, kültür vermek ve yönlendirmek, 4. Ekonomik ve yasal yollarla tütünü kolay temin edilemeyen ürün haline getirmek ve bunun içinde a. Toplumun Ekonomik ve sosyo-kültürel analizini yapmak, b. Kamuyu bilgilendirmek, c. Okul çağında, ergenlik döneminde ve ileri yaşlarda toplumu eğitmek, d. Yasal önlemler almak.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

BARIŞ İ, ÖZİŞİK Y.

Sigara ve Solunum Sistemi

Yeni Tıp Dergisi 1988;5(3):5-11. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri; KOAH; Vücuttaki Etkileri.

BARUT Y.

Üniversite Öğrencilerinin Sigara, Alkol, İlaç Alma ve Uyuşturucu Madde Kullanma Alışkanlığının Araştırılması

Sağlık Dergisi 1992;64(1):11-16. [Araştırma]

Bu araştırmada bir grup üniversite öğrencisinin sigara, alkol, ilaç alma ve uyuşturucu kullanma alışkanlığı, bazı sosyal özelliklerine göre incelenmiştir. Anket sorularında isim ve soyadı yazdırılmamış ve sonuçların yalnız araştırma için kullanılacağı güvencesi verilmiştir. Araştırma kapsamına Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinden 30 bayan ve 20 erkek alınmıştır. Öğrencilerin %60'ını kızlar ve %40'nı erkekler oluşturmuştur. Kızlarda yaş ortalaması 21.0, erkeklerde ise 22.05 yıldır. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumları incelendiğinde büyük çoğunluğu okuma yazma bilmeyen, toplam oranı %88, diğerleri okuryazar ve ilkökul eğitimi alanlar grubundaydı. Öğrencilerin annelerinin meslek durumuna göre irdelediğimizde %96'sı ev hanımıydı. Babaların eğitim düzeylerine baktığımızda büyük çoğunluğu, toplam %80'i ilkökul ve lise tahsilli idiler. Babaların meslekleri incelendiğinde öğrencilerin %52 kadarının memur ve emekli olduğu görülmüştür. Öğrencilerin %86 kadarının 3 ve daha fazla kardeşleri olduğu ve kırsal kesimden alt gelir düzeyine sahip aşılelerden geldiği anlaşıldı. Sigara alışkanlığı açısından incelediğimizde 30 kız öğrencinin 8 tanesi (%27) ve 20 erkek öğrencinin 13'ü (%60.7) sigara içiyordu. Aralarındaki fark $p < 0.05$ derecesinde anlamlıydı. Öğrencilerin Ankara'da okurken kaldıkları yere göre dağılımı incelendiğinde sonuçlar anlamsız bulunmuştur. Öğrencilerin boş vakitlerini değerlendirmeleri ile sigara içme durumları incelendiğinde sinema ve tiyatroya gidenlerle kahve ve diskoteğe giden sigara tiryakilerinin çok daha fazla olduğu gözlemlendi. Sigara içmeleri ile boş vakitleri değerlendirmesi arasındaki fark önemsizdir.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Epidemiyoloji.

BEŞER E.

Sigara ve Gençlik

Hacettepe Ün. Toplum Hekimliği Bülteni 1988;3:8 [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

BATMAN F.

Tütün ve Gastrointestinal Kanserler

Tüberküloz ve Toraks 1980;28(3-4):123-124. [Derleme]

Sigaranın gastroentestinal kanserlerle ilişkisi deneysel olarak tanımlanmıştır. Sigaradaki en önemli kanserojen madde N-Metil-N-Nitro-N-Nitrosoguanidin'dir. Bralow ABD. Filedelfiya'da, Sugimura ve Fujimura ise Japonya'da GİS kanserleri ve tütün ilişkisi konusunda geniş araştırmalar yapmışlardır. Farelerde Nitrosoguanidin verildikten 52 hafta sonra antral-adenokanser oluşmuştur. Tayler ve Piper insan mide mukozası doku kültüründe sigara kondansatının etkisini incelediler. B-glikoronidaze ve laktik asit aktivitesinde artış saptadılar. Ayrıca tütün-pankreas kanseri arasındaki ilişki Best ve Wynder tarafından retrospektif ve epidemiyolojik çalışmalarla gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Diğer Kanserler; Vücuttaki Etkileri.

BATMAN F, ÇOPUR S.

Sigaranın Gastrointestinal Sistem Üzerine Etkileri

Yeni Tıp Dergisi 1988;5(3):19-23. [Derleme]

Sigara ağızda gingivitis, kandidiyal lökoplaki, diş taşları oluşumu, alveolar kemik kayıpları ve oral kanser gibi patolojilere neden olur. Aşırı sigara içimi ve alkol kronik özefajit nedenidir. Sigara içenlerde mide ve duodenum ülseri riski yaklaşık 2 misli ve özefagus kan seri gelişme riski 2-4 misli fazla artış göstermektedir. Sigara tiryakilerinde artmış oranlarda kronik gastrit gözlenmiştir. Sigara içimi midede asit ve mukozal kan akımını azalttığı ve prostaglandin sentezini bozduğu bildirilmiştir. Sigara içmeme ile ülseratif kolit arasında keSİN Bir ilişki vardır ama sebebi belirsizdir. Gene barsak tümörleri sigara içmeyenlerde içenlere oranla 3 misli fazladır. Sigara içenler grubunda içmeyenlere göre pankreas kanseri 2 misli fazla görülmesine karşın aralarındaki ilişki net ve kesin değildir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

BAYINDIR Ü, UÇAN ES, DEREBEK E, İKİZ F.

Kronik Pasif Sigara İnhalasyonunun Zirve Akım Hızına Etkisi

Solunum 1986;11:346-354. [Araştırma]

Kronik dumanaltı ortamındaki kahvelerde, pasif sigara dumanı inhalasyonunun solunum fonksiyonlarına uzun sürede etkilerini araştırmak amacı ile 47 kahvehanede toplam 675 kişi çalışma kapsamına alınıp

incelendi. 45 kişilik kahveye gitmeyen ve sigara içmeyen kontrol grubu oluşturuldu. Kahveye giden ve sigara içmeyen 138 kişinin yaş ortalaması 32 yıl, kahveye giden ve sigara içen 537 kişinin yaş ortalaması 33 yıl bulundu. Araştırma grubunun %46 kadarı işçilerden oluşuyordu. Kontrol grubunda spor yapanların oranı %66 iken kahvehane popülasyonunda %20-25 dolayındaydı. Kahveye gidenlerin büyük bölümü uzun süre orda kalıyordu. Sigara içenlerin %88'inin sigara dumanını içlerine çektiği gözlemlendi. Kontrol grubunda anne/babası sigara içenlerin oranı %2 iken kahvehaneye gidenlerde %71 dolayındaydı. Kahvehane popülasyonunda pulmoner ve kardiyovasküler sistem hastalıkları yaklaşık %10-25 düzeyinde idi. Mini-Wright Peak Flow Meter ile yapılan ölçümlerde kontrol grubunda ölçülen değerler Gregg'in nomogramına göre beklenen değerlerle özdeş olduğu, sigara için içmesin kahveye gidenlerle gitmeyenler arasında zirve akım hızı değerlerinin istatistiksel anlamlı farklılık gösterdiği ($p < 0.001$) saptanırken kahvehaneye gidenlerden sigara içen ile içmeyenlerin değerleri arasında istatistiksel anlamlı fark oluşmadığı gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumanı; KOAH.

BAYINDIR Ü.

Sigara ve Akciğerler

Ege Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1986;25(2):15-21. [Derleme]

Editörün özeti

Sigara tiryakiliğinin KOAH ve akciğer kanserine yol açtığı kesin olarak anlaşılmıştır. Ancak sigara içimine son verilirse her iki hastalığa yakalanma riski de azalır. Diğer taraftan pasif sigara içiminin de kişiye ciddi zararlar getirdiği çeşitli araştırmalarla gösterilmiştir. Toplumları sadece Akciğer problemlerinden değil, korunulması mümkün olan diğer birçok hastalıktan koruyabilmek için yapılacak en önemli iş sigara alışkanlığının terk edilmesi olacaktır. Sigaranın solunum sistemi üzerinde akut etkilerini de unutmamak gerekir. Hava yolu direncini artırır iken akciğer kompliansını azaltmaktadır. Ancak belirgin semptomların ve hastalığın oluşması için tiryakilik dönemi gerekmektedir. Sigara akciğerlere temelde 3 mekanizma ile zarar vermektedir. 1. Proteolitik enzimlerle sigara akciğerlerdeki elastik yapıyı bozarken ayrıca akciğerlerin anti-proteolitik mekanizmasını da baskılayarak zararlı etki yapar. 2. İmmün mekanizmaları etkiler sigara. 3. Akciğerlerin kendi kendini temizleme mekanizması çerçevesinde mukosilyer transportu menfi yönde etkiler. Ayrıca sigara KOAH'a yol açan diğer birçok faktörün örneğin alfa1-antitripsin eksikliğinin, genetik faktörlerin, mesleki toz ve hava kirliliğinin yaptığı zararlı etkileri de kuvvetlendi-

rir. Yazar Ayres'den aldığı ve 1920-1970 yılları arası artan sigara tüketimine paralel olarak erkeklerde akciğer kanseri ve KOAH'dan ölüm oranlarının arttığını gösteren tabloyu ekleyerek bu hastalıkların prevalans ve maluliyet sonucu toplumda yaşam kalitesi ve Ekonomik kayıpların da göz önüne alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Anahtar Kelimeler: KOAH; Akciğer Kanseri.

BAYKAN S, BULDUK S, BİLİR G.

Yüksek Öğrenim Gençliğinde Sigara İçme Alışkanlığı I

Eğitim ve Bilim 1990:69-77. [Araştırma]

Eylül-Aralık 1988'de Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin 14 değişik öğretmenlik programı öğrencileri arasından tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilen %20'lik bir grupta bu çalışma yapıldı. Araştırmaya I.sınıftan 235 ve IV.sınıftan 203 öğrenci olmak üzere toplam 483 öğrenci katıldı. Adaylardan 18 soru içeren anket formunu doldurmaları istendi. Değerlendirmeler 398 kişi üzerinden yapıldı. Katılanların %86.4 ve %46..3 kadarı 17-19 yaş, %11.1 ve %36.5 kadarı 20-22 yaş ve %2.5 ile %17.2'si 23+ yaş aralığındaydı. I. ve IV.sınıf öğrencilerinin %20 kadarı köyden, %41.2 ile %33.0 kadarı ilçeden, %37.9 ile %46.8 kadarı da kentlerden gelmişti. Çoğunlukla devlet ve özel yurtlarda kalıyordu. Ailesinde sigara içilmesi olayında hiç sigara içilmeyenler I.sınıf öğrencilerinde %7.6 iken IV.sınıftakilerde %14.7 idi. Babası içenler %47.2 ile %55.7 oranlarındaydı. Annesi içenlerin oranı %3.4 ve %2.5 gibi çok düşük düzeylerdeydi. Sigara içme durumları değerlendirildiğinde devamlı içenlerin ilk ve son sınıf öğrencilerinde %79.6-%79.8 gibi çok yüksek düzeylerde olduğu görüldü. Sigara içmeyen öğrenciler oranı I.sınıfta %13.2'den IV.sınıfta %4.4'e düşmüştü. Çevrenin olumsuz etki ettiği düşünülürdü.

Sigara içme nedenleri sorulduğunda arkadaş ısrarı I.sınıf öğrencilerinde %43.6 iken IV.sınıftakilerde %29.9 olmuştur. Çevreye uyum nedeni I.sınıftakilerde %16.6 iken IV.sınıf öğrencileri arasında %33'e yükselmiştir. Özenti I.sınıf öğrencileri arasında %26.5 iken son sınıftakilerde %5.7'ye düşmüştür. Nedenlerin sıralamasında toplam dağılım ise arkadaş ısrarı %36.9, çevreye uyum %24.7 ve özenti %16.3 gibi ilk üç sırayı almaktadır. Sigara içme süreleri açısından incelen diğinde I.sınıf öğrencilerinde yeni başlayanlarla birkaç aydır içenlerin toplam oranı %79.4 iken son sınıftakilerde %0.0'dır. Buna karşın üç, dört yıl ve daha fazla süredir sigara içenlerin oranı son sınıftakilerde %92.3 gibi çok yüksek düzeyde bulunmuştur. Günde içtikleri sigara sayısı incelendiğinde I.sınıf öğrencilerinin çoğunlukla hafif içici oldukları,1 paket içenlerin ise I.sınıftakilerde

%33.8 ve IV.sınıftakilerde %74.3 düzeyinde olduğu görüldü. Bir başka deyişle I.sınıf öğrencilerinden %53.4 kadarı günde 6-10 adet sigara içeren IV.sınıftakilerden %74.3 kadarı en az günde 1 paket sigara içmekteydi. Öğrencilerin tercih ettikleri sigara markaları ise çoğunlukla Maltepe, Tokat, Samsun gibi yerli sigaralardı. Sigara içilen ortamlar bakımından incelendiğinde arkadaşla birlikte %51.0 ve %42.8 oranlarında, ders çalışırken %27.5 ve %34.5, kantinde otururken %18.6 ve %11.6 oranında öğrenci sigara içiyordu. Ailelerin öğrenci çocuğunun sigara içtiğini bilmemesi ve etkilememesi I.sınıftakilerde %65.7 ve IV.sınıftakilerde %44.8 düzeyinde bulundu.

Öğrencilerin gelirlerinden sigaraya ayırdıkları para fazlaydı ve beslenme-lerini menfi etkiliyordu. Sigara içmeyi bırakma konusu sorulduğunda I.sınıftaki öğrencilerden %37.7'si ve IV.sınıftakilerden %44.8 kadarı hiç düşünmedikleri ortaya çıktı. Deneyip de bırakamayanlar ise %15.2 ile %26.3 oranında olmuştur.

Sigarayı bırakmak için neler yapılır sorusuna her iki sınıf öğrencilerinden çok büyük çoğunluğu %91.2 ve %93.8 gibi kişi isterse bırakabilir şeklinde yanıtladı.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Epidemiyoloji.

BERKMEN Ş.

Tütün ve Yukarı Solunum Yolları Kanselleri

Tüberküloz ve Toraks 1980;28(3-4):113-117. [Araştırma]

Kanserin esas nedeni bilinmezken oluşumunu kolaylaştıran ve risk faktörleri dediğimiz yaş, cinsiyet, heredite, iritanlar, alkol ve sigara ile ilişkisi gösterilmiştir. Sigara içenlerde daha sık görülen akciğer kanselleri yanında üst solunum yolu kansellerinin de artışı mantıksaldır. Sigara da suç dumanındaki katranlı maddelerdir. 1965-1976 arası KBB kliniğinde tanı konmuş 516 larenks kanserli hastanın %5 kadarı hiç sigara içmezken, %9'u günde 1 paketten az ve %85'i günde 1 paketten fazla sigara içiyordu. En çok 51-60 ve 61-70 yaş aralığında toplam %57 oranında toplanmıştı. En sık gözlenen larenks kanseri tipi %97.8 oranıyla yassı hücreli ve en sık supraglottik yerleşimli olanıydı. Fazla sigara içenlerde larenks kanserinden ölümler örneğin 40+ sigara/gün içenlerde içmeyenlere göre 13 kat fazla bulunmuştur. Sigara içmeyenlerde larenks kanseri çok düşüktür. Dünyada sigara tüketimine paralel olarak akciğer kansellerinin sayısı artarken larenks kanselleri insidansı dikkat çeker ölçüde sabit kalmakta ve tütün tüketimiyle korelasyon göstermemektedir. Sigara içenlerde hem akciğer ve hemde larenks kanser riski içmeyenlerden yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Diğer Kanserler; Vücuttaki Etkileri.

BEŞER E.

Üniversite Öğrencilerinde Sigara İçme Nedenleri

Ankara Üniv. Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi 1988;15(1):45-46. [Araştırma]

1986 yılında Hacettepe Üniv. Öğrenci Sağlık Merkezi'ne başvuranlar arasından rastgele sistematik örnekleme yöntemi ile 200 sigara içen öğrenci seçildi. Bunların %55.5'i erkek ve %44.5'i kızdı. Yaş gruplarına göre dağılımlarında yoğunluk %62.0 ile 20-23 yaş aralığındaydı. Sigara içme nedenleri arasından ilk üç sırayı %27.5 oranı ile sıkıntı, %26.0 oranı ile alışkanlık ve %17.0 ile arkadaşlarının içmesi aldı. Sigara içenlerin %92'sinde ailelerinde de sigara içildiği saptandı. Öneriler kapsamında toplu yerlerde sigara içilmesinin saygınlığı azaltıcı davranış olarak algılanması ve bunlara ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapılması sigara için ayrılan yerlerin daha konforsuz olması gibi önlemler gençlerde sigara alışkanlığını azaltacaktır. Ayrıca öğrencilerin daha çok sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirilmesi, Ekonomik sıkıntılarının giderilmesi, kredi, burslarının artırılması da sigara alışkanlıklarını azaltabilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Epidemiyoloji.

BEŞER E, BAYSAL A, CİLİV G.

Üniversite Öğrencilerinde Sigara İçimi İle Plazma C Vitamin Düzeyi İlişkisi

Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi 1988;45(2):153-160. [Araştırma]

Bu çalışmada sigara içen 50 ve içmeyen 10 üniversite öğrencisinin plazma C vitamin düzeyleri mukayese edildi. Tüm öğrenciler günlük içtikleri sigara miktarları açısından onar kişilik 6 gruba ayrıldı. Öğrenciler deneye alınmadan önceki 3 günlük süreç içinde C vitamini kaynağı taze sebze ve meyve tüketimi düzeylerine göre yetersiz (hiç sebze ve meyve almayanlar), az ve yeterli düzeyde C vitamin alanlar diye 3 gruba ayrıldı. C vitaminini azaltan salisilik asid, oral kontraseptiv ve diğer ilaçları alanlar ile C vitamin preparatı alanlar ve C vitamin gereksinimini arttıran ishal, hipertoidi gibi hastalığı olanlar araştırmaya dahil edilmedi. Plazma C

vitamin kolorimetrik yöntemle ölçüldü ve normal değerleri 0.75-1.50mg/dL kabul edildi.

Sonuçta: Plazma C vitamini düzeyi, sigara içimiyle doğru orantılı olarak anlamlı düzeyde azalmakta ($p<0.05$) ve besinlerle alınan C vitamini ile doğru orantılı artmaktadır ($p<0.05$). Plazma C vitamini konsantrasyonu 8 öğrencide 0.40mg/dL'nin altında bulunmuştur. Bunlardan sigara içmeyen ve C vitamini yetersiz alan 1 öğrenci ile sigara içen 7 öğrencide depresyon belirtilerine rastlandı. Yani sigara plazma C vitamini düzeylerini düşürerek depresyon ve diğer belirtilere neden olmaktadır. Sigara içenlerin, içmeyenlere göre doğal yoldan 2 misli fazla C vitamini almaları gerektiği anlaşılmıştır. Preparat olarak aşırı doz C vitamininin bir çok olumsuz etkileri olduğundan aşırı C vitamini alımından kaçınılmalıdır. Bu tür çalışmalar öğrencilere sigara zararlarını somut biçimde göstermektedir. Araştırmanın sürdüğü zaman içinde sigara içen öğrencilerin %26'sı sigara içmeyi bırakmıştır. Bu bir olumlu sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Epidemiyoloji.

BEŞER E.

Üniversite Öğrencilerinde Sigaranın Eritrosit ve Lökositlere Etkileri

Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi 1989;46(1):77-90. [Araştırma]

Araştırma grubunu 50 sigara içen ve 10 içmeyen olmak üzere toplam 60 gönüllü üniversite öğrencisi oluşturdu. Sigara içen grupta içmeyenlere göre periferal kan lökosit sayısında %35.36 artış ($p<0.001$) saptandı. Lökosit artışına paralel olarak, %27.27 nötrofil artışı ($p<0.001$), %60.97 lenfosit artışı ($p<0.001$) ve %56.25 monosit artışı gözlemlendi. Ayrıca sigara içen ve içmeyen grupların periferik yaymalarında tespit edilen nötrofil, lenfosit ve monosit oranlarındaki değişikliklerin $p>0.001$ olduğu görüldü. Diğer yandan günde 21 sigara ve üzerinde içen grubun hemoglobininde (gm/100ml) içmeyen gruba göre %6.41'lik artış ($p>0.001$), hematokritlerinde %5.9 artış ($p>0.001$) saptandı. Günlük içilen sigara sayısı ile Hb, Htc ve lökosit artışlarında keSİN Bir formül gösterilememiştir. Zira bu artış oranlarının yaş, cinsiyet, ırk, sigara markası, sigaradan pasif etkilenme gibi faktörlerle de ilişkili olduğu söylenmektedir. Ancak bu artış oranları klinikte bazı değerlerin yorumlanmasında bize yardımcı olacaktır. Şöyleki periferal kan lökosit sayısı 12000 olan ve aşırı sigara içen bir hastanın bu değeri normal kabul edilirken Hb ve Htc normal

sınırdaki olan diğer bir hastanın aşırı sigara içiyor olması ile anemik kabul edilmesi gerekecektir. Sigara içen ve içmeyen gruplarda istatistiksel anlamda farklılık gösterecek trombosit ve eritrosit yapısal değişikliklerine rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

BEŞER E.

Üniversite Öğrencilerinde Plazma Kolesterol, Trigliserid, Ürik Asit, Üre (BUN) ve Glukoz Düzeylerinin Sigara İçimi İle İlişkisi.

Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi 1989;46(2):173-180. [Araştırma]

Araştırma grubunu 33 sigara içen ve 31 sigara içmeyen toplam 64 gönüllü üniversite öğrencisi oluşturdu. Yaş ortalamaları 20 ± 1.4 , 20 ± 1.9 ve 20 ± 2.1 dolayındaydı. 1.grupta sigara içmeyenler, 2.grupta günde 14'ten az sigara içenler ve 3.grupta günde 15 ve yüksek sayıda sigara içenler vardı. Üniversite öğrencilerinde plazma kolesterol, trigliserid, ürik asit, üre ve glikoz düzeylerinin sigara içimiyle ilişkisi araştırıldı. Gruplara arasında, plazma glikoz düzeyi ile sigara arasındaki ilişki önemsiz ($p > 0.05$) bulundu. Plazma kolesterol, trigliserid, ürik asit ve üre düzeyleri sigara içimi açısından 1. ve 2.gruplar arasında önemsiz iken, 1 ve 3. ve 2. ve 3.gruplar arasında fark anlamlı ($p < 0.05$) bulundu. Yani günde 15 veya üzerinde sigara içen grubun plazma kolesterol, trigliserid, ürik asit, üre düzeyleri hiç sigara içmeyen ve ayrıca günde 14 sigaradan az içen grupların plazma düzeyleri arasında fark anlamlı bulundu. Oysa araştırmaya katılanların yaş ve vücut kitle endeksleri arasında önemli fark yoktu. Sigara içenlerde kolesterol, trigliserid, ürik asit ve üre değerleri biri hariç sigara içmeyenlerin bu değerlerinden yüksekti. Kan glukoz değerleri her 3 grupta birbirine çok yakın düzeylerde yani içmeyenlerde 91.3 ± 1.4 mg/dL, az sigara içenlerde $89.92.6$ mg/dL ve çok sigara içen 3.grupta 91.9 ± 2.9 mg/dL bulundu.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

BEŞER E, BEŞER A.

3 Ay-12 Yaş Grubunda Pasif Sigara İçiminin Hematokrit Düzeyi, Eritrosit Yapısı ve Solunum Yollarına Etkileri

Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi 1994;1:29-33. [Araştırma]

3 ay-12 yaş arası grupta pasif sigara içiminin ASYE riski ve Htc düzeyi ile eritrosit yapısına etkilerini saptamak amacı ile Trabzon'da deniz yüksekliğinde ve aynı sosyo-Ekonomik şartlarda yaşayan 2200 çocuk araştırma kapsamına alındı. Bunlardan 909 kadarı kontrol grubu olup yaşadıkları ortamlarda sigara içilmiyordu. Yaşadığı ortamda >16 sigara/gün içilen grupta ASYE relatif riski 3.71-5.29 arasında değişiyordu. Bu grupta Htc değeri %41 olduğu halde periferik yayması anemi gösterenler saptandı. Kontrol grubunda ise Htc ve periferik yayma ile saptanan anemik çocuk sayıları arasında anlamlı fark yokken ($p>0.05$), yaşadıkları ortamda >16 sigara/gün içilen çocuklarda bu fark anlamlı bulundu ($p<0.01$). Pasif sigaradan etkilenen çocukların Htc düzeyleri normal bile olsa periferik yaymalarına mutlaka bakılması lazımdır. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde çocukluk yaş grubunda en fazla mortaliteye neden olan ASYE'yi azaltmada pasif sigara ile mücadele oldukça önem kazanır.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumanı; Vücuttaki Etkileri.

BEŞER E, BAYTAN ŞH, AKKOYUNLU D GÜL M.

Beslenme Alışkanlığı, Hematokrit Düzeyi ve Vücut Kitle İndeksinin Sigara İçimi İle İlişkisi

Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi 1994;51(2):105-111. [Araştırma]

Bu çalışma kesitsel (cross-sectional) tipte bir araştırma olup veriler anket yöntemiyle toplanmıştır. 1 Aralık 1991 ve 31 Ocak 1992 tarihleri arasında Trabzon'da 5 sağlık ocağında rastgele küme ve tabakalı örneklem yöntemlerinin kullanılması ile araştırma grubu saptanmıştır. 18-70 yaş grubundan 1669 kişi (851 erkek, 818 kadın); sigara içmeyenler ve sigara içenlerde günlük sigara sayısına göre 3 grupta toplanmıştır. Araştırmanın amacı, sigaraya karşı yürütülen eğitim programlarında yararlanılması için sigaranın beslenme alışkanlıkları, çay, kahve, alkol tüketimi üzerine etkileri, hematokrit düzeyi ve vücut kitle indeksi (BMI) üzerine etkilerini tartışmaktır. Erkeklerin %64.98'i, kadınların %44.50'si sigara içmektedir. Sigara içenlerde hematokrit değerleri içmeyenlere göre anlamlı oranda yüksek bulunmuştur ($p<0.05$ - $p<0.0001$). Sigara içenlerde içmeyenlere göre daha fazla alkol ve kahve, sigara içen kadınlarda daha fazla çay ama daha az et, sigara içen her iki grupta yeşil sebze ve tüm meyveler daha az tüketilirken hayvani veya satüre yağ daha fazla tüketilmektedir ($p<0.05$ - $p<0.0001$). >25 sigara/gün içen her iki cinsde BMI içmeyenlere göre fazladır ($p<0.01$). Bu veriler birçok kanser türünde ve koroner kalp hastalığı prevalanslarının artmasında sadece sigara değil sigara içenlerdeki

beslenme alışkanlıklarındaki değişikliklerin de en az sigara kadar etkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

BİLGİ N.

Sigara ve Solunum Sistemi

Bezmi-Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Dergisi
1984;11(3/4):201-209. [Derleme]

Sigara dumanı tütün yapraklarının yanması sonucu oluşur ve 2000 den fazla madde içerir. Sigara dumanının %92'si gaz ve %8'i partiküllerden oluşur. Gazın %85'i azot, oksijen ve karbondioksittir. Partiküller 2-5 milyar civarındadır. Nikotin hem ganglionik uyarıcı ve hem de depressandır. Nikotin vücutta katekolaminleri serbestleştirerek kan basıncı, kalp vuruş hızı, miyokard kasılmasını, iritabilitesini, oksijen tüketimini, koroner akımı artırır ve periferde vazokonstriksiyon yapar. Sigara dumanında %2-6 oranında CO vardır. CoHb düzeyi sigara içenlerde %2-15'e yükselir. İçmeyenlerde COHb %1 oranındadır. Siliya hareketlerini azaltır ve sekresyonu artırır. Ameliyatlarda post-operatuar komplikasyonlar sigara içenlerde %43 iken içmeyenlerde %7.9 dolayındadır. Yani 4-5 kat artmıştır. Aort anevrizması 8 misli artmıştır. Kronik bronşitten ölümler 21 kat artmıştır. FVC sigara içenlerde yılda 50-100 ml azalırken normal sigara içmeyenler olgularda 20-25 ml azalmaktadır. Sigara içenlerde diffüzyon kapasitesinde azalma, restriktif ve obstrüktif bozukluklar saptanmıştır. Sigara içenlerde akciğer kanseri fazla görülmektedir. 1962'de ABD'de Shimkin günde 2 paketten fazla sigara içenlerde akciğer kanserini hiç içmeyenlere oranla 60 kat fazla bulmuştur. 15-20 yıl sigara içiminden sonra akciğer kanseri gelişir. Son yıllarda akciğer kanseri görülme yaşı 40'larda başlamaktadır. Sigarayı bırakmakla kanser riski hemen ortadan kalkmaz ama azalır. Bu risk 1 yıl sigarayı bırakanlarda %95'e, 5-6 yıl bırakanlarda %50'ye ve 15 yıldan fazla süreyle bırakanlarda ise risk %1'in altına düşer. İstanbul Tıp Fakültesi Radyasyon Onkolojisi Polikliniği'ne başvuran 1976-1981 arası akciğer kanseri tanısı konmuş yaklaşık 2000 hastanın %98 kadarı ağır sigara tiryakisi idi. Moosa göre 1960'lardan sonra sigara içenlerin sayısı azalırken akciğer kanser ölümler artmaya devam etmiştir. 1920-1980 yılları arası erkek tiryakiler oranı %44'lerden başlayarak 1930'larda artmış ve 2.Dünya Savaşı sırasında en üst düzeye erişmiş ve 1960'lardan itibaren azalarak %40'ların altına inmiştir. Oysa aynı yıllar içinde erkeklerde akciğer kanserleri kadınlarda olduğu gibi devamlı artış sergilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri; KOAH; Vücuttaki Etkileri.

BİLİR Ş, BAŞARAN M.

Gebelikte Sigaranın Zararlı Etkileri

Sağlık Dergisi 1997;LII(1-2):3-24. [Araştırma]

İntrauterin gelişimde rol oynayan etmenler genetik ve çevresel kökenlidir. Yalnız bunların etkileşim sürecinin en önemli rolü oynadığı da bir gerçektir. Bu çalışma 1 yıl süreyle Hacettepe-Ankara-Gülhane Tıp Fakülteleri Hastaneleri'nde en az 38 haftalık bir gebelikten sonra canlı doğum yapan 1000 annenin gebelik süresince sigara içme durumlarına göre bebeklerinin gelişimlerinin incelenmesi yoluyla yapıldı. Gebeler sağlıklı olup randomize örneklem yoluyla seçilmiştir. Sosyo-Ekonomik düzeyleriyle ilgili beslenme sorunları dikkate alınmamıştır. Araştırma betimleme yönteminde dir. Doğum sonrası annelerle görüşme yapılmıştır. Sigara öyküsü alınmıştır. Sigara içiminin çocuğun fiziksel gelişimi üzerine etkileri araştırılmıştır. Bebeklerin kafa, ağırlık, boy ve göğüs çevresi ölçümleri yapılmıştır. Bilgiler anket formlarına geçirilmiştir. Annelerin %38.2 ve %36.2 gibi büyük çoğunluğu 21-24 ve 25-29 yaş grubundadır. Sigara içme durumları, eğitim ve mesleklerine göre anneler sınıflandırılmıştır. Sigara içmeyen gruptakilerden %43.71 kadarının lise, %24'ünün yüksek okul ve %15.72'sinin ortaokul eğitimi almış olup %46.29 kadarı ev hanımı ve %46.57'si memurdur. Gebelikte sigarayı bırakanlarla sigara içmeye devam edenlerin büyük çoğunluğunun ilkökul ile yüksek okul arası eğitim gördükleri anlaşılmıştır. Çekirdek aileler sigara içmeyenlerde %82.12, gebelikte sigarayı bırakanlarda %87.25 ve sigara içenlerde %85.96 oranlarındadır. Gebeliklerinde sigara içme durumlarına göre bebeklerin doğum ağırlıkları incelendiğinde 2501-3000 gram kilolu bebeklerin sayısal oranları sigara içmeyenlerde %15.60 iken sigarayı bırakanlarda %16.0 ve sigara içmeye devam edenlerde ise %27.71 dolayında ve yüksek bulunmuştur. Buna karşın 3001-3500 gram ağırlıklı bebeklerin sayısal oranları arasında her üç gruba büyük fark yoktur. 3501-4000 gram kilolu bebeklerin oranı ise sigara içmeyen grupta %32.20, bırakanlarda %29.33 ve sigara içenlerde %20.00 saptanmıştır. Keza daha fazla kilolu bebekler içmeyenler grubunda %7.80 oranında olup içenlerdekinden 2 misline yakın fazladır. Ortalama doğum ağırlıkları hiç sigara içmeyen annelerin bebeklerinde 3458 gram iken gebeliğinde sigarayı bırakanların bebeklerinde 3431 gram ve sürekli sigara içenlerinkinde ise belirgin derecede düşük yani 3287 gram bulunmuştur. Annelerin içtikleri sigara sayısı ile bebek doğum ağırlıkları arasındaki ilişki de incelenmiştir: Annelerin gebelikte sigara içme durumları ile doğan bebeklerin boyları arasında da bir

ilişki vardır. 47 cm boylu bebeklerin oranı hiç sigara içmeyen anne grubunda %10.4 iken sigara içenlerde daha çok olup %14.57 dolayındadır. Buna karşın 53 cm boylu bebeklerin oranları sigara içmeyen anneler grubunda %14.0 iken içenler grubunda daha az yani %9.71 bulunmuştur. Bebeklerin ortalama boyları sigara içmeyenlerin çocuklarında 50.38 cm iken sigara içenlerinkinde 49.87 cm saptanmıştır. Sigara içmeyen annelerin bebeklerinin baş çevresi <35 cm. olanların oranı %22.36 cm iken sigara içen anne grubunda ise oran %35.20 cm. kadardır. Aradaki fark istatistiksel $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Sigara içen annelerin bebeklerinin <35cm. baş çevresi genişliğiyle doğma olasılığı içmeyenlerinkine göre daha fazladır. Sigara içen ve içmeyen annelerden doğan bebeklerde göğüs çevre genişliği belirgin farklılık göstermiyor. Sigara içmeyen anne grubu bebeklerin doğum oranı kızlarda biraz daha az iken sigarayı bırakan ve içmeye devam eden anneler grubunda kız çocuk oranları biraz daha fazla bulunmuştur. Ama aradaki fark anlamsızdır. Değişik yaş gruplarındaki annelerin sigara içmesinin bebek doğum ağırlığı üzerinde etkisi farklılık göstermektedir. Anne yaşının yükselmesi ve sigara içmesi bebek doğum ağırlığı üzerinde belirgin ve anlamlı etkili değildir ($p < 0.05$). Sigara içen annelerin düşük doğum ağırlıklı bebek doğurmalarında memur veya ev kadını olması önemli bulunmamıştır ($p < 0.05$). Düşük Ekonomik gelire sahip olup sigara içen annelerin düşük doğum ağırlıklı bebek oranı aynı gruptaki sigara içmeyen annelerin düşük doğum ağırlıklı bebeklerinden anlamlı derecede daha fazladır ($p < 0.05$). Yani sigara içmenin yanında düşük gelire sahip olmanın doğum ağırlığı düşük bebek oranını yükseltmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

BİLİR N, YILDIZ N, DOĞAN BG ve ark.

Sigara İçen Öğretmen ve Doktorların Çeşitli Ortamlarda Sigara İçilmesine İlişkin Tutum ve Davranışları.

Sağlık ve Toplum 1998;8(1):34-38. [Araştırma]

Türkiye, kişi başına sigara tüketimi yönünden Avrupa ülkeleri arasında Yunanistan'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Sigara tüketimi 1976 yılında kişi başına 1837 adet iken, bu sayı 1984'de 2696'ya yükselmiştir. Ülkemizde sigara içme yaygın bir alışkanlıktır. Bu çalışma, toplumun değişik kesimleri için örnek oluşturacak öğretmen ve doktorların çeşitli ortamlarda sigara içilmesine ilişkin tutum ve davranışlarının belirlenmesini amaçlamaktadır. Araştırma Ankara ilinde, toplam 491 kişi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sırasında sigara içme sıklığı doktorlar için %43.8, öğretmenler için ise %50.8 olarak bulunmuştur. Toplu bulunan yerlerde sigara

içilmesine ilişkin görüşler, her iki gruba göre ve sigara içme durumuna göre farklıdır. İki grupta, sigara için içmesin hemen herkesin sigara içilmesini doğru bulmadığı yerler okul ve hastanedir. Lokanta ve işyerleri sigara içilmesinin en çok kabul görüldüğü mekanlardır. Araştırmaya katılanların bazı durumlarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri alınmıştır. Her iki grupta da kişilerin hemen tamamına yakını doktorların hasta muayene ederken, öğretmenler öğrencilerin göreceği yerlerde ve sporcuların her durumda sigara içmemeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Yetişkinlerin sigara içmeleri gençlere olumsuz model olmaktadır. Özellikle öğretmenler ve doktorların sigara içmeleri özdeşim kurulacak modeller olmaları açısından önemlidir. Gençleri sağlığa bu alışkanlıktan koruyabilmek için erişkinlerin sigara içme alışkanlığından vazgeçmelerini sağlayacak önlemler alınmalıdır. Bütün çabalara rağmen sigara alışkanlığından vazgeçemeyenler de “hiç değilse” çocukların görebilecekleri şekilde sigara içmemeye özen göstermelidirler. Sonuç olarak, konunun önemini ve sağlığa zararlarının toplumun her kesiminde süreklilik içinde tartışılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar; İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları, İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları.

BİLİR N.

Sigara ve Sağlık: Değerlendirme ve Öneriler

Hacettepe Üniv. Toplum Hekimliği Bülteni 1988;3:8.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Politika.

BİLİR N.

Sigarayı Bırakmanın Ekonomik Boyutu

Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi 1998;7(5):167-168.

Türkiye’de 17 milyon kişinin sigara içtiği hesaplanmaktadır. Bu kişilerin her birisinin günde bir paket sigara içtiği varsayılırsa, sigara satın almak için yapılan harcamaların yıllık toplamının 1 katrilyona ulaştığı bulunmaktadır ve bu oran Milli Eğitim bütçesi kadar ve Sağlık Bakanlığı bütçesinin

de 5 katıdır. Bir başka ifade ile, devletin halkın sağlığını korumak ve iyileştirmek için yaptığı harcamaların 5 kat fazlasını, insanlar kendi sağlıklarını bozmak için harcamaktadır. Bu yazıda verilen liste ile değişik sürelerde sigara içilmemesi durumundaki kişisel maddi kazanımların karşılığı, değişik göstergelerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Konular.

BİLİR Ş, MAĞDEN D, SAN NP ve ark.

Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara, Alkol, İlaç Alma ve Bağımlılık Yapan Maddeleri Kullanma Alışkanlığının Araştırılması

Sağlık Dergisi 1993;65(1);65-76. [Araştırma]

Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi'ne bağlı fakülte ve yüksekokullar 3.sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Alkollü içki ve sigara içme oranı erkek öğrencilerde kızlara göre anlamlı derecede yüksek bulunur iken bağımlılık yapan maddeleri kullanma oranı bayanlarda daha fazla bulunmuştur. Sigara içmeyenler aynı zamanda bağımlılık yapan maddeleri de kullanmamaktadır. Ençok bağımlılık yapıcı madde kullananlar %3.2 ile konservatuar öğrencileridir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

BİLİR Ş, MAĞDEN D.

Ankara Şehir Merkezindeki Liselerin İkinci Sınıf Öğrencilerinin Sigara, Alkol, İlaç Alma Alışkanlığının Araştırılması

SSYB Yayınları Sağlık Dergisi 1984;58(1-3):17-28. [Araştırma]

Ankara'da resmi ve özel lise ve dengi okullardan örnekleme yolu ile 36 lise ve her liseden 2 sınıf seçildi. Lise 2.sınıf öğrencilerinde yaşları 14-19 arası grupta sigara içmeyenlerin %76.96 olduğunu ve sigara içen erkek öğrencilerin %29.7, bayanların %16 ve genel ortalama %23.04'dür. En çok sigara içen öğrencilerin özel kolejler ile Anadolu Lisesi'nde ve 17-18 yaş grubunda olduğu saptanmıştır. Sigara içme oranları erkek öğrencilerde kızlara oranla daha yüksek olup, öğrencilerin yaşları ile sigara içmeleri arasında istatistiksel fark $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı olup 17 ve üstü grupta sigara içme oranları daha yüksek saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin

cep harçlıkları ile sigara ve alkollü içki kullanmaları arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Ekonomik Konular.

BİLİR N.

Sigara ile Savaşın Neresindeyiz?

Hacettepe Tıp Dergisi 1997;28(1): 14-17. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Politika.

BİLİR N.

Sigara

Toplum ve Hekim ATO 1978;63-67. [Derleme]

Tütün ilk kez Antiller'de Tabaggo adasında keşfedilmiş ve Kristof Kolomb'un Amerika'ya keşfi zamanında sigara şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Avrupa'ya 16. yüzyılda getirilmiştir. İnsanlar evre ve diğer faktörlerin etkisi altında sigara içmeye devam eder. Sigaranın sağlık zararları uzun zamandır bilinmektedir. Sigara içenlerde erken ölümler içmeyenlere oranla %30-80 daha fazladır. Bu ölümler sigara tüketimi ile paralel olup en çok 45-54 yaşları arasında gözlenir. Pipo ve puro içenlerde de ölümler siktir ama sigara içenlerden daha azdır. Sigara yalnız içenleri değil aynı zamanda birlikte ve çevresinde yaşayanları hatta anne karnındaki bebeği dahi menfi yönde etkilemektedir. Bir çalışmaya göre anneleri eğer sigara içmeseler idi, ölen her 5 bebekten 1 tanesinin hayatı kurtarılabilecekti. Sigaranın bu kadar zararlı etkileri bilinmesine rağmen neden hala bazı insanlar hala sigara içmeye devam ederler. Bu grupta öğretmenleri, sağlıkçıları ve doktorları sayabiliriz. Sigara ile mücadelede aşağıdaki 6 husus göz önüne alınmalıdır: 1. Gençlerin sigaraya başlamamaları konusunda eğitilmesi. 2. Toplumun olumlu yönde etkilemek üzere sağlık personeli ile işbirliğinin yapılması. 3. Erişkinlerde grup eğitimi ile sigara mücadelesi yapılması. 4. Sigara mücadelesinde kitle yaklaşımı. 5. Sigara reklamlarının kısıtlanması. 6. Sigara içmenin daha zararsız yollarının aranması. Bu konuda sigaranın nikotin ve katran oranlarının düşürülmesi, sigaranın

sonuna kadar içilmemesi, peşpeşe dumanı içe çekilmemesi, filtreler kullanılması gibi önlemleri sayabiliriz.

Anahtar Kelimeler: Politika; Tütünün Tarihi; Gebelik ve Doğurganlık.

BİLİR N.

Tütün ve Sürdürülebilir Gelişme Hakkında Bellagio Bildirgesi

Hacettepe Tıp Hekimliği Bülteni 1996:9-10. [Derleme]

26-30 Haziran 1995 tarihinde İtalya'da Rockefeller Vakfı'nın Konferans Merkezi'nde toplanılmış ve tütün üretimi ve tüketiminin özellikle gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir gelişme açısından önemi tartışılarak aşağıda belirtilen fikir birliğine varılmıştır: 1. Dünyada erken yaşta ölüme neden olan iki neden HIV ve sigara alışkanlığıdır. 2. Dünyadaki yıllık 30 milyon erişkin ölümü içinden 3 milyonu sigaraya bağlıdır. 3. Bugün gençlerin 300 milyon kadarı ileride sigara yüzünden ölecektir. 2025 yılında dünyada sigaradan kaynaklanan ölümler 10 milyon olacak ve bunun 7 milyonu gelişmekte olan ülkeler de gerçekleşecektir. 4. Tütün üretimindeki her 1000 tonluk artış fazladan 1000 ölüme yol açar.

5. Tütün üretimi Ekonomik açıdan negatif sonuç veriyor. Her yıl tütünden sağlanan gelirden 200 milyon dolar daha fazlası tütünden kaynaklanan hastalık-erken ölüm-malüliyeteye harcanmaktadır. 6. Gelişmekte olan ülkelerde 800 milyon sigara tiryakisi vardır ve her yıl artmaktadır. Bu ülke erkeklerinin yarısı kadınların %10 kadarı sigara içmektedir. 7. Gebelikte annenin sigara içmesi bebeğe zarar vermekte, hastalık ve ölümüne neden olmaktadır. 8. Anne-babanın sigara içmesi çocukların ÜSYE ve astıma yakalanma olasılığını arttırmaktadır. 9. Gelişmekte olan ülkelerde kadınlar ve gençler tütün tröstlerinin hedef grubunu oluşturur. Bu nedenle bu ülkelerde sigara karşıtı çalışmalar yoğunlaştırılmalıdır: a) Sigara zararları konusunda bilgilendirmek ve etkileşimini arttırmak, b) Sigara içme nedenleri ve sonuçları konusunda araştırmalar yapmak, c) Uygun kuruluşları sigara savaşında göreve çağırmak, d) Tütün kontrolünde etkin çalışmalar yapmak, e) DSÖ'nün sigara ve sağlık konusundaki çalışmaları desteklemek, f) Tütün kontrolünde ek kaynaklar sağlamak.

Anahtar Kelimeler: Politika.

BODUR S, ÇETİNER F, DEMİREL O.

Sigara İçimi İle Kronik Farenjit Arasındaki İlişkinin Araştırılması

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1996-1997;3(1-2):22. [Araştırma]

Bu olgu-kontrol araştırması Nisan 1995'de Konya'da Selçuk Üniv. Mediko-Sosyal Merkezi'ne başvuran kronik farenjiti olan ve olmayan yüzer öğrenci üzerinde yapıldı. Olguların %49.5'u kız ve %50.5'u erkek olup yaşları 17-25 arasındaydı. Grupların yaş ortalaması arasında anlamlı fark yoktu. Kronik farenjitli olgu grubunda sigara içenlerin oranı %83.0 iken kontrol grubunda %10 bulundu ve aralarında anlamlı fark vardı ($p=0.000$). Her iki grubun kendi içlerinde sigara içiminin cinsiyete göre dağılımı ise anlamsız bulundu ($p>0.05$). Kronik farenjit belirti ve bulguları ile hem sigara içme miktarı ($p=0.000$) ve hem de içme süresi arasında ($p=0.001$) arasında doğrusal ilişki bulundu. Sigara içme miktarı ile içme süresi arasında da $p=0.000$ düzeyinde anlamlı ilişki gözlemlendi. Kronik farenjitli grupta daha yüksek miktarlarda sigara içen olduğu ve içenler arasından günde 1 paketten fazla içenlerin oranının daha yüksek olduğu (%100'e karşın %0.0) görüldü. Kronik farenjitlilerin oluşturduğu olgu grubunda 1-3 yıl süre sigara içenlerin oranı %32.0 iken kontrol grubunda %8.0 dolayındaydı. Olgularımızda sigara içmeyenlerin oranı %11.1 iken kontrol grubunda %88.9 kadınının sigara içmediği gözlemlendi. Aradaki fark çok büyüktü. Pasif içicilik kronik farenjitlilerde %19.1 düzeyinde iken Kontrollerde çok yüksek %80.9 civarında bulundu. Pasif sigara dumanına sunuk kalan kontrollerin içinden farenjit saptananlarda asıl nedenlerden biriydi.

Ahahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri; Çevresel Tütün Dumanı.

BOLAÇ V.

Diabet ve Sigara

Haydarpaşa Numune Hastanesi Tıp Dergisi 1987;27(4):349-354. [Araştırma]

Yaş ortalaması 45.6 olan 36 kadın ve 31 erkek, diyabetik 67 hasta ile aynı sayıda ve 42.7 yaş ortalamasına sahip 67 kontrol olgusu çalışma kapsamına alındı. Hepsinde sigara içme alışkanlığı araştırıldı. Diyabetikler sigara alışkanlığı yönünden kontrol grubuna göre anlamlı farklılık göstermedi. Ancak, kullanılan hipoglisemik tedavi türüne göre, sigara alışkanlığında önemli farklılıklar vardı. Sadece diyetle tedavi edilen diyabetik grupta hiç sigara tiryakisi yoktu. Fakat oral ilaç alan diyabetiklerde sigara içenlerin sayısı sadece diyet uygulanan hastalardan oldukça fazlaydı ($p<0.05$). En sık sigara kullanan hastalar insülin ile tedavi gören grupta bulunuyordu. Diyabetin şiddeti arttıkça sigara alışkanlığının da artışı,

hastalığın doğurduğu stres sonucu gibi gözüküyor. Uzun süre ilaç kullanımını stres nedeni olabilir. Bu hastalar karamsarlığa düşerek sigara bağımlısı olabilirler. Tabii bunlarda sigara içimi ile artan oranlarda koroner kalp hastalığı riski de gözlenmektedir. Diyabet polikliniklerinde diyet uzmanı, dahiliyeci, psikiyatrist veya yetişmiş bir psikoloğa ihtiyaç vardır. Böylece hastalar psikolojik destekle uygun ve eş zamanlı tedavi sonucu daha kaliteli bir yaşama kavuşur ve sigarayı bırakabilirler.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri.

BOZKAYA H, AKSAKAL O.

Sigaranın Gebeliğe Etkisi

Bursa Devlet Hastanesi Tıp Bülteni, 1988;4(2):121-125. [Derleme]

Gebelik sırasında sigaranın etkileri, hem anne ve hem de fetüsün sağlığını tehdit etmektedir. Sigara içen gebelerde, obstetrik komplikasyonlarda, perinatal morbidite ve mortalitede artış olmakta ve gene bu olgularda düşük doğum ağırlıklı, kojenital anomalili ve mental retardlı çocuk doğum riski artmaktadır. Bu nedenle gebelerin antenatal takiplerinde sigara içip içmediği, içiyorsa günlük miktarı sorulmalı ve sigara zararlı etkileri konusunda gebeler bilgilendirilmelidir. Yaşlı mültiparlar, anemik gebeler, geçmişte perinatal fetal ölümü, abratio plasenta, placenta previası olanlar ve şimdiki gebeliklerinde vaginal kanama geçirenler çok daha fazla risk altındadırlar. Bu durum anlatılarak anneyi sigarayı bırakmaya veya hiç değilse günlük içtiği sigara miktarını azaltmaya yönelik eğitici görüşmeler teşvik edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık; Kadın ve Sigara.

BOZKIRLI F, BABACAN A.

Sigara ve Anestezi

Gazi Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1989;5(3):593-600. [Derleme]

Sigara alışkanlığı ile anestezi arasında ilişki önemli ve tartışmasıdır. Solunum fonksiyonlarının eski değerine gelebilmesi için 4-6 haftalık bir dönem önerilmekle beraber, sigara bağımlılığı olan bir kişide çıkabilecek psikolojik dengesizlikler gözardı edilmemelidir. Bu yüzden sigara bağımlısı olup da beraberinde akciğer fonksiyon bozuklukları gelişmiş hastalarda ameliyattan bir hafta kadar önce bronkodilatatörler, nemlendirici ilaçlar,

konjestiyon çözücüler, ekseptoran tedavi uygulanmalıdır. Özellikle sabahları postüral drenaj yapılarak öksürükle akciğerlerdeki sekresyonun atılması kolaylaştırılmalıdır. Ayrıca deneklere solunum egzersizleri yaptırılmalıdır. Mümkünse 48 saat önceden sigara içilmesi kesilerek COHb den kanın arındırılması sağlanmalı, operasyon saati sekresyonun sabah saatlerinde değil, öğleden sonraya alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri.

BOZKURT S, ALVUR M, DÜNDAR C.

Sigara İçen ve İçmeyen Bireylerde İmmünglobulin G, A ve M Düzeyleri

Sağlık Dergisi 1991;63(1):73-76. [Araştırma]

Araştırma 1988 yılında Samsun merkez ilçesi Verem Savaş Dispanseri'ne rapor almak üzere müracaat eden sağlıklı 80 olguda yapıldı. 41 denek sigara içen ve 39 denek sigara içmeyen diye ikiye ayrıldı ve her bir grup deneklerinde İgG, İgA ve İgM ölçümleri yapıldı. En az 10 yıldır ve günde 1 paketten fazla sigara içen grup yaş ortalaması 36.2 ± 1.85 iken sigara içmeyenlerin 34.7 ± 1.4 yıldır. Aralarında istatistiksel anlamda önemli fark yoktu. İmmünglobülin değerleri tabloda gösterildi. Aralarında anlamlı fark yoktu ama sigara içen grupta her üç immünglobülin düzeyleri düşüktü. Daha geniş serilerde aynı çalışmanın tekrar edilmesi gerektiği sonucuna varıldı.

Gruplar	İgG mg/dl	İgA mg/dl	İgM mg/dl
Sigara içenler	1249. 9+38. 8	198. 6+10. 7	106. 1+5. 9
Sigara içmeyenler	1302. 3+34. 4	219. 9+13. 2	122. 4+9. 1

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

CANDAN F, SEYFİKLİ Z, DEMİRTAŞ N ve ark.

Sivas İlindeki Üniversite Mezunlarının Sigara Konusundaki Düşünceleri

Solunum Hastalıkları 1996; 7(1):11-19. [Araştırma]

Sivas'ta görev yapan öğretmen, doktor ve diğer üniversite mezunu 1500 kişiyi kapsayan anket çalışmasında DSÖ'nün önerdiği anket formu modifiye edilerek kullanılmıştır. Araştırma grubundakilerin 1118'inden (%75.5) yanıt alınmıştır. Sigara içme oranı genelde %46.4 düzeyindedir. Tüm grupların %98'i sigaranın zararlarını bilmektedirler. Sigara karşıtı yasal önlemlerin alınmasını tüm grupların yaklaşık %85 kadarı desteklemektedir. Sigara karşıtı kampanyaları en çok öğretmenler (%86.6 düzeyinde) desteklemiştir. Tüm denekler pasif sigara içiminin zararlarını %90 üzerinde kabul etmektedirler. Sigara konusunda bu üç grubun bilgi düzeylerinin yeterli olup olmadığı araştırıldığında doktorların %68.34 kadarının, öğretmenlerin %68.20 kadarının ve diğer üniversite mezunlarının ise %70.67'sinin yetersiz olduğu görülmüştür. Bu korkunç bir sonuçtur. Sigara zararları hakkında yeterli bilgisi olanların %9.2 ile %12.56 arasında olduğu saptandı. Üniversite mezunu bu 3 gruptaki bireylere "yurt dışı sigara mücadele programlarına ilgi duyuyorlar mıydı?" sorusuna başarılı diyenler %43.2 ile doktorlar, %43.5 ile diğer üniversite mezunları ve %40.6 ile öğretmenler sıralanıyordu. Ülkemizdeki sigara mücadele programlarının gerekliliği konusundaki düşünceleri sorulduğunda öğretmenler %86.6, doktorlar %79.9 ve diğerleri %68.2 düzeyinde gerekli gördüklerini belirtiyordu. Sigara içenlerde "Sigaranın sağlığını üzerindeki olası zararı sizi düşündürüyor mu?" sorusuna %26'sı çok fazla; %36'sı oldukça ve %30 kadarı biraz düşündürüyor yanıtını vermişlerdir. Sigara içenlerin %46'sı yakınmalarını belirtmiştir. Sigara konusunda yasal önlemlerin alınmasına öğretmenler daha olumlu bakıyordu. Sigara içenlerde sigara fiyatlarının artırılması görüşüne katılım azdı. Bunun haricinde diğer yasal önlemlere sigara içen ve içmeyenler yüksek oranlarda katılım gösterdiler. "Sigaradan devletin aldığı vergi payından bir kısmını sigara karşıtı eğitim harcamaları için ayırsın mı?" sorusuna en düşük oranda sigara içen doktorlar %84 ile diğer 2 gruptakilerden sigara içen ve içmeyenler %88 ile %97 oranlarında evet yanıtı vermişlerdir. Sigara reklamlarının yasaklanması görüşüne DÜM mezunları, öğretmen ve doktorlardan daha yüksek oranlarda evet demiştir. Üniversite mezunu çeşitli meslek mensupları ülkemizde yapılacak sigara karşıtı kampanyaları destekleyecekleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Politika.

CEYHAN B.

Sigara ve Bırakma Yöntemleri

İlaç ve Tedavi Dergisi 1994;7(5):261-268. [Derleme]

Bu yazıda sigara ile ilişkili olarak gözlemlenen kanser, damar hastalıkları, akciğer hastalıkları; sigara bağımlılığı ve nikotonin farmakolojisi ile birlikte ABD. Ulusal Kanser Enstitüsü'nün sigarayı bırakmak için önerdiği 4A formülü, davranış tedavileri, tıbbi tedaviler ve hangi yöntemin daha etkili olduğu konuları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

CEYLAN C, YILMAZ N.

Sigarayı Bırakma Metodları ve Uygulanacak Stratejiler

Sendrom 2000;Mayıs:22-26. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

CEYLAN A.

Tütün ve Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Yeni Tıp Dergisi 1988;5(3):68-70.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Vücuttaki Etkileri.

CİĞEROĞLU O, TİMURALP B.

Sigara İçenlerde Master Testi İle Elde Edilen Neticeler

Anadolu Tıp Dergisi, 2:199-217. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

COŞKUN B, OYMAK G.

Sigaranın Zararlarından Korunma Konusunda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nca Yürütülen Çalışmalar

Türk Hastane Tıp Dergisi 1988;42(3):266-270.

Anahtar Kelimeler: Politika.

ÇAĞLAR T.

Sigara Bırakmada NRT ve Antidepressan Kullanımı

Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED) 1999;8(10):370-372. [Derleme]

Sigaranın bırakılmasında etkili yararlı ajanların ülkemizde geç piyasaya çıkması veya bir kısmının bulunmaması önemli bir eksikliklerdir. Hastalarımızın ne denli sigara bağımlısı olduklarını öncelikle saptamamız gerekmektedir. Hastanın ne istediği ve sigarayı bırakmada yardım ihtiyacı olup olmadığı araştırılmalıdır. Bundan sonra gerekli tedavi düzenlemesi yapılır. a) Sigara Bırakmada Nikotin Replasman Tedavisi-Nikotin Deri Bandları (Flasterleri), Nikotin Burun Spreyi -Nikotin İnhaleri, b) Sigara Bırakmada Antidepressan (Bupropion) Kullanımı. Bupropion'un uzun etkili olanı sigara bıraktırmada kullanılan nikotin içermeyen ve Amerikan FDA örgütünün onayını alan ilk ilaçtır. Bupropionun diğer bir potansiyel yararı ise kullanan kişiye kilo aldırmasıdır. Placebo ile sigara bırakma tedavisindeki hastaların 7 hafta sonra 2.9 kg şişmanlamasına karşın Bupropion alanların 1.5 kg. şişmanlaması bu görüşü doğrulamaktadır. Bupropionla 300 mg/gün dozu ile tedavi süresi 3-4 ay olabilir. İlk haftada sigara içebilir. İkinci haftadan itibaren sigara içmeyi bırakır. En sık rastlanan yan etki uykusuzluk ve ağız kuruluğu ile 1/1000 oranında görülen epileptik nöbetlerdir. Koroner kalp hastaları ve hamilelerde güvenle kullanımı için yeterli veri yoktur. Bazen önemli anksiyete, hipertansiyon ve epileptik nöbetlere neden olabilir. Bupropion'a bağımlılık riski yok veya çok azdır.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

ÇALIŞKAN S, TAN Ü.

Kız ve Erkek Öğrencilerde Solunum Fonksiyon Testleri ve Sigaranın Etkisi

Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Araştırma Dergisi 1985;3(1):54-62. [Araştırma]

Bu çalışmada yaş ortalaması 19.6 ± 1.8 yıl olan 219 öğrencinin solunum fonksiyonları bir spirometri yardımıyla incelendi. Normal SFT değerleri saptandı ve bunlara sigara alışkanlığının etkileri araştırıldı. Son 6 ay ve daha öncesinden beri günde 10 ve daha fazla sigara içenler sigara içen grubunu oluşturdu. Hayatında hiç sigara içmeyenler ise içmeyen grup diye nitelendirildi. Erkeklerde toplam 147 denegın %34 kadarı sigara içerken %66.0'sı sigara içmiyordu. Kızlarda ise toplam 92 denekten %16.3'ü sigara içerken %83.7 kadarı sigara içmemekteydi. Erkek öğrencilerde sigara içen ve içmeyen grup arasında; Boy ve ZVK ortalamaları sigara içenler lehine anlamlı artış gösterirken kız öğrencileri grupları arasında böyle bir anlamlılık yoktu. Kız öğrencilerin sigara alışkanlığının ZEV1 ve ZEV1/ZVK ve MEOAS parametrelerine bir etkisi olmadığı görüldü. Buna karşın ZVK'nın 17-26 yaş aralığındaki sigara içen erkeklerde, içmeyenlere göre istatistiksel anlamda daha büyük olduğu görüldü. Bu sonucun 2 gruptaki deneklerin boy farkından kaynaklanabileceği düşünüldü. Çünkü boy farkı olmayan kız öğrencilerde sigaranın ZVK'ya etkisi görülmüdü. Sonuçlar diğer araştırmacıların bulgularıyla karşılaştırıldı.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Vücuttaki Etkileri.

ÇAN G, ÖZLÜ T, BÜLBÜL Y, TORUN P.

Karadeniz Teknik Üniv. Tıp Fak. Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları

Tüberküloz ve Toraks 1998;46(3):245-249. [Araştırma]

338 bayan ve 566 erkek olmak üzere toplam 904 tıp öğrencisinde 1996 yılında yapılan çalışmada DSÖ ve İngiltere Sağlık Eğitim Kurumlarının anketlerinden yararlanılarak hazırlanan sigara anketini öğrencilere uygulanmıştır.

Sigara içme durumu	Bayanlarda	Erkeklerde	Genelde	Yıl
Hergün en az 1 sigara içen	%15	%34.6		1996
Haftada en az 1 sigara içen	%02.7	%03.9		
Sigarayı deneyen	%34.5	%29.3		
Sigara içmeyi bırakan	%05.6	%0.8.1		
Sigara hiç içmeyen	%40.7	%21.6		

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

ÇAN G, ÖZLÜ T.

Trabzon İl Merkezinde Sigara İçme Sıklığı

Ondokuzmayıs Üniv. Tıp Derg, 1999;16(3):200-203. [Araştırma]

Sigaranın bir çok kronik hastalık için önemli bir risk faktörü olduğu ve önlenabilir ölüm nedenleri arasında yer aldığı bilinmektedir. Sigara içme sıklığının bilinmesi, olayın boyutunu göstermesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma Şubat 1998'de Trabzon il merkezinde sigara içme sıklığını saptayabilme amacı ile yapıldı. Veriler anket yöntemi ile toplandı. Çalışmaya 1545 kişi katıldı. Kadın/Erkek oranı 675/870'dir. Günlük sigara içici sıklığı yani günde en az 1 tane sigara içenlerin oranı bayanlarda %24.9 iken erkeklerde %59.1 dolayındadır. Haftalık sigara içenlerin sıklığı ise kadınlarda %2.8 ve erkeklerde %2.4 düzeyindedir. Sigarayı dene-yen bayanlar %23.1 iken erkekler %15.9 dolayındadır. Sigarayı bırakan bayanlar oranı %6.1 iken erkekler %10.9 düzeyinde bulunmuştur. Sigarayı hiç içmemiş veya hiç denememiş olanlar bayanlarda %38.8 iken erkeklerde %10.8 düzeyindedir. Sigara içme sıklığı erkeklerde kadınlara göre anlamlı olarak daha fazlaydı ($p < 0.0000$).

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

ÇEVİRME A, ŞENGÜL P.

Erzurum İli Resmi ve Özel Kurumlarda Üst Düzey Yöneticilerin Sigara İçme Durumları ve Sigara İle İlgili Kurum Politikalarının Saptanması

Ege Üniv. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 1993;9(2):143-153. [Araştırma]

DSÖ 1988'de ABD'de 434 bin, Türkiye'de yaklaşık 100 bin ve dünyada ise toplam 2.5 milyon insanın sigaradan kaynaklanan hastalıklardan öldüğünü bildirmiştir. Bu sonuçlar sigarayla mücadeleye gereken önemin verilmesine neden olmuştur. 1992'de WHO işyerlerinde sigara sorununu ele almış ve "sigaradan arındırılmış iş yerleri, daha emin ve daha sağlıklı ortamlar" sloganını kullanmıştır. Türkiye'de de aynı tarihlerde sigara savaşı dönemin Sağlık Bakanı Bülent Akarcalı tarafından başlatılmış ve daha sonra 1990-1991'de TBMM'de kabul edilen ilk sigara kontrol yasası Cumhurbaşkanı'nca veto edilmiştir. Araştırmada, Erzurum'daki resmi ve özel kurumlardan rastgele örneklem yöntemi ile seçilen 30 kurum çalışanlarında anketler bireysel görüşme yöntemiyle uygulanmıştır. Veriler çeteleme yoluyla değerlendirilmiş ve yüzdelik ile ki-kare testi ile istatistiksel de-

ğerlendirmesi yapılmıştır. Kurum yöneticilerinin %53.3 kadarı 50-59 yaş grubunda olup %93.3'ü üniversite veya yüksekokul mezunudur. Yöneticilerin %40'ı sigara içerken içmeyen ve bırakanlar %60 dolayındadır. Sigara içen grupta sigaraya başlama çağı %70-80 oranında 20 yaş öncesidir. Kurumların %16.7'sinde sigara politikaları varken %83.3 kadarında olmadığı saptanmıştır. Sigara politikası mevcut kurumlarda da ancak %40 olumlu sonuçlar alınabilmiştir. Kurumların sigara politikası ile yöneticilerin sigara içmeleri arasındaki ilişki incelendiğinde: Sigara içmeyen yöneticilerin %27.8'inin sigara politikası saptadıkları, içenlerdeyse hiçbir politika saptanmadığı anlaşılmıştır. Sonuçlar arası fark $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Çalışma ortamındaki kişileri pasif içimden korumak için sigaraya sınırlama getirilmesini önerir misiniz? sorusuna idarecilerden sadece %33.3 kadarı evet gerisi yani %66.6'sı hayır demiştir. Yöneticiler çalışanların sağlığını korumalıdır? Sorusuna ise idarecilerin %60 kadarı hayır yanıtı vermiştir. Hayır diyenlerin %16.7'si yasal zorunlulukla çalışanların sağlığı korunamaz, %50'si içenler sigara zararlarına inanırlarsa bırakırlar ve %33.3 kadarı da sigara içmeyenler içenleri uymalıdır diye yanıt vermiştir. Sigara ile ilgili eğitimin yararına inanıyormusunuz? Sorusuna yöneticilerden %56.7'si evet ve %43.3 kadar hayır demiştir. Yöneticilerin %40 kadarı pasif sigara dumanına sunuk kalanlar için herhangi bir önlem almayı düşünmediğini, %36'sı içmeyenlerin önlem almalarını ve idarecilerin %8 kadarı yasal destek olursa önlem alacağını söylemiştir.

Anahtar Kelimeler: Politika; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar, Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar; Epidemiyoloji.

ÇIMRIN AH, ERGİN S, AKKOÇLU A, ÖZTÜRK R.

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci ve Çalışanlarında Akciğer Hastalıklarının Sigara İle İlişkisinin İncelenmesi

DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi 1988;3:54-61. [Araştırma]

1984-1985 öğretim yılında Üniversitemiz Tıp Fakültesi öğrencileri ve hekim dışı çalışanlarından toplam 1083 kişiye anket uygulanmıştır. Özgeçmişlerinde geçirilmiş yahutta halen var olan akciğer hastalıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Aynı grupta sigara içme dağılımı ile sigara kullanma alışkanlığının süresi, miktarı saptanmak istenmiştir. Sonuçta sigara içme alışkanlığı öğrencilerde %21.2, hemşirelerde %20, memurlarda %43.7, hizmetlilerde %56.8 düzeyinde bulunmuştur. 5 yıldan uzun süre sigara kullanımı düzeyi memurlarda %35 iken hizmetlilerde %83.6 civarındadır. Sigara içen ve içmeyen gruplar arasında son 1 yıl içinde mevcut solunumsal yakınmalarda anlamlı istatistiksel farklılık olduğu saptanmıştır

($p < 0.05$). Verilen sağlık eğitimine rağmen sigara kullanımının hala önemli bir problem olduğu gözlenen ülkemizde etkin ve aktif mücadele programlarının sürdürülmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

ÇİVİ S, ŞAHİN TK.

Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Yükseköğrencilerinin Sigara Konusundaki Bilgi Tutum ve Davranışları.

Aile ve Toplum 1991;1(1):49-52. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

ÇOBANLI B.

Sigara ve Sağlık

Tüberküloz ve Toraks 1968;16(1):49-51. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütünün Tarihi; Epidemiyoloji.

ÇOBANLI B.

Tütünün Sosyo-Ekonomik Etkileri

Tüberküloz ve Toraks Mecmuası 1980;28(3-4):177-178. [Derleme]

Sigara içen erkeklerde akciğer kanseri takriben 4-10 kat fazladır. Batı ülkelerinde kronik bronşit ve amfizemin %17-21 oranında görüldüğü 40-59 yaş arası erkeklerin çoğu sigara içenlerdir. Bu yaş grubundaki erkekler üretkendir ve ülke Ekonomik Konularına büyük katkılar sağlamaktadır. Bu yaş grubunda sigara içenlerin çok sayıda oluşu KOAH ve kanser gibi hastalıklarla malüliyet, erken emeklilik ve erken ölümlerin sıklığı ülke Ekonomik Konularını menfi yönde etkiler. Bu hastalar artık üretmez ve

devlete vergisini veremez. Tam aksine devletin harcadığı sağlık giderleri erken emeklilik aylıkları nedeniyle genel bütçeye büyük yük getirir. İngiltere’de sigaradan devletin aldığı verginin sigaradan kaynaklanan sağlık zararları nedeniyle hastanın tıbbi bakımı ve erken emeklisine ödediği aylık primleri karşılayamadığı saptanmıştır. Ayrıca sigara içenlerin sebebiyet verdiği ev, şehir ve orman yangınlarının da büyük Ekonomik zararlara neden olduğu bilinmektedir. Tütün üreten ülkelerde ayrıca devletin ürettiği parasal destek ayrı bir zarar bilançosu oluşturur. Türkiye’de 1958 yılında tütün ekim alanı 156,965 hektar ve üretim 115356 ton/yıl iken 19 yıl sonra 1977’de ekim alanı 270,392 hektar ve üretim 238,300 ton/yıl olmuştur. Tütün ülkemiz eknomisine katkı sağlayan bir üründür. Yalnız sigara mamülü maddesi şeklinde değil, ham tütün ihracı da yapılabilmektedir. Sigara tüketiminde ülkemizde son yıllarda %5.7’lik artış saptanmıştır. Tütün tarımında çalışan 3 milyona kişi vardır. Bu nedenle tütün ekimini birden azaltmak güç olabilir. Ancak tütün ekimi yapılan alanların uzun vadeli programlarla başka ürün ekim alanlarına çevrilmesi ve üreticilerin desteklenmesi sonucu tütün üretimimizin ve bunun sonucu tüketimimizin azaltılması mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Konular; Tütün Tarımı.

ÇOKAN YS, GÜRAY Ö, AKAYOĞLU A ve ark.

Düşük ve Yüksek Sosyo-Ekonomik Düzeylerde Sigara ve Alkol Kullanımı

İstanbul Halk Sağlığı Bülteni 1990;4(11):7-13. [Araştırma]

Editörün özeti

Araştırmacılar düşük sosyo-Ekonomik düzeyden toplam 300 kişi ile yüksek sosyo-Ekonomik gelir gurubundan 200 kişide sigara ve alkol kullanımını özelliklerini araştırdılar. Yüksek statüdeki erişkinlerde hem alkol ve hemde sigara tüketimi daha fazladır. Bu açıdan en büyük fark 2 gurubun bayanları arasında çıkmıştır. Sigaraya başlamada arkadaş çevresi en önemli etken olarak birinci sırayı almıştır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Ekonomik Konular.

ÇOPUR H.

Sigara, Gebelik ve Kadın Hastalıkları

Yeni Tıp Dergisi 1988;5(3);43-45. [Derleme]

Son 30 yılda yapılmış çalışmalarda aktif veya pasif sigara içiminin gebe-
re, fetüse, yeni doğan bebeğe ve hatta çocuklara zararlı etkileri olduğu
gösterilmiştir. Perinatal ölümler %20-35 oranında artmakta, infertilite ve
erken menapoza yol açmaktadır. Pasif sigara içimi çocukluk çağlarında
solunum yolu hastalıklarının oranında artışlara neden olmaktadır: 1. Siga-
ra içen gebe hanımlarda içmeyenlere göre abortus insidansı 2 kat artar.
Düşükler ençok 12-20 haftalar arası olmakta ve fetal karyotip genellikle
normal bulunmaktadır. 2. Sigara içen hanımlarda erken membran
rüptürü, plazenta previa, ablasyo plasenta görülme sıklığı içilen sigara
miktarıyla orantılı olarak artmaktadır. Perinatal bebek ölümleri günde 1
paketten az sigara içenlerde içmeyenler göre %20 oranında ve 1 paketten
fazla sigara içenlerde ise %35 oranında artmaktadır. 3. 1975 yılında ilk
kez Simpson sigara içen hamilelerin bebeklerinin içmeyenlere göre orta-
lama 200 gram daha düşük doğum ağırlıklı olduğunu göstermiştir. Siga-
ranın bu etkisi ırk, parite, yaş ve sosyo-Ekonomik faktörlerden bağımsızdır.
Abel sigara içen annelerin 2500 gramdan küçük bebek oranını %9-15
saptamıştır. Fetüsta büyüme ve gelişme geriliği nedeni olarak annenin
sigara içmesiyle artan COHb'e bağlı fetal kandaki O₂ taşıma kapasitesini-
nin azalması ve nikotine bağlı uterinal arterlerdeki vazokonstriksiyon
gösterilmiştir. D'Souza ve arkadaşları sigara içen annelerin bebek kor-
don kanında ortalama Hb değerinin 17.8 gram iken içmeyenlerin bebek-
lerinde 16.3 gram bulmuştur. Hb değerinin yüksekliği ise fetal hipoksemi
işaretidir. Tütün çiğneyen hamilelerin doğan bebeklerinde de düşük doğ-
um ağırlıkları saptanmıştır. Bu ise CO yanısıra nikotinin de fetüsün ge-
lişmesine menfi yönde etkilediği ve düşük doğum ağırlığının
patogenezinde önemli rol oynadığını gösterir. Sigara içen hamilelerin
bebek plasental kan akımının azaldığı saptanmıştır. 4. Sigara içiminde
yapılan biyofizik profilde fetal solunum hareketlerinin durduğu saptanmış-
tır. Bu fetal kan pO₂'nin azaldığını gösterir. 5. Sigara içen annelerin be-
beklerinde APGAR SKORU sigara içmeyenlerin kinden daha düşüktür. 6.
Postnatal motor ve mental gelişme geriliği sigara içen annelerin bebekle-
rinde daha fazla görülmektedir. Bunlarda zeka düzeyi düşük olup okuma
güçlüğü insidansında artma vardır ve bebekler hiperaktiftirler. 7. Ani
Bebek Ölümü Sendromu; Sigara içen annelerin bebeklerinde daha sık
gözlenmektedir. 8. Post-natal Enfeksiyonlardan pnömoniler, bronşit ve
üst solunum yolu hastalıkları sigara içen annelerin bebeklerinde daha sık
oranlarda görülmektedir. Hastaneye bu hastalıklar nedeniyle yatış 2 misli
artmıştır. 9. Miyokard enfaktüsü ve tromboembolizm riski sigara içen
annelerde eğer oral kontraseptif ilaç alıyorsa sigara içmeyenlere göre
daha yüksek bulunmuştur. 10. Menapoz sigara içen annelerde içmeyenle-
re göre daha erken yaşlarda başlar. Nedeni oosit harabiyeti olabilir ve
bundan sigara dumanındaki polisiklik hidrokarbonlar sorumludur. 11.
Phillips ve arkadaşları, sigara içiminin annenin serviks ve fallopian kanal
fonksiyonlarını direkt veya indirekt etkileyerek infertiliteye sebep oldu-
ğunu ileri sürmüştür. Sigara içen annelerde infertilite riskinde %50-60 ora-

nında artış vardır. Sigara içenlerde östrojen hormon düzeyinde azalmanın bunun nedeni olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın ve Sigara; Gebelik ve Doğurganlık.

DAĞCI T, DİNÇ G, ÖZCAN C.

Celal Bayar Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara Kullanma Sıklığı ve Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörler

Solunum Hastalıkları 1998;9(4):607-617. [Araştırma]

Kesitsel tipteki araştırma 1995-1996 eğitim yılında CBÜ'de okuyan 3850 öğrenciden seçilen 403 öğrencide anket uygulamasıyla yapıldı. Öğrencilerin sigara içme sıklığı (tıryakilik+arasıra içme) %43.6 civarındadır. Tiryakilerin oranı %31.5'dir. Bayan öğrencilerde tiryakilerin oranı %24.5 iken erkeklerde %38.4 olup aralarında anlamlı fark vardır ($p < 0.001$). Her iki cinste yaş ve sınıf ilerledikçe tiryakilik oranı artmaktadır. Sigarayı deneme yaşı ortalaması 16.1-2.9 yıldır. Genç öğrencilerde sigaraya başlamada etkili faktörler arasında %32.8 ile merak, %27.8 ile guruptaki arkadaşlarının sigara içmesi, %17.8 ile olgun görünme isteği ve %9.4 ile medyanın özendirme gösterilebilir. İçilen sigara miktarının ortalaması ayda 14.8-12.8 paket, ortancası 12 paket ve içilen süre ortalaması 41.7-31.6 ay ve ortancası 24 aydır. Sigara içimini arttıran durumların başında sıkıntı (%36.2), üzüntü (%29.4), alkolle beraberlik (%18.2) ve neşelenme %16 sayılabilir. Sigara içen öğrencilerin yarıdan fazlası (%59.6'sı) aynı zamanda alkol kullanmaktadırlar ($p > 0.005$). Günde en az 1 sigara içenlerin %96.8'inin yanlarında sigara paketi taşıdıkları saptanmıştır. Sigara içiminin önlenmesi için kapalı ortamlarda sigara yasağı uygulaması (%21.5) ile gurup desteği (%20.3), medyadaki uyarıcı ve eğitici yayınlar (%15.6) ile sigara fiyatlarının arttırılması (%15.0) ile psikolog danışmanlık hizmetleri (%14.8) gelmektedir. Öğrencilerin sigara içmeme veya bırakma nedenlerinin başında sigaranın sağlığa zararlı oluşu (%65.8), tadının kötülüğü (%16.2) ve alışkanlık yapması (%13.7) ve en az Ekonomik nedenler (%4.3) gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Sigara, Medya ve Film Endüstrisi.

DAĞLAROĞLU A.

Bilinmesi Gerekenler: Tekeli de Batırdık

Yeşilay 2000;799:12-13. [Derleme]

Tekel Genel Müdürü'nün Meclis KİT komisyonunda Tekel'in iç pazar payının yabancı firmaların iç piyasaya hakim olmaya başlaması ile her geçen gün düştüğünü bildirmiştir. Tekel kurumunun pazar payı 1996 da %57.4, 1997 yılında %62.9, 1998 yılında %56.0 ve 1999'da %51.9'a gerilemiştir. Sigara fabrikalarının özel sektöre satılmayacağı fikrini savunan yöneticiler kuruluşların modernizasyonu için gereken paranın Tekel'in elindeki gayrimenkulların satışından karşılanabileceğini söylemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Tütün Endüstrisi.

DAUT O, ÖZKAY M, YILDIRIM N.

Sigara İçiminin Periferik Lökosit Sayısı Üzerine Etkileri

Trakya Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1988/1990;5/7:241-249. [Araştırma]

Bazı araştırmacılar sigara içen sağlıklılarda periferik lökosit sayısının arttığını, bazıları ise anlamlı artış bulamadıklarını, bir kısmı ise azaldığını bildirmiştir. Biz bu tartışmalı olan bu konuya katkıda bulunmak için bu çalışmayı planladık. 7'si bayan, 23 erkek olmak üzere toplam 30 sigara içen sağlıklı erişkinle 9'u bayan ve 11'i erkek toplam 20 sigara içmeyen erişkin çalışma kapsamına alındı. Deneklerin lökosit sayısının etkileyecek herhangi bir hastalığı yoktu. Klasik mikroskopik yöntem ve boyama metodları ile aynı kişi tarafından sayımlar yapıldı. Bulgular student t testi ile analiz edildi. Sigara içen grubun yaş ortalaması 30 ve içmeyenlerin 26 yıl idi. Sigara içen grubun ortalama lökosit sayısı 4736 ± 225 iken kontrol grubunun 6510 ± 292 saptandı ve aralarında anlamlı fark vardı ($p < 0.001$). Sigara içenlerde lökosit sayısı içmeyenlere oranla anlamlı düzeyde daha azdı. Sigara içen grupta mutlak lenfosit sayısı 1779 ± 101 ve mutlak polimorf sayısı 2957 ± 178 iken içmeyenlerde 2291 ± 154 ve 4218 ± 244 idi. Sigara içenlerde mutlak lenfosit ve mutlak polimorf sayıları içmeyenlere göre sırasıyla $p < 0.01$ ve $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı daha az bulundu. Oysa eosinofili sayıları bakımından sigara içen ve içmeyen gruplar arasında anlamlı fark yoktu.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri; Vücuttaki Etkileri.

DEDE D, ÖZER HT, GİRĞİÇ M ve ark.

Akciğer Kanseri ile Sigara Alışkanlığı ve Cinsiyet İlişkisi

Türk Onkoloji Dergisi 1995;10(2);72. [Araştırma]

1992-1995 yılları arasında hastaneye başvuran 150 akciğer kanserli hastanın dosyaları retrospektif incelendi. Akciğer kanserli tüm hastaların %60 kadarı sigara içiyordu. 94 erkek kanserlinin %80 kadarı sigara içerken 56 bayan kanserli hastanın %27 si sigara öyküsü verdi.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri.

DEDEOĞLU N, DÖNMEZ L, AKTEKİN M.

Antalya'da Sağlık Personelinde Tütün Kullanımı

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1994;1:7-11. [Araştırma]

Antalya'da, çeşili sağlık kurumlarında çalışan 1570 sağlık personeline sigara ile ilgili tutum ve davranışlarını soran anket uygulandı. Personelin hemen hemen yarısı (%49.8) sigara içiyordu. Cinsiyete göre erkek personel %55.6 ve bayanlar %46.2 oranlarında sigara tiryakisiydiler. Sigarayı bırakanlar erkeklerde %14.4 oranında olup bayarlardan 2 misli fazla bulundu. Hayatında hiç sigara içmeyenler ise erkeklerde %30 iken bayan personel gurubunda %46.8 düzeyindeydi. Günde içilen sigara sayısı açısından incelendiğinde 1-9 sigara/gün içenlerin oranı bayarlarda %38 ile erkeklerden 2 misli fazla görülürken ağır içiciler gurubunda yani günde 20-29 ve 30+ sigara içenlerin erkek personelde bayarlara oranla 2-3.5 misli daha fazla olduğu saptandı. Mesleklere göre sigara alışkanlığına baktığımızda birinci sırada %57.4 ile sağlık memurları gurubu, ikinci sırada %56.6 oranında diğer sağlık personeli, üçüncü sırada %50.8 ile hemşireler, dördüncü sırada %49.0 ile doktorlar ve son sırada %38.5 ile ebeler görüldü. Bayan doktorların sigara içme oranı %41.0 iken erkek doktorların %52.8'inin sigara içtiği saptandı. Çalışılan kurumlar dikkate alındığında %43.5 sağlık ocaklarında ve %52.8 oranında en çok fakültelerde sigara içildiği gözlemlendi. Filtreli sigara tercihi ile mesleksenl ilişki araştırıldığında doktorların %44.8'e karşın %55.2 oranında yabancı sigaraları tercih ettiği, geri kalan sağlık guruplarının büyük oranlarda yerli sigaraları içtikleri saptandı. Sigara dumanını içe çekme ve zarar görme arasındaki ilişki açısından incelendiğinde içine çekenlerin yüksek oranda (%81.6) ve içine çekmeyen %69.1 bölümünden daha fazla zarar gördüklerini bildirmesi ilginçtir. Sigara içtikleri halde içine çekip çekmediklerini farketmeyenlerin büyük bölümü (%83.3) zarar gördüklerini bildirmişlerdir. Halen sigara içen ve terk edenler gurubunda cinsiyete göre sigaraya başlama yaşları irdelendiğinde 14 yaş öncesi erkekler %26.4 ve bayarlarda %17.5 düzeylerinde, 15-17 yaş arası erkeklerde belirgin yüksek oranda sigaraya başlama gözlenirken 18 yaşından sonraki yaş aralıklarında ve 24+ erişkinlerde bayarlarda daha yüksek oranlarda sigaraya başlıyorlar. Sigara içme nedenleri sorulduğunda %48.0 oranında tiryaki stres giderici

ve rahatlatıcı etkisi sebebiyle sigara içtiğini bildirdi. %43.9 oranında tiryaki zevk ve keyif verdiğini, % 37.1 kadar alışkanlık ve %15.8 kadar dikkat arttırdığını söyledi. Sigarayı bırakanlar erkekler gurubunda %20.4 ve bayanlarda %13.1 civarındadır. Sağlık personeline sigara ile mücadele konusundaki önerileri sorulduğunda sağlıkçıların %75.7 kadarı toplu yaşanan yerlerde sigara içilmesinin yasaklanmasını, %68.6 kadarının okullarda eğitim verilmesini, %66.1 kadarının kitle iletişim araçlarında sigara zararları konusunda programlar yapılmasını, bırakmak isteyenler için %61.3 kadarının sigara poliklinikler açılmasını istedikleri görülmüştür. 18 yaş altı çocuk ve gençlere sigara satışının yasaklanmasını isteyenler %37.0 ve sigara fiyatlarının arttırılmasını isteyenler ise %19.9 dolaylarında düşük düzeylerde kalmıştır. Sigara tiryakileri sigaranın pahalı satılmamasını istemişlerdir. Görülüyor ki fiyat artışları sigara epidemisinin önlenmesinde etkin bir yöntemdir. Ayrıca sigaralardaki katran yani zift ve nikotin miktarına da sınır konması ve her sigara paketi üzerine bu bilgilerle sağlık zararları konusunda birkaç spot cümlelerin görünecek ölçülerde büyük harflerle yazılması ve dolaylı sigara reklamlarının yasaklanması gibi ek önerilerin de dikkate alınması gerekmektedir. Sigara reklamlarının yasaklanmasını isteyenlerin oranı %43.3 dolaylarındadır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

DELİCE E, DERİN TU, KÖŞLÜ A.

Aile Öyküsü, Sigara Kullanımı, Alkol Tüketimi ve Psoriasis

Türkdem Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi 1996;30(3);129-132. [Araştırma]

Araştırmacılar 143 psoriasisli hasta ile 109 kontrol erişkini çalışma kapsamına aldılar. 1-50g/gün alkol tüketimi ile psoriasis arasında anlamlı pozitif ilişki saptanırken sigara ile ilişki bulunamadı

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri.

DEMİR R, KOÇ M, KÜLTÜR M, ÜNER M.

İnsan Plasentası Üzerinde Sigaranın Etkilerinin Ultrasutruktürel Olarak Araştırılması

Türkiye Sağlık Bilimleri Dergisi 1990;14:20-42. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık; Kadın ve Sigara.

DEMİRAĞLI H, BAYINDIR Ü.

Sigara İçenlerde Arter Kanında Karboksihemoglobin Düzeyleri

Tüberküloz Toraks 1976;3-4:55-58. [Araştırma]

Ege Üniv. Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Kliniği'nde 41'i sigara içmeyen ve 26'sı sigara içen olmak üzere toplam 67 olguda arter kanında CoHb ölçümleri yapıldı ve sonuçlar karşılaştırıldı. Sigara içen bireylerin arter kanındaki CoHb düzeyleri içmeyenlere göre daha yüksek bulundu. Günümüzde sigara içenlerin kanında bulunan yüksek CoHb seviyelerinin ateroskleroz ve iskemik Kalp Hastalıkları riskini arttırdığı yolunda tartışmalar dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Karbon Monoksit; Kalp Hastalıkları, Vücuttaki Etkileri

DEMİRAĞLI H, AYSAN T.

Sigara İçen Genç Şahıslarda Bronş Obstrüksiyonunun İlk Fonksiyonel Belirtileri

Tüberküloz ve Toraks 1976;3-4:59-62. [Araştırma]

Klinik ve radyolojik muayeneler sonucu sağlıklı görünen 90 erkek ve 23 kız olmak üzere toplam 113 öğrenci çalışma kapsamına alındı. Yaş ortalamaları 23 idi. Sigara içme alışkanlığı araştırıldığında 22 öğrencinin sürekli ve 8 öğrencinin aralıklı sigara içtiği geri kalanların sigara içmedikleri görüldü. Toplam 30 öğrenci 5 yıldan fazla süre sigara içiyordu. Aralıklı, düzensiz ve kısa süreli içenler sigara içmeyen grupta incelendi. Kız öğrencilerin tümü sigara içmeyen grupta olup FEV1 ve MMF değerleri Amerikan normlarına göre çok düşüktü. Sigara içmeyen erkeklerin FEV1 ve MMF değerleri de düşük bulundu. Sigara içen ve içmeyen erkek öğrencilerin FEV1 değerleri içen grupta biraz düşük ise de fark anlamsızdı ($p>0.01$). MMF değerleri sigara içen erkek öğrencilerde anlamlı düzeyde düşük bulundu. Erken dönemlerde sigaranın olası bronş obstrüksiyonunu gösteren en iyi testin MMF olduğu kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler: KOAH; Vücuttaki Etkileri; Çocuklar, Ergenler ve Gençler

DEMİRCAN C, ÖNDER Y, EMİRLER N ve ark.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Çalışanlarının Sigaraya Karşı Yasal Önlemler Konusundaki Düşünceleri

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1994;1(2);60-63. [Araştırma]

Tıp Fakültesi çalışanlarında sigara içme alışkanlığı ve sigaraya karşı yasal önlemler konusundaki düşüncelerinin araştırılması için bu çalışma Temmuz-Ekim/1993'de yapıldı. Öğretim üyesi ve uzman doktorlar, araştırma görevlileri, intörn doktorlar, hemşireler ve diğer hastane personelini içeren değişik meslek gruplarından 1010 erişkine (tüm personelin %82.6 kadarı) anket uygulandı. Hergün sigara içenlerin genel toplamı erkeklerde %44.6, bayanlarda %35.4 ve genel toplamı %40.8 bulundu. Düzenli ve arasıra sigara içenler erkek personelde %53.5 bayanlarda %44.3 dolayındaydı. Toplu ulaşım araçlarında sigara içilmemesi görüşü %93.6 oranında, kamuya açık toplu bulunulan yerlerde sigara içiminin sınırlandırılması %92.2 ve sigara reklamlarının yasaklanması görüşleri %83 oranında destek buldu. Hergün sigara içenler (n=408) toplu yerlerde ve ulaşım araçlarında sigara içimi yasağına ve sigara reklamlarının sınırlandırılmasına arasıra içenler, bırakanlar ve hiç içmeyenlere göre daha düşük oranlarda ve sırasıyla %90.7; %90.2 ve %81.8 düzeyinde olumlu görüş bildirdiler. Ülkemizde bu konuda Elazığ, Tokat, Antalya ve Samsun'da yapılan toplam 10 araştırma Antalya sağlık personelinin sigara reklamlarının yasaklanmasına ilişkin %43.8'lik düşük değeri dışında benzer sonuçlar vermesi ilginç bulundu. TBMM'ne verilen tütün yasası taslağındaki önlemlere yüksek oranlarda destek verildiği anlaşıldı.

Anahtar Kelimeler:*Epidemiyoloji; Politika; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.*

DEMİRCAN C, ÖNDER Y, EMİRLER N, DENİZ R, OKTAR F, ŞAHİN B.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Çalışanlarında Sigara İçme Sıklığı ve Nedenlerinin İncelenmesi

Ondokuz Mayıs Üniv. Tıp Fak. Derg. 1994;11(3):165-172. [Araştırma]

Sigaranın sağlığa verdiği zararları en yakından gözleyen toplum kesimi olan tıp fakültesi çalışanlarının sigara içme sıklığı ve nedenleri araştırıldı. Bu araştırma 1993 yılı Temmuz ile Ekim ayları arasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde çalışmakta olan toplam 1010 kişiye anket uygulanarak yapıldı. Hergün sigara içenlerin oranı öğretim üyeleri ve uzman doktorlarda % 29.7, araştırma görevlilerinde % 27.2, intern doktorlarda % 37.1, hemşirelerde % 46.2 ve diğer hastane çalışanlarında ise % 46.8 olarak bulundu. Hergün sigara içenlerde hiç içmeyenlere göre nefes darlığı, göğüs ağrısı, öksürük ve balgam çıkarma semptomlarının anlamlı derecede daha fazla olduğu saptandı. Sigaraya başlama yaşı ortalama 18.9 ± 4.2 idi ve hergün sigara içenlerin % 76.2'si sigaraya 20 yaş ve öncesinde başlamışlardı. Bu nedenle sigara karşıtı kampanyalar için 10-20 yaş grubunun hedef kitle olarak seçilmesi uygundur.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

DEVECİ E, NERGİZ Y, BİLGİN Y, AKKUŞ M.

Nikotin ve Akut Stresin Mide Üzerine Etkisi

Dicle Tıp Dergisi 1992;19(1-2):54. [Araştırma]

Ağırlıkları 120-130 gram olan 30 rat dört ayrı kafeste 4 guruba ayrıldı. Birinci grubu kontroller oluşturdu ve deney süresinde %0.9'luk NaCl verildi. 2.guruba 2mg/kg/gün ip. nikotin verildi. 3.guruptaki hayvanlara 3mg/kg/gün ve 4.guruptakilere 5mg/kg/gün nikotin ip uygulandı. Deney 35 gün sürdü ve son günde tüm guruptaki hayvanlara üçer saat süreyle akut psikik stres türünden soğuk ve hareket kısıtlaması +4C'de karanlık odada tel kafes içinde uygulandı. Kloroform inhalasyonu ile hayvanlar öldürüldü, mideleri çıkarıldı. Takipleri yapılarak bloklara alındı. Kesitleri hazırlandı. Hematoksilen eozin ve PAS boyası ile boyandı ve ışık mikroskopunda incelendi. Kontrol gurubu hayvanların mide kesitleri tabii görünümdeydi. Diğer 3 grup hayvanların mide kesitlerinde mide mukozası epitel desquamasyonu, mide çukurcuklarında düzensizlikle birlikte yer yer yıkılmalar, bez lümenlerinde dilatasyon saptandı. Pek çok çalışma ve klinik gözlemler bize nikotinin mide üzerine çok az bir etkisi olduğunu ve ilk etapta gastrik sekresyona yol açtığı ve özellikle mide mukozasındaki müküs içeriğini arttırdığını göstermiştir. Ancak stres ile birlikte nikotin verildiğinde mide mukozası hücrelerindeki değişiklikleri arttırdığı ve nikotin etkisini daha kötüleştirdiği bildirilmiştir ki bu çalışma sonuçlarıyla paralellik görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri.

DEVECİ E, BİLGİN Y, NERGİZ Y, AKKUŞ M.

Nikotin ve Akut Stresin Karaciğer Üzerine Etkisi

Dicle Tıp Dergisi 1992;19(3-4); 55. [Araştırma]

30 rat dört ayrı grupta incelendi. I.gruptaki kontrol ratlara %0. 9'luk serum fizyolojik; 2.gruptakilere 2mg/kg/gün ip. nikotin ,3.gruptakilere 3mg/kg/gün nikotin ip, 4.gruptakilere ise 5mg/kg/gün nikotin ip. 35 gün süreyle verildi ve akabinde hareket kısıtlaması ve soğuk türünde akut psişik stres uygulandı. Kloroform inhalasyonu sonucu hayvanlar öldürüldü ve karaciğerleri alındı. Boin fiksatifinde kesitler Hematoksilen Eosin ile boyandı Işık mikroskopisiyle incelendi. Vena centraliste tromboz, sinüzoidlerin lümeninde gayrimuntazam değişiklikler ve eritrositler görüldü. Bazı parankim hücrelerinde hipertrofi ve kromatin artışı açıkça izlendi. Parankim hücrelerinin sitoplazmaları yer yer vakuolomsu görünmekle beraberindeki nükleus plazma rölüsyonu nükleus lehine bozulmuştu. Ayrıca karaciğer kuppfer hücre çekirdeğindeki artışa bağlı olarak koyu bir manzara dikkati çekiyordu. . Karaciğer hücre çekirdeklerinde hipertrofi ve sitoplazma asidofilisinde bir artış saptandı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri.

DOĞAN O.

Lise Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlığı ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkiler I

Düşünen Adam 1989;33(1):19-24. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

DÖKMECİ G, SALTİK A, DÖKMECİ İ.

Edirne Merkezinde Halkın Alkol ve Sigara Kullanımına İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışları-Epidemiyolojik Bir Araştırma-

Pharmasia 1989;29(1, Özel Sayı):1-12. [Araştırma]

15-24 yaş gurubundan örnekleme seçilen 1167 kişide anket uygulandı. 15+ erişkinde sigara içme oranı %47.4 bulundu. Erkeklerde %55.3 ve

bayanlarda %36.7 sigara içenlerden hafif sigara tiryakisi yani günde 1-9 sigara içenler %18, orta yoğunlukta ve günde 10-20 sigara içenler %64, ağır ve yoğun içiciler ise günde 20 sigaradan fazla içen gurup %18 civarında bulundu. 25 yaşından önce sigaraya başlayanlar ise sigara içen gurubun %89.5 kadarını oluşturmaktaydı.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.

DURMAZ B, TECİMER C, DURMAZ R ve ark.

Sigaranın Serum İgA, İgG ve İgM Düzeylerine Etkisi

Solunum Hastalıkları 1993;4(2):239-243. [Araştırma]

Günde 1 paket sigara içen ve sigara içmeyen otuzar kişiden oluşan 4 gurupta toplam 120 serum örneğinde İgA, İgG ve İgM düzeyleri radial immünodiffüzyon yöntemiyle belirlendi. Sağlıklı ve sosyo-Ekonomik koşulları ile yaş ve sigara içme süreleri açısından benzer olguların yarısı erkek ve diğer yarısı bayandı. Sigara içen guruptan 30 kişi ile içmeyen guruptan 30 kişi sigara fabrikasında çalışan işçilerden ve geri kalan otuzar kişilik 2 gurup fabrika dışından seçildi. Yaşları 20-50 yıl arasında dağılım göstermekteydi. Sigara içme süreleri 10-22 (ort.18.1 yıl). Sigara içen gurupta serumda İgG, İgM, İgA düzeylerinde içmeyenlere göre azalma görüldü. İgG istatistiksel yönden anlamlı, diğerleri anlamsızdı. Başka araştırmalarda farklı sonuçlar alındı. Moszcynski ve ark. sigara içen bayanlarda İgG düzeyinde artışlar gözlerken Mc Sharry ve ark.ları sigara içenlerde İg düzeylerinde farklılık saptamadı. Diğer bir gurup 10+ yıl ve özellikle günlük yoğun sigara içenlerde İgE hariç serum İmmunglobülin düzeylerinde azalış saptamışlardır. Sigara fabrikasında çalışmanın olguların serum İmmünoglobülin düzeylerine etkili olmadığını saptandı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri.

DURU S, ÜSTEL İ.

Sigara Bağımlılığının İlacı Eğitimidir.

Sigara Alarmı 1992;4:16. [Derleme]

Sigara bağımlılığı epidemiyolojik açıdan kültürel bulaşıcılığı olan bir halk sağlığı sorunudur. Çocuklarda ve gençlerde sigarayı ilk deneme nedenleri guruba kabul edilme, lider olma, dışlanmama, merak, stres ve can sıkıntısı

ile özenti ve diğerleridir. Sigaradaki nikotinin bağımlılık yapması merkezi sinir sistemine etkisiyle açıklanır. Kurtulmak güçtür. Sigarayı içende olduğu gibi dumanını soluyan yani pasif içicilik aynı oranlarda sağlığa zarar verir. Ayrıca sigara uyuşturucu alışkanlığında geçit madde/geçiş maddesi görevi görür ki en tehlikeli yanı da budur. Bunun yanında yasal olarak kullanımı ve satışı sigara ile mücadelede kolumuzu kanımız kırmakta başarı şansımızı azaltmaktadır. Risk guruplarına sigara konusunda yapılacak eğitimi 6 başlıkta toplayabiliriz: 1. Gençlikte kimlik oluşumu, özgürlük ve yeni değerler arayışı, risk alma ve sağlık sorunlarını önemsememe ve guruptan dışlanmama gibi özellikler dikkate alınarak eğitim programları hazırlanmalı. 2. Sosyal beceri kazandırılması amaçlanan gençlerde stres ve duygusal hallerde sigaraya sığınmama yeteneğinin kazandırılması, özgüven duygusunun desteklenmesi, objektif düşünme ve doğru karar alabilme ve kendi ile barışık olabilme yönünde eğitilmesi, insan ilişkileri ile yaşamla baş edebilme sanatının öğretilmesi gereklidir. 3. Sigara zararları konusundaki eğitim “Sağlıklı Yaşam Bilinci” doğrultusunda şekillendirilmeli. 4. Eğitimde yasaklayıcı ve emredici, gerçek dışı mesajlara yer verilmemelidir. 5. Eğitim gençlere, okul ve arkadaş gurubuna, ailesine ve tüm sosyal çevreye vermelidir. 6. Eğitimde yalnızca bilgilendirme değil aktarılan bilgilerin gencin tutum ve davranışlarında istenen yönde ve ölçüde değiştirmesi amaçlanmalıdır. Dumansız ve sağlıklı bir gençlik kazanımı için yarışalım.

Anahtar Kelimeler: Politika.

EGE G, GÜRSES HN, ERELEL M ve ark.

Astımlı Hastalarda Eğitim Düzeyi, Düzenli İlaç Kullanımı, Sigara Kullanımı ve Hastaneye Yatış Sıklığı Arasındaki İlişki

Solunum 1996;20:287-291. [Araştırma]

Astım polikliniğine baş vuran ve yaşları 55 ± 27 yıl olan 20 bayan ve 13 erkek olmak üzere ardışık 33 hastaya hastalıkları, sosyo-Ekonomik düzeyleri, sigara kullanımları, hastanede yatış süre ve sıklığı ve işe dönmeleriyle ilgili bilgileri sorgulayan anket formu uygulandı. Çalışmanın sonuçları eğitim düzeyinin ilaç kullanımında önemli rolü olduğunu ve ilaç kullanımıyla sigarayı bırakmanın hastalarımızın hastaneye yatış sıklıklarını etkileyebileceğini gösterdi.

Anahtar Kelimeler: Astım, Allerji.

EGEMEN A, ÖNDER R.

Lise Çağı Gençliğinin Sigara İçme Durumu

Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi 1987;44(1);121-128. [Araştırma]

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Epidemiyoloji.

EKİCİ MS, ARDIÇ S, ÖZDEMİR N, YILDIZ F.

Sigaranın Paket Yılı ile Solunum Fonksiyon Parametreleri Arasındaki İlişki

Solunum Hastalıkları 1990;1:17-21. [Araştırma]

Klinikte bronşit tanısı konmuş 40 erkek ve 7 bayan olmak üzere toplam 47 hastanın sigara paket yılları ile solunum fonksiyon parametreleri arasındaki ilişki araştırıldı. Sigara paket yılı artarken beklenen FEV1% ($p < 0.05$) ile PEFR ($p < 0.1$) ve Vmax50 ($p < 0.05$) değerleri anlamlı olarak düşüyordu. Diğer SFT değerlerindeki düşüşler anlamsız bulundu. FEV1 ile sigara paket yılı arasındaki ilişki önemsizdi ($p > 0.05$). FEV1/FVC oranı ile sigara paket yılı arasında da önemsiz ilişki bulundu ($p > 0.05$). MMF ile sigara paket yılı arasındaki ilişki önemsizdi. Vmax25 ile sigara paket yılı arasındaki ilişki önemsizdi. FEV1 ile sigara paket yılı arasında önemsiz ilişki vardı. FEF75-85 ile sigara paket yılı arasında önemsiz ilişki gözlemlendi. MVV ile sigara paket yılı arasında önemsiz ilişki vardı.

Anahtar Kelimeler: KOAH.

EKİCİ MS, ARDIÇ S, ÖZDEMİR N ve ark.

Kronik Bronşitlilerde Sigara Paket Yılı ile Arter Kan Gazları, Radyolojik ve Bronş Sisteminde Oluşan Histo-Patolojik Değişiklikler Arasındaki İlişki

Tüberküloz ve Toraks 1990;38(3):169-179. [Araştırma]

40 erkek ve 7 bayan hastanın tüm rutin muayeneleri ve akciğer grafisi, EKG tetkikleri yapıldı. Bronkoskopi ile sağ intermediyer bronş mukoza biopsisi alındı. Kronik bronşite özgü histopatolojik değişikliklerin, arteriyel kan gazları ve solunum fonksiyon değerlerinin sigara paket yılı ile ilişkisi araştırıldı. Sigara içimi sayısı ve süresi arttıkça semptomlar erken başlayıp

şiddeti artmaktaydı. Hastaların PA. Akciğer grafisi, EKG'leri ve bronş mukozası değişimlerinde sigara paket yılıyla paralel olarak artan değişiklikler saptandı. Hastalarımızda PaO₂ değerleri sigara paket yılıyla anlamlı olarak düşerken PaCO₂ düzeyleri anlamlı yükselmekteydi. Solunum fonksiyon parametrelerinden FEV₁%, PEF_R, Vmax₅₀ değerlerinde sigara paket yılı ile anlamlı düşme gözlenirken diğerlerindeki düşüşler anlamsız bulundu.

Anahtar Kelimeler: KOAH.

EMRİ S.

Sigara ile İlgili Acı Gerçekler

Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi 1993;2(4):115. [Derleme]

Sigaraya bağımlı olan ve sigara içen 1000 gençten 250'si erkenden sigaraya bağlı hastalıklar nedeni ile ölecektir. Normal yaşam süresini tamamlayamayacaktır. Her yıl dünyada 3 milyon insan sigaraya bağlı hastalık nedeni ile ölmektedir. 2020 yılında sigaraya bağlı ölümler yılda 10 milyon düzeyine yükselecektir. Kaç tip sigara içicisi vardır? Sigaranın zararlarını tam olarak biliyor muyuz? Sigarada 4000'den fazla zararlı madde vardır. İşte bunlardan bazıları. Sigara ile ilgili bazı çarpıcı gerçekler: Sigara ve Ölüm. Nikotin. Sigarayı bırakmak ne kazandırır? Çocuklar, gençler ve sigara. Bu başlıklar altında çarpıcı mesajlar içeren ilk basamakta hasta ve hekim eğitimine yönelinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Politika; Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

ENACAR N.

Tütün İçmenin Biyolojik Etkileri

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1980;28:95-99. [Derleme]

Sigara içme alışkanlığının yerleşmesinde psikolojik faktörlerin yanı sıra tütün ve özellikle nikotinin rolü olduğu bilinmektedir. Zira nikotinsiz Lettuce'dan (marul yaprağı) yapılmış sigara halk tarafından pek tutulmamıştır. Günde 1 paket sigara içen kişi yılda 50,000 nefesden çok daha fazla duman inhale eder. Çok çeşitli kimyasalları akciğerlerine doldurur. En önemli 3 ajan olarak nikotin, CO ve katranı sayabiliriz. CO akut far-

makolojik etkili ajandır. Sigara içinde %1-5 CO içermektedir. CoHb kanın oksijen taşıma kapasitesini bozar, sinir sistemi fonksiyonlarını olumsuz etkiler. Akut ve kronik kardiyovasküler hastalıklarda, myokard infarktüsünde önemli risk faktörüdür. Katran yani tar sigaranın önemli bir kısmını oluşturur. Nikotinle sigaradaki katran arasında bir interaksiyon, karşılıklı etkileşim olacağına dair kanıtlar vardır. Nikotin hemen beyindeki nikotin reseptörlerini uyarır, çeşitli biyogenik aminleri, katalaminleri ve olasılıkla 5.-hydroxy triptamini açığa çıkarır. Hipofiz ve hipotalamusun bazı hormonlarını stimüle eder. İnsanlarda bellek ve öğrenme üzerinde kolaylaştırıcı etkisi olduğu söylenmektedir. Autonomik ganglionları uyarak GİS aktivasyonunu stimüle eder. Nikotin sigaradaki primer uyarandır. Nikotini azaltılmış sigaralar (0.3mg/sigara) pek fazla satılmamaktadır. Sigara alışkanlığının başlamasındaki biyolojik faktörler hakkında az şey bilinmektedir. Genetik predispozisyon ile ilgili olabilir. Homozigot ikizlerde yapılan araştırmalarda sigara içiminde daha çok uyumluluk bulunmuştur. Sigara dumanından inkomplet yanma ürünü olan benzo a piren gibi kimyasallar ile katrandan oluşan polisiklik aromatik hidrokarbonların dokudaki karsinojen etkisi mikrozoml enzimlerle aktive olur. Aryl hydrocarbon hydroxylase (AHH) aktivitesi yüksek şahıslar sigara içtiklerinde yüksek oranlarda kanser riskine maruz kalır. Sigara alışkanlığında endokrin faktörlerin rolü henüz tam araştırılmamıştır. Pubertedeki gencin hormonal değişimleri ile sigaraya başlamasının aynı zamanda oluşu hakkında pek çok kanıt vardır. Sigaraya ilk başlayanlarda olası kardiyovasküler etkiler çok sık gözlenir. Takikardi, kalp hızı ve debisinde artış ile kan basıncında yükselme gibi nikotinin semptomimetik etkileri gösterilebilir. Sigara alışkanlığında olası katkı yapan biyolojik faktörler tam araştırılmamıştır. Tütündeki bazı kimyasalların en az nikotin kadar etkileri araştırılmalıdır. Bilinen kuvvetli uyarıcı nikotindir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Nikotin ve Bağımlılık; Dumansız Tütün.

ERANIL E, PERİM K, ATAN A.

Sigara Dumanının Solunum Yolları Üzerine Akut Etkisi

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi;2(4):5-7. [Araştırma]

Sigaranın solunum fonksiyonları üzerine akut etkisini araştırmak üzere bu çalışma planlandı. Çalışmaya İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi'nde KOAH tanısıyla yatırılmış 15 hasta ile personelden 8 erkek ve 7 bayan olmak üzere toplam 15 kontrol alındı. Hasta grubunun yaş ortalaması 48. 8 ve kontrollerin yaş ortalaması 33.3 yıldır. Her iki gruptaki olguların VİCATEST-4C cihazı ile solunum fonksiyonları ölçüldü. Daha sonra bir

tek filtreli sigara içirtildikten 20 dakika sonra SFT'leri tekrar ölçüldü. Önceki ve sigara içimi sonrası bulunan SFT değerleri varyans analizi F dağılışı metoduyla karşılaştırıldı. Olguların yaş-cins-sigara alışkanlığı ve sigara reaksiyonları dikkate alınmadan sigara öncesi ve sonrası SFT değerleri arasında istatistiksel anlamlı fark saptanmadı. Çalışmada Vmax25, Vmax50 ve Vmax75 değerlerinde sigara dumanıyla ilgili herhangi bir değişim görülmemiştir. Sigara dumanının solunum yollarında yaptığı pato-fizyolojik değişikliklerin, günde içilen sigara sayısı ve süresi ile önemli derecede ilişkili olduğunu düşündürdü.

Anahtar Kelimeler: KOAH.

ERDAL R.

Sigara Reklam ve Tanıtım Faalliyetlerinin Yasaklanması

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1992;4:10. [Derleme]

Sigara reklamlarının özellikle çocuklarla gençlerde büyüklük, kendini kanıtlama, sosyal kişiliğini kazanma ve çekici olma, guruptan dışlanmama gibi gibi değerler ve özelliklerle ilişkilendirerek sigara içmenin hoş bir olay gibi algılanmasını sağladığı ve sigara içmeyi benimseterek özendirildiği görülmektedir. Sigara reklamları sağlık kurumları ve hükümetlerin sigara karşıtı eğitim kampanyalarının etkisini azaltır, basına bilgi akışını yavaşlatır ve durdurur. Araştırmaların sonuçları göstermiştir ki hiçbir gazete ve magazin tütün reklamlarının sahiplerini Uluslararası tröstleri incitmek istemezler. Aksi takdirde tütün reklam gelirlerini kaybedebilirler. 1967-1979 arası 12 yıllık dönemde USA'da sigara zararları konusunda 8 makale yayınlanır iken 4 magazinde sigara içme aleyhine tek bir yazı yoktu . 1982 yılında 5 büyük dergide siglık ile ilgili 1000'den fazla makale yayınlanır iken içlerinde sadece 7 tanesi sigara içimi ile ilgiliydi. 1983 yılı haziranında Newsweek'de yayınlanan "Aşırı Sigara Tüketimi ile Savaş" makalesi nedeni ile tütün reklamları bu gazeteden çekildi ve bunun sonucu 2 büyük dergide sigara konulu yazılar sansür edilmeye başlandı. Sigara şirketleri çocukları ve gençleri tütün sanayiinin geleceği gibi görmekte ve reklamların temel hedeflerini çocuklarda ve bayanlarda odaklamış bulunmaktadır. Sigara içimi çocuklukta ve delikanlılıkta öğrenilen bir süreçtir. 20 yaşında sonra çok ender sigara bağımlısı olur insan. Çocuklar büyüyünceye kadar sigara reklamları ile yüzlerce kez karşılaşır. Televizyonlardaki kültür ve spor programlarında verilen reklamlar, filmler çocukları çok etkilemektedir. Avustralya'da kriket sezonunda sigara reklamları 40,000 kez ekranda gösterilmiştir. İngiltere'de 1986 yılında tv.lerde dolaylı sigara reklamı 352 saatten fazla gösterilmiştir. 1990 yılında ABD Georgia'da 10 kreşte 3-6 yaş arası 229 çocukta sigara logo ve markalarını

tanıma araştırması yapıldı. 10 tanesi çocuklara ve 7 tanesi erişkinlere toplam 17 ürün ile Marlboro ve Camel sigara logoları ile orijinal ambalaj resimleri gösterildi. Logolarda ürün adı yoktu. Çocuklar logoları yüksek düzeylerde tanıyordu. Ençok Mickey Mouse ile %51 oranında Camel'e ait Yaşlı Joe logosunu tanıdılar. Yaşlı Joe ile Camel arasındaki ilişkiyi 3 yaş gurubu çocuklar %30 oranında doğru bilir iken 6 yaş çocuklarda %91.3'e yükseliyordu. Yaşlı Joe'yi gördünüz mü sorusuna çocukların %97'si evet derken erişkinlerin ancak %72'si evet dedi. Yaşlı Joe ile sigara bağlantısını çocuklar %97.5 kurabilirken erişkinlerin %67'si ilişkilendirebilmiştir. Gene yaşlı Joenin Camel sigarası ile bağlantısını çocuklar %93.6 oranında oysa erişkinler %57.7 düzeyinde kurabilmişlerdir. 24,296 erişkin ve 5040 delikanlıda yapılan bir diğer araştırmada en çok reklamı yapılan sigara erişkinlerde %33.6 ve onlu yaş gurubunda %41.8 oranlarında Marlboro olmuştur. 12-13 yaş gurubundaki çocuklarda ise Camel'dir. Gençlerde yaş arttıkça sigara tercihi Marlboro ve yaş küçüldükçe Camel lehinde olmuştur. 1986 yılındakine oranla 1990 yılında bu her iki sigara tüketiminin arttığını ve çocuklarda özellikle Camel kullanımının dikkati çekecek ölçüde arttığını göstermiştir. Sonuç olarak diyebiliriz ki tütün şirketleri tütün reklamları ile çocukların sigaraya erken yaşta başlamalarını sağlayarak sigara bağımlısı yapabilmektedir. Sigara reklamlarının erişkinlere yönelik olduğunu iddia eden şirketlerin savları yanlıştır, aldatmacadan başka birşey değildir. Sigara reklamlarına maruz kalmamak çocuklar için en doğal bir haktır.

Anahtar Kelimeler: Reklamlar; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

ERDOĞAN Y, DAĞLI E, ÖNCÜL S, ÜNLÜ M.

Bir Göğüs Hastalıkları Hastanesinde Personelin Sigaraya Karşı Tutumu

Tüberküloz ve Toraks 1990;38(3):211-220. [Araştırma]

850 sağlık çalışanına uygulanan anket sonucunda yaş ortalaması 33.5 yıl olup %61 erkek ve %39 bayandı. Tüm personelin %61 kadarı aktif sigara içiydi. Erkeklerin %64'ü, bayanların %55 kadarı sigara içiyordu. Bunların %69 kadarı en az bir kez sigarayı bırakma girişiminde bulunmuştu. Personelin %17'si sigarayı bırakmıştı. %22 personel hiç sigara içmemişti. Erkek personelde sigara alışkanlığı %64 iken bayanlarda %55 düzeyindeydi. Bayan yardımcı sağlık personeli diğer meslek gruplarındaki hemcinslerine göre anlamlı derecede daha az sigara içiyordu ($p < 0.001$). Sigaraya başlama yaşı ortalama 19.1 ± 6.2 yıldır. Sigara içenlerin %43'ünde, terk edenlerin %21'inde ve hiç sigara içmemişlerin ise ancak %8'inde solunum sistemi semptomları vardı ve aradaki farklar anlamlıydı. Hastalık

nedeniyle işe gelememe sigara içenlerde yılda ort. 7 ± 1.4 gün iken sigara içmeyenlerde yılda ort. $3.-1. \pm 1$ dolayındaydı. Toplam personelin %61 sigara içtiğine göre bunların toplam iş gücü kaybı 366 insan-gün iken sigara içmeyenlerde 48 insan-gündü. Bu önemli bir Ekonomik kayıptır. Ayrıca sigara içenlerin %56'sı aylık gelirlerinin %1-10 kadarını sigara yatırırken yardımcı personelin %10 kadarı aylıklarının %20 sini sigaraya harcamaktadır. Hekimlerin ancak %40 kadarı hastalarına sigara zararlarını yeterince anlatabildiler. Hastane personelinin %92'si iş yerinde sigara içtiklerini itiraf ettiler. Sigara içenlerden %84'ü ve bırakanların ise %92'si hastasnelerde sigaranın yasaklanmasını istediler.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.

EREM C, TUFAN Ü, YİĞİTER Y, SAVAŞKAN H.

Sigara ve Kanser

Doktor 1994;2(5-6):286-291. [Derleme]

Sigara içme tüm dünyada kansere bağlı ölümlerin birincil sebebidir. ABD'de 1992 yılında sigaraya bağlı 154,000'den fazla ölümlü görülmüştür. Akciğer kanseri 1950 yılından bugüne kadar %250 artış göstermiştir. Sigara tüm dünyadaki kanserlerin en önemli önlenilebilir ve korunulur en önemli sebebidir. Sigara dumanı 400'den fazla farmakolojik aktif, toksik, mutajenik ve karsinojenik madde içerir. Bunlardan tümör oluşturu maddeleri 43 adet olup 7 grupta özetlenebilir: 1-Poliaromatik Hidrokarbonlar 2-Azatarenler (Kinolinler, akridinler) 3- N-Nitrozaminler 4-Aromatik aminler (2-Toluidin vs.) 5-Aldehidler (Formaldehid, Asetaldehid vs) 6-Diğer Oragnik Bileşikler (Benzen, Akrlonitril vs) 7-İnoragnik Bileşikler (Arsenik., Nikel, Krom, Kurşun, Kadmiyum, Polonyum 210). Kanseri oluşumunda 2 basamak vardır ki bunlardan ilki Başlangıç Fazı'dır. Karsinojenler vee metabolitleri kovalan bağlar ile DNA'ya bağlanır ve hücreyi hasara uğratar. Sigara dumanındaki majör tümör başlatıcıları tardaki poliaromatik hidrokarbon subfraksiyonunda yer alır. Sigara tarı hayvanlarda topikal veya trakea içine uygulandığında tümöre neden olur. DNA hasarı asbestoz ve/veya alkol gibi çevresel ajanlarla hızlanır. Kanseri yapıcı etki sigara içenlerde bronş duvarı gibi dumana direkt sunuk kalan dokularda en çok görülür. Mamafih uzak organlarda da sigara dumanındaki aktif ajanların metabolik aktivasyonları örneğin bazı aromatik aminler ve N-nitrozaminleri organa spesifik karsinojen yapar. 2-Naftilamin mesane kanseri riskini artırır. Ayrıca sigara dumanındaki Koksinojenler çevresel kaynaklı eser miktarlardaki karsinojenlerle etkileşebilirler. Sigara dumanı yalnız başına pekçok ve çeşitli potent karsinojenler

içermesine rağmen en büyük kanser morbiditesi mesleki ve çevresel ajanlara sunuk kaldığı zaman görülür. Sigaraya bağlı mutasyonların; onkogenik aktivasyon ve kanseri süprese edici genlerin deaktivasyonu ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Birinci faz irreversibldir. İkinci promosyon fazıdır. Hücreler malign fenotipe dönüşür. Sigara içme ile ilgili kanserleri 2 grupta inceleyebiliriz: 1-Majör Bir Neden Olarak Sigara: Burada en önemlisi akciğer kanseridir. Daha sonra sırasıyla larenks kanserleri, ağız (orofarenks) kanserleri ve özefagus kanserleri gelir. 2-Yardımcı Bir Neden Olarak Sigara: Bu grupta başta mesane ve böbrek kanserleri, pankreas kanseri, mide kanseri, serviks uteri kanseri, hematopoetik kanserler ve diğer organ kanserlerinden anüs, penis, vulva ve karaciğer kanserlerini sayabiliriz. Sigara ile Birlikte Olmayan Majör Kanserler: Bu grupta endometriyum kanseri, meme kanserleri ve kalın barsak kanserlerini sayabiliriz. Sigara içenlerde endometriyum kanserleri daha az sıklıkta olur. Risk azalışı tahminen %30 dolayındadır. Sigaranın kanserden koruyucu etkisi en yüksek düzeyde postmenapozal kadınlarda görülmektedir. Bu ters ilişki muhtemelen sigaranın antiöstrojenik etkisine bağlı olabilir. Sigara dumanındaki bu antiöstrojenik etkinin meme kanseri riskini de azaltabileceği ileri sürülmektedir. Ancak bazı yeni çalışmalar sigara ile östrojenin uyardığı tümör arasındaki ilişkinin kesin olmadığını göstermiştir. Hatta genç yaşta sigaraya başlamış yoğun sigara içen bayanlarda meme kanseri riskinde anlamlı artış gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri; Akciğer Kanseri; Diğer Kanserler.

ERENGÜL A.

Akupunktur Tedavisi İle Kilo Verme ve Sigaranın Bırakılması.

Akupunktur 1989;1(4):22-26. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

ERENGÜL A.

Sigara Alışkanlığının Akupunktur İle Tedavisi

Akupunktur Dergisi 1991;3(1):19-22. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma

ERGİN K.

Sigaranın Sağlık Üzerine Etkileri

Ege Üniv. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1988;4(1):65-71. [Derleme]

Tütünün yanmasıyla ortaya çıkan en önemli dört kimyasal nikotin, katran, CO ve iritanlardır. Sigara dumanı inhale edildiğinde akciğerlere 3-4 mg nikotin girer ve bunun 2-3 mg kadarı kana geçer. Nikotin katranla birlikte akciğer ve bronşlarda kanserojen etki yapar. Günde 1 paket sigara içenlerin kanında HbCO ortalama düzeyi %5 iken sigara içmeyenlerde %1 kadardır. İskemik kalp hastalığı riskinin sigara içenlerde daha fazla olduğu ölüm riskinin içmeyenlerden 2-3 misli ve ani ölümlerin 5 misli fazla olduğu kanıtlanmıştır. Kronik bronşit ve amfizemin %90 kadarı sigara içmeye bağlıdır. Hem ölüm ve hem de hastalık riski içilen sigara sayısı ve süresi ile ilişkilidir. Akciğer kanseri ölüm riski günde içilen sigara sayısı 1-14 ise 8 misli ve 15-24 sigara/gün içiliyorsa 13 misli ve 25+ sigara/gün içenlerde 25 misli fazladır. Pankreas ve mesane kanserlerinde ölüm riski sigara içenlerde 2 misli fazla görülmektedir. Periferik arter hastalıkları özellikle bacak damar hastalığı olanların %95'i sigara içmektedir. Beyin kanamaları riski sigara içen bayanlarda 2.5 misli fazladır. Sigara peptik ülserlerin iyileşmesini geciktirmektedir. Ülser insidansı sigara içen erkeklerde 2.1 misli, bayanlarda ise 1.6 misli artmıştır. Sigara içen bayanlar normalden yaklaşık 2-3 yıl önce menapoz dönemine girer. Pipo ve puro içenlerde akciğer kanseri riski sigara içenlerden daha düşüktür ama ağız, larenks, özefagus kanserleri riski sigara içenlere göre daha fazladır. Pasif sigara içiminin de solunum yolları hastalıkları, başta akciğer olmak üzere tüm organ kanserleri riskini arttırdığı sabit olmuştur. Sigara içenlerde solunum sistemi semptomları ve immün yanıt baskılanması daha çok görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Akciğer Kanseri; Diğer Kanseler; Kalp Hastalıkları; Kadın ve Sigara, Diğer Sağlık Problemleri.

ERGÖR A.

Tüm İşyerlerinin Ortak ve Önlenebilir Risk Faktörü: Sigara

İş Hekimliği, 1992;1(3):12. [Derleme]

Dünyada her yıl 3 milyon insan tütün kullanımına bağlı nedenlerle ölmektedir. Sigara kullanımı bir pandemidir. Türkiye’de sigara içimi köklü bir gelenek olup tüm akciğer kanseli hastaların %90’ı, tüm kronik bronşit ve amfizemlilerin %80’i ve tüm koroner Kalp Hastalıkları ile vasküler tıkalı hastalıkların %20-25 kadarı tütün içimine bağlanmaktadır. WHO, 31 Mayıs 1991 gününü “Sigaraya Hayır” günü ilan ederek savaşı başlatmıştır. WHO, 1992 gündemini de “Tütünsüz İşyerleri” olarak belirtmiştir. Başarılabilir sloganı kapsamında çalışanlara yönelik sigara bırakma programları düzenleyerek iş sağlığı ve iş güvenliği kurallarıyla entegrasyonu sağlamıştır. İşyerinde sigara kullanımına karşı çıkmak bir lüks değil, bilimsel gereklilik ve bir görev sayılmalıdır. Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi 1992’yi İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yılı ilan ederken başta ilk hedef olarak “İş Yerinde Temiz Hava Sağlanması” şartını getirmiştir. Böylece WHO’nun belirlediği “Tütünsüz İş Yerleri” gündemi İSAGÜ için ortaya konan hedeflerle tam bir bütünlük göstermektedir. Çalışanların sağlık sorunları giderek multifaktöriyel yapı kazanırken işçilerin iş güvenliğine aktif katılımı yanında yönetsel süreçte yer almaları ve iş güvenliğine uyum sağlamalarıyla bütünlüşmektedir. Çalışanların tütün kullanımı gibi bireysel risklerden sakınması zorunludur. Çalışan insan işyerinin iş yerine özgü kirleticilerle kontamine olmuş havasını solurken birde ilaveten sigara dumanını solması çok tehlikelidir. Sigara dumanında yaklaşık 4000 bileşik vardır. Çoğu işsel ve çevresel maruziyette yer alan kimyasallar çoğu kanserojen ve/veya kanser başlatıcılardır. Asbest veya radyasyon, sigara içenlerde kanser riskini çok yükseltir. Ayrıca sigara dumanı iş ortamıyla birçok alanda örneğin kurşun, pestisidlerle etkileşime girmektedir. Sigara dumanındaki CO’de iş kaynaklı eş maddelerle additif etki oluşturur ve sigaraya bağlı yangınlar, araç kazaları ortaya çıkabilir. Tütün kullananlarla pasif sigara dumanı soluyanlarda solunum sistemi enfeksiyonlarında artış gözlenir. İş yeri ortamındaki mesleki kirleticilerle sigara dumanının aktif-sinerjetik etkileşimi ve Kapalı Bina Sendromu oluşumunda ortamdaki partikül sayısını çok arttıran sigara dumanının ilişkisi vardır.

Anahtar Kelimeler: İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları, İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları; Vücuttaki Etkileri.

ERK K, YÜKSEL M, KOLBAKIR F ve ark.

Tütün Fabrikası İşçilerinde Thromboangiitis Obliterans Prevalansı

Türkiye Klinikleri Tıp Bilim Araştırma Dergisi 1989;7:273.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri; Tütün Endüstrisi.

ERTOĞAN F.

Tütün, Gebelik ve Süt Çocuğu

Tüberküloz ve Toraks 1980;28:154-158. [Derleme]

Bir tek sigarada ortalama nikotin oranı %3 civarındadır ve bu canlı için zehirdir. Tütünün çocuk üzerinde etkisi 3 grupta incelenmelidir: 1. Tütünün direkt etkileri a-Gebe annenin sigara içmesi, b-Emziren yani süt veren annenin sigara içmesi, 2. Tütünün indirekt etkileri a-Gebe ve/veya süt veren annenin sigara içilen yerde bulunması, b-Süt çocuğunun sigara içilen ortamlarda büyütülmesi, 3. Tütün ve ürünlerinin çocuk üzerine etkisi. a-Direkt toksik etki, b-Çevresel ve psikolojik etki. Gebe annenin sigara içmesi durumunda intrauterin hayatta bebeğe zararlı etkilerinden söz eden yazar nikotinin fototoksik olduğunu vurgulamıştır. Bu sigaradaki nikotinin vazokonstriktif etkiyle birlikte sigarada oluşan COHb'in yaptığı intrauterin hipoksi ile kuvvetlenmektedir. Bebeğin ilk günü hematokrit düzeyi ile kordon kanı serumundaki ferritin düzeyi arasında anlamlı yüksek ters ilişki vardır. Bu da anne ve bebeğin nikotin+COHb yüksekliği sonucu gelişen hipoksiyle açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

ESEN A, YORGANCIOĞLU A, ÇELİK P.

Celal Bayar Üniversitesi Hastanesi'nde Çalışan Hekimlerin Sigara İçme Davranışına Karşı Tutumları

Tüberküloz ve Toraks 1998,46(3);250-255. [Araştırma]

Hastanede çalışan 163 hekimden 142'sine (%89) anket 3 bölüm halinde uygulandı. Olguların genel yaş ortalaması 32 ± 7 yıl olup %37.3 kadarı bayan ve %62.7'si erkekti. Halen sigara içenlerin erkek doktorlarda %39.3, bayan hekimlerde ise %37.7 ve genelde %38.7 olduğu gözlemlendi. Sigarayı terk etmeyi deneyen hekimlerin oranı %60 civarındaydı. Bu hekimlerden hastalarına sigara öyküsü sorular %67, bırakma önerisinde bulunanlar %63 iken sigara bıraktırma yöntemleri hakkında bilgi verenler %23 ve yoksunluk belirtileri konusunda hastalarını bilgilendirenler ise %15 dolaylıındaydı. Sonuçları PİAR'ın 1988 yılında 10 ilde ve 2048 kişide yaptığı araştırmada 15+ yaş erkeklerde sigara içenlerin %62.3

düzeinden düşük iken bayan hekimlerde PİAR'ın bulduğu 15+ erişkin hanımlardaki %24.3'lük değeriinden yüksekti. PİAR'ın her iki cinsde bulduğu %43.6 sigara içme alışkanlığı oranından daha düşüktü..

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

ESENER Z, ESENER R.

Sigara; Anestezi-Cerrahi Yönünden Önemi ve Ameliyat Önce-si Bırakılmasının Getireceği Yararlar

Türkiye Klinikleri Tıp Bilim Araştırma Dergisi 1988;6:404. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

ESER M.

Sigara ve Kurbanları

Kara Kuvvetleri Dergisi 1986;77:67-70.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler:

EŞER İ.

Hemşirelerin Sigaranın Zararlı Etkilerine İlişkin Bilgi Düzey-lerinin Saptanması

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1985;1(2):41-54. [Araştırma]

Bu araştırma İzmir'de Hemşirelik Yüksekokulu ve Sağlık Meslek Lisesi mezunu 266 hemşireye soru anket formu uygulanarak yapılmıştır. Araştırma hemşirelerin sigaranın zararlı etkilerine ilişkin bilgi düzeylerini saptamak ve bunda etkili faktörleri belirlemek amacı ile planlanmıştır. Ankete katılanların %80.45 kadarı sağlık meslek lisesi mezunu ve %19.55 kadarı hemşirelik yüksekokul mezunuydu. Yaklaşık yarısı sigara içiyordu ve yak-

laşık %37.21'i hafif içiciydi. Ortalama %40 kadarı sigarayı 1-10 yıl süreyle içiyordu. Hemşireler sigaranın sistemlere verdiği sağlık zararları, gebelere zararı ve istemsiz sigara zararı konularında sorular yöneltildi. Yanıtlar tam doğru, kısmen doğru ve bilmiyor ve yanlış diye değerlendirildi. Sonuçta hemşirelerin solunum, sindirim, üriner sistemler üzerindeki zararlı etkileri ne ilişkin bilgileri yetersiz iken kalp-damar sistemine etkisiyle pasif sigara içiminin zararlı etkileri konusundaki bilgilerinin kısmen yeterli olduğu saptandı.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

EŞER İ.

Sigaranın Neden Olduğu Ekonomik Kayıplar

Ege Üniv Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1993;9(3):99-104. [Derleme]

Sigara içme alışkanlığı endüstri ülkelerinden kaynaklanan bir salgın hastalık gibi tüm dünyaya yayılmıştır. Ülkemizde erişkin kişi başına tütün tüketimi 1935 yılında 1.2 kg, 1978 yılında 2.9kg ve 1983'de yıllık 3.3 kiloya ulaşmıştır. Tütün tüketimi yıllık nüfus artış hızının 2-3 katına yükselmiştir. Hindistan'da sigara tüketimi %100, Afrika'da %22 artış gösterirken ABD, Kanada, bazı Avrupa ülkeleri ile İskandinavya'da son 20 yıldan beri %20 azalış göstermiştir. Sigara içme olayı sağlığa, yaşam kalitesine bireysel-aile ve toplum Ekonomik Konularına da zararlı etkide bulunmaktadır. Sigaranın neden olduğu Ekonomik kayıpları 3 grupta özetlememiz mümkündür: a) Üretim kayıpları: Ortalama yaşam süresini kısaltarak olumsuz etkilemektedir. Erken ölümlerde her 10 kişiden sekizi sigara içmekten kaynaklanan hastalıklar nedeniyle ölmektedir. Tüm dünyada 1 milyondan fazla insan sigara içme nedeniyle oluşan hastalıklar sonucu erken ölmektedir. ABD.'de 17 milyon doları aşan sağlık harcamaları sigaraya atfedilir. Bunlar doğrudan tıbbi giderler olup iş ve üretim kayıpları da eklenirse sigara içmenin topluma maliyeti yılda 41 milyon dolara veya kişi başına 180 dolara yükselmiştir. Sosyal güvenlik tazminatları bu ülkede erken maluliyet nedeniyle 1966'da SYH. için 100 milyon, 1970'de 400 milyon ve 1977 yılında 625 milyon dolar ödemiştir. b) Tıbbi bakım istemlerinde artma: Kanada'da sigaraya bağlı sağlık giderleri ve üretim kaybı toplamı 3 milyar dolar kadardır. 1977 yılında İsveç'te sigaranın neden olduğu toplam Ekonomik kayıp 1100 milyon kronu bakım hizmetleri ve 900 milyon kronu üretim kaybını kapsamaktaydı. Pasif smokerler da daha fazla tıbbi bakım almaktadır. 1987'de Japonya'da sigara içilmeyen aile çocuklarına yapılan tıbbi bakım masrafı 26,558 yen iken ailesi sigara içenlerin çocuklarında 33,713 yen olmuştur. ABD. Massachusetts'de

1980 yılında doğrudan sigaraya bağlı tıbbi giderler toplamı 7.5 milyar doları aşmıştır. Aynı yıl sigara içenler grubunda kişi başına toplam sağlık gideri 1313 dolarken sigara içmeyenler grubunda 1182 dolar hesaplanmıştır. c) Yangın ve kazaların neden olduğu kayıplar: Sigara içenler içmeyenlerden daha fazla iş ve trafik kazası geçirmektedir. Londra metrosunda 1987 yılındaki sigaradan kaynaklanan yangında 31 kişi ölmüştür. Aynı yılda kuzey-batı Çin'de sigaradan kaynaklanan en büyük yangın 25 gün sürmüştür ve 400'den fazla insan ölmüştür. ABD.'de sigaradan kaynaklanan yangınların her yıl yaklaşık 1500 kişinin ölümüne, 7000 kişinin yaralanmasına ve yarım milyon dolarlık mal kaybına neden olduğu bildirilmiştir. Ülkemizde ise İzmir'de 1988-1992 arasında çıkan yangınların ortalama %40-43 kadarı sigara kaynaklı ve %56-60 kadarı diğer nedenlerdendir. Yalnız son 1991 ve 1992 yıllarında sigaradan çıkan yangınlarda bir azalış dikkati çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Konular; Sigara ve Yangınlar.

FADİLOĞLU Ç.

Sigara ve Eğitim

Ege Üniv. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1993;9(2):115. [Derleme]

Çağdaş insan hem kendinin ve hem de çocuklarının bedensel ve ruhsal sağlığını korumak sorumluluğunu taşır. Sigara bireyin ve toplumun sağlıklı ve kaliteli yaşamını tehdit eden ve maalesef kanunlarla yasaklanmamış tek üründür. DSÖ verilerine göre son 30 yılda gelişmiş ülkelerde sigara içme davranışı toplumsal boyutta %1-1.5 azalırken az gelişmiş veya gelişmemiş ülkelerde sigara içimi 2 kat artış sergilemiştir. Ülkemiz sigarayı çok tüketen ilk 5 ülkeden biridir. Sigara tüketimi ülkemizde kişi başına 1 kg.dan fazladır. Nüfus artış hızından daha çok artış görülmüştür. Bunun önlenmesi için halkın, meslek sahiplerinin, özellikle sağlıkçıların gençlerin, bayanların ve çocukların eğitilmesi şarttır.

Anahtar Kelimeler: Politika.

FADİLOĞLU Ç, ERGİN K, ARGUN G ve ark.

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıklarının Araştırılması

Ege Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 1985;123-130. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

FADİLOĞLU Ç.

Sigara Problemini Çözmek İçin Öneriler

*Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1988;4(1): 79-85.
[Derleme]*

Sigara hiçbir yararı olmayan buna karşın insan sağlığını etkileyen ve Ekonomik kayıplara neden olan bir alışkanlıktır. Bu zararlar sadece kişiye, kişinin bireysel sağlığına yönelik olmayıp, bütün toplumun sağlığını ve Ekonomik durumunu ilgilendiren toplumsal bir olaydır. Bu nedenle sorunu bir salgın, endemi olarak nitelendirmek tutarlı ve gerçekçi bir tanımlama olacaktır. Sigara, günümüzde belli geri kalmış bölgelerdeki açlık ve salgın hastalıklardan sonra hastalık, sakatlık ve zamansız ölümlerin en önde gelen ve önlenebilir bir nedenidir. Verdiği zararın geç ortaya çıkması ise bireyleri sadECE Aldatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma; Ekonomik Konular; Politika.

GAZİOĞLU K.

Sigaraya Hayır I-II. İstanbul Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları ABD, 1991-1992 Sempozyumları.

Akciğer Hastalıkları Dergisi 1992;32-45. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri, Politika.

GEDİK O.

Sigaranın Endokrin Sisteme Etkileri

Yeni Tıp Dergisi 1988;5(5):1988. [Derleme]

Epidemiyolojik çalışmalar fazla sigara içen bayanlarda menapozal dönem hiç sigara içmeyen bayanlardan 1-2 yıl daha erken başlamaktadır. Sigara içimi ve menapozal yaş arası ilişkiler konusunda bazı görüşler vardır. Örneğin sigaranın overler üzerine toksik, antiöstrojenik etkisi, santral sinir sistemine ve dolayısıyla hormon salınımına olumsuz etkisinden söz edilmektedir. Sigara dumanına maruz bırakılan deney hayvanlarında over atrofişi gözlenmiştir. Prensipte olarak sigara bayanlarda endogen östrojen metabolizmasını, östrojen yapımını ve metabolik klirensi değiştirerek etkiler. Hormonun biosentezinde azalma olur. MacMahon ve ark. sigara içen bayanlarda luteal fazda idrar östron, östradiol ve östriol ekskresyonunda azalma saptadılar. Ayrıca sigara östrojenlerin hepatik metabolizmalarını arttırmakta ve serum östrojen düzeylerini düşürmektedir. Sigara burada C-2 hidroksilasyon aktivitesini çoğaltarak anti-östrojenik etki gösterir. Sigaranın bayanlarda diğer bir etkisi de postmenapozal osteoporozdur. Daniell HW. ve ark. 5 yıl süreyle günde 10 sigaradan fazla içen 572 postmenapozal bayanın 38'inde vertebra fraktürü, Williams ve arkadaşları zayıf, östrojen almayan postmenapozal bayanlarda önemli ölçüde artmış ekstremitte kırıkları saptadı. Sigara içen bayanların içmeyenlere oranla belirgin ölçüde fazla metakarpal kemik korteksi incelmesi saptanmıştır. Sonuç olarak sigara içimiyle bayanlarda osteoporotik fraktürler arasında önemli ilişki olduğu gibi menapozun daha erken yaşlarda başladığı gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın ve Sigara.

GÖREN T, KOÇYİĞİT E, GAZİOĞLU K.

Sigaranın Akciğerlere ve Sağlığa Zararları, “Yeni Görüşler”

Solunum 1982;7(1):262.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkiler.

GÖZE İ, AKER A, ÇINAR Z, BOZKURT Aİ.

Sigara İçen ve İçmeyen Bireylerde Bazı Serum Bileşenleri ve Enzim Aktivite Değerlerinin Karşılaştırılmaları

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1996-1997;3(1-2):32-36. [Araştırma]

Sivas il merkezinde çeşitli kamu kurumlarında çalışan ve yaşları 20-50 arasında değişen, yarısı sigara tiryakisi ve yarısı sigara içmeyen toplam 128 olgu üzerinde bu çalışma yapıldı. Eşit sayıda şişman, hafif şişman, normal ve zayıf kişilerden oluşturulmuş araştırma grubundan alınan kan örneklerinde total protein, albumin, AST, ALT, GGT, trigliserid, kolesterol, VLDL, HDL, LDL değerleri saptandı. Sigara içenlerin tüm alt gruplarında trigliserid hariç diğer değerler birbirine yakın bulundu ve aralarında anlamlı fark yoktu ($p>0.05$). Trigliserid açısından gruplararası önemli ve anlamlı farklılıklar saptandı ($p<0.05$). Sigara içmeyen grupta ise trigliserid ve VLDL dışındaki ölçüm değerlerinde gruplar arası anlamlı fark saptanmadı. Trigliserid ve VLDL değerleri sigara içmeyen grup içindeki şişmanlarda daha yüksekti. Sigara içen ve içmeyenlerin subgrupları mukayese edildiğinde önemli farklılıklar zayıflarda ALT, LDL parametrelerinde görüldü. Sigara içmeyen ve içen normal kilolularda trigliserid, kolesterol, LDL ve VLDL parametrelerinde anlamlı farklar gözlenirken, hafif şişmanlar arasında ise trigliserid ve HDL değerlerinde önemli farklılıklar saptandı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

GÖZLER K.

Sigara İçme Özgürlüğü ve Sınırları

Ankara Barosu Dergisi 1990;47(1):31-67. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Politika; Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.

GÜLEÇ C.

Sigara Alışkanlığının Psikolojik Boyutları

Yeni Tıp Dergisi 1988;5(3):23-24. [Derleme]

Sigara alışkanlığının yaklaşık %40'ının 15-19 yaşlarda başlaması tartışmasız bir olgudur. Ülkemizde 15 yaşın üstündeki nüfusun yaklaşık %45 kadarı ciddi boyutlarda sigara tutsağıdır. 15-19 yaş arası gençlerin köy-kent ayırımı yapılmaksızın yaklaşık %30 kadarı sigara içmektedir. İnsanla-

rın yaklaşık 1/3 kadarı sigaraya gençlik döneminde başlamaktadır. Bunda gençlik döneminin kendine özgü psikolojik sorunlarının neden olduğu gözlenmektedir. Bu sorunları 3 grupta özetleyebiliriz. Gençlik çağıının doğal sayılan ek çalkantı ve bocalamaları ile sigara gibi bağımlılık yapan maddelere yönelme arasında direkt bir ilişki vardır: 1. Bağımlılık-bağımsızlık çatışması, 2. Akran-arkadaş baskısı, 3. Cinsel kimlik. Ülkemizde kırsal kesimde yaşayan hanımlarda sigara alışkanlığı %19 civarında iken kentte yaşayan bayanlarda %40 görülmüştür. Sonuçta sigarayla mücadele kampanyalarının hedef kitlesi gençler, çocuklar ve bayanlar olmalıdır. Eğitimciler, anne ve babalar ile sağlıkçılar çocuk ve gençlerin sorunlarına daha yakın ve hoşgörülü bir anlayışla yaklaşmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

GÜLENC S, NEBİOĞLU S.

Oral Askorbik Asidin, Sigara Kullanımına Bağlı Olarak Löko-sit ve Plazmadaki Dağılımı

Ankara Üniv. Eczacılık Fakültesi Dergisi 1986;16(1):31-36. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

GÜLER HA, TUNÇBİLEK S, ÖZMEN H, ÖZKAN K.

Sigaranın Serum Lipidleri Üzerindeki Etkisi

Uludağ Tıp Dergisi 1988;15:477. [Araştırma]

Bu çalışmada ateroskleroz ve koroner arter hastalarında primer risk faktörlerinden olan sigaranın diğer bir risk faktörü olan serum lipidleri üzerindeki etkisi incelendi. Günde 10'dan fazla sigara içen 17 olgu (yaş ortalaması 42.2 ± 15.3) ve içmeyen kontrol grubu 60 olgu (yaş ortalaması 39.2 ± 17.0) üzerinde yapıldı. Sigara içen ve içmeyen gruplar arasında yaş, kilo arasında anlamsız, boy açısından anlamlı fark vardı. Bu olgulardan 12-14 saat açlıktan sonra kuru tüplere takriben 10 cc.lik kan örnekleri alındı. Aynı gün taze serumlarında TL, TK, TG, HDL-K miktarları ve lipoprotein elektroforezi yapıldı. LDL-K ise HDL-K, TK, ve elektroforez değerlerinden yararlanılarak hesaplandı. Sigara içen grupta kontrollere oranla TL anlamsız, TG $p < 0.02$ ile TK $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı yüksek bulundu. Kolesterol profili değerlerinde ise sigara içen grupta

içmeyenlere oranla VLDL-K %mg cinsinden anlamsız, LDL-K anlamlı yüksekve HDL-K %mg cinsinden anlamlı düşük ($p < 0.001$) bulundu. Lipoprotein elektroforezi dağılımında ise alfa-protein %'si anlamsız ve pre-beta protein %'si anlamlı yüksek bulunurken beta-protein %'si anlamlı düşük saptandı. Sigara endotel hücrelerde hasara yol açarak, asıl etkisini gösterir. Makrofajların yerleşimine ve HDL'nin azalmasına ve kolesterol sentezini arttırarak göreceli hiperlipidemi oluşturur. Sigara ile kandaki serbest yağ asitleri düzeyi arasında pozitif korelasyon vardır. Burada etki sempato-medullar sistemi aktive etmesi sonucu artan adrenalın ve noradrenalinin lipolitik etkileri ile kanda serbest yağ asitleri artar. Tütün hem ganglionik uyarı ve hemde suprarenal uyarı ile katekolaminleri arttırarak lipolize yol açar ve SYA'lerini arttırır. Sonuç olarak sigaranın endotel hücre harabiyeti, lipidler ve diğerleri üzerine zararlı etkisi ile ateroskleroz olayını belki başlatan ama hızlandırıcı etkisi mutlak olan bir risk faktörü olasılığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Kalp Hastalıkları.

GÜLER AH, GÜLER N, ÖZKAN K.

Sigaranın Kan Pıhtılaşması ve Bazı Kan Hücreleri Üzerindeki Etkilerine Ait Bir İnceleme

Uludağ Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1988;15(3):505. [Araştırma]

Ateroskleroz riskini arttırıcı ve kalp üzerindeki direkt zararlı etkileri olan sigaranın kan pıhtılaşmasında ne gibi değişikliklere yol açtığını incelemek amacı ile bu çalışma planlandı. Sigara içmeyen 58 olgu ile günde 20'den fazla sigara içen 37 olgu çalışma kapsamına alındı. PTT, protrombin aktivitesi %'si, kanama zamanı, pıhtılaşma zamanı, plazmada fibrinojen sedimantasyon hızı ve hematokrit ile hemoglobin düzeyleri ölçüldü. Hematokrit ve hemoglobin değerleri ile 1 saatlik sedimantasyon düzeyleri anlamsız, diğerleri anlamlı farklılık gösterdi. Ayrıca sigara içen grupta trombosit/mm³ ile lökosit/mm³ değerleri anlamlı, eritrosit/mm³ anlamsız yüksek bulundu. Sonuç olarak tromboembolik hastalıklar, myokard infarktüsü ve ani kardiyak ölümlerde birinci sebep olan sigaranın etkilerini 5 grupta özetleyebiliriz: a) Trombosit sayısı ve yapışkanlığını arttırarak tromboz eğilimini yükseltir. b) Plazma fibrinojen konsantrasyonunu arttırarak kan pıhtılaşmasının hızlandırır. c) Endotel hücrelerinde sitotoksik etkisiyle bütünlüğünü bozarak ateroskleroza zemin hazırlar. d) Myokardın O₂ ihtiyacının arttırırken kalbe gelen oksijen miktarını azaltır. e) Sigara içenlerde epinefrin ve kortizol düzeyleri serumda artar. Bu artan kortikoid miyokardı katekolaminlerin etkisine daha duyarlı hale getirerek ventriküler aritmi ve infarktüse neden olur.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Kalp Hastalıkları.

GÜLESEN Ö, ETİZ S, KAN İ, ÖZDAMAR K.

Diyarbakır Tıp Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma

Diyarbakır Tıp Fakültesi Dergisi 1973;2:445-460. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

GÜNEL Ö.

Solunum Sisteminde Sigaraya Bağlı Patolojik Değişiklikler

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(özel sayı 5):11-16. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; KOAH.

GÜNEŞER S, CİNAZ P, TANYELİ A, ALPASLAN N.

Okul Çağı Çocuklarının Solunum Yolu Hastalıkları İle Ev İçi Çevre Faktörleri, Sigara ve Isınma Şekli Arasındaki İlgisi

Çukurova Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1989;1:52-56. [Araştırma]

Bu çalışmada hava kirliliği aynıolan iki merkez ilkokuluna devam eden 9-12 yaşlarında 353 çocukta üst ve alt solunum yolu hastalığı insidansı, bu hastalıklarla ev içi sigara ve ısınma şekli gibi çevre faktörleri arasındaki ilişki incelendi. Burun akıntısı ve tıkanıklığı olguların %56.1 kadarında, bronşit ve pnömoni ise olguların %16.7'sinde mevcuttu. Ayrıca olguların %13.3 kadarında sabah öksürüğü saptandı. Evde sigara içilmesi ile çocukların burun akıntısı ve tıkanıklığı arasında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı ilişki vardı. Özellikle annesi sigara içen çocuklarda burun akıntısı ve tıkanıklığı daha çok görülüyordu ($p < 0.009$). Evde sigara içilmesi ile sabah ve/veya gün boyu öksürük, nefes darlığı, wheezing, sinüzit, bronşit ve pnömoni arasında anlamlı ilişki saptanamadı. Burun tıkanıklığı ve öksür-

rüğü olan çocukların daha çok gazla evlerinin ısıldığı saptandı. Burun akıntısı ve tıkanıklığı ile gazla ısınma arasında belirgin ve anlamlı ilişki vardı ($p<0.01$). Wheezingi bulunanların elektrikle ($p<0.01$) pnömoni ve bronşit tanısı alan çocukların mazotla ısındıkları ve anlamlı olduğu saptandı ($p<0.05$).

Anahtar Kelimeler:Çevresel Tütün Dumanı; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

GÜNHAN Ö.

Kulak Burun Boğaz Hastalıklarında Sigara

İzmir Göğüs Hast. Hastanesi Dergisi 1988;3(5):54-57. [Derleme]

Üst solunum yolu hastalıkları, kanser ve sigara ilişkisi herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Orofarenks, larenks, epiglot bölgesi iltihabi hastalıklarında tıbbi tedavi yanında sigaranın içilmemesi ve diğer fiziksel, kimyasal irritatif etkenlerden korunma çok önemlidir. Sigara bu bölge hastalıklarının en birinci etkeni olarak kabul edilir. Sigaranın içilmesi sırasında tütün ve kağıdın yanmasıyla oluşan sıcak dumanını içeriği nikotin, empyreumatic yağın yaptığı kimyasal travmalar ile içe çekilen dumandaki küçük ve sıcak partiküllerin temas ettiği mukozada oluşturduğu fiziksel mikrotravmalar çok zararlı irritasyona neden olur. Solunum yolu mukozasının fizyolojik fonksiyonlarını ve epitelyosilyer aktiviteyi bozar. Burun mukozası salgı silyer epitel hareketi için gerekli nemli ortamı sağlar. Müküs salgısı 2 tabakadan oluşur. Titrek tüylerin gömülü olduğu derin tabaka seröz özellikte ve yüzeysel mukus salgısı tabakası ise titrek tüylerin üstünde ve 6 mikron kalınlığındadır. Azalması veya çoğalması silyer hareketi olumsuz etkiler. Sillerin temizleme hareketi dakikada 3-4 cm kadardır. Burundaki müküs tabakası her 19 dakkada yenilenir. Temizlik burunda 4-10 dakkada bitirilir. Solunan havadaki 1-8 mikron büyüklüğündeki partiküllerin %86 kadarı burun mukozasında tutulur. Farenkste ve aşağısında titrek tüyler yoktur. İltihablar, allergenler ve bazı ilaçlar titrek tüylerin hareketlerini bozar. Sigara dumanı silyer aktiviteyi yavaşlatır ve durdurur. Bu etkiyi Dalhamn sinematografik göstermiştir. Sigara üst solunum yolunda lokal direnci kırarak hastalıklara predispozisyon yaratır. Sigara ve alkol birlikte riski 15 kat artırır. Sigara ile prekanseröz ve kanseröz değişimler arasında ilişki vardır. ÜSYH'da mukozada pakidermi (kronik epitelyal hiperplazi), keratozlar (lökoplaziler ve papiller keratozlar), metaplaziler, displaziler gelişir. Sonraları karsinoma insitu, intraepitelyal karsinoma oluşur. KBB kanserlerinden ölümler sigara içenlerde 3-4 kat fazladır. Sigara içimi, atmosfer havasındaki irritanlar, larenksin kötü ve sert kullanımı, kronik larenks iltihabi hastalıkları kanserleşmenin başlıca etkenleridir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Diğer Kanserler; Diğer Sağlık Problemleri.

GÜNÖZ ÖZ.

Sigara ve Sindirim Sistemi

*Bezmi-Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Dergisi
1984;11(3/4):208. [Derleme]*

Sigara içmenin sindirim sistemi üzerindeki en önemli etkisi peptik ülserlerdir. Burda sigaranın asıl etkisi ülserin iyileşmesini geciktirmesi şeklinde görülür. Sigara içimi midede bazal sekresyon volüm ve asiditesinde azalışa neden olur. Çoğu çalışma bunun aksini göstermektedir. Başka çalışmalar sigaranın mide sekresyonunda belirgin volüm, serbest ve total asit ile klorür artışına neden olduğu bildirilmiştir. 60-69 yaş grubu erkeklerden sigara içmeyenlerde mide ülseri %6.6 görülmesine karşın günde 1-9 sigara içenlerde %8.3, günde 10-19 sigara içenlerde %9.2 ve günde 20+ sigara içen grupta %13 oranında mide ülserine rastlanmaktadır. Bunun yanında ülserlerin iyileşme oranlarında da gecikmeler gözlenmiştir. Sigarayı bırakanlarda %75 ve sigara içmeye devam edenlerde %57.5 oranlarında iyileşme olmuştur. Antiasit tedavisi altında sigara içmeye devam edenlerde iyileşme %38 iken sigara içmeyenlerde %100 veya cimetidin tedavisindekilerden sigara içenlerde %50 ve içmeyenlerde %100 iyileşmeler görülmüştür. Sigara özellikle alkolle birlikte özefagus epidermoid kanserleri artışına neden olur. Kansere oluşmasında ve süratle gelişiminde diğer çevresel faktörlerle beraber sigara içiminin çok büyük rolü vardır.

Anahtar Kelimeler: Diğer Kanserler, Diğer Sağlık Problemleri, Vücuttaki Etkileri.

GÜR M.

Tütünün Kullanma Şekilleri

Yurtta ve Dünyada Tütün Dergisi 1983;4-5-6:17. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün Ürünleri, Katkılar ve Radyoaktivite; Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.

GÜRAKSIN A, EZMECİ T, İNANDI T ve ark.

Erzurum İl Merkezinde Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı

Atatürk Üniv. Tıp Dergisi 1998;30(1-3):89-93. [Araştırma]

Bu çalışma Erzurum il merkezindeki ortaokul ve lise öğrencileri arasında sigara içme boyutunu saptamak amacı ile yapıldı. Çalışma gurubunu 1/3 oranında tesadüfi yöntemle seçilen 11 okuldaki orta 1, lise 2 ve lise 3 sınıflarından orantılı basit rastgele yöntemle 1 veya 2 sınıf seçilerek burarlarda okuyan tüm öğrenciler çalışma kapsamına alındı. Katılanların %78.0'ı erkek ve %22'si bayan öğrenciydi. Toplam öğrenci sayısı 1855 olup daha sıklıkta 13, 14, 15, 16 ve 17 yaşlarında toplanıyordu. 12-13 yaşlarında sigara içenler %16.0 oranında iken 14 yaşındakilerde %14.4, 15 yaşındakilerde %25.8 ile en yüksek ve 16 yaşlarındakilerde %19.9 düzeyindeydi. 12-13 yaşlarında sigarayı deneyenlerin oranı %30.8 iken yaşla birlikte sigara deneme oranlarının arttığı ve 14-15 yaşlarındakilerde %51.7, 16-18 yaş gurubundakilerde %76.9 ve 19-20 yaş arası öğrencilerde %80.9 olduğu saptandı. Orta okul öğrencilerinin %7.1'i ve lise öğrencilerinin %28.1'i sigara içiyordu. Devamlı muntazam sigara içenler tüm gurupta %23.0 olup erkeklerde %28.3 ve kızlarda %4.4 olarak bulundu. Yaşla birlikte sigara içenlerin sayısı anlamlı düzeyde yükseliyordu. Ailede birinin sigara içmesi (%25.4'e karşın %14.2, $p<0.0001$) veya sigara içen bir arkadaşın varlığı (%36.4'e karşın %2.3 ve $p<0.0001$) bu öğrencilerde sigara içme riskini anlamlı ölçüde çok yükseltiyordu. Sigaranın zararları var diyenlerin oranı %22.5 ile yok diyenlerin %32.9 düzeyinden daha düşüktü ($p<0.05$). Bu sonuç sigaranın sağlık zararları konusunda öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olamadıklarını gösteriyordu. Okul bazında sigara içenlerin dağılımı incelendiğinde ortaokul öğrencilerinde %15.3 ile ilk sırayı Atatürk Orta kısmı ve İmam Hatip %8.5 ile ikinci sırayı alıyordu. Liselerde gene %35.7 ile ilk sırayı Erzurum, %36.1 ile ikinci sırayı İmam Hatip ve %32.0 ile üçüncü sırayı Atatürk Okulu öğrencileri alıyordu. Kız Meslek orta ve lise kısmında sigara içenlerin oranı %0.0 bulundu. Okullar bazında sigara içenlerin aralarında $p<0.0001$ düzeyinde anlamlı fark saptandı. Öğrencilerde saptanan sigara prevalans değerleri yüksek olup sigara karşıtı yürütülen kampanyalarda orta ve lise döneminde ağırlık verilmesi gereği vurgulandı.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

GÜRBÜZ L.

Tütün ve İmmünite

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1980;28(3-4):100-105. [Derleme]

Tütün ve tütün ürünlerinin antijen olarak hayvanlarda antikor üretimini sağlamak için birçok deney yapılmıştır. Örneğin Armen ve Cohen tütün ekstraktı ile tavşanda presipitan antikor elde etmiş, Panayatotulos ve arkadaşları da tütün yaprağından elde ettikleri 5 ayrı bileşimle insanda presipitan antikorları %25 düzeyinde saptayabilmişlerdir. Aynı olgularda intrakutan cilt testinden Arthus tipi olumlu sonuçların sigara içenlerde içmeyenlerden çok daha yüksek oranlarda bulunması dikkat çekicidir. Sigara içmenin İmmün Sistem üzerine etkisi lokal ve sistemik olarak sınıflandırılabilir. Lokal olanı konakçının mukosilyer savunması, makrofaj ve lenfosit faaliyeti olarak alveolar makrofajların fagositozu ve dijestiyonudur. Sistemik olanı ise hümmoral ve hümmoral immün sistem faaliyetlerini kapsar.. Sistemik immün yanıtın temelini T ve B lenfositler oluşturur. Bronşiyal müküsün immün savunmadaki en önemli rolünün sekretuar İgA yapar ki bunlar sigara içenlerde artmaktadır. Soutar İgA taşıyan plazma hümmelerini sigara içenlerde daha çok sayıda bulmuştur.

Anahtar Kelimeler:Vücuttaki Etkileri; Astım, Allerji.

GÜRÇAĞAN A, KADI H, ÖZKAN B. ve ark.

Kronik Sigara İçenlerde Sol Ventrikül Sistolik Fonksiyonları

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 1995;12:109-111. [Araştırma]

Sigara içimi, ani ölüm ve kardiyovasküler (KV) mortalite için bağımsız bir risk faktörüdür. Çalışma ortalama ortalama 10.4 yıl 20 adet/gün sigara içen, klinik olarak sağlıklı, yaşları ortalama 25.5 olan 23 erkek içeren sigara gurubu (SG) ile yaş, cins ve vücut kitle indeksleri eşleşen, sigara içmeyen 23 bireylik kontrol grubunda (KG) ekokardiografi (EKO) ile sol ventrikül (LV) sistolik fonksiyonlarını değerlendirmek amacıyla yapıldı. Bulgular unpaired student t testi ile değerlendirildi. Sigara grubunda ejeksiyon fraksiyonu (EF), fraksiyonel kısalma (FS), ortalama çevresel fraksiyonel lif kısalması anlamlı olarak yüksek; sistol sonu duvar gerginliği ve ortalama duvar gerginliği indeksi anlamlı olarak azalmıştı. Sigara içiminin direkt veya indirekt sempatik uyarı artışı nedeniyle, KV sistemin fonksiyonel bir adaptasyonu sonucu miyokardın kontraktilesini arttırdığı, koroner arterler üzerine bilinen etkisi ile kalbi bütün olarak olumsuz etkilediği kanısındayız.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

GÜRDAL EY, ÖZYARDIMCI N.

Kronik Bronşitli ve Amfizemlilerde Sigaranın Akciğer Fonksiyonları Üzerine Etkileri

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1990;4(1):7-13.

Anahtar Kelimeler: KOAH.

GÜRDAL EY, UZASLAN EK, ÖZYARDIMCI N ve ark.

Uludağ Üniversitesi Mensupları ve Çevre Halkına Uygulanan Sigara Anketi Sonuçları

Tüberküloz ve Toraks 1995;43(2):66-75. [Araştırma]

Toplam 5 grupta 584 kişiye 28 parametreyi içeren sigara anketi Nisan-Ağustos 1993 arasında uygulandı. Sigara içme oranı en düşük %41.66 ile doktorlarda ve %59.70 ile en yüksek yardımcı sağlık personelinde idi. Bayan hekimler %23.25 ve erkek hekimler %50 oranında sigara içiyordu. İntörn doktorlar gurubunda bayanlar %50 ve erkekler %42.3 oranında sigara içerken, bayan sağlık personelinde %57.62 ve erkek sağlık personelinde %75 kadarı sigara içmekteydi. Sigaraya başlama nedenleri arasında ilk üç sırada özentî, stress, çevre etkisi olduğu anlaşıldı. Sigaranın zararları konusunda ise 1.sırada sağlık zararları olduğu vurgulandı. Ankete katılanların %48 ile %75'inin pasif içici olduğu, bunların %25-60 kadarının halen sigara içtikleri ve %5.55 ile %12..97'sinin çocuklarını pasif sigara içicisi durumuna soktukları anlaşıldı. Tüm gruplarda %45 ile %85 oranında sigarayı bırakma isteği bulunduğu gözlemlendi. Düşünülenlerin aksine bırakma isteğinin yardımcı sağlık personelinde %45 iken doktorlarda %60 ve halktan kişilerde ise %85 oranında olması çok düşündürücüydü.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

GÜRDAL EY, UZASLAN EK, ÖZYARDIMCI N ve ark.

Uludağ Üniversitesi'ne Kaydolan Öğrencilere Uygulanan Sigara Anketi Sonuçları

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1999;47(4):463-467. [Araştırma]

Uludağ Üniversitesi'ne 1993-1994 öğretim yılında kaydolun 1895 öğrenciye isim belirtmeksizin soru cevap şeklinde anket uygulanmış ve gençlerin sigara bağlantıları ayrıntılı bir şekilde sorulararak tartışılmıştır. Öğrencilerin %11.6'sı sigara içmektedir. Sigara tiryakilerinin büyük çoğunluğunun (%84.4) 15-19 yaş arası ve %28 kadarı özenti ile, %19.5'i stres sonucu ve %10.85'i ise çevresinin ısrarları ile sigaraya başlamıştır. Sigara içenlerin %23.52'si bağımlılık hissettikleri için, %14.47'sinin alışkanlıkları nedeniyle sigara içmeye devam ettiklerini öğreniyoruz. Sigara içenlerin %57'si bırakmayı düşünmekte ve bunlardan yarısından fazlası (%54'ü) sağlığa zararlı olduğunu bildikleri için bırakmak istediklerini söylemektedir. Oysa sigarayı bırakmayı düşünmeyenlerin %64.21'inin bırakmama nedenlerini açıklayamadıkları, %13.6'sının zevk aldıkları için içmeye devam ettiklerini öğreniyoruz. Yaş ortalaması 19.8 olan gençlerin %97'si sigaranın sağlığa zararlı olduklarını bilmelerine ve %40.7'sinin kanser yaptığını ifade etmelerine rağmen hala yüksek oranlarda sigara içmeye devam etmeleri çok düşündürücüdür. Bu konuda gençlerimizin ciddi bir şekilde eğitilmesi ve bilinçlendirilmesine ihtiyaçları olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

GÜRDAL EY, UZASLAN EK, BALKANLI H ve ark.

Orta Dereceli Okul Öğretmenlerinde Uygulanan Sigara Anketi Sonuçları

Solum Hastalıkları 1999;10:55-60. [Derleme]

Bursa ili merkez ilçelerinde görevli 429 orta dereceli okul öğretmenine sigara alışkanlıkları ile ilgili toplam 47 soru sorularak 2 bölümde uygulanan bu anket çalışmasının I.bölümünde sorulan 31 soru ile öğretmenlerin alışkanlıkları ve bu alışkanlıklarının iş çevresinde, öğrenciler üzerindeki etkileri irdelenmiştir. 2.Bölümde ise sigara alışkanlığından kurtulabilmek için toplumun, öğretmenin ve hekimin rolleri konusunda öğretmenlerin görüşlerinin alınmasını amaçlayan 16 soru yöneltilmiştir. Sonuçlar tartışılmıştır. Geri kalmış ülkelerde sigara içimi epidemisinde söz edilebilir. Neredeyse sigara içenlerin tümü sigaraya çocukluk ve ergenlik döneminde başladıkları için ortaokul öğretmenlerinin bu konudaki tutum ve davranışları öğrencilerin sigaraya başlamasını önlemede çok etkili olabilir. Bu amaçla 1995 yılında Bursa bölgesindeki ortaokul öğretmenlerine bir anket uygulandı. %96.8 oranında yanıt alındı. Öğretmenlerin %43'ü halen sigara içiyor ve yarısından fazlasını (%53.3) bayan öğretmenler oluşturu-

ruyordu. Araştırmanın ilk bölümünde öğretmenlerin sigara tutumları ve öğretmen-öğrenci sigara ilişkisi ve ikinci bölümünde ise öğretmen ve öğrencinin sigaraya başlamalarının engellenmesi hakkındaki görüşleri soruldu. Halen sigara içme nedenlerini hem erkek ve hem bayan öğretmenlerden %57 kadarı alışkanlık diye yanıtladı. Sigara içme sürelerine bayan öğretmenlerin %33.7'si (toplam %67'si) 0-5 ve 6-10 paket/yıl diye yanıtlarken, erkek öğretmenlerin %78 kadarı daha yoğun 0-5'den 26-30 paket/yıla kadar uzayan süreçte sigara içtikleri görüldü. Sigarayı bırakma eğilimlerinde bayan öğretmenler %57.1, erkek öğretmenler %65.1 oranlarında bırakmayı düşündüklerini açıkladılar. Sigaraya başlama nedenleri arasında en çok özentimerak (%41.8) ve arkadaş etkisinin (%14.7) olduğu anlaşıldı. Yanıtsız bırakanların oranı da yüksekti (%32.6). Sigara içim sürelerinin bayan öğretmenlerde 0-30 yıl arasında 3.gurupta ve erkek öğretmenlerde ise 0-40 yıl arasında sigara içtiği 4.gurupta yoğun bir şekilde kümelendiğini görürüz. Sigara içen bir öğrenciyle karşılaştıklarında öğretmenlerin %55'i sigaranın zararlarını anlatarak içmemelerini öğütlediklerini, %26.9 kadarı sadece uyardıklarını, %1.4'ü azarladıklarını ve %0.5'i aileyle ilişki kurdukları ve %1.7'sinin tepkisiz kaldığını bildirmişlerdir. Pasif içicilik konusunda öğretmenlerin %53.6'sının verecek yanıtı yoktu. %24.3 kadarı ayrı bir oda istedi. Zira öğretmenlerin %84.6'sının öğretmen odalarında sigara içildiğini ve %79.4 kadarının sigara içmeyenler için okulda ayrı bir yer ayrılmadığını belirttiler. Sonuçta öğretmenlerin sigara zararları konusunda yeterince bilgili olmadıkları saptanırken öncelikle okullarda sigara karşıtı programlarda öğretmenlerin eğitilmesinin birinci derecede öncelik kazanması gereği vurgulandı.

Ahahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

GÜRDAL NE, ÖZYARDIMCI N.

Kronik Bronşitli ve Amfizemlilerde Sigaranın Akciğer Fonksiyonları Üzerine Etkisi

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1990;4(7):7-13. [Araştırma]

Kronik bronşit ve amfizem etyolojisinde çeşitli eksojen ve endogen kimyasallardan hava kirliliği, endüstriyel gaz ve tozlar, şimik dumanlar, mineral ve bitkisel tozlar, genetik alfa-1 antitripsin eksikliği ve sigara dumanı suçlanmaktadır. Çalışmamızda bu etyolojik faktörler arasından sigaranın SFT üzerine etkisini araştırmak amacıyla sigara içen ve içmeyen kronik bronşitli ve amfizemli hastalarda SFT'leri yapılarak sonuçları karşılaştırdık. 27 kadın (%45) ve 33 erkek (%55) toplam 60 hasta çalışmaya alındı. Olgular 17-81 yaş aralığında olup yaş ortalaması 43.9 yıldır. Öksürük %96.6 hastada, balgam %80'inde, dispne %58.3'ünde ve hişiltılı solunum

%10'unda saptandı. %48.3 kadarı sigara içmiyordu. %10 kadarı sigara içmiş sonra bırakmıştı. %41.6 olgu ise en az 3 ve en çok 50 yıldan beri günde 1/10 ile 2 paket arasında sigara içmekteydi. Olguların sigara-SFT ilişkisi bir tabloda gösterildi. 6 eski sigara tiryakisiyle birlikte smoker 31 olgudan %61.3'ünde hafiften şiddetliye kadar çeşitli derecede obstrüktif ve restriktif solunum yetmezliği saptandı. Oysa sigara içmeyenler grubundaki 29 olgudan %48.3'ünde çeşitli derecede solunum fonksiyon bozukluğu vardı. Sigara içen hastaların FEV1 değerleri sigara içme yılı ile ters orantılı olarak düşük bulundu. Sigara içme yılı arttıkça FEV1 değerlerinde düşüşler gözlemlendi. Sigara içen gruptaki olguların %29.6'sında SFT değerleri normal iken içmeyenlerin %51.7'sinde normaldi. Olguların yaşları ile FEV1 değerleri arasında ters orantılı ilişki vardı. Yaş arttıkça FEV1 düşüyordu. Sigara içen grupta FEV1 değerleri ortalaması normalin 71.2 ± 2.3 'i iken içmeyenlerde 74.5 ± 1.8 bulundu. Aradaki %3.56'lık fark anlamlıydı. Sigaranın bronşit ve amfizem etyopatogenezinde predispoze faktör olduğu düşünüldü.

Anahtar Kelimeler: KOAH.

GÜRSES H.

Sigara ve Kanser

Tüberküloz ve Toraks 1980;28(3-4):118-122. [Derleme]

Sigara ile kanser arasındaki ilişki pek çok klinik ve deneysel gözlemler sonucu kesinlik kazandı. Sigara içenlerde içmeyenlere oranla en az 10 kat fazla akciğer kanseri görülür. Tütün katranı hayvanlarda cilt kanseri yapmaktadır. Dünyada akciğer kanser sıklığı devamlı artış gösterdi ve organ kanserleri arasında ikinci sıraya oturdu. ABD'de 1970'li yıllarda akciğer kanserliler arasında o yıl ölüm %90 dolayında idi. Sigarada partikül özellikleri önemlidir. %90 dan fazla aerosol partikül akciğerlerde tutulmaktadır. Filtresiz sigaranın herbir cc.de 0.15-1.0 mikron çapında 5 milyon ve şehir havasında ise 0.01-100 mikron büyüklüğünde 100.000 partikül vardır. Bir sigara içildiğinde 500 mg duman oluşur. Bu dumanın %8'i buhar, %7.5'i kuru ve gerisi gazdır. Gaz kısmının %59'u azot, %13.6'sı CO₂, %13.4'ü O₂ ve %3.2'si CO olup eser halde acetylaldehide, aseton, siyanür vs. vardır. Bir sigaranın dumanı yoğunlaştırılırsa 3-40 mg sigara katranı elde edilir. Bunun nötral fraksiyonu asit, baz ve insolüble kısımlardan daha karsinojenik etkiye sahiptir. Karsinjenik aktivite B1 fraksiyonunda bulunur ve bunlar tümör başlatanlardır. B1 fraksiyonunda 90 kadar subfraksiyon vardır ve her biri tümör initiatörüdür. Bunlar 4 yada 5 halkalı aromatik hidrokarbonlar ihtiva eder. Sigara katranının fenolik asit ve bir bölüm nötral fraksiyonlarında tümör-promotion aktivitesi vardır.

Gebe annenin sigara içmesi fetüsün intraüterin hayatta kansinojenle temas etmesine neden olur. Doğum sonrası adult çağda promotörlerin etkisiyle pekala kanserin teşekkülü mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri; Diğer Kanserler.

GÜVEN L, SAYIN İ, SOYLU AR, UÇAR E ve ark.

Sincan 1No.lu Sağlık Ocağı Bölgesi'ndeki Sincan Lisesi Öğrencileri Arasında Sigara İçme Alışkanlığının Araştırılması

Hacetepe Üniv Halk Sağlığı Dergisi 1991:1-22. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

HASDE M, SAYER S, AKBAY T.

Sağlığa Zararlı Davranışlardan Sigara İçme Alışkanlığının Yaygınlığı ve Nedenlerinin Kara Harp Okulu Öğrencilerinde Araştırılması

Gata Tıp Bülteni 1991;33(3):821-830. [Araştırma]

Bu çalışma Kara Harp Okulu öğrencilerinin sigara ve sağlık konusundaki bilgilerini saptamak ve sigara içme alışkanlığı konusundaki davranışlarına ilişkin bazı kanıtlar elde etmek amacı ile yapıldı. Araştırma kesitsel tipte tanımlayıcı olup evrenini Kara Harp Okulu öğrencileri oluşturmaktadır. Denekler basit rastgele örneklem yöntemi ile seçilmişlerdir. Örneklem sayısı ise $n = N \cdot t \cdot p \cdot q / d^2$. $(N-1) + t \cdot p \cdot q$ formülü ile 449 olarak saptandı. Toplam 480 öğrenciye 24 soruluk anketler sınıflarda doldurtuldu ve toplanan veriler GATA Bilgi-İşlem Merkezi'nde ki-kare testi ile istatistiksel yöntemle analiz edildi. Bölgelere göre dağılımda İç Anadolu'dan gelen öğrenciler %35. ile birinci ve Güney-Doğu Anadolu'dan gelenler %2.3 ile sonuncuydu. Büyük ve diğer il merkezlerinden gelenlerin oranı %68.1 ile en yüksek, ilçelerden gelenlerin sayısı %24.4 ve köylerle bucaklardan gelenlerin oranı ise %4.4 kadardı. Öğrencilerden babaları sigara içenler %40.2, anneleri içenler %7.9 ve kardeşleri sigara içenler toplam %30.1 dolayındaydı. Sigara ve hastalıklar konusunda öğrencilerin %83.8 kadar akciğer hastalığı, %81.8 kadar kanser, %60.8'i kalp hastalığı, %39.6 kadar ülser yaptığını belirtirken, %5.0'ı yanıtız bıraktı. Sigaranın çevreye ve kişiye zarar verdiği konusunda öğrencilerin %89'u evet derken, %38 oranında yalnız içen kişiye zarar verdiğini belirtti, %2 dolayında da zarar vermeyeceği görüşündeydi. Sigara içmek zevkli bir şey midir? sorusuna

öğrenciler %37 evet ve %42 hayır derken, %21 kadarı kararsız kalmıştır. Sigara içilmemesi gereken ortamda sigara içen kişiyi uyarır mısınız? sorusuna %60 oranında evet, %28 oranında hayır, %12 oranında önemsiz olduğundan ilgilenmem denmiştir. Sigara alışkanlığı konusunda öğrencilerden ileriki sınıflarda okuyanlarda azalarak toplam %28.8 kadarı hiç sigara içmediğini söylemiştir. İçip bırakanların oranı da %15.4, halen sürekli içenler %35.0, arasıra içenler %16.7 dolayında olup toplam %51.7 oranında öğrenci sigara içmektedir. Bu soruya yanıt vermeyenler %4.2 civarında olmuştur. Sigara içenlerden sigarayı bırakmayı deneyenler %46.2, tamamiyle bırakanlar %20.7 ve bırakmayı düşünmeyenler %20.7 iken bırakmaya gerek görmeyenler de %12.4 oranındaydı. Ortalaması alındığında içen grubun %16.5 kadarı sigarayı bırakmak istemediğini bildirdi. Sigarayı bırakanlardan %70.3 kadarının 6 ay-1-2-3 yıldır bırakmayı sürdürdükleri saptanmıştır. Sigara içme süreleri incelendiğinde %66.9 kadarının 2-5 yıl süreden beri, %15.4 kadarının 1 yıldan daha az sigara içtiği görülmüştür. Sigaraya başlama yaşı gruplandırıldığında sigara içenlerin %5.5 kadarı 10 yaş ve altında, %14.5 kadarı 11-14 yaş grubunda, %64.3 kadarı 15-18 yaş arası, %15.7'si 19-22 yaş arası sigaraya başladıklarını bildirmiştir. Sonuç olarak öğrenciler için sigara zararları konusunda sistemli iyi alışkanlıklar kazandıracak eğitim modelleri lise ve dengi okul düzeylerinde başlatılmalıdır. Kapalı yerlerde sigara içilmesi olgusunun sağlıklı insanların haklarına tecavüz şeklinde algılanması gerektiği ve kanuni düzenlemelerle yasaklayıcı önlemler getirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Tütün ve Askeriye.

HAYDAROĞLU M.

Tarım Sektöründe Tütünün Yeri ve Tütünden Azami Faydalanma Yolları

Tekel Dergisi, 1983;3(7):52. [Derleme]

Tarım sektörünün milli gelir içindeki payı %20 civarındadır. Tarımda istihdam gücü çok fazladır. Tarım ürününe dayalı sanayi gelişmiş ve en önemli bir ihracaat kaynağı oluşturmuştur. 500,000 aile tütün tarımında çalışmaktadır. Tütüne dayalı sanayi dallarında çalışanlarla birlikte tütünden ekmek yiyen 3.5 milyon insanımız vardır. Tütün sektörü ülkenin Ekonomik ve sosyal, dış ticaret ve vergilendirme konularında çok önemlidir. Tütünden sigara, pipo, puro yapılmaktadır. Tekel ve özel sektöre çok büyük gelir sağlamaktadır. Ayrıca nikotin oranı yüksek tütün yapraklarından böcek öldürücü nikotin sülfat elde edilerek zirai mücadelede kullanılır. Fitin maddesi ilaçlarda kullanılır. Tütün bitkisi sapları yakacak maddesi ve sellüloz yapımında kullanılır. Tütün tohumlarından yağ elde edilebilir.

Tütün küllerinden potasyum karbonat ve çiçeklerinden esans elde edilerek iç ve dış ticarete ülkeye trilyonlar kazandırabilir. Günümüzde tütünün ham ve işlenmiş şekilde dış pazarlara satmak suretiyle iç tüketimi kısıp kontrol altına aldıktan sonra çağdaş teknolojileri kullanarak tütünden daha fazla Ekonomik getiri olanakları araştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Tütün Tarımı.

HİZARCI H.

Sigaranın Zararları

Petkim Dergisi 1991;69:44-45. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

HORASAN E.

Öğretmenlerde Sigara İçme Durumu ve Sigarayı Bırakma Sürecine İlişkin Bazı Özellikleri

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1994;1(2):52-59. [Araştırma]

Menderes ilçesinde görevli tüm öğretmenleri kapsayan bir çalışma yapıldı. 310 öğretmenin %90.6'sından DSÖ sigara anketine yanıt geldi. 146 erkek öğretmenin %62.3'ü ve 135 bayan öğretmenin 44'ü (%32.6) her gün sigara içiyordu. Günde 1'den az olmak üzere ara sıra sigara içenlerle birlikte erkek öğretmenlerde sigara içme oranı %67.1 düzeyine ve bayan öğretmenlerde %45.9'a yükseliyordu. Erkekler bayan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha fazla sigara içmekteydi. Erkek öğretmenlerin %61.6'sı, bayanların ise %30.4 kadarı düzenli içiciydi. Oysa Avrupa ülkelerinde öğretmenlerin sigara içme oranları en yüksek %34 ile Danimarka ve İspanya, en düşük %12 ile İngiltere ve %15 ile İrlanda'da görülmektedir. Ülkemizde Tokat, Edirne, İzmir ve Eskişehir'de öğretmenler grubunda yapılmış diğer araştırmalarda yüksek oranlarda sigara içme prevalansı saptanmıştır. Sigarayı bırakanların oranı erkek öğretmenlerde %8.9, bayan öğretmenlerde %10.4 bulundu. Sigarayı bırakma oranları ABD sınıflamasına göre hesaplandığında erkeklerde %15.1, kadınlarda %16.3 civarındadır. İçmiş olanlar içinde bırakma oranı yani quit ratio erkeklerde %13.8 ve bayanlarda %26.2 saptanmıştır. Cinsiyet ayırımı yapmaksızın,

sigara içmiş öğretmenler arasında bırakma oran %21.6 dolayındadır. Sigara içen öğretmenlerin yarıdan fazlası yani %53.9'u bırakmayı düşünmemektedir. Bu veriler eğitim kurumlarında gençler ve öğrencilere yönelik koruyucu etkinliklerin başarıya ulaşmasını engeller görünümündedir. Özellikle öğretmenlere yönelik projelerin gerçekleştirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

HORASAN E ve SEZER RE.

Ortaokul Son Sınıf Öğrencilerinde Sigara Kullanım Prevalansı

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1995;2(1):17-29. [Araştırma]

Bu çalışma Elazığ ili merkezindeki ortaokul 3.sınıf öğrencilerinin sigara içme prevalansını saptamak amacıyla yapıldı. Çalışma grubunu il merkezindeki 94 ortokul 3.sınıf şubesinden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş 13 şubede araştırma günü mevcut olan 381 erkek ve 259 kız öğrenci oluşturdu. Öğrenciler bir ders saatinde dağıtılan anket formlarını isim yazmaksızın yanıtladılar. Bu sırada öğretmenleri derste bulunmadı. Çalışma grubunda her gün sigara içenlerin oranı erkek öğrencilerde %11.5 ve kız öğrencilerde %1.9 haftada 1 veya daha fazla düzenli sigara içenlerin oranı erkeklerde %23.1, kızlarda %3.1 bulundu. Düzenli sigara içme insidensi hızı son 3 ay için erkeklerde %4.6 iken kızlarda %0.0 olarak saptandı. Bu soru ile son 3 ayda düzenli olarak sigaraya başlayanların oranını saptamak amaçlandı. Ana ve babasının eğitim düzeyi düşük olan erkek öğrencilerde sigara içme oranları anlamlı düzeyde yükdek bulundu. Öğrencilerin yaşları arttıkça sigara içme oranları da anlamlı düzeyde yükseldi. Düzenli olarak sigara içmeye başlama yaşı erkeklerde 12. 65 ± 1.83 ve kız öğrencilerde 13.2 ± 1.62 yıl bulundu. Hergün sigara içen erkek öğrencilerde günde içtikleri sigara sayısı ortalama 5.94 ± 6.74 iken kız öğrencilerde günde 4.0 ± 3.24 sigara kadardı. Günlük hergün ve haftalık düzenli sigara tüketim miktarları bakımından erkek ve kız öğrenciler benzer özellikteydiler ve aralarında anlamsız fark saptandı. Sigara içen öğrencilerin en çok tercih ettikleri sigara markası %47.3 oranla yerli Tekel 2000 iken yabancı sigaraları tercih edenler %17.3 dolayındaydı. Öğrencilerin verdiği bilgilere göre babaların sigara içme oranları %60.7 annelerin sigara içme oranları ise %10.6 düzeyindeydi. Öğrenciler için saptanan sigara içme prevalans değerleri yüksek olup ortaokul döneminin sigaraya başlamadaki önemini bize yansıtmaktadır. Sonuç olarak sigara karşıtı önlemler konusunda yapılacak okul eğitiminde ortokul dönemine önem verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

İLKER O.

Erken Yaşta Sigara Alışkanlığı

Tüberküloz ve Toraks Mecmuası 1980;28(3-4):159-162. [Derleme]

Tüm dünya ülkelerinde çocukluk ve puberte dönemlerinde sigara alışkanlığının dramatik bir şekilde artış gösterdiği bir gerçektir. Belçika'da sigara tiryakisi gençlerin %50'sinin 15 yaşından önce sigaraya başladığı, Federal Almanya'da 12-13 yaş çocukların takriben 1/3'ünün sigara içtikleri ve İtalya'da erkek çocukların %60 kadarının 15 yaş öncesi sigarayı denedikleri veya başladıkları belirtilmektedir. Günümüzde Türkiye'de gençler arasında sigara içimi endişe verici boyutlardadır. Kitle iletişim araçları, günlük yayın organlarındaki reklamlar, çeşitli psiko-sosyal faktörler ve ebevyunlerin bu konudaki yetersiz eğitimi ve duyarsızlığı çocukların sigara içmeye erken yaşlarda başlamasında neden olan faktörlerden birkaçıdır. Dış ülkelerde uzun vadeli eğitici, caydırıcı veya engelleyici programlar pek yeterli olmamıştır. ABD'de 21 yaştan büyüklerde sigara içimi azalış gösterirken çocuklarda artış görülmüştür. Gene ABD'de 1968 yılında 12-18 yaş arası kızların %12'si sigara içerken 1974 yılında %16'ya yükselmiş ve sigara içen erkek çocuklarla aradaki fark kapanmıştır. 1980 sonrası yıllarda ABD ve tüm Avrupa ülkelerinde gençlerde sigara alışkanlığı azalış trendine girmiştir. Ülkemizde ise durum tersinedir. Sigara içme alışkanlığı çocuk ve gençlerimizde artmış ve sigara içme yaşı 11'lere düşmüştür.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Politika.

İNANDI T, GÜRAKSIN A, KESKİNLER D ve ark.

Atatürk Üniversitesi Çalışanlarında Sigara Alışkanlığı

Dirim Aylık Tıp Gazetesi 1999;1-2:6-16. [Araştırma]

Bu çalışmada, Atatürk Üniversitesi çalışanlarında sigaraya karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Her fakülteden ¼ oranında tesadüfi örnekleme yöntemi ile anabilim dalları belirlenmiş ve bölümlerdeki tüm çalışanlar örneğe alınmıştır. 622'si (%74.9) erkek, 208'i (%24.1) kadın toplam 839 kişiye anket uygulanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü sınıflamasına göre çalışanların %42'si (352 kişi) sigara içmektedir. Sigara içme sıklığı erkeklerde %45.5, kadınlarda %32.2 idi. Sigara içme

sıklığı en yüksek 35-39 yaş grubu olup %46.7 olarak bulunmuştur. Anne ve babanın sigara içmesi, sigara içen yakın bir arkadaşın varlığı sigara içme riskini çok yükseltmektedir. Sigara içenlerin %65.8'i sigarayı bırakmak isterken, halen sigara içmekte olanların %62.3'ü sigarayı bırakmayı denemiştir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

KALAYCI G.

Sigara ve İnsan Kalbi

*Bezmi-Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Dergisi
1984;11(3/4):206-207. [Derleme]*

Yabancı ülkelerde 12 milyon kişiyi kapsayan araştırmalara göre sigara içen erkeklerde yılda ortalama ölüm oranı, koroner kalp hastalığına yakalanma oranı, tıkaçıcı damar hastalığı oranı içmeyenlere göre 1.6 kat daha fazladır ve içilen sigara sayısına bağlı artış gösterir. İleri yaşlardaki tiryakilerde kalp-damar hastalıklarından ölümler gençlere göre biraz daha azdır. Sigara bırakılınca koroner ve kalp hastalığına yakalanma ve ölümler azalır. Ancak bu kişilerde risk hiçbir zaman sigara içmemişlerin düzeyine inmez. Sigaranın dumanındaki CO gazı ile nikotin ateroskleroz yapıcı özellik gösterir. Nikotin kanda katekolaminleri artırarak, kalp atım hızı ve kan basıncı artar. Bunun sonucu kalbin dakikaki oksijen gereksinimi artar. Nikotin koroner ve periferik arterlerde vazokonstrüktör etki yapar, myokard uyarı eşiğini düşürür, ventrikül fibrilasyonu ve ani ölüme neden olur. Trombosit agregasyonunu artırır, damarları tıkar, HDL kolesterol ve LDL kolesterol oranını LDL lehine artırarak ateroskleroza hızlandırır. CO damar endotelinde hasar oluşturur ve ayrıca COHb yaparak O₂ taşınmasına engel olur. Tromboanjitis obliterans sigara içmeyenlerde görülmez. Sigara içenler de başladığında sigara bırakılırsa hastalığın gelişimi durur.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

KAMALI Ü, UTKANER G, HARMANCILAR E.

Sigaranın Serum Antiproteazları Üzerinde Etkisi

İzmir Göğüs Hastanesi 1988;3(5):38-40. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KAPLANOĞLU S.

Ülkemizde Madde Hareketleri: Sigara-Alkol

Yeşilay Dergisi 1991;67(682):12-16. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler, Tütün İthalat, İhracat ve Kaçakçılığı.

KAPTANAĞASI S.

Kan Pıhtılaştırıcı ve Damar Tıkayıcı Olarak: SİGARA

Yeşilay 1997;67(750):27-30. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Kalp Hastalıkları.

KAPTANAĞASI S.

Beynimizin En Azılı Düşmanı: SİGARA

Yeşilay 1997;759:5-6. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KARAASLAN Y, DÜNDAR S.

Sigaranın Vasküler ve Hematopoetik Sistemler Üzerinde Etkileri

Yeni Tıp Dergisi 1988;5(3):37-42. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KARAASLAN Y, OTO A.

Sigara ve Kalp Damar Sistemi Hastalıkları

Yeni Tıp Dergisi 1988;5:25. [Derleme]

Kalp-damar sistemi hastalıkları pekçok toplumda en önemli bir morbidite ve mortalite nedeni olmaya devam etmektedir. Bu hastalıkların en önemli ve korunabilir risk faktörü sigaradır. Sigaranın tek başına Kalp Hastalıklarının %30 kadarından, Kalp Hastalıklarının bağlı ölümlerin %33'ünden, bütün aterosklerotik hastalıkların 1/3'ünden sorumlu olduğu düşünülmektedir. Ayrıca sigaranın KOAH, hipertansiyon ve periferik damar hastalıklarının gidişini olumsuz yönde etkilediğini, semptomlarını arttırdığını ve tedaviye yanıtı azalttığını müşahade etmekteyiz. Gelişmiş ülkelerde son 20 yıldan beri kalp damar sistemi hastalıkları sıklığının azalışının esas sebebinin sigara tüketimindeki azalma olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler:Vücuttaki Etkileri; Kalp Hastalıkları.

KARABIYIK L.

Sigara Alışkanlığının Postoperatif Oksijen Satürasyonu Üzerindeki Etkisi: Tiva ve İnhalasyon Anestezi Arasında Karşılaştırma

Çukurova Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1996;21(3):174-178. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KARADAĞ F.

Nikotin Bağımlılığı ve Tedavisi

Solunum Hastalıkları 1997;8(1):129-138. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık; Sigara Bırakma.

KARADAĞ M, ÖZYARDIMCI N.

Gençlerin Sigaraya Bakışı

İzmir Göğüs Dergisi 1992;6(1);1-6. [Araştırma]

434 lise ve 180 üniversite öğrencisinde anket uygulayarak sigara alışkanlığının yaygınlığı ve gençlerin sigaraya bakışını değerlendirme amaçlanan bu çalışmada 18 sorudan ibaret anketlere deneklerin sadece yaşları, cinsiyetleri ve okulları yazdırılmıştır. İki ayrı liseden toplam 434 öğrenci ile tıp fakültesi V.sınıftan 180 üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 614 öğrenci katıldı. Kız öğrenciler arasında lisede sigara içenlerin oranı %7.0 iken üniversitede %35.3 düzeyindeydi. Erkeklerde ise lisede sigara içenlerin oranı %13.1 iken üniversitede %41.9 bulundu. Lise ve üniversite öğrencileri toplamı arasında kızlarda sigara içme oranı %13.3 iken erkeklerde %22.9 bulundu. Sigaranın faydalı olduğuna inanan, skıntılarını azalttığını ve keyif verici olduğunu söyleyen öğrenciler azımsanmayacak kadar fazlaydı. Liseli kız öğrencilerden %53.3'ü ve erkeklerden %34.5'i sigaranın faydasına inanıyordu. Üniversiteli kızlarda ve erkeklerde bu oran %28.8 ile %21.2'ye düşmüştü. Öğrencilerin %95.6 gibi büyük çoğunluğu sigaranın zararlarını biliyordu. Erişkinlerin sigara içmesini sigara içen öğrencilerin %25.2'si onaylarken sigara içmeyenlerden sadece %4.8 kadarı onaylıyordu. Çocukların sigara içmesini ise sigara kullanan öğrencilerden %13.9'u onaylarken, sigara içmeyen öğrencilerden sadece %1.8 kadarı onay vermişti. Ekonomik konular ve sosyal baskı yapılmasını istemeyen ve onaylamayanlar sigara içen liseli kızlarda %53.3 ve erkeklerde %68.9, üniversiteli kızlarda ise %58.3 ile erkeklerde %61.7'ydi. Oysa sigara içmeyenlerde bu oranlar yarı yarıya düşük bulundu. "Niçin sigara içilir?" sorusuna en fazla %55.3 oranı ile özentî ve kişilik arayışı ile bunu %55 ile irade zayıflığı yanıtı izliyordu. Sigara içme sebepleri arasında liseli kızlarda %46 ihtiyaç, %46 özentî, liseli erkeklerde %51.7 ihtiyaç ve %34.4 irade zayıflığı sıralanıyordu. Aynı nedenler %40 civarlarında üniversiteli kız ve erkeklerde de gözlemlendi. Sigara içme süresi izlendiğinde tiryakilerin $\frac{3}{4}$ kadarı 5 yıldan az süredir sigara içiyordu. Günde içilen sigara sayısı açısından irdelendiğinde günde 1-5 sigara içenlerin oranı %31.3 ve günde 10-20 sigara içenlerin ise %38.2 düzeyindeydi. Öğrencilerin %80.4 kadarı toplumda sigaraya teşvik edici ortamın olmadığını belirttiler. Sigara ile savaş programlarında öğrencilerin %70.5 kadarı basın-yayının, %30.4 kadarı sigara fiyatlarının artırılmasının daha etkili olacağını söylediler. Üniversiteye gelen öğrenciler arasında sigara alışkanlığı lise

düzeyindekilete göre 3-5 kat artmıştır. Bu sonuç psikolojik bağımlılığın daha sonraları fiziksel bağımlılığa dönüştüğünü düşündürd. Sigara tiryakisi öğrencilerin %72.1 kadarı sağlık nedeniyle gerekirse sigarayı bırakacağını belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

KARADAKOVAN A.

Sigaranın Ekonomik Yönü

Ege Üniv. Hemşirelik Yüksek Okulu Derg. 1988;4(1):73-78. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Konular.

KARADAKOVAN A.

Sigara İçen ve İçmeyen Bireylerde Kan Basıncı Değerlerinin Karşılaştırılması.

Ege Üniv. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1989;5(2):15-23. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri, Diğer Sağlık Problemleri.

KARAHAN D.

Sigaranın Sağlık ve Beslenme ile İlişkisi

Beslenme ve Diyet Dergisi 1973;2(2):132. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri; Vücuttaki Etkileri.

KARAKUZU M, ZİLELİ N, ÖZER M, YENİCE S.

Sigara İçen Sağlıklı Bireylerde Serum Fibrinogen Seviyeleri

Ege Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1989;28(4):1451-1454. [Araştırma]

30 sigara içen ve 30 sigara içmeyen genç yaş grubuna dahil toplam 60 sağlıklı bireyde serum fibrinojen seviyeleri ölçüldü. Sigara içen grupta yaş ortalaması 30 ± 7 , içmeyen kontrol grubunda ise 31 ± 6 olup aralarında nonsignifikan ilişki vardı. VKİ çalışma grubunda 22.0 ± 3 . 9 iken sigara içmeyen kontrol grubunda 22.6 ± 4.3 bulundu ve aralarında anlamsız ilişki gözlemlendi. Sigara içen çalışma grubunda ortalama sigara kullanım süresi 11 ± 6 yıl dolayında idi. Ortalama serum fibrinojen seviyeleri sigara içenlerde (254 ± 72) içmeyenlere (223 ± 51) göre $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı derecede yüksek saptandı. Sigara içenler grubunda serum fibrinojen seviyeleri ile sigara içim süresi arasında $r: 0.71$, $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı pozitif korelasyon bulundu. Hem sigara içenlerde ve hem de kontrol grubunda vücut kitle indeksi ile serum fibrinojen seviyeleri arasında da pozitif bir korelasyon vardı. Bu çalışma bize sigaranın serum fibrinojenini arttırdığını işaret etti.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KARLIKAYA C.

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara Alışkanlığı ve İlişkili Faktörler

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2000;17(3):171-176. [Araştırma]

Bu çalışmada Tıp Fakültesi öğrencilerinde sigara içme prevalansları ve ilişkili faktörleri saptamak amaçlandı. Fakültemizde 1998-1999 döneminde eğitim gören 1117 öğrenciden 515'ine (%46) (E/K=275/240) önceden denemiş anket uygulandı. Öğrencilerin %30.5'inin her gün en az bir sigara içtiği (günlük içici), %1.7'sinin günde birden az haftada en az bir sigara içtiği (haftalık içici), %7.6'sının sigarayı bıraktığı, %8.5'inin sigarayı denediği ve % 51.7'sinin hiç içmediği saptandı. Erkeklerin kızlara göre yaklaşık 2 kat daha fazla günlük içici olduğu (%40.4'e karşılık %21.8; Pearson $\chi^2=20.92$, $p < 0.001$) saptandı. Dönem 1'de %6.7, Dönem 2'de %30.4, Dönem 3'te %41.7, Dönem 4'te %51.5, Dönem 5'te %26.8, Dönem 6'da %18 günlük içicilik olduğu, dönemin sigara içme davranışını anlamlı derecede etkilediği (Pearson $\chi^2=41.47$, $p < 0.001$); Dönem 1'de en az olan içme oranının Dönem 4'e doğru giderek arttığı ve Dönem 5 ve

6'da yeniden giderek azaldığı saptandı. Bekar evinde kalanlarda (%37.5) yurttan (%13.4) veya ailesinin (%18) yanında kalanlara göre, günlük içicilik belirgin şekilde daha yüksekti (Pearson $\chi^2=27.38$, $p<0.001$). Sigara içme davranışının Dönem 1'de çok düşük oranlarda iken giderek artması ve Dönem 3 ve 4'te en üst düzeye çıkması Dönem 1'de eğitim çalışmalarına başlanması gerektiğini düşündürdü. Dönem 5 ve 6'da sigara içiminin azalması bu dönemlerdeki eğitimin yoğun olmasına ve kısmen de olsa başarılı olmasına bağlıdır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

KAYA İS.

Sigara ve Sağlığımız

Bilim ve Teknik 1991;24(285): 42-45. [Derleme]

Tüm dünyada önlenebilir hastalık ve erken ölüm nedenleri arasında en ön sırayı sigara içiminden kaynaklanan hastalıklar almaktadır. İçilen her tek sigaranın insan ömrünü ortalama 5.5 dakika kısalttığı hesaplanmıştır. Sigara içimi, başta solunum ve dolaşım sistemleri olmak üzere vücudun hemen hemen bütün sistemlerinde çeşitli fonksiyon bozuklukları ve hastalıklara sebep olmaktadır. Günde 2 paket sigara içen 30-35 yaşındaki kişide yaşam süresi hiç sigara içmeyen yaşından 8-9 yıl daha kısa olacağı hesaplanmıştır. ABD'de sigaranın yol açtığı hastalıkların tedavi-sağlık harcamaları 17 milyar doları geçmektedir. İş ve üretim kayıplarını buna eklersek Ekonomik kayıp 40 milyar doların üstüne çıkar. Sigara içme salgını halen gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de büyük tehlike arz etmektedir. Bu salgının önlenmesi için gelişmiş ülkelerin sigara ile savaş stratejilerini örnek alarak ülkemizde uygulamamız yetecektir.

Anahtar Kelimeler: Politika; Ekonomik Konular; Diğer Sağlık Problemleri.

KAYMAKÇALAN Ş.

Dünya Sigara ve Sağlık Konferansı

Ankara Üniv. Tıp Fakültesi Mecmuası 1968;21(3):1002. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler:

KAYMAKÇALAN Ş.

Tütünün Farmakolojisi ve Toksikolojisi

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1980;28:92-94. [Derleme]

Tütünün toksik etkisi kısmen tütünde mevcut kimyasallara ve kısmen de sigara veya pipo, puronun yanması sonucu yüksek ısı ile oluşan pirolizis ürünlerine bağlıdır. Dumanda 2000'den fazla kimyasal madde vardır. En önemlileri nikotin, CO, partiküllerin oluşturduğu katrandır. Nikotin SSS'ni, otonom ganglionları ve sürrenal medullayı doza bağlı olarak önce uyarır, sonra felç eder. Dokularla sürrenalden açığa çıkan noradrenalin ile adrenalin kanda katekolaminleri artırır. Hiperglisemi yapar. Sempatik ve parasempatik uyarımı ile bronkokonstrüksiyon gelişir. GİS'de ise parasempatik stimülasyonu ile barsak tonus ve motilitesi artar. Kardiyovasküler sistemde nikotin takikardi, hipertansiyon yapar. Periferik nöroreseptörler, hipofize etki eder. ACTH ve ADH üzerinden glikokortikoidlerin artışına neden olur. Sprem motilitesini, dansitesini ve fertilitiyi azaltır. Siyanür kadar zehirli denebilir. Letal dozu insanda 1mg/kg dır. Sigara tiryakilerinde kanda Karboksi-Hb %5-10 kadardır. Nikotinin gebe kadınlarda yaptığı zararlı etkileri CO-Hb üzerinden olabilir. Tütünün karsinogen etkisi yanma esnasında gelişen polisiklik aromatik hidrokarbonlar aracılığı ile gelişir. Karaciğerde enzim indüksiyonuna yol açar. Vazodilatatör prostoglandin sentezini azaltır, vazokonstriktör etkili prostoglandinleri artırır. Tütün zevk verici etki gösterir. Psikolojik bağımlılık yapar. Nikotine karşı kolayca tolerans gelişebilir. Ayrıca sigara fiziksel bağımlılık yapar ve tütün kesildiğinde yoksunluk belirtileri ortaya çıkar. Genellikle bayanlarda yoksunluk sendromu belirtileri daha belirgin olup hanımlar sigarayı daha güç bırakabilirler.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KAYMAKÇALAN Ş.

Sigaranın Koroner Dolaşıma ve Kalbe Etkisi

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1980;28(3-4):135-139. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

KELLE M, DENLİ MO.

Sigaranın Akciğerlerin Statik Parametreleri Üzerindeki Etkileri

Dicle Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1989;16(3/4):216-221. [Araştırma]

Bu çalışma, Dicle Üniversitesi personelinden seçilen, sigara içen 90 ve içmeyen 30 erişkinde yapıldı. Sigara içme sürelerinin göre I.grupta 10 yıldan az süre sigara kullanan 30 denek, II.grupta 10-20 yıl sigara iken 30 denek ve 3.grupta 20 yıldan fazla süreden beri sigara içen 30 denek vardır. Her bir grup için biyometrik özellikleri benzer onar sağlıklı ve sigara içemeyen kişi kontrol grubunu oluşturdu. Deneklerin solunum fonksiyonları Godart Expirograph cihazı ile ölçüldü. Her grupta sigara içenlerle içmeyen kontrol grubu bireylerinin saptanan spirometrik parametreleri karşılaştırıldı. 10 yıldan az süreyle sigara içenlerin FRC, 10-20 yıl ve 20 yıldan fazla süreyle sigara içenlerin FRC, RV, RV/TAK değerlerinde anlamlı artışlar saptandı. Sonuçta erken dönemde sigara içenlerin SFT'lerinde patoloji görülmez iken sonraları solunum fonksiyonlarının bazı parametrelerinde sigara içme süresinin uzamasıyla doğru orantılı olarak anlamlı değişiklikler görüldüğünü söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KENTEL Z.

Nikotinli Yahni

Yeşilay 1997;763:9. [Derleme]

Toplumumuzda hekimlerin %52'sinin, öğretmenlerin %61'inin sigara içmesinin kötü örnek olmasının yanısıra ailede sigara içen birinin bulunuşu, okulda arkadaş çevresinde ve/veya öğretmenin sigara içmesi öğrenciyi küçük yaşlarda sigaraya yöneliyor. Sigara alışkanlığı pek çok hastalığın hazırlayıcısıdır. Alkolizmin ve ilaç bağımlılığının giriş kapısı sayılır. Sigaraya erken yaşta başlayan bir insanın Ekonomik kaybı ve kalitesiz yaşamı ile birlikte 20 yılı erkenden noktalanıyor. Sigara insan ömründen 20 yılını çalıyor. Tüm organ kanserlerinin %40'ından ve akciğer kanserinin %90'nından sigara sorumludur.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri; Ekonomik Konular.

KENTEL Z.

Sigara Bir Afet

Yeşilay 2000;801:8. [Derleme]

Türkiye’de sigara içme yaygınlığı tehlikeli boyutlardadır. Özellikle gençlerde ve kadınlarda sigara içme oranları giderek artmaktadır. Sigara şirketleri hedef kitle olarak 15 yaş civarındaki gençleri ve kadınları seçmiştir. Orman yangınlarının yaklaşık yarısına sigara izmariti neden olurken sigara dumanının en kirli havadan 10 kat daha kirli ve sağlığa zararlı olduğu bildirilmiştir. Türkiye’de heryıl yaklaşık 200.000 insanın ölümü sigaradan kaynaklanıyor. Eğer etkin önlemler alınmazsa sigaraya bağlı hastalıklardan ölümlerin yılda 350.000’ne ulaşacağı hesaplanmıştır. 1998 yılında sigara için 1 katrilyon 75 trilyon TL ve 1999 yılında 1 katrilyon 700 trilyon para harcanmıştır ki bu para zelzele ile uğradığımız maddi hasarı karşılayacak düzeydedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın ve Sigara; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Sigara ve Yangınlar.

KESKİNLER D, GÜRAKSIN A, İNANDI T, TUFAN Y.

Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara İçme Prevelansı ve Etkili Faktörler

Atatürk Üniversitesi Tıp Dergisi 1999;31(3):112-116. [Araştırma]

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sigara alışkanlığı boyutları ve sigara tüketimine karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Her fakültenin ilk ve son sınıflarının yaklaşık 1/3 kadarı örneklem olarak seçilmiştir. 1304 (%60.3) erkek ve 860 (%39.7) bayan olmak üzere toplam 2164 gence anket uygulanmıştır. DSÖ sınıflamasına göre cinsiyet ayırımı yapmaksızın öğrencilerin %35.9’u (778 genç) hergün sigara içmektedir. Sigara içme boyutu her iki cinste de 20-24 yaş grubunda en yüksek, yani %69.9 düzeyindedir. Ailede sigara içen birinin oluşu ve/veya sigara içen bir arkadaşının varlığı gençlerde sigara içme oranını çok yükseltmektedir. Erkekler bayanlardan, sigaranın zararlarını bilmeyenler bilenlerden yaklaşık 2 kat daha fazla sigara içmektedir. Ayrıca sigara içmeyenlerin %64. 2’si yanlarında başkalarının sigara içmesine karşı duyarlı bir davranış göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

KILIÇ M.

Sağlık ve Sigara Konusunda Bir Hutbe Metni

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1992;1:17. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara ve etik, Politika.

KILIÇOĞLU N.

Tütün ve Sigaranın Tarihçesi

Meteoroloji Dergisi 1988;34:43-48. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütünün Tarihi.

KIYAK M, DAĞOĞLU T.

Lise Öğrencileri Arasında Sigara Kullanımı

İstanbul Halk Sağlığı Bülteni 1990;4(11):7-13. [Araştırma]

Bu çalışmada lise öğrencilerinde sigara kullanım oranını ve gençleri sigara içmeye yönelten etkenler araştırılması planlanarak, 1988 yılında İstanbul Avcılar ve Halkalı bölgelerindeki 1000 öğrenciye intömler ve sağlık ocakları personeli tarafından karşılıklı görüşmeler şeklinde anket uygulanmıştır. Sigaraya başlama yaşı en çok 16 yaşında lise 1 öğrencilerinde görülmüştür. Sigaraya başlama sebepleri arasında arkadaşın teşviki, merak birinci sırayı almıştır. Sigara içen öğrencilerin %92 kadarı sigaranın sağlık zararlarını bilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

KIYAN E.

Sigara ve Sağlık

Hipokrat Dergisi 1996;56:52-54. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KIZILKAYA N, COŞKUN A, SABUNCU H, KURU S.

Sigara İçmenin Servikal Neoplazi Olşumuna Etkisi

İstanbul Jinekoloji ve Obstetrik Dergisi 1999;3:33-38. [Araştırma]

Çalışma sigara içiminin servikal neoplazi etyolojisinde risk faktörü olup olmadığını araştırmak için planlandı. Şubat-Haziran 1996 tarihleri arasında Cerrahpaşa Tıp Fak. Jinekolojik Onkoloji Ünitesi'ne başvuran ve servikal neoplazi tanısı konmuş tüm olgular (n=60) sigara içme durumlarına bakılmaksızın deney grubunu oluşturdu. Kontrol grubunu İstanbul Tıp Fak. Kadın-Doğum AD'ndaki refakatçi kadınlardan sigara içme durumlarına bakılmaksızın deney grubuyla aynı özellikleri taşıyan ve basit rastlantısal yöntemle seçilen 118 kadın oluşturdu. Araştırmacıların geliştirdiği sigara anketi formu deneklere karşılıklı görüşme yöntemi ile uygulandı. Deney grubundakiler servikal neoplazi durumu göz önüne alınarak 2 alt gruba ayrıldı. Ağır displazi/karsinoma insitulu (n=22) ve invaziv kanserli (n=38) olgu vardı. Her iki alt grubun kontrol grubu ile servikal kanserde risk faktörü olan abortus ve parite sayıları, cinsel yolla bulaşan hastalık geçirme durumu açısından eşlenik olduğu ancak partner ve küretaj sayıları ve ilk koitus yaşı açısından istatistiksel anlamlılık getirecek şekilde farklı olduğu belirlendi. Kanserliler grubundaki bayanların partner ve küretaj sayıları ile ilk koitus yaşları kontrollerden anlamlı derecede fazlaydı. Her üç grup sigara içme özellikleri (sigaraya başlama yaşı, günlük içilen sigara sayısı, sigara içme süresi, önceden sigara içme durumu, halen sigara içme durumu yıllık tükettiği paket sayısı) yönünden mukayese edildiğinde istatistiksel anlamlı fark saptanamadı. Sonuçta sigara içme ile servikal neoplazi arasında bir ilişki bulunamadı.

Anahtar Kelimeler: Kadın ve Sigara.

KİMYA Y,UNCU G, KADIOĞLU M. ve ark.

Maternal Sigara İçiminin Umbilikal ve Uterin Kan Akımı Dalga Formu Üzerindeki Etkileri

Perinatoloji Dergisi 1996;4(1):35.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

KOCABAŞ A, BURGUT N, BOZDEMİR N.

Türkiye’de Sigara İçme Davranışını Etkileyen Sosyo-Demografik Faktörler

Solunum Hastalıkları 1994;5:375-386. [Derleme]

1991 yılında Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinde bulunan yedi üniversitenin öğrencilerinde, bu kesimin sigara içme davranışını ve sigara içimi ile ilgili tutumlarını öğrenmek amacıyla bu anket çalışması yapılmıştır. Öğrenciler bu anket çalışmasında, aile bireylerinin (anne, baba, en büyük ağabey, en büyük abla) sigara içme özellikleri, yaşları, eğitim düzeyleri, oturdukları yer ile ailelerinin aylık geliri ve babalarının mesleğine yönelik ilgili soruları da yanıtladılar. Bu çalışmada öğrencilerden elde edilen bilgilerle Türkiye’de yetişkin nüfusta sigara içme davranışını etkileyen sosyo-demografik faktörleri araştırmak, böylece oluşturulacak sigara içimi kontrol programında hedef grupları ortaya çıkarmayı amaçladık. Çalışmada 6464’ü erkek, 6322’si bayan olmak üzere toplam 12786 yetişkinin (>20 yaş) verileri incelendi. Sigara içenlerin prevalansı erkeklerde (%56.2) olup bayanlardan (%26.6) yaklaşık 2 kat fazladır ($p<0.001$). Yetişkinlerin sigara içme davranışı ile almış oldukları formal eğitim arasında anlamlı, önemli ilişkiler bulunmuştur. Orta-lise öğrenimli erkekler, diğer eğitim grubundaki erkeklerden daha çok sigara içerken bayanlarda eğitim düzeyleri yükseldikçe sigara içenlerin oranı da artmaktadır ($p<0.001$). Bir başka deyişle belirli yaş dilimlerindeki sigara içen erkeklerde eğitim yılı yükseldikçe sigara içme oranları 40-54 yaş grubundakiler hariç olmak üzere muntazam azalırken sigara içen bayanlarda tüm yaş gruplarında sigara içme oranları eğitimle birlikte artmaktadır. Sigara içen erişkinlerin eğitim düzeylerine, cinsiyete ve ailenin aylık gelirinine göre orantısız dağılımları incelendiğinde 0-300 dolar, 301-600 dolar ve 600+dolar geliri olan ailelerin bayan bireylerinden 0-11 yıl eğitim almışlar grubunda gelir düzeyi arttıkça sigara içme oranları da anlamlı düzeylerde, 12 yıl üstü eğitimli olanlarda anlamsız düzeylerde artışlar görülmüştür. Kentlerde oturan ve ailelerin aylık gelirleri yüksek olan 0-11 yıl eğitimli bayanlar arasında sigara içme alışkanlığı daha yaygındır. 40 yaş üstü bayan ve erkeklerde eğitim düzeyi arttıkça sigarayı bırakanların oranı da anlamlı düzeyde artmaktadır ($p<0.05$). Bu çalışmadan elde edilen veriler, Türkiye’de sigara içme salgınının erkekler arasında belirli bir kararlılık düzeyine ulaşırken bayanlarda artmaya devam ettiğini, sigara içme salgınının en önemli sosyo-demografik göstergelerinin cinsiyet, eğitim düzeyi ve sosyo-Ekonomik düzey olduğunu göstermiştir. Oluşturulacak ulusal sigara içimi

kontrol programlarında hedef grupların ortaokul ve lise öğrencileri ile kentleşen bayanların olması gerektiği düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

KOCABAŞ A, EKİZ K, DEMİRCİ N, SEBER O.

Sigara İçiminin Serum Ceruloplasmin Düzeyi Üzerindeki Akut ve Kronik Etkileri

Tüberküloz ve Toraks 1988;36(2):79-88. [Araştırma]

Günümüzde sigara içenlerde gözlenen amfizemin patogenezi sigara dumanındaki oksidanların ve inhalasyon sonucu respiratuar bronşiyollerde toplanan alveolar makrofajlarla nötrofillerden salınan oksidanların, myeloperoksidazın alfa-antitripsini okside ederek antielastaz fonksiyonunu önledikleri ve böylece akciğerlerde proteaz-antiproteaz dengesini bozdukları ve açıkta kalan nötrofil elastazların alveol duvat elastinini tahrip ederek amfizem gelişimine yol açtığı düşünülmektedir. Sigara dumanından ve iltihap hücrelerinden pek çok oksidanlar (super oksitler, hidrojen peroksit, hidroksil radikaller, hipaldehid anyonlar) salınır. Bunlar ilişki kurdukları proteinleri, lipidleri, karbonhidratları oksitleyerek moleküler yapısını ve fonksiyonlarını bozar. Organizma oksidanların bu toksik etkilerini zararsız hale getirecek antioksidanları devreye sokmaktadır. İşte bunlardan birisi de seruloplasmindir. Serum ceruloplasmin tayini Behring firması Nor-Partigen gel plakları ile radial immüno diffüzyon yöntemi ile ölçülerek yapıldı. Ayrıca serum C-Reaktif protein tayinleri de immünodifüzyon yöntemi ile gerçekleştirildi. 12 kişiden oluşan sigara içmeyen sağlıklı grubun yaş ortalaması 46.5 ± 6.0 ve ortalama 24.7 yıldır. Sigara içen 24 kişilik grubun yaş ortalaması 45.9 ± 6.2 idi. Dört farklı SFT parametresi sigara içen grupta anlamlı derecede düşük iken, periferik kan sonuçları sigara içenlerde anlamlı yüksek bulundu ($p < 0.001$). Sigara içiminin serum antioksidanları üzerindeki akut ve kronik etkilerini değerlendirmek için sigara içmeyen 12 sağlıklı kişide ve sigara içen 24 sağlıklı erişkinde serum ceruloplasmin değerleri incelendi. Sigara içicilerde serum ceruloplasmin değerleri anlamlı derecede yüksek bulundu. 2-5 sigara içiminden 1 saat sonra elde edilen ceruloplasmin değerleri ile sigara içimi öncesi serum ceruloplasmin değerleri arasında anlamlı fark yoktu. Serum ceruloplasmin değerleri ile sigara paket-yıl arasında pozitif anlamlı ($p < 0.01$) ve serum ceruloplasmin değerleri ile nötrofiller arasında anlamlı negatif korelasyon ($p < 0.001$) saptanmıştır. Oysa serum seruloplasmin değerleri ile C-Reaktif Protein değerleri arasında anlamlı ilişki saptanamadı Sigara içiminin akut antioksidan yanıtta ceruloplasminin anlamlı katkısının bulunmadığı fakat sigara içicilerde

gözlenen Ceruloplasmin değerlerindeki yükselmenin bir akut faz reaksiyonu olarak değerlendirilemeyeceği düşünüldü.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KOCABAŞ A.

Türkiye’de Sigara İçme Alışkanlığının Yaygınlığı ve Bazı Özellikleri

Solunum 1994;5(1):133-147. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

KOCABAŞ A.

Dünyada ve Türkiye’de Sigara Sorunu

Yeni Tıp Dergisi 1988;5(3):51-62. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji, Politika.

KOCABAŞ A, BOZDEMİR N, BURGUT R ve ark.

Çukurova Bölgesinde Çalışan Pratisyen ve Uzman Hekimlerde Sigara İçme Davranışı

Tüberküloz ve Toraks 1995;43(1): [Araştırma]

Adana, İçel ve Hatay illerini kapsayan Çukurova bölgesinde görev yapan hekimlerin sigara içme davranışlarını araştırmak amacıyla bölge hekimlerinde bir anket çalışması yapılmıştır. DSÖ’nün sigara konusu için hazırladığı anket formunun uyarlanmış şekli kullanılmıştır. Bölgedeki 1681 hekimden 974 kadarı (%57.9) çalışmaya katılmıştır. Bu hekimlerin %59.9’u pratisyen ve %40.1 kadarı uzmandır. Pratiyen hekimlerin %21.6 kadarı ve uzmanların ise %13.6’sı bayandır. Genelde hekimlerin %45.6 kadarı hergün veya bazen sigara içmektedir. Erkek pratisyen hekimler %49.0

oranında sigara tiryakisi olup bayan pratisyen hekimlerden (%38. 1) $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı derecede daha fazla sigara içmektedirler. Erkek uzman hekimlerin %44.4 kadarı ve bayan uzmanların ise %41.5'i sigara içmekte ve aralarında prevalans yönünden anlamlı farklılık saptanamamıştır ($p > 0.05$). Yaş ilerledikçe erkek hekimler arasında sigarayı bırakanların oranı artmaktadır. Erkek hekimlere göre bayan hekimler sigarayı bırakmayı daha az oranlarda düşünmekte ve bu konuda daha az deneme girişiminde bulunmaktadır. Sigara içen hekimlerin %22.3 kadarı muayene odalarında hasta varken sigara içmekte ve hekimlerin sadece %35.5'i sigara içen hastalarına bu alışkanlıklarının zararlarını anlatmaktadır. Sigara içen hekimlerin eşleri de (%66.9); sigara içmeyen hekimlerin eşlerinden (%41.1) $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı derecede daha çok sigara içmektedir. Bu çalışmadan elde edilen veriler incelendiğinde bölge hekimlerinin genel popülasyon ortalamasından daha çok sigara içtiği, sigara karşıtı çalışma ardaki önemli rol ve sorumluluklarını hekimlerimizin henüz yeterince kavrayamadıklarını düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

KOCABAŞ A.

Öğrencilerde ve Öğretmenlerde Sigara İçimi ile İlgili Tutum ve İnanışlar.

Ankara Tıp Mecmuası 1988;41(2):365-380. [Araştırma]

Batılı ülkelerde 1960'lı yıllardan sonra yoğunlaşan sigara karşıtı kampanyalarla sigara içenlerin oranlarında önemli düşüşler sağlanmıştır. Oysa ülkemizde sigara tüketimi tüm kesimlerde artışlar göstermeye devam etmektedir. Sigara içiminin kontrolüne yönelik çalışmalar ülkemizde olmadığı için bu araştırma 1986 Mart-Haziran ayları arasında Tokat'ta planlanmıştır. 45 ortaokul-lise ve dengi okullarında okuyan 27,271 öğrenciden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 4129 öğrenci ile Cumhuriyet Üniv. Tokat Ziraat Fakültesi ve Tokat Meslek Yüksekokulu'nun 1410 öğrencisinden seçilmiş 393 üniversite öğrencisinde ve 3544 öğretmenden bu çalışmaya gönüllü katılan 2660 öğretmen üzerinde yapılmıştır. DSÖ'nün sigara anketi temel alınmış olup öğrenciler ve öğretmenler için farklı 2 anket uygulanmıştır. Ortaokul öğrencilerinden %5.6'sı (erkeklerde %7.4 ve kızlarda %1.5), lise ve dengi okul öğrencilerinde %24.5 (erkeklerde %31.2 ve kızlarda %4.6), üniversitelilerde %50.9 (erkeklerde %55.5 ve kızlarda %36.7) olup öğretmenlerde sırasıyla %53.6 ve %29.2 bulunmuştur. Hergün sigara içen gurupta yoğun içicilerin (günde >20 sigara) oranı ortaokul+lise öğrencilerinde %5.1 iken üniversitelilerde %21.2 ve öğretmenlerde ise %11.6 bulunmuştur. Hafif içiciler orta-lise öğrencilerin-

de yarıdan fazla oranda iken üniversitelilerde ve öğretmenlerde çok düşük düzeylerde kalmıştır. 5 yıl sonra sigara içmeye devam etmeyi istemisiniz sorusuna sigara içen 131 ortaokul öğrencilerinden %39.6'sı, liselilerden %50.1'i ve üniversitelilerden %76.4'ü, öğretmenlerden ise %35.7'si evet diye yanıtlamıştır. Sigara içiminin sağlığa zararlarını ve kötü alışkanlık olduğunu tüm kesimlerin %90'dan fazlası bilmektedir. Yine sigara içen tüm öğrenci kesimi sigarayı bırakmış ve hiç içmemiş guruba oranla sigara içtiklerinde kendilerini daha iyi hissettiklerini, sigaranın pek zararlı olmadığını ve olgun ve yetişkin insan görünümü sağladığını daha çok savunmaktadır. Ailelerinin sigara içmelerine izin vermemesi lise öğrencilerinin sigara alışkanlığını etkilerken diğer öğrenci guruplarında etkin olmamıştır. Orta+lise öğrencilerinin %90'dan fazlası okullarda öğretmenlerin sigara içmelerini ve %85'i kadarı ise sigara reklamlarını yasaklamayı savunurken, bu önlemler üniversitelilerde daha az destek bulmuştur. Sigara fiyatlarının gençlerin alamayacağı düzeylere yükseltilmesi önerisi tüm öğrencilerde okul seviyesi yükseldikçe daha az kabul görmektedir. Sigara içenler ise çok daha az destek vermektedir. Toplu yerlerde sigara içilmesi öğrencilerin %80'den fazlasınca destek bulmaktadır. Sigara içen öğretmenlerce sigara reklamlarının yasaklanması dışındaki tüm öneriler, örneğin sigara fiyatlarının yükseltilmesi ve sigara satışlarının çocuklara yasaklanması daha az onaylanmaktadır. Orta+lise öğrencilerinde sigaraya başlama nedenleri arasında ilk beş sırayı sadece okul dışı sıkıntıları, ortama uyum sağlama, arkadaş zorlaması, okul sıkıntıları gibi nedenler almaktadır. Öğrencilerin hiç sigara içmeme nedenleri arasında ilk sıraları sağlığa zararı (%33.1), hoşlanmama (%19.8), ebeveynlerinin öğreti ve önlemleri (%17.2), kötü kokusu (%10.4) ve sigara konusundaki okul eğitimi (%7.1) bildirilmiştir. Sigara alışkanlığını sürdürme nedenleri arasında %16.8 oranında can sıkıntısı, %14.1 oranında alışkanlık, %21.3 düzeyinde sinirlilik ve rahatlatması ve %9.0 arkadaş etkisi gösterilmiştir. Sigarayı bırakma nedenleri arasında %49.3 oranında sağlığa verdiği zarar ve korunma gösterilmiştir. Öğrenciler daha düşük oranlarda kötü örnek olduğunu (%13.7), çevreden hoş karşılanmadıklarını (%8.2) ve kokusunu beğenmediklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

KOCABAŞ A.

Orta Dereceli Okul Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığı, Okul İçi Etkinlikler ve Bazı Aile Özellikleri Arasındaki İlişkiler.

Ankara Tıp Mecmuası 1988;41(1):41-54. [Araştırma]

Sigara içimini kontrol programlarının en önemli kısmını; henüz sigaraya başlamamış çocuk, genç ve yetişkinlerin bu alışkanlığı edinmelerini önleme çalışmaları oluşturmaktadır. İnsanların sigaraya başlamasını etkileyen faktörlerin farklı sosyo-Ekonomik ve kültürel toplumlarda değişebileceği ve her ülkede bu nedenlerin incelenmesinin gerekli olduğu vurgulanmıştır. Tüm dünyada her yıl milyonlarca genç sigaranın zararlarını bildikleri halde sigara içmeye başlamaktadır. Sigara alışkanlığının yaygınlaştığı fakat sigara konusunda ayrıntılı çalışmaların bulunmadığı ülkemizde bu nedenlerle Tokat'da 4129 öğrenci üzerinde bu çalışma yapılmıştır. Orta dereceli okul öğrencilerinde %13.5'inin sigara içtiği, erkeklerde sigara içme alışkanlığının kız öğrencilerden 6.3 kat fazla olduğu (erkeklerde %17.8 ve kızlarda %2.8) sigarayı bırakanların ise %18.3 (erkeklerde %23.0'a karşın kızlarda %6.4) ve yaşla ve sınıf düzeyi ile paralel olarak sigara içme oranlarının arttığı saptanmıştır. 4097 öğrencinin %70.1'i spor yapmaktadır. Sigara içen öğrencilerde sportif çalışmalara katılım içmeyen öğrencilerden anlamlı düzeyde daha fazladır (%78.6'ya karşın %66.5, $p<0.001$). Sporda başarı, sigara içen öğrenci gurubunda anlamlı daha yüksektir (%91.4'e karşın %82.19. $p<0.001$). 2869 öğrenciden okul başarısı çok iyi olanların oranı %23.4 saptanırken sigara içenlerde %11.4 ve hiç içmeyenlerde %24.3 bulunmuştur. Sigara içen öğrenciler içmeyenlerden daha başarısız ve $p<0.001$ düzeyinde anlamlı ölçüde fazla devamsızdır (%46.0'ya karşın %14.1). 20 yaşına geldiğinizde ne düşünüyorsunuz sorusuna okumaya devam edeceğim veya çalışacağım diyenler, sigara içmeyenlerde daha yaygın iken (%72'ye karşın %76.8), askere gideceğim düşüncesi sigara içen gurupta (%14.4'e karşın %9.5) daha fazladır. Ailesi köy veya kasabada oturan öğrenciler il ve ilçede oturan öğrencilerden daha çok sigara içiyor (%15.4'e karşın %11.7 ve $p<0.001$). Fakir ve geçimi orta aile çocuklarından %12.5-%14.0 kadarı, ekonomik durumu çok iyi olanlardan (%12.3) daha çok sigara içmektedir. Fark anlamsızdır. Ailenin ekonomik durumu çocukların sigara içmelerini etkilememektedir. Baba mesleği ile öğrencilerin sigara alışkanlığı arasında anlamlı ilişki vardır ve bu memur çocuklarının çok düşük oranda sigara içmelerinden kaynaklanmaktadır. Birlikte yaşadığı kişilerin özellikleri ile öğrencilerin sigara alışkanlığı arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır ve bu sonuç birlikte birkaç arkadaşı ile veya akrabası ile kirada kalan öğrencilerde yüksek sigara içme alışkanlığından kaynaklanmaktadır. Sigara içen öğrencilerin anneleri hariç diğer aile bireyleri ve öğretmenlerinin içmeyen öğrencilerin aile bireylerinden anlamlı derecede daha fazla sigara içtiği görülmüştür. Sigara içen erkek öğrencilerin annelerinin %2.3'ü; içmeyen erkek öğrencilerin annelerinin %5.0'ı sigara içmektedir. Oysa sigara içen kız öğrencilerin annelerinden %37.5'i sigara tiryakisi iken içmeyen kız öğrencilerin annelerinin %12.1'i sigara içmektedir. Aradaki fark 3 misli olup anlamlıdır. Evlerinde sigara içen yakınlarının sayısı ile öğrencilerin sigara alışkanlığı arasındaki ilişki incelendiğinde görülmüştür ki, evde sigara içilmiyor oranı sigara içen öğrenci ailelerinde %23.8 iken sigarayı bırakmış öğrenci

ailelerinde %32.4 ve hiç sigara içmeyen öğrenci ailelerinde %36.4 dolayındadır. Başka bir ifadeyle sigara içen öğrencilerin yakınları daha yüksek oranda sigara içmektedir. Öğrenim düzeyi ile öğrencilerin sigara alışkanlığı arasındaki ilişki incelendiğinde bayanlarda öğrenim düzeyi arttıkça daha yüksek oranda sigara içilmektedir. Okula gitmeyen bayanlarda %3.4; ilkokula gidenlerde %6.9, ortaokula gidenlerde %18.3, liseye gidenlerde %15.5 ve üniversiteli bayanlarda %31.8 sigara içmektedir. Erkeklerde böyle ilişki yoktur.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

KOCABAŞ A.

Orta Dereceli Okul Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığı

Ankara Tıp Mecmuası 1988;41(1):9-22. [Araştırma]

Ülkemizde geleneksel kültürün ve sosyal denetimin daha yoğun yaşandığı Anadolu illerinden Tokat'ta bu çalışmanın yapılması planlanmıştır. Ülkemizde çocuk ve gençlerin sigara alışkanlığı konusunda ayrıntılı araştırmaların yapılmamış oluşu ve ülke genelini temsil eden verilerin olmayışı bizi bu çalışmayı 1986 Mart-Haziran arası yapmaya yöneltmiştir. WHO raporu ve PAHO Bulletin 20:1986 verilerine göre son 25 yıldır gelişmiş ülkelerde sigara tiryakilerinin oranında büyük düşüşler oluşuna karşın, az gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerde sigara tüketimi ile birlikte sigaraya bağlı hastalıklarda artışlar saptanmıştır. Orta dereceli okul öğrencilerinde sigara içme alışkanlığının boyutları ve bazı özellikleri incelenerek bölgede yürütülecek sigara kontrol programlarına yardımcı olunması amaçlandı. Tokat'da tüm orta dereceli okul öğrencilerinin %15.15'ini oluşturan 4129 çocukta anket uygulanmıştır. Tüm öğrenciler 1. Sigara İçenler 2. Sigara İçmeyenler diye 2 ana guruba ayrılmıştır. Sigara içenler günlük, haftalık ve deneysel sigara içen alt guruplarında toplanmıştır. 2402 Ortaokul öğrencisinin %5.66'sı ve 1727 lise öğrencisinden %24.55 kadarı sigara içmektedir. Cinsiyete göre ayırım yapılırken ortaokulda erkek öğrencilerinin %7.47'si kız öğrencilerin %1.5'i sigara içerken; liselerde erkeklerde %31.25 ve kızlarda %4.67'ye yükselmektedir. Ortaokul ve lise öğrencilerinde sigara alışkanlığı birlikte değerlendirildiğinde erkeklerde sigara içme oranı %17.81 ve kız öğrencilerde %2.82 olup erkeklerde 6.3 kat fazla bulunmuştur ($p < 0.001$). Sigara içen ortaokul öğrencilerinde günlük sigara içme oranları erkeklerde %25.6 iken liselerde %44.5 ve kız öğrencilerde ise %9.0 ve %31.8 bulunmuştur. Sınıf ve yaşla paralel olarak her iki cinsten sigara içenlerin oranları artış göstermektedir. Orta 1.sınıf erkek öğrencilerin %2.9'u, orta 3.sınıfta okuyan erkeklerin %12'si ve lise 3.sınıf erkek öğrencilerin ise %36.5 kadarı sigara içmektedir. Bir başka deyişle

tüm ortaokul öğrencilerinin %1.37'si ve tüm liselilerin %10.77'si günlük muntazam sigara içicisidir. 9-14 yaş gurubundaki ortaokul öğrencilerinde sigara içenlerin yüzdesi %3.2 iken lise dönemini kapsayan 15-17 yaş gurubunda 5-6 kat artarak %18.31'e ve 18+ yaş gurubundailerde ise 12 kat artarak %38.18'e yükselmiştir. Sigaraya başlama yaşı açısından sorulduğunda halen sigara içen ve bırakan toplam 1199 öğrenciden %83.5'i ve halen sigara içenlerde ise %78.6 kadarı (6-10 yaş gurubunda %35.4 ve 11-15 yaş gurubunda %43.2 oranında) bu deneyimlerinin 15 yaşından önce gerçekleştirdiklerini bildirmişlerdir. Bu fark anlamlıdır. Sigaraya başlama yaşı ortalaması erkek öğrencilerde 11.7 yıl iken kızlarda 13.0 yıldır. Sigara içen öğrencilerin $\frac{3}{4}$ kadarı yani %72'si filtreli sigara içmektedir. Muntazam sigara içen öğrencilerin çok azı (%5.1) yoğun içici olup günde 1 paketten fazla sigara içmektedir. Öğrencilerde sigara ve alkol tüketimi ilişkisi araştırıldığında görülmüştür ki tüm öğrencilerin ancak %2.9 kadarı alkol almakta ve bunların %69.4'ü beraberinde sigara içmektedir. Oysa içki içmeyen öğrencilerin ancak %11.4 kadarı sigara içmektedir. Aradaki fark $p < 0.001$ düzeyinde anlamlıdır. İçki ve sigara alışkanlığı kol koladır. Geleneksel kültürümüz özellikle kızların sigara içmesini hoş karşılamaz. Tokat'da orta dereceli okul öğrencilerinde gerçekleştirilen bu çalışma sigara alışkanlığının özellikle kızlarda henüz büyük boyutlara ulaşmadığını ve primer koruma çalışmalarına vakit geçirmeden başlanması gerektiğini ortaya çıkartmıştır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

KOCABAŞ A.

Öğretmenlerde Sigara İçme Alışkanlığı

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 1988;5(1):51-61. [Araştırma]

Öğretmenlerde sigara içme alışkanlığının boyutları ve bazı özelliklerini incelemek amacıyla, Tokat'da 1986 yılında bir anket çalışması yapılmıştır. 2660 ilkokul, ortaokul, lise ve dengi okul öğretmenin 1983'ü erkek ve 677'si bayandır. Erkek öğretmenlerin %53.6'sının ve kadın öğretmenlerin ise %29.2'sinin sigara içtiği görülmüştür. Sigarayı bırakanlar erkek öğretmenlerde %26.6 ve bayan öğretmenlerde ise %14.4 kadardır. Hiç sigara içmeyen erkek öğretmenlerin oranı %19.7 iken bayan öğretmenlerde yaklaşık 3 kat fazla olup %56.2 düzeyindedir. Aralarında anlamlı fark vardır. Sigara içen erkek öğretmenlerin %77.2 kadarı her gün sigara içerken, bayan öğretmenlerin ancak %39.3'ü her gün sigara içmektedir. Bazen sigara içen bayan öğretmen düzeyi, ara sıra sigara içen erkek öğretmen gurubundan yaklaşık 3 misli fazladır (%22.7'ye karşın %60.6 ora-

nında). Öğretmenler 20-29, 30-39 ve 40+ yaş guruplarına ayrılarak incelendiğinde sırasıyla erkeklerde %52.3, %54.2, %51.2 ve bayan öğretmenlerde ise %29.7, %30.0, %23.5 oranlarında sigara içtikleri saptanmış olup anlamlı farklılıklar göstermemektedir. Sigaraya başlama yaşlarına göre incelendiğinde en yoğun sigara içenler 16-20 yaş arası başlayanlar olup sırasıyla erkeklerde %52.8 ve bayanlarda %61.4 düzeylerinde bulunmuştur. Erkek öğretmenler gurubunda 11-15 yaş arası sigaraya başlayanlar %24.7 oranında iken bayanlarda çok düşüktür. Fakat buna karşın bayan öğretmenlerin %33.1'i sigaraya daha geç yani 21+ yaşlarda başlamaktadır. Şehirlerde oturan erkek öğretmenler ile köylerde oturan bayan öğretmenlerin daha az sigara içtiği, her gün sigara içen erkek öğretmenlerin %12.1'inin, her gün sigara içen bayan öğretmenlerin ise %5.9'unun günde 1 paketten fazla sigara içtiği saptanmıştır. Günde içilen sigara sayısı açısından incelediğimizde erkek öğretmenlerin %93.2 kadarı 6-40 adet sigara içerken bayan öğretmenlerin %93.8'inin günde 1-20 sigara içtiği görülmüştür. Bu sonuca göre sigara içen bayan öğretmenlerin hafif içici olduğunu söyleyebiliriz. Sigara içen öğretmenlerin %66'sının sigarayı bırakmayı düşündüğü, %49.2'sinin de ciddi olarak sigarayı bırakmayı denediği izlenmiştir. Sigara içen öğretmenlerin %97.2'sinin öğrencilerine sigara içiminin sağlığa zararları konusunda bilgi verdiği saptanmıştır. Her gün ve ara sıra sigara içen öğretmenlerin %83'den fazlası sigaranın sağlıklarına olumsuz etkilerinden endişe duymaktadır. Gene aynı şekilde hergün ve bazen sigara içen öğretmenlerin %97'den fazlası sigara içmeyenlere zarar verebileceğini düşünmesine rağmen sigara içmeyi sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

KOCABAŞ A.

Aktif ve Pasif Sigara İçiminin Solunum Sistemi Semptomları İle İlişkisi

*On Dokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 1988;5(1):63-76.
[Araştırma]*

Öğrencilerin ve öğretmenlerin sigara içme alışkanlıklarının boyutlarını ve bazı özelliklerini öğrenmek amacıyla 1986 yılında Tokat'ta 4129 orta dereceli okul öğrencisinde ve 2660 öğretmende bir anket çalışması yapıldı. Sigara içme özellikleri dışında öğrenci ve öğretmenlere solunum sistemi semptomları konusunda bazı sorular soruldu: Elde edilen yanıtlar değerlendirildi. Buna göre, sigara içen erkek ve kız öğrencilerde sigara içmeyenlere göre solunum sistemi ile ilgili semptomların özellikle öksürük ve efor dispnesi'nin sırasıyla $p < 0.01$ ve $p < 0.001$ düzeyinde daha yüksek

bulunduğu görüldü. Sigara içen öğretmenlerde, hiç sigara içmeyen öğretmenlere göre solunum sistemi ile ilgili semptomların $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı ve toplam semptomlarının 2.1 kat fazla görüldüğü saptandı. Sigara içen öğrenci ve öğretmenlerde günde içilen sigara sayısı arttıkça semptomların da arttığı görüldü. Sigara içen öğretmenlerin %59.2'inde solunum sistemi semptomları gözlenirken, sigarayı bırakanlarda %35.4'e hiç içmeyenlerde bu oran %26.7'ye düşmüştür. Sigara içen erkek ve sigara içen kız öğrencilerde $p < 0.001$ düzeyinde sigarayı bırakan ve hiç sigara içmemiş hemcinslerine göre solunum sistemi semptomları daha fazla bulunmuştur. Sigara içen erkek öğrencilerin sigara içen kızlara göre daha az solunum sistemi semptomuna sahip olduğu gözlenmiştir.

Bu fark anlamlı değildir (%59.6'ya karşın %75.7 ve $p > 0.05$). Her gün sigara içenlerden günde 6'dan fazla sigara içen öğrencilerin %86.7 kadarı semptomlu iken günde 1-5 sigara içen öğrencilerin %75.0'ı semptomlu bulunmuştur. Aradaki fark $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Günde 11+ sigara içen öğretmenlerin %68.4'ünde semptomlar bulunurken bu oran günde 1-10 sigara içen öğretmen gurubunda %56.3'e düşmektedir ($p < 0.01$). Her gün sigara içen öğrencilerde nezle hariç 3 ana semptomda bazen sigara içen öğrencilerde gözlenen semptomlara göre $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı yüksek bulunmuştur. Her gün sigara içen öğretmenlerde de öksürük ve balgam semptomları bazen sigara içenlerdenkinden anlamlı derecede yüksek saptanmıştır. Bazen sigara içen öğrenciler içinden semptomsuz olanlar %48.8 iken öğretmenlerde %52.6 düzeyinde olup her gün sigara içen guruplarından 1.5-2 kat fazladır ($p < 0.001$). Hiç sigara içmeyen ve aileleri ile birlikte kalan 2347 öğrencinin verdikleri yanıtların incelenmesinden, ailesinde sigara içen yetişkinlerin varlığının, bu öğrencilerde solunum sistemi semptomlarının artışına neden olduğu izlendi. Semptomlu erkek öğrenci %36.9'a karşın sigara içilmeyen aile çocuklarında %31.6 düzeyinde ve semptomlu kız öğrenci %42.4'e karşın ailelerinde sigara içilmeyenlerde %33.1 bulundu. Aralarındaki fark sırasıyla $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

KOÇAK F, HAYRULLAHOĞLU F, MÜFTÜOĞLU E.

Sigara İçenlerde T4 ve T8 Düzeyleri

Dicle Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1990;17(1/2):120-125. [Araştırma]

Yaş ortalaması 28 olan 2'si bayan 8'erkek olmak üzere toplam 10 sağlıklı olgu ile sigara içen 3'ü bayan ve 7'si erkek ve yaş ortalaması 27 olan 10 sigara tiryakisinden heparinize kan örnekleri alındı. Lökosit, total protein-

ler ile T lenfosit alt gruplarından T3, T4 ve T8 değerleri ile T4/T8 oranları incelendi. Sigara içenlerin T3 ve T4 değerlerinde kontrollere göre azalma, T8 değerinde artış ile T4/T8 oranında küçülme saptandı. Sigara içenlerdeki bu farklılıkların $p < 0.05$ düzeyinde T3, T4, T8 parametrelerinde önemli olduğu görüldü.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KOŞAY S.

Sigara Bileşiminin ve Nikotinin Farmakolojisi

İzmir Göğüs Hast. Hastanesi Dergisi 1988;3(5):7-10. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık.

KÖK R.

Sigara

Yeşilay 1976;512:6. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün Kontrol Organizasyonları.

KÖKÇÜ A.

Gebelik ve Maternal Sigara İçimi

On dokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 1988;5(1):99-105. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

KÖKSAL C.

Sigara Alışkanlığının Psiko-Sosyal Sebepleri

Tüberküloz ve Toraks 1980;28:3-4. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık.

KÖKTÜRK O, TÜRKTAŞ H, SEZER Ö, EKİM N.

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Doktor ve Hemşirelerinin Sigara İçme Alışkanlığı

Gazi Tıp Derg. 1991;2(4):167-172. [Derleme]

Çalışmamızda Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde çalışan doktor ve hemşirelerde sigara içme alışkanlığı ve bu konudaki düşünceleri araştırıldı. Çalışmamıza katılan doktorların % 49.5'i sigara içmekteydi. Hemşireler arasındaki sigara içme oranı genel popülasyondaki orandan (%43) yüksek bulundu. Sigara ile mücadelede içenden çok, sigara içme alışkanlığı edinmemesi için gençlerin hedef alınması gerektiği vurgulandı. Başta doktor ve hemşireler olmak üzere, sağlık görevlilerinin görev yerinde sigara içmesi, hastalar üzerinde negatif etki yapmakta ve kötü bir örnek teşkil etmektedir. Bu nedenle sağlık görevlilerinin sigara içmemesi ve sağlık kuruluşlarında sigara içilmesinin engellenmesi ile genel popülasyondaki sigara içme oranı ve dolayısıyla sigaraya bağlı hastalıkların oranı da azalacaktır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.

KURT E.

Sigara İçimi ve Anestezi Risk

Sendrom 1999;11(7):43-46. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

KUŞTİMUR S, YULUĞ N.

Sigara ların Mikolojik ve Bakteriyolojik Florasının, Hava ve Kişilerin Boğaz Florası İle İlişkisi

Mikrobioloji Bülteni 1977;11:45-60. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkiler.

KÜLTÜR N, ÜSTÜN M, ÇAPANOĞLU R.

Sigara İçmenin Semen Üzerindeki Etkileri

Zeynep-Kamil Tıp Bülteni 1989;21(3):103-106. [Araştırma]

Günde 20 adet sigara içen 26, günde 10 sigara içen 9 olgu ile hiç sigara içmeyen 27 erkek olmak üzere toplam 62 erişkin erkeğe yapılan spermogramlarda mililitredeki spermatozoa sayısı, 15 dakika ve 120 dakika sonrası hareketli spermatozoa yüzdeleri ile 8 tip spermatozoa anomalisinin her birinin oranlarındaki farklılıklar araştırıldı. İstatiksel açıdan önemli farklılıklar olmadığı saptandı ($p > 0.05$). Bu sonuçlara göre sigara içmenin semen üzerinde belirgin bir etki yapmadığı anlaşıldı.

Anahtar Kelimeler: Cinsellik ve Sigara.

MENEMENLİ N.

Tütün İçiminin Önlenmesi Bakımından Dünyada Uygulanan Yasal Önlemler

Tüberküloz ve Toraks 1980;28(3-4):216-220. [Derleme]

XVI.Yüzyıl'da Karayipler'deki Tobago adasından Avrupa'ya ve XVII.Yüzyıl'da ülkemize giren tütün IV.Murat döneminde yasaklanmasına karşın içimi yayılmaya devam etmiştir. 1. ve 2.Dünya Savaşları'ndan sonra sigara tüm toplum katmanlarında yayılmış olup 1950-1960 arası tüberkülozun kontrol altına alınmasına rağmen bronş kanserleri süratle artış sergilemiştir. 1960'larda Finlandiya'da erişkin nüfusta mortalite yüksek olup büyük çoğunluğu sigaradan kaynaklanan hastalıklar sonucu gelişmişti. Koroner hastalık ölümlerinde Finlandiya birinci ve akciğer kanseri ölümlerinde 2.sırayı alıyordu. 1973'de Finlandiya sigara karşıtı bir

kampanya başlattı. 1976 yılında meclisleri sigara içimini kontrol altına alan bir yasayı kabul etti. Reklamlar yasaklandı, 16 yaşından küçüklere sigara satışı yasaklandı. sigara paketlerine “sağlığınıza zararlıdır” yazdırıldı. Genel kamuya açık yerlerle toplu taşıma araçlarında ancak belirli yerlerde sigara içilmesine müsaade edildi. Sigaradan alınan vergilerin %0.5 kadarı eğitim ve araştırma için ayrıldı. İnsan hakları ve özgürlük tartışmaları kapsamında Finlandiya’da sigara içenin içmeye zarar verme özgürlüğünün bulunmadığı görüşü kabul görmüştür. 1964’de Norveç’te İnterdisipliner Komite kuruldu. Sigara ile ilgili önlemler saptandı ve halk oylamasına sunuldu. %81 olumlu ve %18 kararsız oylarla ana hatları Finlandiya yasasına benzer sigara kontrol yasası kabul edildi. İsveç’te 25 kişilik komitenin önerileri doğrultusunda yoğun sigara karşıtı kampanya başlatıldı. Dernek kuruldu ve 25 yıllık bir programla “sigara içmeyen bir kuşak” yetiştirilmesi amaçlandı. Hedef kitle genç anneler yönelik programlar uygulandı. Nihayet 1977’de bir yasa çıkarılarak sigara karşıtı çalışmalar daha iyi organize edildi. Türkiye’de sigara içimini azaltmak için neler yapılabilir? Sigarayı bir sağlık düşmanı diye niteleyebiliriz. Tütünün sosyal, Ekonomik ve politik gücü vardır. Hatta hükümetleri devirecek veya satın alabilecek güce sahiptir. Türkiye’de 6180 köy geçimini tütünden sağlar. Tütün ekim sahası gittikçe genişlemiştir. 1977 yılında ekim alanı 276,000 hektardır. Hükümetler tütüne baş fiyat uygulayarak tütün ekimini teşvik etmektedir. Önemli bir ürün kabul edilir. Dış satımlarla 1978-79 mevsiminde tütünden 267 milyon dolar ihracat geliri sağlanmıştır. Ülkede nüfus her yıl %2.5 artarken yerli sanayiye verilen ham tütünde %9 artış gözlenmektedir. Tütün içimini yasaklayıcı yasal önlemlere gitmeden önce kamuoyu oluşturulması, yaygın eğitim yapılması, derneklerin kurulması önemlidir. Yazılı ve görsel basında sigara karşıtı kampanyalar ve programlarla halkın aydınlatılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Politika; Ekonomik Konular.

MERİÇ MŞ.

Sigaranın Kalp ve Damar Sistemine Etkileri

Klinik Gelişim 1988;2(1):77-82. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

METE N, GÜRKAN MF, TARAKÇIOĞLU M, IŞIK B.

Sigara Kullanımının Serum Lipidleri İle İlişkisi

Dicle Tıp Dergisi 1992;19(3-4):98. [Araştırma]

1990-1991 yılları arasında 25 sigara içen ve 52'si sigara içmeyen yaş ortalaması 35.3 ± 3.2 yıl olan toplam 77 sağlıklı erkek birey çalışmaya alındı. Günde 10 adet sigaradan fazla içen bireylerden aç karnına kan örnekleri alındı. Serumlar +4 C'de 1 gece bekletildikten sonra lipidleri çalışıldı. Total kolesterol ve trigliseridleri enzimatik-kolorometrik yöntemle Beckman Synchron CX5 otoanalizöründe; HDL-kolesterol düzeyi fosfotungstik asit-mağnezyum asetat çöktürücüsü kullanarak Cromatest kiti ile ölçüldü. LDL-kolesterol ise Friedewald formülüyle hesaplandı. Lipoprotein elektroforezleri ise sellüloz-asetat-Helena ile yapıldı. Sigara içen ve içmeyen guruptaki sağlıklı bireylerin yaş ve vücut kitle indeksi arasında anlamlı fark yoktu. Sigara içenlerde serum trigliserid düzeyleri içmeyenlere göre anlamlı artış gösterirken ($p < 0.001$), total kolesterol, HDL-kolesterol, LDL-kolesterol, ile total kolesterol/HDL-kolesterol ve LDL-kolesterol/HDL-kolesterol oranları arasında anlamlı fark yoktu. Sigara içenlerin prebeta lipoprotein fraksiyonunda anlamlı bir artış saptandı ($p < 0.001$). Düzenli fizik egzersizlerinin dahi sigara içenlerde lipid değişikliklerini düzeltmediği ve bu nedenle sigara içiminin koroner arter hastalıkları açısından önemli bir risk faktörü olduğu görüldü.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Kalp Hastalıkları.

METİN TAŞ S, TÜREM M, KALYONCU C ve ark.

Eskişehir İli İlkokul Öğretmenlerinde Sigara İçme Durumu

Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi 1994;4(1):39-44. [Araştırma]

Eskişehir ili merkezindeki 74 ilkokulun toplam 1197 öğretmeni çalışma kapsamına alındı. %52.96'sı kadın ve %47.03'ü erkek öğretmenlerin yaş ortalaması 40.95 ± 3.28 yıl olup meslekteki ortalama çalışma süreleri ise 21.65 ± 2.49 idi. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu %93.40 kadar evliydi. Hergün düzenli sigara içenlerin oranı %52.72 iken arasına içenler %5.01 ve içmeyenler %42.27 saptandı. Günlük içilen sigara sayısı ile cins-yaş-mesleki deneyim, medeni hal, sigaraya başlama yaşı ve nedenleri ile evde sigara içen kişi sayısı arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Evlilerde sigara içme sıklığı %52.4 iken bekarlarda %51.0 ve boşanmışlarla dul kalanlarda %62.6 bulunmuştur. Düzenli sigara içme sıklığı 30 yaş altında %1.43 iken en yüksek içenler %30.3 ile 30-34 yaş ve %41.84 ile 40-

44 yaş gruplarında olmuştur. Sigara tiryakisi öğretmenlerden %43.85 kadarı sigarayı en fazla okulda, %31.55'i evlerinde, %24.60'ı ise ev ve okul dışındaki yerlerde içtiklerini bildirmeleri hayret vericidir. Sigara içeren öğrencilerin görmediğini bildiren öğretmenlerin yüzdesi %62.81 iken görüldüğünü söyleyenler %34.15 dolayında bulunmuştur. %3.04 öğretmen sigara içerken öğrencileri tarafından görülmesinin önemi olmadığı kanısındadır. Sağlıklı yaşam ve iyi alışkanlıkların daha çok erken yaşlarda alındığı ve ilkokul öğretmeni ile aile bireylerinin ve çevrenin belirleyici rolü kesindir. Öğrenci öğretmeni ile özdeşleşir, onun fikir, amaç ve değer yargılarını benimser. Bu nedenle ilkokul öğretmenlerinin hele okulda ve öğrencilerinin görebilecekleri hallerde sigara içmeleri maruz görülemez Toplumda sigarayla mücadelede en etkin çözüm gençlerin sigaraya başlamamasıdır. Bu bize ebeveynlerin ve öğretmenlerin verecekleri eğitim ve örnek kişilik sergilemeleri ile ancak sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

METİN TAŞ S, KALYONCU C, ETİZ S.

İki İlçemizde Lise Çağındaki Gençlerde Sigara Kullanmanın Mediko-Sosyal Yönü

Anadolu Tıp Dergisi 1991;13(2);63-74. [Araştırma]

İki ilçede 1311 lise öğrencisine kimlik istemeksizin anket uygulandı. Kırsal kesim gençlerinde sigara içenlerin erkeklerde %33.8, bayanlarda %12.4 ve genelde %27.38 düzeyinde olduğu saptandı. Yaş arttıkça sigara içme sıklığı artmaktadır. Ebeveynlerin sigara içmeleri ve kültür düzeylerinin düşük oluşu da menfi yönde etkilemekteydi. Sigara içme prevalansı farklı eğitim veren liseler arasında değişikliğe uğramaktadır. En yüksek oran %36.6 ile Endüstri Meslek Lisesi'nde iken, bunu %31.4 oranıyla Yunus Emre Yatılı Öğretmen Lisesi'si izlemiştir. Gençlerin sigaraya başlama nedenleri arasında ilk 3 sırayı öğrencilerin kendilerini tatmin etmek ve büyüdüklerini kanıtlamak, arkadaşlara özenmek ve aile denetiminden uzak ortamlarda yaşamak gibi sebepler almıştır. Erkek öğrencilerde sigara içme sıklığı kız öğrencilerden yaklaşık 2.7 kat fazladır. 15 yaş ve aşağı grupta sigara içme sıklığı %13.5 düzeyinde iken 16-17 yaş grubunda %32.4 ve 18 üstü yaş grubunda %52.0 dolayındadır. Yaşla sigara içme sıklığı arasında anlamlı sıkı ilişki gözlenmektedir. Kız ve erkek öğrenciler genelde hafif smoker durumundadır. Günde 10 ve daha az sigara içenlerin oranı %84.8 ile %85.7 iken 10'dan fazla sigara içenler %14.3 ile %15.2 arasında bulunmuştur. Kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı fark yoktur. Ebeveynlerinin sigara içmesi ile öğrencilerin sigara alışkanlığı arasında $p < 0.02$ düzeyinde, kardeşlerinin sigara içmesi ile de $p < 0.001$

düzeyinde anlamlı ilişki vardır. Sigara içen öğrencilerin babalarının öğretim düzeyleri ile $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı ilişki var iken annelerin öğretim düzeyleri ile sigara içen öğrenciler arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Sigara kullanan öğrencilerin yaşadıkları ve kaldıkları yere göre (evlerinde aile yanında, pansiyonda, arkadaşla birlikte kirada ve yatılı okulda vs.) $p < 0.001$ derecesinde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kendi ailesi yanında kalanlardan %23.9 kadarı sigara içerken, yurt ve pansiyonda kalanların %32.63 kadarı sigara içmektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

METİNTAŞ S, SARIBOYACI MA, NUHOĞLU S ve ark.

Eskişehir İlinde Üniversite Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığına Ait Özellikler

Tüberküloz ve Toraks 1996;44(2): [Araştırma]

Eskişehir ilindeki üniversite öğrencilerinden (1718), 1483 (%86.3) öğrenciye ulaşıldı. Kimlik belirtilmeden uygulanan 1474 öğrenci anketi değerlendirilmeye alındı. İşlemler tamamlandıktan sonra tüm veriler SPSS paket programına aktarıldı. Çok değişkenli lojistik regresyon analizi uygulanarak istatistiksel değerlendirmeleri yapıldı. Erkek öğrenciler %59.1, bayanlar %40.9 oranındaydı. Hergün günde 1 paket ve üzerinde içenler düzenli sigara içicisi kabul edildi. Öğrencilerin %42.5 kadarı düzenli sigara içerken, %2.1 kadarı arasına düzensiz sigara içmekteydi. Sigara içmeyenlerin oranı yarıdan biraz fazla olup %55.4 düzeyinde bulundu. Cins ayrımına göre kızlarda sigara içenler %35.2 iken erkek öğrencilerde %47.4 düzeyinde idi. En yüksek sigara içme sıklığı %60.9 düzeyinde ve Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerine ait iken en düşük sigara içen grubun %33.9 ile tıp öğrencileri oluşu dikkat çekiciydi. Çeşitli sosyo-demografik özelliklerin sigara içimi üzerine etkileri çok değişkenli regresyon analiz yöntemiyle incelendiğinde Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakülteleri'ne devam etmenin, erkek olmanın, son sınıfta okumanın, evde arkadaşları ile birlikte kalmanın, babanın eğitim durumunun düşük oluşunun ve aile bireylerinden birinin sigara içmesinin öğrencinin sigara içimi üzerine önemli etkileri olduğu saptandı. Ayrıca öğrencinin alkol alışkanlığı, sigara içimini 5 kat arttıran bir risk oluştuyordu.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

MEVSİM V.

Pasif İçicilik ve Sağlığa Zararları

Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi 1996;6(3)40-43. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumanı; Vücuttaki Etkileri.

MEVSİM V.

Pasif İçicilik ve Çocuk Sağlığı

Sürekli Tıp Eğitimi Derg. 8(2):47-48. [Derleme]

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumanı; Vücuttaki Etkileri.

MISIRLIGİL Z, GÜRBÜZ L.

Sigaranın İmmün Yanıt Üzerine Etkisi

Türk Tıp Derneği Dergisi 1985;51(1/2):151-155.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

MISIRLIGİL Z, GÜRBÜZ L.

Ankara Tıp Bülteni 1984;6:81-86.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

MISIRLIGİL A, GÜNDAY M, ÖZ M, CEYHAN O.

Sigara İçme Alışkanlığının Ağız Florası İle İlişkisi

Hacettepe Üniv. Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi 1982;6:101-105. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

MİMİOĞLU MM.

Sigara ve Sağlığımız

Diyanet Dergisi 1984;20(1):47-56. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

MİMİOĞLU MM.

Sigaranın Sistemik Etkisi Üzerine Yapılan Araştırmalar

Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi 1986;43(2):85-88. [Derleme]

Sigara tüm organlarda öldürücü tahribat yapmaktadır. Sigara içen kadınlarda menapoz erken başlar, koroner Kalp Hastalıklarına yakalanma ve infarktüs riski artar. Hamilelikte bebeklere zararlı etki eder. Düşük doğum tartılı bebekler, doğumsal anomaliler, ölü ve erken doğumlara neden olur. Erkeklerde akciğer, prostat ve diğer organ kanserleri daha sık görülür. Nikotin vazospazm yapar, endotel hücre zedelenmesi yapar, prostoglandin sentezini baskılar ve kanın yoğunluk ve yağışkanlığı artar. Sigara içen annelerin bebeklerinde solunum hastalıkları 3 kez fazla görülür. Bir tek sigara içimi ömrümüzün 5.5 dakikasını alıp götürür. Koroner ve periferik damar hastalıklarına, infarktüse neden olur. 45 yaştan sonrasında günde 15 sigara içen bayanlarda damar hastalıkları 9 kez fazla görülür. Sigara içenlerde COHb artarken OHb azalır ve dokular yeterince oksijenlenemez. Felçer, periferik damar tıkanıklıkları oluşur. Sigara içenlerde kemik iliğinin uyarımı sonucu lökosit, eritrosit ve trombosit sayısı artar. C vitamini tahrip olur. Günde 10 sigara içen bir kişide 250 mg C vitamini etkisiz hale gelir. Bağışıklığı olumsuz etkiler. Vücut metabolizmasını bozar. Amfizem ve diğer organ hastalıkları sık görülür. Sonuç olarak diyebiliriz ki, sigara yalnız solunum yollarını ve akciğerleri değil tüm vücudumuzu menfi yönde etkiler

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Kalp Hastalıkları; Gebelik ve Doğurganlık; Diğer Sağlık Problemleri.

MUCAN Ş.

Tütün ve Tiryakilik

Yurtta ve Dünyada Tütün Dergisi 1983,3:13. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık.

MÜFTÜOĞLU E, ERKUTLU T, ERTOP Ş ve ark.

Sigara İçen Bireylerde Kronik Sigara İçiminin Plazma AT-III, Fibrinojen, APTT, PTZ, Kanama Zamanı, Pıhtılaşma Zamanı, Trombosit Agregasyonu ve FDP Değerlerine Etkisi

Dicle Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1988;15(3/4):43-64. [Araştırma]

Kronik sigara içiminin hemostatik değerlere etkilerini araştırmak amacı ile değişik sürelerde sigara kullanan 7'si kadın 59'u erkek olmak üzere toplam 66 sağlıklı erişkinde KZ, PZ, PTZ, aPTT, AT-III, PDP, plazma fibrinojen düzeyi ile trombosit agregasyonu ölçüldü. Bulunan değerler 11'i kadın ve 23'ü erkek, toplam 34 sigara içmeyen sağlıklı bireylerin sonuçları ile karşılaştırıldı. Sigara içenlerde plazma fibrinojen düzeyi ile trombosit agregasyonundaki artış kontrol grubundaki verilere göre sırasıyla $p < 0.001$, $p < 0.01$ düzeylerinde anlamlı bulundu. Sigara içen grupta yaşın ve yaştan bağımsız olarak günlük sigara miktarı ve içme süresiyle plazma fibrinojeni düzeyinin artışı arasında ve her iki grupta yaşla plazma fibrinogen düzeyi ve sigara içimiyle trombosit agregasyonunun artışı arasında anlamlı bir ilişki saptadık ($p < 0.01$ ve $p < 0.001$). Kronik sigara içen grupla içmeyenler grubundaki KZ, PZ, PTZ, aPTT, AT-III, FDP, kan basıncı, hematokrit, AKŞ, total lipidler, total kolesterol değerleri birbirleriyle karşılaştırıldı. İki grup değerleri arasında anlamlı fark saptanamadı. Sigara içiminin bu parametreler üzerinde etkisi anlamsızdı ($p > 0.05$). Günlük sigara içimi ve süresinden başka plazma fibrinojenini arttıracak başka parametreler olup olmadığını araştırmak için sigara tiryakisi grubunda ve kontrollerde boy, ağırlık, kişilik tipi, kan basıncı, hematokrit, AKŞ, total lipid, total kolesterol ölçümleri yapıldı. Bu parametreler ile plazma fibrinogen düzeyi arasında anlamlı ilişki saptanamadı ($p > 0.5$). Sonuç ola-

rak sigara içiminin plazma fibrinogenini arttırdığı, fibrinogen artımıyla sigara içim süresi arasında istatistiksel anlamlı ilişki olduğu saptandı. Sigara içiminin, fibrinogen yükselmesi ve trombosit agregasyonuna neden olarak iskemik kalp hastalığına yol açabileceği tartışıldı

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Kalp Hastalıkları.

NALBANTGİL İ.

Sigara ve Kardiyovasküler Sistem

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(5): 43-46. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

NUMANOĞLU N, DEMİREL SY, ALPER D, ERCAN AM.

Sigara İçimi ve Kronik Bronşitlilerde Serum CEA Düzeyine Etkisi

Tüberküloz ve Toraks 1989;37:43-46. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler:KOAH.

OGAN H.

Sigara ve Damar Sertliği

Yeşilay 1977;529:8. [Derleme]

Sigara içen erişkinlerde damar sertliği ve Kalp Hastalıkları sonucu ölümlerin, içmeyen orta yaştakilerden %20-25 fazla olduğu bildirilmiştir. Tıkalı damar hastalıkları ve angina pectoris, kronik solunum yolu hastalıkları sigara içen kişilerde daha sık oranda gözlenmektedir. Standart bir sigarada 20 mg nikotin bulunur. Bu sigarayı içen kişinin vücuduna 2 mg nikotin girer. Genç sigara tiryakisine, tek bir sigara içimiyle vücuduna bir dakikada 3-6 mikrogram/kg nikotin girmektedir. Günde 1 paket sigara içen erişkinde myokard infarktüsü riski hiç sigara içmeyene oranla 3 kat fazla görülür.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

ONAT Ü.

Keçiören Çevre Sağlığı Meslek Lisesi'nde Okuyan Gençlerin Sigara İçme Davranışları

Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi 1993;3(3):36. [Araştırma]

Araştırma kapsamına alınan 303 gencin %8.91 kadarı kız ve %91.09'u erkek olup yaş aralığı 14-22 arasında değişmektedir. Lise I.sınıftakiler az, üst sınıfta okuyan öğrenciler fazladır. Bu 303 öğrencinin %24.42'si aileleri yanında, %56.11 kadarı okul yurdunda ve %19.47'si pansiyonlarda kalmaktadır. Öğrencilerin %33.66'sı hiç sigara içmediklerini, %66.34 kadarcının ise sigarayı denedikleri ve bunun yarısının da düzenli sigara içicisi olduğu saptandı. Sigara içen öğrencilerin %13 kadarcının hafif sigara içicisi olduğu söylenebilir. Günde 1-4 tane sigara içenler %12.87 iken günde 5-9 adet sigara içenler %10.23, 10-20 sigara içenler %5.61 ve günde 20'den fazla sigara içenler %11.22 oranında bulunmuştur. Sigara içen gençlerin %39.93 kadarı günlük içici, %4.62'si haftalık içicidir. Gençlere ilk sigara verenler ezici çoğunlukla arkadaşları (%64.68) olurken %26.87'si kendileri almıştır. Gençlerin sigara içme nedenleri sorulduğunda %43.79'unun sorunlarını unutmak için ve %30.85 kadarı da arkadaşlarının içmesini belirtmiştir. Okul baskısı, denemek, ailede içenlerin oluşu %2.99 ile 6.96 oranlarında sebep gösterilmiştir. Aile yanında kalanların sigara içme nedenleri arasında arkadaş özentisi ve sorunları unutmaya gibi faktörler geri planda kalmıştır. Gençler sigara içtiklerinde neler hissetmişlerdir sorusuna %39.80 kadarı rahatlatma, %8.46'sı mutluluk, %19.40'ı pişmanlık duyduklarını belirtirken, %22.89 kadarı bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

ONAT A, DURSUNOĞLU D, ŞENOCAK M ve ark.

Marmara Bölgesi Halkında Kanda Lipid Düzeyleri ve Sigara İçiminde Eğilimler

Türk Kardiyoloji Derneği Arşivi 1995;23 (3):155-161. [Araştırma]

295 erkek, 282 bayanda plazmada kolesterol ve trigliserid düzeyleri Refletron cihazı ile ölçüldü. Genç erkeklerde kolesterol düzeylerinde hafif

yükselme, 40 yaş üstü erkeklerde düşme gözlemlendi. Her iki cinste ortalama trigliserid düzeyleri yaşlanmanın dışında önemli ölçüde yüksek bulundu. Yaş ayarlamasından sonra erkeklerin %9-10 kadarının sigarayı azaltma yönünde, bayanların %8 kadarının ise maalesef sigara içmeyi arttırma eğiliminde oldukları saptandı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

ONAT A, DÖNMEZ K, KELEŞ İ ve ark.

Sigara İçiminde Koroner Ölüm Riski Boyutu ve Türk Erkeklerinde Basiret, Kadınlarında Olumsuz Gidiş: TEK HARF Çalışması Kohort'unun 5 Yıl İzlenmesi

Türk Kardiyoloji Derneği Arşivi 1996;24(4):243-250. [Araştırma]

Ülkemizin 7 coğrafi bölgesinde 1990 yılında yürütülmüş TEK HARF Çalışması kohortundan yaşayan 1102 kadın ile 1058 erkek 5 yıl sonra içme alışkanlığı açısından izlendi. Sorgulamada her iki taramada aynı sınıflamaya uyuldu. Hiç içmemişler ve içip bırakmışları saptamanın yanısıra, günde 1-10, 11-20 ve 20'den fazla sigara içme kademeleri belirlendi. Ortanca yaşın 1995 yılında kadında 44, erkete 45 olduğu kohortta, beş yıl yaşlanmanın bin erişkinde 31 erkek veya 34 kadında sigarayı bir kademe azalttırması öngörüldü. Gerçekte erkekler genelinde 1000 erkekten 73'ü sigara içmeyi 1.7'şer kademe azaltmıştı ki, bu yaşlanmadan soyutlanınca, 1000 Türk erkeğinden 36'sının beş yılda sigarayı ikişer kademe azalttığını (günde 1 pakete kadar içenin bıraktığını) ifade eder. Ancak bu eğilim 34 yaşını aşkın erkekler için geçerli olup 25-34 yaş grubunda 1000 erkekten 67'si bir kademe daha fazla içmekteydi. Bölgeler arasında da trend farklılığı gözlemlendi: Akdeniz, Ege, Marmara ve İç Anadolu erkekleri daha az sigara içme eğiliminde iken, Karadeniz Bölgesi erkekleri aynı sigara düzeyini tutturdular, Güneydoğu ve Doğu Anadolu erkeklerinde tersine eğilime rastlandı. Kadınlar genelinde gelince, bin kadından 43'ü 1.32'şer kademe sigara içmeye yeni başlamıştı ki, bundan 5 yıl yaşlanma arındırılınca, 1000 Türk kadından 64'ünün son beş yılda sigarayı 1.5 kademe arttırdığı anlaşılır. Bu eğilim 74 yaşına kadar tüm yaş grupları için geçerli olmakla birlikte, özellikle 25-34 yaş grubunda çok daha belirgindi. Artma trendi tüm coğrafi bölgelerde izlendiyse de, Akdeniz ve Ege Bölgesi kadınlarında az iken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile özellikle Karadeniz Bölgesi kadınlarında çok belirgindi. Sonuç olarak, 1990 ile 1995 yılları arasında Türk erişkinleri içinde sigara içen 8.8 milyon erkekten 660 bini sigara içmeyi iki kademe azaltırken, sigara tiryakisi 2.7 milyon kadına ilaveten, 900 binden fazla kadının günde 1.5 kademe (yarım paketten fazla) sigara içmeye başladığı ve böylece erişkinlerde toplam sigara tüke-

timinin aynı kaldığı tahmin edilebilir. 1990'da taramaya katılırken hiç sigara içmemiş 40 yaş ve üzerindeki 575 erkek ve kadından 18'i (%3.1'i) müteakip 5 yıl içinde koroner nedenle ölürken, sigara içen ve içip bırakmış aynı yaştaki erişkinlerde bu oran %5.6 (34/603) ile iki kata yakındı (nispi risk RR 1.8, $p < 0.04$).

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Kalp Hastalıkları.

ONUR E ve ark.

Sigaranın Gebelik Üzerine Etkileri

Ege Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1981;20:2. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

OZANGÜÇ N, KOÇAR İH.

Bronşial Astma ve Sigara

SSS Tıp Bülteni 1988;6(2):105-107. [Derleme]

Reversibl obstrüktif hava yolu hastalığı olarak tanımlanan astmada eksojen ve endogen uyarılar allerjik ve nonallerjik mediatör salınımları ve akciğerlerdeki irritan kolinerjik reseptörlerin uyarılması sonucu ataklar gelişir. Sigara içimi veya dumanı hava yollarının potent bir irritanıdır. Bu hastaların kesinlikle sigarayı bırakmaları ve sigara içilen ortamlarda kalmamaları gerekir. Yapılan çalışmalarda sigara içenlerde mükö-silyer transport ile alveoler makrofaj, fagositoz fonksiyonlarının bozulduğu gösterilmiştir. Sigara içenlerin BAL sıvılarında elastaz inhibitör aktiviteleri, içmeyenlerinkinden 2 kat azalmıştır. Bu fonksiyonel antiproteaz eksikliği ile uyumludur ve amfizem gelişiminden sorumlu gösterilebilir. Astımda ailevi faktörlerin önemli rolü vardır. Sigara içilen evlerdeki bebek ve çocuklarda pnömoni ve bronşit riski artmaktadır. Ancak bu risk artışı 1-5 yaş arası çocuklarda gösterilememiştir. Tedavide kullanılan teofilinin sigara içenlerde klirensi hızlanır. Bu nedenle özellikle astmalı yaşlılarda sık sık teofilin klirens tayinleri yapılmalıdır. Astımlı hastaların sigarayı yavaş yavaş değil birden keSİN Bırakması en iyi çözüm şeklidir.

Anahtar Kelimeler: KOAH; Vücuttaki Etkileri.

ÖGER O.

Bronş Kanseri Etyolojisinde Tütünün Önemi

Tüberküloz ve Toraks 1980;28:185-188. [Araştırma]

Bronş kanseri etyolojisinde tütünün en önemli rolü aldığı sayısız araştırmalarla ispatlanmıştır. Asbest işçilerinde sigara içimi de akciğer kanserine yakalanma riskini çok fazla arttırmaktadır. Çalışmamızda sağlıklı 257 personel, 362 akciğer tüberkülozlu hasta ve 646 bronş kanserli sigara kullanım açısından irdelendiğinde hiç sigara içmeyen kanserliler %3 iken, günde 20-29 sigara içenlerde %41.8 ve günde 30-60 sigara içen grupta %49.2 oranında bulundu. Hastalarımızda bronş kanseri tanısı alanlar genelde sigara tiryakisi olup %91'i günde 20 sigaradan fazla içmekteydiler. Akciğer tüberkülozlu hasta grubunda bu oran %61.8 ve personelde %44.4 düzeylerindedi. Norveç'te 1969 yılında erkeklerde sigara içme prevalansı %52 iken sigara karşıtı kampanyalar sonrası 1975'de %44 düzeyine inmiştir. Bizim ülkemizde de sigara karşıtı kampanyalar bir an önce başlatılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri.

ÖGER O, YILMAZKAYA Y.

Pnömonyoz ve Sigara

Tüberküloz ve Toraks 1980;28(3-4):168-172. [Araştırma]

Süreyyapaşa Sanatoryumu'nda 1978-1979 yılları arasında yatan ve a-yaktan gelen 465 kömür madeni işçisi incelendiğinde, hastaların 355'i (%76.34) sigara içerken, 110'u (%23.65) içmeyen pnömonyoz hastasıydı. Sigara içen 355 pnömonyozlu hastanın %74.1'inde fizik muayenede bronş obstrüksiyon bulgusu (wheezing, ekspiryum uzaması, ronkuslar) saptandı. Sigara içmeyen 110 hastada ise obstrüksiyon bulgu verenler %26.34 oranındaydı. Hastaların hepsine uygulanan FEV1, Tiffenau Testleri sonucu sigara içenlerde %74.1'inde ve içmeyenlerden %26.34'ünde obstrüksiyon vardı. Bir bölüm hastada uygulanan Vmax testinde ise sigara içen grupta ve içmeyenlerde normale göre biraz düşük değerler bulunmuştur. Genede sigara içen grupta içmeyenlere oranla daha fazla oranda obstrüksiyon göstermiştir. Kömür madeni işçisi silikozlularda Vmax testi %100 oranında küçük hava yolu obstrüksiyonunu göstermiştir. Sigaranın en çok obstrüktif etkisi silikozun N-fromunda oluşmaktadır. Sigaranın maden işçilerinde bronşit yapıcı etkisi çok belirgindir ve bu maluliyeti arttırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri.

ÖĞÜŞ C, ÖZDEMİR T, OKYAR M, ARTVINLİ M.

Akdeniz Üniv. Tıp Fakültesi Dönem VI Öğrencilerinde Sigara Fiyatlarındaki Artışın Sigara Alışkanlığı Üzerine Etkisi

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1995;2(1):27-29. [Araştırma]

Sağlık zararları herkes tarafından kabul edilen sigara alışkanlığına karşı mücadelede önerilen yöntemlerden bir tanesi de sigara fiyatlarının yüksek tutulmasıdır. Ülkemizde 1994 Nisan'ında yapılan yüksek zamlardan 3 ay sonrasında sigara alışkanlığında değişiklik olup olmadığını saptamak amacıyla bu çalışma yapıldı. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi son sınıfındaki 136 öğrenciden 112'sine (%83) ulaşılarak anket uygulandı. Çalışmaya katılan grubun %51.7'si erkek ve %48.3'ü bayandı. Yaş ortalamaları 23.64 bulundu. Çoğunluğu bekarı. Erkek öğrencilerden %41.2'si ve kızlardan %58.8 ve toplam gruptan %56.3 kadarının hiç sigara içmedikleri görüldü. Erkek öğrencilerde sigara kullananların oranı %65.3 bulunurken kız öğrencilerde %34.7 ve toplam grupta %43 düzeyinde sigara içen bulundu. Cinsiyet yönünden irdelendiğinde erkek öğrenciler kızlardan anlamlı düzeyde yüksek oranda sigara içiyordu. Halen sigara içen 45 öğrencinin sigara içme süresi ortalama 6.2 yıl ve günlük içilen sigara miktarı 15.06 adet/gün olarak saptandı. Bunlardan %48.8'inin kullandıkları sigara markalarını değiştirdikleri ve %51.2'sinin kullandıkları sigara markasını değiştirmedikleri saptandı. Sigara içenlerden 34 kişi (%75.5) gibi büyük oranda fiyatları daha Ekonomik yerli marka sigaraları tercih ettikleri görüldü. Yüksek vergilendirme yoluyla sigara fiyat artışlarının tütün ürünleri tüketimini sınırlamada ve devlet gelirlerini arttırmada önemli bir uygulama olduğu ve hatta yüksek vergilendirme ile birlikte yoğun sigara karşıtı kampanyaların beraberce uygulanması halinde daha etkin olumlu sonuçlar alınacağı arafından bildirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Fiyat ve Vergilendirme Konuları.

ÖKTEN G, KÖKÇÜ A.

Tütün Tozunun Kromozal Yapıya ve Gebelik Prognozuna Etkileri

Jinekoloji ve Obstetrik Dergisi 1989;3(4):209-214. [Araştırma]

Kronik tütün içiminin mutajenik ve klastojenik aktivitesi olan kromozal aberasyonlara neden olduğu bildirilmektedir. Sigara içen gebelerde spontan düşük oranı genel popülasyonun 2 kat fazlası olup nedeni sigaranın yaptığı kromozal bozukluk veya fetal hasara bağlanmıştır. Tütün işçisi kadınlarda sitogenetik inceleme bulgularının ve gebelik prognozunun, tütün tozuna sunuk kalmamış kontrol grubundakilerden farklılık gösterip göstermediği araştırıldı. Samsun Tekel Sigara Fabrikası'nda en az 10 yıldır çalışan ve sigara içmeyen 50 kadın işçi grubu ile solvent, boya veya diğer kimyasal maddelerle mesleki ilişkisi olmayan 64 sağlıklı kadın kontrol grubu üzerinde çalışıldı. Sitogenetik incelemeler sonucu tütün tozunun kromozal yapısal düzensizlikleri arttırdığı, fakat gebelik prognozu üzerine olumsuz etkisi olmadığı saptandı. Tütün tozuna sunuk kalmış 50 kadında incelenen 2500 metafazdan 629'unda (%25.2) yapısal kromozal düzensizlik vardı. Kontrol grubunu oluşturan 64 kadında incelenen 3200 metafazdan 345'inde (%10.8) yapısal kromozal düzensizlik izlendi. Her iki grup verileri arasında istatistiksel önemli derecede $p < 0.0001$ düzeyinde anlamlı fark vardı. Saptanan yapısal kromozal düzensizlikleri çalışanlar grubunda %72.9, kontrol grubunda %58.6 oranında A, B ve C grubu kromozomlara aitti. Kromozal düzensizliklerin türlerinin dağılımı karşılaştırıldığında kromatid gap, izokromatid gap ve fragman oranları çalışanlar grubunda kontrol grubuna göre önemli derecede daha yüksekti ($p < 0.0001$). Diğer kromozal düzensizliklerin dağılımları arasında ise 2 grup arasında farklılık önemsizdi ($p > 0.5$).

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

ÖNDER ÖR.

Lise Öğrencilerinin Sigara ve Sağlık Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışlarına İlişkin Araştırma

Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi 1987;44(1):121-129. [Araştırma]

Sigaranın insan organizmasında yol açtığı sağlık sakıncalarının yeterince bilinmesine karşın, sigara alışkanlığı önemli bir sağlık sorununun olma özelliğini sürdürmektedir. Bu çalışmada sosyo-Ekonomik düzeyi farklı iki bölgedeki lisede öğrencilerin sigara-sağlık ilişkisi konusundaki bilgileri ile sigara içme durumlarının araştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulguların sonuçlarına göre, her iki okuldaki öğrencilerin sigaranın sağlığa olumsuz etkilerini yeterince bilmedikleri saptanmıştır. Sosyo-Ekonomik düzeyi iyi olan Atatürk Lisesi öğrencilerinde bilgi puan ortalaması 36.0 ± 0.9 ve gecekondu bölgesi okulu Tuzlucaayır Lisesi'nde öğrencilerin bilgi düzeyi 35.9 ± 1.0 olup tüm öğrencilerin toplam 120 puan

üzerinden ortalama bilgi puanları 35.9 ± 0.6 bulunmuştur. Okullar, sınıflar ve cinsiyete göre ortalama bilgi puanları açısından öğrencilerin aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğrencilerin sigara içme durumu iki okulda birbirine benzer orandadır. Ancak erkeklerin %50.5'i, kızların %34.7'si, tüm öğrencilerin %43.0'ı sigara içmektedir. Sosyo-Ekonomik ve kültürel düzeyi düşük olan okulda kızlara oranla erkeklerin daha çoğunun sigara içmesi belirgin olarak görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin sınıfı ya da yaşı büyüdükçe sigara içme oranları da artmaktadır. Lise 1.sınıf öğrencilerinin çok azı ve lise 3.sınıftakilerin ise 2/3'ünden fazlasının sigara içtiği gözlenmiştir. Sigara alışkanlığı erkek öğrencilerde kızlardan daha yaygındır. Sigara içen öğrencilerin bilgi puan ortalaması 35.2 ± 0.9 iken sigara içmeyenlerde 36.5 ± 0.9 olup aralarındaki fark anlamsızdır. Sigara içmeyi ise en çok üzüntülü-sıkıntılı ve kızgın olduklarında istemektedirler. Sigaraya başlama yaşı öğrencilerin %81.8'inde 13-15 yaş aralığı olarak saptanmıştır. Öğrencilerin %32.4'ü sigara içmeyi zevkli ve %47.3'ü zevksiz bulduğunu bildirmiştir. Sigarayı bırakmak isteyenler erkeklerde %28.6 ve kız öğrencilerde %27.9 düzeyinde olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak her iki okuldaki öğrencilerin sigara ve sağlık konusundaki bilgi düzeyleri düşük olup sigara içmelerine etkili olmamıştır. Gene bu çalışmada sigarayı çok içenlerle az içenlerin ve bırakmak isteyenlerle istemeyenlerin bilgileri de farksız bulunmuştur. OMS ve Sağlık Bakanlığı'nın sigara mücadelesi konusunda yaptığı çalışmaları ve aldığı kararları öğrencilerin ancak %5.8 kadarı bildiklerini ifade etmiştir ki, bu çok düşündürücüdür. Her iki okuldaki öğrencilerin %49.2 kadarının sigara içme isteğini bildirmesi ülkemizde sigara salgınının ne denli yayıldığını göstermesi açısından çok önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

ÖRS Y.

Sigara İçmenin ve İçirmenin Mantiğı

Sigara Alarmı 1992;4:15. [Derleme]

Tıbbi etik açısından sigara konusu incelendiğinde, "sigara içirme" deyişimiyle sigara yapımından satışına dek pazarlama, tanıtım, reklam ve diğer tüm etkinliklerin toplamı kastedilmektedir. Sigara içirmenin amacı üretilen sigaranın olabildiğince çok satılıp tüketilmesi ve böylece onu üreten, dağıtan, satan ve tanıtımını yapanlara fazla bir parasal çıkar sağlamaktır. Sigara tiryakilerine bu alışkanlıklarının olumsuz yönleri söylendiğinde yanıtları "biz alışmışız bırakamayız" şeklinde olur ki, çoğu kez tiryakiler bu yanıtı bazen sezgisel ve bazen de deneyerek bırakamadıkları için ve bazen de sigaradan keyif aldıkları için denemeden verirler. Ülkemizde hekimler

arasında sigara alışkanlığı çok yaygındır. Fakat hekimlerimizin en tehlikeli görüşleri sigara içmeyi hastalık ve toksikomani anlamında alışkanlık zırhına büründürerek dokunulmazlık kazandırmaları ve tedavisinin çok güç olduğunu benimsemeleridir. Sigara içiminde hastalık ve alışkanlık gibi faktörlere yenik düşülmemesi gerekir. Sigara içmenin mantığı ve gayesi paradır, kazançtır. Toplumsal düzeydeki her sömüren-sömürülen ilişkisinde olduğu gibi sigara konusun da da yarar ve kazanç sağlayan mutlu azınlık ve zarar gören büyük bir toplum kesimi vardır. Bu nedenle sigara içenlerle satan şirketlerin ortaya attıkları savlar bilimsel dayanaktan yoksundur. Etik yönden hekimlerimizin bu konuda daha duyarlı ve bilinçli olmaları gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tütün Endüstrisi; Sigara ve etik.

ÖZALP S.

Sigara içmenin Fetüs ve Gebelik Üzerine Etkileri.

Yeni Tıp Dergisi 1987;4(5):26-30. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

ÖZBAŞ O.

Sigara-Sağlık İlişkileri, Türk ve Amerikan Tütünleri İle Sigaralarının Sağlık Yönünden Mukayeseleri, Düşünülen Öneriler Samsun Eczacı Odası Bülteni 1989;7(26):50-62. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün ve Uluslararası Konular; Ekonomik Konular; Vücuttaki Etkileri.

ÖZBAY G.

Sigaranın Arteriosklerotik Kardiovasküler Hastalıklar Üzerine Etkisi

Trakya Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1995;12:267-272. [Derleme]

Sigara kan koagülasyonu, dolaşım hemodinamisi, lipit profili ve kan reolojisi üzerine etki yaparak akut koroner olayı indükler, arteriosklerozun gelişmesine katkıda bulunur. Böylece trombotik mekanizma ve korÖNER

Spazm etkisi ile infarktüs oluşumuna neden olur. Reinfarktüs için risk faktörü olarak kabul edilen sigaranın terkinden 2 yıl sonra koroner olaylar %50 azalır. Sigara akut olarak sistolik kan basıncını yükseltse de, kronik sigara içiminin hipertansiyon üzerine etkisi gösterilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

ÖZCAN A, YAZICI S, BEŞER A, AKKAŞ A.

KTÜ Tıp Fakültesi Öğrencilerini Sigara İçmeye Yönelten Faktörler ve Mücadelede Öncelikli Durumların Saptanması

Ege Üniv. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1993;9(2):155-161.

Araştırma sağlık ekibinin üyesi olacak hekim adayları üzerinde planlanmış olup Karadeniz Teknik Üniv. Tıp Fakültesi 4.sınıfındaki 780 öğrenciden 220'sinde yapıldı. Sigara içenlerin tümü (60) ve içmeyenlerin %20 kadarı olan 160 öğrenci çalışma kapsamına alındı. Sigara içen öğrencilerin %31.7'si kız ve %68.3'ü erkekti. Sigara içmeyenlerin ise %42.5'i kız, %57.7'si erkekti. Öğrencilerdeki sigara içme oranları ülkemiz kadınlarındaki genel %24 ve erkeklerdeki %68 değerlerine benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin yarısından fazlası Karadeniz Bölgesi'nden gelmektedir. Her iki grupta annelerin eğitim düzeyleri çoğunlukla ilkökul, babaların ise üniversite düzeyindedir. Sigara içen öğrencilerin ailelerinde sigara içme oranı fazladır. Sigaraya başlama 15-19 yaş döneminde yoğunluk göstermektedir. Merak, arkadaş etkisi, sıkıntı, zevk alma gibi nedenlerle sigaraya başlamışlardır. Sigara içenlerde ağızda kötü koku ve tad hissi, balgam, gıcık şikayetleri bildirilmiştir. Öğrencilerin sigarayı bırakma kampanyaları hakkındaki düşünceleri %43.9 olumlu, %36.6 olumsuz ve %17.7 sınırlıdır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

ÖZDAMAR K, CANKÜYER S, DİNÇER KS, TÜRE M.

Üniversite Öğrencilerinin Sigara Alışkanlığı Üzerine Bir Araştırma

Doğa Tr. Journal of Medical Sciences 1990;14:669-679. [Araştırma]

Anadolu Üniversitesi öğrencilerinden tabakalı örnekleme ile seçilen 1733'ünde sigara alışkanlığı ve bunu etkileyen faktörler incelendi. Üniversiteli kızların %29.1'i ve erkek öğrencilerin %48.1 kadarı sigara içiyordu.

Yaş ilerledikçe her iki cinste sigara içme oranları önemli artışlar gösterdi. Diğer fakülte öğrencilerine göre tıp öğrencileri daha az sigara içmekteydi. Kız öğrencilerde sigaraya başlama olgusu fakültenin 1 ve 2.sınıflarında erkeklerde göre önemli artış gösterdi. Öğrencilerin sigaraya başlama yaşı ve yoğunluğunu etkileyen faktörler arasında ebeveynlerin sigara alışkanlıkları, aile ve arkadaş çevresinde en yakın 10 kişide sigara içenlerin fazla oluşu, tek veya arkadaşıyla kirada oturması ön sıradaydı. Sigaranın sağlık zararları hemen hemen tüm öğrenciler tarafından bilinmesi ve kabul edilmesine rağmen öğrenciler sigarayı bırakmaya pek istekli görünmüyorlardı.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

ÖZDEMİR C.

Sigaranın Dumanı

Yeşilay 2000;799:14. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Politika; Tütün Endüstrisi; Reklamlar.

ÖZDEMİR T, SAKA O, ARTVİNLİ M.

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları ve Sigaranın Sağlığa Etkileri Konusundaki Düşünceleri

Akdeniz Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1992;11(1-2):7-10. [Araştırma]

Yaşları 18-28 olan 783 öğrenciye (%65 erkek ve %35 bayan) anket uygulandı. Sigara içenlerin genel ortalaması alındığında %36.00 idi. Tıp Fakültesi'nde öğrenciler üst sınıflara geçtikçe daha yüksek oranlarda sigara içmeye başlıyorlardı ki bu tıp fakültelerinde sigara zararları hakkında yeterli eğitim verilmediğini gösteriyordu. Bu öğrenciler 1-18 yıldır ve günde 1-40 adet sigara içiyorlardı. Sigara içenlerin %59.2'si terk etmeyi denemişler ve ancak %11.3 kadarı başarabilmişti ki, bu da tıp fakültelerinde dahi sigara bıraktırma polikliniklerinin eksikliğini ve oluşturulması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

ÖZDEMİR M, YAŞAR Y.

Sigara Dumanının Analitik ve Sağlık Yönleri Üzerine Çalışmalar

Doğa T.J. Eng. and Environ 1987;11(2):273-279. [Araştırma]

Tekel tarafından üretilen 6 çeşit sigara örnek alınarak yapılan bu çalışmada, tütünler *N.tabacum* ve *N.rustica*'nın karşımından elde edilmektedir. Dumanın tümünde azot oksit düzeyleri NO_x olarak 168.65 ile 407.50 µg/sigara düzeyinde bulundu. Ana dumandaki NO_x 45.9-110.5 ve yan dumandaki NO_x 107.4-365.9 µg/sigara bulunmuştur. Nikotin ise ana dumanda 1.6-3.2mg/sigara ile yan dumanda 2.1-5.2mg/sigara civarında idi. Yarı kantitatif N₃ miktarı 88-139 ve NPYR 15-36, NAB 15-45, NAT 22-38 ve NNK ise 51-100 ng/sigara düzeylerinde bulundu ve bunların insan sağlığı üzerindeki zararlı etkileri tartışıldı. Sonuç olarak Türk sigaralarının diğer tütün ürünleri gibi dünyadaki diğer ülkelerinkilerine benzer ölçüde insan ve çevre sağlığına zararlı olduğu kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler:Tütün ürünleri, Katkılar ve Radyoaktivite; Tütün Dumanının İçeriği.

ÖZDOĞAN S, SAVAŞ İ.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları AD. Polikliniği'ne 1991 Yılında Başvuran ve Yatan Hastaların Sigara İçme Özelliklerine Göre Dağılımı

Tüberküloz ve Toraks 1993;41(1);35-43. [Araştırma]

1991 yılı boyunca AÜTF. Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz AD. Polikliniği'ne başvuran ve yatan hastalar sigara içme davranışları ve özelliklerine tanımlanmıştır. En fazla sigara içen grup 21-40 yaş arasındakiler olup günde ort. 23. 7±12.5'dir. Sigara alışkanlığı ile eğitim düzeyi arasında kuvvetli ilişki saptanmıştır. ABD'de 1985 yılı çalışması lise altı eğitim düzeyi olanlarda sigara prevalansı %35.4 iken lise ve yüksek okul düzeyindeki erişkinlerde %16.5 bulunmuştur. Bizde tam tersidir. Lise altı eğitim görenlerde sigara içme sıklığı %37.8 iken üniversite eğitim alanlarda %50.3'lere çıkmaktadır. Bu sonuç genel eğitim içindeki sağlık eğitiminin yetersiz verilmesi yada kişilerin eğitim düzeyleri ile birlikte sosyo-Ekonomik düzeylerinin iyileşmesiyle ilgili olabilir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

ÖZER İ.

Uyuşturucu Maddeler: 1-Sigara

Yeşilay 1983;601:11-12. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık.

ÖZFATURA B.

Mahalli İdareler İçin Kötü Alışkanlıklarla Mücadele Şart

Yeşilay 1997;759:13. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar; Politika.

ÖZFATURA N.

Sigara, Kalp ve Dolaşım Münasebetleri

Yeşilay 1983;590:7-8.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

ÖZFATURA N.

Sigara Değil Zehir İiyoruz

Yeşilay 1983;593: 7. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Tütün Ürünleri, Katkılar ve Radyoaktivite.

ÖZFATURA N.

Sigara İle Kanser Arasında Münasebetler

Yeşilay 1982;589:9. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri, Diğer Kanserler.

ÖZFATURA N.

Dünyayı Kuşatan Duman: Sigara

Yeşilay 1982;588:4.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler:

ÖZGEN ZS.

Verem ve Sigara İlişkileri

Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Dergisi 1989;37(1/2):7-10. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri.

ÖZGEN ZS.

Verem ve Sigara İlişkileri

Türk Hastane Tıp Dergisi 1989;43(1):31-34. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri.

ÖZİŞİK YY.

Sigara ve Kanser

Yeni Tıp Dergisi 5(3):12-14. [Derleme]

Sigaranın duman ve katranında bulunan bileşimlerin çoğu karsinojen maddelerdir. Sigaranın gaz fazındaki buharlaşan nitrozaminler (nitrosadimetilamin, nitrosodietilamin, nitrospirrolidin vs.). Ayrıca benzo(a)piren, benzo(a)antrasen gibi polisiklik aromatik hidrokarbonlar vardır. Sigara ve radyasyon tek tek karsinojeniktir. Eğer sigara diğer karsinojenlerle birlikte ise sinerjistik etki görülür. Sigaradaki alfa radyasyon da muhtemel karsinojenik faktördür. Karsinojenler DNA ile reaksiyona girerek genetik mutasyona neden olur. Benzo(a)piren çeşitli dokulardaki kompleks enzim olan aril hidrokarbon hidroksilaz ile aktif şekle dönüşür. Bu enzimin oluşumundaki herediter faktörler kişinin bireysel veya ailesel kanser yatkınlığında rol oynayabilir. Ayrıca karsinojenlere karşı duyarlılık veya rezistansın kalıtsal olduğu söylenebilir. Sigara içenlerde başta akciğer, baş-boyun, özefagus, pankreas ve mesane kanserleri sık görülmektedir. Sigara kanser kemoterapisinde ilaç rezistansına neden olabilir. Akciğer kanserlerinin squamöz ve küçük hücreli tiplerinin sigara ile çok yakın ilişkisi vardır. Sigara içenlerde akciğer kanseri görülme riski, kümülatif doz ve içilen süreyle doğru orantılı artar. Günde 2 paket veya daha fazla sigara içenlerde içmeyenlere göre akciğer kanseri görülme riski 60-70 defa daha fazladır.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri, Diğer Kanserler; Tütün ürünleri, Katkılar ve Radyoaktivite.

ÖZKAN H, UÇAN ES, MEYDANLI M ve ark.

Ankara Toplumunun Çeşitli Kesimlerinde Sigara İçme Sıklığı ve Sigara İçenlerde Dispepsi

Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi 1992;12(3):258-263. [Araştırma]

Bu çalışmada Ankara'da yaşayan ve toplumun değişik kesimlerini temsil eden 1884 kişide sigara anketi uygulanmış ve sigara içimi ile yaş, cins, öğrenim durumu, barınma yeri, meslek, gelir düzeyi arasındaki ilişkiler araştırıldı. Sigara içenlerde dispepsi oranları belirlenmeye çalışıldı. Çalışmaya katılanların %58.6'sı (1104) erkek, ve %41.4'ü (780) kadındı. Bunlardan %49.3'ü sigara içerken, %50.7'si (955) sigara içmiyordu. 1104 erkeğin 633'ü yani %57.3 kadarı sigara içerken 780 kadının ancak

%37.6'sı (296) sigara tiryakisiydi. Erkeklerde sigara içme oranı kadınlardan anlamlı derecede daha yüksek bulundu ($p<0.001$). Sigara içen grupta dispepsi %37.2 oranında görülürken içmeyenlerde %23.8 dolayında bulundu. Sigara içenler grubunda dispepsi oranı içmeyenlere göre 1.9 kat fazla ve $p<0.001$ düzeyinde anlamlıydı. Tüm dünyanın ve ülkemizin önemli halk sağlığı sorunu olan sigara alışkanlığı gelişmiş ülkelerde son 10 yılda önemli düşüş gösterirken ülkemizde hala yaygınlığını korumaktadır. Bu çalışma bize sigara karşıtı kampanyaların gelişmiş ülkelerde başarılı sonuç verirken ülkemiz dahil az gelişmiş toplumlarda başarısız olduğunu göstermiştir. Ülkemizde sigara karşıtı kampanyaların yeni stratejilere göre belirlenmesi, düzenlemesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Diğer Sağlık Problemleri.

ÖZKAN A, ARIK AC, TEZCAN AE.

Psikiyatrik Hastalarda Tütün Alışkanlığı ve Kafeinizm

Uludağ Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1990;17(2):277-289. [Araştırma]

Psikiyatrik rahatsızlıklar nedeniyle ayaktan ve yatarak tedavi gören 264 hasta tütün alışkanlığı ve kafeinizm açısından incelendi. Ayaktan tedavi gören kadın hastaların % 6.79'unda, yatarak tedavi görenlerin ise %61.29'unda ağır tütün alışkanlığı söz konusu idi. Buna karşın ayaktan tedavi gören erkek hastaların %43.22'sinde ağır tütün alışkanlığı mevcut olup, yatarak tedavi gören erkek hastalarda bu oran %61.12 idi. Ayaktan tedavi gören kadın hastaların %15,54'ünde kafeinizm, erkek hastaların ise %21'inde kafeinizm tespit edildi. Bu oranlar yatan kadın hastalar için %19.35, erkek hastalar için % 33.33 idi.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık.

ÖZKARAGÖZ F, ÖZKARAGÖZ D.

Sigara ve Bronşiyal Astma

Yeni Tıp Dergisi 1988;5(3):15-18. [Derleme]

Sigara siliar epitel hücrelerinin siliolarının boylarını kısaltır ve epitel özelliğini değiştirir. Bu sebeble aktif veya pasif sigara içen kişilerde astım tedavisi zorlaşır. Solunum yolundaki siliolar bronş duvarı epitelinde ortalama 5 mikron uzunluğunda titretilmiş tüylere sahip hücrelerdir. Milyonlarca silia,

normal şartlarda günde 70-100 ml salgılanan müküs tabakası içinde koordine pulsatil hareket eder. Bu sayede mukus tabakası içinde yerçekimi aksi yönünde alveolden trakeaya, orofarenkse doğru dakikada 5 mm.lik bir akımla bronşlarda mekanik temizlenme işlevi gerçekleşir. Böylece iritan gaz ve partiküllerin dışa atılmasını sağlar. Ayrıca solunum yolunun su kaybını önler. Astım nöbeti başlarında mukosilyer temizleme fonksiyonu bozulur, azalır. Sebebi mukus yoğunlaşır, kalitesi bozulur ve silia hareketlerinde koordinasyon kaybolur. Burada silia hareketi vardır ama ritim yoktur ve net vektöriyel kuvvet sıfırdır. Özetlersek sigara mukosilyer sisteme aynen astım nöbetinde olduğu gibi etki eder. Sigaranın bronş reseptörlerine de iritan etkisi vardır. Astımlılarda bronkial hiperreaktivite normal kişilere oranla 1000 kat artmıştır. Bu olay ailesel olabilir. Ayrıca astım olmayan atopik kişilerde normal popülasyona oranla 6 kat fazla bronkial hiperreaktiviteye sahiptir. Bunun olası nedeni solunum yollarının mukozal geçirgenliğinin fazla oluşu nedeniyle uyarıların iritan reseptörlere daha kolay ulaşabilmesidir. Astımlılarda otonom sinir sistemi fonksiyonları bozulmuştur. Lökosit ve bronşlardaki alfa reseptörler sayıca ve aktivite bakımından artmış iken beta reseptörlerde azalma vardır. Sigara içen bu hastalarda serum IgE artmıştır. Bu hastalar sigara dumanı olmayan fakat tütün allergeninin olduğu mahallerde bile şiddetli semptomlar gösterebilirler. Haftalar önce sigara içilen temiz bir yerde bulununca akut nöbet geçirebilirler. Sigara dumanı direkt mast hücre degranülasyonu yaparak histamin salınımına neden olur. Sonuç olarak diyebiliriz ki tütün allergeni IgE üzerinden, dumanı ise histamin salınımı üzerinden astım nöbetini başlatabilir.

Anahtar Kelimeler:Vücuttaki Etkileri; Astım, Allerji.

ÖZKARAKAŞ O, DEMİRCİ N, AYDİLEK R.

Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı Olan Sigara İçenler ve Genç Sağlıklı Kişilerde Sigara İçiminin Zorlu Ekspirasyon Hacmine (ZEV1) Etkisi

Tüberküloz ve Toraks 1980;28:189-194. [Araştırma]

Çalışmaya uzun yıllar sigara içmiş KOAH'lı 37 erkek ve 1 bayan olmak üzere yaş ortalaması 25.9 olan 38 hasta ile 1-3 yıldır sigara içen sağlıklı 41 genç öğrenci katıldı. Sigara dumanının genelde küçük hava yollarında bozukluk yaptığı ve sigarayı bıraktıklarında bazı parametrelerde düzelmeler gösterdiği bildirilirken kısa süreli sigara içiminin büyük hava yollarında daralmaya yol açtığı bildirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: KOAH; Vücuttaki Etkileri.

ÖZKARAKAŞ O.

Tütün ve Tütün Kullanmayanlar

Tüberküloz ve Toraks 1980;28:163-165. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

ÖZLÜ T, ÖZİNEL MA, TOKBAŞ A, ERDİNÇ E.

Sigara Dumanının Bakteri Üremesi Üzerine İnvitro Etkisi

Solunum 1994;17:582-586. [Araştırma]

Sigara dumanının solunum yolu florasında bulunan bakteriler üzerine invitro etkisi araştırıldı. Klebsciella pneumonia, Esheria coli, Branhamella catarrhalis, Staphylococcus aureus ve Staph. epidermitisle Strep. pneumoniae türlerinden birer suş alındı. Bakterilerin Mueller Hinton Broth içerisinde 10.3 ofu/ml süspansiyonları hazırlandı. Bu örneklerden 1 ml alınarak kantitatif sayım için ekim yapıldı. Aynı bakteri süspansiyonundan üçer ml. iki ayrı 100ml erlen içersine konarak biri 50 ml sigara dumanı ile diğeri normal atmosfer havası ortamında 37 C'de bir saat enkübe edildi. Enkübasyon sonunda her iki örnekten kantitatif sayım için ekim yapıldı. Kolonilerin sayımı için kültürü yapıldı. Sigara dumanına sunuk bırakılan örneklerde bakterilerin üremesinin büyük oranda inhibe olduğu gözlemlendi. Ayrıca bu inhibisyonun şiddeti bakteri türleri arasında anlamlı ölçüde farklı bulundu. Buna bağlı olarak sigara içiminin orofarengeal florayı etkileyebileceği ve florada bazı değişikliklere yol açabileceği düşünüldü. Sonuçta sigara dumanı ile enkübasyonun bakterilerin üremesi üzerine olumsuz etkisi gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Çevresel Tütün Dumanı.

ÖZLÜ T, AKBULUT A, ÇAY M ve ark.

Ratlarda Trakea Lümeni İçine Damlatılan Bakterilerin Kolonizasyonu ve Eliminasyonu Üzerine Sigara Dumanının Etkisi

Solunum 1996;20:747-750. [Araştırma]

Sigaranın alt solunum yoluna aspire edilen bakterilerin kolonizasyonu üzerine olası etkisini araştırmak amacıyla 10 rat 6 gün boyunca aralıklı sigara dumanına maruz bırakıldı. Kontrol grubunu oluşturan diğer 10 rat ise atmosfer havasında tutuldu. Üçüncü günde tüm ratlara daha önceden ratların farenksinden izole edilen 6 bakteri suşunu içeren süspansiyondan 0.1 ml transtrakeal injekte edildi. Altıncı günde ratlardan trakeobronşiyal lavaj örnekleri alınarak kantitatif kültür yapıldı. Takiben ratlar öldürülerek akciğerleri pnömonik lezyonlar açısından incelendi. İdentifiye edilen bakterilerin koloni sayıları ile akciğer histopatoloji bulguları iki grup arasında karşılaştırıldı. Sigara grubundaki ratlarda kolonize olan bakteri sayıları anlamlı olarak yükseldi. ($p < 0.05$). Sonuç olarak ratlarda trakeaya deneysel olarak verilen bakterilerin kolonizasyonunun sigaranın etkisiyle belirgin şekilde arttığı ve bu durumun fizyolojik şartlarda oluşan mikroaspirasyonlara sekonder alt solunum yolu kolonizasyonlarına neden olabileceği düşünüldü.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri.

ÖZSÖZ A, PERİM K, BÜYÜKŞİRİN M ve ark.

Sigaranın Solunum Fonksiyon Testi Üzerine Etkisi

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(5):25-28. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

ÖZTAŞ H.

Sigarada Bulunan Bazı Kimyasal Maddeler ve Bunların Değişik Organlarındaki Kanserojen Etkileri

İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi 1994;1(4):342-344. [Derleme]

Bu çalışma, sigaranın kanserojen etkileri ile ilgili yayınların incelenmesi ve sigara yapımında kullanılan tütünün kalitesi ile ilgili bazı önerilerin sunulması amacı ile yapılmıştır. Tüm epidemiyolojik araştırmaların sonuçları sigara içiminin ağız, gırtlak, akciğer, özefagus ve idrar kesesinde kansere sebep olabileceğini göstermektedir. Sigarada bulunan polisiklik hidrokarbonlar, N-Nitrosaminler ve heterosiklik aminler de diğerleri gibi kanser yapıcı özelliğe sahiptir. Hayvan deneyleri ve insan doku kültürü

çalışmaları bunu doğrular niteliktedir. Özellikle nitrosmainler bakımından zengin siyah tütünde bu risk daha da arttırabilir. Bu kimyasal bileşikler fare derisinde cilt kanserine neden olmaktadır. Sigaranın kanser yapıcı etkisini azaltabilmek için tütün tiplerini nitrat içeriklerine göre sınıflandırarak tütünlerde mevcut nitrosamin düzeylerini düşürücü tedbirler alınması toplum sağlığı yönünden çok önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Tütün ürünleri, Katkılar ve Radyoaktivite; Diğer Kanseler.

ÖZTOP N, ÇETİNKAYA, CANDAN F, SARAYDIN D.

Sigara Nitrozaminlerinin NADH Dehidrogenaz Enzim Aktivitesine İn Vitro Etkisi

Biyokimya Dergisi 1993;18(1):11-16. [Araştırma]

Sigara dumanı uçucu nitrozaminlerinin NADH dehidrogenaz enzimine etkisi in vitro olarak incelendi. Saflaştırılan nitrozaminler NADH dehidrogenaz enzimiyle etkileştirildi. Enzim aktivite değişimi nitrozaminsiz (NS), 0.119 mM, dietilnitrozamin (DENA) (1N), 0.179mM DENA (2N) ve diğer nitrozaminleri içeren karışımla inkübasyon ortamında incelendi. Km değerleri sırasıyla NS için 0.028M, 1N için 0.027M, 2N için 0.0049 $\mu\text{mol/dk mg protein}$, 2N için 0.0026 $\mu\text{mol/dk mg protein}$ olduğu bulundu. Bu sonuçlara göre sigara nitrozaminlerinin NADH dehidrogenaz enzimini nonkompetitif olarak inhibe ettiği saptandı.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumanı;Vücuttaki Etkileri.

ÖZTOP HN, ÇETİNKAYA Ö, CANDAN F, SARAYDIN D.

Sigara Nitrozaminlerinin Sitrat Sentez Enzim Aktivitesine İn Vitro Etkisi

Dokuz Eylül Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1994;8(1):27-30. [Araştırma]

Kansorejen bileşikler olarak bilinen nitrozaminlerin en önemli kaynaklarından biri sigara dumanıdır. Bu çalışmada sigara dumanı uçucu nitrozaminlerinin Sitrat Sentaz enzimine etkisi in vitro olarak incelendi. Sigara dumanı uçucu nitrozaminleri saflaştırıldı. Saflaştırılan nitrozaminler sitrat sentazla inkübe edildi. Enzim aktivite değişimi spektrofotometrede nitrozaminsiz (NS), 0.33mM dietilnitrozamin (DENA) (1), 0.50mM DENA

(2N) içeren karışımla inkübasyon ortamında incelendi. Km değerleri sırasıyla NS için 2.69×10^{-2} mM, 1N için 2.57×10^{-2} mM, 2N için 2.71×10^{-2} mM iken Vmax değerlerinin NS için $30 \mu\text{mol}$ (dk mg protein)⁻¹ 1N için $19 \mu\text{mol}$ (dk mg protein)⁻¹, 2N için $15 \mu\text{mol}$ (dk mg protein)⁻¹ olduğu bulundu. Bu sonuçlara göre sigara nitrozaminlerinin sitrat sentaz enzimini nonkompetitif olarak inhibe ettiği saptandı.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumanı; Vücuttaki Etkileri.

ÖZTÜRK Y.

Sigara İçmenin Sağlık Üzerinde Olumsuz Etkileri.

Toplum ve Hekim Dergisi 1980;16-25. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

ÖZTÜRK Y, AYKUT M.

Erciyes Üniversitesi'nin Çeşitli Fakültelerinde Okuyan Öğrencilerin Sigara İçme Durumu ve Bunu Etkileyen Bazı Faktörler

Sağlık Dergisi 1989;61(1):.....[Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

ÖZTÜRK M, ÖNDER Y, GÜR R, SEVGİ H.

Askerlik Görevini Yapmakta Olan Doktorlar Arasında Sigara İçme Durumu: Kasım 1995-Samsun

Sigara Alarmı 1996;3(1-2):25-28. [Araştırma]

Bu çalışmada askerlik görevini yapmakta olan Yedek Subay Okulu'ndaki 247 erkek doktor araştırma kapsamına alınmış ve 233 (%94.5) erkek doktora anket uygulanmıştır. Yaş ortalaması 27.8 ± 1.79 olan hekimlerde hergün sigara içenlerin oranı %51.1, arasıra sigara içenlerin %6.0 ve hiç

içmeyenlerin %31.7 civarında olduğu gözlemlendi. Bu araştırmada dikkati çeken husus uzman yani daha yaşlı hekim gurubundan ancak %22.9 kadarının sigara içtiği ve ağır içicilerin %6.7 civarında olmasına karşın genç pratisyen doktorlarda sigara içme oranlarının %56.4 ile daha yüksek ve ağır içicilerin de %27.3 olmasıydı. Sigarayı bırakan uzman hekimlerin oranı %45.0 iken pratisyenlerde daha az %12.1 ve genel olarak %11.2 bulundu.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Tütün ve Askeriye.

ÖZYAZICI A.

Hamilelikte Sigaranın Zararları

Bilim ve Teknik 1990;23(272):21-22. [Derleme]

Bebeği anne karnında ve doğum sonrası tehdit eden sigara dumanındaki 4000 civarındaki kimyasal vardır. Sigara dumanındaki nikotin, katran, CO ve diğerleri plazenta vasıtasıyla bebeğe geçer . COHb nedeniyle oksijensizlik görülür ve bebekte hipoksi gelişir. Bebek az gelişir, zayıf ve cılız bebekler doğar. Özürlü bebek doğum riski günde 10'dan fazla sigara içen anneler grubunda %10 iken günde 30'dan fazla sigara içen annelerde %90'a yükselir. Erken doğumlar artarak %20'yi geçer. Ülkemizdeki çalışmalarda da benzer sonuçlar alınmıştır. 37,000 hamile üzerinde yapılan bir çalışmada hergün yarım paket veya daha fazla sigara içen annelerin ölü doğum yapması oranı, normal ve sigara içmeyen hamilelere göre %30 artmıştır. Hamilelikte annenin sigara içmesi hem anne ve hem de bebek için tehlikeli ve risklidir. Hamilelik döneminde kanamalar, plasenta hastalıkları içmeyenlerden %25-50 daha sık gözlenir. Annenin bebeği emzirdiği dönemde sigara içmesi de sigaradaki zararlıların anne sütü ile bebeğe geçerek hastalanmasına neden olur. Ayrıca sigara içilen evin havası duman nedeniyle kirlenmiştir. Bebek daha sık olarak solunum yolu hastalık riskine sunuk kalır.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

ÖZYURT M.

Sigara ve Mesane Kanseri

Birlik 1998;4(2):6-7. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Kadın ve Sigara; Diğer Kanserler.

PALANDÖKEN M.

Sigaranın KBB Hastalıklarındaki Önemi

İzmir Göğüs Hast. Hastanesi Dergisi 1988;3(5):56-57. [Derleme]

Sigara dumanı üst solunum yolu mukozası üzerine kronik iritasyon yapar. Ağızda lökoplaziler, liken planus, yaygın stomatit, sinüzit, farenjit, larenjit gibi iltihabi hastalıkları yanında metaplazi ve tümoral oluşumlar yapar. Kanserlerin ve iltihabi hastalıkların semptomları birbirine karışır. Burun boşluğu kanserleri tedavi edilmezse yayılır ve 2-3 yılda öldürür. Burunda kronik enfeksiyon ve iritasyon kansere zemin oluşturur. Tümör önce burun akıntısı, kanama, tıkanıklık, koku bozukluğu yapar, sonra paranazal sinüslere yayılarak o bölge belirtileri vermeye başlar. Tedavi edilmez ise yayılarak 2-3 yılda öldürür. Paranasal bölge tümörleri, frontal, etmoidal, sfenoidal sinüz tümörleri, ağız, farenks kanserleri sık gözlenir. Sigaranın iritasyonu ile gelişen bu tümörlerden yassı hücreli kanserler, lenfo epitelyomalar, adenokarsinomalar, lenfosarkomalar, retikülosarkomalar, soliter plasmositomlar sık görülür. Ayrıca dilde yassı hücreli kanserler ve sarkomlar, dudaklarda, orofarenkste kanserler sık görülmektedir. Yoğun sigara içenlerde kronik larenjit ve ses tellerinde beyaz membranlarla karakterize hiperkeratoz görülür.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri; KOAH.

PAPİLLA Ç, BİLİR M, ÇAĞATAY T ve ark.

N-Asetil Sistein'in Sigara İçenlerde Glutatyon Düzeyleri Üzerine Etkileri

Trakya Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1999;6(2):83-86. [Araştırma]

N-asetil sistein hücre ve dokularda sistein şeklinde deasetile olur ve glutatyon biosentezini destekler. Serbest radikal ve reaktif elektrofilleri detoksifiye etme yeteneğine sahiptir. Bu çalışmada NAC'ın kronik sigara içicilerinde glutatyon sentezini artırarak kanseri önleyici mekanizması araştırılmıştır. 20 kişilik ve 10 yıldan fazla bir süredir sigara içen grubun glutatyon düzeyleri ölçüldü. Bu gruba 600 mg oral/gün NAC 3 ay süreyle verildi ve glutatyon düzeyleri tekrar ölçüldü. Sonuçları 20 kişiden oluşan

sağlıklı grubun glutatyon düzeyleri ile karşılaştırıldı. Sigara içen grubun ilk ölçümlerinde glutatyon düzeyleri anlamlı derecede düşük bulundu. 3 ay süreyle NAC kullanımından sonra glutatyon düzeylerinin anlamlı derecede yükseldiği gözlemlendi. Sonuç olarak NAC'ın KOAH'lı hastalarda mukolitik ajan olarak kullanılmasının yanı sıra, uzun sürede kanser önleyici bir ajan olarak kullanılabilceği kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

PERİM K.

Sigara ve İnsan Sağlığı

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(5):1-3. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler:

PERİM K.

Tütün ve Sigaranın Tarihçesi

İzmir Göğüs Hast. Hastanesi Dergisi 1988;3(5):4-6. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütünün Tarihi.

PERİM K, GÜÇLÜ SZ, ÖZACAR R.

Sigara ve Akciğer Kanseri

İzmir Göğüs Hast. Hastanesi Dergisi 1988;3(5): [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri.

RUACAN AŞ.

Sigara Savaşını Kaybediyor muyuz?

*Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu Haber Bülteni 1981;111:
[Derleme]*

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Kanser, Tütün Kontrol Organizasyonları, Politika.

SABRİ H.

Sigarayı Nasıl Bırakabiliriz ?

Yeşilay 1997;759:31-32. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

SABRİ H.

Sigara Gerçekten Bir İntihar Yoludur

Yeşilay 1997;759:18. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

SAĞIROĞLU N.

Sigara Dumanındaki Radyasyon Canavarı

Yeşilay 1997;759:7-8. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumanı; Tütün Ürünleri, Katkılar ve Radyoaktivite.

SAĞIROĞLU N, SAĞIROĞLU E.

Türkiye’de Akciğer Kanserinin Sigara İçimi İle İlgisi

Haseki Tıp Bült, 1968;6(9):343-351. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri.

SAĞIROĞLU N.

Halk Sağlığı Sorunu Olarak Akciğer Kanseri ve Tütün III

Sağlık Dergisi 1972;46(7-8):16-39. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri.

SAĞIROĞLU N.

Tütünün Toplum Sağlığına ve Ekonomik Konularıya Etkisi

Sağlık Dergisi 1973;48:191-194. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler:Vücuttaki Etkileri; Politika.

SAĞLAM R.

**Sigara İçilmesinin Mesane Kanseri ve Emptans
Etyolojisindeki Yeri**

Yeni Tıp Dergisi 1988;5(3):33-36. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Cinsellik ve Sigara; Diğer Kanseler.

SALIÇ F.

Sağlık Personelinin Sigaraya Bakışı: Muğla İli Anket Uygulama Sonuçları

THD 1993;43(2):31-32. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

SALTIK A, YILMAZ T, YORULMAZ F ve ark.

Edirne Merkezinde Orta Dereceli 318 Okul Öğretmeninde Sigara İçme Davranışı ve Spielberger Testi İle Ölçülen Kaygı Düzeyinin İncelenmesi

Ege Tıp Dergisi 1991;30(4) 524-529. [Araştırma]

Edirne'deki orta dereceli okullarda görev yapan %50 örneklem ile 318 öğretmen çalışma kapsamına alınmış; deneklere sigara anket formu ile Spielberger Kaygı Testi envanteri uygulanmıştır. Sigara içme oranı %49 düzeyinde olup kaygı puanları sigara içmeyen öğretmen gurubunda anlamlı derecede ($p < 0.001$) düşük bulunmuştur. Sigara alışkanlığı ve sigaraya başlama konusunda öğretmenlerin en önemli örneği oluşturdukları gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

SALTIK A, YILMAZ T, YORULMAZ F, SPOR Y.

Edirne Merkezinde 5100 Orta-Lise Öğrencisinde Sigara İçme Davranışı ve Spielberger Testi ile Ölçülen Kaygı Düzeyinin İncelenmesi

Ege Tıp Dergisi 1992;31(1):53-59. [Araştırma]

Gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerde sigara epidemisi artarken gelişmişlerde tersine azalış göstermektedir. Sigara epidemisinin Edirne'de %50 örneklemle 5100 ortaokul-lise öğrencileri arasında ne denli yaygın olduğu ve kaygı düzeyleri oranlarını saptama amaçlanmıştır. Öğrencilerin %27'si sigara içmektedir. En önemli öykünme nedeni öğretmenlerdir. Sigaraya başlama yaşı ilkökul ve öncesine kaymıştır. Yaygın sigara içme ortamı

arkadaş çevresidir İçenlerin en az %30 kadarı 1 kez olsun bırakmayı denemiştir. %52'si öksürükten, %23'ü balgamdan ve %0.4'ü nefes darlığından yakınmaktadır. ABD ve Avrupa ülkelerinde sigara prevalansı erişkinlerde %30'ların altına inmişken bizde %50'nin üstünde ve 20 yaş altı gençlerde ise %27 civarındadır. Çözüm için tüm kurumlarda öğrencilere, çalışanlara ve halka dönük eğitim yapılması, reklam yasakları ve mevzuat değişiklikleri önerilmektedir

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji, Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Politika.

SAMASTI M.

Sigara ve Toplum

Yeşilay 1997;759:13-14. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütünün Tarihi; Vücuttaki Etkileri.

SARAÇOĞLU ÖF, DURMUŞ Z, ALABEYOĞLU L ve ark.

Sigaranın Semen Kalitesi Üzerine Etkisi

Dr. Zekai Tahir Burak Kadın Hast. Kadın Doğum Dergisi 1990;4(2):45-48. [Araştırma]

Bu çalışmada infertilite şikayetiyle başvuran 97 kişiden yalnız sigara içiminin değil, günde içilen sigara miktarının da sperm kalitesi üzerindeki muhtemel etkileri araştırılmıştır. Sperm kalitesini etkileyebileceği düşünülen diğer faktörler olabildiği kadar elenmeye çalışılmıştır. Günde içilen sigara miktarına, sperm yoğunluğunun, motilite ve morfolojisine göre gruplandırma yapılmıştır. Sonuçta sigara içiminin ya da günde içilen sigara miktarının sperm kalitesi üzerinde istatistiksel olarak önemli bir fark yaratmadığı bulunmuştur. Sigaranın spermatogenezi nasıl etkilediğini açıklayacak mekanizmaların ortaya konması için daha ileri çalışmalara gerek vardır.

Anahtar Kelimeler: Cinsellik ve Sigara.

SAYGILI S.

Çağımızın Belası: SİGARA

Yeşilay 2000;795:9-10. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün Kontrol Organizasyonları, Politika.

SEKİN S.

Ege Bölgesi Tütünlerinin Sigara ve Duman Özellikleri

Ege Üniv. Ziraat Fakültesi Dergisi 1984;21(2):89-94. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün Tarımı; Çevresel Tütün Dumanı.

SEZER RE.

Ortaöğretim Düzeyinde Sigara Alışkanlığı

Hacettepe Üniv. Toplum Hekimliği Bülteni 1987;8(1):1-2. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

SEZER RE, ÖZTÜRK ŞZ, BİLGİN N, AÇIK Y.

Elazığ'da Lise ve Dengi Okul Üçüncü Sınıf Öğrencilerinde Sigara İçme Durumu, 1989

Fırat Üniversitesi Dergisi, Sağlık Bilimleri 1990;5(2):121-133. [Araştırma]

Araştırmamızda Elazığ'da lise ve dengi okul 3.sınıf öğrencilerinde 4 hususu saptamak amaçlanmıştır: a) Sigara içme durumlarını betimlemek, b) Sigaraya başlama ve sigara kullanmama nedenlerini belirlemek, c) Sigara ve sigara mücadelesine yönelik tutumlarını saptamak, d) Bu öğrencilere

sorarak anne, baba, abla ve ağabeylerinin sigara içme profillerini tahmin etmek. Elazığ ili ve ilçelerindeki 47 lise şubesinde 12'si ve 39 meslek lisesi şubesinde 10'u tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilerek çalışma grubunu oluşturdu. Anket formları araştırma görevlileri sınıflarda iken öğrencilere isim yazılmaksızın dolduruldu. Bu sıra sınıfta öğretmen bulundurulmamıştır. 5 anket formu tutarsızlığı nedeniyle iptal edilmiştir. Haftada en az 1 tane olmak üzere sigara içenlerin oranı erkeklerde %47.6 (n=483) ve kızlarda %15 (n=220) düzeylerinde bulunmuştur. Hergün sigara içenlerin oranları ise erkeklerde %41.2 ve kızlarda %9.5'dir. Kız öğrenciler arasında günde 20 sigara veya daha fazla içen olmamasına karşın erkek öğrenciler arasında yoğun içicilerin oranı %12.4'dür. Öğrencilerde genellikle sigara içme oranları yaşla artmaktadır. Öğrencilerin %6.2'si, ders anlatırken sigara içen bir öğretmenle sıklıkla karşılaştıklarını belirtmiştir. Okul koridorlarında sigara içen bir öğretmenle sıklıkla karşılaştığını beyan eden öğrencilerin oranı ise %42.2'dir. Sonuç olarak Elazığ'daki erkek öğrenciler kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha çok sigara içmektedir. Elazığ'daki kız öğrencilerde hergün sigara içenlerin düzeyleri 1983 yılı Ankara araştırmasından ve ABD'deki emsal kız öğrencilerden daha düşüktür. Türkiye'de sağlık için iletişimin ve sağlık alanında kitlesel davranış değişikliğine ihtiyacın acil olduğu görülmektedir. Gerek okul içi ve gerekse okul dışı yaşamda çocuk ve gençlerin sağlık davranışlarını olumlu yönde etkileyerek değiştirecek etkin programlara gereksinim vardır. Konuyla ilgili eğitim ve araştırmalara öncelik verilmeli ve bu husus sigara mücadelesine yönelik bir yasa ile bir an önce desteklenmelidir. Ayrıca sigara reklamlarının gençleri ne ölçüde menfi yönde etkilediği araştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

SEZER RE.

Sigara da Alkol ve Eroin Gibi Bağımlılık Yapıcı Bir Madde midir?

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1992;3:5. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler; Nikotin ve Bağımlılık.

SEZER RE.

Bırakma Kararı Verenler İçin Sigarayı Bırakma Kılavuzu

Sağlık için Sigara Alarmı 1996;3(1-2):55-58. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

SEZER RE.

Nikotin Bağımlılığı ve Tedavisi I.Kısım

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1994;1(2):47-51. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma; Nikotin ve Bağımlılık.

SEZER RE, ÖZTÜRK ŞZ, BİLGİN N ve ark.

Elazığ'da Görev Yapan Hekimlerin ve Dış Hekimlerinin Sigara Konusundaki Davranışları Tutumları (Ekim1988) I.Kısım: Sigara İçme ve Bırakma Oranları

Doğa 1990;14(2); 381-390. [Araştırma]

Elazığ'da görevli tüm hekimleri ve dış hekimlerini kapsayan bu çalışma kişilerin araştırmacılar tarafından kendilerine getirilen anket formlarını doldurması esasına dayanmaktadır. 269 hekim ve dış hekiminden 253 kadarı (%94) anketi yanıtlamıştır. Anket formu DSÖ'nün tüm sağlık personelinin sigara konusundaki tutum ve davranışlarının saptanmasına yönelik formun Türkiye özellikleri dikkate alınarak araştırmacılar tarafından değiştirilmiş şeklindedir. Sigara içme oranları erkeklerde %54.9 (n=215) ve bayanlarda %39.5 (n=38) olarak saptanmıştır. Erkek hekimler %51.7 (n=180) ve erkek dış hekimleri %7.4 (n=35) oranlarında sigara içmektedirler. Bu fark anlamlı düzeyde bulunmuştur. Hekimler grubunu öğretim üyesi doktorlar, şehirdeki diğer uzman hekimler, asistanlar ve pratisyen hekimler oluşturmaktadır. Erkek hekimler grubundan %15 oranında sigara içen (n=20) öğretim üyesi hekimler dışlanırsa, erkek hekimler arasında sigara içme oranı %56.3 (n=160) bulunur. Bayan hekimler arasında sigara içenlerin oranı %34.5 (n=29), bayan dış hekimleri grubunda ise

%55.6 (n=9) saptanmıştır. Bu fark anlamlı düzeyde değildir. Sigara içmekte olanlar grubunda muayene odasında hastası varken sigara içenlerin oranı ise %56.8 hesaplanmıştır. Sigara tiryakisi öğretim üyesi grubunun dışındakilerde sigara içme oranları uyarıcı düzeylerde yüksek olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

SEZER RE, ÖZTÜRK ŞZ, BİLGİN N ve ark.

**Elazığ'da Görev Yapan Hekimlerin ve Dış Hekimlerinin Sigara Konusundaki Davranışları ve Tutumları (Ekim 1988),
II.Kısım: Tutumlar**

Doğa 1990;14(6);657-668. [Araştırma]

Elazığ'da görevli tüm hekimleri ve dış hekimlerin kapsayan bu çalışmanın amacı, bu grubun sigara ile ilgili tutumlarının ve davranışlarının saptanmasıdır. Elazığ'da araştırma döneminde çalışan 269 hekim ve dış hekiminin 253'ünden %94 oranında cevap sağlanmıştır. Anket formu DSÖ'ün sağlık personelinin sigara konusundaki tutum ve davranışlarının saptanması için önerdiği formun Türkiye özellikleri dikkate alınarak değiştirilmiş şeklidir. Sigara içme oranları erkeklerde %54.9 ve bayanlarda %39.5 düzeyinde bulunmuştur. Gelişmiş ülke meslekdaşlarından belirgin bir şekilde daha çok sigara içen cevaplayıcıların sigaranın zararlarına oy birliğiyle inandıkları gözlenmiştir. İçenler içtikleri sigaranın muhtemel olumsuz etkilerinden endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Hekim ve dış hekimlerinin %89.3 kadarı sigara mücadelesinde daha aktif olmayı benimsediklerini bildirmiştir. Sigara mücadelesi konusunda çıkarılabilecek mevzuat önerileri de anketi yanıtlayanların büyük çoğunluğu tarafından desteklenmektedir. "Toplu yaşanan yerlerde sigara içimi sınırlanmalıdır", "sigara reklamları yasaklanmalıdır" ve "sigara fiyatları çok yükseltilmelidir" önerileri sırasıyla %97.5, %86.9 ve %59.7 oranlarında destek bulmuştur. Elazığdaki hekim ve dış hekimlerinde henüz davranışlarına yansımamış sigaraya karşı olumsuz bir tutumun gelişim düzeyinde olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

SEZER RE.

Açık Dilekçe;Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1992;4(1):

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Politika.

SEZER RE.

Ankara'nın Ortaokul, Lise ve Lise Dengi Okullarında Sigara İçme Durumu ve Sigaraya Başlama Nedenleri

Doğa Bilim Dergisi 1984;8(3):375-384. [Araştırma]

Çalışma, Ankara'daki orta dereceli okullardaki 3.sınıfları temsil eden toplam 3363 öğrencide yapılan bir anket çalışması olarak planlanmıştır. Orta son sınıfta okuyan öğrencilerde sigara içme oranını %5.17±1.42 hergün ve %9.05±1.83 bazen ve hergün saptanmış iken lise son öğrencilerde hergün içenler %24.06±1.70 ve arasıra ve hergün içenler %37.62±1.93 oranlarında bulmuştur. Liseli erkek öğrencilerde sigara içenler %33.9 iken liseli bayan öğrencilerde %14.9 dolaylarındadır. Öğrencilerin baba ve ağabeylerine ait yüksek sigara içme oranlarının sosyo-Ekonomik durumla değişmediği saptanmıştır. Ortaokul 3.sınıf öğrenci babalarının lise 3.sınıftaki öğrencilerin babalarından biraz daha yüksek sigara içme oranları göstermesi, bu grubun daha genç oluşuna ve sigara içme salgınına daha çok katılmış olmasına bağlanabilir. Lise 3.sınıf öğrencilerin ağabeylerinde sigara içme oranlarının ortaokul 3.sınıf öğrenci babaları nınki kadar oluşu genç kuşaklarda sigara salgınının daha yükselebileceğini göstermesi açısından önemli bulunmuştur. Öğrencilerde yaş arttıkça sigara içme oranlarının artışı olayı tüm okul gruplarında saptanan istikrarlı ve çok kuvvetli bir ilişki görünümündedir. Araştırmada saptanan en önemli sigaraya başlama nedenlerini 3 grupta özetleyebiliriz: 1. Öğrencilerin sorunları, dertleri, sıkıntıları nedeniyle sigaraya teskin edici olarak başvurmaları. 2. Arkadaşlarının etkisi. 3. Özenme ve/veya büyüdüğünü kanıtlama veya gösteriş.

Sigaraya başlamada itici etkisi olan gruplar erkek öğrencilerde sigara içen arkadaşları, ailede en sevilen büyükleri ve ağabeyleri olup kız öğrencilerde sigara içen arkadaşları, anne, abla ve ailedeki sevilen diğer hanım büyükleridir. Öğrencilerin sigarayla ilgili bilgileri oldukça zayıftır. Mevcut eğitimin bu açıdan eksikliğini göstermesi açınsından önemlidir. Öğrenciler arasında sigara epidemisinin saptanan boyutu ürkütücüdür. Alınan sonuçlar sigara konusunda ulusal bir mücadele programının başlatılması gereğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

SEZER RE.

Sigara Alarmı.

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1992;1:1. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

SEZER RE.

1994'e Girerken Sağlık İçin Sigara Alarmı Sürüyor.

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1994;1:1. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

SEZER RE, AÇIK Y, BİLGİN N, HORASAN E ve ark.

Elazığ İl Merkezinde Görev Yapan Hemşire ve Ebelerin Sigara Konusundaki Tutum ve Davranışları, I.Kısım: Sigara İçme Oranları ve Davranışları

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1992;2:9 ve 1994;1(1):12-18. [Araştırma]

Elazığ'da görevli 682 hemşire ve ebenin 656'sından (%96.2 oranında) sigara anketlerine yanıt alınmıştır. Uygulanan anket formu DSÖ formunun Türkiye özellikleri dikkate alınarak değiştirilmiş şeklidir. Düzenli sigara içenlerde kriter olarak DSÖ'nün önerdiği günde en az 1 tane olmak üzere en az 6 ay sigara içme alınmıştır. Düzenli sigara içenlerin oranı %46.8 civarındadır. Hergün sigara içenler %50.8 ve arasıra içenler ise %04.9 olup her iki gurubun birlikte %55.7 düzeyine yükseldiği görülür. Sigarayı terk edenlerin 38 kişi yani %5.8 oranında olduğu görülmüştür. Sigara tiryakisi hemşire ve ebelerin %30 kadarı hasta yanında sigara içmektedirler. Bu davranışlarıyla çok kötü örnek verdiklerinin bilincindedirler. Günde içilen sigara sayısına göre irdelediğimizde günde 20'den fazla içenlerin yani çok içenlerin sigara içen hemşirelere oranı %14.5 ve tüm hemşirelerdeki payı %8.1 kadardır. Günde 5 ve daha az sigara içenlerin oranı ise %45.8 gibi yüksek düzeylerde. Günde 6-10 sigara içenler %30.0 ve 11-19 sigara içenler ise %9.3 oranlarında bulunmuştur. Medeni durum ile sigara içme ve yaş ile sigara alışkanlığı arasında anlamsız ilişki gözlenmiştir ($p>0.05$). Hergün ve arasıra sigara içenleri eğitim

düzeylerine göre incelediğimizde $p > 0.05$ düzeyinde anlamsız ilişki saptanmıştır. Hemşire ve ebelerin görev süreleri-sigara davranışları arasındaki ilişki incelendiğinde $p < 0.05$ düzeyinde ve görev yerleri ile sigara içme olgusu arasında görev sürelerine göre sırasıyla $p < 0.05$, $p < 0.001$, $p < 0.01$ düzeylerinde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

SEZER RE.

Sigarasız Bir Türkiye ve Sigarasız Bir Dünya İçin Elele

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1996;3(1-2):1-5. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji, Politika.

SEZER RE, BOSTANCI M, ÖZTÜRK ŞZ ve ark.

Pasif İçicilik

Sigara Alarmı 1992;3. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumani, Vücuttaki Etkileri.

SEZER RE, BOSTANCI M, ÖZTÜRK ŞZ ve ark.

Toplumumuz Sigaraya Karşı Yasal Mücadeleyi Destekliyor

Sigara Alarmı 1992;1;7. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar; İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları, İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları.

SEZER RE.

I.Ulusal Sigara ile Mücadele Karikatür Yarışması ve Albümü.

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1994;1(2):41. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara, Medya ve Film Endüstrisi.

SEZER RE.

Planlı ve Sistemli Bir Mücadele İçin Güçbirliğine Doğru

Sigara Alarmı 1992;2:1. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Politika, Tütün Kontrol Organizasyonları.

SEZER RE.

Nikotin Bağımlılığı ve Tedavisi: II. Bölüm

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1995;2(1):7. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık.

SEZER RE.

Yasa İle Desteklenmeyi Bekleyen Sigara Mücadelesi

Sigara Alarmı 1992;1:5-6. [Derleme]

Türkiye’de Kalp Hastalıkları, tüm organ kanserleri ve bunun içinden akciğer kanseri sigaranın yol açtığı ölümcül hastalıkların ilk sırasını işgal etmektedir. Bundan son yıllarda artan tütün tüketimi sorumludur. Türkiye’de 1980 sonrası dönemde, özellikle 1984’lü yıllardan başlayarak sigara ticaretinin serbestleştirilmesi ve geliştirici adımlar atılması sigara tüketimi-

minin artmasına neden olmuştur. Yabancı şirketler Türkiye pazarına girmeyi başardıktan sonra yoğun reklam kampanyaları ile daha çok sigara satmayı gerçekleştireceklerdir. Hedef kitle olarak kadınları, gençleri ve çocukları seçmişlerdir. 1986 yılında Türkiye’de tütün tekeline son verilmiştir. 2 Mayıs 1991’de ise yerli ve yabancı şirket ve kişilere Türkiye’de tütün işleme dağıtım, satış ve fiyatlandırma serbesiyeti tanınmıştır. 27 Temmuz 1991’de yayınlanan kararnameyle tütün üretimi ve ihracını destekleme amacına yönelik Tütün Fonu kurulmuş ve Türkiye’de tütün ticareti tamamen serbestleştirilmiş ve hatta desteklenmiştir. Bundan sonra yabancı şirketler yerli ortakları ile Türkiye’de sigara fabrikaları kurmaya başlamıştır. 1984 sonrası dönemde Türkiye’de tütün karşıtı çalışmalar daha hız kazanmıştır. Ocak 1988’den başlayarak 7 ay süren bir kampanya başlatılmıştır. Sağlık Bakanı’nın değiştirilmesiyle de kısa sürede etkisizleştirilmiştir. İkinci gelişme 1990 yılında olmuş ve TBMM’ne toplumun sigaranın zararlı etkilerinden korunmasını amaçlayan bir kanun teklifi verilmesi ve bunun 9 Ocak 1991’de kabul edilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Ne yazık ki zamanın Cumhurbaşkanı “reklamları yasaklamanın serbest pazar Ekonomik Konuları ile bağdaşmayacağı ve tüketimi azaltmada etkisizliği ve sigarayla mücadelede eğitime dayalı bir yaklaşımın daha doğru olacağı” savıyla kanun tasatlığını Meclis’e geri gönderek kanunun kadük olmasına neden olmuştur. 2 Mayıs 1991’de bir kararname ile sigara paketleri üzerine “Sigara Sağlığa Zararlıdır” ibaresinin yazılması ve reklamların radyo, televizyon ve devlete ait kurum ve kuruluşlarda yasaklanması şart getirilir. Verilen yasa henüz TBMM’de yeniden görüşmeye açılmamıştır. Türkiye’de sigara mücadelesinin bir an evvel mevzuatla desteklenmesi önemli bir ihtiyaçtır, hatta şarttır. Ayrıca insan haklarıyla ilgilidir. Sigara reklamları özendirici olmakta ve henüz reşit olmayan çocuklar ve gençler üzerinde menfi etkisi görülmektedir. Ayrıca sigara içmeyenlerin de sağlıklı hava solması ve sağlıklı ortamlarda yaşaması hakları vardır. Üçüncü neden de şirketler sigara reklamları ile tüketiciyi yanıltmaktadırlar. Tüm bu nedenlerle çocuk ve insan haklarının gereği toplumumuzun sigara zararlarından korunması için yasa ile destekli bir mücadeleye, yeni bir örgütlenmeye acilen ihtiyacı vardır.

Anahtar Kelimeler: Politika; Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar.

SİGARA ve SAĞLIK ULUSAL KOMİTESİ BASIN BİLDİRİSİ 1995

Sigaranın Bedeli

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1995;2(1):1-4.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Konular, Politika.

SİGARA ve SAĞLIK ÇALIŞMA GRUBU RAPORU

Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni 1995;16(3/4):12-13.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün Kontrol Organizasyonları, Politika.

SİGARA ve SAĞLIK ULUSAL KOMİTESİ BİLDİRİSİ, Nisan 1997

Neden Tütün Ürünlerinin Reklamı Yasak Olmalı

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1996-1997;3(1-2):9-10.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Reklamlar.

SİGARA ve SAĞLIK ULUSAL KOMİTESİ BİLDİRİSİ, Nisan 1997

Neden Tütün Ürünlerinin Reklamı Yasak Olmalı

Sağlık İçin Sigara Alarmı 1996-1997;3(1-2):9-10.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Reklamlar.

SİVRİKAYA N, HANCI A.

Sigara-Alkol ve Akupunktur

Türkiye Hastane Tıp Dergisi 1989;43(1):35-39. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

SİVRİKAYA N.

Sigara-Alkol ve Akupunktur

Şişli Etfal Çocuk Hast. Tıp Bülteni 1989;23(4):480-484. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

SİVRİKAYA Y.

Sigara İçmeyi Önleme Yöntemlerinde Uygulamalara Yardımcı Çareler

Türkiye Hastane Tıp Dergisi 1988;42(3):261-265. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

SİVRİKAYA Y.

Sigara ve İçmeyenler

Medica 1986;2(34):34. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumani, İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları.

SOLAK H.

Sigara Dumanının Bronş Mukozası Üzerine Etkileri

Selçuk Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1988;4(1):64-70. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

SOYDAN İ.

Sigaranın Kardiyovasküler Sistem Üzerindeki Zararlı Etkileri

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(5):47-51. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

SÖYLEMEZOĞLU T, AKIN S, YALÇINKAYA H, TEZ M.

Dicle Üniversitesi Öğrencileri Arasında Sigara ve Alkol Kullanımı

Türk Farmakoloji ve Klinik Araştırma Dergisi 1986;4:26. [Derleme]

Rastgele örnekleme metoduyla Dicle Üniversitesi öğrencilerinden seçilmiş grubun sigara-alkol alışkanlıkları sorulmuştur. Öğrencilerin %41.2'sinin düzenli sigara ve %28'nin alkol içtiği saptanmıştır. Sigara alışkanlığı kız öğrencilerde %28.9 iken erkek öğrencilerde %45.8 dolayındadır. Alkol alma kızlarda %4.8 iken erkeklerde %36.8 bulunmuştur. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde sigara ve alkol kullanımı anlamlı düzeyde erkeklerde daha fazla bulunmuştur. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri ile diğer fakülteler öğrencileri arasında ise alkol alma ve sigara içme açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

SÖZER K, YARAR S, YAMAN M, COŞKUN Y.

Sigara İçenlerde Sigaranın Akciğer Fonksiyonları Üzerine Akut Etkisi

Solunum Hastalıkları 1991;2(1):..... [Araştırma]

Çalışmaya 1-7 yıl süreyle günde 5-20 sigara içen 31 genç ve sağlıklı öğrenci ile 11-26 yıl süreyle günde yarım ile 2 paket sigara içen 5 orta yaşlı olmak üzere toplam 36 sağlıklı olgu katıldı. Olgularımızın hepsi az yada orta derecede sigara alışkanlığı olan ancak solunum veya dolaşım sistemi patolojisi veya semptomları göstermeyen kişilerdi. 8-10 saat süren sigarasız dönemden sonra deneklere solunum fonksiyon testleri uygulandı. Nabızları sayıldı ve 24 olguya birer adet filtreli ve 12'sine birer adet filtre-

siz Samsun sigarası içirildi. Solunum fonksiyon testleri 5 ve 60.dakikalarda aynı sıraya göre tekrarlandı. Sigara dumanı inhalasyonu etkisiyle ilgili en belirgin akut etki V_{max50} 'de düşüş ve hava yolu direncinde artış şeklinde olduğu gözlemlendi. Filtreli sigara içiminden 5 dakika sonra deneklerde $p < 0.01$ düzeyinde ve filtersiz sigara içenlerde ise $p < 0.001$ derecesinde anlamlı düşüşler olması ilginçtir. Filtresiz sigara içiminden 60 dakika sonrada V_{max50} değerlerinde $p < 0.02$ düzeyinde anlamlı düşüş devam etmiştir. Vital kapasite, FEV1, MMFR, V_{max75} ve V_{max25} parametrelerinde anlamsız düşüşler gözlenmiştir. Hava yolu direncinde de filtreli sigaradan hemen sonra 5.dakikada 0.76-0.79cm H₂O/L/sn'den 1.09-0.49 cm H₂O/L/sn'ye çok anlamlı yükseliş ($p < 0.001$) olmuştur. Oysa 60 dakika sonra bu değer 0.89-0.93 cm H₂O/L/sn'ye inmiştir ve anlamsız bulunmuştur. Direnç filtersiz sigara içiminden 5 dakika sonra 0.98-0.62'den 1.55-0.51 cm H₂O/L/sn hızla yükselmiş ($p < 0.001$) ve 1 saat sonraki ölçümlerde de anlamlı yüksekliğini korumuştur ($p < 0.01$). Sigara dumanındaki nikotin kalp ve dolaşım sistemi üzerine etkisi heri ki tip sigaradan önce ve sonra nabız sayımları ile gösterildi. Filtresiz sigaradan sonra nabız sayısı dakikada 72-2.9'dan 82.75-5.0'e ve 1 saat sonra 80.33-3.11/dakikaya yükseldi ($p < 0.001$).

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

SUNGUR MM.

Hayatı Seviyorsanız Sigarayı Mutlaka Bırakınız

Yeşilay 2000;802:9-10. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

SUNGUR C.

Tütün ve İnsan Sağlığı

Tüberküloz ve Toraks 1980;28:89-90. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütünün Tarihi; Akciğer Kanseri, Politika.

SÜSLÜ Hİ.

Alkol, Uyuşturucu ve Bir Nostalji

Yeşilay 1997;763:17-19. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.*

ŞAHİNBAŞ C.

Tütün ve İnsan

Sağlık Olsun Dergisi 1988;1:74-80. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ŞANLI E, KOÇOĞLU F.

Sigara Bırakma Kampanyasının Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencileri Üzerindeki Etkisi

Cumhuriyet Ün. Tıp Fakültesi Dergis 1984;2(3-4):201-214. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma; Epidemiyoloji.*

ŞAŞMAZ M.

Sigaranın Sosyo-Ekonomik Zararları

Bezmi-Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Dergisi 1984;11(3/3):214-216. [Derleme]

Sigara sadece insan sağlığına çeşitli zararlar vermekle kalmaz, gerek için şahıs ve ailesi ve gerekse ülke Ekonomik Konularsine çeşitli yönlerden büyük zararlar verir. Sönmemiş bir sigara izmaritinin neden olduğu ev,

işyeri, orman yangınlarının ülke Ekonomik Konularsine verdiği kayıplar çok önemlidir. Ayrıca sigara içmeye bağlı sürücünün refleks zamanının uzaması, konsatrasyon güçlüğü gibi nedenlere bağlı olarak gelişen trafik kazalarını da hesaba katmak gerekir. Sigara aynı zamanda çalışma ve iş gücünü azaltan bir faktördür. Çalışma saatleri içinde sık sık sigara molası verilmesi işgücünü ve iş verimini azaltmaktadır. Sigara içilmesiyle ortam havasının kirlenmesiyle kendiyile birlikte yaşayanlarda gözlenen şiddetli baş ağrısı, yorgunluk, bitkinlik gibi nedenlerle iş verimi azalır. Türkiye’de genel ve global dünya ortalaması baz alındığında orta gelir grubu halk kesiminde gelirlerinin %7-8 kadarının sigara gibi zararlı alışkanlığa harcadığı söylenebilir. Bir ailede 2 kişi yaklaşık birer paket sigara içtiğinde yerli sigaralar için toplam 30 milyon, yabancı markalar için 60 milyon TL gerekmektedir ki bu meblağ aylık ısınma parası kadardır. Türkiye’de Tekel verilerine göre sigara satışları ve toplam bedelleri göz önünde alındığında 1979-1984 arası sigaranın Milli Ekonomik Konularye yaptığı tahribat kolayca anlaşılır. Sigara tüketiminde %25 kısıtlama yapıldığında 1984 rakkamlarıyla milli Ekonomik Konularye 75 milyar katkı sağlanır. Gençler ve çocuklar arasında sigara alışkanlığı giderek artmaktadır. Eğitim ve caydırıcı önlemler toplumun tüm kesimlerinde uygulanırsa gençlerimiz bu beladan kurtarılabilir.

Anahtar Kelimeler: *Ekonomik Konular; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

ŞEKEROĞLU R, ASLAN R, TARAKÇIOĞLU M ve ark.

Sigara Kullananlarda Lipid Peroksidasyonu ve Antioksidan Aktivite

Tüberküloz ve Toraks 1997;45:2:105-109. [Araştırma]

Sigara içimine bağlı hastalıkların patogeneğinde olası oksidatif stres ve serbest oksijen radikallerinin artışı uzun süreden beri gündemde önemini koruyordu. Bu nedenle en az 5 yıldır sigara içen 24-38 yaş arası 21 olgu (ort. 30.25 ± 5.49 yıl) ile sigara içmeyen ve 21-30 yaş arası (ort. 27.9 ± 2.55) 20 sağlıklı olgunun serum ve eritrosit malondialdehit (MDA), glutatyon peroksidaz (GSH-Px) ve süperoksid dismutaz (SOD) düzeyleri araştırıldı. Sigara içen guruptakilerde serum ve eritrosit MDA düzeyleri, kontrol gurubuna oranla anlamlı yüksek bulundu. Sigara içenlerde eritrosit SOD aktivitesi kontrollere göre önemli derecede düşük bulunur iken GSH-Px aktivitesindeki azalış anlamsızdı. Sonuçta sigara içenlerde serum ve eritrosit membranı lipid peroksidasyonunun artmış olduğu ve eritrosit içi antioksidan savunmanın mevcut stresi gidermede yetersiz kaldığı gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

ŞENEL K.

Tütün Denen Düşman

Yeşilay 1977;526:11. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Politika, Tütün Kontrol Organizasyonları.

TANAÇ MG, VELİBEŞE S, YANGIN R.

Sigaranın Gebelik ve Yenidoğan Üzerine Etkileri

Dirim 1989;64(3-4):82-85. [Araştırma]

Çalışma kapsamına doğum için gelen 151 olgu alındı. Bu anneler 3 grupta toplandı. Sigara içmeye devam eden 76 olgu ile hamileliğinde sigarayı bırakan 21 olgunun oluşturduğu ilk 2 grupla içmeyen sonuncu grup arasında yeni doğanın plasenta ağırlıkları açısından ortalama 40.22 gram ve yeni doğanın kilosu yönünden ortalama 131.1gram sigara içen grup aleyhine farklılık bulundu. Bebeklerin boylarında da ortalama 1.442 cm sigara içenler aleyhine fark vardı. Apgar skoru yönünden sigara içen ve içmeyen gruplar arasında anlamlı bir fark yoktu. Yeni doğan bebeklerin boyları gruplandırıldığında %27.1'nin 24-47 cm arasında, %66.3'ünün 48-52 cm arasında ve %6.6'sının 52 cm' den büyük olduğu saptandı. 7 olgunun apgarı 0 (intrauterin ölüm) bulunurken, 29 olguda apgar skoru 4-7 idi (%19.8). 115 olguda ise apgar skoru 8-10 idi (%75.6). Plasentalarının histopatolojik incelemelerinde sigara içmeyen gruptan 54 olgudan 19'unda (%31.5) patoloji saptanmış iken sigara içen 97 olgudan 56'sında (%57.8) oranında patoloji görüldü.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

TAŞPINAR AH.

Kanser ve Sigara İlişkileri

Türkiye Hastane Tıp Dergisi 1988;42(3):242-251. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri; Diğer Kanseler.

TATAR M.

Sigara: Devlet Politikaları Kullanımı Etkileyebilir mi?

Toplum ve Hekim 1994;9(63):21-28. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Politika.

TEBERDAR E, ŞAHİN TK, ÇİVİ S, BÜYÜKBAŞ S.

Sigara İçen ve İçmeyen Gençlerde C Vitamini Kaynağı Olan Besin Alımının Kan ve İdrar C Vitamini Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 1995;11(1):51-58. [Araştırma]

Konya Selçuk Üniversitesi Tıp ve Eğitim Fakülteleri'nde Nisan-Mayıs 1993 döneminde yapılan bu araştırmada 18-25 yaş aralığında sigara içen 82 ve sigara içmeyen 163 olmak üzere toplam 245 öğrenci denek olarak incelemeye alınmıştır. Deneklerin sigara içme durumları ile birlikte C vitamini kaynağı olan besinlerden alınan kan ve idrar C vitamini düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırmada gençlerin sigara kullanımının kan C vitamini düzeyini düşürdüğü saptanmıştır. Diyetle yetersiz miktarda C vitamini kaynağı olan besinlerin alımının kan C vitamini düzeyindeki düşüklüğü ilerletici etkisi olduğu tespit edilmiştir. C vitamini kaynağı olan besinlerin alımının artışı olayı sigara içen ve içmeyen deneklerin kan C vitamini düzeylerinin artmasına yol açmıştır. Elde edilen veriler sonucunda, sigara içiminin insan sağlığı için tehlikeli bir sorun olduğu kabul edilmiş ve bu sorunun çözümü için acil önlemlerin alınması gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

TECİMER C, ALADAĞ M, ÖZDEMİR R ve ark.

Sigaranın Akciğer Fonksiyonları Üzerine Etkileri

Solumum Hastalıkları 1993;4(2):231-238. [Araştırma]

Sağlıklı 280 erişkin erkekte VC, FVC, FEV1 ve PEF bakıldı. Olgularımızın %62.9 kadarı sigara içiyor iken %37.1'i içmiyordu. Her iki grup yaş, boy yönünden benzerdi. Sigara içen grupta solumum fonksiyon test değerlerinde anlamsız azalmalar vardı. Yalnız 10 yıldan fazla sigara içen grupta da daha az süre içenlere göre önemsiz SFT düşüşleri görüldü. Sigara paket/yılı arttıkça akciğer fonksiyonlarında anlamsız düşüşler artıyordu.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

TECİMER C, ÜSTÜN M, ALADAĞ M ve ark.

Lökosit ve Trombosit Sayıları, Sigara İçme ve Akciğer Fonksiyonları Arasındaki İlişki.

Tüberküloz ve Toraks 1995;43(4):203-208. [Araştırma]

Belirtilen ilişkileri araştırmak için 176'sı (%62.9) sigara içen ve 104'ü (%37.1) sigara içmeyen olmak üzere toplam 280 sağlıklı erişkin erkekte lökosit ve trombosit sayıları ve %FVC'ye (yaşa ve boya göre beklenen değer yüzdesi olarak zorlu vital kapasite) bakılmıştır. Her iki grup yaş ve boy yönünden birbirine benzerdir. Sigara içmeyenlerde yaş ortalaması 32.74 ± 0.65 ve sigara içenlerde ise 32.61 ± 0.59 olup aralarında anlamlı fark yoktur. Günde içilen sigara sayısı arttıkça istatistiksel yönden anlamlı olmasa da lökosit ve nötrofil sayılarında artma, trombositlerde azalma eğilimi gözlemlendi. Sigara içimi arttıkça %FVC özellikle günde 20'den fazla sigara içenlerde $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı düşüş gösterdi. FVC % değerleri azalış gösterirken anlamlı olmasa da içenlerde lökosit sayısı arttı ve sigara içmeyenlerde azaldı. Trombosit sayısı hem içen ve hem de içmeyenlerde azaldı. Sonuçta lökosit sayısının sigara içenlerde, trombosit sayısı ise hem sigara içen ve hem de içmeyenlerde akciğer fonksiyonlarının göstergesi olabileceği ve bunun için daha ileri araştırmalara gerek duyulduğu anlaşıldı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

TECİMER C, ÜSTÜN M, ALADAĞ M ve ark.

Sigara ve Yanmamış Tütünün Hematolojik Parametreler Üzerine Etkileri

Türk Hematoloji Onkoloji Dergisi 1993;3(2);75-84. [Araştırma]

Bu çalışmanın amacı sigara içmenin ve yanmamış tütün tozu solumanın ayrı ayrı ve birlikte eritrosit, lökosit, nötrofil lökosit, lenfosit sayıları ile Hb konsantrasyon, Htc oranı ve eritrosit sedimentasyon hızına olan etkilerini araştırmaktır. Çalışma Ağustos 1991 ile Kasım 1992 arasında fizik incelemeleri normal olup kronik hastalığı bulunmayan 1058 kadın ve 851 erkek toplam 1909 erişkin üzerinde yapıldı. Deneklerin yaş aralığı 18-65 yıl olup 1257'si Tekel tütün fabrikasında sigara üretiminde aktif çalışırken ve 652'sinin tütün üretimi ile herhangi bir ilişkisi yoktu. Günde en az 1 sigara içen "sigara içiyor" grubuna, yaşamı boyunca hiç sigara içmeyenler "sigara içmiyor" grubuna ve araştırma tarihinden en az 1 hafta önce sigarayı bırakmış olanlar da "sigarayı bırakmışlar" grubuna alındı ve birbirinden bağımsız 6 grup oluşturuldu. Her iki cinsiyette grupların yaş ortalamaları arasında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı fark saptandı. 1.grupta sigara içen ve tütün tozu soluyanlar, 2.grupta sigara içmeyip tütün tozu soluyanlar, 3.grupta sigarayı bırakmış olup tütün tozu soluyanlar, 4.grupta sigara içen ancak tütün tozu solmayanlar, 5.grupta hiç sigara içmeyip tütün tozu solmayanlar, 6.grupta sigarayı bırakmış olup tütün tozu solmayanlar vardı. Bu 6 grup kadın erkek diye ayrıldı ve toplam 12 grup oluştu. İstatistiksel değerlendirmeler de yaşla hematolojik parametreler arası fark için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), iki grup arasındaki fark için ortalamalar arası farkın önemlilik testi ve yaşla ilişkisi için korelasyon önemlilik testi uygulandı. Sonuçta tütün tozu soluyanlarda eritrosit, lökosit, lenfosit sayılarının belirgin düzeylerde arttığı ve trombosit sayılarının ise azaldığı saptandı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

TEKEL YAPRAK TÜTÜN İŞLETMELERİ.

1999 Yılı Başlıca Ülkelerin Tütün Üretimi ve Türkiye'nin Durumu

Tütün Enformasyon Bülteni Yayın 1999;444(96):7-40. [Derleme]

[Özet. K. AGUN]

1999 yılında tütün üretiminde dünyada Çin 2,380,000 ton ile birinci, Hindistan 648,600 tonla ikinci, ABD 635,029 tonla üçüncü, Brezilya 569,000 tonla dördüncü ve Türkiye 259,478 tonla beşincidir. Tekel'in

tütün satışları ihracatı 1998'de 50,404 ton ve 1999 yılında %31.1 azalarak 34,715 ton olmuştur. Aynı yıllarda Tekel'in tütün satış değerleri 130,485 bin dolar iken 1999'da %27.8 azalarak 94,274 bin dolara gerilemiştir. Tekel ve özel sektörün ihracatı karşılaştırıldığında 1998 de özel sektör 78,393 ton ile Tekel'den takriben %50 fazla ve 1999'da özel sektör %2.8 artışla 80,625 ton ile Tekel'den 2 mislinden daha fazla tütün ihraç etmiştir. Bu sonuca göre Tekel yavaş yavaş tütün piyasasından silinmektedir. Parasal ihracat gelirlerinde ise özel sektör 1998'de 376,186 bin dolar ile Tekel'den 3 misline yakın ve 1999 yılında 375,347 bin dolarla yaklaşık 4 misli pay almıştır. Tütünde özelleştirmenin Türk ekonomisine getirisini maalesef menfi yönde geliştirmiştir.. 1999 yılı tahmini verilerine göre Türk tütün ekim alanları toplam 173 iken yabancı tütün ekim alanı 12 dolayındadır. Ekim yapılan köy adedi incelendiğinde Türk tütünü ekilen köy sayısı 4737 iken yabancı tütün ekilen köyler 264 civarında olmuştur. Oran %5.59'dur. Tütün ekicisi sayısı Türk tütün sektöründe 570,450 iken yabancı tütünde 5,346 dolayındadır. Oran %9 civarındadır. Tütün tarımı yapılan alan genişliği açısından incelendiğinde Türk tütün tarımı yapılan tarlaların 280,143 hektar ve yabancı tütün ekilen alanın 3,301 hektar olduğu görülür ki oranı %1.2 dolayındadır. Üretim bakımından Türk tütünü 251,038 ton iken yabancı tütün üretimi 8,440 ton olmuştur ve oranı %3.39 kadardır. Bu rakamlara bakarak şimdilik bir Ekonomik tehlike söz konusu değildir diyebiliriz. Fakat Türk tüketicisinin yabancı tütün aromasına yöneldiği ve yabancı marka sigara satışlarının hızla arttığı göz önüne alınırsa özel sektörün para için neler yapacağı ve pazarı Tekel'den kapanacağı gün gibi ortaya çıkar. Sonuçta Devlet tütünden elde ettiği geliri büyük oranlarda kaybedecek ve ancak tütün vergilerinden bütçeye para aktarabilecektir. Dünya tütün ve sigara durumunu incelediğimizde 1995 ile 1999 arası 5 yıllık süreç içinde tütün ekim alanları 4,170,178 hektardan 3,755,125 hektara gerilemiştir. Tütün üretimi ise 6,354,987 tondan 6,341,433 ton çok çok az gerileme göstermiştir Tütün ihracatı 1,795,312 tondan 1,956,684 tona yükselmiştir. Tüketimde ise hafif bir azalış söz konusudur. 1995 yılında 6,304,244 tondan 5,736,198 tona gerilemiştir. Sigara üretimi açısından incelendiğinde 1995'de 5,598,072 tondan 5,485,454 tona hafif bir gerileme gözlenmektedir. Sigara ithalatı 668,102 tondan 649,746 tona ve sigara ihracatı 987,067 tondan 1996 yılında biraz artışla 1,111,745 tona ve 1999 yılında gerileyerek 951,432 tona inmiştir. Bu rakamlar genelde olumlu gibi görülür ise de gelişmiş ülkelerde tütün ve sigara üretimi, tüketimi ve ithalatına getirilen kısıtlamalar ve halkın bilinçlendirilmesi ve olumlu sağlık politikaları nedeniyle azalırken az gelişmiş ülkelerde tam tersine artmaktadır. Böylece ülkemizde olduğu gibi gelişmemiş ve/veya gelişmekte olan ülkelerde sigara salgını hızla yayılmaktadır. Bu husus dikkatlerden kaçırılmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Ekonomik Konular; Tütün Endüstrisi; Tütün ve Uluslararası Konular; Tütün İthalat, İhracat ve Kaçakçılığı.*

TEKEL YAPRAK TÜTÜN İŞLETMELERİ

Türkiye’de Oriental ve Yabancı Tütün Üretimi ve İhracatı*Tütün Enformasyon Bülteni 1999;443(95):7-52. [Derleme]*

[Özet. K. AGUN]

Ülkemizde oriental tütün üretimi 1999 yılı tahmini verilerine göre Ege’de 1998 yılına göre biraz azalır iken Virginia tütün üretimi belirgin ölçüde artış göstermiştir. Tekel ve özel sektörün ayrı ayrı ve birlikte ihraç ettikleri işlenmiş tütün miktarları ile değerlerine göz atarsak 1994 yılında Tekel 26,129 ton tütün ihracatı ile 42,029 bin dolar kazanırken, özel sektör aynı yıl içinde 85,808 tonla 362,335 bin dolar gelir sağlamıştır ki Tekel’in hemen hemen 9 misli döviz kazanmıştır. 1998 yılına gelince Ekonomik gelir biraz daha Tekel lehine düzelmıştır. Tekel 50,404 ton tütün ihracatı ile 130,485 bin dolar gelir sağlarken, özel sektörümüz 78,393 tonla 376,186 bin dolar ihraç dövizini sağlamıştır ve gene Tekel’in gelirinden yaklaşık 3 misli fazladır. Türkiye’nin 1994-1998 arası tütün ihracatının genel ihracatdaki payının 5 yıllık süreçte sırasıyla %2.2, %1.6, %2.4, %2.2 ve 1998’de %1.9 dolayında olmuştur. Tarım ürünleri ihracatı içindeki payı ise yıllara göre sırasıyla %16.4, %15.3, %23.0, %21.5 ve 1998 yılında %18.8 oranında gerçekleşmiştir. Bazı siyasilerimizin ve bürokratların iddia ettikleri gibi tütün satışlarından genel ihraç mallarına oranla fazla bir gelir sağlayamadığımız görülmektedir. Devletimiz tütün destekleme politikası ile üreticiyi koruyup siyasilere rant sağlayacağına ülke için daha faydalı bir projeyi aynı parasal güçle hayata geçirebilir. Üreticiye tütün ekim alanlarına başka tarım ürünü ekmesi için gereken teknik bilgi, donanım ve parasal kaynağı sağlayabilir. Böylece tütün ekim alanları devletçe kontrol altına alınarak kalitesiz tütün yetiştirilmesine müsaade edilmez. Ayrıca iç tüketimin azaltılması ve daha çok kaliteli tütün ihracatıyla daha çok döviz girdisi sağlanabilir. Tekel’in 1994-1998 arası ithal ettiği yabancı tütün konusu gündeme geldiğinde 1994 yılında 14,950 ton ithali için 81,406 milyon TL ödenirken, 1995 hariç muntazam artış göstererek 1998 yılına geldiğimizde 2.2 misli artışla 33,180 ton tütün ithali için 2.3 misli artışla 183,118 milyon TL. dışa ödenmiştir. Tütün Ekonomik Konularında kayıplar başlamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı; Tütün Endüstrisi; Politika; Ekonomik Konular.*

TEKEL YAPRAK TÜTÜN İŞLETMELERİ

Türkiye'nin Tütün İhracatının Ülke Gruplarına Göre Dağılımı ve Ülkemizin Tütün Tüketim Tablosu*Tütün Enformasyon Bülteni 2000;445(1):7-58. [Derleme]*

[Özet. K. AGUN]

Türkiye'nin 1999 yılı tütün ihracatı 115,340 ton dolayındadır. Bunun %37'sini Avrupa Birliği ülkelerine, %31'ini ABD'ye, %24 kadarını diğer ülkelere ve %8'ini Birleşik Devletler Topluluğu (BDT)'ye satmıştır. Ülkemizin 6 ve 8 yıllık tütün tüketim tablosuna bakarsak 1990'dan başlayarak sırasıyla 91,710 ton, 101, 592 ton, 94,015 ton, 87,152 ton ve 1994 de 87. 000 tonla yüksek bir trend gösterirken 1995-1996-1997 yıllarında biraz azalarak 79,234 ile 75. 910 ve 75. 254 ton tüketim gerçekleşmiştir. Daha sonra 1998'de 90,564 ton, 1999'da 84,533 ton ve 2000 yılında ani bir yükselişle 129,128 tona ulaşmıştır. Son yıllara doğru ithal tütün için ödenen dövizde muntazam azalış trendi belirgin olup ve Ekonomik iyi bir gösterge olarak dikkati çekmektedir. Ancak bu verilere özel sektör, gümrük ve sınır satışları, korsan imalat ve karaborsa girişleri dahil olmayıp sadece Tekel verilerini kapsamaktadır. 1999 yılı verilerine göre dünya sigara hareketi içindeki ABD'nin relatif önemine bakarsak, ABD'nin ürettiği sigaranın toplam dünya üretimine oranı %11,78 iken, tüketimi %10,46 ve ihracatı ise kendi içinde 1995 yılına göre miktar ve parasal bazda azalış göstermesine rağmen yine %21,02 dolayında olmuştur. Yaklaşık 2 misli fazla olan ihracatın çoğu az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere gönderilmektedir. Böylece gelişmiş ülkeler kendi toplumlarını sigara belasından korur iken geri kalmış ülke halklarını zehirlemeye devam etmekte ve etkinliklerini canlandırmaktadırlar. ABD'ne ihraç edilen şark tipi tütün açısından 3 Balkan ülkesi ile Türkiye mukayese edilirse kabaca diğerlerinden 5-8 misli fazla tütün ihraç ettiğimiz görülmektedir. ABD'de 1995-1999 yılları arası tütün hareketlerine bakacak olursak üretimi-tüketimi-ihracatı muntazam azalış göstermiş ithalatı ise çok hafif artmıştır. Tekel'in ABD'ye tütün ihracı miktar olarak 1995'den 1999 yılına kadar muntazam azalış göstererek 45,486 tondan 11,301 tona ve parasal olarak da 88,049 bin dolardan 34,108 bin dolara gerilemiştir. Miktar olarak %75 ve parasal olarak %61 azalış söz konusudur. Oysa aynı son 5 yıl içinde Türkiye'de özel sektörümüz ünABD'ne tütün ihracı miktar ve parasal değer açısından önemli ölçülerde artış sergilemiştir. Bunun anlamı çok açıktır. Tekel dış piyasada eski öncülüğünü özel sektöre kaptırmış ve yavaş yavaş silinmeye başlamıştır. 1999 yılı verilerine göre dünya sigara hareketi içinde Avrupa Birliği'nin relatif önemine değinecek olursak görürüz ki üretim bazında dünya toplam üretiminin %13.57'sini, ithalat bazında %34.28'ini, ihracat bazında %37.14'ünü ve sigara tüketimi bazında ise %9.65-10.71'ini paylaşmaktadır. AB. ülkelerinde sigara tüketimi son

yıllarda alınan önlemlerle azalırken ithal ettiğinden fazlasını dışarıya satmaktadır. AB. ülkelerinde tütün ekim alanları 1995-1999 arası devamlı azalış göstermiş ve 1995 yılına oranla %7 ve 1998 yılına oranla %2.71 düzeyinde azalmıştır Sigara üretimi açısından AB. ülkeleri kendi aralarında sıralanırsa Almanya %24.18 ile birinci, İngiltere %20.82 ile ikinci, Hollanda %15.62 ile üçüncü, İspanya %10.28 ile dördüncü, İtalya %6.97 ile beşinci sırayı alır. Sigara ithalatı yönünden Fransa %27.16 bile birinci, İtalya %18.86 ile ikinci, İngiltere %13.47 ile üçüncü, Almanya %12.12 ile dördüncü ve Hollanda %7.89 ile beşinci olmaktadır. İhracat açısından ilk sıralarda Hollanda ile İngiltere %29 oranlarında, üçüncü Almanya %19.81 oranında, Fransa %5.66 ile dördüncü sırada pay almaktadır. Gene AB. ülkeleri genelinde tütün üretim miktarları 1998 yılına kadar artar iken 1999 yılında düşmüş fakat 1995 yılı üretimine oranla çok az %0.9 artış göstermiştir. Oysa tütün tüketimi son 5 yıl içinde %15.8 gibi belirgin oranda azalmıştır. Bağımsız Devletler Topluluğu'nun 1999 yılı verilerine göre dünya tütün hareketi içinde relatif önemi tütün üretimde %1.53, sigara üretiminde %6.37, tütün ve sigara ithalatında %13.30 ile %14.51 düzeyinde ve tütün-sigara ihracatları payları ise %3.68 ile %2.18 ve tütün tüketiminde %3.76 düzeyindedir.

Anahtar Kelimeler: *Tütün İthalatı, İhracat ve Kaçakçılığı; Tütün Endüstrisi; Tütün ve Uluslararası Konular.*

TEKEL YAPRAK TÜTÜN İŞLETMELERİ

1999 ve 2000 Yıllarında Tekel ve Özel Sektörün Tütün İhracatı ve Tütün Üretimi

Tütün Enformasyon Bülteni Yayın 2000;446(2):8-54. [Derleme]

[Özet. K. AGUN]

Türkiye'de Oriental tütün üretimi Marmara Bölgesi hariç diğer 4 bölgemizde 1999 yılına oranla 2000 yılındaki tahmini verilere göre belirgin azalış göstermiştir. Yabancı tütünlerden bölgelerimizin tümünde toplam olarak Virginia ve Tömbeki tütünleri azalırken, Burley ve Hasankeyf tütünleri artmıştır. Tekelin 1999 ve 2000 Ocak-Ağustos'u kapsayan sekiz aylık satışlarında ise miktar olarak 2000 yılı ilk sekiz ayında %27.5 oranında direkt ihracat azalışı görülmesine rağmen parasal bazda %21.2 düzeyinde artmış bulunuyor. Özel sektör ise aynı zaman dilimlerinde miktar olarak %42.9 ve parasal yönden de %44.4 azalış göstermiştir. Tekel ve özel sektörün toplam olarak 2000 yılında miktar ve parasal bazda ihracatı 1999 yılı ilk 8 ayındaki değerlerinden takriben %40 azalmıştır. Bu sonuç tütün Ekonomik Konuları açısından tehlike sinyalleri olarak yorumlanabilir. Tahmini veriler ışığında ülkemizde yabancı/yerli tütünde

tablo şöyledir: Üretim merkezleri sayısında oran %8, ekim yapılan köy sayısında %5.3, tütün ekicisi sayısında %0.9, ekilen alan genişliğinde hektar olarak %3 ve tütün üretiminde ton olarak %3.6 dolaylarındadır. Tekel'in 2000 yılı ilk 8 ayında aldığı tütün miktarı toplam 28,885 ton, destekleme yaptığı işlenmiş tütün 148,778 ton yani 5.3 misli civarındadır. Parasal değer bazında ise satın aldığı ve Tekel'in üreticiye ödediği 37,752,402 milyon TL iken destekleme için 5.4 misli fazla para yani 199,510,533 milyon TL harcamıştır. 2000 yılı ilk 8 ayında özel sektör iç pazardan ekiciden Tekel'e oranla miktar olarak takriben %60 daha az tütün almış ve %58 oranında daha az para ödemiştir. Dünya tütün durumu incelendiğinde 1996 yılına oranla 2000 yılında ekim alanları ve tütün üretimi açısından belirgin, tütün tüketimi açısından hafif azalış olduğu görülür. Tütün ithalatı ve ihracatı yönünden hemen hemen eşit değerler saptanırken stoklarda belirgin artış dikkati çekmektedir. Türkiye'de 1995 yılında destekleme için ayrılan para Tekel'in satın alıp ödediğinden takriben %30 fazla iken 2000 yılında bu meblağ %270 oranında artmıştır. Yani 6,463,275 milyon TL ye karşın 150,167,286 milyon TL destekleme yapmıştır. Tekel 1995 yılında ekiciden aldığı işlenmemiş tütün için 11,408,777 milyon TL harcama yapar iken 1999'da 18.5 katı daha fazla 205,697,662 milyon TL ödemiştir. Özel sektör ise aynı yıllarda %12 daha az tütün almış fakat üreticiye 9 kat fazla para ödemiştir. Tekel'in yerli firmalarla direkt ihracat toplam satışları 1995'de miktar olarak 92,205 tondan 1999 yılında 35,859 tona gerilemiş ve azalış takriben %62 düzeyinde olmuştur. Dolar bazında Tekel'in ödediği ise 173,151 bin dolardan 97,598 bin dolara gerilemiştir ki azalış oranı %44,5 dolayındadır. Tekel'in ithal ettiği tütün miktarı 19,231 tondan 1999 yılında 40,330 tona ve ödediği para ise 91,779 bin dolardan 133,353 bin dolara yükselmiştir. Sonuç olarak Tekel Ekonomik açıdan zayıflamakta, tütün ithal etmek suretiyle fazladan para ödemekte ve özel sektör karşısında piyasadan yavaş yavaş silinmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Tütün İthalatı, İhracat ve Kaçakçılığı; Tütün Endüstrisi, Ekonomik Konular.*

EDİTÖR'DEN

Tekel Sigara Sanayii

Tekel Dergisi 1997;11(1):24-25. [Derleme]

[Özet. K. AGUN]

Sigara üretimi ülkemizdeki 7 sigara fabrikasında gerçekleştirilmeye çalışılıyor. Cibali Sigara Fabrikası Aralık 1994'de teknolojisinin eski oluşu ne-

deniyle kapatıldı. 1988'de Tokat Sigara Fabrikası açıldı ve 1996 yılında 23,050 ton dolayında Tekel 2000 sigarası üretti. İstanbul Sigara Fabrikası teknik ömrünü doldurmuş olmasına rağmen işletiliyor ve yıllık kapasitesi 1996'da 24 bin ton/yıla yükseltilmiştir. 1996 yılında sigara üretimi 70,724 tonu filtreli ve 3,011 tonu filtresiz olmak üzere toplam 74,046 ton olmuştur. 1997 yılı sigara üretim hedefi 86,000 ton olarak planlanmıştır. Samsun-Balıca Fabrikası Mayıs/1997'de üretime geçecektir. Akhisar Fabrikası 1993'de açılmasına rağmen hala üretime geçememiştir. 1996 yılı 11 aylık dönemde ürettiğimiz sigaraların dış satımlarından 25,429,511 dolar döviz girdisi sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Tütün Endüstrisi; Ekonomik Konular.

EDİTÖR'DEN

Tekel Balıca Sigara Fabrikası Açılış Töreninden İzlenimler

Tekel Dergisi 1997;11(2):23-32. [Derleme]

[Özet. K. AGUN]

Yurtiçi sigara üretimi 1991 yılından başlayarak 1992'deki azalışı takiben 1996 yılı sonuna kadar 71,699 tondan 85,134, 80,698 ve 73,744 tona yükselmiştir. Mayıs 1997 itibarıyla 7 sigara fabrikasının toplam üretimi filtreli 89,493 ton ile filtresiz sigara 5,500 ton olmak üzere toplam 94,993 ton civarında gerçekleşmiştir. Büyük çoğunluğu sigara fabrikalarının modernizasyonu amacıyla hazırlanan Tekel yatırım projelerinin parasal miktarı 104.7 trilyon TL'dir.

Anahtar Kelimeler: Tütün Endüstrisi; Ekonomik Konular.

TETİKKURT C, KOÇYİĞİT E, AKSAY R.

İçilen Sigara Sayısı İle Serum Teofilinin Düzeyi Arasındaki İlişki

Solunum Hastalıkları 1990;1(ek sayı):2. [Araştırma]

Sigara serum teofilin düzeylerini etkilemektedir. Ancak içilen sigara sayısı ile teofilin yıkım hızı arasındaki ilişki incelenmemiştir. Bu çalışmada hiç sigara içmeyen ve yaşları 18-22 arasında değişen 18 sağlıklı erkekte değişen miktarlarda sigara içiminin serum teofilin düzeyini ne şekilde etkilediği araştırılmıştır. Deneklere 12 saat ara ile uzun etkili oral teofilin 2x200

mg/gün dozunda 6 gün süre ile verilmiştir. Deneklerden 3 ,4 ,5 ve 6.günde sabah dozundan sonraki 3 saat içinde kan örnekleri alındı. Bu süreçte deneklerimiz sırasıyla 5, 10 ve 20 sigara içtiler. Teofilin ölçümleri yapıldı ve görüldü ki, içilen sigara sayısı ile ters orantılı olarak teofilin düzeyleri azalmaktaydı. Bazal teofilin serum düzeyleri 5.2 ± 0.4 mg/ml iken 5 sigara içenlerde 5.0 ± 0.3 mg/ml, 10 sigaradan sonra 4.4 ± 0.5 mg/ml ve 20 sigaradan sonra 3.8 ± 0.7 mg/ml' ye düşmektedir. Bu azalış varyans analizi ve t-testi ile $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bulundu.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

TOKTAŞ S, TOPRAK N, KEPEKÇİ Y ve ark.

Sigara İçen Bireylerde Treadmill Egzersiz Testi Sonuçları

Dicle Tıp Dergisi 1992;19(3-4):124. [Araştırma]

Aterosklerotik Kalp Hastalıklarında erken tanı ve profilaksi hastalık oranında büyük düşüşler sağlamaktadır. Non-invaziv yöntemleren egzersiz testi, KAH'nın erken tanısında yaygınca kullanılmaktadır. Bu amaçla 10 yıldan fazla süre sigara içen 48 erkek ve 2 bayan olmak üzere toplam 50 aterosklerotik kalp hastası gurubu (yaş ort. 43.9 ± 5.9 yıl) ile 18 erkek ve 2 bayandan oluşan toplam 20 kişilik kontrol gurubunun (yaş ort. 43.8 ± 11.0 yıl) Treadmill Egzersiz Testi sonuçlarını kıyaslayan bu çalışma yapıldı. Bruce protokoluna göre maksimal egzersiz testi uygulanan riskli gurubun %28'inde, kontrol gurubunun ise %5'inde test pozitif yorumlandı. Aralarındaki oran 5.6 olup anlamlıydı ($p < 0.05$). Riskli gruptaki efor testi müspet olanların ortalama sigara yaşı 27.25 ± 9.39 paket/yıl iken efor testi menfi olanların ortalama sigara yaşı 21.51 ± 6.41 olup aralarındaki fark anlamlı bulundu.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

TUNCER O.

Sigara Alışkanlıklarının Kişilik Özellikleri

Dirim 1980;55(1-2):8-11. [Derleme]

Sigaraya başlama ve alışma döneminde bireysel psikolojik ve sosyal ortam koşulları çok önemli rol oynar. Sigara içimi bazı kişiler için temel bir gereksinim diğer bazıları içinse destek olabilir. Alışkanlık değişik impulsları

doyuma ulaştırmakta, intrapsişik ve interpersonal defanslara yardım eder. Geçici olarak sigara kullananlar ile sigara alışkanlığı olanları ayırma zorunluluğu vardır. Alışkanlıkta sigaranın içiminden doğan güçlü bir emme doyumunun kişilikle bütünleşmesi söz konusudur. Sigara alışkanlığında oral doyuma ilişkin özellikler vardır. Sigara alışkanlığı saptanan insanlar, kişilik özellikler açısından incelendiğinde davranışsal bazı ortak özelliklerin varlığı dikkati çeker. Örneğin Eysenk; ekstraversiyon ile sigara alışkanlığının anlamlı ilişkisinden söz ederken, sosyopatik ve impulsif özelliklere de dikkati çeker. Bazı araştırmacılar sigara alışkanlığı olanlarda impulsivite özellikleri yanında ilaveten tehlike arama eğilimini de vurgulamıştır. Belligerence, sigara tiryakilerinin kişiliklerinde bağımsız özellikler saptadığını bildirmiştir. Diğerleri ise sigara tiryakilerinin kişiliklerinde genel nevrotik özellikler yanısıra coşkusal labilitenin varlığına değinmişlerdir. Sigaraya alışkın olanların oral özellikleri pekçok araştırmacı tarafından kabul edilmektedir. Heath özellikle sigara tiryakilerinde oral engellemelelerin özel defansif örneklerle yol açtığını belirtmiştir. Ailede çocuk-anne ilişkisi bozuk, soğuk, uzak ve katı tutum sergiliyorsa veya şiddete dayalı ise çocuklar sigara içmeye yönelir. Ayrıca sigara tiryakilerinin merak, rekabet, tehlike arama, otoriteye isyan ve bağdaşamama ve bazı hoş olmayan duygulanmalar gibi özelliklere sahip olduklarını gösterir.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık.

TUNÇ B, AKDOĞAN B, DELİBAŞ N ve ark.

Sigaranın Anne ve Kordon Kanı Lipid ve Lipoprotein Seviyelerine Etkisi

Yeni Tıp Dergisi 1995;12(5):338-340. [Araştırma]

Sigara içen 32 (yaş ort. 25 ± 3 yıl) ve sigara içmeyen kontrol gurubu 43 (yaş ort. 26 ± 2 yıl) olmak üzere toplam 75 hamilede ve bebeklerinin kordon kanlarında lipid ve lipoprotein düzeyleri ölçüldü. Sigara içen anneler ile bebeklerinde total lipid, trigliserid, fosfolipid, total kolesterol ve çok düşük dansiteli lipoprotein kolesterol (VLDL-C) değerleri kontrol gurubundan anlamlı yüksek ve HDL-C seviyeleri anlamlı derecede düşük bulundu. LDL-C düzeyleri açısından aralarında anlamlı fark yoktu. Sigara içilmesinin hem anneyi ve hem de bebeği beraberce menfi yönde etkilediği sonucuna varıldı. Annelerde sigara içiminin aterosklerotik kalp hastalığı riskini arttırdığı kanısına varıldı. Sigarayla alınan nikotinin plasentayı geçerek fetüsü etkilediği, intrauterin dönemde gelişme geriliği, fetal kalp atım hızını, kardiyak outputu ve periferik vazokonstriksiyonu arttırdığını söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

TURGUT T, DEVECİ F, ALTUNTAŞ E, MUZ MH.

Elazığ'da Lise ve Dengi Okul Öğretmenlerine Uygulanan Sigara Anketi Sonuçları

Solunum 2001;3(4): 295-299. [Araştırma]

Önemli bir halk sağlığı sorunu olan sigara içme alışkanlığı toplumun çeşitli kesimlerinde değişik oranlarda saptanmaktadır. Türkiye'de sigara içme sıklığı 15 yaş ve üzerindeki grupta %44.5'dir (erkeklerde %62.8, kadınlarda %24). Sigaraya başlama yaşı 18'in altındadır. Çalışmamızda bireylerin sigaraya başlama yaşı dönemlerinde yüksek oranda etkili olabileceği düşünülen öğretmenlerin sigaraya bakışları ve sigara alışkanlıkları ile ilgili özelliklerini saptamak amacıyla 1999 yılında Elazığ ilinde lise ve dengi okullarında görev yapan 533 öğretmene anket uygulanarak sonuçların tartışılması amaçlandı. Ankete katılan öğretmenler rastgele örnekleme yöntemi ile seçildi. Öğretmenlerin 225'inin (%42.2) sigara içtiği saptandı. Bunların 187'si (%83.1) erkekti. Özellikle yabancı dil (%55.9) ve sosyal branş öğretmenlerinde (%43.9) sigara içme oranının yüksek olduğu saptandı. Sigara içenlerin 110'u (%48.9) 35 yaş üzerindiydi ve %51.5'inin sigara içmeye başlama yaşı 16-20 yaşları arasındaydı. Sigaraya başlama nedenleri içinde özentî ve merak %44.9 oranıyla birinci neden olarak bulundu. Alışkanlık hem erkek (%70.1) hem de kadınlarda (%55.3) halen sigara içme nedenleri arasında ilk sırada idi. %69.3'ünün (156/225) sigarayı bırakmayı düşündüğü saptandı. Öğretmenlerin %48'i (n=108) çocuklarının yanında, %10.7'si (n=24) öğrencilerinin yanında sigara içiyordu. Sonuç olarak bu konuda sigara karşıtı kampanyaların geliştirilmesi, pasif içicilerin ve özellikle 10-20 yaş grubunun korunması ile bu yaş grubunun eğitiminde en çok etkisi olan öğretmenlerin sigara bağımlılığı, zararları ve bırakma yöntemleri konusunda eğitilmeleri gerektiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

TUTUŞ A, KULA M, NADRALI M ve ark.

Sadece Sigara İçenlerde ve Sigara ile Birlikte Alkol Kullananlarda Tc-99m-HMPAO'nın Akciğer Tutulumunun Önemi

Erciyes Tıp Dergisi 1995;17(3):260-265. [Araştırma]

Beyin perfüzyon görüntülemesinde kullanılan ve lipofilik siklikamin yapısında olan Tc-99m HMPAO'nun sigara içenlerin akciğerlerinde tutulduğu bildirilmiştir. Bu tutulumu ölçmek ve alkol kullanımıyla ilişkisini saptırmak amacıyla psikiyatrik hastalık nedeniyle beyin görüntülemesi için müracaat eden 39 hastanın akciğer görüntüleri alındı. Hastalar sigara içmeyen 17, sigara içen 12 ve sigara ile birlikte alkol kullanan 10 hasta olmak üzere üç gruba bölündü. Sigara içenlerde günlük sigara tüketimi 10-40 adet ve sigara içme süreleri 4-47 yıl arasındaydı. 555 MBq Tc-99m- HMPAO'nun intravenöz verilmesini takiben 45.dakikada tüm akciğerleri ve karaciğerin üst bölümünü içine alan anterior toraks görüntüleri alındı. Akciğer ve karaciğer üzerinden alınan ilgi alanlarından akciğer/karaciğer oranları hesaplandı. Gruplar için hesaplanan ortalama oranlar sırasıyla 0.443 ± 0.021 , 0.602 ± 0.030 ve 0.816 ± 0.057 olarak bulundu. Tüm grupların oranları arasında istatistiksel olarak anlamlılık mevcuttu.

Anahtar Kelimeler:Vücuttaki Etkileri.

TÜMERDEM Y ve ark.

Orta Öğrenimdeki Gençlerin Sigara İçmelerindeki Etkinlikler -Medikososyal Bir Çalışma-

İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası 1988;51:197-206. [Araştırma]

Çalışma için İstanbul kentinde düşük, orta, yüksek sosyo-Ekonomik, kültür ve gelir düzeyinde olup da farklı bölgelerde bulunan liselerden basamaklı örnekleme ile 1000 öğrenci seçildi. Rehber öğretmenler yardımıyla yüzyüze görüşülerek uygulanan anket formu soru yanıtları bilgisayarda değerlendirildi. Lise öğrenimindeki gençlerin %9.7'si düzenli, %8.4 kadarı nadiren olmak üzere toplam %18.1'i sigara içiyordu. Bunlar arasından %48.3 öğrencinin sigara içme nedeni özenti iken diğer sebepler daha az oranda görüldü. Bunlardan %38 öğrenci tektük içerek sigaraya başlamıştı. Halen %24.8 oranında öğrenci günde 6-10 adet, %13 kadarı günde 1 paketten fazla sigara içiyordu. Sürekli sigara içen öğrenciler sürekli alkol de alıyordu. Ankara, Samsun, Burdur, İstanbul ve Trakya'da yapılan çalışmalara göre lise çağındaki gençlerin sigara içme oranları bizim bu çalışma sonuçlarından daha yüksekti.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

TÜMERDEM Y, AYHAN B, DİŞÇİ R.

Alkollü İçki ve Sigara İçme Olayının Öğrenimdeki Gencin Yaşamına Etkisi

Bezmi-Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Dergisi
1985;12(3/4):80-81. [Araştırma]

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nin değişik fakültelerinden rastlantısal örnekleme ile seçilen öğrenciler üzerinde yapıldı. Öğrenimdeki gençlerin %21'inin sigara ve %11.5'inin alkollü içkileri düzenli kullandıkları görüldü. Sigara içme ve alkol kullanma olayının okul türüne göre dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlıya yakın sonuçları vardı. Cinsiyet ile sigara içme nedenleri arasında anlamlı ilişki saptanamaz iken alkollü içki kullanma ile cinsiyet arasında $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı ilişki bulundu

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.

TÜMERDEM Y, TEKÖ Ş, AYHAN B.

Metropolitan Bir Kentte İlkokul Evresinde Sigara Araştırması 1-Gecekondu Çocuklarında Epidemiyolojik Çalışma

Solunum Hastalıkları 1990;1(ek sayı):2. [Araştırma]

İstanbul gecekondu bölgesinde 3, 4, 5.sınıfta okuyan %50.2'si erkek ve %49.8'i kız toplam 1019 öğrenciye seçim sandığı denilen yöntemle anket uygulandı. Alınan yanıtlara göre öğrencilerin %22.4'ünün (erkeklerden %31.1'i ve kızlardan %13.6'sı) sigarayı denediği anlaşıldı. Öğrencilere sigarayı ilk verenler %25.1 oranında arkadaşı, %19.1 akrabası ve %9.8 babası. olmuştur. Sigarayı deneyen öğrencilerden 1/3'den fazlası (kızların %20'si, erkeklerin %51.2'si) sigarayı evinden gizlice almaktadır. Deneyen öğrencilerin %14.9'u tiryaki olmuştur. %45.2'si arasına sigara içmektedir. Ebeveynlerin %31.6'sının çocuğunun sigara denediğini bilmesi hayli düşündürücüdür. Halen sigara içen öğrenci sayısı 137 olup (%13.4) bunların %67.2'sinin babası ve %26.3'ünün annesi sigara tiryakisidir. Sigarayı deneyen erkek öğrencilerden 1/5 kadarı kendini büyümüş hissetmekte, %15.2'si "erkek adam sigara içer" fikrind, %15.2'si kendine güven duygusunun arttığını ve efkar dağıttığını söylemekte, %14.3'ü babasına benzemek istediğini ve %12.4'ü arkadaşlarına kendini kanıtladığını bildirmektedir. Kız öğrencilerden sigarayı deneyenlerden %26.8'i güveninin arttığını ve efkar dağıttığını, geri kalan %19.5 kadarı büyümüş hissettiğini bil-

dirmiştir. Oysa %94.3 düzeyinde öğrenci sigaranın sağlık zararlarını bilmektedir. Sonuç olarak sosyal çevre ve özellikle aile ortamının sigaraya başlamada olumsuz etki yaptığı kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

TÜR A.

Sigara İçenlerde Anestezi Uygulaması

Sendrom 1994;6(3):89-92. [Derleme]

Sigara içme alışkanlığı akciğer, kalp gibi organların, kan dolaşımı, immün sistem ve sinir sisteminin fonksiyonlarına çok olumsuz etkileri olan kötü alışkanlıkların en zararlısıdır. Kanser, kardiyovasküler hastalık yada pulmoner hastalıklardan ölüm riski, sigara içenlerde içmeyenlerden %70 daha fazladır. Bronşiyal mukozal sekresyonlarının artışı, trakeobronşiyal sekresyonların atılışının zayıflaması, küçük hava yollarının daralması ve kandaki karboksihemoglobin düzeyinin artması sigara içimiyle direkt ilişkilidir. Sigara içimi, değiştirilebilen en önemli koroner kalp hastalığı risk faktörüdür. Sigara içimi perioperatif morbiditeyi arttıran en yaygın ve temel risk faktörlerinden biridir. Perioperatif ve postoperatif morbiditeyi maksimal geriletmek için operasyondan önce tercihan son 8 haftada pulmoner disfonksiyonu olsun veya olmasın tüm cerrahi hastalarda sigara içiminin kesilmesi gereklidir. Sigarayı kesmekle hastalar, dolaşımdaki karboksihemoglobini elimine edecek, nikotinin kardiyak ve hemodinamik etkilerini azaltacak, trakeobronşiyal sekresyonlarını atacak, küçük hava yolları darlığını geriletecek ve immün fonksiyonlarını geliştireceklerdir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri.

TÜR A, ÜSTÜN E, DEMİRCAN B, ESENER Z.

Sigara İçiminin Postoperatif Komplikasyonlara Etkisi

Ondokuz Mayıs Üni. Tıp Fak. Derg. 1993;10(1-2):1-5. [Araştırma]

Bu çalışmada, sigara içiminin postoperatif öksürük, bronkospazm, baş ağrısı ve boğaz ağrısı üzerine etkileri 160 erişkin olguda araştırıldı. Yaşları 18-75 arasında (ort. 48 ± 18) olan 80 olgu sigara içmeyen grubu (kontrol), 22-72 arasında (ort. 39 ± 13) olan 80 olgu da sigara içen grubu oluşturdu. İki grup yaş, ASA fiziksel durum (I-II), anestezi süresi, narkotik ve anestetik ajan kullanımı ve ayılma koşulları bakımından benzer durum-

daydı. Olgulara premedikasyonda atropin (0.01 mg/kg)+petidin (1 mg/kg), indüksiyonda tiyopental (6-8 mg/kg)+ verküronyum (0.1 mg/kg) ve anestezi idamesinde O₂-N₂O-izofloran (%33-66-1) inhalasyonu uygulandı. Postoperatif dönemde bir saat süreyle derlenme odasında öksürük ve bronkospazm oluşması yönünden izlenen olgular 24 saat sonra da boğaz ağrısı ve baş ağrısı olup olmadığı yönünde sorgulandı. Elde edilen bulgular iki grup arasında karşılaştırıldı. Sigara içmeyen ve içen gruplarda sırasıyla öksürük %1.3 ve %37.5, bronkospazm %1.3 ve %21.3 sıklıkta ve gruplar arası fark çok anlamlı bulundu (p<0.001). Aynı sırayla boğaz ağrısı %48.8 ve %67.5 sıklıklarda ve fark anlamlı (p<0.01) bulunurken baş ağrısı %40.0 ve %33.8 sıklıklarda, fark ise anlamsız (p>0.05) bulundu. Sonuçta, sigara içiminin postoperatif derlenme sırasında önemli derecede öksürük ve bronkospazma daha sonraki dönemde ise boğaz ağrısına yol açtığı, bu nedenle operasyona gidecek hastalarda operasyon kararı alındığı andan itibaren terk edilmesi gerektiği kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

TÜRK A.

Sigaranın Dumanı II

Tarih ve Toplum 1989;11(66):47-50. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütünün Tarihi.

TÜRKDOĞAN K.

Sigara ve Tehlikedeki Sağlığımız

Kültür No 1991;84:46-47. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Politika.

EDİTÖR'DEN

Türk Tütününün Dünü-Bugünü-Yarını (Tütün Ekspertleri Derneği Sempozyumu)

Tekel Dergisi 1999;1(13):16-22. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün Endüstrisi; Ekonomik Konular; Politika; Tütünün Tarihi.

TÜTÜN PLATFORMU ÜYELERİ

Tütün Platformu Basın Bildirisi

Yeşilay 1997;768:4. [Derleme]

Philip Morris-Sabancı ortaklığı olan Philsa'nın yeni genel müdürü olan Bay Marco Terribilini 4 Eylül 1997 günü yaptığı basın tanışma toplantısında, Türkiye'nin büyük potansiyele sahip bir pazar olduğunu, Tekel'in topyekün özelleştirilmesi gerektiğini ve ülkemiz nüfusunun 45 yaş altı genç kesiminin %82 oranında olduğunu belirtmesi, sigara satış hedeflerini gençlere kaydıracağı izlenimi vermesi açısından çok düşündürücüdür. ABD gibi büyük ülkelerden kovulan bu uluslararası dev sigara şirketlerinin sigara harmanlarında %85 flue-cured ve Burley tütünü içeren Amerikan sigaralarının Türkiye pazarına hakim olması, Türk tütün üreticilerinin işsiz ve parasız bırakacaktır. Ekonomik Konularımız fena halde zarar görebilir. Yeşilay Cemiyeti, Tütün Platformu'nun bu ortak görüşünü benimsemekte ve savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tütün Endüstrisi; Ekonomik Konular; Politika.

TÜTÜNCÜOĞLU İ.

Sigarayı Bırakmada Doğal Beslenmenin Rolü

Yeşilay 2000;794:7.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

TÜZÜN B, SERDAROĞLU S, TÜZÜN Y.

Rekürren Aftöz Stomatitte Sigara Kullanımının Etkisi

Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi 1990;24(2):107-109. [Araştırma]

Sigara içiminin bazı aftöz stomatititli olgularda remsiyon sağladığı bildirilmiştir. Gerek gebeliğin ve gerekse sigara kullanmanın oral keratinizasyonu arttırmak suretiyle rekürren aftöz stomatitte remisyon sağladığı belirtilmiştir. Biz bunlar arasındaki ilişkiyi 34 olguda araştırdık. Olgularımızın %47.1'i erkek ve % 52.9'u bayandı. Ortalama yaşları 31.7 ± 9.8 yılı. %67.6 olguda minör tipte ve %29.4 olguda majör+minör aftöz stomatit birlikteydi. Aftlı hastalarımızdan %8.8'i sigara içerken kontrol grubundaki olgulardan %25.6'sı sigara kullanmaktaydı. Aradaki fark $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıydı. Sigaranın aftöz ülserler üzerinde pozitif etkisi olduğu düşünüldü.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri.

UÇGUN İ, ERGİNEL S, ELBEK O, ÖZDEMİR N.

Oto ve Mobilya Boyacılarında Sigara Alışkanlığı ve Mesleksel Astım Üzerine Etkisi

Solunum Hastalıkları 1998;2:4:593. [Araştırma]

312 boya işçisi çalışma kapsamına alındı. Meslek astımı olan 23 işçi ve diğerleri sigara alışkanlığı açısından incelendi. 312 işçiden %80.5 kadarı ortalama 11.1 paket/yıl sigara içerken mesleksel astımı olan işçilerde ortalama 17.9 paket/yıl ve geri kalanlarda 10.7 paket/yıl sigara tüketimi saptandı. Aralarında anlamlı fark vardı ($p < 0.01$). Sigaraya başlama yaşı boyacılar 16.4 yıl iken mesleksel astımlılarda 15.1 yıl civarındaydı. 18 yaş altı sigaraya başlayanlar boyacılar %75.0 iken astımlılarda %93.0 oranında bulundu ve aralarındaki fark $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıydı. Sigara içen mesleksel astımlılarda semptomlar çok fazla olup FEV1 beklenen değer %80.0'i civarındaydı. Sigara dumanı ve boyanın toksik etkisi nedeniyle, mesleksel astım bu işçilerde daha sık gözleniyordu

Anahtar Kelimeler: Astım, Allerji; Vücuttaki Etkileri.

UÇGUN İ, ÖZDEMİR N, METİNTAŞ S ve ark.

Üniversiteye Yeni Başlayan Öğrencilerde ve Ailelerinde Sigara Alışkanlığı: Dört Yıllık Kohort Çalışmasının İlk Sonuçları.

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1999;47(3):305-310. [Araştırma]

Osmangazi Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerine yeni kaydolun öğrencilerden oluşan ve 4 yıl boyunca izlenmesi planlanan kohort çalışmasının ilk yıl sonu verileri değerlendirildi. Yeni müracaat eden 1575 öğrenci standart anket formuna yanıt verdi. Tüm öğrencilerin %82.8 kadarı sigara içmez iken %7.2'si günde 1 sigaradan az olmak üzere arasıra ve %10.0 kadarı düzenli sigara içiyordu. Üniversiteye yeni kayıt olan gruptaki erkek öğrencilerden %14.5 kadarının, bayanlardan ise daha azının yani %4.0'unun düzenli sigara içtikleri saptanmıştır. Bu grup öğrencilerden %1.9 kadarında genç yaşlarda sigaraya bağlı şikayetlerin başladığı gözlenmiştir. Tıp Fakültesi'ne kayıt yaptıran öğrencilerin sigara içme sıklığı %5.2 ile bütün öğrenciler arasında en düşük düzeydeydi. İleri yaşlar, erkek olma, annenin yüksek eğitimi olması, evdeki diğer bireylerin sigara içmeleri bu öğrencilerin sigara içme risklerini arttırmaktaydı. Ülkemizde gençler arasında sigara alışkanlığının en önemli ve yaygın bir halk sağlığı sorunu olduğu sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

UÇMAN M.

Akdeniz Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencileri ve Hemşirelerinin Sigaraya İlişkin Bilgi ve Uygulamalarının Saptanması

Ege Üniv. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1993;9(2):173-177. [Araştırma]

Sigara içmenin zararlarını saptamak amacıyla bir çok araştırmalar yapılmıştır. Sigaranın pek çok hastalıklara ve ölümlere yol açtığı bu araştırmalarla gösterilmiştir. Birey, aile ve toplumun sağlığı kişilerin kendi sağlığını koruması ile mümkündür. Ancak bu kişinin sağlığını riske sokan faktörlerden arındırılması ile gerçekleşebilir. Sağlık personelinin kişiyi, aileyi ve toplumu riske atan sigara konusunda halka sağlık eğitimi yapması gerekmektedir. İnsanlar model olarak bilgi aldıkları kişilerin konuya gerçekten inanıp inanmadıklarını görmek isterler. Bu nedenle Üniversitemiz Hastanesinde çalışan hemşireler ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerini kapsayan bir

araştırma planlanmıştır. Bu araştırma kişi ve ailesinin sigara içmeye ilişkin bilgi, tutum ve uygulamalarına yöneliktir. Veri toplamak için düzenlenen anket formları deneklere verilir cevaplandırıldıktan sonra geri toplanmıştır. Deneklerimiz 18-22 yaş aralığındadır. Mezun hemşireler çalışma grubunun %39'unu, öğrenci hemşireler %33.5'ini, tıbbi laboratuvar öğrencileri %20'sini ve ebelik öğrencileri ise grubun %7.5 kadarını oluşturmaktadır. Mezun hemşirelerin %41.4'ü, öğrenci hemşirelerin %28.2'si ve ortalama %33.3 kadarı sigara içmektedir. İçipte bırakanların oranı ise mezun hemşirelerde %7.1 ve öğrencilerde %5.3 dolayındadır. Çalışmaya katılanların anne, baba ve eşlerinin sigara içme ve içmeyişlerine göre dağılımını irdelersek görürüz ki sigara içen hemşire grubunda babası içenler %60.2, annesi içenler %10 ve eşi içenler %61 dolayında yüksek oranlardadır. Sigara içen öğrencilerde ise babası içenler %50, annesi içenler %15 dolayındadır. Gerek mezun ve gerekse öğrenci hemşirelerle diğer sağlıklılar sigaranın zararları konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Sigara alışkanlığının önlenmesi konusunda da bilgileri yeterli değildir. Sağlık personelinin halka eğitim verebilmeleri için öncelikle kendilerinin sigaranın zararlarına inanmaları ve bunu yaşamlarında uygulamaları şarttır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

UĞUR M.

Sigara Alışkanlığında Psiko-Farmakolojik Unsurlar

Yeni Sempozyum Özel Sayısı 1986;24(2/3):32-39. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Nikotin ve Bağımlılık.

UĞUR Ö.

Gebelikte Sigara Kullanımının Zararları

Yeni Sempozyum 1989;27(4):39-47. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

ULUDAĞ ONKOLOJİ DAYANIŞMA DERNEĞİ

Toplumumuzda Sigara Kullanımı*Göğüs Hastalıkları Bülteni 2000;7:16-17. [Derleme]*

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

ULUDAĞ ONKOLOJİ DAYANIŞMA DERNEĞİ

Toplumumuzda Sigara Kullanımı*Kanser Gündemi 1999,4:142-150. [Derleme]*

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

ULUKUŞ M.

Sigara ve Gebelik*İzmir Göğüs Hast. Hastanesi Dergisi 1988;3(5):63-64. [Derleme]*

Nikotin gebelerde vee plasentadan alım dozuyula orantılı olarak etkili olur. Erken düşüklere, erken doğumlara, ölü ve anomalili doğumlara neden olur. Nikotin plasenta bariyerini geçer. Arteriel spazm yapar. Plasentada geniş kalsifikasyonlara neden olur. Fetüse gelen oksijen, aminoasitler ve diğer besinlerde azalma, CO₂ ve metabolik atıklarda artış gözlenir. Fetüsün vital kapasitesini daraltarak ya ölümüne yada suboptimal zor koşullarda anne karnında yaşamını sürdürmesine neden olur. Hipoksik fetüsde enerji temini güçleşir. Yedek enerji harcanır, kilo ve vücut ölçüleri yönünden eksik tartılı yeni doğan bebekler gelişir. Bu bebekler hypotrophe veya dismatüre diye tanımlanır. Hiç sigara içmeyen annelerin az gelişmiş yeni doğan bebek oranı %8.4 iken günde 1-5 sigara içen annelerin bebeklerinde %11'e, günde 6-10 sigara içen annelerin bebeklerinde %14.1 ve 10'dan fazla sigara içenlerin bebeklerinde %16.7'ye yükselmektedir. Termine ulaşan bebeklerde fetal ağırlık ortalama 200 gram ve boyu 1 cm, kafa çevresi yaklaşık 1 cm düşük bulunmuştur. Apgar skor değerlendirmesi 7 üzerinde olan bebeklerin oranı sigara içmeyenlerde %86 iken içenlerde %85 saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

ÜMİTKAN G.

Sigaranın Zararları

Yeşilay 1977;522:9-12. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

ÜNAL M.

Sigara Bağımlılığı -Ruhsal-Toplumsal Yönleriyle-

Çukurova Üni. Tıp Fak. Derg. 1988;13(4):595-600. [Derleme]

Kişilik özelliğimizi, insan ilişkilerimizi, günlük yaşamımızı belirleyen önemli davranışlar alışkanlıklarımızdır. Bu yazıda da sigaraya bağımlılığının tanımı, geçmişi, epidemiyolojisi, nedenleri, kliniği, tedavi ve önleme yolları tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık.

ÜNSAL M, UĞURMAN F, SEYFİKLİ Z ve ark.

Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Merkezi'nde Primer Akciğer Kanseri Tanısı Konan Bir Grup Hastanın Değerlendirilmesi

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1992;6(1):14-17. [Araştırma]

1989 yılında Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Merkezi'nde primer akciğer kanseri tanısı ile yatan 176 hastanın dosyası retrospektif incelendi. Bu olguların akciğer kanserleri hücre tipine göre dağılımında yassı epitel hücreli %52, küçük hücreli %21, adenokanserler %15 ve büyük hücreli %3 oranındaydı. Akciğer kanserli hastaların %78 kadarı erkek ve %22'si bayandı. Erkeklerde yassı epitel ve küçük hücreli kanserler %87 ve %84 oranlarında görülürken bayanlarda %63 oranında adenokanserler ve %33 düzeyinde büyük hücreli kanserler görüldü. Tüm hastalarımızın ortalama sigara kullanma süreleri 25 yıl olup günde 20 sigara içiyordu. Tiryakilerde sigara ile akciğer kanser hücre tipleri arasındaki ilişki arandığında yassı epitel hücrelilerin %90 gibi çok yüksek oran-

da sigara içenlerde ve %10 düzeyinde içmeyenlerde görüldüğü anlaşıldı. Gene sigara içenlerde küçük hücrelilerin görülme sıklığı %74.5 ve adenokanserlerin ise %59 oranındaydı. Sigara içmeyen kanserlilerde en çok %41 oranında adenokanserler ve ikinci sırada %25.5 ile küçük hücreliler görülüyordu. Adenokanserler daha çok bayanlarda sık gözleniyordu. Sigara içimi akciğer kanserinde önemli bir risk faktörüdür. Yassı epitel ve küçük hücreli akciğer kanserlerinin gelişiminde sigara içiminin etkisi daha fazladır. Tiryakilerde günde içilen sigara sayısı, dumanı içme ve kullanım süresi arttıkça risk de o oranda artmaktadır. Adenokanserler sigara içmeyenlerde daha sık görülür. Olgularımızda da yassı epitel hücreli kanserliler %90 oranı ile en fazla, adenokanserliler ise %59 oranıyla en az sigara içen grupta görüldü.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri.

ÜNÜVAR N, SERTER R, GÜRSOY G, ARAL Y.

Sigara İçiminin Graves Hastalığı Seyrine Etkileri

Türkiye Tıp Dergisi 1996;3(3):155-159. [Araştırma]

Graves hastalığının (GH) oluşumunda ve seyrinde değişik çevresel ve genetik etkenler rol oynamaktadır. Sigara içiminin hastalığın seyrinde bir risk faktörü olup olmayacağını araştırmak amacıyla yaptığımız bu çalışmaya GH tanısı ile takip edilen ve sadECE Antitiroid ilaç tedavisi alan 62 hasta alındı. Hastaların sigara içme durumları dosya kayıtlarından ve ayrıca ayrıntılı bir soru formu ile tesbit edildi. Sigara tüketimi açısından vakalar 4 gruba ayrıldı. Bütün hastalarda, tanı sonrası antitiroid ilaç tedavisi ile remisyona sağlama süresi, remisyona sonrası antitiroid ilaç tedavisi kesilmesini takiben nükse kadar geçen süre ve 5 yıl boyunca oluşan nüks sayısı tespit edildi ve değerlendirme parametreleri olarak alındı. Yapılan analizler sonucunda sigara içenlerde içmeyenlere göre, istatistiksel olarak anlamlı derecede remisyona daha geç başladığı, remisyona süresinin daha kısa olduğu ve nüks sayısının daha fazla olduğu belirlendi ($p < 0.05$). Sonuçlar, GH'nin seyrinde sigaranın önemli bir olumsuz faktör olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri.

VANÇELİK S, GÜRAKSIN A, İNANDI T.

Erzurum İli Sağlık Ocaklarında Çalışan Personelin Sigara İçme Sıklığı

Atatürk Üniversitesi Tıp Dergisi 1999;31(2):75-80. [Araştırma]

Sağlık çalışanlarının, toplumun sağlık eğitiminde başarılı olabilmeleri için sağlık konusunda riskli davranışlardan kaçınması ve tutarlı bir davranış sergilemesi gerekmektedir. Sağlık ocağı çalışanlarında sigara alışkanlığını belirlemek amacı ile, Erzurum il sınırları içerisinde bulunan sağlık ocakları personelinin tümüne posta yolu ile soru kağıdı gönderildi ve toplam 933 (%88.0) kişi ankete yanıt verdi. Dünya Sağlık Örgütü'nün sınıflamasına göre katılımcıların %50.4'ü sigara tiryakisi olup, 30-34 yaş grubunda en yüksektir (%62.7). Sigara içme sıklığı erkeklerde %58.5, kadınlarda %37.3 olarak tesbit edilirken mesleğe göre %63.9 ile tıbbi sekreterlerde en yüksek saptanmıştır. Ailede sigara içen birinin olması ve sigara içen yakın arkadaşın varlığı sigara içme sıklığını önemli ölçüde artırmaktadır. Sigara içmeyenlerin %88.7'si buldukları ortamda sigara içilmesinden rahatsız olduklarını, %68.9'u ise sigara içenleri uyardıklarını belirtmişlerdir. Sigara içen katılımcıların %64.2'si sigarayı en az bir kere bırakmayı denediklerini, %66.6'sı ise bırakmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Sağlık personelinde saptanan sigara içme sıklığının toplumun diğer kesiminden farklı olmaması halkın sağlık eğitiminde olumsuz etki yaratmaktadır. Bu nedenle sağlık eğitiminde üzerinde önemle durulması gereken konu sağlık personelinin sağlık eğitimidir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

VURAL N, KARAKAYA A, EKE BENAY C.

Sigara İçiminin Göstergesi Olarak Nikotin ve Tiyosiyanat Tazini

Türk Tıp ve Eczacılık Dergisi 1988;12(1):91-95. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

VURAL N.

Türk Tütünlerinde Kanserojenler

Tüberküloz ve Toraks 1980;28(3-4):199-208. [Derleme]

Sigara dumanındaki kanserojen maddelerin önemli bir bölümü polisiklik aromatik hidrokarbonlar grubundandır. Bunların kanserojen etkilerini sigara katranındaki diğer kanserojen kimyasallar ve çevreden gelen ko-faktörlerin arttırdığı düşünülmektedir. Sigara dumanında ayrıca 5mg nikotin yanısıra 100 mg nor-nikotin mevcuttur. NO, NO2 nitrosaminleri oluşturarak kanserojenik aktivite yaratırlar Polonyum 210'un kanserojenik etkisi olduğu ileri sürülmektedir. Günde 2 paket sigara içenlerin akciğerlerindeki polonyum 210 miktarı baz değerinin 7 katına ulaşmıştır. Türk tütünlerinde kanserojen maddeler araştırılmış ve kondensatında 3,4-benzpiren 9.78qgr/100 sigara ile 1.2 benzantrisen 15-25 qgr arasında bulunmuştur. Filtreli Türk sigaralarında PAH'lar analımlı ölçülerde düşük bulunmuştur. Arsenik, Nötron Aktivasyon Yöntemi ile araştırılmış ve Türk sigaralarında 2 PPM'in altında bulunmuştur. Önemli değildir. Sonuç olarak tütün dumanı ve sigara kondensatında mevcut en az 2000 kimyasal madde içinde pek çok potent kanserojenler yani PAH'lar, akrininler, dibenzakarbazol nitrosominler, Polonyum 210 vs. saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri; Diğer Kanserler.

VURAL N.

Sigara ve Karboksihemoglobin

Tüberküloz ve Toraks Mecmuası 1980;28(3-4):203. [Araştırma]

Sigara içenlerde kanlarındaki COHb düzeyi artmaktadır. Sigara dumanında CO %2 volüm kadardır. Hiç sigara içmeyenlerin kanında COHb düzeyi %2'ye kadar çıkabilir. Günde yarım paket (10 tane) sigara içenlerde COHb düzeyi %2.3-3.8 iken günde yarım-2 paket sigara içenlerin kanında %5.5-6.9 COHb düzeyi olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada hiç sigara içmeyenlerin kanında ortalama COHb düzeyi %1.47-1.78 bulunurken, 1-2 paket sigara içenlerin kanında %2.72-3.18 COHb saptamıştır. Sonuçlar diğer araştırmacılarınkı ile uyumludur.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Karbon Monoksit.

YALÇIN S.

Sigara Dumanının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri

Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi 1998;7(6):187-188. [Derleme]

Bu yazıda önemli bir çevre kirleticisi olan sigara dumanının, çocukların solunum yolu hastalıkları üzerine etkisi, solunum yolu hastalıkları dışında-

ki etkileri, çocuklarda sigara içme durumu ve çocukların ve gençlerin sigaraya başlamamalarını sağlayacak öneriler ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

YAMAN M, ÇAĞLAR P.

Türk Tütünlerinin Yanma Yeteneğini Etkileyen Kalsiyum ve Mağnezyum İçerikleri

Doğa Türk Kimya Dergisi 1992;17(Ek Sayı):25-29. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün Ürünleri, Katkılar ve Radyoaktivite

YARDIMCI S, ERGÜN A, KÖSE KS.

Sigara İçiminin Sigara Alışkanlığı Olmayan ve Olanlarda Dolaşım Sistemi Üzerine Akut Etkileri

Ankara Üniv. Tıp Fakültesi Mecmuası 1992;45(2):207-214. [Araştırma]

Bu çalışmada tek bir sigara içiminin sistolik kan basıncı, diyastolik kan basıncı ve kalp atım sayısı üzerine yaptığı etkiler araştırıldı. Sigara içmeyen genç ve erişkinlerde, her üç değerinde de artış önemli bulundu. Sigara alışkanlığı olan gençlerde diyastolik kan basıncı ve kalp atım sayısı artışı önemliydi. Sigara kullanan erişkin grupta ise sadece kalp atım sayısı artışı önemli bulundu. Sigaranın dolaşım sistemi üzerine yaptığı etkiler çeşitli faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Sigara içmeyenlerde sigaranın akut etkileri daha belirgindir. Sigara içme alışkanlığı olanlarda ise kronik etkiler daha önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

YAYCIOĞLU A.

Tütün ve Periferik Tıkaçıcı Damar Hastalığı

Tüberküloz ve Toraks Dergisi 1980;28(3-4):144-148. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri.

YAZGAN R.

Zehirleniyorlar

Yeşilay Dergisi 1998;781:32. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Çevresel Tütün Dumanı.

YEŞİL M.

Sigara ve Kalp Hastalıkları

İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesi Dergisi 1988;3(5):52. [Derleme]

Sigarada istenmeyen ve zararlı etki oluşturan gazlar arasında CO, CO₂, N₂O, amonyak, H₂S, nitrozaminler, nitritler, alkoller, hidrokarbonlar, aldehidler, ketonlar ve diğer azotlu bileşikler sayabiliriz. Partikül fazında ise su, nikotin ve katran vardır. Kardiovasküler hastalık nedeni CO ve nikotindir. Nikotin katekolamin salınımını uyarır, kalp atım sayısını, kan basıncını ve myokardın O₂ gereksinimini artırır. CO ise COHb yaparak O₂'nin dokulara taşınmasını engeller. Myokarda iskemi yapar. Nikotin+CO birlikte ventriküler fibrilasyon eşiğini düşürür. Nikotinin stimüle ettiği katekolaminler serbest yağ asitleri ile trombosit agregasyonunu artırır. Ateroskleroza yardımcı olur. CO sonucu gelişen hipoksi lipid girişine engel olarak endotelial bariyeri bozar. Bu ise aterogenezisin önemli mekanizmasıdır. Sigara içme koroner damarlarda spazmı presipite eder. HDL-kolesterolü ve PGI₂'yi azaltır. ve koroner arter hastalığına zemin hazırlar. Sigara içimi hipertansiyonlularda malign hipertansiyon ve renal arter daralması riskini arttırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları; Vücuttaki Etkileri.

YEŞİLAY CEMİYETİ

Sigara Üzerinde Oyunlar

Yeşilay 2000;805:17-18. [Derleme]

Türk-İş ülkemizde yabancı sigara şirketleri ve yerli ortaklarının sigara reklamı yaptıklarını ortaya koydu. “Neden yabancı sigara içiyoruz” adlı kitapçıkta adı geçen şirketlerin gençlerin gittikleri bar, kafeterye ve kahvelerde ışıklı panolar-çakmaklar-kültürlere-kibritlerle gizli gizli sigara reklam yaptıkları belirtilmektedir. Amerikan Patent Dairesi, ABD’de 4 sigara üreticisi şirketin, web sitelerinde sigaranın kötü etkisini ve öldürücü olduğunu kamuflej eden çabalara yöneldiği bildirilmiştir. Bu firmalar sigaranın daha sempatik ve pis kokusunu gidercek yeni katkı maddelerinden söz eder. Hatta yarış maskesi altında Formula-I yarışlarında sigara reklamını yaptıkları ve bu nedenle AB. ülkelerinde peyderpey azlatılarak 2006 yılında bu otomobil yarışlarının yasaklanacağı bildirmektedir. Sigara şirketleri şimdiden Formula-I yarışlarını 3.Dünya ülkelerinde ve Türkiye’de yapmayı hedeflemişlerdir. Prof. Bilir bu yarışların ülke turizmi ve tanıtımına hiçbir katkısı olmadığını söylemektedir. Çünkü bu yarışlarda ülke tanıtımı değil sadece yarış pisti ve seyirciler gösterilmektedir. Oysa bu yarışlarda bol bol sigara reklamı yapılıyor. 90 dakika süren bu yarış programında 6000 kez yani saniyede 1’den fazla sıklıkta sigara logoları ve isimleri izleyicilerin dikkatine sunuluyor. Prof.Dağlı ise Floransa’da düzenlenen Dünya Akciğer Sağlığı Kongresi’nde “Tütün Kontrolü Çerçeve Anlaşması” yasasına destek istemiş ve şimdiye kadar yapılanlar ile çalışmalarımızı altı olmayan bir kovaya su doldurmaya çalışmakla eş olduğunu belirtmiştir. Prof.Kocabaş Türkiye’de ortalama 25 milyon kişinin sigara içtiğini ve bunların %50’sinde kronik bronşit ve %15’inde KOAH görüldüğünü belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler:

YEŞİLAY CEMİYETİ

Yeşilay Haftası’na Girerken: Çalışmalarımız ve Endişelerimiz

Yeşilay 1997;759:3. [Derleme]

Editör bu baş makalesinde ülke genelinde özellikle sigara konusunda 1996-97 eğitim döneminde okullarda ve halk eğitimde yaptıkları seminer, konferanslar, föküman ve kaset dağıtımlarıyla sigara mücadelesi yaptıklarını belirtmiş ve çocuklarımızın sigaradan, kolalı içkilerden koruması gerektiğine işaret etmiştir.

Anahtar Kelimeler:

YEŞİLAY CEMİYETİ

Rakılı Sigara “Aslan Sütü”

Yeşilay 1997;759:23. [Derleme]

Editör yabancı şirketlerin insanları sigaraya bağımlı kılmak için akla gelmedik her çareye başvurduğunu ve buna karşın devletin önlem alması gerektiğini vurguluyor. Vatandaşlara sigaradan korunmak için önemli uyarıları 5 başlık altında sunduktan sonra çocuklara yönelik “sigara ciklet” tuzağına çok dikkat edilmesi gerektiğine değiniyor.

Anahtar Kelimeler: Tütün Kontrol Organizasyonları.

YEŞİLAY CEMİYETİ

Ömeri Taksit Taksit Kestiler ve Sigara Dövizleri

Yeşilay 1997;759:33-34. [Derleme]

Editör, sigaranın zararları konusunda çok güzel 40 dolayında döviz hazırlamış ve ayrıca Erzurum’da 10 yılda 32 ameliyat geçiren 43 yaşındaki 7 çocuklu bir babanın kol va bacaklarının ağaç gibi budandığını çok çarpıcı bir haber olarak sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tütün Kontrol Organizasyonları.

YEŞİLAY CEMİYETİ

Basın Bülteni: İç Pazar, Yabancı Firmalardan Kurtarılmalıdır

Yeşilay 2000;801:4. [Derleme]

Tekel disipline edilerek reklam, kar ve sürüm yarışına sokulmayarak, sadECE Alkol ve sigara bağımlılarının zaruri ihtiyacını karşılamak üzere yerinde bırakılmalıdır. Geçmişte akla gelmedik oyunlarına şahit olduğumuz yabancı tütün şirketleri ve özel teşebbüsün frenlenmesi, hatta yapılacak ciddi ve planlı çalışmalarla yabancı firmaların tasfiyesine gidilmesi ülkemizin, toplumumuzun sağlığının korunması açısından çok isabetli bir tutum olacaktır. Bu görüş benimseyen Yeşilay Derneği şu sıralar bu fırsatların kaçırılmak üzere olduğunu vurgulamaktadır

Anahtar Kelimeler: Tütün Kontrol Organizasyonları.

YEŞİLAY CEMİYETİ

Bağımlılarını Problem Yükü Haline Getiren:SİĞARA

Yeşilay 1997;759:15-16. [Derleme]

Sigara içen insan önce kendisini, sonra ailesini ve sonrada çevresi ile toplumu rahatsız etmekte ve bir problem kaynağı olmaktadır. Sigara içen kişi yaşadığı çevreyi kirletir. Sigara kapalı mekanlarda önemli hava kirleticisidir. Gerek hamilelik öncesi ve gerekse hamilelik sırası ile emzicilik döneminde sigara ve alkol kullanan anne ve evde sigara içen babalar çocuklarının hayatlarına, kaderlerine kasteden kişilerdir. Sigara içen yetişkinler, gençler ve çocuklar için kötü örnek olmaktadır. İkrâm edilen bir sigaranın geri çevrilmesi en iyi bir davranış olup kesinlikle nezaketsizlik değildir. WHO verilerine göre 1992 yılında ABD’de sigaradan 440,000 kişi ölmüş olup 53,000 insan pasif sigaradan hayatını kaybetmiştir. WHO’ya göre Türkiye’de 160,000 insan sigara içiminden ve ayrıca 40,000 çocuk ve ergin pasif sigara dumanından hayatını kaybediyor. Ülkemiz sigara tüketiminde dünya beşincisidir. Dünya genelinde kişi başına sigara tüketimi ortalaması 1.0 kg iken ülkemizde 1.5 kg/kişi dolayındadır.

Anahtar Kelimeler: Tütün ve Uluslararası Konular, Politika.

YETKİN Y.

Fizyolojik Çevrenin Korunması ve Sigara İçimi İle Tütün Üretimi ve Biyoloji Eğitimi Arasındaki İlişki

Sağlık Bilimleri Araştırma Dergisi 1992;3(5):99-110. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Tütün Ürünleri, Katkılar ve Radyoaktivite.

YILDIRIM R.

Sigara ve Toplum

Bilim ve Teknik 1988;21(4):18-24. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

YILDIRIM R.

Sigara mı? Sağlık mı? [Derleme]

Bilim Teknik 1988;33(244):3-10.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Tütün ve Uluslararası Konular.

YILDIZ K.

Hekimlerin Sigara İçimi Azaltılabilir mi?

Hekim Forumu 1997:6(121):30. [Derleme]

Benetton'un Colors dergisi son sayısını sigara zararlarına ve sigara içimine ayırdı. Ülkemizde 1996 Kasımında Tütün Yasası kabul edildi. Yasağa uymayanlara 10 milyon TL ceza uygulanacağı bildirildi ama biz alındığını görmedik. Bu yasanın gene de faydası oldu. Şöyleki, 1. Şehirler arası toplu taşıma araçlarında artık yolcular sigara içmiyor. 2. Yasa sigaradan rahatsız olanları içenleri uyarma konusunda yüreklendirdi. Ama bazı sigara tiryakileri kendilerini uyarınları faşizan diye suçlamakta. 3. Yasanın getirdiği para cezası kapalı yerlerde sigara içilmesinde psikolojik bir baskı oluşturdu. Ama idarecilerin menfi tutumları ile bu psikolojik baskı zamanla azalabilir. 4. Yasanın sonuçlarını henüz ayrıntılı bilemiyoruz. WHO'ya göre Türkiye'de 22 milyon kişi sigara içiyor. Çocukları saymazsanız sigara tiryakileri çoğunlukta oluyor. Gözlemlerimiz sağlık çalışanları ile hekimler arasında sigara tiryakilerinin sayısının azalmadığına işaret ediyor. Doktorların sigara içmeleri tütün şirketleri için bulunmaz bir propoganda malzemesi. Tıpkı sanatçılar ve modellerin sigara tütürmeleri gibi. Nikotin bağımlılığı konusunda halk ve hatta hekimlerimizin bile eğitimleri sınırlı. Ülkemizde iyi bir kanser kayıt sistemi yok.. Bizde kanser kayıt formlarının en temel sorunu kişinin sigara tüketimine dair bilginin olmayışdır. Hastane ve polikliniklerde doktor odalarında sigara içilmesi kesinlikle yasaklanmalıdır. Sigara karşıtı çalışmalarda öncelikle hekimleri ve eğitimcileri eğitmemiz gerekli. Hekim davranışlarını değiştirmeye yönelik bir ortak çaba içine girmeliyiz. Verilerden, olgulardan hareket eden, tepkisellikten uzak, akılcı, nazik, müşfik, sebatkar sigara karşıtı politikalarla hekimlerin sigara tüketimlerini azaltmak mümkündür. Bunu başaramazsanız bu sa-

yaşı kaybettik demektir. Sigara savaşı tüm dünyada vardır. Bu da sigara şirketleri ile 3.Dünya vatandaşları arasında sürdürülmektedir. Zira gelişmiş ülkelerin vatandaşları bu savaş kazanmak üzereler.

Anahtar Kelimeler: Politika; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.

YILDIZ Y, KAYMAK K, YAPRAK M, ALİMENTORUNU A.

Pasif Sigara İçenlerde Solunum Fonksiyon Testlerindeki (SFT) Değişikliklerinin Araştırılması

Solunum Dergisi 1996;20:293-297. [Araştırma]

Evlerinde sigara içilmeyen gurubu 30 öğrencinin yaş ortalaması 20.1 ± 1.5 yıld. Evlerinde sigara içilenler pasif smoker gurubu oluşturdu ve günlük içilen sigara miktarı 22.51'den az ve çok olmak üzere az PSİ ile çok PSİ alt guruplarına ayrıldı. Yaş ortalamaları çok yakındı. Öğrenciler 21 aydan (19-22 ay) beri ev arkadaşları ile birlikteydiler. 11 Test parametresi ölçüldü. Bunlardan FEF%50, PEF% parametresi anlamlı diğerleri anlamsız farklılıklar gösterdi. Pasif smoker guruptaki öğrencilerde bu 2 parametreye değerleri oldukça düşüktü.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; KOAH.

YILDIZ Y, YAPRAK M, KAYMAK K, AKKAN G.

Pasif Sigara İçicilerde (PSİ) İdrar Kotinin Düzeyinin (İKD) Belirlenmesi

Solunum Dergisi 1996;20:149-153. [Araştırma]

70 sigara içmeyen olgu, evlerinde sigara içilen $n=40$ ve içilmeyen $n=30$ diye iki guruba ayrıldı. Sigara içilen olguların evlerinde günde ortalama 22.4-14.15 sigara içildiği saptandı. Çalışmalarımız Mayıs-Haziran aylarında yapıldı. Her iki guruptaki olguların sabah idrarı birkez alındı ve -20°C derecede saklandı ve kotinin ölçümleri Cerrahpaşa Tıp Fak. Farmakoloji AD.nda FİA yöntemi ile yapıldı. ng/ml cinsinden kotinin düzeyleri saptandı. Evlerinde sigara içilen gurupta kotinin düzeyleri 10.54-12.53 ng/ml iken sigara içilmeyenlerde 3.86-7.75 ng/ml bulundu ve aralarında <0.05 derecesinde anlamlılık vardı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

YILMAZ H.

Sigara ve Spor İlişkisi

Yeşilay 1997;759:26. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sportif Performans.

YILMAZKAYA Y, ÖZŞEKER N, ÖZTÜRK E.

Eozinofiler, Sigara İçme ve Akciğer Fonksiyonu

Solunum Hastalıkları 1990;1(2 ek 1): .[Araştırma]

Kartal Devlet Hast. Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz Kliniği'ne başvuran hastalar arasından seçilen 50 kişi çalışma kapsamına alındı. Eozinofillerin mutlak değerleri sigara içme ile olduğu kadar astma ve allerji hikayesi ile de anlamlı ilişkiliydi. Sonuçlar eozinofilinin kronik hava yolu daralması için bir risk faktörü olabildiğini düşündürmüştür.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Astım, Allerji.

YORULMAZ F, ÖZBEK F, ALİMENTORUNU A, METİN M.

Trakya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara İçme Sıklığı, Sigara İçen ve İçmeyenlerin SosyoEkonomik Özellikleri ve Sürekli Kaygı Düzeyleri

Trakya Üniv. Tıp Fakültesi Dergisi 1994;11(1-3):87-93.

Sigara alışkanlığının toplumlarda yaygınlığı ve sigara içmeye yönelten faktörlerin araştırılması sigara ile savaşta önemli temel taşlardır. Bu amaçla TÜSHMYO'da okuyan tüm öğrencilerin %66.17'sine anket uygulanmıştır. Çalışmaya katılan 397 öğrencinin %30.47'si erkek ve %69.52'si bayandır. Toplam 138 öğrenci yani %34.76'sı sigara içmektedir. Erkeklerde sigara içme oranı %45.45 iken bayan öğrencilerde %30.07 gibi yüksek bulunmuştur. Cinsiyete göre erkek öğrencilerin anlamlı şekilde daha fazla sigara içtikleri saptanmıştır ($p < 0.002$). Sınıf ve yaş büyüdükçe öğrencilerin sigara içme oranları anlamlı biçimde artmaktadır ($p < 0.005$). Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri ile ölçülen kaygı düzeyleri de sigara içen öğrencilerde 45.00 ± 8.33 iken içmeyenlerde 42.53 ± 7.70 'dir ve

aradaki fark anlamlıdır. Sigara ile savaşta hekimlerin ve sağlık personelinin davranış biçimleri, sigara içme alışkanlıkları ve bu konudaki eğitim düzeyleri toplumun davranışını değiştirmede büyük önem taşımaktadır. Sigara savaşında sağlık çalışanları hedef kitle olarak seçilmelidir

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

YURTSEVER H.

Sigara ve Kardio-Vasküler Sistem

E. Hastane Tıp dergisi 1988;42(30):254-255.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

ZABUNOĞLU Y.

Sigara İçimi ve Yasal Düzenlemeler

Bilim ve Teknik 1982;179. [Derleme]

Türkiye’de sigara içiminin bireysel alışkanlıktan öte toplumsal salgın niteliği kazanmıştır. Görenek ve özentilerin yanısıra reklamlar ve yanlış devlet politikaları bu salgının giderek yaygınlaşmasında etkili olmuşlardır. Tütün ülke Ekonomik Konularında önemli yeri bulunan bir endüstri bitkisidir. Son yıllarda ülke dış satımındaki gelir payı giderek küçülmektedir. Ülkemizde tütün kontrolü sağlanırsa ve yasal önlemler alınırsa tütün ekimi olumsuz yönde etkilenecektir. Tütün içiminin anayasal bir özgürlük boyutunda olduğu hiç kimse tarafından öne sürülemez. Devletin anayasal görev ve sorumluluğu arasında genel sağlığı koruma, koruyucu hekimlik gibi fonksiyonları çok önemlidir. Çiftçinin tütün ekimi dışındaki tarımsal etkinliklere özendirilmesi acilen zorunludur. Bu çerçevede sigara kullanımını azaltmak, salgını durdurucu önlemler almak gibi görevlerin acilen yapmaları gerekmektedir. İş yerlerinde, toplu taşımacılıkta ve tüm umuma açık mahallerde, hastanelerde, spor salonlarında, okullarda sigara içimi yasaklanmalıdır. Tütün içiminin çok yoğun olduğu kahvehane gibi yerler sınırlandırılmalıdır. Basın ve yayın organlarında, dükkan ve mağaza vitrinlerinde sigara reklamlarına izin verilmemelidir. Toplumda sigara içimini azaltmayı, sigara salgınına durdurmayı ve sigara alışkanlığından vazgeçmeyi amaçlayan eğitim programları uygulanmaya başlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Politika; İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları, İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları; Tütün Tarımı.

ZİNCİRKIRAN N.

Sigara

Yeşilay 1982;581:21. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Politika; Reklamlar.

ZÜMRÜTDAL N.

Tütünün Dumanı.

Yurtta ve Dünyada Tütün Dergisi 1983;1:18.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumanı.

ZÜMRÜTOĞLU N.

Tütün ve Tiryakilik.

Tütün Dergisi 1982. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Nikotin ve Bağımlılık.

HAKEMLİ ULUSLARARASI DERGİLERDE YAYINLANMIŞ BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR

ACIK Y, SEZER RE, KARAMAN F, SEZER H, OGUZONCUL F, DINC E, GUNGOR Y, POLAT A.

Smoking among religious professionals in Turkey.

Tob Control 1998;7(3):326-7. [Mektup]

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

AVUNDUK AM, YARDIMCI S, AVUNDUK MC, KURNAZ L, KOÇKAR MÇ.

Determinations of some Trace and Heavy Metals in Rat Lenses after Tobacco Smoke Exposure and their Relationships to Lens Injury

Experimental Eye Research 1997; 65(3): 417-423.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri; Çevresel Tütün Dumanı*

AYDINER A, KARADENİZ A, UYGUN K, TAS S, TAS F, DISCI R, TOPUZ E.

Multiple primary neoplasms at a single institution: differences between synchronous and metachronous neoplasms.

Am J Clin Oncol 2000;23(4):364-70. [Araştırma]

During the 10-year period (1987-1996) of our study, 26,255 patients with cancer were admitted to our clinic and, of these, 271 (1%) patients had multiple primary malignant tumors. Ninety-two (34%) patients had synchronous tumors (synchronous group), and 179 (66%) patients had metachronous tumors (metachronous group). The mean age at first diagnosis was higher in the former group. The ratio of men to women was 1.36 in the synchronous group and 0.74 in the metachronous group ($p = 0.018$). Smokers and drinkers were more common in the synchronous group. Breast cancer and lung cancer were most prevalent, and associations between head/neck and lung cancer and between breast and breast cancer were the most frequent associations in both the synchronous and the metachronous group. The frequency of aerodigestive tumors was higher and that of mesenchymal tumors was lower in the synchronous group than in the metachronous group.

Localization in the medial region and in the head/neck was more frequent in the synchronous group than in the case of metachronous secondary tumors.

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri; Diğer Kanserler.*

BESER E, BAYTAN ŞH, AKKOYUNLU D, GUL M.

Cigarette smoking, eating behaviour, blood haematocrit level and body mass index.

Ethiop Med J 1995;33(3):155-62. [Araştırma]

This study is designed to evaluate the effects of smoking on dietary habits including tea, coffee and alcohol intake; and to also evaluate haematocrit level and body mass index changes in smokers. Cross-sectional type of investigation based on a questionnaire was applied to the healthy subjects and cluster-stratified and random sampling methods were used to select the subjects from five health stations. Male and female groups were evaluated separately. Blood haematocrit levels of smokers were found to be significantly higher than that of non-smokers ($p < 0.001$) in both sexes. Smokers were found to consume more alcohol, coffee, saturated fat than non-smokers ($p < 0.05$ - $p < 0.0001$). Smoker women consumed more tea ($p < 0.0001$) and less red and white meat ($p < 0.05$) than non-smoker women. Smokers were found to consume fewer green vegetables and fruits than non-smokers in both sexes ($p < 0.05$ - $p < 0.0001$). Additionally, body mass index was found higher in the 25 or more cigarette smokers a day ($p < 0.01$) when compared to the non-smokers regardless of sex. These data suggest that high cancer risk and coronary heart diseases associated with smoking may be compounded by somewhat lower intake of foods which are

thought to be cancer protective.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri.*

DAĞLI E.

Comment in: Int J Tuberc Lung Dis. 1999 Feb;3(2):85-6. Are low income countries targets of the tobacco industry? Plenary lecture given during the Conference on Global Lung Health and 1997 Annual Meeting of the International Union Against Tuberculosis and Lung Disease, Palais des Congres, Paris, France, 1-4 October 1997.

Int J Tuberc Lung Dis 1999;3(2):113-8. [Dersler]

Estimations show that tobacco consumption is steadily increasing in low income countries already deprived of basic human needs, such as adequate food and water supplies and education. Among the many factors affecting this, the most significant is the aggressive marketing strategies of the tobacco industry. The tobacco industry operates by denying health evidence, sponsoring scientific research that diverts attention to other fields, investing heavily in promotion and advertising, interfering with national public health laws, forming joint ventures with national monopolies, and persuading governments on the risks of smuggling. Turkey, a tobacco-growing country, opened its markets to the multinational tobacco industry after 1984. This paper presents examples of the marketing strategies used by the tobacco industry in the last two decades, and shows the consequences for Turkey in the hope that this information can help other low income countries that are not yet targets of the invasion of the tobacco industry.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Endüstrisi; Tütün ve Uluslararası Konular.*

BÖZDEMİR N, KOCABAŞ A, BURGUT R.

Smoking habits and behavior of general practitioner and specialists in the Çukurova region of Turkey.

Tubercle and Lung disease 1994;75 (suppl.1):113. [Araştırma]

Smoking prevalence among general population in Turkey is one of the highest among European countries. It has been demonstrated that decline in the rate of smoker among doctors is followed by a decline in the rate of smoker among general population. Hence, we surveyed 977 (%48.9) out of total 1996 doctors practicing medicine in Çukurova region of Turkey. Items on smoking behaviors and their attitudes towards smoking were obtained through an adapted version of WHO questionnaire for health professional. Of total 977, 585(%59.9) was general practitioner

and 342(%40.1) was specialist. Female-Male ration was among general practitioner 1:4, among specialist 1:7. Smoking prevalence was higher in male practitioner (%49.0) than in male specialist (%44.4) but observed difference is not significant($p=0.2$). Smoking prevalence among female practitioner and specialist were %38 and %41.5($p>0.05$) respectively. %22.0 of daily smoking practitioner and %28.0 daily smoking specialist have smoked during clinical examination($p>0.05$). From the findings, there was no significant differences between physicians and general population by their smoking behavior. Also, knowledge and attitudes against smoking was not different between practitioners and specialist ($p>0.05$). Smoker physicians were less eager to participate antismoking activities and they less believe their role in antismoking campaign. We conclude that antismoking studies should also be directed toward doctors as well as general population in Turkey.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

CROFTON J.

Tobacco: A Future Disaster for Turkey's Children

Turk J Pediatr 1996; 38(1): 1-11. [Derleme]

Limited data from Turkey indicate that smoking presents a major threat to Turkish children. Parental, particularly maternal smoking results in an increase in spontaneous abortion, low birth weight, congenital abnormalities, neonatal death and decreased physical and mental development in the infant, which can persist into adult life. Parental smoking results in increased rates of respiratory and middle ear illness in children, more so in infants and in older children more school absences. Naturally both of the effects are even greater if the children start to smoke themselves. Smoking parents are more likely to have smoking children, so that the cycle of illness repeats in future generations. Doctors have a major responsibility to save both present and future generations from this disaster. In this article appropriate action is outlined.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji, Politika.*

ÇOKER Ç, AYDIN H, AŞKAR N. ve ark.

Effect of Gestational Diabetes And Smoking on The Elemental Status of The Maternal Fetal Placental Unit.

Marmara Medical Journal 1996; 9 (3): 129-135. [Araştırma]

Objective: This study is undertaken to investigate the effects of gestational diabetes and smoking on the elemental status of the maternal-fetal-placental unit. **Methods:** Concentrations of Cu, Zn, Fe, Mg and Ca are determined in placental tissue, maternal and fetal plasma and fetal red blood cell samples obtained during delivery (group 1 gestational diabetes, n=8; group 2 smoking, n=8; group 3 healthy controls, n=9). The elemental analysis is performed by inductively coupled atomic emission spectrophotometry. **Results:** The diabetes group shows no significant differences with respect to the elemental status of maternal and fetal plasma and fetal red blood cells. The only significant variation is observed in placental Fe ($p<0.05$). In the smoking group, significant decreases are determined in placental Ca ($p<0.05$), maternal plasma Zn, Mg and Ca ($p<0.05$), along with fetal plasma Mg ($p<0.01$) and Ca ($p<0.05$) levels. **Conclusion:** The results are indicative of variations in perinatal elemental metabolism in abnormal states of pregnancy, especially smoking, however the mechanisms underlying these alterations are yet to be elucidated.

Anahtar Kelimeler: *Gebelik ve Doğurganlık; Diğer Sağlık Problemleri.*

DOSEMECI M, GOKMEN I, UNSAL M, HAYES RB, BLAIR A.

Tobacco, alcohol use, and risks of laryngeal and lung cancer by subsite and histologic type in Turkey.

Cancer Causes Control 1997;8(5):729-37 [Araştırma]

Effects of tobacco smoking and alcohol use on risks of cancers of the larynx and lung have been evaluated extensively in industrialized countries. Few studies on the effect of these risk factors have been reported from developing countries. We conducted a case-control study to evaluate risks of laryngeal and lung cancers in men by subsite and cell type in relation to smoking and alcohol drinking in Turkey, a country where smoking and alcohol consumption patterns are different from those in industrialized countries. We identified 832 laryngeal and 1,210 lung cancer cases and 829 controls with information on smoking and alcohol use (amount and duration) and histologic cell type from an

oncology treatment center of a Social Security Agency hospital in Istanbul, Turkey, admitted between 1979 and 1984. Both laryngeal and lung cancer showed significant associations with smoking and alcohol drinking, but no monotonic dose-response was obtained for alcohol drinking. Among smokers, the highest risks were observed in the supraglottis region of the larynx (odds ratio [OR] = 4.1) after adjustment for age and alcohol use. Among alcohol drinkers, the highest risks were observed in the glottis region of the larynx (OR = 1.7) after adjustment for age and smoking. In the analysis by the cell type of lung cancer among ever-smokers, small cell type showed the highest risk (OR = 5.4), while it showed no association with alcohol drinking. Cumulative cigarette use (pack-years) and number of cigarettes per day showed stronger associations than years smoked for both cancer sites. The relative risks of joint exposure to smoking and alcohol were 12.2 for laryngeal cancer and 14.1 for lung cancer among heavy smokers and heavy alcohol drinkers. This study provides epidemiologic evidence from Turkey that smoking and alcohol use are associated with risks of cancers of the larynx and lung.

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri; Diğer Kanserler.*

EMRİ S, BAGCI T, KARAKOCA Y, BARIS İ.

Recognition of cigarette brand names and logos by primary schoolchildren in Ankara, Turkey.

Tob Control 1998;7(4):386-92. [Araştırma]

OBJECTIVE: To assess the smoking behaviour of primary schoolchildren and their ability to recognise brand names and logos of widely advertised cigarettes, compared with other commercial products intended for children. **DESIGN:** Cross-sectional survey in classroom settings using a questionnaire designed to measure attitudes towards smoking and the recognition of brand names and logos for 16 food, beverage, cigarette, and toothpaste products. **SETTING:** Ankara, Turkey. **SUBJECTS:** 1093 children (54.6% boys, 44.4% girls) aged 7-13 years (mean = 10, SD = 1), from grades 2-5. The student sample was taken from three primary schools-one school in each of three residential districts representing high, middle, and low income populations. **MAIN OUTCOME MEASURES:** Prevalence of ever-smoking, recognition of brand names and logos. **RESULTS:** Prevalence of ever-smoking was 11.7 % overall (13.9% among boys and 9.1% among girls; $p < 0.05$). Children aged eight years or less had a higher prevalence of ever-smoking (19.6%) than older children ($p < 0.002$). Ever-smoking prevalence did not differ significantly

across the three school districts. Ever-smoking prevalence was higher among children with at least one parent who smoked (15.3%) than among those whose parents did not (4.8%) ($p < 0.001$). Brand recognition rates ranged from 58.1% for Chee-tos (a food product) to 95.2% for Samsun (a Turkish cigarette brand). Recognition rates for cigarette brand names and logos were 95.2% and 80.8%, respectively, for Samsun; 84.0% and 90.5%, respectively, for Camel; and 92.1% and 69.5%, respectively, for Marlboro. The Camel logo and the Samsun and Marlboro brand names were the most highly recognised of all product logos and brand names tested. **CONCLUSIONS:** The high recognition of cigarette brand names and logos is most likely the result of tobacco advertising and promotion. Our results indicate the need to implement comprehensive tobacco control measures in Turkey.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

EMRİ S, BAGCI T, KARAKOCA Y.

Cigarette smoking habits among primary school children in Turkey.

Chest 1997;112(3):863-4 [Letter]

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

EMRİ S.

New legislation in Turkey.

Tob Control 1997;6(1):61. [Letter]

Anahtar Kelimeler: *Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar.*

FIRAT D.

Tobacco and Cancer in Turkey.

J Environ Pathol Toxicol Oncol 1996; 15(2-4):155-60. [Derleme]

Although the smoking epidemic is decreasing steadily in other parts of the world, it continues to spread at an accelerated rate in underdeveloped and developing countries. Turkey, among other developing countries, faces the increasing threat of tobacco-related cancers, particularly lung cancer, which is the leading cause of cancer death in both sexes. We investigated the relationship between cigarette consumption and the relative mortality rates due to lung cancer in men and women 1965 and 1992. We found a parallelism between the increasing total and Per capita cigarette consumption and the rising relative mortality from lung cancer in both sexes. Total Per capita cigarette consumption rose from 1230 cigarettes Per year in 1985 to 1495 in 1991, and the Per capita yearly cigarette consumption over the age of 15 increased from 1850 in 1965 to 2600 in 1992. During the same period, the relative mortality from lung cancer increased from 25 to 40+ in men and from 11 to 16+ in women. The tar, nicotine, and carbon monoxide determinations of locally produced and imported cigarettes suggested that the high tar and carbon monoxide content of most locally produced cigarettes smoked over many years could also be a contributory factor to the increased mortality rates due to lung cancer. Only two brands of locally produced cigarettes contained lower than 12 mg of tar Per cigarette as allowed in European community states, whereas half of the imported brands of cigarettes met this standart. Four of the six imported brands of cigarettes contained higher tar and carbon monoxide compared with the same brands sold in England. These findings indicate that urgent measures are necessary not only to ban all activities promoting the sale of cigarettes but also to establish standarts for both national and foreign brands of cigarettes while making a greater effort to reduce active and passive smoking in the Turkish population.

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri; Diğer Kanserler; Epidemiyoloji; Politika.*

FİDANER C, Eser SY, PARKIN DM.

Incidence in Izmir in 1993-1994: first results from Izmir Cancer Registry.

Eur J Cancer 2001;37(1):83-92. [Araştırma]

A population-based cancer registry, covering the province of Izmir population 2.7 million, 1993-1994) in Western Turkey was established in 1992. Results for 1993-1994 are presented. Overall cancer incidence was higher in males than in females (age-standardised rates 157.5 and 94.0 per 100000, respectively), as in previous non-population-based series.

The principal cancers in males were tobacco-related - lung (age-standardised incidence rate (ASR) 61.6), bladder (ASR 11.0) and larynx (ASR 10.6), consistent with the high prevalence of smoking, and use of traditional high-tar tobaccos. Skin cancers were also relatively common (ASR 11.5 for cancers excluding melanoma). Gastrointestinal cancers were relatively rare. In women, breast cancer was by far the most common malignancy (ASR 24.4); cervical cancer was relatively rare (ASR 5.4). There is probably an underestimate of incidence, due to an inability to use data from certain sources (e.g. death certificates), resulting in a rather high proportion of histologically verified cases (93.7% overall). Nevertheless, the overall profile is an accurate reflection of incidence in this region of Turkey and provides much of the information required for planning strategies to control cancer.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri; Diğer Kanseler.

FURMAN A, LALELİ M.

Analysis of lead body burden in Turkey.

Sci Total Environ 1999;234(1-3):37-42. [Araştırma]

Here we report the results of pilot screening for the environmental lead contamination in Turkey. Lead blood concentrations were determined in 342 subjects from 17 cities. The mean lead blood concentration, 3.65 +/- 1.66 micrograms/dl, is much lower than the values reported previously. People smoking tobacco and driving motor vehicles had elevated concentrations of lead in blood. There was also a moderate relationship between the urban population size and the lead in blood values, but no differences were observed, that could be related to distinct geographical locations. Motor traffic was assumed to be the main source of lead pollution in the urban environment in Turkey, and the low lead blood levels were linked to the reduction of lead additives in gasoline, in 1989. Although at present, the environmental lead contamination does not pose a considerable threat to public health, in the near future, when the motorization rate and gasoline consumption will possibly double or triple, the lead content in gasoline might need to be further reduced.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri.

YUKSEL EG, KARADAĞ M, ÖZYARDIMCI N, UZASLAN EK, YARKIN T.

Cigarette smoking, serum lipids, folate, and vitamin B12 in lung cancer.

J Environ Pathol Toxicol Oncol 1996;15(2-4):161. [Araştırma]

The purpose of our study was to evaluate the effects of cigarette smoking and serum lipids, folate, and vitamin B12 on the development of lung cancer in the Turkish population. The study group consisted of patients with histologically proven lung cancer and the control group comprised healthy smokers being followed in our smoking cessation outpatient department. Smoking history was obtained from all subjects and serum total cholesterol, HDL cholesterol, triglycerides, vitamin B12, and folate levels were measured. Pack/years of cigarettes smoked were significantly higher in the subjects with lung cancer than in the control group ($p < 0.01$). Serum total cholesterol, HDL cholesterol, triglyceride, serum folate, and vitamin B12 levels were within normal limits in both groups ($p < 0.05$), but serum vitamin B12 levels were statistically significantly higher ($p < 0.01$) in the cancer group than in the controls. In our study, we did not observe low levels of serum cholesterol, vitamin B12, or folate in the lung cancer patients.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri.

GÜRKAN F, ECE A, HASPOLAT K, DERMAN O, BOŞNAK M.

Predictors for multiple hospital admissions in children with asthma.

Can Respir J 2000;7(2):163-6. [Araştırma]

BACKGROUND: Asthma is one of the most frequent causes of preventable hospital admissions among children. OBJECTIVES: To identify preventable risk factors for future hospital admissions. Some of the environmental and patient characteristics of children who were hospitalized more than once with an acute asthma attack were investigated. DESIGN, SETTING AND PATIENTS: An analysis was performed of 140 children with asthma, aged three to 15 years, admitted to the Department of Pediatrics at Dicle University Hospital, Diyarbakir, Turkey, over three years, followed for a maximum of 48 months. Associations between hospital admissions and probable predictors (clinical findings, laboratory studies and a detailed case history) were analyzed. RESULTS: The asthma admissions were higher in boys than in

girls (male to female ratio 1.86). Of 140 children, 30 (21.4%) had multiple admissions, defined as a mean of more than one admission per year during the follow-up period. The following factors were associated significantly with the frequency of hospital admission for asthma attacks when analyzed using a Chi² test: indoor cigarette smoking (odds ratio [OR] 2.55), maternal smoking (OR 4.05), symptoms of dermal atopy (OR 2.96), symptoms of allergic conjunctivitis (OR 2.68), age less than five years (OR 5.12) and use of inhaled corticosteroids during the follow-up (OR 0.37). With multi-variate logistic regression analysis, among other factors, only maternal smoking ($r=0.29$, $P=0.017$) and age less than five years ($r=-0.32$, $P=0.012$) were significant effective factors for the multiple hospital admissions. No significant association with the frequency of hospital admission was found for sex, serum total immunoglobulin E, history of frequent upper respiratory tract infections or number of family members. **CONCLUSIONS:** Prevention of indoor smoking, especially maternal smoking, may be effective in decreasing hospital admissions in children with asthma. Children less than five years of age are more likely to be hospitalized than are children five years of age or greater.

Anahtar Kelimeler: *Astım, Allerji.*

GÜRSEL G, LEVENT E, ÖZTÜRK C, KARALEZLİ A.

Hospital based survey of lung cancer in Turkey, a developing country, where smoking is highly prevalent.

Lung Cancer 1998;21(2):127-32. [Araştırma]

While the trend of cigarette consumption in some developed countries is on the decline, it has been noted that in many developing countries, smoking is on the increase. Compared to developed countries, there are more male smokers than female smokers in these countries. The aim of this study was to investigate the prevalence and characteristics of the smoking habit in patients having lung cancer (LC) and to find out if there is any relationship with the smoking habit and the pathological diagnosis in our patient population. This hospital-based study was carried out between 1990 and 1996 in two major medical centres. LC was diagnosed in 1046 patients, 966 of whom were males (93%), and the remaining 80 (7%) of whom were females. Upon diagnosing the male patients, it was noted that 83% were current smokers (CS), 12% were ex-smokers (ES defined as abstinence from smoking at least for 1 year), and the remaining 5% were non-smokers (NS). In the female population the findings were as follows, 16% were CS; 8% were ES, and 76% were NS.

The period of abstinence in the ES was 10 years or less in 77% of the patients. Among the male patients, squamous cell carcinoma was the most common tumor type seen in the CS group (46%) while adenocarcinoma (45%) was the most commonly seen tumor in the NS group. On the other hand, in the females, CS, the most commonly noted tumor types were small cell (54%), and adenocarcinoma (39%) was most frequently found in NS group. These results indicate that ES patients having LC in this study was quite low. On the other hand, in contrast to the findings of many other studies, from developed countries, the majority of male LC patients were in the CS group, however the majority of female LC patients were in the NS group. This smoking habit data obtained from our LC patients suggests that, similar to underdeveloped or developing countries, smoking cessation rates are very low in men during the past decade, and interestingly smoking rates may increase in women in the near future in our country.

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri; Epidemiyoloji.*

HINCAL F.

Effects of exposure to air pollution and smoking on the placental aryl-hydrocarbon hydroxylase (AHH) activity.

Arch Environ Health 1986;41(6):377-83. [Araştırma]

Aryl hydrocarbon hydroxylase (AHH) activities were determined in placental tissues of 152 nonsmoker or exsmoker women who live in Ankara and 125 nonsmoker women who live in areas surrounding Ankara. Levels of AHH were also determined in the placentas of 52 cigarette smokers. The mean AHH activity in the Ankara group was 11.17 +/- 5.41; in the control group, 6.44 +/- 5.48; and for smokers, 45.68 +/- 53.36, which indicates significant differences (p less than .001). There was a strong correlation (r = 0.89) between the AHH activities of individuals who live in Ankara and smoke content of the air. Placental AHH activity did not show any relation to the age, nutritional and dietary habits, factors of indoor pollution, duration of pregnancy, nor did the weight, length and Apgar score of the babies.

Anahtar Kelimeler: *Gebelik ve Doğurganlık.*

İÇLİ F, İÇLİ T, GÜNEL N, ARIKAN R.

Cigarette smoking among young physicians and their approach to the smoking problem of their patients.

J Cancer Educ 1992;7(3):237-40. [Araştırma]

We have undertaken a survey of 100 interns and 100 residents at University of Ankara Medical School to find out their smoking rates as well as their view of the smoking problem in Turkey and their approach to the patient who smokes. The smoking rate of interns and residents were comparable to those of the 146 nonmedical university students surveyed at the same time (31% and 37% versus 38%). Our results indicate that smoking residents have less confidence in their efficacy to influence the patients to quit smoking when compared to nonsmokers (34.2% versus 14.5%; $p < 0.05$). Likewise, they have a higher, though not significant, tendency not to counsel their patients than those who are not smoking. Therefore we conclude that a successful smoking cessation program in Turkey requires encouragement of the medical students and residents to quit smoking and better training of them with regard to smoking intervention methods in order to increase their confidence of efficacy.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Sigara bırakma.*

KALEAĞASIOĞLU F, BERGER MR, SCHMAHL D.

Cancer incidence rates in Turkey and two regions in the Federal Republic of Germany: a comparison.

Arch Geschwulstforsch 1990;60(3):201-7. [Araştırma]

Cancer incidence rates in Turkey are compared to those in two regions of West Germany, namely Hamburg and Saarland. Incidence rates of laryngeal, colorectal and prostatic cancer are significantly different in males of the two countries. Additionally, incidence rates of skin and trachea, bronchus, lung cancer show statistically significant differences in males of Turkey and Saarland. Between females, only the incidence of colorectal cancer is significantly different in both countries. These variations in cancer occurrence may be due to differences in tobacco and alcohol consumption, age distribution of the two populations and exposure to sunlight.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Kanserler; Akciğer Kanseri; Epidemiyoloji.*

KARANCI NA.

Self-efficacy-based smoking situation factors: the effects of contemplating quitting versus relapsing in a Turkish sample.

Int J Addict 1992;27(7):879-86. [Araştırma]

The patterning of smoking situations on the basis of self-efficacy expectations among 174 Turkish smokers was examined by factor analysis which yielded five smoking situations. The examination of the effects of relapse versus contemplation to quit showed that contemplators had higher efficacy expectations as compared to noncontemplators, whereas relapse had no significant effect on efficacy beliefs. Least self-efficacy was observed for situations involving affective elements and highest efficacy for habitual situations. Results were discussed in terms of the heterogeneity of smokers and treatment implications.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

KARANCI NA, RÜSTEMLİ A.

Smoking Typology in a Turkish Sample.

Int J Addict 1987;22: 289. [Araştırma]

The present study attempts to classify motives for smoking on the basis of 39 items related to smoking behavior. The responses of 194 Turkish smokers were subjected to a factor analysis which resulted in nine smoking types. The results of the study are discussed in respect to the typologies developed in some Western countries.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

KARAKAYA G, DEMİR AU, KALYONCU C.

From analgesic intolerance to analgesic induced asthma: are there some determinants?

Allergol Immunopathol (Madr) 2000;28(4):229-37. [Araştırma]

BACKGROUND: Analgesic intolerance (AI) sometimes appear alone and sometimes with bronchial asthma affecting about 10% of asthmatics and sometimes before and the other times after asthma. OBJECTIVE: We

investigated the possible clinical risk factors which might be affecting the transition from isolated AI to analgesic induced asthma (AIA). METHODS: A total of 344 patients admitted to Hacettepe University Hospital Adult Allergy Unit between January 1991 and March 1999 and diagnosed with AI were enrolled in this survey. Patients having AIA (group I) (n = 191) were compared with the patients having AI without asthma (group II) (n = 153). The diagnosis of AI and AIA were made by history and oral provocation tests. A standard questionnaire was filled-in for all the patients. RESULTS: The risk of AIA was increased with nasal polyp, and rhinosinusitis via OR's of 2.75 (95% CI: 1.09, 6.91), and 18.58 (95% CI: 9.86, 35.01), respectively. Having a pet, and ever smoking decreased the risk of AIA in the patients with AI via OR's of 0.53 (95% CI: 0.24, 1.17), and 0.37 (95% CI: 0.17, 0.80), respectively. The association of AIA and smoking was slightly modified by food intolerance (OR for ever smoked and food intolerance: 1.31, 95% CI: 0.40, 4.30). CONCLUSION: There may be two different phenotypes of AI with different clinical features: one developing AIA (having nasal polyp and/or rhinosinusitis, and smoking if food allergy/intolerance is present), and the other AI without asthma (having pet, and could smoke). Findings of this study should be confirmed by further investigations.

Anahtar Kelimeler: *Astım, Allerji.*

KARANCI NA.

Self-Efficacy-Based Smoking Situation Factors: The Effects of Contemplating Quitting Versus Relapsing in a Turkish Sample

Int J Addict 1992; 27(7): 879-86. [Araştırma]

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

KELEŞ N, ILICALI C.

The impact of outdoor pollution on upper respiratory diseases.

Rhinology 1998;36(1): 24-7. [Araştırma]

We evaluated the prevalence of upper airway diseases among two groups living in areas with different pollution levels. The study was conducted

among highschool students living in Bayrampasa (an area polluted by SO₂ and total suspended particulates) and Beykoz (an unpolluted residential area) in Istanbul (n = 386). Each subject filled out a standardized self-administered questionnaire. Also, anterior active rhinomanometry was performed to objectively evaluate the symptoms in all students. A significantly higher prevalence rate for rhinitis was found in Bayrampasa, as compared to Beykoz. However, the prevalence rate for pharyngitis was not significantly different between both groups. Smoking was more frequent in the unpolluted area. Exposure to parental smoking in childhood and heating systems in houses were evenly distributed. Household crowding was lower in Beykoz. Rhinomanometric measurements did not show any significant difference between both groups. Multiple logistic regression models estimating the role of each risk factor independently, showed a significant odds ratio associated with residence in Bayrampasa for rhinitis (OR: 2.0; 95% CI: 3.0-1.3). In conclusion, this study indicates that outdoor pollution has adverse effects on the degree of upper airway diseases in Istanbul in the 1990s.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri; Çevresel Tütün Dumanı.*

KELEŞTİMUR F, ÇETİN M, PAŞAOĞLU H, ÇOKSEVİM B, ÇETİNKAYA F, ÜNLÜHIZARCI K, ÜNAL S, KÖKER AH.

The prevalence and identification of risk factors for type 2 diabetes mellitus and impaired glucose tolerance in Kayseri, central Anatolia, Turkey.

Acta Diabetol 1999; 36(1-2): 85-91. [Araştırma]

Type 2 diabetes mellitus is a chronic disease which causes neurologic, cardiac, vascular, ocular and renal complications. The present study documented the prevalence of diabetes and associated risk factors in 1774 adults who were older than 30 years. An oral glucose tolerance test (OGTT) was conducted according to the World Health Organization (WHO) criteria. Of the 1452 subjects, 58 (4%) had diagnosed diabetes, 41 (2.9%) undiagnosed diabetes and 130 (9%) had impaired glucose tolerance. The total glucose intolerance was 15.9%. The prevalences of type 2 diabetes mellitus (9.7%-4.1%) were significantly different in low occupational and high occupational activity groups, respectively (P<0.0001). The prevalence of type 2 diabetes mellitus was 17.9% among the hypertensive group (P<0.0001). The prevalence of type 2 diabetes mellitus was higher in smokers (P<0.05). Patients with diagnosed diabetes, undiagnosed diabetes and IGT were older, more

obese and have higher blood glucose values, triglyceride values, systolic and diastolic blood pressures than healthy subjects ($P < 0.001$). We conclude that type 2 diabetes mellitus and IGT prevalences are quite high in the urban area of Kayseri, central Anatolia and multivariate analysis indicated that low occupational activity, low leisure activity, family history for diabetes, hypertension and obesity were significant independent risk factors for diabetes mellitus.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri*

KITER G, UÇAN ES, CEYLAN C, KILINÇ O.

Water-pipe smoking and pulmonary functions

Respiratory Medicine 2000;94: 891-894. [Araştırma]

Water pipe smoking is a type of smoking habit, widely encountered in Turkey and Arabic and Middle East countries. However there is limited data about the effects of water-pipe smoking. The aim of this study is to investigate this habit with regard to the duration and amount of smoking and to analyse its characteristics and effects on pulmonary function by the correlation of the results with those of cigarette smokers and non-smokers. All cafes in Izmir city were visited for this purpose. A total of 397 males were studied in four groups: water-pipe smokers, water-pipe smokers who used to smoke cigarettes, active cigarette smokers and non-smokers. After recording a detailed history of smoking, pulmonary function tests on each person performed. There were statistically significant differences between cigarette smokers and non-smokers within most of parameters. The results of recent study have shown that the detrimental effects on pulmonary function of water-pipe smoking are not as great as cigarette smoking (FEV_1 , FEV_1/FVC parameters were higher in water-pipe smokers), especially on the parameters for small airways (FEF_{50} , $MMEF$ parameters were higher in water-pipe smokers) ($P < 0.05$). It is difficult to explain the reasons exactly without estimating possible mechanisms in detail, but the most likely mechanisms arise from the smoking technique itself which involves a water filter and a long spout through which the smoke passes before reaching the lungs.

Anahtar Kelimeler: *Pipo, Puro ve Nnargile; KOAH.*

KOCABAŞ A., BURGUT R. BÖZDEMİR N. et al.

The Effect of Doctors Smoking Behavior on Smoking Behavior of Their Spouse

Eur. Respir J. 1995, 8 (suppl.19):51. [Araştırma]

To assess the smoking behaviours of doctors and their spouses, we studied 974 doctors (male:795, female:179) living in the Çukurova region of Turkey by using and adapted version of WHO questionnaire in 1993. Information on smoking behaviour education and age of spouses were also obtained from doctors studied. 576(%72.5) of male doctors, 128(571.5) of female doctors were married. Smoking prevalences, daily and occasional combined, among male doctors (%49), spouse of female doctors (%53.1) and adult male population in Turkey (%57.8) were similar. However female doctors (%38) and spouse of male doctors (%52.8) smoke more frequently than adult female population (%13.5). Smoking prevalence was higher in spouse of smoking doctors (%66.9) than in spouse of ex-smoker (%39.9) and never-smoker (41.1)($p < 0.05$). The gender, formal education level and age of spouse have no effect on the above finding. Pressure of spouse for not smoking was considered as important among %44 of male and %38.7 of female doctors. To protect his/her spouse and child's health was an important reason given for not smoking among male doctors(%88.5) and female doctors (%93.3). We conclude that smoking behaviour of doctors not only affect their patients smoking behaviour negatively but also their spouse.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

KOMŞUOĞLU B, DUMAN E, KOMŞUOĞLU SS, DUMAN S, GORCIN B, SENGUN B, ULUUTKU N.

Left ventricular mass index and prevalence of heart disease in the population aged 80 years and over.

Int J Cardiol 1990; 29(3): 327-33. [Araştırma]

Clinical, electrocardiographic and echocardiographic findings of 69 subjects aged 80 years or over were analyzed in order to assess the prevalence of left ventricular mass, hyperlipidemia, hypertension and cigarette smoking. Of the 69 subjects studied, 41 had no symptoms or sign of cardiovascular disease, 28 had one or more cardiac symptoms (NYHA stage 2-4). 25 had electrocardiographic evidence of left ventricular hypertrophy and there were no differences between the

asymptomatic and symptomatic groups. Echocardiographically, the left ventricular mass index ranged between 103 to 247 g/m² in men and 170 to 251 g/m² in women. In 36 subjects with high left ventricular mass index, the ventricular septal thicknesses ranged from 12 mm to 15 mm in 19 subjects, and posterior wall thicknesses ranged from 12 mm to 16 mm in 17 subjects. Of the 58 patients with an adequate echocardiogram, 47 had clinically diagnosed hypertension (81%). In our study population, a prevalence of left ventricular hypertrophy (62%), isolated systolic hypertension (26%), definite hypertension (33.3%), high LDL-cholesterol (63%), low HDL-cholesterol (26%), abnormal Q wave (16%), cigarette smoking (47.8%) and diabetes mellitus (1.4%) were found.

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları*

KONUĞMAN E.

Stomatitis Nicotinia.

Dentoral (İstanbul) 1972; 4(16):155-7.

KÖYÇÜ B, KARA T, ÇAMLIDAĞ O.et all.

Risk Factors for Cardiovascular Diseases in Turks in Amsterdam and in Ankara

Ned Tijdschr Geneesk 1997; 141(18): 882-8. [Araştırma]

OBJECTIVE: To determine the prevalence of the main risk factors for cardiovascular disease in Turks in Amsterdam and in Ankara, and to compare the results obtained in these two groups with each other and also with those obtained in a group of indigenous Dutch residents living in the same districts.

DESIGN: Cross-sectional observational study. **SETTING:** Districts 'Oost' and 'De Pijp' in Amsterdam, the Netherlands, 'Camlik' and 'Besikkaya' in Ankara, Turkey.

METHODS: Plasma glucose and lipids were determined in 149 Turkish residents living in Amsterdam and 145 Turkish subjects in Ankara with comparable socio-economic status (66 and 74+ACU- of those who were asked to participate). Blood pressure was also measured by mercury sphygmomanometry. Questionnaires were completed on smoking habits, alcohol consumption, physical activity consumption of food containing

saturated fat, and the existence of heart and vascular disease or hypertension. Results were compared between groups and also with the findings obtained in a group of indigenous Dutch subjects living in the same districts in Amsterdam by the Peilstations project of the Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (Sounding station project, National Institute for Public Health and the Environment).

RESULTS: Turkish men in Amsterdam had higher systolic blood pressures, lower HDL cholesterol values and higher total cholesterol/HDL cholesterol ratios, and were more obese than men in Ankara. Dutch men in Amsterdam had lower glucose concentration and total cholesterol and LDL cholesterol concentration than Turkish men in Amsterdam. The risk profile of Turkish women was also more unfavorable compared with that of women in Ankara, but the differences were less than in the men. They had lower HDL cholesterol values, higher LDL cholesterol and glucose and smoked more often than women in Ankara. Turkish women in Amsterdam also had higher systolic and diastolic blood pressures and were more obese than Dutch women in Amsterdam.

CONCLUSION: Turkish residents in Amsterdam have more risk factors for cardiovascular disease than their countrymen living in Ankara, and also compared with indigenous Dutch citizens living in the same district. Their risk factor profile, therefore, is not intermediary between that of Turkish subjects in Ankara and the indigenous Dutch citizens, as might be expected in view of the mortality figures.

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları*

KUMRAL E, ÖZKAYA B, SAGDUYU A, et al.

The Ege Stroke Registry: A Hospital-Based Study in the Aegean Region, Izmir, Turkey. Analysis of 2,000 stroke patients

Cerebrovasc Dis 1998; 8(5): 278-88. [Araştırma]

We present the profile of risk factors, etiologic and clinical data of 2,000 consecutive patients with first-ever-in-a-lifetime stroke (cerebral infarction, cerebral hemorrhage and subarachnoid hemorrhage), admitted to the Ege University Hospital between January 1, 1991, and September 31, 1995. This hospital-based registry is the first systematic epidemiologic report on the stroke profile of Turkish people. The Ege University Stroke Unit is the only tertiary medical care facility which is organized for patients with different stroke subtypes in Izmir, Turkey. A

prospective hospital-based registry using systematic computer coding of data of all stroke patients has been used since January 1991. All patients were evaluated by clinical examination, CT and/or MRI, color duplex and specific cardiac investigations. They were followed up for at least 6 months.

The mean age was 62.3 12 years, and 44.4+ACU- were females. Ischemic stroke was found in 77+ACU-, primary intracerebral hemorrhage in 19+ACU- and subarachnoid hemorrhage in 4+ACU-. The major risk factor of ischemic stroke was hypertension (63+ACU-), followed by hypercholesterolemia (37+ACU-), diabetes mellitus (35+ACU-), ischemic heart disease (23+ACU-), atrial fibrillation (20+ACU-) and smoking (17+ACU-). The main cause of primary intracerebral hemorrhage was hypertension (88+ACU-), and the principle localization was the thalamus (38+ACU-), followed by putamen (28+ACU-), lobar (16+ACU-), pons(6+ACU-), cerebellar(4+ACU-), primary intraventricular hemorrhage (4+ACU-) and multiple hemorrhages (2+ACU-). The over- all 39-day case-fatality rate was 19.7+ACU- and the higher mortality rate was found in patients with primary intracerebral hemorrhage (29+ACU-) than in those with ischemic stroke (17+ACU-). The Ege Stroke Registry allows to estimate the stroke-related problems in patients admitted to a stroke unit and to evaluate the risk factors, etiology and clinical manifestations of stroke in Turkey.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri.*

KUŞTIMUR S, YULUĞ N.

The Myological and Bacteriological Flora of Cigarettes and its Relation to Human Throat Culture and Inhalation Air

Mikrobiol Bul 1977; 11(1):45-60. [Araştırma]

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri, Diğer Sağlık Problemleri.*

MAHLEY RW, PALAOĞLU KE, ATAK Z et al.

Turkish Heart Study: Lipids, Lipoproteins and Apolipoproteins

J Lipid Res 1995; 36(4): 839-59. [Araştırma]

We examined the plasma lipids, lipoproteins and selected apolipoproteins in approximately 9,000 men and women from six different regions of Turkey with markedly different diets, ranging from an Aegean coast diet high in olive oil (plasma cholesteryl ester fatty acids enriched in monounsaturated fatty acids) to an inland Anatolian diet high in meat

and dairy products (plasma cholesteryl esters enriched in saturated fatty acids). The rural population consuming an olive oil-rich diet had the lowest plasma cholesterol levels (men,149mg/dl+Ads-women,150mg/dl). The urban population of Istanbul and Adana had higher plasma cholesterol levels (men 202 and 184 mg/dl, respectively -women,181 and 190 mg/dl. Affluent men had the highest cholesterol levels (207mg/dl). The low density lipoprotein (LDL) cholesterol levels tended to parallel the total cholesterol levels(highest for Istanbul men at 136mg/dl and lowest for Aegean coast men andwomen at approximately 100mg/dl). Stringly, the Turkish people were found to have very low levels of high density lipoprotein (HDL) cholesterol (HDL-C) (men values for all six regions: men 34-38mg/dl+Ads-women,37-45mg/dl) and total cholesterol/HDL-C ratios that were high (men values for all six regiois: men,4.5-5.5+Ads-women,3.9-5.0).The low HDL-C levels appear to be caused,at least in part, by a genetic factor. Triglyceride levels also tended to be high in Turkish men (approximately 120-150 mg/dl) and women(approximately 90-110 mg/dl). Thus, even though the total plasma cholesterol levels are not excessively elevated in comparison to those in other populations. The presence of low HDL-C or low HDL-C coupled with mildly elevated triglyceride levels may represent a significant risk factor for hear disease in the Turkish population.Affluence and higher education were associated wth h,gher cholesterol levels. Lacj of physical activity,smoking, and alcohol consumption also tended to be associated with a detrimental lipid profile. Lipoprotein+AFs-a+AFO-levels were identical among the regions surveyed (mean:11-15mg/dl) and displayed the typical distribution with an increased number of individuals with low levels The 90th percentile value for lipoprotein+AFs-a+AFO-was about 30 mg/dl for both men and women. Smoking, a major risk factor for heart disease, was very prevalent in the Turkish population, especially in men(50-70+ACU-smokers) and women in urban areas(30-40+ACU-smokers). Hypertension, defined as a systolic pressire +AD 4-140 or a diastolic pressure of+AD4-90 occurred in approximately 17+ACU- and 26+ACU- of the men and women surveyed,respectively.

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları;Vücuttaki Etkileri.*

MEMİK F, GÜLTEN M, NAK SG.

The etiological role of diet, smoking, and drinking habits of patients with esophageal carcinoma in Turkey.

J Environ Pathol Toxicol Oncol 1992; 11(4): 197-200. [Araştırma]

Esophageal cancer has a known high incidence in areas adjacent to the Caspian Sea and in northeastern Turkey. This study compares the incidence of esophageal cancer in Bursa (northwestern Turkey) with an age-matched control population. Factors associated with esophageal cancer and significantly at variance with controls include: age over 70, low income, smoking more than one pack of cigarettes per day, and low vegetable and fresh fruit intake.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Kanserler.*

METİNTAŞ S, SARIBOYACI MA, NUHOĞLU S, METİNTAŞ M,
KALYONCU C, ETİZ S, ÖZDEMİR N, AKTAS C.

Smoking patterns of university students in Eskisehir, Turkey.

Public Health 1998;112(4):261-4. [Araştırma]

Over the last decade, there has been a major decline in the prevalence of smoking among Western populations whilst in most developing countries there is a serious health problem of increasing smoking prevalence, especially among young age groups. The purpose of this study was to determine the prevalence of smoking among university students in Eskisehir in Turkey and to study the effects of some socio-demographic factors on the habit of smoking. Self-administered questionnaires were distributed to 1474 students (591 female and 883 male). This survey instrument contained a section soliciting socio-demographic information which was followed by questions relating to the students' smoking behaviour and the presence of a significant individual who has an effect on the smoking and

drinking behaviour of the student. Multiple logistic regression was used to calculate odds ratios for the independent effects of the socio-demographic factors. The prevalence of smoking among university students was 42.5% (being highest among the students of the Faculty of Arts and lowest among the students of the medical faculty (60.9% vs 33.9%). The results of the analysis indicated that: being male, studying arts or education as opposed to medicine, being a final year student, being resident with friends, having a father with a lower education level and have a family member(s) who smokes were independently associated with smoking. The prevalence of smoking was greatest among those who drank alcohol (OR = 5.20). When comparing our results with reports from other countries, we conclude that the habit of cigarette smoking is one of the most.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

MISIRLIGİL Z, GURBUZL, SİN B, DOĞANAY K, TÜCCAR E.

Lung cancer in young patients in Turkey.

J Pak Med Assoc 1988;38(2):38-40. [Araştırma]

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri.*

ONAT A.

Risk factors and cardiovascular disease in Turkey.

Atherosclerosis 2001;156(1):1-10. [Araştırma]

Cardiovascular risk factors as well as morbidity and mortality from coronary heart disease among Turkish adults are herein reviewed. Lipids and lipoproteins are in focus, but other relevant risk factors are also discussed. Turks have distinctively low levels of total and high-density lipoprotein (HDL)-cholesterol, associated with high levels of hepatic lipase and fasting triglycerides. In addition, physical inactivity is common in both genders; close to 60% of men have the smoking habit, while obesity is common among Turkish women leading to a high prevalence of hypertension and diabetes in them. These factors probably account for the unanticipated fact that Turkish adults have the pattern of causes of death similar to a developed population, although the process of industrialization is ongoing, the structure of its population is young and overall cholesterol levels are comparatively low. The age-standardized coronary heart disease death rate is estimated to rank among the highest in Europe. The leading independent predictors of coronary events and death [systolic blood pressure, total/HDL-cholesterol ratio, followed by diabetes and (central) obesity] are related to the metabolic syndrome, estimated to prevail in 3-4% of adults aged 30 or over, and to underlie one-eighth of cases of coronary disease. Since several adverse factors exhibit a rising trend, primary and secondary prevention of cardiovascular disease must assume a much higher priority in various issues in Turkey than it currently does.

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları.*

ONAT A, SANSOY V, UYSAL O.

Waist Circumference and Waist-To-Tip Ratio in Turkish Adults: Interrelation With Other Risk Factors and Association With Cardiovascular Disease.

Int J Cardiol 1999; 70(1): 43-50. [Araştırma]

OBJECTIVE: To investigate the distribution of waist circumference (WC) and waist-to-hip ratio (WHR), their relationship with a number of established risk factors and their relevance to cardiovascular morbidity in a random sample of Turkish genera 1 adult population. **DESIGN:** Cross-sectional population-based study. **Subjects:** The Subjects comprised 958 men and 1014 women, aged 25-74 years. **MEASUREMENTS:** Waist circumference was measured midway between the lower rib and iliac crest while that of the hip at the level trochanters. Mean of two blood pressure measurements was used for analysis. Plasma total cholesterol (Cho) and triglyceride (Trg) concentrations were measured by the enzymatic dry method with a Reflotron apparatus. **RESULTS:** Overall mean WC measured 9312 cm in men, and 88.613 cm in women. Mean WHR was 0.9190.077 and 0.8230.074, respectively, and a rise by about 0.001 was associated with each year of age. In multiple regression analysis a model was utilized that included age, body mass index (BMI), systolic and diastolic blood pressure (BP), plasma total Cho and Trg and category of smoking. revealed age, BMI, and Trg as independent determinants of WHR in both genders, and diastolic BP in women alone. Age, BMI, and diastolic BP proved to be independently associated with WC in both genders, while Cho did so in men alone, Trg and systolic BP in women alone. Partial correlation coefficients on univariate analysis between all four variables of blood pressure and plasma lipids and either WC or WHR, controlled for age, were highly significant though moderately weak in both genders. These were stronger in men than in women, and stronger with respect to WC or WHR than nonsmokers and ex-smokers, though these associations did not prove to be independent. When the relevance of WC and WHR to CHD risk was tested in this cohort (for the age bracket 45-75 years) comprising 138 cases with a clinical diagnosis of CHD, only WHR in women proved to be significantly associated. Odds ratio for a value of $+AD+0.845$ was 1.6. **CONCLUSION:** WC and WHR are strongly associated with BMI and age as well as with parameters reflecting insulin resistance such as diastolic blood pressure and plasma triglycerides. WHR was significantly associated with coronary heart disease in Turkish women.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

ONAT A, ŞENOCAK MS.

Relative Risk of Factors for Coronary Heart Disease in Population With Low Cholesterol Levels

Int J Cardiol 1994; 43(1): 51-60. [Araştırma]

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları.*

ONAT A, SURDUMAVCI G, ŞENOCAK M.et al.

Plasma Lipids and Their İnterrelationship in Turkish Adult

J Epidemiol Commonutiy Health 1999; 46(5):470-6. [Araştırma]

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; Kalp Hastalıkları.*

ÖZLÜ T, ÖZİNEL MA, TOKBAŞ A, ERDİNÇ E.

In vitro effect of cigarette smoke on the growth of bacterial flora in the respiratory tract.

J Smoking-Related Disorders,1994;33-35. [Araştırma]

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÖZLÜ T, FELEK S, KILIÇ SS.

Comparison of oropharyngeal flora in smokers and non-smokers.

J Smoking-Related Disorders 1994;5: 37-40. [Araştırma]

It has been reported that cigarette smoke depresses the in vitro growth of some bacteria. This study was performed to investigate whether or not cigarette smoke has an effect on oropharyngeal specimens were obtained from 30 volunteer non-patient students living in a student dormitory. Fifteen were semiquantitatively cultured for aerobic organisms according to an objective grading system. The density of each isolated bacterial colony was compared between smokers and non-smokers ($p=0.01$) but no differences were found with Gram-positive cocci. It is concluded that cigarette smoking can partially change the oropharyngeal flora.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÖZLÜ T, FELEK S, AKYOL M, OCAK S.

Comparison of tonsillar surface and core cultures in smokers and non-smokers with acute tonsillitis.

J Smoking-Related Disorders, 1994; 5:163-166. [Araştırma]

An investigation into whether or not smoking changes bacterial pathogens and modifies diagnostic microbiological procedures in respiratory tract infections was carried out. The tonsillar surface and core cultures from 24 smokers and 36 non-smokers with acute tonsillitis were compared. The samples for superficial cultures were obtained by swabbing from tonsillar mucosa which is in contact with cigarette smoke. Samples of tonsillar core which does not come into direct contact with cigarette smoke were obtained from tonsillar parenchyma by a needle aspiration method in vivo. The superficial and core cultures were found to be similar between smokers and non-smokers, and it was observed that smoking had no effect on the causative bacteria in respiratory tract infections nor on microbiological identification.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÖZLÜ T, ÇAY M, AKBULUT A. et al.

The facilitating effect of cigarette smoke on the colonization of instilled bacteria into the tracheal lumen in rats and the improving influence of supplementary vitamin E on this process.

Respirology 1999; 4:245-248. [Araştırma]

Objective: The aim of the present study was to investigate the direct influence of cigarette smoke on the bacterial colonization of the lower respiratory tract and the effect of supplementary vitamin E on the colonization of instilled bacteria into the trachea of rats that do not have the chronic airway pathology associated with smoking.

Methodology: Thirty male Wistar albino rats, weighing approximately 250g, were used as experimental animals. A 0.1 mL bacterial suspension containing six bacterial species (Staphylococcus aureus, Staphylococcus epidermidis, Streptococcus pneumoniae, Proteus mirabilis, Haemophilus influenzae, Peptostreptococci spp.) isolated previously from pharynx of rats, were instilled into the trachea of three groups of rats (10 control, 10 cigarette smoke-treated rats were exposed to cigarette smoke for 3 days prior to and after intratracheal instillation. The third group of rats were

given vitamin E supplements (100mg/kg per day). Tracheobronchial lavage samples of all rats were quantitatively cultured after 3 days from the instillation. Results: The colony numbers of isolated bacteria were significantly higher in cigarette smoke-and vitamin E-supplemented rats ($P<0.05$). Only *S.aureus* and *S. Epidermidis* were isolated from vitamin E-supplemented rats, while instilled all six bacterial species were isolated from the other two groups. Conclusions: It is concluded that smoking impairs the elimination of bacteria or facilitates colonization of bacteria in the lower respiratory tract of rats. Supplementary treatment with vitamin E reduces the effect of cigarette smoke; however, some bacteria may be resistant to this action of vitamin E.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

PORSCH-OEZCUERUEMEZ M., BILGIN Y., WOLLONY M., GEDİZ A.
at all.

Prevalence of Risk Factors of Coronary Heart Disease in Turks Living in Germany

The Giessen Study: Atherosclerosis 1999; 144(1): 185-98.

Turkish people represent the majority of immigrants in Germany. Even though a high proportion of Turks has been living in Germany since about 20 years, little is known about risk factors of coronary heart disease (CHD) in this population. In this study a sample of 325 male and 155 female Turks are investigated, who voluntarily underwent a health check-up in Germany. Data about the presence of CHD, risk factors and blood parameters were collected. Mean residence time was 21 and 17 years (Males/Females).

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları.*

REİS Ö.

Tobacco Agriculture

The Bulletin of Tobacco Experts Company 1996; 30: 4-6.]

Anahtar Kelimeler:

SEZER RE, AÇIK Y.

Smoking and Smoking Cessation in Baskil Township of Elazığ, Turkey 1993.

J Smoking-Related Dis. 1994;5 (suppl 1): 277-281. [Araştırma]

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Sigara Bırakma..*

TUZUN B, WOLF R, TUZUN Y, SERDAROĞLU S.

Recurrent aphthous stomatitis and smoking.

Int J Dermatol 2000;39(5):358-60.

BACKGROUND: Several studies have reported cigarette smoking to have a beneficial protective effect on recurrent aphthous stomatitis (RAS). In this study, we evaluated once again the incidence of smoking in RAS patients compared with controls. This study differs from most previous ones in that the patients were diagnosed by direct observation of active lesions by a dermatologist. **METHODS:** Thirty-four patients with RAS who were seen at the dermatology clinic during a period of 2 years were compared with 115 outpatients with other skin diseases and 20 healthy hospital personnel who had no history of aphthae, with regard to their smoking habits. **RESULTS:** Among the 34 patients with RAS, 8.8% were active smokers compared with a significantly higher percentage (25.2%) among the control subjects. **CONCLUSIONS:** In agreement with others, we found a negative epidemiologic association between smoking and RAS. This finding can be used to clarify the cause and pathogenesis of the disease, and possibly to identify better treatment or preventive options than those currently available.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri.*

UÇAR B, KILIÇ Z, ÇOLAK O, ÖNER S, KALYONCU C.

Coronary risk factors in Turkish schoolchildren: randomized cross-sectional study.

Pediatr Int 2000;42(3):259-67.

BACKGROUND: There is a strong association between the extent of atherosclerotic lesions in aorta and coronary arteries and antemortem risk

factors in children and young adults. Cardiovascular diseases are the most common cause of death in adults in Turkey. However, the data about the extent of coronary risk factors in Turkish children is very limited. The aim of this cross-sectional study was to investigate the prevalence of coronary risk factors in Turkish schoolchildren living in Eskisehir, Turkey. **METHODS:** A randomly selected population of 4026 schoolchildren, aged between 7 and 18 years, residing in urban and rural parts of Eskisehir were evaluated for coronary risk factors, using previously predicted risk threshold values. **RESULTS:** Hypertension was found in 4.8% of the girls and 3.8% of the boys, 14.9% of the girls and 10.8% of the boys had abnormal lipid values, 18.2% of the girls and 26.4% of the boys had elevated total body fat percentages, 20.7% of the girls and 14.5% of the boys had physical inactivity and 3.8% of the girls and 11.4% of the boys were regular smokers. Urban children had higher rates of hypercholesterolemia; however, rural children had higher rates of physical inactivity. When the modifiable risk factors were considered, excluding family history, 47.7% of the children had at least one risk factor and 11.7% of them exhibited two or more risk factors. **CONCLUSIONS:** Turkish schoolchildren living in Eskisehir had considerably high levels of coronary risk factors. The interventional measures established in childhood, during which the lifestyle and habits responsible for coronary heart diseases are acquired, will be very effective for preventing and modifying the risk factors predisposing children to coronary heart disease.

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları; Çocuklar, Ergenler ve Gençler*

UÇGUN İ, ÖZDEMİR N, METİNTAŞ M, METİNTAŞ S, Erginel S, KOLSUZ M.

Prevalence of occupational asthma among automobile and furniture painters in the center of Eskisehir (Turkey): the effects of atopy and smoking habits on occupational asthma.

Allergy 1998;53(11):1096-100.

BACKGROUND: Occupational asthma (OA) is a respiratory disorder characterized by airway hyperreactivity caused by agents present in the workplace. For determination of the prevalence of OA among car and furniture painters exposed to isocyanate in the center of Eskisehir, Turkey, a clinical and epidemiologic prospective study in three phases was done, incorporating 312 (89.4%) of the painters. **METHODS:** Of these subjects, 190 (61%) were furniture painters and 122 (39%) automobile painters. In the first phase of the study, a modified questionnaire and pulmonary function test (PFT) were done. During the

second phase, peak expiratory flow rate (PEFR) was monitored in 52 subjects whose complaints were confirmed and who agreed to a month of such monitoring. In the third phase, nonspecific bronchial provocation tests (NSBPT) with histamine were done on 23 of the PEFR-monitored workers. RESULTS: Finally, through questionnaire, typical history, PFT, PEFR monitoring, and NSBPT, 30 workers (9.6%) were diagnosed as having OA. Smoking habits and atopy in the OA-diagnosed workers were found to be statistically significantly high in comparison to the other workers. CONCLUSIONS: It was concluded that OA is a common disorder among automobile and furniture painters, and smoking habits and atopy were seen to have a significant effect on OA occurrence.

Anahtar Kelimeler: *Astım, Allerji.*

ÜNSAL E, PAKSOY C, SOYKAN E, ELHAN AH, ŞAHİN M.

Oral melanin pigmentation related to smoking in a Turkish population.

Community Dent Oral Epidemiol 2001;29(4):272-7.

OBJECTIVE: Besides genetic factors, tobacco smoking has been found to be the major cause of oral melanin pigmentation. The purpose of the present study was to evaluate the frequency of oral melanin pigmentation in a Turkish population and to present its correlation with clinical parameters relevant to periodontal status in current smokers, non-smokers, former smokers. METHOD: A sample of 496 patients was randomly selected. The subjects were interviewed regarding their smoking habits. They were clinically examined by a single examiner for the presence of oral melanin pigmentation in different oral mucosal regions. The same examiner recorded the clinical parameters including GI (gingival index), PI (plaque index), BOP (bleeding on probing), PD (probing depth) and GR (gingival recession). Examiner 2 completed a questionnaire concerning skin color and smoking habits. RESULTS: In the study group, 41% were current smokers, 46% nonsmokers and 13% former smokers. The frequencies of pigmented areas were significantly higher in current smokers than in those without any smoking habits. The clinical parameters revealed similar findings for all groups. Low GI and BOP values were observed for current smokers when compared with non-smokers and former smokers, respectively. GI values were significantly associated with the pigmentations in gingiva. CONCLUSIONS: The results of our study show that smokers in a Turkish population had significantly more pigmented oral surfaces than nonsmokers.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

VİCDAN K, KUKNER S, DABAKOĞLU T et al.

Demographic and Epidemiologic Features of Female Adolescents in Turkey

J Adolescens Health 1996;18 (1); 54-8. [Araştırma]

OBJECTIVES: To determine the average menarcheal age and menstrual cycle pattern, prevalence of dysmenorrhea, frequency of smoking, alcohol and drug use, sexual education level, and the gynecologic problems in female adolescents in Turkey. **METHODS:** A questionnaire consisting of 43 questions were given to 13.665 high school girls between the ages 13-18 years. **RESULTS:** The results showed that average menarcheal age was 13.28+1.09 years and 77.8+ACU- of the girls had menstrual cycles between 20-35 days+ ADs-10.688(78.1+ACU-) of the girls complained about pain during their menstruation and 25.6+ACU- frequently missed school for this reason. That notwithstanding, only 0.4+ACU- of the adolescents with dysmenorrhea had sought medical consultation. Out of 13.665 girls, 19.7+ACU- smoked cigarettes, 14.9+ACU- used alcohol, and 0.63+ACU- used other drugs. Although 50.8+ACU- of the students believed that their knowledge about sexuality was adequate, on evaluating the results, this was not confirmed. Girlfriends were found to be the most important source of sexual knowledge. The study indicated that 88.8+ACU- of the girls wanted to have sexual education at schools and 60.5+ACU- of those preferred to take such a lecture together with boys. The study also revealed that 10.5+ACU- of the girls previously consulted a gynecologist and menstrual disorders (26.1+ACU-) and dysmenorrhea (23.4+ACU-) were the most common complaints. The results showed that 68.7+ACU- of the girls preferred a women gynecologist and 66.3+ACU- wanted to be alone with the doctor during examination. **CONCLUSION:** We provided data about demographic and epidemiologic features of Turkish female adolescents.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Kadın ve Sigara.*

HAKEMLİ ULUSAL KONGRE ÖZETLERİ

ABANOZLU S, TUTLUOĞLU B, SALEPÇİ B ve ark.

Kronik Bronşitte Bronşial Hiperreaktivite, FEV1, Periferik Eozinofili ve Sigara İlişkisi

XXIV.Ulusal TUSAD Kongresi, 8-11 Haziran1997, İstanbul. Özet Kitabı: TP 102. [Araştırma]

Kartal Hastanesi'nde Haziran-Ekim 1996 tarihleri arasında kliniğimizde başvuran 10 bayan, 35 erkek, toplam 45 kronik bronşitli hasta çalışma kapsamına alındı. Kronik bronşitlilerde PC20 FEV1 Histamin Testi ort. 1.19 mg/ml saptandı ve belirgin ölçüde BHR mevcuttu. Hastalık semptomları ile BHR arasında ilişki yoktu. Dispnesi olan hastalarda FEV1 anlamlı düşük bulundu ($p<0.0189$). Hastalık süresi açısından incelendiğinde 10 yıldan fazla olanlarda daha az olanlara göre BHR biraz fazlaydı ve FEV1 değerleri belirgin ölçüde düşüktü ($p<0.0351$). Sigara içme süresi 30 paket/yıldan fazla olanlarda az içenlere göre FEV1 değerleri anlamlı düşük ve BHR daha şiddetli bulundu. BHR ve FEV1 arasında ilişki bulunmadı. Sonuç olarak kronik bronşitte sigara içme süresi ve hastalık süresi ile orantılı olarak BHR'nin arttığı saptandı

Anahtar Kelimeler: KOAH.

ACUN S, ÖZESMİ Ç, ÖZESMİ M.

Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara Kullanma Alışkanlığı, FEV1 ve Peak Flow Değerleri

Türk Fizyolojik Bilimler Derneği XII.Ulusal Kongresi. 9-12 Eylül 1986, Kayseri. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Üniversiteye bağlı Tıp, Mühendislik, İktisat ve İdari Bilimler, İlahiyat Fakülteleri ve Meslek Yüksek Okulu'nda okuyan 20-30 yaş arası ve sağlıklı 1000 öğrencide sigara anketi uygulandı ve FEV1 ile Peak Flow ölçümleri yapıldı. Sigara içenler %41 oranında bulundu. Bayan öğrencilerde sigara alışkanlığı %16 iken, erkeklerde %49'du. Sigara içen öğrencilerin %45'inde öksürük ve %18.7'sinde balgam şikayeti saptanırken, sigara içmeyenlerde bu tür semptomlar gözlenmedi. Alerjik belirtiler gibi, soğuk algınlığı semptomları ile sigara içimi arasında ilişki görülmedi. Bayan ve erkek öğrencilerde FEV1 ve Peak Flow değerleri sigara içenlerde içmeyenlere oranla anlamlı derecede düşük bulundu. Sigara içenlerde sporun SFT'lerini düzeltici etkisi görülmezken sigara içmeyen sporcu öğrencilerin FEV1 ve Peak Flow değerleri anlamlı derecede yüksekti.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Sportif Performans.

AÇIK Y, KARAMAN F, SEZER H ve ark.

Elazığ İli Diyanet Çalışanlarının Sigara Konusundaki Tutum ve Davranışları

VI. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 14-18 Nisan 1998, Adana. Özet Kitabı: 300-307. [Araştırma]

Elazığ ili merkez, ilçeleri ve köylerinde görev yapan 969 personel çalışma kapsamına alındı. Anketler Müftülük aracılığıyla ilgililere gönderildi, isim yazdırılmadı. Yanıt alınma oranı %81.5'di. Cevap verenler il merkezinde %98.9 iken köy ve ilçelerde %70.8 civarındaydı. 10 bayan görevliden 3 tanesi sigara içmekteydi. 738 erkek personel dikkate alındı. 699 erkek din adamının %41.1'i ve 39 diğer müftülük görevlilerinin ise %64.1'i sigara içiyordu. Görev yapma yerine göre sigara içme prevalansında önemli fark yoktu. Sigara içen din adamlarının %47.9'u düzenli sigara içmeye 20 yaş öncesinde başlamıştı. Ortalama Fagerström Nikotin Bağımlılık Puanı erkek din adamlarında 2.75 iken diğer müftülük görevlilerinde 3.71 bulunmuştur. Halen sigara içen 304 kişinin %31.9'u sigarayı bırakmayı düşünmemekte, %38.8'i sigarayı bırakmayı düşünmekte ve %29.3'ü bırakma hazırlığı içindeydi. Sigara içmeyen 353 din adamının %65.2'si çevrelerinde içilen sigaradan sağlıklarının bozulacağı endişesini taşımaktadır. Sigara içenlerin %75.1 ile diğer müftülük personelinin %47.6'sı müftülükçe yapılacak sigara bıraktırma kampanyasına katılacaklarını bildirmiştir. Sonuç olarak Elazığ'da görev yapan din adamlarının toplum geneline göre daha az oranda sigara içtikleri ve sigarayı bırakmayı düşünen ve isteyenlerin ise toplum geneline göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Tüm bu bulgular sonucu sigara konusunda din adamlarına yönelik eğitim ve bıraktırma çalışmalarının yoğunlaştırılması halinde hem din adamları için ve hem de toplum için önemli yararlar sağlayabileceği kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

AÇIK Y, SEZER RE.

Yenimahalle Eğitim ve Araştırma Sağlık Ocağı Bölgesinde Yaşayan Kadınların Hamilelikleri Boyunca ve Bebekleri 1 Yaşına Gelineye Kadar Geçen Sürede Sigara İçme Durumları

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Sağlık Ocağı bölgesinde 1997-1998 arası saptanan 391 hamile anne ile bebeklerini 1 yaşına gelinceye kadar sigara içme durumu incelenmiştir. Bebekler ort.17 aylık iken yapılan ziyarette annelerin %20.5'i her gün ve %2.0'ı arasıra olmak üzere toplam %22.5'i sigara içmektedir. Bu durumda yoğun eğitim ve sigara bıraktırma çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

AGUN K.

Türk Basınında Sigara

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı: 21. [Araştırma]

Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazetelerinin 1999 yılı ilk üç aylığından onbeşer ve diğer günlük onbir gazetenin Mart 1999 aylığından beşer adet olmak üzere toplam 100 günlük gazetede verilen spor, ilan, Ekonomik Konular ve sigara haberleri için ayrılan alanlar metrik santimetre kare cinsinden ölçüldü ve birbiriyle mukayese edildi. Toplam 100 gazete sayısının 12'sinde sigara ile ilgili yayın olduğu ve bunlardan 2 tanesinde sigara fiyatlarını belirtir gizli reklam sayılabilecek ilana rastlandığı dikkati çekti. Sigara konulu 10 yayının büyük çoğunluğunda sağlığa zararları ile sigara ve ekonomik konular ve dış ülkelerden haberler görüldü. Gazetelerde devamlı yayınlanan küçük alan kapsayan spot cümleler yoktu ve tüm kapladığı alanın toplam 100 gazete alanına oranı %0.09 ile %0.2 kadardı. Oysa, ilanların Hürriyet'te 15günlük gazete alanına oranı %37.04 ile en yüksek ve Radikal'de %6.31 ile en düşük olduğu görüldü. Sonuç olarak gazetelerde sigara sağlık zararlarının süreklilik göstermeyen yayın akışı içinde sayısal bazda %10 oranında işlendiği ve gazete alanlarına oranla 1/1000 düzeyinin altında olduğu görüldü. Büyük imkanlara sahip yazılı basınının sigara konusunda az ölçüde topluma faydalı mesajlar verdiği sonucuna varıldı. Sigara mücadelesi ile uğraş veren biz hekimlerin basınla çok daha sıkı bir işbirliği yapmamız gereği vurgulandı. Gazetelerde sigara konusunu spor veya kadın-güzellik-bakım sayfalarına ilişkilendirerek daha fazla ve sürekli olarak faydalı yayınlar yapılabileceği önerildi.

Anahtar Kelimeler: Sigara, Medya ve Film Endüstrisi; Sigara Bırakma; Reklamlar.

AGUN K, KERİŞ R, AVCI R, SÜERDEM M.

Sağlıklı Deneklerde Sigara Alışkanlığı

TFBD. XVI.Ulusal Kongresi. 29 Ekim-1 Kasım 1990, Kemer-Antalya. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Erzurum'da 1979-1981 arası muhtelif yaş guruplarında toplam 11745 sağlıklı denek üzerinde, asistan ve intörn hekimler bire bir sigara alışkanlıkları hakkında bilgi toplamış ve sigara anket formlarına işlemişlerdir. 8-14 yaş arası öğrenci gurubunda hemen hemen sigara içilmemesine karşın 15-19 yaş arası bayanlarda %02.9 ile erkeklerde %10.8 oranlarında ve genç erişkinlerde %28.2 ile %56.9 ve ileri yaş gurubu erkeklerde %80 dolaylarında sigara alışkanlığı saptanmıştır. Bir başka deyişle 15+ yaş gurubundaki 8000 civarında sağlıklı kişiyi kapayan araştırmasında, erkeklerde %49.4 gibi yüksek oranlarda sigara içiciliğine karşın bayanların %11.3 oranında düşük bulunması doğudaki aile yapısındaki töreye bağlılık ile açıklanabilir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

AGUN K, SALTİK A, YORULMAZ F, ÇAĞATAY T, TUTLUOĞLU B.

Sağlıklı Genç Erişkinlerde Sigara Alışkanlığının Peak Flow Rate Değerleri Üzerine Etkileri

TFBD. XVI.Ulusal Kongresi. 29 Ekim-1 Kasım 1990, Kemer-Antalya. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Kalp ve solunum sistemi hastalığı olmayan ve son 2 haftadan beri viral veya bakteriyel üst solunum yolu hastalığı şikayetleri bulunmayan 291 erkek ve 237 bayan olmak üzere toplam 528 genç erişkin öğrenci çalışma kapsamına alındı. Deneklerin yaşları yıl, boyları metrik ve vücut ağırlıkları kilo olarak saptandı. Küçük guruplar halinde deneklere alıştırma yaptırıldı. Mini ve büyük Peak Flowmetre aletleriyle en az üçer defa zirve akım hızları ölçüldü. Bulunan maksimal ve ortalama değerler BTPS'ye çevrildi. Sonuçlar kendi guruplarındaki sigara içen-içmeyen arasında ve guruplar arasında mukayeseler yapıldı. Sigara içen ve içmeyen bayan ve erkeklerde saptanan ortalama Peak Flow değerleri arasında anlamlı fark saptanmadı. Her iki aletin maksimal ve ortalama değerleri ve ayrıca iki aletin tek tek maksimal ve ortalama değerleri arasında anlamlı farklar bulundu. Sigara içen erkekler gurubunda günde ortalama 16.8 ± 8.4 , bayanlarda ise 11.3 ± 7.4 sigara içildiği ve sigara içme süreleri sırasıyla erkeklerde 4.5 ± 3.6 yıl ve bayanlarda 2.56 ± 2.28 yıl olduğu saptandı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

AGUN K, ÖZÇAKA , ALP İ ve ark.

Trakya’da Sağlık Personelinin Sigara Alışkanlığı

2.Ulusal Aile Hekimliği Kongresi. Ankara. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Trakya Bölgesi Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinde rasgele yöntemle seçilen bazı sağlık kuruluşlarında çalışan sağlık mensuplarının sigara içme profilini gösterebilecek çok yönlü sigara anketi iş yerlerinde öğrenci ve asistanlarımız tarafından uygulandı. Çalışmanın yapıldığı gün kurumlarda mevcut sağlık mensupları ile Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin toplam %38’i anketi yanıtladı. Ankete katılan 597 kadın, 429 erkek ve 15 cinsiyetini bildirmemiş toplam 1041 erişkin içinde, sigara içenlerin %47.8 ve içmeyenlerin %52.2 olduğu görülmüştür. Sigara içen erkeklerde yaş ortalaması 18.85 ± 3.77 , içmeyen erkekler grubunda 21.59 ± 9.6 yıl iken cinsiyet farkı gözetmeden toplam sigara içenlerin yaş ortalaması 19.65 ± 3.48 olup içmeyenlerde 19.65 ± 8.17 yıl bulunmuştur. Aralarında istatistiksel anlamlı fark yoktur. Sigaraya başlama yaşını yanıtlayan katılımcılar toplam 489 kişi olmuş ve sigara tiryakilerinin 15-19 ile 20-29 yaş gruplarında, toplam %93.55 sıklıkta sigaraya başladıkları gözlenmiştir. 14 yaş öncesi sigaraya başlayanlar % 05.11 civarındadır. Anketin uygulandığı güne kadar “Bir tek olsa bile hiç sigara içtiniz mi?” sorusuna hayır diyenler %16 oranındadır. “Halen içiyor musunuz?”a yanıt ise 424/1041 (%40.73) düzenli, 74/1041 (%07.1) arasıra sigara içmektedir. “Siz veya yakınınız sigarayı bırakmaya yönelik ciddi bir deneme yaptınız mı?” sorusuna sigara içmeyen 79 kişiden yarısı yakınının denediğini; sigara içen gruptan 282/437 (%64.53) oranda ciddi girişimde bulunduğu, %35.47’sinin denemediği bildirilmiştir. “Bundan 5 yıl sonra sigara alışkanlığınız ne durumda olacak?” sorusuna ise sigara içmeyen 438 kişi yanıtlamış ve %4.3 kadarı günlük tiryaki olabileceğini, %95.6’sı ise olmayacağını söylemiştir. Sigara içen grupta durum farklı olup 459 kişiden %55.5 kadarı tiryaki olacağını ve %44.4’ü olmayacağını tahmin etmişlerdir. Bu soruyu yanıtlayan toplam 897 kişiden %30.5 kadarı tiryaki olacağını bildirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

AĞAR A, ÇETİNKAYA S, ÇUHACI FN ve ark.

Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü'nde Çalışanların Sigara Kullanma Düzeyi, Gebelikte Sigara Kullanımları ve İş-yerinde Sigara Kullanımına İlişkin Uygulamalar

Toraks Derneği Ulusal Sağlık Kongresi. 9-13 Nisan 2000, Antalya. Özet Kitabı: 64. [Araştırma]

Çalışanların sigara kullanma düzeyinin incelenmesi amaçlanana bu araştırma için kesitsel tipte bir çalışma yapıldı. 15 Ocak-15 Şubat 2000 arasında çalışanlara gözlem altında anket uygulandı. 458 çalışandan 430'u araştırmaya katıldı. Oran %94 olup %70.2'si erkek ve %29.8'i bayandı. Erkeklerin %47'si ve bayanların %45.3'ü halen sigara içmektedir. Sigara içerken bırakanların %24.4'ünde sağlık sorunu varken hiç içmeyenlerde bu oran %11.5 düzeyindedir. Sigaraya başlama nedenleri olarak arkadaş çevresi ve özentisi ilk sıraları almaktadır. Sigara tiryakisi erkeklerin %77.4'ü ve kadınların %67.2'si sigarayı bırakmak istemektedir. Halen sigara içenlerin %42.0'si, bırakmış olanların %85.3'ü ve hiç içmemişlerin %87.8 kadarı iş yerinde sigara bırakma çalışmalarını desteklemektedir. Hamile kalmadan önce sigara içen 25 kadın toplam 34 gebelik dönemi geçirmiş ve hepsinde sigara içme alışkanlıkları değişmiştir. Toplam 34 gebeliğin 11 tanesinde (1/3) kadınlar hiç sigara içmemiş ve 23'ünde (2/3) günlük sigara sayısını azaltmışlardır. Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü'nde sigara kullanım oranları özellikle bayanlarda olmak üzere her iki cinsten yüksek bulunmuştur. Sigara tiryakilerinin yaklaşık 3/4 kadarı sigarayı bırakmak istemektedir. Yönetim bu iş yerinde sigara bırakma çalışmalarına başlamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık; İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları, İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları.

AĞRIDAĞ G, ALPASLAN N.

Karataş'taki Adölesanlarda Sigara Denemede Ailenin Etkisi

III. Halk Sağlığı Günleri. 1993, Kayseri. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Sigara içmeye başlatan nedenler ve başlama yaşı konusundaki bilgiler gençlerin sigaraya başlamasını önleyen koruyucu programlar yapımında gereklidir. Bu çalışmada adölesan dönemi gençlerde sigarayı deneme, ailede sigara içme sıklığı ile bunlar arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışma grubu olarak ilçe merkezinde 9.-11.sınıf öğrencilerinin tümü alınmıştır.

Araştırmaya katılan 235 öğrenciden bir kez bile olsun sigara içmeyi denediğini söyleyen 27 kişi (%11.5) ile sürekli sigara içen 4 kişi (%1.7) saptandı. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalaması 15.5 ± 1.3 , sigarayı deneyen 27 öğrencinin yaş ortalaması 16.2 ± 1.3 iken, sigarayı denemeyenlerin yaş ortalaması 15.4 ± 1.2 ve aralarındaki fark $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bulundu. Yaşları 14'den küçük olanlarda sigarayı deneme oranı %3.0 iken ileri yaşlarda sigarayı deneyenlerin 15-16 yaş grubunda %14.0 ve 17+ yaşlarda %16.7 düzeylerinde arttığı gözlemlendi ve aralarında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı fark vardı. Erkek öğrenciler arasında sigarayı deneyenler %13.8 oranında iken kızlarda ise %8.9 düzeyinde saptandı. Lise 1.sınıf öğrencileri arasında %8.0, lise 2.sınıf öğrencileri arasında %9.8 ve lise 3.sınıf öğrencileri arasında %19.8 oranında sigara denemesi yapan öğrenciler vardı ve yaşla anlamlı artış gösteriyordu. Öğrencilerin %63.8'inin evlerinde sigara içen birisi vardı. Aile bireyleri arasında babası sigara içen öğrenciler %55.7 iken, annesi sigara içenler %16.2, kardeşi sigara içenler ise %19.6 dolayındaydı. Evlerinde sigara içen birinin bulunması halinde sigara içmeyi deneyen öğrenci sayısı artmaktaydı. Kardeşler arasında sigara içen bulunması halinde öğrencinin sigara deneme şansı daha yüksekti ve bu eğilim $p < 0.02$ düzeyinde anlamlıydı. Memur çocukları arasında sigara içme denemesi yapanların sayısı, işçi-esnaf çocuklarından daha yaygındı. Babaların meslekleri çocuklarının sigara denemesi yapmalarında önemli farklılık ve etkinlik göstermiyordu.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

AKÇASU A.

Tütünün Tarihesi

Sağlık, Tarım ve Ekonomik Konular Yönünden Sigara: Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu. 1984, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütünün Tarihi.

AKÇIĞ Ş, ÇAVUŞOĞLU H, GÖKHAN N.

16-25 Yaş Gurubu Erkek ve Kız Öğrencilerde Solunum ve Dolaşım Parametrelerinin Sigara ve Alkol Alan Gurupla Karşılaştırılması

TFBD XIV.Ulusal Kongresi. Kasım 1988, Pamukkale. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

16-25 yaş gurubu erkek ve kız öğrencilerde solunum ve dolaşım parametrelerinin sigara ve alkol alan ve almayan gurupta karşılaştırılması yapılmıştır. 550 öğrenci içinden hiç sigara içmeyenler %86.9, düzenli içenler erkeklerde %14.2, bayan öğrencilerde %11.1 ve genelde %13.1 olduğu bildirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.

AKÇIÇEK F, PAKİŞ Ç, ERDENEN F ve ark.

Sigaranın, Astımın Şiddeti ve Atopi ile İlişkisi

Toraks Derneği 1.Yıllık Kongresi. 6-10 Mayıs 1996, Nevşehir. Bildiri Özet Kitabı: 74. [Araştırma]

Astımın gelişiminde genetik ve çevresel faktörler rol oynamaktadır. Sigaranın rolü en çok araştırılanıdır. Genç ve orta yaşlı popülasyonda yapılan çalışmalarda non-spesifik hava yolu yanıtında sigaranın kesin etkisi görülmemiştir. Ancak yaşlılardaki araştırmalarda sigara ile birlikte yüksek düzeyde yanıt alınmıştır. Biz de İstanbul SSK İstanbul Hastanesi Allerji Polikliniği'nde yaşları 15-49 olan 139 bayan (yaş ort.29±8.4 yıl) ve 61 erkek (yaş ort.25±9.4) olan 200 astımlı hastada sigara ekspozisyonu ile astımın şiddetini ve atopiyi değerlendirdik. Farklı şiddetteki atopik ve non-atopik astımlılar sigara maruziyeti açısından pasif içici, aktif içici, sigarayı bırakmış ve sigarayla hiç teması olmayanlar diye ayrılmıştır. X2 testi ile gruplar karşılaştırılmış ve anlamsız fark bulunmuştur (p>0.05). Sonuç olarak 200 astımlının %51.5'i pasif içici ve %8.5'inin aktif sigara içicisi olduğu görülmüştür. Sigara dumanıyla karşılaşan hastaların hastane başvurularının ve ilaç gereksinimlerinin arttığı noktasından hareketle sigarayı bırakma konusunda desteklenmeleri ve pasif içicilikle mücadele edilmesi gereği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Astım, Allerji, Vücuttaki Etkileri.

AKÇİÇEK E.

Tütünün Türkiye'ye Girişi ve Tütün Yasakları*Sigara ile Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 1-2. [Derleme]*

Tütünün memleketimizdeki hikayesi, kelimenin tam manasıyla acıklı ve kanlı bir şekilde yazılmıştır. Tütün 17.asrın ilk 10 senesi içinde İngilizler tarafından deniz yoluyla İstanbul'a getirilmiş ve soğuk algınlığı hastalıklarına karşı ilaç olarak satılmıştır. Tütün memleketimize girdiği andan itibaren dinen haram mı, helal mi olduğu yolundaki tartışmalarda kendiliğinden başlamış, aleyhinde söylenenlere rağmen her geçen gün yayılmıştır. Devrin padişahları Sultan Ahmet (1603-1617) ve ondan sonra tahta geçen Genç Osman (1618-1622) tarafından tütün yasaklanmıştır. Tütün birçok defa İstanbul kentinde büyük yangınların çıkmasına neden olmuş, yüz binlerce insan bu yangınlardan büyük zarar ve eziyet görmüştür. Bu yüzden IV.Murat (1623-1640) tütünü şiddetle yasaklayan ve bu yasağa uymayanları acımasızca öldüren padişah olmuştur. Çeşitli kaynaklara göre IV.Murat'ın tütün yasağına uymayan 100,000 kişiyi öldürttüğü iddia edilmektedir. Osmanlı Devri'nde tütünün dini veya sağlık açısından zararlarını konu alan "Duhan Reddiyeleri" ve tütün risaleleri yayınlanmıştır. 1880'de tütün vergisi Duyûn-u Umumiye İdaresi'ne bırakılmıştır. 1883'de yılında Fransızların kontrolünde "Reji İdaresi" kurulmuş ve tütünün hikayesinde yeni bir kanlı, ızdıraplı sayfa açılmıştır. Tütünün ekim ve satımı Reji İdaresi'nin kontrolünde olup Reji İdaresi tütün kaçakçılığına mani olmak için belalılardan ve eski sabıkalılarından müteşekkil bir "kolcu" teşkilatı kurmuştur. 1914 yılında, yani kapitülasyonların kaldırılmasına kadar, Anadolu'da "Ayıngacı" denilen tütün kaçakçıları ile kolcu ve jandarmaların çatışmalarında, büyük kısmı ayıngacılarından olmak üzere 50-60 bin vatan çocuğu hayatını kaybetmiştir. 1923 yılında İzmir'de toplanan iktisat kongresinde Reji İdaresi'nin kaldırılmasına karar verilmiştir. 1938 yılında tütün üretimi imalatı ve ticareti tekel haline getirilmiş olup 1986 yılında tütündeki tekel kaldırılmıştır. 1954 yılında İstanbul Belediyesi aldığı bir karar ile sigara izmaritini yere atanlara "şehri kirletiyor" gerekçesiyle o zamanın parası ile 25 lira "izmarit cezası" namı altında bir ceza kesmeye başlamış olup, fakat bu ceza pek uzun sürmemiş; ancak, karikatüristlerin fıkra ve mizah yazarlarının işine yaramıştır. Günümüzde tütün yol açtığı çeşitli sağlık sorunları ve hastalıklar ile insanların ölümüne sebep olmaya devam etmektedir. Yani tütün asırlardır Anadolu'da devam ettirdiği acılı ve öldürücü misyonunu zamanımızda da sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tütünün Tarihi.

AKGÜN S, KISA A.

Başkent Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara Kullanma Durumları ve Etkileyen Bazı Faktörlerin Araştırılması

Sigara ve Sağlık Ulusal Kong. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Sağlık İdaresi ve İşletmesi Yüksekokulu, Amerikan Kültürü Bölümü, Hukuk ve İşletme Fakülteleri'nde okuyan öğrencileri temsil eden 312 erişkinde kesitsel bir çalışma yapılmıştır. Katılımcıların sigara içme durumları, yaşam koşulları, sosyal yaşantıları ve sosyodemografik özellikleri öğrenilmek istenmiştir. Öğrencilerin %52'sinin sigara içtiği ve çoğunluğunu erkeklerin (%59.0) oluşturduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin %40'ı ağır içici olup günde 16-20 adet sigara içmekteydiler. Sigara tiryakilerinin %88.4'ü yabancı sigaraları tercih ediyordu. Sigaraya başlama nedenleri arasında merak ve büyüklük belirtisi savını gösterenler %56.7 düzeyindeydi. Sigara tiryakisi öğrencilerden %17'si sigarayı bırakma çabası gösterdikleri halde başarılı olamadıklarını bildirmiştir. Ailelerinde çoğunlukla sigara kullanan bireylerin bulunduğunu ve bu durumun kendilerini teşvik ettiğini söyleyen öğrencilerin düzeyi %76.9 bulunmuştur. Üniversitelerdeki öğrenci sağlık merkezlerinin sigara içme problemlerine çözüm üretmelerinin daha doğru olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

AKKAYA E, YILMAZ A, BARAN A ve ark.

Sigara İçen Sağlıklı Bireylerde Kanda Dolaşan İmmün Komplekslerin Araştırılması

20.Yıl Akciğer Günleri. Kasım 1995, Bursa. Özet Kitabı: 482. [Araştırma]

Günümüzde sigaranın akciğer, dolaşım ve Kalp Hastalıklarına neden olmasının yanı sıra diğer tüm sistemleri ve organları etkilediği ortaya konmuştur. Alveoler makrofajların fagositoz yeteneklerini de olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Fagositozun azalmasıyla kanda dolaşan immün komplekslerin artması, bizde sigaranın tip III allerjik reaksiyona müsait ortam hazırladığı tartışmasını başlatmıştır. Bu amaçla 6'sı erkek, 12'si bayan olmak üzere toplam 18 sigara içenle 5'i erkek ve 10'u bayan toplam 15 sigara içmeyen sağlıklı gönüllüde kanda dolaşan immün kompleksleri (CIC) araştırdık. Ayrıca immün kompleks oluşumunda rol alan veya immün kompleks oluşumu ile meydana gelebilecek hasarı gös-

teren parametreler (tam idrar tetkiki, IgE, IgD, IgM, IgA, C3, anti-DNA, RF, kryoglobulin, Coombs testi, protein elektroforezi) de incelendi . Her iki gurup arasında kanda dolaşan immün kompleks düzeyleri arasında anlamlı fark saptanamadı ($p>0.05$).

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri; Astım, Allerji.

AKKAYA A, ÜNLÜ M.

Sigara Kullanımının Solunum Fonksiyon Testlerine Etkisinin Araştırılması

20.Yıl Akciğer Günleri. Kasım 1995, Bursa. Özet Kitabı. [Araştırma]

Çalışmaya 15 yıl ve daha fazla süre günde 20 sigara içen 134 olgu ile hiç sigara içmeyen ve herhangi bir hastalığı olmayan 58 olgu alındı. Sigara içen ve içmeyen guruplar arasında $p<0.05$ anlamlılık düzeyinde PEF ve FVC değerlerinde bir fark gözlenmedi. Oysa sigara içenler gurubunda FEV1 değerlerinde $p<0.05$ düzeyinde anlamlı düşüşler görüldü.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

AKKAYA A, TURGUT E, ŞAHİN Ü ve ark.

Sigara Kullanımının Serum Total IgE ile Solunum Fonksiyon Testlerine Etkisi

XXI.Ulusal Türk Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Kongresi. 17-19 Ekim 1996, Marmaris. Özet Kitabı. [Araştırma]

SDÜ Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Polikliniği'nde prospektif olarak yapılan çalışmaya 44 sigara içen ve 20 sigara içmeyen sağlıklı olgu katıldı. Her iki gurup arasında yaş, cinsiyet, boy ve yaşamları açısından anlamlı fark yoktu .Solunum ve diğer sistem hastalığı olmayanlar arasından seçilen tiryakilerde sigara tüketimi 10-60 adet/gün (ort.46 adet/gün) civarındaydı. Sigara içen gurupta FVC, FEV1, FEV1/FVC, PEFR değerleri, kontrol gurubuna göre anlamlı düzeyde düşüktü ($p<0.01$). Sigara içen ve içmeyen sağlıklı her iki gurupta serum IgE düzeyleri sırasıyla 81.75-60. ve 43.3-32 Ü/ml normal sınırlarda bulundu. Yalnız, sigara içen gurubun IgE düzeyi kontrol gurubunkinden 1.8 kat anlamlı derecede yüksekti ($p<0.01$).

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

AKKAYA A, TURGUT E, ŞAHİN Ü ve ark.

Maternal Sigara İçimi ile Kord Kanı Serum Total IgE Düzeyleri Arasındaki İlişki

XXI.Ulusal Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Kongresi. 17-19 Ekim 1996, Marmaris. Özet Kitabı. [Araştırma]

1 Ocak-1 Haziran 1996 arası Isparta Kadın-Doğum Hastalıkları Hastanesi'nde prospektif bir çalışma yapıldı. Sigara içen ve normal doğum yapan 24 olgu ile sigara içmeyen ve normal doğum yapan 44 anneden oluşan toplam 68 olgunun periferik kan ve bebeklerinin umbilikal veninden kan örnekleri alındı ve serum total IgE düzeyleri ölçüldü. Sigara içen annelerin serum IgE ort.51.53 ü/ml iken, sigara içmeyenlerin serum total IgE düzeyleri ort.61.5 ü/ml bulundu ($p>0.2$). Her iki guruptaki bebeklerin kord kanında IgE değerleri 0.5 ü/ml.nin altında saptandı. Sonuçta sigara içiminin bebeklerin kord kanında serum total IgE düzeylerine bir etki yapmadığı sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: Gebelik ve Doğurganlık.

AKKAYNAK S.

Tütün Tüketimi ile Genel Mortalite ve Morbidite Arasındaki İlişkiler

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

1950-1980 yılları arasında sigaranın sağlık zararları konusunda 8 büyük prospektif araştırma yapıldı ve sonuçları 8 bölümde açıklandı: 1) Yedi araştırma sonucuna göre sigara içenlerde mortalite içmeyenlere göre %54-83 oranında daha yüksektir. Yalnız Japonya'da bu artış oranı %25'lerdedir. 2) Sigara sayısı ile mortalite oranı arasında pozitif korelasyon vardır. Günde 1-9 sigara içenlerde mortalite oranı %20-45 iken, 40'dan fazla sigara içenler grubunda ise %83-123 daha yüksektir. ABD.de günde 40'ın üzerinde sigara içenlerde gözlenen mortalite, günde 10 sigaradan daha az içenlerden 2-3 katı fazla bulunmuştur. 3) Sigara içme süresi arttıkça mortalite oranları artar. Örneğin 5 yıldan az süreyle sigara içenler de mortalite, içmeyenlerden %5 fazla iken 40 yıldan fazla sigara içenlerde bu oran %66'ya yükselmektedir. 4) Sigaraya başlama yaşı ile mortalite arasında tersine orantılı korelasyon vardır. 25 yaşından sonra sigaraya başlayanlarda mortalite oranı içmeyenlere göre %67 fazla iken 15 yaş öncesinden sigaraya başlayanlarda bu oran %125'lere yük-

selmektedir. Ayrıca sigaraya başlama yaşı ve günde içilen sigara sayısının artışı ile uyumlu mortalite oranları %23-26 daha artar. 5) Sigara dumanının inhalasyon tipi, miktarı ve mortalite arasında da ilişki bulunmuştur. Dumanı içine çeken sigara tiryakilerinde, dudak tiryakilerine göre mortalite %25-50 artmıştır. 6) Sigaranın içerdiği katran ve nikotin miktarları ne denli yüksek ise mortalite oranları da o kadar artar. Erkeklerde mortalite yüksekliği katran/nikotin düzeyine göre %66-96 ve bayanlarda ise %37-65 arasında yükselmektedir. 7) Sigaranın bırakılması ile mortalite oranlarında düşüş başlar. Örneğin 15 yıldan fazla süredir sigarayı bırakmış olanlarda ölüm oranları hemen hemen hiç içmeyenlerin düzeyine iner. 8) İçilen sigara sayısı ile yaşam beklentisi arasında da ters ilişki vardır. Örneğin 35 yaşında ve 10-13 yıl süreyle izlenen ve günde 1-9 sigara içenlerin 4.6 yıl, 40+ sigara içenlerin ise 8.1 yıl yaşamlarından kaybettikleri saptanmıştır. 9) Kadınlarda yaşa ve günde içilen sigara sayısına bağlı olarak erkekler kadar olmasa da mortalite oranları yüksek bulunmuştur. Mesela günde 2 paketten fazla sigara içen ve dumanını derin içe çeken bayan tiryakilerde mortalite içmeyenler göre %110 artmıştır. Sigara içenlerde gözlenen yüksek mortalite oranları sigaranın neden olduğu koroner Kalp Hastalıkları, akciğer kanserleri ve KOAH gibi hastalıklardan kaynaklanmaktadır. İnsanlarda sigara tüketimi ile hastalık morbiditesi arasında da korelasyon vardır. 1) Sigara içenlerde hiç içmeyenlere oranla kronik bronşit, sinüzit, KOAH, amfizem, aterosklerotik kalp hastalığı, mide ülseri riski daha fazladır. 2) Bu hastalıklarda doz-yanıt ilişkisi belirgindir. Kronik bronşit ve/veya amfizem günde 2 paket sigara içen erkeklerde içmeyenlere göre 4 kat ve bayanlarda 10 kat fazla görülmektedir. 3) Grip sigara içen erkeklerde içmeyenlere göre %14 ve bayanlarda %21 kez daha fazladır. 4) Sigara içen erkeklerde içmeyenlere göre %33 ve tiryaki bayanlarda ise %45 oranında daha fazla iş günü kaybına neden olurlar. 5) Sigara içenlerde içmeyenlere göre daha çok aktivite kısıtlaması oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji.

AKKOÇLU A.

Dünyada ve Türkiye’de Sigaraya Karşı Savaşım

Akciğer Hastalıkları Derneği 1991-1992 Sempozyumları. [Derleme]

Sigara yalnız içenleri değil onlarla birlikte içilen ortamda yaşayanları da olumsuz etkiler ve hastalıklara neden olmaktadır. WHO, tütün kullanımına bağlı yılda en az 1 milyon erken ölüm olduğunu, ABD’de %25, İngiltere’de %15-20 ve Küba’da %30 ölümlerin sigaraya bağlı hastalıklardan meydana geldiğini bildirmiştir. 1980 yılında Türkiye’de yaklaşık 100.000

kişi, dünyada toplam en az 2.5 milyon insanın sigaraya bağlı hastalıklardan öleceği hesaplanmıştır. Dünya genelinde tütün tüketimi 1970-1985 arası %7.1 artarken, ABD.de %9, İngiltere'de %25 azalmıştır. Afrika'da 42, Latin Amerika'da %24 ve Asya ülkelerine %22 artışlar görülmüştür. Türkiye'de bu yıllar arası sigara tüketimi %10 artmıştır. Her yıl artış oranı %3.1 dolayındadır. 1945 yılında tüketim kişi başına 1.2 kg iken, 1985 yılında 3.3 kg/kişiye yükselmiştir. 1988'de gelişmiş ülkelerde sigara tüketimi %1 azalma ve gelişmekte olan ülkelerde %2.3 artma göstermiştir. Dünyada 1970 başında sigara tüketimi 3.8 trilyon iken 21 yıl sonra 1991'de 5.1 trilyonla %34 artış göstermiştir. Kişi başına yıllık tüketilen sigara sayısı 1100 civarındadır. Gelişmiş ülkelerde sigara tüketimine sınırlamalar getirilmiş, sigara karşıtı kampanyalar başlatılmış ve üretime yönelik mali-tarımsal destek politikalarından vazgeçilmiştir. Böylece ABD ve Avrupa ülkelerinde sigara tüketimi azalmıştır. Tütünün neden olduğu sağlık harcamaları, sağladığı gelirden fazladır. Büyük kentte yaşayanlarda erkek/kadın sigara içenlerin oranı 1.6 iken küçük kentlerde 5.9 dolayındadır. Küçük kentlerde yaşayan kadınlar yaklaşık 4 kat daha az sigara içmektedir. Ülkemizde erişkinler, meslek grupları, çocuklar ve gençler arasında sigara alışkanlığı konusunda pek çok çalışma yapılmıştır. Ülkemizde de sigara alışkanlığı erkeklerde kadınlara göre daha fazladır. Okumuş kadınlar eğitimsiz kadınlardan daha fazla sigara içerken erkeklerde bunun tersi gözlenmektedir. Sonuçlar endişe vericidir. Yıllık gelirleri düşük toplumlarda erkeklerin, aile geliri yüksek toplumlarda bayanların daha çok sigara içtiği saptanmıştır. Ülkemizde ciddi boyutlu sigara karşıtı çalışmalar 1988'de Akarcalı tarafından başlatılmış fakat 7 ay sürebilmiştir. 1991'de teklif edilen sigara yasası Meclisten kabul görmesine rağmen Cumhurbaşkanı'nca veto edilerek kadük hale getirilmiştir. Norveç'te ilk kez 1975'de sigara yasası yürürlüğe girince gençlerde sigara tüketimi azalmaya başlamış ve 1988'de bu yasanın genişletilmesiyle yani tüm sigara reklamlarının yasaklanması, sigara vergilerinin artırılarak pahalılaştırılması, eğitimin yaygınlaştırılması ve paketlerde uyarı yazıları ile sigara tüketimi kontrol altına alınmıştır. Kanada'da 1979-1991 yılları arası enflasyondan arındırılmış gerçek sigara fiyatları 3 kat artırılmış ve 18-19 yaş grubunda sigara tüketim oranları %45'lerden %16'lara düşmüştür. WHO dünya ülke insanlarına "Ya sigara ya sağlığınız, seçim sizindir" sloganı ile gerçek çözüm yolunu göstermiştir. Yazar sigara tüketimi ile mücadelede 11 genel ilke önermiş olup her ülkenin kentine özgü ulusal sigara tüketim kontrol programı ve merkezi ulusal kontrol kurulu oluşturması, pasif sigara içimini önleyici tedbirlerin alınması, sigara reklamlarının tümüyle yasaklanması gerektiğini dile getirmiştir. 18 yaş altı gençlere sigara satışının yasaklanması, sigara paketleri üzerine etkili uyarı yazılarının yazılması, bilimsel araştırmaların yapılması, her yıl yapılan kampanyaların yenileştirilmesi ve sivil toplum örgütlerinin desteği sağlanmalıdır. Sigara fiyatları ek vergilendirmeye çok yükseltilmelidir. Tütün üreticilerine gıda üretimi için özel teşvik uygulanmalıdır. Yöneticiler ve halkı eğitecek toplum ve

meslek kesimlerine sigara savaşı için eğitim verilmelidir. Ayrıca sigara bağımlısı olanlara sigara polikliniklerince bırakırma programları uygulanmalı ve tedavi yöntemleri denenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar; Tütün ve Uluslararası Konular.

AKMAN M, YILMAZ T, ÇELİK N, ÖCAL Z.

Sigara İçimi ile Allerji Cilt Testi, IgE, Lökosit ve Eozinofil Sayısı ve Bronşiyal Hiperreaktivitenin İlişkisi

20.Yıl Akciğer Günleri. Kasım 1995, Bursa. Özet Kitabı. [Araştırma]

Çalışmaya 32'si erkek ve 38'i bayan olmak üzere toplam 70 kişi alındı. Yaş ortalaması 34.87 ± 6.64 olan olguların 30'u sigara içicisi, 8'i sigarayı bırakmış ve 32'si sigara içmeyen gurubu oluşturdu. Sigara içen grupta içmeyenlere göre lökosit ve total eozinofili sayısı anlamlı yüksek bulundu ($p < 0.001$). Günlük içilen sigara sayısı ile lökosit sayısı etkilenmedi. Sigarayı bırakanlar ile sigara içen ve içmeyenler arasında lökosit ve eozinofil sayıları arasında anlamlı fark yoktu ($p > 0.05$). Allerji deri testleri sigara içen 5/30 olguda pozitif iken sigara içmeyen 1/32 olguda ve sigarayı bırakan 1/8 olguda pozitif bulundu. Serum total IgE düzeyleri her üç grupta anlamsız farklılıklar gösterdi ($p > 0.05$). Sigara içen grupta PC20 FEV1 değeri daha düşük olup 20 sigara tiryakisinin 5 tanesinde metakolin provokasyon testine bronş yanıtı pozitif bulundu. Fakat gruplar arası anlamlılık gösterilemedi. Bu sonuçlar bize sigara içiminin periferik lökosit ve eozinofil sayılarına etkili olurken, allerjik deri testleri, serum total IgE düzeyi ve bronşiyal hiperreaktivite üzerine etkili olmadığını gösterdi.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; Astım, Allerji.*

AKMAN M, YILMAZ T, ÇELİK N.

Atopik ve Non-atopik Kişilerde Sigara İçiminin İn hale Metakolin Cevabına Etkisi

20.Yıl Akciğer Günleri. Kasım 1995, Bursa. Özet Kitabı. [Araştırma]

Bronş astımı olmayan allerjik rinitli atopik kişilerin inhale metakoline verdiği yanıtlarda sigara içiminin etkisi araştırıldı. Yaş, cinsiyet ve günlük içilen sigara sayısı açısından benzer 30 atopik ve 30 nonatopik olmak

üzere toplam 60 olgu çalışma kapsamına alındı. İn hale metakoline artmış bronşial yanıt nonatopik gurupta %30 bulunurken, atopik gurupta %50 düzeyindeydi. Aralarında anlamlı fark yoktu ($p>0.05$). Ancak sigara içen atopik olgularda sigara içen non atopiklere göre metakoline yanıtın anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptandı ($p<0.01$). Yine PC20 değeri sigara içen atopik olgularda sigara içmeyen atopiklere göre $p<0.05$ düzeyinde anlamlı derecede düşük konsantrasyonlarda bulundu. Sonuçlar, sigara içimi ve atopinin non spesifik bronş yanıtında kombine olarak artışlara neden olduğunu düşündürdü.

Anahtar Kelimeler: *Astım, Allerji.*

AKPINAR M, TAŞDÖĞEN N, ÇELİK TEN E ve ark.

Göğüs Hastanesi Çalışanlarında Sigara İçme Alışkanlığı

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi, 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Özet Kitabı: 16. [Araştırma]

KOAH ve astım etyopatogenezinde sigaranın önemli rolü olduğu bilinmektedir. Hastane çalışanlarına yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulanmış ve sigara alışkanlıkları saptanmaya çalışılmıştır. Yaş ortalaması 31.86 ± 9.78 olan 209 olguya ulaşıldı. %27.75'i doktor, %52.15'i hemşire ve teknisyen ve %20'si personeldi. Olguların %60.76'sı yüksek okul mezunuydu. Sigara içenler %46.89 iken, %12.92'si sigarayı bırakmış ve %40.19'u hiç içmiyordu. Sigara alışkanlığı ile cinsiyet arasında ilişki yoktu. Fakat yaş arttıkça sigara içme sıklığı anlamlı artış gösteriyordu. Doktorların %26'sı ve hemşirelerin %54'ü sigara içiyordu. Yüksek okul mezunlarının sigara içme yüzdesi ilk ve ortaokul mezunlarından daha düşüktü. Sonuçta, eğitim düzeyinin yüksek oluşunun sigara alışkanlığının azalışında önemli rol oynadığı fakat engelleyici olmadığını kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

AKRAN M, YILMAZKAYA Y.

Sigara Alışkanlığı ve Bronkiyal Hiperreaktivite

TÜSAD XXII.Kongresi. 1994, Nevşehir. Özet Kitabı: TP78. [Araştırma]

Bronşial hiperreaktivite ve sigara alışkanlığı arasındaki ilişki, yaşları 15-65 olan 97 sağlıklı kişide araştırıldı. Seçilen popülasyonda 51 kişi sigara içen,

32 kişi sigara içmeyen ve 13'ü ise sigarayı bırakmışlardı. Olguların yaş, cinsiyet, solunum semptomları, sigara alışkanlıkları ve tiryakilerin günde içtikleri sigara sayısı kaydedildi. Hepsine metakolin provokasyon testi uygulandı. FEV1 değerleri ölçüldü ve %20 azalma hali pozitif hiperreaktif kabul edildi. Analizde sigara içenler grubunda BUR daha fazla görülmesine rağmen (sigara içen 51 kişinin 31 tanesinde) BHR müspet iken içmeyenlerden 33 kişinin 9'unda BHR pozitifliği istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı. Sigara içen grupta solunum sistemi semptomlarına daha sık rastlanmış olup $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıydı. Sigara içimi ile BHR arasında cinsiyet farkı gözlenmedi ($p < 0.005$). Günlük içilen sigara sayısı arttıkça BHR artmasına rağmen (günlük 1-10 adet sigara içen 16 kişiden 6'sında BHR+ iken günde > 10 sigaradan fazla içen 35 kişinin 25 tanesinde BHR+) istatistiksel olarak anlamlı değildi. Sigara içen grupta PC 20 FEV1 ortalaması içmeyen gruptan daha düşük olmasına rağmen anlamlı bulunmadı ($p = 0.06$).

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

AKTAN H.

Tütün ve Peptik Ülser

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri.*

AKYOL T.

Sigara ve Kronik Bronşit

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

KOAH'ın nedenlerinin başında sigara gelir. Sigara içenlerde kronik bronşit ve amfizem prevalansı, mortalitesi, solunum sistemi semptom ve fonksiyon bozuklukları oranı sigara içmeyenlere oranla çok yüksektir. Sigara içenlerde öksürük, balgam ve dispne gibi semptomlar başlamadan önce erken solunum fonksiyon bozuklukları, küçük hava yolu disfonksiyonu şeklinde oluşur. Sigara içen kişilerde semptomsuz dönemde bile SFT bozuklukları gelişmektedir. Bazı meslek hastalıkları da kronik bronşit ya-

par ama olumsuz etkisi sigaranınki kadar değildir. Ancak, pamuk tozlarının yoğun olduğu işyeri çalışanları, asbest ve kömür işçilerinde ilaveten sigara içiyorsa sinerjik etki nedeniyle çok daha ağır SFT bozuklukları gelişir. ÜSYE komplikasyonları, spontan PNTH sigara içenlerde daha sık gözlenir. KOAH diye nitelenen hastalıkta kronik bronşit ve amfizemin ortak özelliği olarak hava akım direnci artışı görülür. Sigara ile respiratuvar mortalite arasında kesin ilişki saptanmıştır. Sigara akciğerlerde proteaz-anti-proteaz enzim dengesini bozarak proteolitik enzimlerin serbest kalmasına ve amfizem oluşumuna sebep olur. Sigara içenlerin BAL ve bronş sıvısında proteolitik aktivite gösteren proteazlar çok yüksek konsantrasyonlarda bulunur. Bu durum mevcut anti-proteaz aktivite yani alfa-1 antitripsinle dengelenemez ise akciğer elastik dokusu harap olur. Ayrıca yoğun sigara içimi anti-proteaz aktiviteyi de inhibe ederek ve polinükleer lökositlerden serbestlenen artmış elastazın yardımıyla proteolitik harabiyeti şiddetlendirir. Sigara immün mekanizmaya da etki eder; lokal ve sistemik, humoral ve hücrel immünitede belirgin değişiklikler yapar. Sigara akciğer ve üst solunum yollarının müdafaa mekanizması üzerine olumsuz etki yapar. Solunum yollarının müköz örtüsü, submüköz bezler ve goblet hücre salgıları ile büyük hava yollarını döşeyen titreli tüylü epitel hücrelerin disfonksiyonu başlar. Yabancı cisimler dışı atılamaz. Yoğun sigara dumanı ekspoze edilen hayvanlarda solunum yolu epitel hücre deskuamasyonu ile goblet hücre artışı ve skuamöz metaplazi oluşumu gözlenmiştir. Sigara dumanı solutulan hayvanlarda siliyostaz gelişir ve mukosilyer transport yavaşlar. KOAH'da sigaranın diğer risk faktörleriyle ilişkisi araştırılmıştır. Alfa 1 antitripsin eksikliği olanlarda sigara içimi KOAH ve/veya amfizem riskini daha çok artırır. Diğer genetik faktörlerle sigara ilişkisi incelendiğinde görülmüştür ki herediter faktörler öksürük gibi semptomlarda sigara içimi kadar önemli predispozan faktördür. KOAH'ın oluşma riski, genetik faktörlere eklenen çevre faktörleri ve bunların içinden sigara içimi ile artmaktadır. Fakat hiçbir meslek hastalığı KOAH oluşumunda sigara kadar tehlikeli değildir. Sigara içimi, hava kirliliği ve KOAH arasındaki ilişkiler multifaktöryel olup kesinlikle değerlendirilmesi zordur. Standardize edilen ortamda yapılan çalışmalar KOAH üzerinde sigara içiminin, hava kirliliğinden 4 katı fazla olumsuz etki yaptığı sonucunu vermiştir. Sigara içimi, sosyo-Ekonomik durum ve kronik bronşit üçlüsü birarada incelendiğinde kronik bronşitin sigara içenlerde en yüksek, işçilerde memurlara oranla daha yüksek ve kültürlü erkeklerde ise en düşük oranlarda olduğu saptanmıştır. Astımda ise sigara, meslek, gelir düzeyi ve sosyo-Ekonomik koşulların etkileri fark-sız bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: KOAH.

AKYOL T.

Sigaranın Koroner Dışı Kalp Hastalıklarına Etkisi

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Koroner Kalp Hastalıklarının yegane sebebi ateroskleroz ve onun da primer en önemli nedeni sigaradır. Sigaranın ateroskleroz oluşumundaki kötü etkisi nikotin ve CO'e bağlı gelişir. Tek sigarada 20 mg nikotin olmasına karşın insan 2 mg nikotini inhale eder. Gerisi yanar ve ortam havasına dağılır. Kalp debisini ve kan basıncını geçici hafif yükseltir. Kalp debisi ve atım hacmi artar. Ventrikül isometrik kontraksiyonu kısalır, koroner kan akımı artar. Serumdaki serbest yağ asitlerini artırır. Son araştırmalar nikotinin HDL'leri azalttığını, trombositlerin agregasyonu ile yapışkanlığını artırıp tromboz oluşumunu teşvik ettiğini göstermiştir. Aterosklerotik hastalarda nikotin kalp debisini ve koroner kan akımını azaltır, ejeksiyon periyodunu uzatır, periferik damarlarda daralmaya ve deri ısısında düşmeye neden olur. Sigara tiryakilerinin kanında %15-20 oranında COHb bulunur. O₂ taşınımı azalır. HbO₂ dissosiyasyon eğrisi sola kayar yani saturasyonda dokulara daha az O₂ gider. CO hücredeki mitokondrilerin fonksiyonunu bozar ve daha çok yağ asidi oluşarak ATP sentezi bozulur. Sigara içenlerde ani ölümlerin içmeyenlere oranla 1.9 ile 3.36 kez fazla olduğu saptanmıştır. Framingham çalışması sigara içenlerde ani kalp ölümlerinin 3 kat fazla olduğunu göstermiştir. Sigara aterosklerotik kalp hastalığında en etkili faktördür. Myokard infarktında sigaranın etkisi kesindir. Angina pektorisle sigara ilişkisi konusunda araştırmalar çelişkili sonuçlar vermektedir. Framingham çalışmasında kesin ilişki bulunmazken, İsrail'deki son çalışmada günde 20'den fazla sigara içen erkeklerde angina pektorisin daha sık görüldüğü bildirilmiştir. Sigara anginada ağrı eşliğini düşürmektedir. Serebrovasküler hastalıklar ve hipertansiyon insidansı ile ilişkisi yoktur. Aterosklerotik aort anevrizması ile sigara içimi arasında müspet korelasyon görülmüştür. 50 yaş üzeri koroner hastalıklılardaki batın aort anevrizması sigara içen grupta 4-8 kez fazla görülmüştür. Periferik arter sklerozları ve damar hastalıklarında da sigaranın etkisi vardır ve önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları; Karbon Monoksit.

ALIN H.

Türkiye'de Tütün Üretimi ve Tüketimi

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Tütün, Türkiye'ye ilk kez 1580'de getirilmiş ve içilmeye başlanmıştır. 1624 yılında yasaklansa da bu kısa sürmüştür. 1860 yılından sonra 1980'lere kadar sigara ithalatı yasaklanmıştır. 1925-1976 arasındaki yarım yüzyıllık süre içinde son 20 yıl dikkate alınırsa ülkemizde tütün ekicisi sayısında %58, ekim alanlarında %37 ve üretimde ise %250 artış gözlenmektedir. Yurdumuzda tütün üretimi 2.Dünya Savaşı'ndan sonra artmıştır. 1950 yıllarında ortalama 120 milyon kilo, 1975 yılında yılda 200 milyon kilo tütün üretilmiştir. Marmara ve Karadeniz tütünleri dış satım değerini yitirmiş ve doğu tütünleri ise iç pazarda tüketim imkanı yakalamıştır. Tütün Türkiye Ekonomik Konularında çok önemli bir yer tutar. Türkiye'de tütüne elverişli alan toplam tarımsal alanın %12'si kadardır, ama 1/11'inde yani 250.000-300.000 hektar alanda ekim yapılmaktadır. Ülkemizde yaklaşık 3-5 milyon insan tütünden ekmeğini çıkarmaktadır. Bu sayı genel nüfusun %6-10 kadarını ve kırsal nüfusun %15'ine eşittir. 1969-1972 arasında dünyada üretim artış hızı yılda %1 civarındadır. 1972'den sonra tütün üretiminin yılda artış hızı %4'e yükselmiş ve daha sonraları 1976'da %2'lere düşmüştür. Son yıllarda ülkemizin tütün üretiminde 5.sırada olduğu görülür. Yurtiçi tütün tüketiminde muntazam bir artış gözlenmektedir. 1965'ten 1975 yılına kadar toplam tütün tüketimi 35 milyon kilodan yaklaşık 56 milyon kiloya, kişi başına ise 2.06 kilodan 2.57 ve 2.47 kiloya yükselmiştir. Son yıllarda filtreli yabancı sigaralar nedeniyle sigara tiryakilerimizin çeşit eğilimi değişmiş ve talep yabancı sigaralarda yoğunlaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Tütünün Tarihi; Tütün Endüstrisi; Tütün Tarımı; Ekonomik Konular; Politika.*

ALMAÇ R, HARMAN I, MAKUL G.

Tütün ve Sağlık İlişkileri: "Sağlığa Daha Az Zararlı Tütün Üretimi"

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Düşük Katranlı ve Nikotinli Sigaralar, Sağlık ve Güvenlik Konuları.*

ALMAÇ R.

Tütün Dumanındaki Zifiri ve Nikotini Azaltıcı Yöntemler

Sağlık, Tarım ve Ekonomik Konular Yönünden Sigara: Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu. 1984, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Düşük Katranlı ve Nikotinli Sigaralar, Sağlık ve Güvenlik Konuları.*

ALP H, SEHRİYAROĞLU A, YAMAN S ve ark.

Sigaranın Maternal ve Fötal Etkileri

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özel Kitabı: 3. [Araştırma]

Gebelikte içilen sigara sayısına paralel olarak, intrauterin büyüme geriliği prevalansının arttığı, fetüsün ağırlığının düşmesine bağlı olarak fetüs/plasenta oranının azaldığı yapılan çalışmalarda gösterilmiştir. Tüm bu etkilerin mekanizması artan Karbon Monoksit miktarıyla izah edilmeye çalışılmıştır. Biz de sigaranın maternal ve fötal olumsuz etkilerinin neler olduğunu gözlemek amacıyla bu çalışmayı planladık. Araştırma kapsamına Erzurum il merkezinden doğum için müracaat eden 2000 gebe alındı. Bu olgulardan 54 tanesi gebeliği sırasında sigara kullanıyordu. Risk faktörleri taşımayan 54 anne ise kontrol grubu olarak seçildi. Bu gebelere ve kontrol grubuna yaşları, öğrenim durumları, sigara kullanıp kullanmadıkları ve gebelik sayıları soruldu. Gebeler günde içtikleri sigara miktarına göre gruplara ayrıldı. Doğumdan sonra bebeklerin ağırlıkları, baş çevreleri ve boyları tespit edildi. Tam olarak alınan plasentalar, umbilikal kord kesildikten sonra yıkanarak tartıldı. Sigara içen ve içmeyen gebelerde yaş ve parite bakımından farklılık yoktu. Sigara içenlerde eğitim düzeyinin ortasına (%35,1), içmeyenlerde ise ilkokul (%75,9) olduğu gözlemlendi. Sigara içen grupta SGA oranı %25,9, prematürelilik %5,5 iken kontrol grubumuzda SGA oranı %12,9'du ve prematüre bebek yoktu. İki grup arasında gebelik süresi, bebeklerin boyları ve baş çevreleri arasındaki fark önemsizdi. Doğum ağırlığı, ortalama plasenta ağırlığı ve plasenta katsayıları arasındaki istatistiksel karşılaştırma önemli bulundu. Sigara miktarıyla doğru orantılı olarak doğum kilosunun azlığı, SGA oranının arttığı, plasenta kat sayısının yüksekliği bir kez daha gözlenmesi nedeniyle gebelikte sigaranın önemli bir sağlık problemi olarak devam ettiği kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler: *Gebelik ve Doğurganlık.*

APAN E, KARAÖMERLİOĞLU Ö, TANIR F, AKBABA M.

Adolesan Çağda Sigara İçmede Etkili Olabilecek Faktörler

IV.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 1994, 1994. Özet Kitabı. [Araştırma]

Bu çalışmada 14-18+ yaş arası adolesan dönemi gençlerde sigarayı ilk deneme, devamlı içme, aile ve okulun öğrenciyi sigara içmeye yönlendirici etkisi, sigara edinme yolları ve aralarındaki ilişki araştırıldı. Çalışmaya yaş ortalaması 16.2 yıl olan 402 öğrenci katıldı. Bu öğrencilerden %42.0'ı sigarayı denemiş (yaş ort.16.4 yıl), %18.6'sı devamlı sigara içerken (yaş ort.16.7 yıl), %39.4 sigara içmiyordu (yaş ort.15.9 yıl). Yaş artışına paralel olarak sigarayı deneyen öğrenci sayısında belirgin artış vardı. 14-15 yaş gurubunda sigarayı deneyenler %22.3 iken, 16-17 yaşlarda %51.2 ve 18+ gurubunda %52.7 bulundu.ve aralarındaki fark anlamlıydı ($p<0.05$). Sigarayı deneyen erkek öğrenciler %52.4 düzeyinde olup kızlardan (%31.4) anlamlı fazla bulundu. Aile bireylerinin sigara içme davranışları incelendiğinde görüldü ki devamlı sigara içen (her gün muntazaman en az 1 tane içen) öğrencilerin %62.6'sının babaları, %53.3'ünün anneleri ve %60.0'nın kardeşleri sigara içiyordu. Bu veriler de evde sigara içilmesinin adolesan üzerindeki olumsuz etkisini açıkça göstermekteydi. Sigara içme nedenleri sorulduğunda sigara içen öğrencilerden %37.3'ü üzüntüden, %33.3'ü hoşlandıkları için ve %29.4'ü nedenini bilmeden öylesine içtiğini bildirdi. Sigara içen öğrencilere "sigarayı nasıl temin ediyorsunuz?" diye sorulduğunda %52.0'si paket ve %40 kadarı tek tek satın alarak ve %8.0'i arkadaşlarından sağladıklarını belirtmiştir. Bu, okul önlerindeki tombalacı, büfe veya marketlerden tek tek veya paketle öğrencilere sigara satışının çocuklarımızın sigara ile tanışması ve alışkanlık kazanmalarındaki olumsuz rolünü gösterir. Bu çalışmada ailelerle okul yönetecisi ve öğretmenlerin de sigara konusunda en az adolesanlar kadar eğitilmesi gerektiğine de değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Epidemiyoloji.*

ARAL TN.

Sigara Endüstrimizin Yabancı Tütün Sektörüne Açılması ve Türk Tütüncülüğü

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat.

[Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Endüstrisi; Tütün ve Uluslararası Konular.*

ARBAK P, ÜLGER F, AYTAR G ve ark.

Sigarayı Bırakmış Bireylerin Özellikleri Üzerine Bir Anket Çalışması

Toraks Derneği Ulusal Akciğer Sağlığı Kongresi. 9-13 Nisan 2000, Antalya. Özet Kitabı:45. [Araştırma]

Sigara içme dünyada en yaygın görülen alışkanlıktır. Bağımlılık yapıcı etkisi nedeniyle bırakma oldukça zordur. 6 aydan fazla bir zamandır sigarayı bırakmış 100 bireye 24 soru içeren anket uygulanarak sosyo-demografik özellikleri ve sigarayla ilgili kişisel bilgileri araştırıldı. Olguların %88'i erkek, %12'si kadın olup ortalama yaşları 58.2 ± 14.6 yılıdır. Bireylerin %84'ünde sosyal çevre sigaraya başlatan en önemli etken iken %36'sı sigarayı keyif verici özelliğinden dolayı içmeye devam ettiklerini bildirdi. Olguların %86'sı zararlı etkilerini bildikleri halde sigara içmişlerdi. %46 olguda bırakma nedeni sağlık sorunları idi. Bunların yarısına yakını (%43'ünde) dikkatlerini toplamada güçlükten yakınmıştı. Olguların %51 kadarı sigarayı ilk denemeden sonra bırakmıştır. Sigarayı kendi iradeleri ile bırakanlar büyük çoğunlukta olup %88'e ulaşmıştı. Bunların yarısı sigara bırakma sürecinde ikiden fazla denemeden sonra başarılı olmuştur. Sonuçta sigarayı bırakanların pek çoğunun profesyonel destek almadığı ve bunun da relaps riskini arttıracığı gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma; Epidemiyoloji.*

ARBAK P, ÜLGER ERDEM F, KARACAN Ö, ÖZDEMİR Ö.

Düzce Lisesi Öğrencilerinde Sigara Alışkanlığı

TÜSAD XXV.Ulusal Kongresi. Haziran 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

1998 yılında lisede eğitim gören 801 öğrenciye anket uygulandı. Öğrencilerin %47.6'sı kız, %53.4'ü erkekti. Yaş ortalaması 15.9 ± 1 olan öğrencilerden %18.1 kadarı sigara içiyordu. Kız öğrencilerin %5.9'u, erkek öğrencilerin ise %12.9 kadarı düzenli sigara içicisiydi. Cinsiyet ile sigara kullanım hızı arasındaki ilişki $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıydı. Sigara içenlerin yarıdan fazlası (%52.7'si) sigaraya 15 yaşın üstünde başlamıştı. Ailenin gelir düzeyi ile öğrencinin sigara içmesi arasında anlamlı ilişki vardı ($p < 0.014$). Sigaraya başlama nedeni olarak en başta arkadaş etkisi geliyordu (%75.9). Sigarayı bırakma isteği sigaraya 10 yaşından sonra başlayanlarda anlamlı olarak $p < 0.05$ düzeyinde yüksekti. Kentlerdeki lise öğ-

rencilerine oranla Düzce Lisesi öğrencilerinde sigara prevalansı daha azdı. Sigara karşıtı kampanyalar okullarda yoğunlaştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ARGON G, BAHAR Z, EREFE İ.

Koroner Kalp Hastalığının Oluşumunda Sigaranın Etkisi

III.Ulusal Hemşirelik Kongresi. 24-26 Haziran 1992, Sivas. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları.*

ARPAZ R, BERBER Z, KILIÇÇIOĞLU B, NALBANTGİL İ.

Pasif Sigara İçiminin Kardiyovasküler Sisteme Akut Etkisi

2.Ulusal Kardiyoloji Kong. 1980, İstanbul. Bildiri Özetleri: 50 SS. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı; Kalp Hastalıkları.*

ARSLAN A, ERDAL S, GÖNÜLLÜ M.

Sigaranın Elektrodermal Yanıtlara, Sempatik Deri Reflekslerine Etkisi

İstanbul Üniv. Tıp Fakültesi 9.Kurultayı. 22-25 Eylül 1987, İstanbul. [Araştırma]

Bu çalışmada derin inspiriyum ile uyarılmış elektrodermal yanıtların genliğinin sigara ile deprese edildiği saptanmıştır. Çalışma, 12 erkek ve 7 kadın denek üzerinde yapılmıştır. 9 denek 3-20 sigara/gün sigara içen ve 11'i içmeyen toplam 19 kişi üzerinde yapılmış olup yaş ortalaması 24.7 yıldır. Sigara içenler deney öncesi en az 2 saat süreyle sigara içmemiştir. Önce gerçek Maltepe sigarası ile 19 kişi üzerinde 39 seanslık, sonradan aynı grubun 14 deneği üzerinde marul sigarası ile 20 seanslık kontrol deneyi yapılmıştır. Gerçek sigara içenlerde elektrodermal yanıtların genli-

ğinde ortalama %37'lik, marul sigarası içenlerde ise ortalama %16'lık azalma görülmüştür. Her ikisi arasında fark $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Nikotinsiz marul sigarasının birinciye göre az da olsa elektrodermal parametrelerde genlik azalması yapması CO₂, CO, şartlanma ve içme eyleminin etkisine bağlanmakla birlikte fizyolojik mekanizmaları henüz aydınlatılamamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ARTVİNLİ M.

Tütün ve Solunum Sistemi Hastalıkları

Sağlık, Tarım ve Ekonomik Konular Yönünden Sigara: Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu. Ankara, 1984. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; Akciğer Kanseri; KOAH; Astım, Allerji.*

ARTVİNLİ M, GÜLTEKİN M, BARIŞ İ, ERKAN L.

Tütün İçme ve Gebelik

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Araştırma]

Gebenin sigara içmesinin çocuk üzerine olan zararlı etkileri uzun zamandır bilinmektedir. Sigara içen hamilelerin bebekleri 170-200 gram daha eksik tartılı doğmaktadır. Günlük içilen sigara miktarı arttıkça doğru orantılı olarak prematüre bebek doğumlarının arttığı gözlenmiştir. Araştırmada 1978 yılının ilk 9 ayında doğuran annelerin sigara alışkanlığı, vitamin alımı, ağırlığı, boyu, hemoglobinin miktarı, gebelik süresi, doğum sayıları ile bebeklerinin ağırlığı ve boyu arasındaki ilişki incelenmiştir. Gebelerin 393'ü hamilelik döneminde sigara içerken, 1301'i içmiyordu. Sigara içenlerle içmeyen annelerin gebelik süreleri arasında anlamlı fark yoktu. Sigara içen annelerin bebeklerinin ağırlık ortalamaları ile sigara içmeyenlerinin bebek ağırlık ortalamaları arasında $p<0.01$ düzeyinde anlamlı ve 80.07 gramlık bir fark vardı. Annenin hamileliğinde vitamin alması bebeğin ağırlığı ve boyuna etki etmemiştir. Anne ve bebeğin fizyolojik parametreleri arasında doğum sayısı ile bebeğin kilosu ve boyu arasında korelasyon saptanamamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Gebelik ve Doğurganlık.*

ASLAN B, MUSAL B, GÜNAY T.

Güzelbahçe Sağlık Ocağı Bölgesinde 30+ Yaş Üzeri Populasyonda Sigara Kullanma Sıklığı

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Amaç: Güzelbahçe Sağlık Ocağı Bölgesi'ndeki 30 yaş üzeri kişilerde sigara içme sıklığının saptanmasıydı. Yöntem olarak Sağlık Ocağı bölgesindeki 30 yaş üstü populasyondan tabakalı rastgele örneklem yoluyla seçilen 347 kişinin %92'sine ulaşılmıştır. Veriler hazırlanan bir anket formuyla yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma grubunun %27.8, kadarcının aralıklı veya sürekli sigara içtiği saptanmıştır. Günde ortalama içilen sigara sayısı 16.22 ± 10.27 ve ortalama sigara içme süresi 20.36 ± 12.19 yıldır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ASLANKOÇ R, ÖZTÜRK M, HİMMETOĞLU H, AKGÜN S.

Orta Öğretim Öğrencilerinin Sigara İçmeye İlişkin Çeşitli Düşünceleri

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Isparta'da seçilen 4 ortaokul ve 4 lisede toplam 1140 öğrenciye anket uygulandı. Sigara paketleri üzerindeki uyarı yazılarını %69.2 oranında onaylayan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%84.5) bu uyarıları yetersiz bulduklarını söylediler. Sigara reklamlarının gereksiz olduğunu belirten öğrenciler %70.8'di. Yine öğrencilerin %55.8'i toplu yerlerde sigara yasağının uygun olduğunu bildirirken, %2.5 düzeyinde öğrenci bunu kabul etmedi. %86.3-96.3 oranında öğrenci ebeveynlerin çocukları yanında, öğretmenin öğrencisi ve hekimlerin hastası yanında sigara içmesinin uygun olmayacağı görüşünü savundu. Sigara zararları konusunda öğrenciler en fazla kanser (%29.0) ve akciğer kanserini (%24.4) tanımladılar. Sigaraya başlama nedenleri arasında en fazla arkadaş özentisi, merak ve devam etme gereksesi olarak stres atma, zevk alma ile alışkanlığı belirtmişlerdir. Yabancı sigarayı tercihen daha yüksek oranda kullananlardı

(%56.3). Sigara tiryakisi öğrencilerden %62.0 kadarı bırakmak istediğini ve bunların içinden %79.7'sinin sağlık sorunları nedeniyle bıraktıklarını bildirdi. 172 öğrenci (%15.1) hiç sigara kullanmamıştı ve içmeme nedenleri arasında sağlığını koruma, öz disiplin, iyi model olma ve tadı/kokusu ile başkalarını rahatsız etmeme gibi sebepleri saydı. Halen sigara kullananların 2.5-1.91 yıl süreyle ve günde ortalama 5.57-6.35 adet/gün sigara içtikleri saptandı. Sigarayı bırakanlar 1.12-1.10 yıl ve ortalama 3.49-4.22 adet/gün sigara içmişlerdi.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

AŞUT Ö.

Sigara İçme Alışkanlığı ve Önlemler

III.Halk Sağlığı Kongresi. 30 Nisan-2 Mayıs 1992, Ankara. Kongre Özet Kitabı: 23. [Derleme]

[Özet: K.AGUN]

Bu bildiri de, Türkiye'de günümüze değin yapılmış sigara içme alışkanlığına yönelik araştırmaların ışığında ve DSÖ çalışmaları doğrultusunda, sigara ile savaşın ülkemizde nasıl örgütlenebileceği konusunda öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Sigara Bırakma; Politika; Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar.*

ATASOY ÖA.

Devletin Gençlikle İlgili İlke ve Politikaları

III.Halk Sağlığı Günleri: Gençlerin Sağlık Sorunları. 5-7 Mayıs 1993, Kayseri. [Derleme]

[Özet: K.AGUN]

Yazar, devlet ve gençlik kavramlarını tanımladıktan sonra sırasıyla gençliğin sınıflandırılmasından söz ediyor. Ayrıca Atatürk'ü ve Kalkınma Planları'nda gençliğe yer verilmesinin önemini vurguluyor. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan başlayarak sırasıyla İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planları'nda gençliğin önemini belirterek Devletin görev ve sorumluluklarını anlatıyor. En önemlisi Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın 5.Maddesi'nde ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma

Planı'nın 2.Maddesi'nde yer alan gençleri sigara, alkol, uyuşturucu maddeler, kumar ve benzeri alışkanlıklardan koruyucu önlemlerin alınmasının Devletin görevlerinden olduğu gereğinden bahsediyor.

Anahtar Kelimeler: *Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar; Politika; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

ATLI AK, YILDIZBİLİR N.

İşyerinde Sağlığı Geliştirme Uygulaması Olarak Sigara Bırakma Polikliniği Çalışmaları ve Sigarayı Bırakmışlığın Sürdürülme Olasılığı

Toraks Derneği Ulusal Sağlık Kongresi. 13-18 Nisan 2000, Antalya. Özet Kitabı: 64. [Araştırma]

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Ankara Tesisleri'nde sigarayı bırakma çalışmalarını sürdürme amacıyla: 1Mart 1994 tarihinde başlayan çalışma, müdahale tipindedir. Çalışma kapsamındaki işyerlerinde 2750 kişi çalışmaktadır. Sigara bırakılmasına yönelik çalışmalar kapsamında konferanslarla bilgilendirme çalışmaları, işyeri sağlık birimi çalışmaları sırasında bire bir bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. Sigarayı bırakmak isteyenlerle ve bırakanlarla küçük grup toplantıları yapılmıştır. Bırakanlar takdir belgesi ile ödüllendirilmişlerdir, düzenli aralıklarla görüşülüp bırakmışlığın sürüp sürmediği konusunda bilgi alınmıştır. Ayrıca solunum havasında CO düzeyi takibi yapılmıştır. Çalışmalar işçilerin günlük yaşantılarında geniş kapsamlı olarak yer almıştır. Başlangıçta yapılan anket çalışmasına katılan 600 kişinin yaş ortalaması 36,1'dir ve % 66.5'i sigara kullanmaktadır. Bu 399 kişiden 288'i (%72.1) sigarayı bırakmak istemektedir. Altı yıllık süre içinde toplam 167 kişi sigarayı bırakmıştır, bunlardan 43'ü tekrar sigaraya başlamıştır (en erken 8.günde, en geç olarak da 43.ayda). Kaplan-Meier yöntemi ile yapılan bırakmışlığın sürdürülme olasılığı altı aylık dönemlerin sonunda olmak üzere ilk dört yıl için sırası ile yüzde %87.4, %83.8, %81.9, %80.4, %80.4, %80.4, %78.6, %76.8'dir, dört yıl altı ay sonunda %74,4'dür ve bu süreden sonra sigaraya başlayan olmamıştır. Sonuçta, sigarayı bırakmışlığın sürdürülme olasılığı yüksektir, başarıda işyeri hekiminin ve sigarayı bırakanların yakın temas halinde olması ve konunun birinci basamak sağlık hizmetlerine entegre edilmiş olmasının katkısı vardır.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

AYCAN S, MARAL I, BUMİN MA.

Gölbashi Eğitim Araştırma Bölgesinde Yetişkinlerin Sigara Kullanma Sıklığı ve Sigara Zararlarının Düzeyi

Halk Sağlığı Günleri: Erişkin Sağlığı. 3-7 Eylül 1995, Samsun. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Vücuttaki Etkileri.*

AYDEMİR G.

Öğrencilerin Sigaranın Sağlığa Zararı Konusundaki Bilgi Durumları ile Verilen Eğitimin Etkinliğinin Ölçülmesi

III Halk Sağlığı Günleri: Gençlerin Sağlık Sorunları. 5-7 Mayıs 1993, Kayseri. [Araştırma]

Araştırma, sigaraya başlama yaşı öncesinde orta 1.sınıf öğrencilerinin (n=670) sigara kullanımı ile ilgili düşüncelerini belirlemek, sigaranın sağlığa zararları konusundaki bilgi düzeylerini saptamak ve bu konuda verilecek eğitimin etkinliğini değerlendirmek amacı ile planlanmıştır. Bu çalışma İzmir Bornova Suphi Koyuncuoğlu Lisesi Orta 1.sınıf öğrencilerinde Mart 1992'de yapıldı. Aynı anda yapılan eğitimin öncesi ve sonrasında bir anketle bilgi puanları değerlendirildi. 670 öğrencinin %53.28'i erkek ve %44.47'si kızdı. Toplam %36.41 kadınının babaları ilköğretim mezunu olup sağlık ve eğitim işkolundan uzaktı. Öğrencilerden %71.94'ü evlerinde sigara içen aile bireyleri olduğunu bildirmiş, yalnız babası içenler %34.77, yalnız annesi sigara içenler %7.16 ve babası ve annesinin içtiğini belirtenler ise %22.39'du. Anne, baba ve kardeşin sigara içmesinin öğrencileri etkilediği ve sigara içme alışkanlığının en az 4 kat arttığı görülmüştür. Öğrencilerin %7.0'si sigara içmeyi denediklerini ve bunların %78.72'si sigara için olumsuz düşündüklerini belirtmişlerdir. Gelecek yıllarda öğrencilerin %92.39 gibi çok büyük çoğunluğu sigara içmeyi düşünmediklerini ve %84.32'sinin ise sigara içenlere olumlu bakmadıklarını bildirmişlerdir. Öğrencilerin %84.63'ü sigaranın sağlığa zararları konusunda daha önceden bilgilendiklerini ve %40.21'i bunu ilköğretim sırasında kazandıklarını belirtmişlerdir. Ancak bu konuda verilen eğitimin yeterli olmadığı, sigaranın akciğer kanser nedeni olduğu dışında fazla bir şey bilmedikleri saptanmıştır. Öğrenciler bir ders süresince eğitildikten sonra bu konulardaki bilgi puanları önemli derecede artmış ve istatistiksel $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. 6 bilgi puanına sahip olanların

oranı %1.94 iken eğitim sonrası %17.61'e yükselmiştir. Ortalama 5-4 bilgi puanına sahip öğrencilerin düzeyi %4.63 iken eğitim sonrası %51.79'a yükselmiştir. Ders öncesi eğitim puanları 3-2, 1ve 0 yani yetersiz olan öğrencilerin yüzdesi, bilgi edindiklerini belirtmelerine rağmen maalesef %93.43 gibi çok yüksek seviyelerde bulunmuştur ki bu husus çok önemlidir. Okul sağlığı hizmetleri kapsamında sağlık eğitiminde, öğretmen ve sağlıkçıların verdikleri eğitim kampanyalarının etkili olduğu vurgulanmıştır. Burada esas olan öğrencilere sigaranın zararları konusunda sürekli eğitim verilerek davranış modeli geliştirmesi olmalıdır. Burada asıl amaç gençleri, öğrencileri sigaraya başlamaktan korumak ve iyi davranış modeli kazandırmaktır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

AYDIN F.

Bornova Kız Öğrenci Yurdu'nda Kalan Öğrencilerin Sigara İçme İle İlgili Bilgi ve Tutumları

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 4. [Araştırma]

Sigara içme bireyin vazgeçemediği önemli alışkanlıklarındandır. Türkiye'de ve gelişmekte olan ülkelerde sigara içme özellikle gençlerde daha yaygındır. Liseyi yeni bitirip köyden, kasabadan veya başka kentten gelen öğrenciler çeşitli sıkıntılarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlu dönemlerinde sigaraya başladıkları dikkati çekmektedir. Kısa sürede alışkanlık yapan sigara, kullanan kişiye hem sağlık hem de sosyoEkonomik olarak olumsuzluklar getirmektedir. Bu araştırma, Bornova Kız Yurdu'nda kalan kız öğrencilerinin sigara içme alışkanlıkları ve buna etki edebilecek etmenleri incelemek amacı ile planlanmıştır. Yurt-Kur Bornova Kız Öğrenci Yurdu'ndaki 2664 kişiden % 10'u, yani tabakalı örnekleme yöntemi ile 265 denek seçilmiştir. Öğrencilere bazı sosyo-demografik özellikler yanısıra sigara içme alışkanlığını belirleyici bir anket yöntemi araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırmada bağımlı ve bağımsız değişkenler arası ilişkiler ki-kare önemlilik testi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında, gençlerin sigara içme alışkanlığından vazgeçmelerine ilişkin öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

AYDOĞAN S, KARATAY M, ÇOKSEVİM B ve ark.

Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Solunum Fonksiyon Parametreleri

İstanbul Tıp Fak. 9.Kurultayı. 22-25 Eylül 1987, İstanbul. [Araştırma]

[Özet: K.AGUN]

Yazarlar yaptıkları çalışmada 19-23 yaş gurubundaki 525 öğrenciden erkeklerde %35.1'inin ve bayanlarda ise %38.7'sinin günde 5-10 sigara içtiğini saptamışlardır.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

AYHAN İH.

Tütün Kullanılışı İle İlaçlar ve Besin Maddeleri Arasındaki Etkileşmeler

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Sigara içme veya tütün ürünleri, ilaçların transformasyonunu stimüle veya inhibe ederek, ilaçların absorpsiyonunu değiştirerek veya ilacın etkisini ve/veya ilaca karşı davranışı değiştirerek etkileşime girmektedir. Nikotin ve başta benzpiren hidroksilaz olmak üzere diğer polisiklik aromatik hidrokarbonlar çeşitli mikrozomal enzimleri indüklemektedir. Sigara içenlerde nikotin biyotransformasyonu hızlanır. Fenasetin plazma konsantrasyonları sigara içenlerde içmeyenlere oranla anlamlı derecede düşüktür. Olay sigara içenlerde fenasetinin metabolite dönüşüm hızının daha yüksek olduğunu gösterir. Sigara içimi antipirin metabolizmasını yaşa bağımlı olarak hızlandırır. Sigara içme sonucu teofilin biyotransformasyonu hızlanır. Bu olay geri dönüşümlüdür. Sigarayı bırakanlarda 3 aydan sonra etkisi kalkar. KOAH tedavisinde sigara içenlerde teofilinin idame dozlarının daha yüksek tutulması gerekir. Sigara içenlerde sigara içmeyenlere oranla birim zaman diliminde %40 daha fazla pentazosin gerekir. Sigara farelerde meprobamat metabolizmasını hızlandırmaktadır. Propoksifenin farmakolojik etkisi sigara alışkanlığı ve şiddeti ile paralel olarak azalmaktadır. Klorpromazin veya dazepamının yaptığı antral sedasyon sigara içenlerde daha az ortaya çıkar. Diüretik ilaçların etkisi sigara içenlerde daha az olup anti-diüretik hormon salgısı artışına bağlı olduğu bildirilmiştir. Oral kontraseptif ilaçlarla birlikte günde 15 sigaradan az içenlerde tromboembolik risk içmeyenlere oranla 1.2 kat, günde 15-24 sigara içenlerde risk 4.1 kat ve günde 25'den fazla sigara içenlerde ise 11.3 kat arttığı belirtilmiştir. Birçok ilacın gerek kinetiği ve gerekse farmakolojik yanıtı sigara alışkanlığı ile değişir. Ayrıca tütün ürünleri protein metabolizmasını

yavaşlatır. Vitamin C, Vitamin B12 ile Vitamin B6'nın plazma seviyeleri sigara içenlerde daha düşük bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

AYHAN İH.

İlaç Bağımlılığı Türü Olarak Sigara İçme

Sağlık, Tarım ve Ekonomik Konular Yönünden Sigara: Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu. 1984, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Nikotin ve Bağımlılık.*

AYKUT M, ÖZTÜRK Y, ÇETİNKAYA F ve ark.

Erciyes Üniversitesi'nde Görevli Akademik Personelin Sigara İçme Durumu ve Bunu Etkileyen Bazı Faktörler

II. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 7-11 Kasım 1988, Antalya. Bildiri Özetleri: 37. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

BAHAR Z ve ark.

Kadınların Sigaraya İlişkin Bilgi ve Tutumları, Sigarayı Bırakmada Verilen Eğitimin Değerlendirilmesi

Sigara İle Savaş I. Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 5-6. [Araştırma]

Son yıllarda yapılan birçok araştırma, kadınların da erkekler gibi sigaraya içmeye başladığını göstermektedir. Kadınların USA.'da % 25.7, İngiltere'de % 36, Türkiye'de %24.3'ü sigara kullanmaktadır. Sigara içmenin bilinen zararlarına ek olarak kadınlarda damarsal hastalıklara, rahim ağzı kanserlerine, erken menapoz girme ve bunun sonucu kemik erimesi gibi

bir dizi diğer sağlık sorumluları oluşmaktadır. Bu araştırma Bornova Bölgesi Ergene Sağlık Ocağı'nda 1992 Eylül-Ekim döneminde yürütülmüş olup, betimleyici ve analitik yöntemleri içeren bir alan araştırmasıdır. Araştırmanın evrenini bölgede yaşayan 15-49 yaş grubu 5871 evli kadın oluşturmaktadır. Bu evrenden veya 0.05 düzeyinde %95 olasılıkla 540 örnek basit tesadüfi örnekleme tekniği kullanılarak araştırma kapsamına alınmıştır. Veri toplamada kullanılan soru kağıdı, deneklerin bazı sosyodemografik özellikleri yanı sıra, sigaraya ilişkin bilgi ve tutumlarını belirleyen soruları içermektedir. Veri toplamada daha önce eğitilmiş 18 stajyer öğrenci kullanılmıştır. Sigara içen gruptaki kadınlara sigaranın zararlarına ilişkin planlı bir eğitim verildikten sonra her iki grubun eğitim öncesi ve sonrası bilgi ve tutumları belirlemek üzere pre ve post test uygulanmıştır. Değişkenler arası ilişkilerin önemlilik derecesini belirlemek üzere ki-kare veya iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi ve iki eş arasındaki farkın önemlilik testleri kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre kadınların yaş ortalaması 28.87 ± 0.59 'dur. Kadınların %31.1'i sigara içmekte olup, sigara içimi %52.9 oranı ile en fazla 25-34 yaş grubundadır. Kadınların yaşları ile sigara içme alışkanlığı arasında önemli bir ilişki saptanmıştır. (χ^2 : 5.93, SD:2, $P < 0.05$). Kadınların %38.89'lük bölümü ilkökul mezunu olup, eğitilmiş grupta sigara içme oranı daha fazla olup, bu ilişki istatistiksel olarak da önemli bulunmuştur. (χ^2 : 6.46, SD:2, $P < 0.05$). Kadınların %98,70'i sigaranın zararlı olduğunu belirtirken, sigaranın sistemler üzerine etkisi sorulduğunda kadınların eğitim öncesi bilgi puanları kadınların eğitim sonu bilgi puanları yükselirken, sigara içen (168) kadından %21.47'si (35) sigarayı bırakmıştır. Bu bulgular ışığında koruyucu sağlık hizmetlerinde sağlık eğitiminin önemi ve hemşirenin etkinliğine ilişkin öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Kadın ve Sigara.*

BAKRAN M, YILMAZKAYA Y.

Sigara Alışkanlığı ve Bronşiyal Hiperreaktivite

TÜSAD XXII. Ulusal Kongresi. 1994, Nevşehir. Özet Kitabı. [Araştırma]

15-65 yaş arası 51 sigara içen, 32 sigara içmeyen ve 13 sigarayı bırakan olmak üzere toplam 97 sağlıklı kişide bu ilişki araştırıldı. Bütün şahısların demografik özellikleri, sigara alışkanlıkları ile günde içilen sigara sayısı kaydedildi ve metakolin provokasyon testi uygulandı. FEV₁'de %20 azalma pozitif hiperreaktif yanıt olarak nitelendirildi. Sigara içenlerde BHR daha fazla sayıda müspet görülmesine rağmen (sigara içen gurupta 31/51 ve içmeyenlerde 9/33 pozitif) istatistiksel olarak anlamsızdı ($p < 0.05$). Sigara içenlerde solunum semptomları daha fazla sayıda ve anlamlı dü-

zeyde saptandı. Sigara içimi ile BHR arasında cinsiyet farkı gözlenmedi. Günlük içilen sigara sayısı arttıkça BHR'nin de artması anlamlı değildi. Günde 1-10 adet sigara içenlerin 6/16'sında ve günde 10 sigarada fazla içenler gurubunun 25/35'inde BHR müspet bulunmuştu. Yine sigara içen gurupta PC 20 FEV1 ortalaması içmeyen guruptakilerden daha düşük olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlı değildi.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

BARIŞ Yİ.

Tütün Bırakma Yolları

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Tütünü bırakma yollarını yazar 4 ana bölümde sunmuştur: 1) Bireysel olarak sigara içenin veya içmeye namzet kişinin tutum ve davranışını değiştirmek: Akupunktur ve hipnoz yöntemlerinden beklenen başarılı sonuçlar alınamamıştır. En iyi yol kişinin inandırma ve ikna yoluyla yönlendirilmesi, tedaviyi kabul eder hale getirilmesi, psikolojik yaklaşımlar ve sigarayı bıraktığında olası yoksunluk sendromuyla mücadele etmesini sağlayacak öneri ve önlemlerdir. Aday iradesine hakim ise kesinlikle sigarayı bırakmasını söylemeliyiz. Yok, pasif kişiliğe sahip ise yumuşak bir şekilde çağrıda bulunmalıyız. Gençlerin sigara içmeyi ergenlik devresinin simgesi şeklinde algılamalarının yanlışlığını belirtmeliyiz. Hatta çocuklarıyla, sigara tiryakisi anne ve babanın üzerlerinde baskı oluşturabiliriz. Hekim aday üzerinde etkili olmalı ve kesin konuşmalıdır. Ayrıca sigarayı bırakmak isteyen adaya taktik yaklaşımda bulunulmalı ve sigara yoksunluk belirtilerinden korkmaması gerektiği ve nasıl mücadele edeceği anlatılmalıdır. Hekimler ve psikologlar tarafından sigara bağımlılarına tıbbi, psikoloji ve sosyal destek verilmelidir. Kesin ve inandırıcı konuşan ve hastasına en az 15 dakikasını ayıran hekimin sigara bıraktırtma konusunda başarı şansı yüksektir. 2) İçilen sigaraları daha az zararlı türlerine çevirtmek. 3) Toplum sigaranın zararlı alışkanlık olduğu yolunda eğitmek, kültür vermek ve yönlendirmek. 4) Ekonomik ve yasal yollarla tütünü kolay temin edilemeyen ürün haline getirmek ve bunun için de. A-Toplumun Ekonomik ve sosyo-kültürel analizini yapmak. B-Kamuyu bilgilendirmek. C-Okul çağında, ergenlik döneminde ve ileri yaşlarda toplumu eğitmek. D-Yasal önlemler almak.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma; Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar; Politika.*

BARIŞ Yİ.

Dünyada Tütün Tarihi

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütünün Tarihi.*

BARIŞ Yİ.

İstemsiz Sigara İçenler

XIX. Tüberküloz ve Göğüs Hast. Kongresi. 12-14 Eylül 1991, Sivas. Bildiri Özetleri. [Derleme]

İlk kez 1972'de istemsiz sigara dumanına sunuk kalanların durumu dikkati çekti. 1979 yılında bu kişilerde akciğer kanseri ve 1984 yılında KOAH ilişkisi saptandı. Sonunda Avrupa ve ABD'de kapalı yerlerde okullarda, hastanelerde ve toplu ulaşım araçlarında sigara içimi yasaklanmıştır. Fakat önlemlere rağmen sigara içmeyenlerin %63.3 kadarının, her gün %34.5'inin haftada en az 10 saat ve %15.9'unun haftada 40 saat istemsiz sigara dumanı soludukları bildirilmiştir. ABD'de bile çocukların yaşadıkları evlerin %70'inde en az bir kişi sigara içmektedir. Çevre havasında mainstream ve kendiliğinden yanan sigaranın ucundan ortama yayılan sidestreamdan kaynaklanan zararlı maddeler bulunur. Her iki duman nitelik açısından benzerdir. Yanan sigara dumanı yani sidestreamın pH'ı daha yüksek, partiküller daha küçük, NH₃, nitrosaminler, aromatik aminler, nikotin parçalanma ürünleri gibi toksik ve kanserojenler daha yoğundur. Çevre havasındaki dumanın %85 kadarı sidestreamdan kaynaklanır. Ama istemsiz sigara dumanından sağlıklılar gene de az zarar görürler. Kanlarında CO, thiocyanat, nikotinle tükürüğü ve idrarlarında kotinin varlığı ile kişinin istemsiz sigara dumanını soluduğu ispatlanabilir. Sigara içiminde eşik değer yoktur. Günde 1 sigara içende bile akciğer kanseri görülmektedir. Japonya'da eşi sigara içen kadınlarda akciğer kanseri daha fazla görülmüştür. Göreceli kanser riski 1.41/1.87'dir. Amerika'da sigaraya bağlı olmayan 12.200 akciğer kanserinden 2500-8400 kadarı istemsiz sigara dumanına bağlıdır denebilir. 1988 yılında ABD'de 3 prospektif ve 15 olgu-kontrol araştırması yapılarak hiç sigara içmedikleri halde istemsiz sigara dumanı soludukları için daha fazla akciğer kanserine yakalandıkları kesin gösterilmiştir. ABD ve 3 Avrupa ülkesinde istemsiz sigara dumanı soluyanlarda FEV₁, FVC, MEFR değerlerinde anlamlı düşüşler gözlenmiştir. Bu solunan sigara adedi ile doğru orantılıdır.

Kardiyovasküler hastalıklarla istemsiz maruz kalanlar arasında ilişki 5 çalışmanın 4 tanesinde saptanmıştır. ABD’de yılda İSİ’ne bağlı kalp ve damar hastalıklarından ortalama 50.000 kişinin öldüğü saptanmıştır. Sigara dumanındaki toksik maddelerin katekolamin salgısını arttırdığı ve erkenden ateroskleroz yaptığı deneysel çalışmalarda gösterilmiştir. İstemsiz sigara dumanı soluyan çocuklarda da akut solunum yolu hastalıkları daha fazla görülmekte ve hastanede yatma oranları kontrol guruplarına göre %27.5-32.0 oranında fazla olmaktadır. Tonsillit, vegetasyonlar, kronik otitis daha fazla görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı, Vücuttaki Etkileri.*

BASKIN E, YILDIZ F, BALIKÇI E ve ark.

Maternal Sigara İçiminin Serum ve Kordon Kanı Total İmmünglobulin E Düzeylerine Etkisi

Toraks Derneği Ulusal Kongresi. Mayıs 1998, Antalya. [Araştırma]

Sigara içiminin atopik zemin için hazırlayıcı bir faktör olabileceğini gösteren çalışmalar vardır. Bu çalışma, İzmir Doğumevi’nde 3 guruba ayrılan 86 anne üzerinde, Mart-Nisan 1997 tarihleri arasında yapıldı. Anne serumları ve yeni doğanların kordon kanlarında total IgE ölçümleri yapıldı. 1.gurupta sigara içen 29 anne, 2.gurupta sigara içmeyen 30 ve 3.gurupta pasif sigara içicisi 27 anne bulunuyordu. Sigara içen anne serumlarında 38.4-19.2 U/ml., içmeyenlerin serumunda 44.3-23.2 U/ml ve 3.guruptakilerde 27.2-13.5 U/ml total IgE vardı. Bebeklerin kordon kanlarında ise sırasıyla IgE düzeyleri 1.2-0.u U/ml, 0.7-0.4 U/ml, 0.5-0.2 U/ml ölçüldü. Guruplar arası karşılaştırmada hem anne kanı ve hem de kordon kanı total IgE düzeyleri arasında anlamlı fark saptanmadı. Bu sonuçlar hamilelik dönemlerinde sigara içiminin doğan bebeklerde atopik hastalıklara zemin hazırlamadığını düşündürdü.

Anahtar Kelimeler: *Gebelik ve Doğurganlık.*

BAŞ A, TUNCEL Ş.

Hemşirelik Eğitiminde Rol Alan Hemşirelerin Sigara İçmeye İlişkin Tutum ve Davranışları

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 7-8. [Araştırma]

Sigara hiçbir yararı olmayan buna karşın insan sağlığına zarar veren ve Ekonomik kayıplara yol açan toplumsal bir sorundur. Sigaraya karşı yapılacak mücadelenin başarılı olması için hemşirelik eğitiminde rol alan hemşirelerin her zaman topluma ve daha genç meslektaşlarına, öğrencilerine rol modeli olması, sürekli ve etkili bir eğitim yapılmasının yararı tartışılmaz. Bu çalışma, öğretmen rolündeki hemşirelerin konuya daha duyarlı olması gerektiği düşüncesiyle, sigara içme durumları ile konuya ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı olarak planlanan araştırma 11 Ocak 1993 tarihinde Erzurum'da gerçekleştirilmiştir. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu'nda çalışan öğretim elemanlarının tümü, Sağlık Bakanlığı ve SSK Sağlık Meslek Lisesi'nde çalışan meslek dersi öğretmenlerinin tümü (43 kişi) çalışma kapsamına alınmıştır. Veri toplama aracı olarak anket formu uygulanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde yüzdeler yöntemi kullanılmıştır. Öğretmen hemşirelerden 20 kişinin (%46,5) sigara içtiği, sigara içmeye başlama yaşının en çok 19-23 yaş olduğu (%50), günlük içilen sigara sayısının en çok 1-5 arasında olduğu (%35); sigara içenlerin %19,4'ünün eşinin de sigara içtiği, %27,7'sinin ise içmediği; sigara içenlerin %11,6'sının, sigara içmeyenlerin ise %32'sinin konuya ilişkin yeterli eğitim yaptığı; %62,7'sinin öğrencilerin sigara içmesini uygun bulmadığı, yine %62,7'sinin bu konuda alınacak en etkili önlemin sürekli ve etkili eğitim olduğunu belirttikleri saptanmıştır. Hemşirelik eğitiminde rol alan hemşirelerin sigara içme oranının, hemşire olarak çalışanlardan çok az düşük olduğu, bu hemşirelerin aynı zamanda öğretmen olmalarının sigara içmelerini pek fazla etkilemediği düşünülebilir. Sigara içmeye başlama yaşının en yüksek oranda adolesan ve geç adolesan dönemde oluşu, genç bireylerin çeşitli etkinliklerle sigara içmeye başlamalarının önlenmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

BAŞKAN MT, DEMİRCAN YT.

4207 sayılı ve 07 Kasım 1996 Tarihli Tütün Mamullerinin Önlenmesine Dair Yasanın Ceza Hukuku Prensipleri ve Mukayeseli Hukuk Açısından Değerlendirilmesi ve Sigaranın Aktüel Boyutunun İncelenmesi

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar.*

BATMAN F.

Tütün ve Gastrointestinal Kanseler

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Sigaranın gastrointestinal kanserlerle ilişkisi deneysel olarak tanımlanmıştır. Sigaradaki en önemli kanserojen madde N-Metil-N-Nitro-N-Nitrosoguanidin'dir. Bralow ABD'de, Sugimura ve Fujimura ise Japonya'da GİS kanserleri ve tütün ilişkisi konusunda geniş araştırmalar yapmışlardır. Farelerde nitrosoguanidin verildikten 52 hafta sonra antral adenokanser oluşmuştur. Tayler ve Piper insan mide mukozası doku kültüründe sigara kondansatının etkisini incelediler. B-glikoronidaz ve laktik asit aktivitesinde artış saptadılar. Ayrıca tütün ve pankreas kanseri arasındaki ilişki Best ve Wynder tarafından retrospektif ve epidemiyolojik çalışmalarla gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Kanseler.*

BAYIK A.

İlkokul Öğretmenlerinde Sigara İçme Yaygınlığı ve Sigarayı Bırakmalarına Yönelik Sağlık Eğitimi

3.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 30 Nisan-2 Mayıs 1992, Ankara. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

İlkokul öğretmenleri arasında sigara içme yaygınlığını ve nedenlerini belirlemek, içme nedenine uygun alternatif sigara bıraktırma davranışları geliştirmek için sağlık eğitimi yapmak amacıyla bu çalışma planlanmış ve yürütülmüştür. Veriler anket yardımıyla toplanmış, sigara içme nedenlerinin belirlenmesinde Amerikan Kanseler Topluluğunun geliştirdiği 18 maddelik listeden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamına Bornova'da 17 ilkokul ve 398 öğretmen alınmıştır. Deneklerin %38.9'u erkek ve %61.1'i kadındır. %53.8 gibi yarıya yakın denek 40-49 yaş grubundadır. Öğretmenlerin %92.9 kadarı evlidir. Ve gene %95.2'si gibi çoğunluğu 11 yıl ve daha fazla bir süreden beri çalışmaktadır. Denekler arasında sigara içme yaygınlığı %47.5'dir. Günde 10'dan fazla sigara içen denek oranı kendi aralarında %56.6'dır. Deneklerin %77.5 kadarı sigaraya 20 yaş öncesi başlamış olup %63.7'si 16 yıl ve daha uzun zamandır sigara içmektedir. Gene deneklerin %75.9'u sigara dumanını içine çekmektedir. Sigara tiryakilerinden %40.1 kadarı sigaraya özentisi nedeniyle başlamıştır. Sigara içme nedenleri sırasıyla canlandırıcı olduğundan %38.8, el alışkanlığından %23.5, rahatlatıcı için %55.3, gerilimi azalttığı için %62.6, şiddetli

arzu ve istek duydukları için %25.9 ve bağımlısı oldukları için %12.9 oranlarında bulunmuştur. Ailesinde, anne-babasinda ve yakın arkadaşları arasında sigara içenlerin olduğu deneklerde sigara içme davranışı yaygın bulunmuştur. Cinsiyet, yaş grubu, çalışma yılı ve evlilik gibi değişkenler sigara içme davranışını etkilememiştir. Ancak sigara içenlerde iştahsızlık yaygın görülmüştür. Sigara içen öğretmenlere rot modeli olarak sigarayı bırakmaları konusunda alternatif davranışları öğreten broşürler dağıtılarak, Sağlık Eğitim Programı desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

BAYIK A, EREFE İ, ÖZSOY S.

Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Koruyucu Sağlık Davranışları, Sağlık Sorunları ve Karşılaştıkları Mesleki Riskler

II. Ulusal Hemşirelik Kongresi. 1990, İzmir. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı.*

BAYINDIR Ü, UÇAN ES, SERÇİN B, İKİZ F.

Nargile Alışkanlığının Zirve Akım Hızına Etkisi

TÜSAD XVI. Ulusal Kongresi. 1988, İstanbul. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Pipo, Puro ve Nargile.*

BAYINDIR Ü, UÇAN ES, ARIKAN S.

Pasif Sigara Dumanı İnhalasyonunun Akut Kardiyopulmoner Etkileri

XIII. TÜSAD Kongresi. Trabzon, 1985. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Normal kişiler üzerinde pasif sigara dumanı inhalasyonunun etkilerini araştırmak üzere yarı sigara içmeyen 48 genç sağlıklı erişkin çalışma

kapsamına alındı. 3 sigara içen ve 3 içmeyen kişiden oluşan gruplar kapı ve pencereleri kapalı 36 m³'lük bir odaya alındı. Odada tiryakilere toplam 6 sigara içirildi. Odaya girmeden önce ve çıktıktan sonra SFT, EKG, tansiyon arteriyel ve nabız ölçümleri yazıldı. Solunumsal ve kardiyak parametrelerde anlamlı değişiklik saptanmadı. Ancak küçük hava yolları daralmasını yansıtan Vmax50 ve Vmax25 parametrelerinde her iki grupta istatistiksel anlamlı olmamak kaydı ile azalma gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı.*

BAYKAN S, BULDUK S, BİLİR G.

Yükseköğrenim Gençliğinde Sigara İçme Alışkanlığı I

Sağlığa Zararlı Alışkanlıklar Sempozyumu. 12-14 Aralık 1988, İstanbul. [Araştırma]

Eylül-Aralık 1988'de Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin 14 değişik öğretmenlik programı kapsamındaki öğrenciler arasından tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilen %20'lik bir grupta bu çalışma yapıldı. Araştırmaya I.sınıftan 235 ve IV.sınıftan 203 öğrenci olmak üzere toplam 483 öğrenci katıldı. Adaylardan 18 soru içeren anket formunu doldurmaları istendi. Değerlendirmeler 398 kişi üzerinden yapıldı. Katılanların %86.4 ve %46.3 kadarı 17-19 yaş, %11.1 ve %36.5 kadarı 20-22 yaş ve %2.5 ila %17.2' si 23+ yaş aralığındaydı. I. ve IV.sınıf öğrencilerinin %20 kadarı köyden, %41.2 ila %33.0 kadarı ilçeden, %37.9 ila %46.8 kadarı da kentlerden gelmişti. Çoğunlukla devlet ve özel yurtlarda kalıyordu. Ailede sigara içimi sorgulandığında hiç sigara içilmeyenler I.sınıf öğrencilerinde %7.6 iken IV.sınıftakilerde %14.7 idi. Babası içenler %47.2 ila %55.7 oranlarındaydı. Annesi içenlerin oranı % 3.4 ve %2.5 gibi çok düşük düzeylereydi. Sigara içme durumları değerlendirildiğinde devamlı içenlerin ilk ve son sınıf öğrencilerinde %79.6-%79.8 gibi çok yüksek düzeylerde olduğu görüldü. Sigara içmeyen öğrenciler oranı I.sınıfta %13.2'den IV.sınıfta %4.4'e düşmüştü. Çevrenin olumsuz etki ettiği düşünüldü. Sigara içme nedenleri sorulduğunda arkadaş ısrarı I.sınıf öğrencilerinde %43.6 iken IV.sınıftakilerde %29.9 olmuştur. Çevreye uyum nedeni I.sınıftakilerde %16.6 iken IV.sınıf öğrencileri arasında %33'e yükselmiştir. Özenti I.sınıf öğrencileri arasında %26.5 iken son sınıftakilerde %5.7'ye düşmüştür. Nedenlerin sıralamasında toplam dağılım ise arkadaş ısrarı %36.9, çevreye uyum %24.7 ve özenti %16.3 ile ilk üç sırayı almaktadır. Sigara içme süreleri açısından incelendiğinde I.sınıf öğrencilerinde yeni başlayanlarla birkaç aydır içenlerin toplam oranı %79.4 iken son sınıftakilerde %0.0 dır. Buna karşın üç, dört yıl ve daha fazla süredir sigara içenlerin oranı son sınıftakilerde %92.3 gibi çok yüksek düzeyde bu-

lunmuştur. Günde içtikleri sigara sayısı incelendiğinde I.sınıf öğrencilerinin çoğunlukla hafif içici oldukları, 1 paket içenlerin ise I.sınıftakilerde %33.8 ve IV.sınıftakilerde %74.3 düzeyinde olduğu görüldü. Bir başka deyişle I.sınıf öğrencilerinden %53.4 kadarı günde 6-10 adet sigara içerken IV.sınıftakilerden %74.3 kadarı günde en az 1 paket sigara içmekteydi. Öğrencilerin tercih ettikleri sigara markaları ise çoğunlukla Maltepe, Tokat, Samsun gibi yerli sigaralardı. Sigara içilen ortamlar bakımından incelendiğinde arkadaşla birlikteyken %51.0 ve %42.8 oranlarında, ders çalışırken %27.5 ve %34.5, kantinde otururken %18.6 ve %11.6 oranında öğrenci sigara içiyordu. Ailelerin çocuğunun sigara içtiğini bilmemesi ve etkilememesi I.sınıftakilerde %65.7 ve IV.sınıftakilerde %44.8 düzeyinde bulundu. Öğrencilerin gelirlerinden sigaraya ayırdıkları para fazlaydı ve beslenmelerini menfi etkiliyordu. Sigara içmeyi bırakma konusu sorulduğunda I.sınıftaki öğrencilerden %37.7'si ve IV.sınıftakilerden %44.8 kadarı hiç düşünmedikleri ortaya çıktı. Deneyip de bırakamayanlar ise %15.2 ile %26.3 oranında olmuştu. Sigarayı bırakmak için neler yapılır sorusuna her iki sınıf öğrencilerinden çok büyük çoğunluğu %91.2 ve %93.8 kişi isterse bırakabilir şeklinde yanıtladı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

BAYRAMGÜRLER B, ÜSKÜL TB, ECE F ve ark.

Akciğer Kanserli Olguların Sigara Alışkanlığı Açısından Değerlendirilmesi

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Mart 1994-Aralık 1995 arası 1697 primer akciğer kanserli olgu dosyası retrospektif olarak incelenmiştir. Sigara içenler gurubunda en çok küçük hücreli ile epidermoid kanserler ve daha sonra adenokanser görülür iken sigara içmeyen gurupta en sık adenokanser görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri.*

BAYSAL K, PEKŞEN Y, KÜÇÜKÖDÜK Ş ve ark.

Samsun İl Merkezindeki Lise Çağı Öğrencilerinde Bazı Alışkanlıklar Üzerinde Bir Araştırma

XXIV.Türk Pediatri Kongresi. 1985, İstanbul. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

BERKMEN Ş.

Tütün ve Yukarı Solunum Yolları Kanseri

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Kanserin esas nedeni bilinmezken oluşumunu kolaylaştıran ve risk faktörleri dediğimiz yaş, cinsiyet, heredite, iritanlar, alkol ve sigara ile ilişkisi gösterilmiştir. Sigara içenlerde daha sık görülen akciğer kanserleri yanında, üst solunum yolu kanserlerinin de artışı mantıksaldır. Sigarada suçlu dumanındaki katranlı maddelerdir. 1965-1976 arası KBB kliniğinde tanı konmuş 516 larinks kanserli hastanın %5 kadarı hiç sigara içmezken, %9'u günde 1 paketten az ve %85'i günde 1 paketten fazla sigara içiyordu. En çok 51-60 ve 61-70 yaş aralığında toplam %57 oranında toplanmıştı. En sık gözlenen larinks kanseri tipi %97.8 oranıyla yassı hücreli ve en sık supraglottik yerleşimli olanıydı. Fazla sigara içenlerde larinks kanserinden ölümler örneğin 40+sigar/gün içenlerde, içmeyenlere göre 13 kat fazla bulunmuştur. Sigara içmeyenlerde larinks kanseri çok düşüktür. Dünyada sigara tüketimine paralel olarak akciğer kanserlilerin sayısı artarken larinks kanserlilerin insidansı dikkat çeker ölçüde sabit kalmakta ve tütün tüketimiyle korelasyon göstermemektedir. Sigara içenlerde hem akciğer ve hem de larinks kanser riski içmeyenlerden yüksektir

Anahtar Kelimeler: *Diğer Kanseler.*

BEŞER E, BEŞER A.

3 Ay-12 Yaş Grubunda Pasif Sigara İçiminin Hematokrit Düzeyi, Eritrosit Yapısı ve Solunum Yollarına Etkileri

3.Halk Sağlığı Kongresi. 30 Nisan-2 Mayıs1992. Ankara. Kongre Özet Kitabı. [Araştırma]

3 ay-12 yaş arası grupta pasif sigara içiminin ASYE riski ve Htc. düzeyi ile eritrosit yapısına etkilerini saptamak amacı ile Trabzon'da deniz yüksekliğinde ve aynı sosyo-Ekonomik şartlarda yaşayan 2200 çocuk araştırma kapsamına alındı. Bunlardan 909 kadarı kontrol grubu olup yaşadıkları

ortamlarda sigara içilmiyordu. Yaşadığı ortamda >16 sigara/gün içilen grupta ASYE relatif riski 3.71-5.29 arasında değişiyordu. Bu grupta Htc değeri %41 olduğu halde periferik yayması anemi gösterenler saptandı. Kontrol grubunda ise Htc ve periferik yayma ile saptanan anemik çocuk sayıları arasında anlamlı fark yokken ($p>0.05$), yaşadıkları ortamda >16 sigara/gün içilen çocuklarda bu fark anlamlı bulundu ($p<0.01$). Pasif sigaradan etkilenen çocukların Htc düzeyleri normal bile olsa periferik yaymalarına mutlaka bakılması lazımdır. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde çocukluk yaş grubunda en fazla mortaliteye neden olan ASYE'yi azaltmada pasif sigara ile mücadele oldukça önem kazanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

BEYDOĞAN A, ŞEN C, ÇUHADAROĞLU Ç ve ark.

Sigara Bırakmada Nikotin Flasterinin Etkinliğinin Değerlendirilmesi

Toraks Derneği Ulusal Akciğer Sağlığı Kongresi. 9-13 Nisan 2000, Antalya. Özet Kitabı: 3. [Araştırma]

Nikotin replasman tedavisi, dünyada en sık kullanılan yardımcı tedavi metodudur. Nikotin bantlarının sigara bırakma sürecindeki katkısını incelemek amacı ile bu çalışma yapıldı. Kasım 1998-Mayıs 1999 arası polikliniğe başvuran 178 olgudan Fagerstrom Skalası 7'nin üstünde olan 46 olgu çalışıldı. Rutin biyokimya, radyoloji, solunum fonksiyonları, EKG, Beck Depresyon Skalası tetkikleri yapıldı. Günde 20'den fazla sigara içenlere 30mg/gün ve daha z sigara içenlere 20mg/gün nikotin içeren bantlar yapıştırıldı. 15 günde bir kontrol edildi. Nikotin dozları dörder haftalık periyotlarda onar miligram azaltılarak tedaviye 3 ay devam edildi. Tedaviye başlayan 46 olgudan 33'ü yani %72'si tedaviyi tamamladı. Bu 33 olgudan 2 tanesi flaster uygulanmadan sigarayı bıraktı. 9 olguya liyazon psikiyatrisi önerildi. 3 ay süreyle bant uygulanan 13 olgu üçüncü ay sonunda sigara içmiyordu. Kür bitiminden 3 ay sonra CO düzeyleri kontrol edildi. CO değerleri 10ppm'den düşük olanların sigara içmedikleri konusundaki ifadeleri nesnel doğru kabul edildi. Sonuçta nikotin flaster tedavisinin yeterli süre ve düzenli kontroller altında sigarayı bırakma sürecinde etkin olduğu gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

BİLGİN N, SEZER RE.

Elazığ Sanayi Sitesi'nde Çalışan Çıraklarda Sigara İçme Durumu

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

598 işyerinden 299'unda çalışan 601 çıraktan 583'üne yüz yüze anket uygulanmış ve %97'lik yanıt oranı sağlanmıştır. %44.6 çırak her gün ve %49.4 oranında çırak haftada bir gün sigara içiyordu. Günde 20+ sigara içen ağır içicilerin oranı ise %7.6 kadardı. Kişi başına sigara tüketimi 7.8/gündü. Sigarayı bırakanlar (en az 3 ay süreyle) %5.7 dolayındaydı. 13 yaşın altında sigarayı bir kez bile içmeyenlerin oranı %45.2 iken, 13 yaş ve sonrasında sigarayla tanışmayanların oranı %18.0'e düşüyordu. Her gün ve düzenli sigara içme oranları yaşla anlamlı bir korelasyon gösteriyordu ($p < 0.0001$). Çalışma sürelerinin sigara içimini arttırıcı rolü olduğu gözlemlendi ($p = 0.0389$). Çıraklar 15 yaşında düzenli sigara içicisi oluyor ve okul dönemlerinde tiryaki oluyorlardı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

BİLGİN N, SEZER RE.

Elazığ Sanayi Sitesi'nde Çalışan ve Sigara İçen Çırakların Nikotin Bağımlılık Düzeyleri Sigarayı Bırakma Durumları, Alkol ve Uçucu Madde Kullanma Durumları

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri

Yaşları 10-18 olan 601 çıraktan 583'ünde yüz yüze anket uygulanmış ve %97 oranında cevap sağlanmıştır. Düzenli sigara içenlerin (haftada en az 1 tane olmak üzere) oranı %49.6 ve her gün sigara içenler ise %44.6 düzeyinde bulunmuştur. Hayatında hiç sigara içmeyen çırakların oranı ise %18.35 dolayında bulunmuştur. Sigara içenlerden %72.6'sının Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi'ne göre çok az düzeylerde bağımlı olduğu saptandı. Yüksek düzeyde bağımlı olanlar ise %5.2 bulundu. Sigara içenlerin %47.6 kadarı sigarayı bırakmayı düşünüyor, ancak %8.3 kadarı bırakma hazırlığı içinde ve %5.66 kadarı sigarayı bırakıyordu. Halen sigara içen ve/veya sigarayı bırakmış olan çıraklar İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasaklarına başlamadan önce ilkökul döneminde düzenli sigara içicisi olduklarını belirtmişlerdir. Sigara içenler grubundan %44.1 gibi büyük bir bölümü sigarayı bırakmayı düşünmedik-

lerini bildirmişlerdir. Sigara içen çıraklarda alkol kullanımı %17.4 iken içmeyenlerde %5.8 kadardı. Fark ileri düzeyde anlamlı idi ($p < 0.0001$). Hayatında hiç alkol kullanmayan çırakların oranı %82.16 idi. Çıraklarda her gün uçucu madde kullananların oranı %2.06, haftada 1 defadan fazla kullananların oranı %4.98, haftada 1 kez veya daha fazla kullananların oranı (düzenli uçucu madde kullanımı) ise %7.72 ve toplam %10.64'dü. Sigara içen çıraklarda uçucu madde yani tiner gibi solventlerin kullanımı %15.6 iken içmeyenlerde %5.8 bulundu ve anlamlı fark ileri düzeydeydi.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.*

BODUR S, ÇETİNER F, DEMİREL O.

Sigara İçimi İle Kronik Farenjit Arasındaki İlişkinin Araştırılması

Halk Sağlığı Günleri: "Erişkin Sağlığı". 3-7 Eylül 1995, Samsun. Özet Kitabı: 10 SS. [Araştırma]

Bu olgu-kontrol araştırması Nisan 1995'de Konya'da Selçuk Üniv. Mediko-Sosyal Merkezi'ne baş vuran, kronik farenjiti olan ve olmayan yüzer öğrenci üzerinde yapıldı. Olguların %49.5'i kız ve %50.5'i erkek olup yaşları 17-25 arasındaydı. Grupların yaş ortalaması arasında anlamlı fark yoktu. Kronik farenjitli olgu grubunda sigara içenlerin oranı %83.0 iken kontrol grubunda %10 bulundu ve aralarında anlamlı fark vardı ($p = 0.000$). Her iki grubun kendi içlerinde sigara içiminin cinsiyete göre dağılımı ise anlamsız bulundu ($p > 0.05$). Kronik farenjit belirti ve bulguları ile hem sigara içme miktarı ($p = 0.000$) ve hem de içme süresi arasında ($p = 0.001$) doğrusal ilişki bulundu. Sigara içme miktarı ile içme süresi arasında da $p = 0.000$ düzeyinde anlamlı ilişki gözlemlendi. Kronik farenjitli grupta daha yüksek miktarlarda sigara içen olduğu ve içenler arasından günde 1 paketten fazla içenlerin oranının daha yüksek olduğu (%100'e karşın %0.0) görüldü. Kronik farenjitlilerin oluşturduğu olgu grubunda 1-3 yıl süre sigara içenlerin oranı %32.0 iken kontrol grubunda %8 dola-yındaydı. Olgularımızda, sigara içmeyenlerin oranı %11.1 iken kontrol grubunda %88.9 kadarının sigara içmediği gözlemlendi. Aradaki fark çok büyüktü. Pasif içicilik kronik farenjitlilerde %19.1 düzeyinde iken kontrol-lerde çok yüksek %80.9 bulundu. Pasif sigara dumanına sunuk kalma kontrollerin içinden farenjit saptananlarda asıl nedenlerden biriydi.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri.*

BOSTANCI M, ÖZDEMİR İ.

Denizli Devlet Hastanesi Uzman Hekimlerinin Sigara İçme Davranışları

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Tütün ürünlerinden olan sigara Kalp Hastalıkları ve kanserlerin en önemli nedenlerinden biridir. Sigara içme oranları gelişmiş ülkelerde gerilerken Türkiye’de ve geri kalmış ülkelerde artmaktadır. Topluma örnek bir kesim olan Hekimlerimiz arasında sigara alışkanlığının ne denli yaygın olduğunu saptamak amacı ile bu çalışma Mart 1999’da yapılmıştır. Sigara içme oranları erkek hekimlerde %40, bayanlarda ise daha yüksek %50 ve ortalama %41.6 düzeyinde bulunmuştur. Ortalama içilen sigara sayısı 9.4/gündür. Uzman hekimlerin eşlerinin %31.4 kadarı halen sigara içmektedir. Erkek doktorların yarısı yabancı, yarısı yerli, bayan hekimlerin ise tamamı yabancı sigarayı tercih etmektedir. Uzman hekimlerin %17,5’i hasta yanında, %53.5 kadarı çocukları yanında ve %91.3’ü evlerinde sigara içmektedir. Bu olay kötü model oluşturması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

BOSTANCI M, ZENCİR M, ÖZŞAHİN A.

Anaokulu Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinde Sigara Kullanımı

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Anaokulu Öğretmenliği Bölümü I.sınıfından I.uygulamada 107 öğrenciye sigara ile ilgili eğitim ve sigarayla ilgili 4207 sayılı yasa yürürlüğe girmeden önce ve II.uygulamada 102 öğrenciye eğitim verildikten ve yasa çıktıktan sonra sigara içme tutumları araştırıldı. Öğrencilerimizin yaş ortalaması 18.92 ± 1.5 olup sigaraya başlama yaşı 16.95 ± 1.92 yıldır. I.uygulamada sigara içme oranı %43.9 iken II.uygulamada %53.9’a yükselmiştir. Bu doğrultuda normal klasik lise mezunu öğretmen adayları arasında sigara içme alışkanlığı %42.7’den %54.1’e yükselmiş olup anlamlı fark göstermiştir. Her gün ve arasıra içenlerde yerli sigara kullanımı %48.7’den %52.2’ye yükselirken, yabancı sigara içimi %25.6’dan %39.1’e yükselmiştir. Bu araştırmada düşündürücü ve çok önemli olan husus sigara konusunda eğitim yapılmasına ve

sigarayla ilgili 4207 sayılı yasa yürürlüğe girmesine rağmen sigara kullanım oranları öğrenciler arasında yükselmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

BURGUT HR, BUĞDAYCI R, TUNCER İ, BÖZDEMİR N.

Adana’da Kanser Kayıt Merkezi Verilerine Dayalı Olarak Sigaraya Bağlı Kanser Boyutları

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı: 13. [Araştırma]

Son yıllardaki yasal düzenlemelere rağmen ülkemizde sigara içme prevalansı hala yüksek boyutlardadır. Adana’da Kanser Kayıt Merkezi’nde 1993-1997 yılları arası mevcut kayıtlı 13577 kanser hastalarından %27 kadının sigaraya bağlı ağız, dudak, özefagus, pankreas, larinks, akciğer, mesane ve böbrek kanseri (SBK) tanısı aldıkları ve önemli cinsiyet farkı gösterdiği (erkeklerde %35 ve bayanlarda %15.1) anlaşıldı. Akciğer kanseri %15.7 oranında erkeklerde görülmesine karşın bayanlarda %3 düzeyindeydi.

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri, Diğer Kanseler.*

BURGUT HR, BÖZDEMİR N, KOCABAŞ A ve ark.

Üniversite Öğrencilerinin Sigara Kullanımı İle İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışları

3.Halk Sağlığı Kongresi. 30 Nisan-2 Mayıs1992. Ankara. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Sigara kullanımı gelişmiş ülkelerde azalırken, sigara üretici firmaların yoğun reklam baskıları sonucu gelişmekte olan ülkelerde arttığı gözlenmektedir. Bu çalışma üniversite öğrencilerinde sigara kullanım prevalans hızı, sigaranın sağlıkla olan ilişkileri hakkında bilgi, tutum ve davranışlarını araştırma amacı ile planlandı. Türkiye’de tüm tıp fakülteleri arasından olasılıklı küme örneklem yöntemi ile seçilen 8 tıp fakültesinin I.sınıftan 1164, IV.sınıftan 1280 ve VI.sınıftan 827 olmak üzere toplam 3271 öğrenci ile aynı üniversitelerin fen/iktisat fakültelerinin I.sınıftan 1441 ve IV.sınıftan 1054, toplam 2495 öğrenci araştırma kapsamına alındı. 15 değişik Avrupa ülkesinde aynı konudaki çalışmalarda uygulanan soru formatından faydalanılarak geliştirilen anket formu öğrencilere uygulandı

ve sonuçlar Çukurova Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi'nde SPSS program paketi ile değerlendirildi. Sigara kullanım prevalans hızı Tıp Fakültesi I.sınıf öğrencilerinde %10.4, iken IV.sınıf öğrencilerinde %27.9 ve VI.sınıf öğrencilerinde %29.1 ve toplam %22.0 bulundu. Bu hız.Fen/İktisat Fakülteleri öğrencilerinde I.sınıfta %19.5, IV.sınıfta %30 ve toplam %23.9 dolayında idi. Tıp Fakültesi ilk sınıfların %83.9'u, IV.sınıfların %49.5'i, VI.sınıfların %50.8 kadarı ile Fen/İktisat Fakültesi I.sınıfların %77.8'i, IV.sınıfların %56.3 kadarı 18 yaş öncesi sigara deneyimi geçirmişlerdir. Öğrencilerin %63.9 ile %71.0 kadarı akciğer kanserinin, %23.8 ile %34.3'ü koroner arter hastalığının, %5.0 ile %13.3 kadarı mesane kanserinin sigara içiminden kaynaklanabileceğini bildirmiştir. Sigara içimine karşı alınacak yasal önlemler arasında "kapalı mekanlarda içim sınırlandırılmalı" diyenler Tıp Fakültesi öğrencilerinde %67.0-%91.4 iken Fen/İktisat öğrencilerinde %57.4-%83.6 oranı ile en yüksek düzeydedir. "Sigara fiyatları aşırı derecede arttırılsın" diyenler Tıp öğrencileri arasında %10.7-%33.8 ve Fen/İktisat öğrencileri arasında %14.2-38.3 oranı ile en düşük düzeyde onaylanan yasal önlemler arasında olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerimizin gelecek 5 yıl içinde sigara içimi ile ilgili düşüncelerine baktığımızda her gün sigara içenlerin %32'sinin kesinlikle sigara içmeye devam edeceğini, sigara içmemiş olanların ise %10.2-%12.7'sinin kesinlikle içmeyeceğini düşündükleri görülmüştür. Sonuç olarak sigara kullanım prevalans hızı yönünden Tıp %22.0 ve Fen/İktisat fakülteleri öğrencileri %23.9 arasında anlamlı fark bulunamadı. Fakat Tıp I.sınıfta %10.4 ile Fen/İktisat I.sınıf öğrencileri %19.5 arasındaki fark $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Öğrenciler son sınıflara gelince aralarında sigara kullanım açısından anlamlı fark kalmamıştır ($p > 0.05$). Burada tıp eğitiminin sigara içmeyi caydırma konusunda beklenen ölçüde etkili olmadığı kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

BÜLBÜL Y, ÖZLÜ T.

Akut Sigara Dumani Maruziyetinin Bakteriyel Adherens Üzerine Etkisi

Toraks Derneği Ulusal Kongresi. Mayıs 1998, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Sigara içenlerde bakteriyel adherensin arttığı bildirilmiştir. Ancak bunun sigaranın doğrudan etkisi mi yoksa kronik sigara içimiyle gelişen epitel hasarına mı bağlı olduğu açıklık kazanmamıştır. Fosfat tamponlu salin içersinde aktif ve pasif içici olmayan 12 bireyden alınan buccal epitel hücrelerinden (BEH) 100,000 hücre/ml ve Streptococcus pneumonia

suşunu 100.000.000 içeren solüsyonlar hazırlandı. Her iki süspansiyon birlikte ve ayrı ayrı sigara dumanına maruz bırakıldı. Sonra sigarayla muamele edilen BEH üzerine sigarayla muamele edilen bakteri ile sigaraya maruz kalmamış BEH karıştırılıp, sigarayla karşılaşmamış bakteri ve BEH'i birlikte içeren kontrol süspansiyonu ile aynı koşullarda enkübe edildi. Takiben 50 epitel hücresine tutunmuş bakteri adedi sayıldı. Sigara dumanına sunuk kalmış BEH veya bakteriden en az birisini içeren örneklerde adherent pnömokok sayısı 5.87 ± 1.97 , kontrole oranla (6.56 ± 2.00) farklı değildi. Bulgular bakteri ve/veya epitel hücresinin invitro akut sigara dumanı maruziyeti ile pnömokokkal adherensin değişmediğini ve sigara içenlerde bildirilmiş bakteriyel adherens artışının sigaranın doğrudan etkisinden ziyade konakçı epitel hücrelerindeki kronik yapısal ve/veya fonksiyonel değişikliklere bağlı olabileceğini düşündürmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumanı.

CANDAN İ.

Sigara ve Kardiyovasküler Sistem

Sağlık, Tarım ve Ekonomik Konular Yönünden Sigara: Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu. 1984, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Kalp Hastalıkları.

CENGİZ T.

Sigara ve Meslek Hastalıkları

İşçi Sağlığı ve İşçi Güvenliği Sempozyum. 1988, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Diğer Sağlık Problemleri.

CEYLAN G, NALBANTGİL İ, KILIÇCIOĞLU B.

Hipertansiyonlu Olgularda Sigaranın Tek Başına ve Çayla, Kahveyle, Alkolle Alınmasının Kardiyovasküler Sisteme Etkisi

IV.Ulusal Kardiyoloji Kongresi. 1984, İzmir. Bildiri Özetleri

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları.*

CİRİT M, GÖKSEL T, BAYINDIR Ü ve ark.

İzmir İli Lise Öğrencilerinin Sigaraya Yaklaşımları

TÜSAD XXV.Ulusal Kongresi. Haziran 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

1049 lise 2.sınıf öğrencisine anket uygulandı. 713 erkek (%68.0) ve 336 kız (%32.0) öğrenci ile görüşüldü. Sonuçlar ki-kare ve T testi ile değerlendirildi. Öğrencilerin yaş ortalaması 16.3 yılı. %56.5 öğrencinin babası, %32.1'nin annesi ve %21.9'unun hem annesi ve hem de babası sigara içmekteydi.. %26.1 öğrencinin kardeşi sigara içiyordu. Hiç sigara içmeyen öğrencilerin oranı %53.6, bir kez deneyip sevmemişlerin oranı %18.5, bir kez denemiş ve sevmiş ama içmemiş %01.5, sigara içip sonradan bırakmışların oranı %03.2, sigarayı sıklıkla içenlerin oranı %11.5, sigarayı düzenli içenlerin oranı %11.7, düzenli ve sıklıkla içenlerin toplamı %23.2 (erkeklerde %22.8 ve kızlarda %24.1), ilk deneme yaşı 13.3 yıl ve sigara içme süresi 2.7 yıl civarındaydı. Günde içilen sigara sayısına göre sınıflama yaparsak büyük çoğunluğu yani %74.9 kadarı günde 10 sigaradan az içerken, %17.4 kadarı günde 10-20 sigara ve %7.8'i ise 20 sigaradan fazla içiyordu. Ağır sigara içicilerde sigaraya başlama yaşı anlamlı olarak diğerlerinden daha küçüktü (12.6'ya karşın 13.9 yıl). Sigara alışkanlığının kazanılmasında büyük kardeşin sigara içmesi ebeveynler göre daha fazla etkindi. Liseler arası inceleme yapıldığında görüldü ki %3 düzeyi ile Fen Lisesi öğrencilerinde en düşük ve %33.4 ile Anadolu Lisesi öğrencilerinde en yüksek sigara içme sıklığı gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

COŞKUN A, KIZILKAYA N.

Sigara İçme ve Servikal Kanser

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 11. [Derleme]

Sigara dumanı 4000'den fazla bileşimin karışımından oluşmaktadır. Bu bileşimlerin farmakolojik olarak aktif, toksik, mutajenik ve karsinojenik etkilerinin olduğu bilinmektedir. Sigara ve sigara dumanında bulunan 43 karsinojenik madde belirlenmiştir. Bu tümör yapıcı ajanların karsinogenez sürecinin bir ya da birden çok basamağında rol oynadığı bilinmektedir. Literatüre göre akciğer, larenks, özefagus ve oral kanserler ile sigara içme arasında çok yakın bir ilişkinin varlığından söz edilirken ve bu kanserlerin oluşumunda sigaranın majör etken olduğu açıklanmaktadır. Bunun yanısıra sigara içmenin üriner sistem, pankreas, mide, hematopoetik sistem ve genital kanserlerin gelişiminde majör olmasa bile bir risk faktörü oluşturduğu bilinmektedir. İngiltere'de 1977-1990 yılları arasında yapılan, sigara içme ve servikal kanser gelişimi ile ilgili vaka-kontrol çalışmalarını inceleyen bir derleme, sigara içenlerde servikal kanser görülme oranının %42-46 arttığı ileri sürülmektedir. Çalışmamızda, sigara içmenin servikal kanserlerle olan ilişkisi, kapsamlı bir literatür incelemesi ile irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Diğer Kanserler.

COŞKUN B.

Sigarayı Bıraktırma Yöntemleri ya da Sigaradan Kurtulma Yolları

Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Kongresi. 12-14 Eylül 1991, Sivas. Bildiri Özetleri. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma.

ÇAKIROĞLU S ve ark.

FNH Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıkları ve Sigaranın Bebek Üzerindeki Etkileri Konusunda Bilinçli Olup-Olmadıklarına İlişkin Bir Çalışma

II.Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu. 8-9 Eylül 1988, İstanbul. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

ÇAN G, ÖZLÜ T, BÜLBÜL Y, TORUN P.

Trabzon İl Merkezinde Görev Yapan Doktorlarda Sigara İçme Sıklığı

VI.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 14-18 Nisan 1998, Adana. Özet Kitabı:46 SS. [Araştırma]

ABD, Norveç ve İngiltere’de 1974-1985 yılları arasında sağlık personelindeki sigara içme oranlarındaki azalışı takiben toplumda erkeklerde sigara içme prevalansında başarılı düşüşler kazanıldı. Bu düşünceden hareketle Trabzon’da doktorların sigara içme durumlarının saptanması amaçlandı. Bu kesitsel çalışma Kasım 1996-Haziran 1997 tarihleri arasında yapıldı. 221 uzman, 393 pratisyen hekimden yalnızca 572 doktor çalışma kapsamına alındı. Katılım oranı %93.2 düzeyinde oldu. DSÖ ve İngiltere Sağlık Eğitim Örgütü’nün kullandığı sorulardan yararlanılarak hazırlanan anket formu kullanıldı. 572 doktorun 431’i erkek, 161’i kadındır. Erkek doktorlarda sigara içme sıklığı %54.3, bayanlarda %32.3 dolayında olup ortalama %48.1 civarındadır. Erkek hekimlerde sigara içme sıklığı bayan doktorlara oranla $p < 0.000002$ düzeyinde anlamlı ölçüde daha fazladır. Erkek hekimlerde yaş guruplamasına göre sigara içme yönünden anlamlı fark yok iken bayanlarda arasında 30 yaş üstündekilerin anlamlı düzeylerde daha fazla sigara içtikleri görülmüştür ($p < 0.00064$).

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ÇAN G, ÖZLÜ T, BÜLBÜL Y.

Trabzon’da Hekimlerin Sigara İçme Alışkanlıkları

XXIV.Ulusal TÜSAD Kongresi. 8-11 Haziran 1997, İstanbul. Özet Kitabı: P-106. [Araştırma]

Kasım 1996’da DSÖ ve İngiltere Sağlık Eğitim Kurumu’nun önerdiği sorulardan yararlanılarak hazırlanan anketi gözlem altında yanıtlayan 192 hekimden (kadın/erkek oranı 71/121) toplanan veriler değerlendirildi. Bayan hekimlerin %33.8’inin günde en az 1 tane, %4.3’ünün haftada en az 1 tane sigara içtiği ve %23.9 kadarının sigarayı denediği, %7.1’inin sigarayı bıraktığı ve %30.9 kadarının ise hiç içmediği saptandı. Erkek hekimlerin ise %31.4’ünün günlük içici, %5.8’inin haftalık içici olduğu ve %26.4’ünün sigarayı denediği %20.7’sinin sigarayı bıraktığı ve %11.6’sının ise hiç içmediği saptandı. Sigara prevalansı yönünden bayan ve erkek hekimler arasında anlamlı fark yoktu. Trabzon’daki hekimlerin sigara içme sıklığı diğer çalışmalarda belirtilen değerlerden düşüktü.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ÇAN G, ÖZLÜ T, ÖZTUNA F, BÜLBÜL Y.

Sigara Bırakma Polikliniği Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Toraks Derneği 4. Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Nisan 2000 tarihinden bu yana haftada bir gün randevu ile hizmet vermekte olan Sigaray Bırakma Polikliniği'mizde bu sürede yapılan 70 başvuruya ait kayıtlar incelenmiş ve sonuçlar Kaplan-Meier sağ kalım analizi ile değerlendirilmiştir. Polikliniğe başvuranların sigara içme alışkanlıkları ve sosyodemografik özellikleri hakkında bilgi alındıktan sonra sigara içme yönünden hangi aşamada olduğu belirlenmekte ve kişiler buna göre uygun programa alınmaktadır. Tüm başvuruların %7.1'i (n=5) bırakmış, %52.9'u (n=37) hazırlık aşamasında, %12.9'u (n=9) keyifsiz içici, %27.1'i (n=19) keyifli içici olarak aşamalara ayrıldı. Hazırlık aşamasındaki 37 kişinin 35'i bırakmayı deneme ve bırakmayı sürdürme olmak üzere bırakma sürecindedir. Kalan 34 kişi ise farklı aşamalarda. Bırakma dönemindekiler için başarı oranının %63 olduğu tespit edilmiştir. Başarı kadınlarda %76, erkeklerde %56 oranındadır (p:0.6854). Bırakmayı başaramayanların işbirliği yapmakta güçlük çeken, eğitim düzeyi düşük kişiler olduğu dikkati çekmiştir. Sonuçlarımız, sigarayı bırakmada hekim desteğinin oldukça yararlı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

ÇAN G, DURNA Z, TÜLEK Z ve ark.

Sigarayı Bırakmada Algılanan Engellerin ve Başarısızlık Nedenlerinin Değerlendirilmesi

Toraks Derneği 4. Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir. Kongre Özet Kitabı. [Araştırma]

Sigara içme süresi/miktarı arttıkça alışkanlık/bağımlılık haline gelmekte, bırakmak güçleşmektedir. Bırakma engellerinin artmasıyla gündeme gelen sigarayı bırakma programlarında bireysel stratejiler geliştirilmekte, sigarayı bırakmak kolaylaşmaktadır. Çalışma Ağustos 1998-Aralık 2000 tarihlerinde İÜ. İTF Göğüs Hastalıkları Kliniği'ndeki Sigara Bırakma Polikliniği'ne başvuran 48 kişiyle, sigarayı bırakmada karşılaşılan engellerin, başarısızlık nedenlerinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak sigara içme nedenleri ölçeği ve sigarayı

bırakma engelleri ölçeği kullanılmıştır. Sigara bırakma ölçeğinin geçerlik/güvenirlik çalışması yapılmış, Cronbach α değeri 0.87 olarak bulunmuştur. Örneklemin %62.5'inin kadınlardan oluştuğu, %31'inin 30-39 yaş grubunda olduğu görülmüştür. Örneklemin daha çok ağır içicilerden oluştuğu (%45) belirlenmiştir. Sigara bırakma engellerinin çeşitli faktörlerle ilişkisi araştırılmış; bunlardan bazılarının medeni durum, gelir düzeyi, sigara içme özellikleri, çalışma durumu, eğitim, içilen süre, nikotin düzeyiyle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sigaraya başlama yaşı düştükçe bırakma engeli olarak nikotin çekilme semptomlarını yaşama endişesi, kendilerini daha bağımlı hissetme ve kişisel engellerin arttığı, arkadaşlarından destek bulamayan kişilerin daha uzun süre, daha fazla kullandığı ortaya çıkmıştır. Sigarayı bıraktırma programlarında başarıyı artırmak için, her bireyin bırakmada engel olarak algıladığı faktörler belirlenerek bunlara yönelik stratejiler geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

ÇAPRAZ F, İLVAN A, KUNTER E, OKUTAN O.

Ekspirasyon Havasındaki Karbonmonoksit Düzeyinin Sigara Kullanımıyla İlişkisi

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı: 16.

Sigara içmeyle ekspiriyum havasındaki CO düzeyi etkilenir. Biz ECO değeri ile kişinin sigara öyküsü ve solunum fonksiyon değerleri (SFT) arasındaki ilişkiyi belirlemek amacı ile bu çalışmayı yaptık. Ortalama yaşı 42.01-18.9 yıl, 15'i bayan 56'sı erkek olmak üzere 29 KOAH'lı ve 421 bronşiyal astımlı olan toplam 71 hasta alındı. SFT ölçümleri Minato AS-600 ve ECO ölçümleri EC 50-Smokerlyzer ile yapıldı. Sigara içenlerde ECO ortalama değerleri 16.5-6.5 ppm ve içmeyenlerde 4.2-1.5 ppm bulundu. Aralarında anlamlı fark vardı ($p < 0.001$). İlk öyküde hastalardan sadece 12'si (%16.9) sigara içtiğini ve %29.5'u içmediğini ve 38 hasta ise (%53.6) sigarayı bıraktığını söylemişti. Sonuçlar hastalara söylendikten sonra sigarayı bırakanlardan 16'sı (%42) sigara içtiğini itiraf etti. Hastaların SFT değerleriyle ECO düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamadı. Hastaların yalan söylemeleri ile eğitim düzeyleri arasında da ilişki yoktu. ECO takibinin hastaların sigarayı bırakmalarında teşvik edici olabileceği sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: *Karbon Monoksit.*

ÇAY M, ÖZLÜ T, AKBULUT A ve ark.

Vitamin E, Ratlarda Trakeaya İnjekte Edilen Bakterilerin Sigaraya Bağlı Artmış Kolonizasyonu nu Önleyebilir mi?

TÜSAD XXIII.Ulusal Kongresi. 1996, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Derleme]

E vitamininin sigaraya bağlı artmış alt solunum yolu kolonizasyonu üzerine olası etkisini araştırmak üzere, E vitamini verilen 10 rat ile kontrol grubunu oluşturan 10 rat altı gün süreyle sigara dumanına maruz bırakıldı. 3.günde tüm ratlara daha önceden ratların orofarengeal florasından izole edilmiş 6 bakteriyi içeren süspansiyonlardan 0.1 ml intratrakeal injekte dildi. 6.günde ise trakeobronkiyal lavajla alınan örneklerden kantitatif kültür yapıldı. Müteakiben ratlar öldürülüp akciğerleri pnömonik lezyonlar açısından histopatolojik olarak tetkik edildi. Vitamin E verilmiş ratlarda kolonize bakteri sayıları kontrol grubuna göre anlamlı olarak küçük bulundu ($p<0.05$). Ayrıca kontrol grubunda trake içine verilen 6 bakteri suşunda lavaj edilirken Vitamin E grubunda S.aureus ve S.epidermidis dışında diğer bakterilere rastlanmadı. Pnömonik lezyonlar vitamin E grubunda daha seyrek gözlemlendi. Bu fark anlamsızdı. Sonuçlar Vitamin E'nin trakeaya injekte edilen bakterilerin sigaraya bağlı artmış kolonizasyonu azalttığını ancak bazı bakterilerin Vitamin E'nin bu etkisine dirençli olduğunu gösterdi.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÇETİNKAYA F, AYKUT M, GÜNAY O, ÖZTÜRK Y.

Ortaöğretim Gençliğinin Sağlık Alışkanlıkları

III.Halk Sağlığı Günleri: "Gençliğin Sağlık Sorunları". 5-7 Mayıs 1993, Kayseri. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Yazarlar ortaöğretim gençliğinin sağlıkla ilgili alışkanlıklarını saptayabilmek amacı ile bu çalışmayı planladılar. Bu çerçevede sigara alışkanlığı konusunu aile boyutu ölçeğinde incelediler. Öğrencilerin babalarının %73.8'inin ve annelerinin %9.8 kadarının ve evlerindeki diğer aile büyüklerinden %12.2'sinin sigara içtiğini saptadılar. Kentsel alanda yaşayan çocukların babalarının %70.2'si sigara içerken, kırsalda yaşayanların %88.7'inin babaları sigara içmekte olup aralarındaki fark $p<0.01$ düzeyinde anlamlıdır. Anneler açısından durum tamamen tersidir. Kentsel alanda yaşayan çocukların annelerinin sigara içme oranları %12.6 iken kırsaldakilerin annelerin %8.4'dür ve aralarında anlamlı fark vardır. Ço-

cuklara gelince araştırmaya katılanların %6.9'u sigara içmektedir. Bu oran kırsal alanda %7.0 iken kentsel alanda %6.8 olup aralarında anlamlı fark yoktur.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

ÇETİNKAYA E, ÇIKRIKÇIOĞLU UÖ, TEKİN A ve ark.

Yüksek Öğrenim Öncesi 13-20 Yaş Gurubu Gençlerde Sigara Kullanma Alışkanlığı ve Bunu Etkileyen Faktörler

Toraks Derneği Yıllık Kongresi. 6-10 Mayıs 1996, Nevşehir. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

İstanbul Bakırköy'de bir dershanenin 226 öğrencisine uygulanan anket ile %38.9 öğrencinin sigara içtikleri saptanmıştır. Sigaraya başlama nedenlerinden en önemlisi arkadaş faktörüydü ve bu çocukların-ergenlerin çevrelerinde anne ve/veya babaları %68, öğretmenleri %63 ve yakın arkadaşların %75 oranında sigara içtikleri saptandı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

ÇETİNKAYA F, EKER H, İBİŞ B ve ark.

Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara İçme Durumlarının 1986-1996 Yılı Karşılaştırılması

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Üniversite öğrencilerinin sigara alışkanlığının 10 yıllık süreçte gösterdiği değişimi saptamak amacı ile bu çalışma yapıldı. Tıp, İlahiyat ve Mühendislik Fakültesinden 905 öğrencide örnekleme yoluyla yapılan çalışmaya göre: Genelde sigara içme oranı %29.8 iken 1996 yılında %26.2'e düşmüştür ve fark istatistiksel önemlidir. Üç fakülte öğrencileri arasında sigara alışkanlığı 10 yıl sonra azalmıştır. Tıp öğrencilerinde %30.0'dan %23.6'ya, İlahiyat öğrencilerinde %27.7'den %22.4'e ve Mühendislik öğrencilerinde ise %36.0'dan %30.8 düzeyine düşmüştür. Erkek öğrencilerde sigara içme oranları bayanlardan 10 yıl önceki gibi gene yüksek bulunmuştur. İlahiyatta şimdi 2 bayan öğrenci sigara içmektedir. Mühendislikte okuyanlarda sigara alışkanlığı diğer fakülte öğrencilerinden daha yüksektir. Bu fakültede erkeklerde sigara alışkanlığı düşerken bayanlarda artış olmuştur. Yalnız önemli bir husus sigaraya başlama yaşının 19.15 ± 1.16 'dan 17.89 ± 0.71 yıla düşmesi olmuştur. Arkadaş etkisi sigara-

raya başlamada en önemli etmen özelliğini korumaktadır. Sigarayı bırakmak isteyenlerin oranı 10 yıl önceki verilerden daha yüksektir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

ÇETİNKAYA F, ŞENOL V, OYMAK S.

Üniversite Öğrencilerinin Nikotin Bağımlılığı ve Sigara İçme Düzeyi

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Derleme]

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinden tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilen 81 öğrencide sigaraya fiziksel bağımlılık ve sigara içme düzeyleri araştırıldı. Fagerstorm'un standart sigara içme profili anketi uygulandı. Gurupta %56.8 erkekle, %43.2 kız öğrenci vardı ve yaş ortalamaları 17.0 idi. Sigara içim süresi ort. 3.67 yıl ve günde içilen sigara yoğunluğu 15.2'dir. Erkeklerin %71.7'sinin ve kızların %57.1'inin ve tüm öğrencilerin %65.4'ünün puanı 6.23 ± 2.06 idi. 2 yıl ve daha az süre sigara içenlerde bağımlılık %55.2 iken, 3 yıllık süreden beri sigara içenlerde bağımlılık %71.2'dir. Sigara içme süresi ile bağımlılık puanı arasında pozitif korelasyon vardır. Sigarayı bırakmayı deneyenlerin oranı %60.4 olup isteyenlerden biraz düşüktür. Anketin 2.bölümündeki yanıtlara göre öğrencilerden %49.4 kadarı sigarayı bırakabilecek yeterliliktedir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Nikotin ve Bağımlılık.*

ÇETİNKAYA F, NAÇAR M, ÖZTÜRK Y.

Yetişkin Kişilerde Nikotin Bağımlılığı ve Sigara Alışkanlığı

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Sigara içen yetişkinleri sigaraya fiziksel bağımlılığını saptamak için Fagerstrom'un Standart Sigara İçme Profili Anketi 629 erkek ve 139 bayan olmak üzere toplam 768 kişiye uygulanmıştır. Anketin 1.bölümündeki sorulara verilen yanıtların toplam puanı 6 ve üstünde olursa nikotin bağımlıdır. 2.Bölümdeki sorulara verilen yanıtlardan işçinin sigarayı bırakma sürecinde kendi kendine yeterli olamayacağı anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların %81.9 kadarı erkek, %18.1 bayan-

dır. Sigaraya başlama yaşı ortalaması 17.5-5.1 yıldır. Günde içilen sigara sayısı ortalaması 15.7-1.9 dolaylarında bulunmuştur. Erkeklerde %59.3, bayanlarda %46.0 ve genelde %56.9 düzeylerinde nikotin bağımlılığı vardır. Bağımlılık skoru ortalaması genelde 5.9-2.1 olup erkeklerde bayanlara göre önemli ölçüde yüksek bulunmuştur. Sigara tiryakilerinin %64.3 kadarı sigarayı bırakmak isterken, bunu deneyenler %58.6 düzeyindedir. Sigarayı bırakma sürecinde kişilerin %61.5 kadarı kendilerine yeterli olabilmiştir. Bu sonuçlar sigara bıraktırma programlarına katılımı ve profesyonel yardım gereğini gündeme getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Sigara Bırakma; Nikotin ve Bağımlılık.*

ÇIKRIKÇIOĞLU M, EGE T, SÜT N ve ark.

Bypass Operasyonları Sonrasında Tekrar Sigara İçmeye Başlamada Hangi Faktörler Etkilidir?

Toraks Derneği 4. Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir. Özet Kitabı. [Araştırma]

Bu çalışma bypass operasyonu uygulanan olgularda tekrar sigara içmeye başlamada hangi faktörlerin etkili olduğunun saptanması amacıyla yapılmıştır. Kliniğimizde koroner yada periferik oklüziv hastalık nedeniyle koroner ya da periferik bypass operasyonu uygulanan 84 erkek olgu (yaş ortalaması 57.9±9.3 yıl) seçim kriterlerine uygun bulunarak çalışmaya alındı. Hastalar preoperatif ve postoperatif sigara içme alışkanlıkları, tanımlayıcı özellikler ve kardiyovasküler risk faktörleri ile ilgili soruları içeren bir anketi cevaplandırdılar. Daha sonra hastalar iki gruba ayrıldılar: Operasyon sonrasında sigaraya tekrar başlayanlar (G-I) ve tekrar başlamayanlar (G-II). İki grubun parametrik verilerinin karşılaştırılmasında Student-t testi kullanıldı. Non-parametrik veriler optimal ölçekli regresyon analizi ile değerlendirildi. Bulgular: Operasyon ile anket arasında geçen süre 10.4±7.1 aydı. Operasyondan sonra tekrar sigaraya başlama oranı % 21.4 olarak saptandı. parametrik verilerinin karşılaştırılması sonucunda iki grup arasında sadece hasta yaşının farklı olduğu bulundu (G-I=53.0±09.5, G-II=59.2±8.9, p=0.011). nonparametrik verilerin optimal ölçekli regresyon analizi ile değerlendirilmesinde yapılan bypass operasyonun türü (p<0.05), sigara tüketim oranı (p<0.05) ve aile etkisi (p<0.05) ile sigara içimine tekrar başlanması arasında anlamlı bir birlikte-lik saptandı (P=0.01). Sonuç ve tartışma: Bu çalışmada bypass operasyonlarından sonra tekrar sigara içmeye başlanılmasında belirleyici faktörler olarak hasta yaşının 53 ve altında olması, uygulanan bypass operasyonunun periferik türde olması, sigara tüketim miktarının 58 paket yılı ve

üzerinde olması ve sigara bırakılması için aile desteğinin olmaması saptanmıştır. Bu faktörlerin bilinçlendirme programlarında göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları.*

ÇIRAK K, YORGANCIOĞLU A, HALİLÇOLAR H ve ark.

Sigaranın Bronş Mukozası Üzerine Etkileri

Toraks Derneği 1.Yıllık Kongresi. 1996, Nevşehir. [Araştırma]

53 sigara içen ve 10 içmeyen olguya fiberoptik bronkoskopi yapıldı. Karinadan ve 5 major bronştan toplam 6 biyopsi örneği alındı. Auerbach kriterlerine göre skuamöz metaplazi yönünden incelendi. Metaplazi İndeksi(Mİ) Mathe formülü kullanılarak hesaplandı. Sigara içme öykülerine göre tüm olgular 4 guruba ayrıldı. Bazal hücre ya da goblet hücre hiperplazisi açısından anlamlı fark yoktu. Metaplazi tüm grupta 14.8 ± 2.1 idi. Mİ sigara içmeyenler gurubunda 7.4 ± 1.6 (0-11.8) ve sigara içenlerde 16.3 ± 2.4 (0-96.7) olup aralarında anlamlı ilişki saptandı ($p < 0.002$). Sigara içenler günlük içtikleri sigara sayısına göre de gruplandırıldı. Mİ yoğun sigara içen grupta 65.0 ± 6.0 ile en yüksek bulundu ($p < 0.01$). Yoğun sigara içme alışkanlığının bronş mukozasında önemli patolojik değişikliklerle birlikte olduğu saptandı.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÇİFTER I, KARABONCUK F.

Lise Öğrencilerinin Tıbbi Amaçlar Dışında İlaç ve Diğer Maddeleri Kullanma Alışkanlıkları

XII.Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi. 1976:529-533. [Araştırma]

Çalışma Ankara'da tesadüfi yöntemle seçilen 5 lisenin öğrencileri üzerinde yapılmıştır. 15-21 yaş aralığındaki 216 erkek ve 317 kız olmak üzere toplam 533 denek babalarının meslek ve gelirlerine göre düşük, orta, yüksek sosyo-Ekonomik düzeyde olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır. Yüksek ve orta gelir diliminde %40 ve %41 oranında öğrenci varken, düşük gelir grubunu %19.2 oranında denek oluşturmuştur. Cinsiyetin sigara içme konusunda etkin rolü saptanmıştır. Erkek öğrenciler kızlardan çok daha

fazla içki ve sigara içmektedirler. Kızlarda sigara içme oranı %28 iken erkeklerde %47 bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler; Epidemiyoloji.*

ÇİMEN F, ULUBAŞ B, ERYILMAZ T, BAŞER Y.

Sigara Kullananlarda Lipid Peroksidasyonu, Antioksidan Aktivite ve Solunum Fonksiyonları

Toraks Derneği Ulusal Akciğer Sağlığı Kongresi. 9-13 Nisan 2000, Antalya. Bildiri Özetleri Kitabı: 46. [Araştırma]

Sigara içimi ile inflamatuvar hücrelerden salınan oksidanlar hücrelerde direkt hasar oluşturarak KOAH, kimyasal karsinogenezis ve ateroskleroz gibi hastalıklara neden olurlar. Eritrositlerin antioksidanı süperoksit dismutaz (SOD) sigara içimine bağlı olarak azalır. Serum lipid peroksidasyon göstergelerinden malonil dialdehid (MDA) yükselir. Çalışmaya hastalığı olmayan 20-40 yaş arası sigara içen 20 erişkin ile 20 kontrol erkek hasta alındı. Sigara içenlerde öykü en azı 5 yıl olmak üzere ortalama 14.4 ± 7.5 yıldır. Yaş ortalaması 31.7 ± 6.3 ve kontrol grubunda 31.9 ± 5.3 yıldır. Paket/yıl ile MDA karşılaştırıldığında ($r = -0.4$, $p < 0.0001$) orta derecede ilişki saptanırken, Paket/yıl SOD ile karşılaştırılınca ($r = 0.03$, $p < 0.0001$) anlamlı ilişki görülmedi. Sonuçta sigara içenlerde yüksek MDA düzeyi anlamlı bulunurken, düşük SOD düzeyleri anlamsız bulunmuştur. Sonuçlar sigara içiminin lipid peroksidasyon ve oksidan-antioksidan dengesini bozduğu görüşünü desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÇİVİ S, AKMAN M.

Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Sağlık Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinde Sigara Tüketimi İle İlgili Epidemiyolojik Bir Çalışma

II. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 22-25 Mayıs 1990, İstanbul. Bildiri Özet Kitabı. [Araştırma]

Tıp fakültesi ve yüksekokul öğrencilerinin sigara tüketimi konusunda kesitsel, tanımlayıcı ve analitik nitelikte yapılan bir çalışmadır. 1990 yılın-

da Tıp Fakültesi 1-2-3-4. sınıf ile Hemşirelik ve Tıbbi Laboratuvar YO. 1-2.sınıf öğrencilerine sigara konulu soruları içeren anket uygulandı. Sonuçları bilgisayarda değerlendirildi. Sigara içme sıklığı ve sigara tüketimine ilişkin bağımsız değişkenler değerlendirildi. Sigaranın zararları konusunda orta eğitim kurumlarından başlamak üzere her seviyedeki öğrencilere ve gençlere öğretim yapılması, iyi örneklerle iyi davranışların kazandırılması gerektiği sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

ÇOBANLI B.

Tütünün Sosyo-Ekonomik Etkileri

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Sigara içen erkeklerde akciğer kanseri takriben 4-10 kat fazladır. Batı ülkelerinde kronik bronşit ve amfizemin %17-21 oranında görüldüğü, 40-59 yaş arası erkeklerin çoğu sigara içenlerdir. Bu yaş grubundaki erkekler üretkendir ve ülke Ekonomik Konularına büyük katkılar sağlamaktadır. Bu yaş grubunda sigara içenlerin çok sayıda oluşu **KOAH** **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.** ve kanser gibi hastalıklarla maluliyet, erken emeklilik ve erken ölümlerin sıklığı ülke Ekonomik Konularını menfi yönde etkiler. Bu hastalar artık üretmez ve devlete vergisini veremez. Tam aksine devletin harcadığı sağlık giderleri, erken emeklilik aylıkları nedeniyle genel bütçeye büyük yük getirirler. İngiltere’de sigaradan devletin aldığı verginin, sigaradan kaynaklanan sağlık zararları nedeniyle hastanın tıbbi bakımı ve erken emeklisine ödediği aylık primleri karşılayamadığı saptanmıştır. Ayrıca, sigara içenlerin sebebiyet verdiği ev, şehir ve orman yangınlarının da büyük Ekonomik zararlara neden olduğu bilinmektedir. Tütün üreten ülkelerde ayrıca devletin üreticiye verdiği parasal destek de ayrı bir zarar bilançosu oluşturur. Türkiye’de 1958 yılında tütün ekim alanı 156,965 hektar ve üretim 115,356 ton/yıl iken 19 yıl sonra 1977’de ekim alanı 270,392 hektar ve üretim 238,300 ton/yıl olmuştur. Tütün ülkemiz Ekonomik Konularına katkı sağlayan bir üründür. Ancak, sigara mamulü maddesi şeklinde değil ham tütün ihracı yaparak. Sigara tüketiminde ülkemizde son yıllarda %5.7’lik artış saptanmıştır. Tütün tarımında çalışan 3 milyon kişi vardır. Bu nedenle tütün ekimini birden azaltmak güç olabilir. Ancak tütün ekimi yapılan alanların uzun vadeli programlarla başka ürün ekim alanlarına çevrilmesi ve üreticilerin desteklenmesi sonucu tütün üretimimizin ve bunun sonucu tüketimimizin azaltılması mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: *Ekonomik Konular.*

ÇOKAN YS, ÇELİK Y, ERTEM S, İLÇİN E, SAKA G.

**11-18 Yaş Grubunda Sigara ve Alkol Kullanım Düzeyleri,
Epidemiyolojik Bir Araştırma**

3.Halk Sağlığı Kongresi. 30 Nisan-2 Mayıs 1992, Ankara. Kongre Özet Kitabı. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler;Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.*

ÇUHADAROĞLU Ç, ERTUĞRUL E, ERKAN F ve ark.

İstanbul Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçiciliği ve Sigara İçiciliği İle İlgili Bilgilenimleri

TÜSAD XXI. Ulusal Kongresi. 24-28 Ekim 1993, Kuşadası. Özet Kitabı. [Araştırma]

Bu çalışma, İstanbul Tıp Fakültesi'nde öğrenim gören 1267 öğrenciye yapılan ve soruları Dünya Sağlık Örgütü'nce hazırlanmış bir anket çalışmasıdır. İlk iki yıl öğrencilerinde %4.9 oranında günlük sigara içiciliği saptanmışken, bu oran son yıl öğrencilerinde %30.4 olarak görülmüştür. Sigara içen öğrencilerin %34'ü sigarayı bırakmaya çalışmış, ancak başarılı olamamış, sigara içen öğrencilerin %40'ı gelecek beş yılda sigara içmeyi keseceklerini bildirmişlerdir. Sigara zararları ve yol açtığı hastalıklarla ilgili bilgi durumu araştırılmış, bilgilenim birçok batılı ülke ve Asya ülkesi öğrencilerinden daha iyi bulunmuştur. Akciğer hastalıkları ve koroner arter hastalıkları ile ilgili bilgilenim oldukça iyi saptanmış ancak neonatal ölüm ve düşük doğum tartısı ile sigara ilişkisi bilgisi oldukça düşük düzeyde görülmüştür. Sigara içen öğrenciler ile içmeyenler arasında içici hastaya yaklaşımda belirgin fark görülmüştür. İçici öğrencilerimizin ancak %48'i hastasını sigara konusunda uyarırken, içmeyen öğrencilerin %78.9'u bu uyarıyı yaptıklarını bildirmişlerdir. Sigara karşıtı çalışmalarla ilgili sorularda, %68 öğrenci doktorların çalışmalarda başı çekmesi gerektiğini iletmış ve pasif içicilik için önlem alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Sigaraya başlamada arkadaş etkisinin en ön planda olduğu saptanmıştır. Çalışma sonrasında sigara içiciliğinin yıla arttığını, bilgilenim artışına rağmen bu

oranın yüksek kaldığını gördük. Öğrencilerin okul içinde pasif içiciliğe engel olmak için çalışacaklarını ve hekimlerin sigaraya karşı savaştaki rolünü bildiklerini öğrendik. Batılı ülkelerin çalışmaları ile karşılaştırdığımızda öğrencimizin bilgisini daha iyi, ama yinede yetersiz olarak değerlendirdik.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

DABAK Ş, TOPBAŞ M, DÜNDAR C ve ark.

Öndokuzmayıs Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara İçme Prevalansı

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. [Araştırma]

Mart-Nisan 1997 arası rastgele örneklem methodologyyla seçilen 1142 öğrenciye anket uygulandı. %64.4'ü erkek ve %33.6'sı kız olan öğrencilerin yaş ortalaması 20.2-0.15 olup sigara içme prevalansı genelde %29.2 düzeyindedir. Öğrencilerin %39.3 kadarı günde 10-20 sigara, %27.7'si günde 5-10 sigara içmekteydi. Öğrencilerin %62.4'ü 1 ila 5 yıldır sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Alkol kullanan erkek öğrencilerin sigara içme prevalansı alkol almayanlardan daha fazladır ve fark anlamlıdır. Erkek öğrenciler kızlardan anlamlı derecede daha fazla sigara içmektedir. Okudukları fakülte lere göre tasnif yapılırsa en fazla sigara içenlerin Mühendislik Fakültesi öğrencileri olduğu (%34.7) ve bunları takiben tıp öğrencilerinin (%27.7) ile ikinci, İlahiyat öğrencilerinin %14.0 ile üçüncü sırayı aldıkları gözlenir. Aralarındaki farklar istatistiksel anlamlıdır ($p<001$). Daha önce yapılan çalışmalara göre öğrencilerin sigara içme prevalansı daha düşüktür. Buna rağmen sürekli ve yoğun eğitim yapılması gereğine dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

DEDEOĞLU N.

Antalya'da Sağlık Personelinin Sigara İçme İle İlgili Davranışları

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 12. [Araştırma]

Antalya kent merkezinde çeşitli sağlık kuruluşlarında görev yapmakta bulunan 1590 sağlık personeline sigara içme davranışlarını belirlemek

amacıyla anket uygulandı. Sigara içme oranı %50, bırakma oranı %10, hiç içmeme %40 olarak bulundu. Sigara içenlerin %65'i yerli filtreli sigara içiyor ve %34'ü günde 20 veya daha fazla sigara tüketiyorlardı. İçme oranı erkeklerde %53.6, kadınlarda %46.4 idi. En çok sigara tüketen meslek grubu çevre sağlığı teknisyeni ve sağlık memurları iken (%57), hemşireler %51 ile ikinci sırayı, doktorlar %49 ile üçüncü sırayı alıyor, ebeler en az %39 tüketiyorlardı. Sigara içenlerin %80'i sigaradan az veya çok zarar (koku, öksürük, sararma vb.) gördüklerini belirttiler. İçenlerin %56'sı şu anda sigarayı bırakmak istiyordu. Nitekim %65'i bir veya daha çok kez bırakmayı denemişti. Sigara içme nedeni olarak stres giderme, keyif verme, dikkat toplama, meşgul etme gibi nedenler gösterilmiştir. Antalya'daki sağlık personelinin sigara içme alışkanlığı erkeklerde genel topluma göre düşük, kadınlarda fazladır. Örnek olması gereken, sigaranın zararlarını iyi bilen bu kişilerin sigarayı bırakmaları için kampanyalar başlatılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

DEMİR A.

Tütün ve Sigara Üretiminde Türkiye ve Dünyada Ekonomik Sorunlar

Sağlık, Tarım ve Ekonomik Konular Yönünden Sigara: Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu. 1984, Anlara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Tütün ve Uluslararası Konular; Tütün Endüstrisi; Ekonomik Konular.

DEMİR Ü.

Sigara ve Sağlığımız

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 13-14. [Derleme]

Sigara içme alışkanlığı ülkemizde ve dünyada her geçen gün önemli derecede artış göstermektedir. Sigaranın tüm ülkelerde kolayca elde edilebilir olması sigara içme alışkanlığında da hızlı bir artışa neden olmuştur. Kısa sürede alışkanlık yapabilen sigara, kullanılan kişiye Ekonomik bir

yük getirmekle birlikte, içindeki maddelerle de organizmayı olumsuz yönde etkilemekte ve sağlığa zarar vermektedir. Tüm dünyada yılda 2,5 milyon, Avrupa'da 500 binin üzerinde ölümün etkeni olan sigara, tüm akciğer kanseri ölümlerinin %90'ından, kronik obstrüktif akciğer hastalığı ölümlerinin %75'inden, koroner kalp hastalığı ölümlerinin %25'inden sorumludur. Ayrıca tütün kullanımının ağız, dil, larinks, farinks, özefagus, mesane kanserlerinin oluşumunda önemli payı vardır. Bunların yanı sıra sigaranın pankreas, serviks kanserleri ile nedensel ilişkisi olduğunu gösteren belirtiler vardır. Akciğer kanseri dışındaki tüm diğer kanserlerin %30'undan sigaranın sorumlu olduğu bildirilmektedir. Ayrıca sigara içen kadınların kısırlık, erken menapoz, düşük, erken doğum, ölü doğum oranları içmeyenlere oranla daha yüksek bulunmuştur. Sigara içen annelerin çocukları diğerlerine oranla daha düşük ağırlıklı doğmakta ve gelişim gerilikleri görülmektedir. Bu çocuklarda solunum sistemi hastalıklarına sıkça rastlanmaktadır. Sigara ile savaşımında başarılı olan ülkeler toplumsal ve bireysel önlemlerle hem kamu hem de özel sektörüne alan politikaları benimseyenlerdir. Türkiye'de ise günümüze değin sigaraya karşı kapsamlı bir savaşım yürütülmemiştir. 9 Ocak 1991 yılında çıkarılan "Tütün ve Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun", Cumhurbaşkanı tarafından "kişilerin özgürce seçme hakkını ellerinden aldığı" gerekçesiyle veto edilmiştir. Sigara karşıtı eğitim, okul öncesinden başlayarak, ortaöğretim ve üniversite eğitimi boyunca sürecek, yaygın eğitimle bütünleşecek biçimde olmalıdır. Bu eğitim toplumun tüm kesimini kapsamalıdır. Sigarasız bir toplum yaratmak zor değildir, başarılabilir.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; Politika.*

DEMİR T, TUTLUOĞLU B, UMUT S ve ark.

Sigara Bırakma Polikliniği Sonuçlarımız

*TÜSAD XXV.Ulusal Kongresi. Haziran 1999, İstanbul. Bildiri Özetleri.
[Araştırma]*

Sigara bırakma polikliniğine başvuran 126'sı erkek ve 117'si bayan olmak üzere toplam 245 olgu retrospektif incelendi.olgularımız aşağıda özetlenmiştir: Ortalama yaşları 44.01-11.85 yıl. Sigara içim ortalaması 33.11-21.85 paket/yıl. Başvuranların tüm anamnez ve fizik muayeneleri yapılmış ve Fagerstrom skorları saptanmıştır. Sözlü ve bir broşürle yazılı eğitim verilmiştir. 4 haftalık sürelerde NRT transdermal flaster uygulanmıştır. Olguların hepsi 2.,4.,8. ve 12.haftalarda poliklinik kontrolüne çağırılmıştır. Gelmeyenlerin telefonla değerlendirmeleri yapılmıştır. 2 hafta sonra kontrole gelen 118 olgudan 74 tanesi.sigara içmez iken 44 tanesi içmekteydi. 15 gün sonraki başarı oranı %62.7 düzeyinde bulundu.

12.hafta sonra 98 olgudan 54 tanesine ulaşılmış ve bunlardan 47 olgunun sigara içmediği saptanmıştır. 12 hafta sonraki (3 ay) başarı oranı ise %47.9 bulunmuştur. Çalışma sonuçlarımız hasta eğitimi ile birlikte NRT'nin sigara bıraktırmada etkili yöntem olabileceğini göstermiş bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Sigara bırakma.*

DEMİR T, TUTLUOĞLU B, KESKİNEL İ ve ark.

Sigara Bırakma Polikliniğimizin Bir Yıllık İzlem Sonuçları

Toraks Derneği 4.Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir. Kongre Özet Kitabı. [Araştırma]

Çalışmamızda 3 yıldır sürdürmekte olduğumuz sigara bırakma polikliniğimizin 1 yıllık izlem sonuçları incelenmiştir. Bugüne kadar polikliniğimize başvuran toplam 569 olgunun 466 tanesi en az 1 yıl önce kliniğimize başvurmuş olgulardır. Bu 466 olgunun 237'si (%50.9) erkek, 229'u (%49.1) kadın idi, yaş ortalamaları 43.22±12.09 (15-77) ve toplam sigara içme miktarları 32.9±26.7 paket/yıl idi. Başvuru sırasında tüm olguların ayrıntılı anamnez ve fizik muayene bulguları değerlendirilmiş, Fagerstrom nikotin bağımlılık testi uygulanmış ve rutin laboratuvar incelemeleri yapılmıştır. Tarafımızdan hazırlanan eğitim kitapçığı ile birlikte sözlü eğitim verilen olgulardan ilk kontrole gelen 201 olguya nikotin replasman tedavisi (NRT) (nikotin flaster) başlanmıştır. 466 olgunun 135'i (%28.9) 15.günde, 119'u (%25.5) 6.ayda, ve 94'ü 1.yılın sonunda sigara içmiyorlardı. Başlangıçta 23.3±13.8 ppm olan CO düzeyleri 15.günde sigarayı bırakanlarda 4.9±5.6 olarak bulundu. Olgularımızdan ilk kontrole gelip NRT başlanıp programa alınan 201 olgunun 94.nün (%46.7) 1.yıl sonunda sigara içmiyor olması, düzenli hasta izleminin başarıyı arttırdığının göstergesi olduğu görüşündeyiz.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

DEMİRALAY R.

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Konusundaki Davranış ve Tutumları

Toraks Derneği 4.Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir. Kongre Özet Kitabı. [Araştırma]

Bu çalışma, tıp fakültesi öğrencilerinin sigara konusundaki davranış ve tutumlarını ve gelecekte doktor olarak bu konudaki rollerini anlama kabiliyetlerini belirlemek amacıyla yapıldı. Bu amaçla 2000-2001 eğitim-öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde kayıtlı bulunan 215 öğrenciye bir anket uygulandı. Öğrencilerin 106'sı (%49,3) yaşamında sigarayı hiç denememişti ve 17'si (%7.9) sigarayı deneyip bırakmıştı. Yaşamında altı aydan uzun süre sigara içen 92 (%42.8) öğrenciden 11'i (%12.0) sigarayı bırakmıştı. Halen sigara içen öğrencilerin 61'i (%75.3) her gün, 20'si (%24.7) ise arasıra sigara içmekte idi. Her gün sigara içme oranı 1.sınıf öğrencilerinde %20.5 ve 6.sınıf öğrencilerinde %35.7 idi. Halen sigara içen öğrencilerin 63'ü (%77.8) sigarayı bırakmayı düşünmekte idi ve 45'i (%55.6) sigarayı bırakmayı denemişti. İlk sigaraya başlamada ortalama yaş 16.9 ve en önemli neden stres idi. Halen sigara içen öğrencilerin 75'i (%92.6) sigara içiminin sağlığa zararlı olduğunu düşünmekte, 66'sı (%81.5) sigara içiminin sağlığına zararlı olabileceğinden endişe duymakta ve 10'u (%12.3) ise endişe duymamakta idi. Sigara içimi ile ilişkili hastalıklar konusunda öğrencilerin bilgi düzeyi ile öğrenim yılı arasında pozitif bir ilişki bulundu. Öğrencilerin 64'ü (%29.8) bilgisinin sigarayı bırakmak isteyen hastalarına öneride bulunmaya yeterli olduğunu düşünüyordu. Öğrencilerin 81'i (%37.7) sigara içiminin kontrolünde, sigara ücretlerinin aşırı derecede artırılması düşüncesine katılmıyordu. Bu bulgular, tıp fakültesi öğrencilerinin sigara konusunda daha fazla bilinçlendirilmeye ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

DEMİRCİ N.

Sigarayı Bıraktırma Yöntemleri

TFBD XIV.Ulusal Kongresi. 11-12 Kasım 1988, Denizli. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

DEMİRCİ N, SEBER O, BİLGİÇ H ve ark.

Sigara İçenlerde, Sigara Süresi ve Sıklığının, Solunum Fonksiyon Testleri ve Periferik Kan Lökosidi Üzerine Etkileri

TFBD XIV.Ulusal Kongresi. 11-12 Kasım 1988, Denizli. Bildiri Özetleri Kitabı. [Araştırma]

Çalışmaya hiçbir sağlık yakınması olmayan ve sigara içen 30 erişkin ile sigara içmeyen 20 erişkin olmak üzere toplam 50 olgu alındı. Sigara içen guruptakilerin yarısı günde 1 paketten fazla ve 10 yılı aşkın süreden beri sigara içerken, diğer yarısı 1 paket/günden az ve daha kısa süreli sigara tiryakisiydiler. Sigara içenlerin SFT değerlerinde sigara içme süresi ve sıklığına paralel olarak kontrol gurubuna göre özellikle obstrüktif paternlerde düşüşler ve lökosit sayılarında yüksek değerler gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

DEMİREZEN E, NAHCİVAN NÖ.

Sigara Koruma Programı: Okul Sağlığı Programı Önerisi

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı: 22. [Derleme]

Ülkemizde 1984 yılında sigara tüketimi 1976 yılı tüketimine oranla iki misline yakın artış göstermiştir. Bölgesel araştırmalarda sigaraya başlanmanın 7-12 yaş gurubunda %7.9, 13-15 yaş gurubunda %18.4 ve 16-18 yaş gurubunda %30.4 olduğu bildirilmiştir. Gelişmiş ülkeler sigara mücadelesinde okulları ve öğrencileri hedef kitle olarak seçmiş ve uyguladıkları programlarla başarı kazanmışlardır. Bu amaçla okullarda sağlıklı yaşam davranışlarının örneğin sağlıklı ve dengeli beslenme, sigara içmeme, spor, egzersiz vs. kazandırılmasına yönelik programlar okul sağlık ekibi, okul yöneticileri, aileler, öğretmen ve öğrencilerle birlikte hazırlanıp uygulanmalıdır. Öğretmenler, önder vasıflı arkadaşlar, anne ve babalar çocukların örnek aldıkları kişilerdir. Bu nedenle sigara karşıtı programlar yalnız öğrencileri değil öğretmenleri, yöneticiler ve aile büyüklerini de kapsamalıdır. Oysa ülkemizde hekimlerde olduğu gibi öğretmenlerimizde de sigara içme prevalansı yüksektir (%47.5-54.12). Okul ortamı sigara alışkanlığında olumsuz bir model oluşturmaktadır. CDC ve AHA ile birlikte 29 kurumun uzmanlarınca hazırlanmış Okulda Sigara İçiminin Önlenmesi Rehberi modeli önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.*

DOĞAN AI, ERGÜNAY K, GÖRÜR SK ve ark.

Ergazi Ahmet Hamdi Tanpınar İlkokulu 5.Sınıf Öğrencileri ve Annelerinin Sigara İle İlgili Bazı Düşünce ve Davranışları

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Bu çalışmada 5.sınıf öğrencilerinin sigara içmeye yönelik tutumları ile arkadaş ve aile ortamlarında sigara alışkanlığı arasındaki ilişki incelenmiştir. 220 öğrencinin %79.5'unun evlerinde sigara içildiği ve bu çocuklardan %14.5 kadarının sigarayı denediği ve evlerinde sigara içilmeyen çocuklardan ancak %8.9 kadarının sigarayla tanıştığı anlaşıldı. Arkadaşları sigara içen guruptaki çocukların %24.5'ü ve arkadaşları sigara içmeyen guruptakilerden %9.9'u sigarayı denemişti. Öğrencilerin %92.3'ünün sigara satın aldığı ve bu guruptakilerden %14.3 çocuğun sigarayı denediği, hiç sigara satın almayan 17 öğrenciden hiçbirinin denemediği görüldü. 203 anneden %47.3'ü sigara içiyordu ve %91.6'sı sigara zararlarını biliyordu. Öğrencilerin çok büyük çoğunluğu (%91.0) ve annelerin ise %35 kadarı evde sigara içilmesinden rahatsızlık duyuyordu. Anne ve öğrencilerin yarıya yakını sigara yasasından haberdardı (%49.2 ve %42.9). Sonuçta öğrencilerin sigarayı denemesinde arkadaş ve aile çevresindeki bireylerin tutum ve davranışlarının yakından ilişkili oldukları ortaya çıktı. Alınan önlemlerin ve eğitimin yetersiz kaldığı görüldü.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

DOĞAN O.

Lise Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlığı İle Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Sağlığa Zararlı Alışkanlıklar Sempozyumu. 12-14 Aralık 1988, İstanbul. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

DRAMALI A, ÖZEN Ş, ÖZBAYIR T ve ark.

Hastanelerdeki Sağlık Personellerinin Sigara Kullanımı ve Kullanım Anındaki Rolünün Değerlendirilmesi

2.Ulusal Hemşirelik Kongresi. 1990, İzmir. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

DURAK A, BROHİ AR.

Tütün Tozunun Organik Gübre Olarak Değiştirilmesi

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Endüstrisi.*

DURNA Z, BOYRAZ S.

Doktor, Hemşire ve Öğretmenlerde Sigara İçme Davranışı ve Buna İlişkin Özelliklerin İncelenmesi

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Kongresi. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 15. [Araştırma]

Önemli bir halk sağlığı problemi haline gelmiş olan sigara konusunda başarılı ve kalıcı sonuçlar alınmasında sağlık bakımı çalışanlarının ve öğretmenlerinin rolü büyüktür. Her zaman topluma ve daha çok gençlere rol modeli olması gereken öğretmen ve sağlık personeli sigara ile mücadelede önce kendilerinde başlamalıdır. Sigara konusundaki bilinçlenmenin küçük yaşlarda başlayabilmesi için çocukların ve gençlerin gelişmesinde önemli rolü oynayan öğretmenlerin bilgilendirilmesi ve bu konudaki eğitimin ilkokul sıralarından itibaren verilmeye başlanması gerekmektedir. Etkili öğretim ve propaganda ile sigara bıraktırma oranı bazı ülkelerde giderek artmaktadır. Bu konuda öncelikle duyarlı olması gereken öğretmen, doktor ve hemşire grubunda planladığımız çalışmadaki amacımız doktor, hemşire ve öğretmenlerde sigara içme davranışı ve etkileyen faktörleri incelemek ve araştırma kapsamına giren bireylere önceden hazırladığımız “Sigara Ve Sağlığımız, Zararları Nasıl Azaltalım”, konulu bir teksir vererek dikkatleri eğitim üzerine bir kez daha çekmek; araştırma sonuçları doğrultusunda özellikle orta öğretim için bir broşür hazırlamak ve bunu öğretmen ve öğrencilere ulaştırmaktır. Tanımlayıcı ve karşılaştırmalı olarak planlanan araştırma 100 orta öğretim kurum öğretmeni, 50 doktor ve 50 hemşire olmak üzere toplam 200 bireyde gerçekleştirildi. Veri toplama aracı olarak anket uygulanmış ve daha sonra kişilere sigaranın özellikleri, zararlı etkileri, bu etkilerin en aza nasıl indirgeneceğini açıklayan teksir verilmiştir. Araştırma sonuçları değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

DÜZGÜN S, ÜSKÜL B, BAYRAMGÜRLER B ve ark.

Sigara İçici ve KOAH'lılarda Antioksidan Enzim Düzeyleri ve N-Asetilsistein'in Antioksidan Tedavideki Yeri

Göğüs Hast. ve Göğüs Cerrahisi Ortak Kongresi. 6-9 Kasım 2000. Bildiri Özetleri. SB-084. [Araştırma]

Çalışmamızda sigara içenlerde ve KOAH'lılarda normal bireylere göre antioksidan enzim düzeylerinde bir farklılık olup olmadığı ve N-asetilsisteinin antioksidan enzim düzeylerin etkisi amaçlandı. Birinci kontrolleri sigara içmeyen sağlıklı ve ortalama yaşı 36 olan 23 erişkin ile ikinci kontrolleri sağlıklı fakat sigara içen 27 kişi oluşturdu. Geri kalan 83 hastanın ortalama yaşı 59 olup KOAH'lı gurubu oluşturdu. Bu 83 hastanın 43 tanesine N-asetilsistein 600mg/gün 3 hafta süreyle verildi. Antioksidan düzeyleri her bir grupta ayrı ve N-asetilsistein verilen grupta tedavi öncesi ve sonrası ölçülerek değerlendirildi. Antioksidan enzim olarak katalaz, glutatyon redüktaz (GR), glutatyon peroksidaz (GSH-Px), glutatyon-6-fosfatdehidrogenaz (6PD), süperoksit dismutaz(SOD) ve total antioksidan düzeyleri incelendi. glutatyon redüktaz (GR) sigara içenlerde kontrol grubuna göre $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı düşük bulundu. Katalaz düzeyleri ise KOAH'lılarda kontrol grubuna göre $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı yüksekti N-asetilsistein tedavisi sonrası yalnızca Katalaz düzeyinde ise önceki değerlere göre $p < 0.05$ oranında anlamlı düşüş saptandı. Sonuçta sigara içimi ve KOAH'ın oksidan-antioksidan dengesizliğine yol açtığı ve gene N-asetilsistein tedavisinin enzimlerden yalnız katalaz düzeyini anlamlı oranda düşürdüğü tespit edildi. Fakat KOAH'ın antioksidanlarla tedavisinde N-asetilsistein'in yeri hala tartışmalıdır.

Anahtar Kelimeler: KOAH.

ECE T, ERKAN F, ECE F ve ark.

12-14 Yaş Grubundaki Okul Çocuklarında Sigara ve Alkol Kullanımı

TÜSAD XXI. Ulusal Kongresi. 24-28 Ekim 1993, Kuşadası. Özet Kitabı. [Araştırma]

Türkiye'de sigaraya başlama yaşı ve yöneltici nedenleri ile çocukların sigara ve alkol kullanımına bakışını ortaya koymak amacıyla planladığımız çalışmanın ilk bölümünde İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile ilişki kurarak, sosyal ve Ekonomik düzey farklılıkları göz önüne alınarak örnekleme yöntemi ile okullar belirlendi. Belirlenen okullarda ortaokul 1-2-3.

sınıflardan yine örnekleme yöntemi ile seçilen öğrencilere anketimiz uygulandı. İlk bölümde seçilen Eminönü, Fatih, Üsküdar, Kadıköy, Bakırköy bölgelerindeki okullardan 12 yaş grubunda (1.grup) 60, 13 yaş grubunda (2. grup) 70 ve 14 yaş grubunda (3.grup) 61 öğrenciden oluşan 191 kişi çalışmaya alındı. 1.gruptakilerin % 6.6'sı (hepsi erkek), 2.gruptakilerin % 15.7'si (%45 E, %55 K), 3.gruptakilerin % 29.5'i (61E, %39 K) olmak üzere çalışma grubunun %17.2'sinde sigara ile temas veya içicilik saptandı. Öğrencilerin %69'unun annesi sigara içicisiydi, sigara teması veya içicisi olan çocukların % 39.3'ünün babası, %24.2'sinin anne ve babası, % 18'inin annesi sigara içicisiyken %18'inin anne ve babası sigara içmiyordu. Öğrencileri %20'sine ilkokulda, %46'sına ortaokulda öğretmenlerce sigara etkileriyle ilgili bilgi verilmemişti. 1.grupta %21.6, 2.grupta %20.3, 3.grupta %42.6 olmak üzere toplam % 27.7'sinde alkol teması veya kullanımı saptandı. Sonuç olarak yaş ile birlikte sigara ve alkol tüketimine eğilimin arttığı, çocuklarda E/K:1.53 oranının erişkinlere (E/K:1.76) paralel olduğu ve giderek oranın düştüğü gözlenmiş olup, anne-baba-öğretmen içiciliğinin yaygın olması, yeterli eğitimin verilmemesi, sigara ve alkol tüketimine eğilimini arttıran başlıca nedenler olup önlemlerin bu doğrultuda artırılmasının uygun olacağını düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.*

EGEMEN A, TATAR N.

Sigara İçen ve İçmeyenlerde Kan Kadmiyum Düzeyleri

*Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. Kasım 1997, İstanbul. Özet Kitabı.
[Araştırma]*

Kadmiyum, solunum ve sindirim yoluyla giren toksik-biyolojik etkili ağır metallere aittir. Başlıca kaynağı içilen sigaradır. Çalışmanın amacı sigara içen ve içmeyenlerde kadmiyum düzeylerinin saptanmasıdır. Çevresel karşılaşması olmayan ve günde 1 paket sigara içen 33 erişkinle içmeyen 56 kişi çalışma kapsamına alındı. Cd atomik absorpsiyon fotometresi ile beşer mililitrelik alanlarda ölçüldü. Bir sigaradaki ortalama Cd miktarı 1.23 ± 0.2 ng/sigara olarak saptandı. Kandaki Cd miktarları 8ng/ml'ye kadar normal kabul edildi. Sigara içen grupta kan ortalama Cd düzeyi 8.27 ± 3 ng/ml ve içmeyenlerde ise 4.7 ± 0.4 ng/ml bulundu. Sigara içenlerden %12.1 kadarının ve içmeyenlerden %73.2'sinin kan Cd değerleri 8 ng/ml'den küçük veya eşit ve sigara içenlerden %87.3'ünün, oysa içmeyen gruptan %26.8 kadarının kan Cd değerlerinin 8ng/ml'den daha yüksek olduğu ve içenle içmeyenler arasında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlılık olduğu görüldü.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

EĞİLMEZ Ö.

Kurutma Sırasında Tütün Yaprağının Kimyasal Özelliklerinin Değişimi

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Endüstrisi.*

ELÇİ ÖÇ, AMATO Z.

Kundura İşçilerinde Sigara Kullanımı ve Periferik Nöropati

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Ülkedeki kundura üretiminin %85 kadarı sağlıksız ve güvenliksiz küçük ölçekli işletmelerde yapılmaktadır. Bu iş yerlerinde çalışanların başta solventler olmak üzere pek çok risk faktörü ile karşılaştıkları bildirilmektedir. 587 kundura yapım atölyesinden küme örnekleme yöntemi ile belirlenen ve çalışma kapsamına alınan 138 iş yerinin tümü sağlıksız ve güvenliksizdi. 318 işçinin %86.4'ünün toksik düzeylerde solvente (Hegzan) sunuk kaldıkları saptandı ve %27.8'inde periferik nöropatiyi destekler bulgular gözlemlendi. Kundura işçilerinin %58.8 kadarı sigara içiyordu. Sigara alışkanlığının 17 yaş altı işçilerde %16.7 olduğu belirlendi. Sigara içenlerde periferik nöropati bulguları sigara içmeyenlere göre çok anlamlı düzeyde fazla bulundu ($p < 0.003$). Sonuç olarak çoğunlukla göz ardı edilen sigara kullanımının hele mesleksi risk faktörlerinin yoğun olduğu iş yerleri çalışanlarında ilave önemli bir risk faktörü olarak tartışılması gereği vurgulandı.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; Diğer Sağlık Problemleri.*

ENACAR N.

Tütün İçmenin Biyolojik Etkileri

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Sigara içme alışkanlığının yerleşmesinde psikolojik faktörlerin yanı sıra tütün ve özellikle nikotinin rolü olduğu bilinmektedir. Zira nikotinsiz Lettuce (marul yaprağından yapılmış) sigara halk tarafından pek tutulmamıştır. Günde 1 paket sigara içen kişi yılda 50,000 nefesden çok daha fazla duman inhale eder. Çok çeşitli kimyasalları akciğerlerine doldurur. En önemli 3 ajan olarak nikotin, CO ve katranı sayabiliriz. CO akut farmakolojik etkili bir ajandır. CoHb kanın oksijen taşıma kapasitesini bozar, sinir sistemi fonksiyonlarını olumsuz etkiler. Akut ve kronik kardiyovasküler hastalıklarda, myokard infaktüsünde önemli risk faktördür. Katran yani tar sigaranın önemli bir kısmını oluşturur. Nikotinle sigaradaki katran arasında bir interaksiyon oluşağına dair kanıtlar vardır. Nikotin hemen beyindeki nikotin reseptörlerini uyarır, çeşitli biyojenik aminleri, katalaminleri ve olasılıkla 5-hydroxy triptamini açığa çıkarır. Hipofiz ve hipotalamusun bazı hormonlarını stimüle eder. İnsanlarda bellek ve öğrenme üzerinde kolaylaştırıcı etkisi olduğu söylenmektedir. Nikotini azaltılmış sigaralar (0.3mg/sigara) pek fazla satılmamaktadır. Sigara alışkanlığının başlamasındaki biyolojik faktörler hakkında az şey bilinmektedir. Genetik predispozisyon ile ilgili olabilir. Sigara alışkanlığında endokrin faktörlerin rolü henüz tam araştırılmamıştır. Sigaraya ilk başlayanlarda olası kardiyovasküler etkiler çok sık gözlenir. Sigara alışkanlığına olası katkı yapan biyolojik faktörler tam araştırılmamıştır. Tütündeki bazı kimyasalların en az nikotin kadar etkileri araştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ERCİYAS F, HASIRCI M, ATAY A, ÖZSÖZ A.

KOAH'lı Hastalarda Sigara ve C Vitamini, E Vitamini Düzeyleri

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı: 14. [Araştırma]

KOAH'da morbidite ve mortalite artışına neden olan en önemli risk faktörü sigaradır. Vücutta oksidan ve antioksidan düzeyleri arasındaki denge bozulduğunda oksidatif hasar oluşur. Bu çalışma ile 42 KOAH'lı ve 17 sağlıklı sigara içmeyen erişkinde C vitamini, dehidroaskorbik asit

yükseltgenme yöntemiyle kolorimetrik ve E vitamini Martinek yöntemleriyle ölçüldü. KOAH'lılar sigara içme durumuna göre 4 guruba ayrıldı. Birinci gurupta hiç sigara içmeyenler, ikinci gurupta 10-29 paket/yıl, üçüncü gurupta 30-44 paket/yıl ve dördüncü gurupta 45+ paket/yıl süreyle sigara içenler vardı. Birinci gurubun C vitamini düzeyleri diğer guruplardan anlamlı yüksek bulundu ($p < 0.05$). E vitamini düzeyleri arasında anlamlı fark yoktu. Sigara içen KOAH'lılarda hem FEV1 değerleri ve hem de C vitamin düzeyleri, içmeyen KOAH'lılardakinden anlamlı düşüktü ($p < 0.05$).

Anahtar Kelimeler: KOAH.

ERDENEN F, YILMAZ A, ÇETİN G ve ark.

Atopik Olgularda Sigaranın Eozinofil Sayısı, Allerjik Cilt Testi ve Spesifik İgE Değerlerine Etkisi

20.Yıl Akciğer Günleri. Kasım 1995, Bursa. Özet Kitabı. [Araştırma]

Çalışmada 200 astım ve/veya allerjik rinitli olguda, sigaranın periferik ve nazal eozinofil sayısı, cilt testleri ve sfesifik İgE değerleri üzerine etkisi araştırıldı. Hastalar sigara içme öykülerine göre hiç sigara içmeyen ve çevresinde içilmeyen Grup I (n=53), sigara içen Grup II (n=28), pasif sigara içiciler Grup III (n=86) ve çocukluklarında çevresinde sigara içilenler Grup IV (n=33) olmak üzere 4 gruba ayrıldı. 195 olguda periferik kanda eozinofil sayımı, 114 olguda nazal eozinofili sayımı, 200 olguda prick yöntemi ile deri testi ve 190 olguda da spesifik İgE ölçümü yapıldı. Bu 4 grup hasta arasında periferik ve nazal eozinofil değerleri arasında anlamlı fark bulunmadı ($p > 0.05$). Yine grupların cilt testleri ve spesifik İgE değerleri arasında da anlamlı fark saptanmadı. Sonuçta, sigaranın allerji deri testleri, spesifik İgE ve eozinofili değerleri üzerine anlamlı etkisi olmadığı kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler: Astım, Allerji.

ERDOĞAN S, ÖZABACI N.

Sigara İçimine Bireysel Duyarlılık

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Kongresi. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 16-17. [Araştırma]

İnsanın sahip olduğu en önemli değer sağlığıdır. Günümüzün sağlık sistemi ve hizmetleri bu değerın korunması, geliştirilmesi, yükseltilmesi nok-

tasında birleşmiştir. Ancak bilinmelidir ki, sağlığa ulaşmak kişilere sunulan sağlık hizmetlerinin yanısıra bireylerin kendi sağlığını koruma bilincinde olmaları ve sağlığını koruyan tutum davranışlar içinde olmaları ile gerçekleşir. Kişinin sağlıklı yaşam biçimi için ele alınan hedefler dengeli ve yeterli beslenme, yeterli ve düzenli fizik aktivite yapma, sigara kullanmama, yeterli hijyen ve ruhsal baskı unsurlarını kontrol edebilme gibi sağlığa yönelik olumlu davranışlarda belirgin artışların sağlanmasını gerektirmektedir. Bu yaşam biçiminin kazanılmasında bireylerin öz bakım değerleri yanında içinde buldukları aile, iş, okul, arkadaş gruplarının etkisi büyük önem taşır. Nitekim sigara bağımlılığının kazanılmasında ve bırakılmasında bu toplumsal grupların ne kadar önemli rol oynadıkları bilinmektedir. Sigara bağımlılığının çok yüksek olduğu ülkemizde, sigara içimini önleyici yasal ve toplumsal önlemler yeterince ele alınmadığı gibi konuya karşı bireysel duyarlılık da pek gözlenmemektedir. Oysa insan haklarından çevre sorunlarına dek birçok konuda haklı duyarlılık gösteren toplum ve bireylerin, sigara içmeye karşı gösterecekleri tepkiler sigara içimini engelleyecek yada azaltabilecektir. Pasif sigara içiciliği zararlarının net olarak konuşulduğu günümüzde, sigara içen veya içmeyen her bireyin kendinin ve yakınındakilerinin sağlıklarını korumak için alınacak önlemlere katılmaları ve tepkisel davranış göstermeleri beklenmektedir. Bu çalışma, bireylerin yanında sigara içen kişileri nasıl algıladıkları ve sigara içme olayına nasıl yaklaştıklarını belirlemek amacıyla planlanmıştır. Çalışmada iş, ev ve kapalı yerlerde sigara içen kişiye karşı gösterilen sözel ve davranışsal tepkileri sorgulayan çok sorulu bir anket formu uygulanacaktır. Halen devam etmekte olan çalışmanın evrenini, rastlantısal olarak seçilmiş 200 denek oluşturmaktadır. Değişik sosyal ve kültür düzeyindeki kişilerin konuya ilişkin yanıtları değerlendirilecek ve yorumlanacak sonuç ve öneriler bildirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ERGİNEL S, ÖZDEMİR N, ELBEK O ve ark.

KOAH'lı Hastalarda Sigara

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Ocak 1996-Haziran 1997 arasında 141 erkek ve 15 bayan olmak üzere 156 KOAH'lı hasta retrospektif olarak incelendi. Olguların %91 kadarı sigara içicisiydi. Sigaraya başlama yaşı ortalama 16 (5-62) idi. Bir başka deyişle 11-20 yaş gurubunda sigaraya başlayan olgular tüm sigara içenlerin %79'unu oluşturuyordu. 15 yıl sonra sigara içenlerin %93 kadarı semptomatik oldular. Olguların %49 kadarı hafif KOAH'lıydı. Olguların

%18'i orta derecede KOAH'lı olup ort. 43 paket/yıl sigara içiyordu. Olguların %33'ü ağır dereceli KOAH'lıydı ve sigara içme süreleri 50 paket/yıl bulundu. Sigara bırakmada başarı oranları çok düşüktü.

Anahtar Kelimeler: KOAH.

ERGÜDER T, SEZER RE.

Elazığ İli Merkezinde Yaşayan 18 ve Üzeri Yaşlardaki Kişilerin 4207 Sayılı Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun ve Sigaraya Karşı Yasal Önlemler Konusundaki Görüşleri

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Elazığ ili merkezinde yaşayan 18 yaş üstü grubundaki insanlardan seçilen örneklem sağlık ocaklarındaki Hane Halkı Tespit Fişleri kullanılarak yapılmıştır. Şubat-Mart 1995 tarihlerinde rastgele seçilmiş 700 haneden 697'sine gidilmiş ve 2305 kişiden mevcut 2114 kişiye sağlık ocağı görevlisi tarafından yüz yüze görüşülerek anket uygulanmıştır. Çalışmaya katılanların %84.6 kadarı 4207 sayılı kanunu beğendiğini ve %54.5'i sigaranın tamamen yasaklanması gerektiğini bildirmiştir. Araştırmaya katılanların yarıya yakını (%47.2) Türkiye'de sigara mücadelesini yetersiz bulduklarını ve %93.6'sı sigaranın sağlığa zararlı oldukları fikrine katıldıklarını belirtirken, %74.9 kadarı da sigara ücretlerinin artırılarak elde edilecek gelirin sağlığın geliştirilmesi için harcanması gerektiğini vurgulamıştır. Çalışmaya iştirak edenler tütün kullanmayanlar için sigarasız bir ortam sağlanması, tütün tüketimini durdurmaya yönelik çalışmaların hızla devam etmesi gerektiği görüşünde oldukları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.*

ERGÜDER T, EZER E.

Elazığ İli Merkezinde Yaşayan 18 ve Üzeri Yaşlı Kişilerde Sigara Kullanımı Prevelansı

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Çalışmada ev halkı tespit fişleri kullanıldı. Rastgele 700 hane seçildi ve bunların 697'sine gidildi ve bu evlerde yaşayan 2305 kişiden 2144 kişi ile ebeler yüz yüze görüşerek anket uygulandı. DSÖ ve ABD'nin tanımlarını verecek şekilde anket soruları düzenlendi. Çalışma sahada Şubat-Mart 1995 tarihlerinde yapıldı ve sonuçlar SPSS programında analiz edildi. Erkeklerin %52.9'u, bayanların %13.4'ü halen sigara içiyordu. Erkeklerden %16.7 kadarı, bayanlardan ise %6.5'i sigarayı bırakmıştı. Erkeklerin %30.4'ü hiç sigara içmemişti. Bayanların ise %80.1'i hiç sigara içmiyordu. Elazığ'da erkek popülasyonunda sigara alışkanlığı yüksek fakat bayanlarda düşük ve hatta Türkiye ortalamasının da altında olduğu görüldü. Sigarayı bırakma oranları da düşük bulundu. Bu konuda gerekli sigara bırakırma poliklinikleri açılarak sigara eğitimi ve mücadelesi yapılmasının zorunluluğuna işaret edildi.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ERGÜDER T, AÇIK Y, SEZER RE.

Elazığ İlinde Birinci Basamak Sağlık Kuruluşlarında Sigara Bağımlılığı

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı [Araştırma]

Ocak-Mayıs 1997 tarihleri arasında tanımlayıcı bir prevalans araştırması Elazığ ili 1.basamak sağlık kurumları personeline yapıldı. Anketler 51 sağlık ocağına gönderildi. 29 sağlık ocağından 392 anket yanıtlanmış olarak geri geldi. İştirak oranı %69.7 olup sonuçlar SPSS programında değerlendirildi. İdari hizmetlilerin %61.6'sı, sağlık teknisyenlerinin %54.2'si, hekimlerin %50.0'si, hemşirelerin %47.02'si ve ebelerin de %45.0'i sigara içiyordu. Sigara içip de sonradan bırakanlar %17.6 iken hiç içmeyenler %31.6'ydı. Sigara içenleri cinsiyete göre irdelediğimizde erkeklerin %62.0'sinin ve bayan personelin %42.5 kadarının sigara içtiği görüldü. Nikotin bağımlılığı Fagerström skalasına göre incelendi. Bağımlılık puanı 6'dan yüksek olanlar %17.1, 5 puandaki orta derecede bağımlılar %6.6 düzeyinde ve 4'ten düşük puana sahip az bağımlıların %76.4 oranında oldukları saptandı. Ortalama bağımlılık puanı 2.52 idi. Sigara tiryakilerinin %39.9 kadarı bırakmayı hiç düşünmüyor iken %17.9'u bırakmak istemekte ve %13.4 kadarı da bırakma hazırlığı aşamasındaydı. Sağlık kurumlarında sigara içilmesinin yasaklanmasını personelin %90.1 kadarı desteklerken %94.6'sı sigaranın zararlı olduğu fikrine katıldıklarını bildirdiler. Türkiye'de sigarayla mücadele programlarını yetersiz bulan personel %56.4 kadardı. Sonuç olarak ülkemizde sağlık personelinin çok

yüksek oranda sigara içtiği ve sağlıkçılara yönelik eğitim ve sigara bıraktırma çalışmalarına ağırlık verilmesine gereksinim duyulduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ERGÜN A, DEMİREL H, YARDIMCI S.

Akut Sigara İçiminin Genç ve Erişkinlerde Solunum Fonksiyonlarına Etkisi

TFBD XV.Ulusal Kongresi. 10-12 Kasım 1989, Bursa. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Sigara içen ve içmeyen genç ve erişkinlerde 1 adet sigara içiminin solunum fonksiyonlarına etkisi araştırıldı. Çalışmaya 28 sigara içmeyen ve 21 sigara içen olmak üzere toplam 49 genç ile ortalama 41 yaşlarında 11 içmeyen ve 15 sigara içen toplam 26 erişkin katıldı. Tüm bireylerin FEV1, FEV1/FVC, PEFr, FEF %25, FEF %50, FEF %75, MMF değerleri Mikrospiro HI-298 tipi kuru spirometre ile ölçüldü. Daha sonra sırayla her bir guruptaki bireylere tek bir sigara (Tekel-Maltepe) içimini takiben hemen sonra ve 15 dakika sonra SFT ölçümleri yapıldı. Sigara öncesi ve sonrası değerler her bir gurupta ayrı ayrı karşılaştırıldı. Tek bir sigara içiminin tüm guruplarda solunum fonksiyonlarını azalttığı görüldü. Özellikle genç ve sigara içmeyen gurupta SFT değerlerinde sigara sonrası azalış çok anlamlı bulundu.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ERGÜN A, YARDIMCI S, BAŞTUĞ M, YAVUZER S.

Sigara İçiminin Genç ve Erişkinlerde Solunum Fonksiyon Testleri Üzerine Akut ve Kronik Etkileri

TÜSAD XXII Ulusal Kongresi. Eylül 1994, Nevşehir. Özet Kitabı:TP 45. [Araştırma]

Sigara içen ve içmeyen toplam 87 genç ve erişkinde sigaranın solunum fonksiyonlarına kronik etkisi araştırıldı. Sigaranın akut etkisi ise sigara içimi öncesi ve bir tek sigara içimi sonrası SFT sonuçları karşılaştırılarak değerlendirildi. Sigara içen gençlerde FEV1/FVC, FEF%25, FEF%50 ve FEF75 değerlerinde önemli düşüşler gözlemlendi ($p < 0.0001$). Sigara içen erişkinler gurubunda ise FEV1, PEFr% ve FEF %75 değerlerinde anlamlı düşüşler saptandı ($p < 0.05$). Sigaranın akut etkileri olarak genç sigara içmeyen gurupta FEV1, FEV1/FVC, FEF%50, FEF%75 ve MMF değerlerinde sigaradan sonra önemli düşüşler gözlemlendi. Sigara içen erişkinlerde PEFr'de önemli artış saptanır iken genç sigara içenlerle erişkin sigara içmeyen gurubun SFT değerlerinde anlamlı ve önemli değişiklikler gözlemlenmedi. Bu sonuçlar bize sigara içenlerde uzun dönemde SFT değerleri-

nin önemli derecede bozulmasına rağmen sigara içiminin akut etkilerinin zayıfladığını gösterdi. Sigara içmeyen gençler gurubunda tek sigara içiminin çok daha belirgin etkilere yol açtığı ve SFT değerlerini bozduğu dikkati çekti.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ERGÜNEY S, ÖZBEK YALIN S.

Hemşire ve Hekimlerin Sigaranın Bırakılmasına İlişkin Görüşleri

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Kongresi. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 18. [Araştırma]

İnsan sağlığına olan zararı giderek daha iyi anlaşılın sigara güncel ve önemli bir tıp ve kamu sorunu olma niteliğini korumaktadır. Bu zararlar sadece kişiye, kişinin bireysel sağlığına yönelik olmayıp, bütün toplumun sağlığını ve Ekonomik durumunu ilgilendiren toplumsal bir olaydır. Tütün içenlerin miktarının giderek artması yurdumuzda bu konuda yapılan çalışmaların etkin olmadığını göstermektedir. Bu nedenle biz, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi'nde çalışan hemşire ve hekimlerin sigarayı bırakma konusundaki düşüncelerini belirlemek amacıyla bu çalışmayı yaptık. Hazırlanan anket formu Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi'nde kliniklerde 7-16 vardiyasında çalışan hemşire ve hekimlere, araştırmacılar denetiminde uygulanmıştır. Araştırma kapsamına 43 hemşire, 64 hekim alınmıştır. Verilerin analizinde yüzdelik hesabı kullanılmıştır. Araştırma kapsamına giren deneklerin %40,2'si hemşire, %59,8'i hekimdir. Deneklerin %45,7'si sigara içmekte olup, bu oran hemşirelerde %55,8, hekimlerde ise %39,0 olarak bulunmuştur. Deneklerin %77,5'inin 1-10, %30,6'sının ise günde 11-20 adet sigara içtikleri saptanmıştır. Deneklerin %81,5'i sigarayı bırakıp tekrar başlamışlardır. Başlama nedenleri olarak stres, alışkanlık ve kilo alımını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda hekim ve hemşirelerin %45,7'sinin sigara içtikleri bulunmuştur. Bu da yapılan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Hemşire ve hekimlerin sigaranın sağlığa olumsuz etkilerini bilmelerine karşın, Türkiye genelindeki sigara içme oranına göre (%43,6) yüksek bulunması düşündürücüdür. Türkiye'de sigaraya karşı sistemli ve planlı mücadele için sağlık personeline önemli rol düşmektedir. Bu nedenle öncelikle sağlık personelinin sigarayı bırakarak topluma örnek olması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Sigara Bırakma.*

ERKAN F, DÖRTBUDAK Z, ERELEL M ve ark.

İstanbul'da Bir İlçede Sigara Kullanımı

Toraks Derneği 1.Yıllık Kongresi. 6-10 Mayıs 1996, Nevşehir. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

İstanbul'da bir ilçede sigara içme veya tütün alışkanlığının araştırılması amaçlandı. Seçmen listelerinden bilgisayarla randomize yapılan örnekleme sonucunda 20-51 yaş aralığında belirlenen 458 erkek ve 942 bayandan oluşan toplam 1400 erişkin evlerinde ziyaret edilerek standart soru anket formu uygulandı. Hiç sigara içmediği veya sigarayı bırakmış olduğu halde pasif sigara içimine sunuk kalan erkekler %25 ve bayanlar %60 dolayındadır. İstanbul'da geliri düşük bulunan nüfusun yaşadığı bir ilçede yürütülen bu çalışma, erkeklerde sigara içme oranının çok yüksek olduğunu ve bayanlarda daha önceki yıllara oranla önemli ölçüde artmış bulunduğunu gösterdi. Bayanlar arasında ağır veya yoğun sigara içilerin oranı düşük iken erkeklerde bir hayli yüksek bulundu.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ERKAN F, SABUNCU H, ERTUĞRUL E ve ark.

İstanbul Tıp Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışları

İstanbul Tıp Fakültesi 12. Kurultayı. 1993, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

EROĞLU K, KOÇAK F.

12-18 Yaş Çalışan ve Okuyan Gençlerde Sigara İçiminin Karşılaştırılması

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Kongresi. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 19. [Araştırma]

Geçmişten günümüze kadar sigara içmenin sakıncaları ve insan sağlığına getirdiği olumsuz etkiler her zaman tartışılmaktadır. Ancak tüm dünya

toplumlarına bakıldığında sigara içmenin hala yaygın bir şekilde devam ettiği, hatta bazı ülkelerde, özellikle gelişmekte olan ülkelerde arttığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar, gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan ülkemizde genç nüfusun daha fazla bulunması ve bunun getirdiği sorunlara paralel olarak sigara içiminin de arttığını göstermektedir. 12-18 yaşlar arasındaki gençler sosyoEkonomik ve kültürel nedenlerle sigara içmeye başlamakta, dolayısıyla da sağlıksız bir toplumun temelini atmış olmaktadır. Araştırmamız 12-18 yaş okuyan ve çalışan gençlerde sigara içme durumunu saptamak amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Ankara ili belediye sınırlarında yaşayan 12-18 yaş arasındaki gençler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Ankara belediye sınırları içinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı orta öğretim okullarından ve sanayi sitesinden basit tesadüf örnekleme yöntemiyle seçilen okul ve iş yerlerindeki gençler arasında karşılaştırmalı olarak yapılacaktır. Araştırmadan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan anket formu ile değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

ERTEM G ve ark.

İstanbul Avcılar ve Çevresinde Sigara Araştırması Sonuçları

Gençlik ve Sigara Paneli. 12 Mart 1986, İstanbul. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ERTOĞAN F.

Tütün, Gebelik ve Süt Çocuğu

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Gebelik ve Doğurganlık.*

ERTUĞRUL E, ÇUHADAROĞLU Ç, ERKAN F ve ark.

İstanbul Tıp Fakültesi Hastahanesi'nde Çalışan Doktor Dışı Personelin Sigara Alışkanlığı

TÜSAD XXI.Ulusal Kongresi. 24-28 Ekim 1993, Kuşadası. Özet Kitabı.
[Araştırma]

Bu çalışmada, bir üniversite hastanesinde çalışan doktor dışındaki elemanların sigara alışkanlıkları ve sigaraya yönelik davranış biçimleri araştırılmıştır. Çalışmaya katılan 1020 kişiye Dünya Sağlık Örgütü bazında hazırlanmış ve 23 sorudan oluşan bir sorgulama formu uygulandı. Çalışma grubu 220 hemşire (% 21.6), 488 personel (%47.8) ve 312 diğer hastane görevlilerinden (%30.6) oluşmaktaydı. Ortalama yaş 34.4 idi. Bayanlarda sigara içme oranı %51.3, erkeklerde ise %55.6 idi. Rutin içenlerin % 55.6'sı en az bir defa sigarayı bırakmak için ciddi girişimde bulunmuş ve %30.3'ü 5 yıl sonra sigarayı mutlaka bırakmış olacaklarını düşünmekteydiler. İçenlerin % 36.5'i ve içmeyenlerin % 58'i sigarasız hastane fikrini desteklerken, içenlerin %1.7'si ve içmeyenlerin %0.7'si hastane sınırları içinde herhangi bir kısıtlamaya karşı idiler.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ERTUĞRUL E, ÇUHADAROĞLU Ç, ERKAN F ve ark.

İstanbul Tıp Fakültesi Hastahanesi'nde Çalışan Doktorların Sigara Alışkanlığı

TÜSAD XXI.Ulusal Kongresi. 24-28 Ekim 1993, Kuşadası. Özet Kitabı.
[Araştırma]

DSÖ bazında hazırlanmış 24 sorudan oluşan anket formu %28.1'i bayan ve %71.9'u erkek olmak üzere 484 doktora uygulanmıştır. Ortalama yaşları 35.7 ± 10 yıl olan doktorların sigara alışkanlıkları ve sigaraya yönelik davranış biçimleri sorgulanmıştır. Bayan doktorlardan %26.7'si ve erkek hekimlerden %39.7'si sigara içmektedir. Günlük rutin sigara içen hekimlerin %63.6'sı sigarayı bırakmayı en az 1 kez denemiştir. %30.9 kadarı ise 5 yıl sonra sigarayı mutlaka bırakmış olacaklarını düşünmektedirler. Sigara içmeyen hekimlerden %69.6'sı hastalarını sigaranın zararlarına karşı uyarmaktadır. Buna karşın sigara içen hekimlerin sadece %55.4 kadarı hastalarına anemnezlerinde sigara içip içmediklerini sormakta ve %55.2'si uyarmaktadır. Gene sigara içmeyen hekimlerin %56.4'ü ve sigara içenlerin sadece %29.7'si hastanede sigara içilmesinin yasaklanmasını destek-

lemektedir. Buna karşın sigara içmeyen hekimlerden %4.7'si hastanelerde bu konuda herhangi bir kısıtlamaya her nedense karşı çıkmışlardır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ERYONUCU B, BİLGE M, GÜLER N, UZUN K.

Sigara İçmenin Kalp Hızı Değişkenliğine Akut Etkisi

TÜSAD XXV.Ulusal Kongresi. Haziran 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Güç spektrum analiz yöntemi ile kalbin otonom sinir sistemi aktivitesi üzerine düşük (LF) ve yüksek frekanslı (HF) dağılım bantları kullanılarak sigaranın akut etkisi araştırıldı. 10 sağlıklı olgunun 16 sigara içme döneminde alınan bulgular değerlendirildi. Sigara içiminden hemen sonra 13.dakikaya kadar kalp hızı en fazla %11 oranında artış gösterdi. Sigara içiminden 5 dakika sonraki veriler 5 dakika önceki verilerle karşılaştırıldığında kalp hızı, LF, LF/HF oranı ve LF/HF değişim oranı sırasıyla $p<0.05$, $p<0.05$, $p<0.05$, $p<0.01$ düzeylerinde anlamlı artış gösterdi. HF2'de ise anlamsız azalış görüldü. Sigara içimini takiben ilk 5 dakikalık dönem, daha sonraki 6-10 dakikalık ve 11-15 dakikalık ölçümlerle karşılaştırıldığında LF $p<0.05$ ve $p<0.01$ düzeyinde anlamlı yüksek ve HF anlamlı düşük ($p<0.05$ her iki dönem için), LF/HF oranı ile LF/HF değişim oranı anlamlı yüksek ($p<0.05$ her iki dönem için) saptandı. Kalp hızı değişkenliği, güç spektrum analiz yöntemi ile sigara içimini takiben akut ve geçici olarak kalbin sempatik aktivitesinde artış ve vagal kontrolünde azalış ile gösterildi.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ESEN A, YORGANCIOĞLU A, ŞEN FS ve ark.

Manisa İli Hekimlerinin Sigara İçme Davranışına Karşı Tutumları

Toraks Derneği 2.Ulusal Kongresi. Mayıs 1998, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Hekimlerin sigara içme davranışları ve hastaların sigara içme durumları ve bilgilerin araştırmak için bu çalışma yapıldı. 16 soru içeren anket formu %71'i erkek ve %29'u bayan olmak üzere 297 hekim tarafından ya-

nitlandı. Yaş ortalaması 34.5 ± 8.1 olan bu hekimlerden %41.0 kadarı sigara içiyordu. Bayan hekimlerde sigara içen oranı %36.5 iken erkek hekimlerde %42.6 idi. Sigara içme nedeni sorulduğunda en çok %44.5 oranında “hoş bir mola olduğu için”, ikinci sırada %43 düzeyinde “beni rahatlatıyor” ve üçüncü sırada %25.6 oranında “sigara yakmak hoşuma gidiyor” yanıtı alındı. Sigara tiryakisi hekimlerin %72 gibi çoğunluğu sigarayı bırakmayı düşünmüş ve %60 kadarı bunu daha önce denemişti. Hekimlerin %63 kadarı her zaman hastalarına sigara içip içmediğini soruyorken, %60’ı sigarayı bırakmalarını önermekteydi. Hekimlerin ancak %26’sı hastasına sigara bırakma yöntemleri ve %19 kadarı yoksunluk belirtileri konusunda bilgi vermekteydi. Hekimler en çok nikotin replasman tedavisi (%49), grup psikoterapisi (%48) ve akupunktur (%37) öneriyordu. Hekimlerin %14 kadarının hiçbir yöntem hakkında bilgisi olmadığı anlaşıldı. Sonuçta Manisa ilinde çalışan hekimlerin genel popülasyona göre daha az sigara içtikleri fakat hastalarına sigara zararları konusu ile bırakma yöntemleri hakkında yeterli özeni gösteremedikleri anlaşıldı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ESEN A.

Sigara ile Mücadelede Geç Eğitim Değil Genç Eğitimi

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Derleme]

Ülkemizde ortaöğretimde iken başlayan sigara alışkanlığı giderek artış göstermektedir. Gençlerde sigaraya başlama yaşının 15, hatta 12’ye indiği ve günde en az 1-5 sigara içtikleri ve bazen yarım paketi bulduğu ve gençlerin sigarayı bırakamamaktan söz ettikleri saptanmıştır. Bu açıdan konuya bakıldığında gençlerin ve çocukların sigara zararlarından korunmaları ve sigaraya başlamalarının önlenmesi çok önem kazanmaktadır. Ancak gençlere verilecek eğitimin hedefe ulaşması ve gençlerde olumlu-istemli davranışa dönüştürülmesi için bilgilendirilme zamanı, eğitim modeli ve sunumu ve tüm gençlere ulaşması önemli süreçlerdir. En kolay yol örgün eğitimde okullarda verilecek sağlık dersleri kapsamında sigara konusunda öğrencileri bilgilendirmektir MEB’nin 2492 sayılı Eylül 1998 günlü tebliğlerinde sağlık dersinin lise 1.sınıf öğrencilerine zorunlu ders olarak konması olumlu bir uygulamadır. Aynı zamanda ilköğretimde de sağlık dersi zorunlu olmalı ve 6.sınıftan itibaren verilmelidir. Böylece liseye gidemeyen ve İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasaklarına atılan gençler de sigara ve sağlık konusunda bilgilendirilecektir. Genç nüfusun tümü sigaranın zararları konusunda geç kalmadan

gençlik yıllarında bilgilendirilecek ve iyi alışkanlıklar kazandırılacaktır. Dolayısıyla toplumdaki genç kesim bu kötü alışkalıktan korunmuş olacak ve sonuçta sigara prevalansı azaltılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Politika.*

ESENDAL E.

Tütün Tekelindeki Değişiklik Üzerine Türk Tütünleri Karşısında Türkiye’de Yabancı Tütün Yetiştiriciliği

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı; Ekonomik Konular; Tütün ve Uluslararası Konular.*

EVCİ ED, AYCAN S.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Öğrencilerinde Alkol ve Sigara Alışkanlık Düzeyi ve Buna Etki Eden Bazı Faktörler

VI. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 14-18 Nisan 1998, Adana. Özet Kitabı: 464 SS. [Araştırma]

Yükseköğrenime yeni başlayan gençlerin önemli alışkanlıklarından olan sigara ve alkol tüketimini ve bunlara etki eden bazı faktörleri saptamak amacı ile bu çalışma yapılmıştır. 1996-97 öğrenim yılı 2.döneminde ODTÜ’de öğrenim gören yaklaşık 11,100 öğrenciden %5 örneklem hedeflenerek seçilen 555 öğrenciye anket uygulandı ve bunlardan 535 anket değerlendirildi. Öğrencilerin yaklaşık %47.4’ü ayda 2-4 kez veya daha az alkol alıyordu. Alkole başlama yaşı 15.16’ydı. Aylık gelirleri 10 milyonun altında olan öğrencilerin %71.1 kadarı alkol kullanmamaktadır. Bu konuda gençlerin %98.5’u danışmanlık.ve %99.6 kadarı da sağlık hizmeti almak istememektedir. Gençlerin %64.1 kadarı hiç sigara içmez iken %26.5 kadarı halen sigara içmekte ve %9.4’ü ise sigarayı bıraktığını bildirmiştir.Günlük içilen sigara sayısı ortalaması 17.39±5.4 ve ortalama sigaraya başlama yaşı da 17.51 olarak hesaplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler; Epidemiyoloji.*

FADİLOĞLU Ç, ERGİN K, ARGON G ve ark.

Ege Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıklarının Araştırılması ve 1984-1993 Araştırma Sonuçları İle Karşılaştırılması

Sigara ile Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı. [Araştırma]

Sigara neden olduğu hastalıklar, sağaltım giderleri, iş gücü kayıpları, bireyin ve toplumun Ekonomik Konularına yaptığı zararlar açısından önemli bir sorundur. Ancak gene de özellikle gençler arasında sigara içiminin yaygın bir şekilde sürdürüldüğü gözlenmektedir. Bu çalışma Ege Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu öğrencileri arasında sigara içme durumunu saptamak etkili sebepleri belirlemek, sigarayı bırakmaya yönelik görüşlerini incelemek ve elde edilen sonuçları 1984 öğretim yılında yapılmış çalışma sonuçları ile karşılaştırmak amacı ile planlanmıştır. Araştırmanın evrenini Ege Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu'nun tüm öğrencileri oluşturmuştur. Örneklem yapılmamıştır. Veri toplama aracı olarak öğrencilerin sosyodemografik yapılarını, sigara içme durumlarını ve bunu etkileyebileceği düşünülen bazı bağımsız değişkenleri belirlemek amacı ile 23 soru kapsamlı anket formu doldurtulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

FIRAT S, FIRAT H, KÖKTÜRK O ve ark.

Sigara İçiminin Antioksidan Sistem Üzerine Etkisi

TÜSAD XXIV.Ulusal Kongresi. 11 Haziran 1997, İstanbul. Özet Kitabı: TP 49. [Araştırma]

Akciğerde oksidatif hasara yapan etkenlerden biri de sigaradır. Sigara dumanı ile direkt ve/veya yaptığı enflamasyon hasarı üzerinden indirekt etkiyle serbest radikaller oluşur. Oksidanlara sunuk kalış uzun süre devam ederse vücudun buna karşı savunması yetersiz kalacaktır. Antioksidan savunmayı glutatyon yapar. Bu bileşik oksidan ajanı konjügasyon/reduksiyon yolu ile detoksifiye eder. Amaç sigaranın buna etkisini araştırmaktır. En az 8 yıl yarım paket/gün sigara içen 15 ve kontrol grubu olarak hiç sigara içmemiş 15 olgu çalışma kapsamına alındı. Sigara içen (S) ve kontrol (K) gruplarının bazal eritrosit glutatyonları (GLT) ölçüldü. Sigara içen gruptakilere 15 gün süreyle N-asetil sistein tedavisi uygulandı ve tekrar GLT düzeyleri ölçüldü. Sigara içenlerde başlangıç GLT düzeyleri 28.6-9.4 mg/dl olup kontrol gurubundakilerden

(%40.3±3.8mg/dl) anlamlı derecede düşüktü ($p<0.001$). Tedavi sonrasında sigara içen grupta GLT üzeyleri ortalama 44.6±10.9mg/dl anlamlı yükselme gösterdi. Sonuçta sigara içiminin glutasyon düzeyini azalttığı gösterildi.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

FİDANER C.

Bir Sağlık Kurumunda Sigarayı Bırakma Kampanyası ve Etkileri

I.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 7-11 Kasım 1988, Antalya. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma; Politika.*

AZİOĞLU K.

Sigaranın Tüm Sistemlere Etkisi

İÜ. İstanbul Tıp Fak. Göğüs Hastalıkları AD. 1991-1992 Sempozyumları. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

GAZİOĞLU K.

Sigaraya Hayır

İÜ. İstanbul Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları AD. 1991-1992 Sempozyumları. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Politika.*

GÖK M, ARIKAN V, ZAMANİ A, SÜERDEM M.

Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara Anketi Sonuçları

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi, 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Selçuk Üniversitesi'nin 6 değişik fakültesinde okuyan 1251 öğrencide anket uygulandı. Bayan öğrencilerde sigara alışkanlığı %15 iken erkeklerde %41 civarında olup genel olarak sigara alışkanlığı %32 bulundu. %5 öğrenci sigarayı bir süre içtikten sonra bırakmıştı. Hiç içmeyenler ise %63'dü. Sigara içenlerin %62'si sigarayı bırakmayı denemiş fakat başaramamıştı. Sigara içenlerde en düşük oran tıp öğrencilerinde bulundu.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

GÖKKOCA FZ, DEDEOĞLU N, DÖNMEZ L.

Akdeniz Üniv.Tıp Fakültesi Çalışanlarında Sigara Kullanım Sıklığının ve Bırakma Süreci Aşamalarının Değerlendirilmesi ve Bazı Değişkenlerle İlişkisi

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

AÜTF çalışanlarından 759'una (%93.4) anket uygulanmıştır. Araştırmaya %55.6 oranında öğretim elemanı, %18.2 düzeyinde 6.sınıf öğrencisi ve %24.6 hemşire katılmıştır. DSÖ tanımları ve bırakma durumunun saptanması için Prochaska ve Goldstein'in ilkeleri kullanılmıştır. Tüm katılanlar içinden %32.4 kadarı sigarayı denemediklerini bildirmiştir. %9.6'sı denemiş ama içmiyor, %11.9 kadarı eskiden içmiş ve bırakmış, halen %39.0 kadarı sürekli ve %7.1'i arasıra olmak üzere toplam %46.1'i sigara içtiklerini bildirmiştir. Sigara içen gurubun yarısından biraz fazlası (%53.5) bırakmayı düşünmediklerini söylerken, %10.2'si bırakmak istediklerini ve %16.0 kadarı bırakma aşamasında olduklarını bildirmişlerdir. Sağlık çalışanları, sigaranın zararlarını çok iyi bilmelerine rağmen sigara prevelansları yüksek ve bırakma eğilimleri düşüktür. Bu durum topluma kötü model oluşturmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

GÖZÜM G, ARIKAN D.

Çalışma Alanlarında Pasif İçicilik Durumunun Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 23. [Araştırma]

Bu gün yapılan çalışmalar, pasif içicilerin bu durumlarından dolayı çeşitli sağlık riskleri taşıdıklarını göstermektedir. Biz de bu çalışmamızda çalışma alanlarındaki pasif içicilik durumunu belirlemek, pasif içicilerin bilinç durumlarını değerlendirmek, sigara içen ve içmeyen kişilerin bu durumun önlenmesine yönelik görüşlerini saptamak ve yöneticilerin sigarayla ilgili politikalarını değerlendirmeyi amaçladık. Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamaların ofis sistemiyle çalışan bölümlerinde aktif yada pasif içici bireylerin tümüne (n=106) bireysel görüşme yoluyla açık uçlu soru formu doldurulmuştur. Bu çalışma, basit raslantısal örnekleme yöntemiyle seçilen TRT, Tekel, Tarım İl Müdürlüğü, Vergi Dairesi, PTT, Ziraat Bankası, Rektörlük Öğrenci İşleri bölümlerinde yürütülmüştür. Çalışanların sigara içme durumları incelendiğinde %44,3'ünün aktif olarak sigara kullandığı, %55,7'sinin ise pasif içici pozisyonunda olduğu, aktif içicilerin %86,2'sinin sigara içerken başkalarına zarar verdiklerini düşündüklerini ve ortamda başkalarının bulunmasının sadece %51,7'sini engellediği görülmüştür. Çalışanların ifadesine göre işverenlerin %77'sinin sigara ile ilgili herhangi bir politikası yoktur ve toplumda bu konuda yapılanları %93'ü yeterli bulmamaktadır. Araştırmamızda, aktif olarak sigara içenlerin de en az içmeyenler kadar buldukları ortamda sigara içilmesinden rahatsız olduklarını belirtmeleri ve her iki grubun önerilerinin benzerlik göstermesi ilginç bir sonuçtur. Çalışma grubunda %55,7 oranında pasif içicinin olması bir an önce gerekli tedbirlerin alınması için potansiyelin varlığına işaret etmektedir. Kendilerine yapılacak bir ikazı %86,2 oranında aktif içicinin normal karşılamaları pasif içicilere verilen önemli bir mesajdır. Araştırmanın istatistiksel analizleri devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çevresel Tütün Dumanı.*

GÜNALP İ.

Tütün ve Üriner Sistem Kanseri

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Kanserler.*

GÜNEY O.

Tütün Tarımı

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı.*

GÜR M, ERDEM E, DİKMEN T.

Tütün Ticareti, Önemli Sorunları

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün İthalat, İhracat ve Kaçakçılığı; Ekonomik Konular.*

GÜR M.

Yabancı Tütünler ve Türk Tütünleri

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı; Tütün ve Uluslararası Konular.*

GÜRBÜZ L.

Tütün ve İmmünite

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; Astım, Allerji.*

GÜRKAN F, KIRAL A, DAĞLI E, KARAKOÇ F.

Pasif Sigaraya Maruziyetin Respiratuar Sinsityal Virus Bronşiyoliti Gelişimi Üzerine Etkisi

Toraks Derneği 1. Yıllık Kongresi. 6-10 Mayıs 1996, Nevşehir. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Erişkinlerde pasif sigaraya sunuk kalışın BHR ve solunum sistemi enfeksiyonlarını arttırdığına dair bilgilere karşın, çocuklarda ani, akut ve yoğun sigara dumanına sunuk kalışın akut respiratuar enfeksiyonlarını artırıp arttırmadığına ilişkin bilgilerimiz sınırlıdır. Acile başvuran 2-18 aylık çocuklardan RSV enfeksiyonlu 28 çocukta ve yaşları 2-15 ay arasında olan solunum sistemi dışı şikayetlerle acile gelen 30 çocukta müracaat sırasında serum kotinin düzeyleri ölçüldü. Ailelere sigara alışkanlıkları ve ev şartları ile ilgili anket uygulandı. RSV bronşiyolitli çocukların taburcu olduktan 1 hafta sonra ikinci vizitte tekrar serum kotinin düzeyleri ölçüldü. RSV bronşiyolitli çocuklarda serum kotinin düzeyi akut dönemde ort. 10.75ng/ml iken bronşiyolit sonrası dönemde ort. 7.43ng/m. bulunmuştur. Aradaki fark $p < 0.0001$ düzeyinde anlamlıdır. Anne sütü alımı, RSV bronşiyoliti olan bebeklerde akut dönemdeki kotinin düzeyleri üzerine hiçbir etki göstermemiştir ($p > 0.05$). Sonuç olarak, RSV bronşiyolit tanısıyla hastaneye gelen ve yatırılan bebeklerin genellikle solunum sistemi dışı nedenlerle başvuran bebeklerden daha fazla sigara dumanına sunuk kaldıkları söylenebilir. Bulgularımız, akut ve yoğun sigara dumanına sunuk kalışın akut solunum yolu enfeksiyonlarında predispozisyona neden olabileceği anlamına gelebilir.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı; Vücuttaki Etkileri.*

GÜRSES N, GÜRSOY S, POLAT G ve ark.

Sigara İçiminin Pre-Postoperatif Solunum Fonksiyonları Üzerine Etkileri

IV.Fizyoterapide Gelişmeler Sempozyumu. 8-10 Nisan 1992, Ankara. Bildiri Özet Kitabı: 18. [Araştırma]

Bypass ameliyatı yapılacak hastalarda sigara içiminin postoperatif solunum fonksiyonlarını ne kadar etkilediği bilinmemektedir. Bu konuya açıklık getirmek üzere bu çalışma yapıldı.. Bypass ameliyatı olmuş 67 hasta, sigara için 48 hasta ve içmeyen 19 hasta olmak üzere iki gruba ayrıldı Her iki grubun pre ve postoperatif solunum fonksiyon testleri (SFT) karşılaştırılarak retrospektif değerlendirildi. Ameliyat öncesi her iki grubun SFT değerleri karşılaştırıldığında sigara için grupta beklenene göre ZVK değerlerinin $p < 0.0025$ düzeyinde ve % obstrüktif parametrelerin $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görüldü. Ameliyat sonrası sigara için grupta beklenene göre ZVK değerinin içmeyen grupta gözlenenden anlamlı düşük olduğu saptandı ($p < 0.025$). Nitekim her iki grubun SFT değerlerinin preoperatifden postoperatife değişim yüzdeleri karşılaştırıldığında, gene sigara için grupta ZVK'da anlamlı azalma vardı ($p < 0.05$). Ayrıca sigara için grubun hastanede yatış süresi daha uzundu ($p < 0.05$). Sonuçta kronik sigara kullanımının KAH'da obstrüktif tipte solunum fonksiyon bozukluklarına neden olmuştu ve bu hastaların hepsinde gözlenen postoperatif restriktif tipte solunum bozukluğu sigara için grupta anlamlı olarak artmıştı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

GÜRSES H.

Sigara ve Kanser

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri; Diğer Kanserler.

GÜRSOY ŞT, TÜRK M, SAÇAKLIOĞLU F, KARABABA AO.

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Başvuran Akciğer Kanserli Hastaların Sigaraya Atfedilen Hastane Maliyetleri

VI. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 14-18 Nisan 1998, Adana. Özet Kitabı. [Araştırma]

Amaç, akciğer kanserli olguların sigaraya atfedilen doğrudan maliyetlerinin bir bölümü olarak yatak, tetkik, radyoterapi, küçük müdahale bedellerinin saptanmasıdır. Ege Ün. Göğüs Hastalıkları AD.'na başvuran 378 hastadan 240 tanesinin döner sermaye kayıtlarından masraf listelerine ulaşıldı. Toplam maliyet dolara çevrilerek güncelleştirildi ve hesaplandı. Veriler SPSS 6.0 paket programında değerlendirildi. Akciğer kanserli hastaların yaş ortalaması 60 ± 9.5 olup %94.6 hasta erkek ve %5.4'ü bayandır. Tüm hastalardan %73.3 kadarının sosyal güvenceleri varken, %26.7'si ücretli hastadır. Hastane maliyetleri 25-4744 Dolar arasında değişmektedir. Ortalama hasta başı maliyeti 1089,36 Dolar'dır. Sonuç olarak önümüzdeki yıl Türkiye'de 25,270 kanser olgusu görüleceği hesaplanmıştır. Buna göre hastane masrafı 25,249,384 Dolar tutacaktır. Sigaraya bağlı maliyet ise 20,199,507 Dolar olacaktır. Maliyet ile hastaların yatış gün sayısı arasında ve toplam maliyet ile başvuru sayısı arasında pozitif yönde ilişki vardır. Başvuru sayısı ile yatış gün sayısı arasında zayıf ama anlamlı ilişki saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri; Epidemiyoloji; Ekonomik Konular.

HAKERLER İ, ÇİMRİN AH, ERGÖR G.

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve Dokuz Eylül Güzel Sanatlar Fakültesi Çalışanlarında Sigara İçme Prevalansı, Nikotin Bağımlılığı

Toraks Derneği 4. Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir. Kongre Kitabı. [Araştırma]

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (İYTE) ve Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (DEÜGSF) çalışanlarında sigara içme prevalansı ve nikotin bağımlılığını belirlemeyi amaçladık. Her iki üniversitede ulaşılabilen akademik, idari ve yardımcı personele 28 sorudan oluşan anket formu uygulandı. İYTE'de 92, DEÜGSF'de 46 personel çalışmaya katıldı. İYTE'de 41 (%44.6) kadın, erkek 51 (%55.4) olup yaş ortalaması 31, DEÜGSF'de 21(%45.7) kadın, 25 (%54.3) erkek ve yaş ortalaması

37.3'dü. İki üniversite arasında cinsiyete ve eğitim düzeylerine göre bir karşılaştırma yapıldığında sigara içme oranları arasında istatistiksel olarak bir fark bulunmadı ($p < 0.05$). Nikotin bağımlılığı İYTE'de çalışanlarında %34.8, DEÜGSF'de çalışanlarında %32.6 olup, iki üniversite arasında istatistiksel bir fark yoktu ($p < 0.05$). Sigara içme ihtiyacının en kuvvetli olduğu anlar sıkıntılı ve huzursuz olunan dönemler ki, İYTE %87, DEÜGSF'de %72 ile en fazla belirtilmiştir. Sigarayı bırakmak isteyenler İYTE'de 58 kişi %63, DEÜGSF'de 29 kişi %63 olarak belirlenmiştir. Sigarayı bırakmak için yapılması gereken aktivite önerilerine verilen yanıt, her iki üniversitede irade olarak en fazla belirtilmiş olup oranlar sırasıyla İYTE'de %15.1, DEÜGSF'de %22'dir. Eğitim konusu ise her iki üniversitede %4 ile düşük bir yanıt oranı olarak saptanmıştır. Sonuçta teknik üniversite ile tamamen farklı bir alanda eğitim veren Güzel Sanatlar Fakültesi'nde de sigara içme oranları ve nikotin bağımlılığı yüksek düzeyde olup iki üniversite arasında bir fark bulunmadı. Çalışanların yüksek oranda sigarayı bırakmak istemelerine rağmen bu konuda yeterli hassasiyeti göstermedikleri gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Nikotin ve Bağımlılık.*

HANTA İ, KULECİ S, SEYDAOĞLU G ve ark.

Sigara İçiminin Akut Faz Reaktanlarına Etkisi

Toraks Derneği 4. Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir. Kongre Kitabı. [Araştırma]

Son yıllarda kronik sigara içiminin hava yolları ve akciğer parankiminde inflamasyona neden olduğu gösterilmiştir. Akciğerlerde gelişen bu inflamasyonun serum akut faz reaktan düzeyleri üzerine olan etkisini araştırmak amacıyla, Aralık1999–Aralık 2000 tarihleri arasında sağlıklı 30 birey (24 erkek, 6 kadın, ort.yaş (62.4±9.3 yıl), sigara içen sağlıklı 30 birey (27 erkek, 3 kadın; ort. yaş (58.7±6.0 yıl), sigara içen kronik bronşitli 30 hasta (25 erkek, 5 kadın; ort.yaş (58.3±5.4), stabil KOAH'lı 77 hasta (73 erkek, 4 kadın; ort.yaş (63.4±7.9) ve KOAH alevlenmesi olan 31 hasta (30 erkek, 1 kadın; ort.yaş (64.2±7.3 yıl) incelenmiştir. Tüm grupların klinik ve laboratuvar özellikleri kaydedildikten sonra sabah aç karnına C-reaktif protein (CRP), seruloplasmin, haptoglobulin, transferrin, ferritin, alfa-1 antitripsin (AAT) ve beta-2 mikroglobulin için venöz kan örnekleri alınmıştır. Bu çalışmada serum ortanca ürik asit, transferin, alfa1-antitripsin ve beta-2 mikroglobulin düzeyleri gruplar arasında anlamlı farklılık gösterirken; CRP pozitifliği ve serum ortanca ferritin, seruloplazmin ve haptoglobulin düzeylerinde gruplar arasında farklılık saptanmamıştır. Bu sonuçlar sigara içiminin akciğerde oluşturduğu

inflamasyonun, bazı akut faz reaktanlarının serum düzeylerini etkilediğini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

IRMAK ÖZDEN Y ve YİĞİT R.

Ülkemizde Sigara Alışkanlığı ve Sigara Konusundaki Tutumlar

TFBD XIV.Ulusal Kongresi. 11-12 Kasım 1988, Denizli. Kongre Özet Kitabı. [Araştırma]

18 yaş üstü erişkinler cinsiyet, eğitim ve meslek açısından guruplandırıldı. Araştırmaya 717 kişi katıldı. Sigara içmeyenler %46.3, daha önceleri içipte terk etmiş olanlar %08.4 bulundu. Sürekli ve muntazam sigara içenler %25.8, ara sıra içenler %18 olmak üzere toplam %43.8 oranında bulundu.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

İBİŞ B, ÇETİNKAYA F, ÖZCAN D.

Erciyes Üniversitesi'nin Çeşitli Fakültelerinde Okuyan I. ve IV.Sınıf Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu ve Etkileyen Faktörler

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Üniversite I ve IV.sınıfta okuyan öğrencilerin sigara alışkanlığını ve bunu etkileyen faktörleri saptayabilmek için bu çalışma yapıldı. 5 fakülteden 9 bölüm seçildi. Öğrencilerin %40'ı araştırma kapsamına alındı. Basit tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 1202 öğrenciye anket uygulandı. Genel olarak tüm I.sınıf öğrencileri %24.0 ve IV.sınıfta okuyanlar 34.7 oranında sigara içiyordu. Fakülte öğrencileri bazında irdelendiğinde İlahiyat Fakültesi dışındakilerde sigara içme oranları IV.sınıf öğrencilerinde I.sınıftakilere göre daha yüksekti. Tıp Fakültesi öğrencilerinde sigara içme oranları IV.sınıfa gelince %22.3'den %34.7'ye, İktisat-İşletme'de %22.5'den %40.6'ya, Fen-Edebiyat'ta %22.5'den %31.8'e yükselmiş iken, İlahiyat öğrencilerinde %29.4'den %28.0'a düşmüştü. Genel olarak IV.sınıf öğrencileri daha yoğun sigara içicisiydi. Erkek öğrenciler %37.6 düzeyinde, bayan öğrenciler ise %16.0 düzeyinde sigara içmekteydi. Sigara içenlerin

2/3'den fazlası sigaraya 15-19 yaş gurubunda, arkadaş teşviki, aile özenti-si, üzücü olaylar ve stres nedenleriyle başladıklarını bildirmişlerdir. Sigara içenlerin %96.3 kadarı sağlığa zararlı bulduklarını ve %70.7'si bırakmak istediklerini vurgulamışlardır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

İLÇİN E, ERTEM M, SAKA G ve ark.

Dicle Üniv. Tıp Fak. Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde Sigara İçme ve Bırakmaya İlişkin Tutum ve Davranışlar

III.Halk Sağlığı Günleri: Gençlerin Sağlık Sorunları. 5-7 Mayıs 1993, Kayseri. [Araştırma]

Bu çalışma Dicle Üniversitesi Araştırma Hastanesi'nde çalışan öğretim üyeleri, araştırma görevlileri, hemşireler ve hastabakıcılar üzerinde, sigara içme ve bırakmaya ilişkin tutum ve davranışlarını belirlemek amacı ile yapılmıştır. Hastane çalışanlarından %54.58 kadarı sigara içmektedir. Yaş gruplarına göre sigara içenlerin dağılımını incelediğimizde ağır içicilerin gençlerde yani 15-19 ve 20-29 yaş grupları arasında %12.5 ile %17.91 oranlarında olduğunu ve daha ileri yaş gruplarında ise %30'ların üstüne çıktığı görülmektedir. Günlük sigara içiciler ise ilk 3 yaş grubunda %27.50 ile %22.27 arasında değişmektedir. Ara sıra içiciler ilk 3 yaş grubunda %7.50 ile %9.40 oranları arasında olup daha ileri yaşlarda azalış göstermektedir. 20 ve daha fazla sigara/gün içenler ağır içiciler grubunu oluşturmaktadır. Ağır içicilik yardımcı sağlık personeli arasında yaygındır. Örneğin hastabakıcılardan %40.26'sı, idari personelden %30.09'u ve laborantlar arasından %24.61 kadarı ağır içicidirler. Cinsiyete göre dağılımı incelediğimizde ağır içicilik özellikle erkeklerde %35.98 oranında iken, bayanlarda %9.62 oranındadır. Günlük içicilerde ise durum tersine dönmüştür. Erkeklerde günlük içiciler %18.61 iken bayanlarda %28.88 düzeyindedir. Ara sıra içiciler yönünden cinsler arasında önemli fark yoktur ve her iki grupta %7.14-7.69 arasında değişmektedir. Sigara içenler sigaraya başlama nedeni olarak arkadaş teşvikini belirtirken, tekrar başlama nedeni olarak da sıkıntı-stres halini söylemişlerdir. Bırakmada sigaraya ödenen paranın, maddi sorunların ve doktor önerilerinin önemli olmadığı görüşünü bizim çalışmamız da destekler gibi görülmüştür. Sigarayı bırakanların bırakma nedeni olarak sigaraya bağlanan önemli sağlık sorunları olduğunu bildirmeleri dikkate değer bir bulgudur. Ağır içicilerde sigarayı bırakma girişimi en az bir kere denendiği halde, ara sıra sigara içenler arasında daha az düşünüldüğü saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

İLİSULU K.

Değişen ve Değiştirilmek İstenen Tütün Üretim Metod ve Kurallarının Türk Tütün Çeşitlerine ve Tütüncülüğüne Etkisi

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı; Tütün Endüstrisi.*

İLKER O.

Erken Yaşta Sigara Alışkanlığı

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Tüm dünya ülkelerinde çocukluk ve puberte dönemlerinde sigara alışkanlığının dramatik bir şekilde artış gösterdiği bir gerçektir. Belçika'da sigara tiryakisi gençlerin %50'sinin 15 yaşından önce sigaraya başladığı, Federal Almanya'da 12-13 yaş çocukların takriben 1/3'ünün sigara içtikleri ve İtalya'da erkek çocukların %60 kadarının 15 yaş öncesi sigarayı denedikleri veya başladıkları belirtilmektedir. Günümüzde Türkiye'de gençler arasında sigara içimi endişe verici boyutlardadır. Kitle iletişim araçları ve günlük yayın organlarındaki reklamlar, çeşitli psiko-sosyal faktörler ve ebevyunlerin bu konudaki yetersiz eğitimi ve duyarsızlığı çocukların sigara içmeye erken yaşlarda başlamasına neden olan faktörlerden birkaçıdır. Dış ülkelerde uzun vadeli eğitici, caydırıcı veya engelleyici programlar pek yeterli olmamıştır. ABD'de 21 yaştan büyüklerde sigara içimi azalış gösterirken, çocuklarda artış görülmüştür. Gene ABD'de 1968 yılında 12-18 yaş arası kızların %12'si sigara içerken, 1974 yılında %16'ya yükselmiş ve sigara içen erkek çocuklarla aradaki fark kapanmıştır. 1980 sonrası yıllarda ABD ve tüm Avrupa ülkelerinde gençlerde sigara alışkanlığı azalış trendine girmiştir. Ülkemizde ise durum tersinedir. Sigara içme alışkanlığı çocuk ve gençlerimizde artmış ve sigara içme yaşı 11'lere düşmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

İNCEKARA F.

Ülkemizde Yerli ve Yabancı Tütünlerin Geleceği Hakkında Düşünceler

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı; Tütün Endüstrisi.*

İRGİL E, ERKENCİ Y, GÜNER R, BAĞCI S.

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara ve Alkol Kullanma Alışkanlıkları

VI.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 14-18 Nisan 1998, Adana. Özet Kitabı: 474 SS. [Araştırma]

Bu çalışma ile tıp öğrencilerinin sigara ve alkol tüketim alışkanlıklarını öğrenmek amaçlanmıştır. Ekim-Kasım 1996 döneminde 16 intörn doktor tarafından öğrencilere 19 soru içeren anket uygulanmıştır. Çalışmaya 392'si erkek ve 269'u bayan olmak üzere toplam 661 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin %29.3 kadarı sigara içmektedir. Sigara kullanımı yaş ile birlikte artmaktadır. Sigaraya başmanın birinci nedeni %27.8 ile meraktır. Sigara içenlerden %39.7 kadarı sigarayı bırakmak istediklerini belirtmişlerdir. Sigara tiryakisi öğrencilerin ancak 1/5 yani %20.6'sının evinde sigara içen başka birey yoktur. Alkol kullanan öğrenci ise %25.1 dolayındadır. Alkol tüketenlerin %56.6'sı alkol içmeyi bırakmak istemediklerini bildirmiştir. Bulunan sigara ve alkol kullanım düzeyleri diğer araştırmacıların sonuçlarından daha düşüktür. Fakat bu alışkanlıklarından vazgeçmek istememeleri düşündürücüdür. Sigara ve alkol gibi kötü alışkanlıklara başlamayı önleyen yasalar, düzenlemeler ve eğitim öncelikle uygulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.*

İTİL O, ERGÖR G, CEYLAN E ve ark.

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlığı ve Sigara İle İlgili Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Toraks Derneği 4. Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir. Kongre Kitabı. [Araştırma]

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitim görmekte olan toplam 1000 öğrenciden tabakalı orantılı örneklem yöntemi ile belirlenen 359'una anket verilerek sigara alışkanlığı ve sigarayla ilgili görüşleri alındı. Çalışmaya katılan ve yaşları 18-34 arasında olan 359 öğrencinin %60.4'ü erkek ve tüm grupta halen sigara içenlerin oranı %39.04 idi. Sigara içenlerin %70.5'i erkek olup kadınlara göre anlamlı oranda yoğun içicilerdi ($p=0.0018$). Birinci sınıf öğrencilerinin %35.5'i, ikinci sınıfın %41.1'i, üçüncü sınıfların %8.6'sı, dördüncü sınıfların %47.6'sı, beşinci sınıfların %39.1'i ve altıncı sınıfların %42'si günde 1-40 arasında sigara içmekteydi. Sınıflar arasında sigara alışkanlığına ilişkin farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0.03$). Sigara içen grubun %70.1'i üniversiteye başlamadan önce bu alışkanlığı edinmiş olup 57'si (%44.5) sabah ilk yarım saat içinde sigara içme ihtiyacı duyuyordu. Sigarayla ilişkili hastalıklar olarak akciğer kanseri (%98.6), koroner arter hastalığı (%94.4), larinks kanseri (%93.9), oral kavite kanserleri (%90.8) sigaranın neden olduğu en sık patolojiler olarak belirtilirken, mesane kanseri (%70.8), özefagus kanseri (%69.6) ve yeni doğan ölümlerine (%63.3) olan etkisinin daha az bilindiği saptandı. Sigaraya bağlanabilen hastalıklara ait bilgi düzeyleri, kliniğe girişten önceki sınıflarda (1, 2 ve 3.sınıflar), klinik sınıflara (4, 5 ve 6.sınıflar) göre anlamlı oranda az bulundu.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KARABABA AO, BATI H, ÇİÇEKLİOĞLU M ve TÜRK M.

İzmir'de Çalışan Hekimlerin Sigara İçme Alışkanlıkları ve Sigarayla İlişkili Sağlık Sorunları

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Özet Kitabı: 23. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

KARABABA AO, TOPÇU İ, ÖNAL A ve ark.

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Bildiri Özet Kitabı: 47. [Araştırma]

İnsan sağlığını birçok yönden olumsuz etkileyen kötü bir alışkanlık olan sigara içilmesi, gelişmiş ülkelerde giderek artan oranlarda azalırken gelişmekte olan ülkelerde bunun tam tersi gözlenmektedir. Bu kötü alışkanlığın başlangıç döneminin ortaöğretim sıralarına uzanması nedeniyle koruyucu önlemlerin de bu dönemde alınması önem kazanmaktadır. Bu noktadan hareketle ortaöğretim çağı öğrencilerine uygulamak istediğimiz sigara alışkanlığı konusunda eğitim etkinliklerine temel oluşturulması amacıyla bu durum saptama çalışması yapılmıştır. Çalışma Bornova'da bulunan bir lisede son sınıf öğrencilerinin sistematik örnekleme ile seçilen %35'ine hazırlanan soru kağıtlarının uygulanması ile gerçekleştirildi. Araştırma kapsamına %56'sı kız, %44'ü erkek olmak üzere toplam 181 öğrenci alınmış olup kız öğrencilerin %25'inin ve erkek öğrencilerin %37'sinin sigara içtiği saptandı. Öğrencilerin hemen tamamı sigaranın sağlık açısından zararlı olduğunu bildiği ve sigaraya başlamada arkadaş etkisinin en önemli neden olduğu, öğrencilerin, %51'inin günde 5 veya daha az sigara içtiği, içme süresinin 1-3 yıl arasında değiştiği belirlenmiştir. Sonuçta, okulun kötü alışkanlıklar açısından uygun bir etkileşim alanı olması nedeniyle düzenli ve etkin bir eğitim verilmesinin sigarasız bir topluma geçişte önemli bir adım olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KARADAĞ B, KARAKOÇ F, CERAN Ö ve ark.

Çocuklarda Pasif Sigaraya Maruziyet Astım Ataklarına Yol Açar mı?

Sigara ve Sağlık I.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Bu araştırmanın amacı ani sigara dumanına sunuk kalanlarda akut astım atağının başlayıp başlamadığı sorusuna açıklık getirmektir. 32 çocuk acil serviste incelendi. Anne-babalarına sigara anketi uygulandı. Atak sırasında ve 4 hafta sonra iki kez çocuklarda idrar kotinin ve kreatinin, kan eozinofilisi ve lökosit düzeyleri ölçüldü. Çocukların %37 kadarı profilaktik

astım tedavisi görüyordu ve yıllık atak hızları 3.5 idi. Bu 32 çocuğun %71 kadarı evde pasif sigara dumanına sunuk kalmıştı. Akut ataklarda lökosit ve kanda eozinofili sayıları anlamlı yüksek bulundu. %80 çocukta idrar kotinin/kreatinin değerleri yüksek bulunmasına rağmen, 4 hafta sonraki değerlerden pek farklı değildi ($p>0.05$). Cinsiyet farkı yoktu.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı; Astım, Allerji.*

KARADAKOVAN A.

Göğüs Hastalıkları Kliniğinde Hastası Olan Ziyaretçi ve Refakatçilerin Sigara Kullanımına İlişkin Görüşleri

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 25-26. [Araştırma]

Bir çok endüstrileşmiş ülkede akciğer kanserlerinin görülme sıklığı ve ölüm hızı oldukça yüksektir. Daha önceleri erkeklerde en sık görülen kanser türü olan akciğer kanserleri, günümüzde sigara içen kadınların sayısının artmasına paralel olarak, kadınlarda da oldukça sık görülmeye başlanmıştır. Bugün için en yaygın kanser türü olan akciğer kanserleri genellikle tütün, özellikle sigaradan kaynaklanmaktadır. Akciğer kanseri tanısı alan hastaların %80'inden fazlasında sigara kullanma öyküsü vardır. Sigara kullanmayan ancak sigara dumanı bulunan yerlerde sürekli kalan bireylerde de akciğer kanseri riski artmaktadır. Sigara kullanan bireyleri bu kötü alışkanlıktan vazgeçirebilmenin yanısıra sigara kullanmayan pasif içici durumunda olan bireylerin sağlığını korumak için, özellikle toplu yaşanan yerlerde sigara içilmemesinin önemi konusunda bireylerin eğitilmesinde sağlık eğitiminde rol oynayan hemşirelerin sorumlulukları tartışılmıştır. Bu özden yola çıkarak Göğüs Hastalıkları Kliniği'nde hastası olan refakatçi ve ziyaretçilerin sigara kullanımının hastalığın oluşumundaki rolü ve sigara kullanımı ve zararlı etkilerine ilişkin görüşlerini saptamak üzere bir çalışma planlanmıştır. Araştırma verileri Ege Üniv. Tıp Fakültesi Hastanesi Göğüs Hastalıkları Kliniği'nde hastası bulunan ziyaretçi ve refakatçilerden rastgele örneklem yöntemi ile seçilen ve araştırmaya katılmayı kabul edenlere araştırmacı tarafından hazırlanan anket formunun doldurulması ile toplanmıştır. Araştırma örneklemini 2 Kasım 1992-25 Aralık 1992 tarihleri arasında söz konusu klinikte görüşülen 150 kişi oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen veriler araştırmacı tarafından yüzde dağılımları ve x analizleri yapılarak değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi sonucunda araştırma kapsamına alınan deneklerin %68.67'sini kadınların oluşturduğu, %32.67'sinin 31-40 yaş grubunda olduğu ve %34'nün hastanın eşi olduğu saptanmıştır. Ziyarete geldikleri veya refakatçisi oldukları hastaların %40'ının akciğer kanseri tanısı aldığı,

hastaların %54'ünün, refakatçi veya ziyaretçilerin ise %40'ının sigara kullanma alışkanlığı olduğu saptanmış olup, %26.67'si hastanın hastalığındaki en önemli etkeni sigara, %15.33'ü sigara ve alkol olarak bildirmişler ve %96.67'si toplu yaşayan yerlerde sigara içilmesinin uygun olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda en yaygın hastalık tanısının akciğer kanseri olduğu, hastaların büyük çoğunluğunun sigara alışkanlığı olduğu, sigara alışkanlığı olan ve olmayan deneklerin %93.33'ünün sigara içmeyen, ancak içenlerle aynı ortamda bulunan bireylerin de bundan etkilendiğini bildirdiği ve %91.33'ünün sigaranın sağlığa zararlı etkileri olduğunu bildikleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

KARAKILINÇ H.

Antalya Kent Merkezindeki Liselerin Son Sınıflarında Okuyan Öğrencilerde Psikoaktif Madde Kullanımı

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Gençlerde psikoaktif madde kullanım durumu ile bazı değişkenlerin ilişkisini araştırmak üzere bu çalışma yapılmıştır. 7-10 Ekim 1996'da, Antalya'da toplam 4092 lise son sınıf öğrencisinden 3844'üne (%95.8) anket uygulandı. Sigara, alkol ve diğer psikoaktif madde kullanım hızları sırasıyla %20.4, %5.4 ve %1.4 bulundu. Bu maddelerin kullanımı erkeklerde, ailelerinde madde kullananlarda ve boş zamanlarını oyunla değerlendirenlerde daha yüksek bulundu ve gelir düzeylerinin yüksekliği ile ilişkililiydi.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.*

KARAKOÇ F, DAĞLI E, PAMUKÇU A, BAKAÇ S.

Çocuklarda Pasif Sigaraya Maruziyetin Serum Kotinin Düzeyi ile Değerlendirilmesi

Toraks Derneği 1.Yıllık Kongresi. 6-10 Mayıs 1996, Nevşehir. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Pasif sigaraya sunuk kalışın sadECE Anket verileri ile değil, biyolojik ölçütlerden serum kotinin düzeyinin saptanması ile de değerlendirilmesi ve

sigaraya sunuk kalışı etkileyebilecek ebeveynlerin meslekleri, eğitim düzeyleri, ev kalabalıklığı gibi çevresel faktörlerin araştırılması amacı ile bu çalışma yapıldı. 8-12 yaş arası 196 çocukla ebeveynlerine anket uygulandı ve çocuklardan kotinin ölçümleri için kan örnekleri alındı. Çocuklardan %29.8 kadarının ebeveynlerinin sigara içmemesine karşın, %31.1'inin yalnızca babası, %10.7'sinin yalnızca annesi ve %29.8 kadarının anne ve babasının sigara içtiği saptandı. Pasif sigara dumanına sunuk kalan çocuklar maruz kalmayanlara göre daha yüksek serum kotinin düzeylerine sahip olmakla birlikte, sadece Anne ve babası birlikte sigara içen ailelerin çocuklarında serum kotinin düzeyleri 7.48 ng/ml ile sigara dumanına sunuk kalmayan çocuklardan $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Çocukların sunuk kaldıkları sigara miktarının artması ile serum kotinin düzeylerindeki artış istatistiksel anlamlı bulunmamıştır. Kız çocuklar yaşam tarzları nedeni ile sigara dumanının zararlı etkilerine daha fazla sunuk kalıyor gibi görünmektedir. Anne ve babanın eğitim düzeylerine ve ayrıca meslek gruplarına göre sigara içme alışkanlıkları arasında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı farklılık saptanmıştır. Anne ve babanın sigara içme durumuna göre oda/kişi olarak tanımlanan ev yoğunluğu ile çocukların serum kotinin düzeyleri arasında anlamlı ilişki yoktur ($p > 0.05$).

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı; Vücuttaki Etkileri.*

KARAKOÇ F, DAĞLI E, PAMUKÇU A, BAKAÇ S.

Çocuklarda Pasif Sigara Dumanına Maruziyetin İgE ve Eozinofili Üzerine Etkisi

Toraks Derneği 1. Yıllık Kongresi. 6-10 Mayıs 1996, Nevşehir. Bildiri Özetleri. [Derleme]

Pasif sigara dumanına sunuk kalışın astımı olmayan çocuklarda BHR'nin belirleyicisi olarak rolü ve bunun mekanizması halen tartışmalıdır. Pasif sigara dumanının oluşturduğu inflamasyonun epitelyal geçirgenliği artırarak allerjik sensitizasyon geliştirmesi son yıllarda en çok kabul gören hipotezlerden biridir. Bu amaçla pasif sigara dumanına sunuk kalan ve kalmayan 8-12 yaş arası 196 ilköğretim çocuğunda IgE düzeyleri ile eozinofil sayıları çalışılmıştır. Pasif sigara dumanına sunuk kalan çocuklar, sunuk kalmayan çocuklara göre istatistiksel olarak $p < 0.001$ düzeyinde daha yüksek eozinofil sayılarına sahip bulunmuştur. Pasif sigara dumanına sunuk kalan çocukların IgE düzeyleri yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde, pasif sigaraya sunuk kalmayan çocuklara göre daha yüksek değerler göstermesine rağmen istatistiksel anlamlı farklılığa ulaşamamıştır ($p > 0.05$). Bununla birlikte IgE düzeylerinden bağımsız olarak sigara dumanına

sunuk kalan çocuklarda eozinofil insidensi, sigara dumanına sunuk kalmayan çocuklardan $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı daha yüksek saptanmıştır. Son yılların çalışmaları bize eozinofillerin BHR patogeneziindeki önemini giderek daha fazla anlaşıldığını göstermektedir. Çalışmamızda pasif sigara dumanına sunuk kalan çocuklarda saptanan yüksek eozinofili düzeylerinin, başlamış olan inflamasyonun ve hava yolları hasarının erken bir bulgusu olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Tütün Dumanı; Astım, Allerji; Vücuttaki Etkileri.

KARAKOÇ F, DAĞLI E, PAMUKÇU A, BAKAÇ S.

Çevresel Sigara Dumanının Çocuklarda Akciğer Fonksiyon Testleri ve Bronşiyal Hiperreaktivite Üzerine Etkisi

Toraks Derneği 1.Yıllık Kongresi. 6-10 Mayıs 1996, Nevşehir. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Pasif sigara dumanına sunuk kalışın SFT ve BHR üzerine olası etkisini incelemek amacı ile 196 ilkököl çocuğunda bazal solunum fonksiyon testi ölçümlerini takiben ergometri ile 6 dakikalık standardize egzersiz programı uygulanmış ve ardından tekrar SFT ölçümleri tekrarlanmıştır. Anne ve babanın sigara içme durumuna göre çocuklarda akciğer fonksiyon parametreleri incelendiğinde, sadECE Annesi sigara içen çocuklarda ve annesiyle babası sigara içen çocuklarda beklenen %FEF_{25,75} değerleri sigaraya sunuk kalmayan çocukların SFT değerine göre düşük bulunmuştur. Ancak bu düşük değer sadECE Annesi sigara içenlerde anlamlıdır ($p < 0.05$). Bu bulgunun küçük hava yolu hasarının erken bir bulgusu olabileceği düşünülmektedir. Sadece babasının sigara içmesinin ise akciğer fonksiyon parametreleri üzerine bir etkisi saptanamamıştır. Pasif sigara dumanına sunuk kalan çocuklarda egzersiz ile bronş provokasyonunu takiben, sadece %2.1 çocukta FEV₁'de %10'dan fazla düşüş olarak kabul edilen BHR saptanmıştır ki bu oran genel popülasyonda egzersiz ile oluşan hava yolu daralmasının belirlenmiş oranlarından daha yüksek değildir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri, Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

KARAKURT S, CEYLAN B, AKAY S ve ark.

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Sigara Polikliniği Sonuçları

TÜSAD XXV.Ulusal Kongresi. Haziran 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

MÜTF Sigara Polikliniği'ne 1998 yılında başvuran 85 kişiye sigara zararlarını anlatan broşürler verilmiş ve anket formu doldurtularak sigarayı bırakma kontratı yapılmıştır. İçtikleri sigara miktarına uygun nikotin flasteri uygulanmış ve günlük sigara semptom çizelgesi ile onbeş günde bir üç kez ve daha sonra 2., 4., 6., 12. aylarda kontrole çağrılmışlardır. Başvuranların ortalama yaşı 45, ortalama sigaraya başlama yaşı 21, ortalama sigara kullanım süresi 24 yıl, ortalama günde içilen sigara adedi 24 tane, ortalama Fagerström skoru 7.4 bulunmuştur. Sigaraya başlama nedeni en sık olarak arkadaş etkisi gösterilmiştir (%41.5). Daha önce %81 kadarı sigarayı bırakmayı denemiş ama %35.5 başarısız olmuştu. Başvuranların %52'si sigarayı bırakma kararını ve girişimini tek başına verdikleri halde %48'i başkalarının etkisi ile polikliniğimize başvurmuştur. Fagerström skoru sigarayı bırakanlarda 6.56-2.25 ve bırakmayanlarda ise 7.75-2.16 olup aralarında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı fark saptanmıştır. Polikliniğe başvuranların %72'sinde kilo artışı şikayeti görülmüştür. Sigarayı bırakma oranı başkalarının zoru ve etkisi ile polikliniğe başvuranlarda $p < 0.03$ düzeyinde anlamlı yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

KARAVUŞ M, AYRAN O, ÇALI R ve ark.

Lise Öğrencilerinde Stres Düzeyinin Sigara İçme Durumu İle Karşılaştırılması

III.Halk Sağlığı Günleri: Gençlerin Sağlık Sorunları. 5-7 Mayıs 1993, Kayseri. [Araştırma]

İstanbul ili Kadıköy ilçesindeki bir lisenin son sınıf öğrencilerinden 224'üne gözlem tekniğiyle sigara içme durumu ile ilgili anket ve Health Opinion Survey'den uyarlanmış stress düzeyleri ölçeği uygulandı. Dr.Zuhal Baltaş'ın standardize ettiği ve Türkçe'ye uyarladığı bu ölçeğe göre 35'in üzerinde puan almış öğrencilerin uyum güçlüğü gösterdiği kabul edildi. Sigara içenler 132 öğrenci olup oranı %58.9 civarındaydı. Sigara içen öğrencilerin %82.1 kadarı 35'den yüksek puan alırken, bu oran sigara içmeyen öğrenci grubunda %38.1 idi ve aralarında $p < 0.05$

düzeyinde anlamlı fark vardı. Ayrıca sigara içenlerin stress puan ortalaması 37.70 ± 4.55 iken sigara içmeyenlerde kaygı düzey ortalaması 32.66 ± 3.42 bulundu (ANOVA $F=72.46$, $p<0.05$). Benzer şekilde günde içilen sigara sayısı arttıkça stress puan ortalaması artmaktaydı (ANOVA $F=5.48$, $p<0.05$). Stress puanı ile cinsiyet, anne ve babanın öğrenim durumları arasında istatistiksel kuvvetli ilişki saptanamadı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KARLIKAYA C, ERDOĞAN S, ÇAKIR E ve ark.

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığı ve İlişkili Faktörler

Toraks Derneği Ulusal Sağlık Kongresi. 13-18 Nisan 2000, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Fakültemizde 1998-1999 döneminde eğitim gören 1117 öğrenciden 515'ine (%46) (E/K=275/240) önceden denenmiş anket uygulandı. Öğrencilerin %30.5'inin her gün en az bir sigara içtiği (günlük içici), %1.7'sinin günde birden az haftada en az bir sigara içtiği (haftalık içici), %7.6'sının sigarayı bıraktığı, %8.5'inin sigarayı denediği ve % 51.7'sinin hiç içmediği saptandı. Cinsiyet ile sigara içme davranışı arasındaki ilişki incelendiğinde erkeklerin kızlara göre yaklaşık 2 kat daha fazla günlük içici olduğu (%40.4'e karşılık %21.8, Pearson $\chi^2=20.92$, $p<0.001$) saptandı. Dönem ile sigara içimi arasındaki ilişki incelendiğinde günlük içicilik Dönem 1'de %6.7, Dönem 2'de %30.4, Dönem 3'te %41.7, Dönem 4'te %51.5, Dönem 5'te %26.8, Dönem 6'da %18 olduğu; dönemin sigara içme davranışını anlamlı derecede etkilediği (Pearson $\chi^2=41.47$, $p<0.001$, Dönem 1'de en az olan içme oranının Dönem 4'e doğru giderek arttığı ve Dönem 5 ve 6'da yeniden giderek azaldığı saptandı. Barınma durumu ile sigara içimi arasındaki ilişki incelendiğinde, bekar evinde kalanlarda (%37.5), yurttaki (%13.4) veya ailesinin (%18) yanında kalanlara göre, günlük içicilik belirgin şekilde daha yüksekti (Pearson $\chi^2=27.38$, $p<0.001$). Dönem 5 ve 6'da sigara içme davranışlarının azalması, sigara ile ilgili eğitimin bu dönemlerde daha yoğun ve etkili olduğunu düşündürdü.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KARLIKAYA C.

Edirne’de Ortaöğretim Öğrencilerinde Sigara İçme Prevelansı

*Toraks Derneği 4.Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir.
Kongre Kitabı. [Araştırma]*

Sigara içenler büyük çoğunlukla 18 yaşından önce başlamaktadır. Sigarasız toplum hedefini gerçekleştirmek için en önemli adımlardan birisi ergenlerin sigaraya başlamasının önlenmesidir. Edirne’de lise öğrencilerine yönelik, Sağlık Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen toplantı öncesinde, 12 okuldan gelen ve öğretmenleri tarafından rastgele seçilen 110 öğrenciye “IUATLD”/DSÖ sigara anketinin uyarlanmış şekli uygulandı. Dağıtılan anketlerden 102 tanesi geri döndü ve 101 tanesi değerlendirilebildi. Katılımcıların yaş ortalaması 16.7 ± 1.2 yıl, 54’ü erkek 47’si kızdı. On ikisi Orta 3, 15’i Hazırlık, 12’si Lise 1, 33’ü Lise 2, 29’u Lise 3 öğrencisiydi. %76’sının sigarayı denediği (erkek/kız: E/K %82/76); ilk deneme yaşının $13 \pm 3,4$ olduğu; %38’inin 100 adet sigara içtiği (smoker) (E/K %48/27); %55’inin son 6 ayda sigara içtiği (E/K %66/41); % 35’inin sık sigara içicisi (her gün en az bir sigara) olduğu (E/K %43/25); % 24 öğrencinin sabah uandıktan sonra ilk yarım saat içinde sigara içtiği saptandı. Sigaraya ulaşma kolaylığı ile ilgili sorulara verilen yanıtlara göre %84’ünün sigara alırken hiçbir güçlük çekmediği, %19’unun tek sigara satın alabildiği, %42’sinin gümrüksüz/kaçak sigara bulabildiği saptandı. Marka belirten öğrencilerin 24/45’inin (%53) Winston ve Marlboro markalı sigaraları kullandığı saptandı. Bu bulgular ortaöğretim öğrencileri arasında sigara içme davranışının çok yaygın olduğunu, sigaraya ulaşmada hiç zorluk yaşanmadığını ve iki markaya yoğunlaşmanın reklamların etkisi olduğunu düşündürdü.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KARLIKAYA C.

Türkiye’nin İlk Tütün Sorumluluk Davası

*Toraks Derneği 4.Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir.
Kongre Kitabı. [Derleme]*

Günümüzde 5.8 milyarlık dünya nüfusunun 1.1-1.4 milyarı esas olarak sigara olmak üzere tütün kullanıcısıdır. Bunlardan yaklaşık 500 milyonu tütüne bağlı hastalıklardan ölecektir. Halen yılda yaklaşık 3 milyon insan ölmektedir. Tütün davaları tüm dünyada tütünün kontrolünde yeni bir umut olmuş ve ABD’den sonra Arjantin, İngiltere, İrlanda, İsrail, Finlan-

diya, Fransa, Japonya, Norveç ve Avustralya gibi ülkelere yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü de tütün davalarını desteklemekte, gelişmekte olan ülkeleri tütün şirketlerine dava açarak tütün epidemisini önlemeye çağırılmaktadır. Tütün davaları bireysel davalar, sınıf hareketi, üçüncü parti tazminat, pasif sigara davaları, ülkelerin Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalarının lokal veya ABD’de açtığı davalar şeklindedir. Tütün davaları sayesinde ABD’de tütün şirketleri tütün kontrolü savunucuları ile anlaşma masasına oturmak zorunda kalmış, ABD’de resmi sağlık kuruluşlarına her yıl 10 milyar dolar ödemek zorunda kalmışlardır. Türkiye’nin ilk tütün davası bireysel zarar tazmini amacıyla Edirne’de 21 Kasım 2000 tarihinde başlamıştır. Davaya konu olan 43 yaşındaki küçük hücreli akciğer kanserli bayan olgunun tıbbi bulguları, davanın bilimsel ve felsefi temelleri, medyadaki yansımaları, gelişmeler ve sorunlar sunulacaktır. Ülkemizde de ABD’deki gibi tütünün kontrolü ve tütünün verdiği sağlık zararlarının karşılanması gibi sonuçların gerçekleşmesi için yoğun bir işbirliği ve çaba gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar.*

KARTALOĞLU Z, OKUTAN O, AYDİLEK R, YÜKSEKOL İ.

Türk Silahlı Kuvvetlerinde Sigara Kullanımı

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Toplam 1000 silahlı kuvvetler mensubuna 34 sorudan ibaret anket uygulandı. Bunların 610’u er, 280’i astsubay ve 110’u subaydı. Genel sigara içme oranı %66.77 olup erlerde %66.20, astsubaylarda %79.27 ve subaylarda %52.63 düzeylerinde saptandı. Sigaraya başlama yaşları erlerde ort. 16.9 yıl, astsubaylarda 18.3 yıl ve subaylarda 21.1 idi. Olguların %96’sında sigaraya bağlı yakınmalar ortaya çıktı ve %81.19 kadarı sigarayı bırakmak istediklerinin bildirdi. %74.35’i sigarayı bırakmayı denemiş fakat başaramamıştı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Tütün ve Askeriye.*

KAVAKLI A, YILDIZ S.

Ebeveynlerin Sigara İçme Alışkanlığı İle Çocuklarda Görülebilecek Sorunların İlişkisi

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Kongresi. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 27. [Araştırma]

Günümüzde alkol ve sigara tüketimi giderek artmaktadır. Oysa miktarı az da olsa çok da olsa bu tür alışkanlıkların zararlı etkileri biliniyor. Kullanılan maddenin miktarına, kullanım süresine göre değişen bedensel, ruhsal ve toplumsal bozukluklar oluşur. Yapılan çalışmalar sigara içen annelerin bebeklerinin doğum ağırlıkları ile içilen sigara miktarı arasında sıkı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Sigara içimi ile anne ve bebek kanındaki COHb ve nikotin konsantrasyonu yükselmekte, dolayısıyla fetüste kronik oksijen eksikliği ve plasentanın yetersizliği sonucu bebeğin gelişimi gerilemekte ve düşük tartılı bebek doğmaktadır. İçilen sigara miktarının bebeğin APGAR puanını etkilediği bilinmektedir. Erken doğum oranları da sigara içen annelerde daha yüksektir. İleriki yaşlarda büyüme-gelişme geriliği, entellektüel ve emosyonel eksiklikler görülmektedir. Çalışmamız, kadınlarımızın gebelikte sigara içme durumlarını araştırmak ve bunun bebekteki etkilerini incelemek amacıyla planlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan bir anket formu 200-300 anneye uygulanacak ve sonuçlar istatistiksel yöntemlerle tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Gebelik ve Doğurganlık.*

KAYAALP O.

Nikotinin Farmakolojisi ve Yeni Gelişmeler

Sağlık, Tarım ve Ekonomik Konular Yönünden Sigara: Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu. 1984, Ankara.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

KAYALAR C, AYTEMUR Z, ÖZOL D ve ark.

Ege Üniversitesi Öğrencilerinde Astma Semptom Prevalansı ve Sigara İle İlişkisi

Toraks Ulusal Kongresi. 13-18 Nisan 2000, Antalya. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

%49.3 erkek ve %50.7 kadın olmak üzere toplam 3533 Ege Üniversitesi öğrencisine kayıt sırasında IUATLD'in (International Union Against Tuberculosis and Lung Disease) bronşiyal semptomlar sorularını içeren ECRHS (European Community Respiratory Health Survey) anket formları doldurtulmuş ve sigara alışkanlıkları sorgulanmıştır. Öksürük ve saman nezlesi kız öğrencilerde anlamlı olarak daha yüksek iken soğuk algınlığı olmaksızın wheezing erkek öğrencilerde daha fazla idi. Astma prevalansını tahmin etmede önemli olan 3., 5. ve 6. sorulardan herhangi birine evet yanıtı veren 145 kişi (%4.2) olup bu oran sigara içen grupta %5.97 iken, içmeyen grupta %3.39 olarak bulunmuştur ($p < 0.001$). Bu olguların %59.2'sinde babada ($p < 0.05$), %37.9'unda annede ($p > 0.05$) sigara anamnezi vardı. Ancak bu çalışmada çocukluk çağı pasif içiciliği sorgulanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Astım, Allerji.*

KAYALAR C, ÖZOL D, AYTEMUR Z ve ark.

Üniversiteye Yeni Giren Öğrencilerin Sigara İçme Alışkanlıkları

Toraks Derneği Ulusal Sağlık Kongresi. 13-18 Nisan 2000, Antalya. Özet Kitabı: 45. [Araştırma]

Üniversiteyi yeni kazanmış 3533 öğrenciye (%49.1 erkek, %50.7 kadın) sigaraya yaklaşımları ve sigara alışkanlıklarını öğrenmek amacı ile kayıt sırasında 20 soruluk anket uygulandı. Öğrencilerin 985'inin (%27.9) sigara içtiği, % 56'sının babası, %30'unun annesinin de sigara içme öyküsü olduğu belirlendi. Anne ya da babanın sigara içmesi ile öğrencilerin sigara alışkanlıkları arasında anlamlı ilişki vardı. En sık sigaraya başlama nedeni, merak (%38.3) ve arkadaşlardan etkilenme (%33.1) idi. Sigara içenlerin %80.5'inin, içmeye 18 yaşın altında başladıkları, en sık 16-17 yaşları arasında tiryakiliğin geliştiği bulundu. Sigara içenlerin %62.1'inin yabancı marka kullandığı, %97.8'sinin akciğer kanseri ile ilişkisini bildiği, buna karşılık %8.4'ünün tüberküloz ile de ilişkili olduğunu düşündüğü saptandı. İçme süresi ile solunum yakınmalarının varlığı arasında anlamlı ilişki sap-

tandı. Ağır içici grupta sigarayı bırakma isteğinin yüksek olduğu belirlendi, ancak 658 (%18.6) öğrencinin bırakmayı denemediği; ayrıca bu yaş grubundaki öğrencilerin sigarayı bırakma polikliniğine ilgi duymadıkları belirlendi. Sigarayı bırakma yaşının lise çağında yoğunlaşması, bu öğrencilerin sigarayı bırakmaya istekli ancak eylemsiz olmaları, bilgilendirici ve motive edici çalışmaların artırılması gerektiğini düşündürdü.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KAYMAKÇALAN S.

Tütünün Farmakolojisi ve Toksikolojisi

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan /1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

KAYMAKÇALAN S.

Sigaranın Koroner Dolaşıma ve Kalbe Etkisi

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan /1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları.*

KESKİNLER D, GÜRAKSIN A., İNANDI T, TUFAN Y.

Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara İçme Prevelansı ve Etkili Faktörler

VI.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 14-18 Nisan 1998, Adana. [Araştırma]

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sigara alışkanlığının boyutları ve sigara tüketimine karşı alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Her fakültenin ilk ve son sınıflarının yaklaşık 1/3 kadarı

örneklem olarak seçilmiştir. 1304/%60.3'ü erkek ve 860/%39.7'si bayan olmak üzere toplam 2164 gence anket uygulanmıştır. DSÖ sınıflamasına göre cinsiyet ayırımı yapmaksızın öğrencilerin %35.9 kadarı (778 genç) hergün sigara içmektedir. Sigara içme boyutu her iki cinste de 20-24 yaş grubunda en yüksek yani %69.9 düzeyindedir. Ailede sigara içen birinin oluşu ve/veya sigara içen bir arkadaşının varlığı gençlerde sigara içme oranını çok yükseltmektedir. Erkekler bayanlardan, sigaranın zararlarını bilmeyenler bilenlerden yaklaşık 2 kat daha fazla sigara içmektedir. Ayrıca sigara içmeyenlerin %64.2'si yanlarında başkalarının sigara içmesine karşı duyarlı bir davranış göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KETENCİ K.

Yurdumuzda Yabancı Tütünlerin Yetiştirilmesi Çalışmaları

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı.*

KHORSHİD LK.

Eğer Gerçekten İstiyorsanız, Sigarayı Bırakabilirsiniz

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 24. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

KILIÇ M.

Ailelerin Sigara İçmelerinin Bebeklerde Kolik Üzerine Etkisi

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri

Ege Üniversitesi Hastanesi Normal Çocuk Polikliniği ile İzmir ili 2.No.lu Ana-Çocuk Sağlığı Merkezi'nde 1995 Mart-Haziran ayları arasında, 4-6 aylık 300 bebek çalışmaya alındı. Olasılıksız örnek seçim tekniği kullanıldı. Görüşme kayıt ve anket formu ile verilerin değerlendirilmesinde X2 testi ve basamaklı regresyon analizi (stepwise) uygulandı. Bebeklerin %37.33'ü pasif sigara içicisiydi. Evde tek kişi sigara içenler %33, 2 kişi içenler ise %4..33. Bebeklerde kolik sıklığı evde sigara içilmesiyle t:6.45 ve p<0.01, annenin kendi beslenmesine dikkati ile t:3.03 ve p<0.01 ve bebeğin beslenme şekliyle t:2.17 ve p<0.05 ilişkili bulundu.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

KILIÇ M, CİHANGİR Ş, ERGÜN FŞ ve ark.

Sigara ile Mücadelede Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Örneği

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Derleme]

1995 yılında Ege Üniv. Hemşirelik YO'nda takriben 40 üyeden oluşan bir komite kurulmuş, bu komitede öğrencilerin sigara içmelerini önlemeye yönelik programlar ve sigara içenlerin bırakmalarını teşvik eden araştırmalar hazırlamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

KILINÇ F, ÖZDİLEK Ç.

Dumlupınar ve Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Bölümlerinde Okuyan Öğrencilerin Sigara İçme Alışkanlık Düzeyleri İle Nedenlerinin Araştırılması

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Araştırmada Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'ndeki 500 öğrenciden 363'ü (297 erkek ve 66 bayan) ile Konya Selçuk Üniv.Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'ndeki 700 öğrenciden 100'ü (90 erkek ve 10 bayan) tesadüfi yöntemle seçilerek sigara içme alışkanlık düzeyleri ve sebeplerinin saptanması amaçlandı. Anketle öğrencilere sigara içme alışkanlıklarında ailenin, okulun (beden eğitimi ve spor faaliyetle-

rinin), sosyo-Ekonomik faktörlerin ne denli etkili olduğunu amaçlayan sorular sorulmuştur. Sonuçlar SPSS programında değerlendirilmiştir. Her iki üniversitenin spor öğrenimi gören 463 öğrencisinde sigara kullanımı erkeklerde %35.7 ve bayanlarda %43.4 bulunmuştur. Kardeşlerden birinin sigara içmesi ve boş zamanlarının verimli değerlendirilmemesi öğrencilerin sigara alışkanlıkları üzerinde $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı etki yapmaktadır. Diğer aile, okul ve sosyo-Ekonomik faktörlerin sigara kullanımında anlamsız ilişkisi saptanmıştır ($p > 0.05$).

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Sportif Performans.*

KILINÇ F, ÖZDİLEK Ç, HARMANDAR H, ÇAKMAKÇI Z.

Dumlupınar Üniv. Öğrencilerinin Sigara İçme Alışkanlık Düzeyi ve Nedenlerinin Araştırılması

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Dumlupınar Üniversitesi'ndeki 16000 öğrenciden değişik bölümlerde okuyan ve yaşları 19-29 arasında, 253'ü erkek ve 211'i kız olmak üzere toplam 465 öğrenci tesadüfi yöntemle seçilerek çalışma kapsamına alındı. Uygulanan anket formunda aile bireylerinin, okulun, sosyo-Ekonomik faktörlerin, arkadaş çevresinin ve boş zamanları değerlendirme faaliyetlerinin sigara alışkanlığı üzerindeki olası etkilerini saptamaya çalışan sorular soruldu. Sonuçlar SPSS paket programında değerlendirildi. Sonuçta erkeklerin %43.2'sinin ve bayan öğrencilerin %38.9 kadarcının sigara içtiği saptandı. Sigara kullanımında ailenin, okulun ve sosyo-Ekonomik durumun ($p > 0.05$) etkili olmadığı anlaşıldı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KILINÇ F.

Kütahya'daki Bazı İlk ve Ortaöğretimdeki Öğrencilerin Sigara İçme Alışkanlık Düzeyi ve Nedenlerinin Araştırılması

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Bu çalışmanın amacı öğrencilerin sigara içme alışkanlıklarının saptanması ve sigaraya başlama nedenlerinin aile, okul ve sosyo-Ekonomik boyutlar-

da incelenmesidir. Yaşları 13-18 arasında, 35000 öğrenciden tesadüfi yöntemle seçilmiş 3457 erkek ve 1843 kız olmak üzere toplam 5300 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Anketle sigara alışkanlığının kazanımında ailenin, okulun, spor faaliyetlerinin, arkadaş çevresinin, boş zamanları değerlendirme çalışmaları ve Ekonomik durumlarının etkileri araştırılmıştır. Sonuçlar SPSS paket programında ki-kare ve korelasyon testleri ile değerlendirilmiştir. Erkek öğrencilerden %40.0, kızlardan %21.1'i sigara kullanmaktadır. Ailede baba-anne-yakın akrabaların sigara içmeleri veya aile içi huzursuzluk, mutsuzluk ve çocuğa karşı olumsuz tutumlarının oluşu $p < 0.05$ düzeyinde sigaraya başlamada anlamlı etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KIZILKAYA N, SABUNCU H, İŞSEVER H.

Kırsal Kesimde Sigara İçme Alışkanlıkları

Sigara İle Savaş I. Ulusal Hemşirelik Kongresi. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 28. [Araştırma]

Sağlık dengesini etkileyen en önemli faktör grubu insan organizması ile ilgili olanıdır. Bu grup içerisinde de en önemli etken, bir çok hastalığın oluşmasına zemin hazırlayan madde ve sigara bağımlılığı, yani alışkanlıklarıdır. Bağımlılık ile insanın sosyal ve kültürel özellikleri arasında çok önemli pozitif ilişkiler vardır. Örneğin bazı madde bağımlılıkları Ekonomik güç gerektirdiğinden yüksek sosyo-Ekonomik gruplarda daha fazla görülmektedir. Sigara bağımlılığının ise daha çok düşük sosyo-Ekonomik gruplarda görüldüğü bilinmektedir. Düşük sosyo-ekonomik grupların yoğun olduğu çevreler ise kentsel kesimin gecekondu mahalleleri ile kırsal kesimdir. Sigaranın kişiye zarar vermesi, sigara içim stiline çok fazla miktarda bağlıdır. Bu çalışmamızda kırsal kesimde yaşayan değişik yaş gruplarındaki insanlara anket uygulayarak, sigara kullanımını konusundaki özellikleri ve içerken yaptıkları hareketleri gözleyerek sigara içim stilleri saptanmıştır. Bu bulgular kentsel alan içicileri ile ilgili bilgiler ışığında tartışılmıştır

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

KITER G, UÇAN ES, CEYLAN E, KILINÇ O.

Nargile İçimi ve Solunum Fonksiyonları

Toraks Derneği İkinci Kongresi. 6-10 Mayıs 1998, Antalya. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Bu araştırmada nargile içenler, sigara içenler, nargile ve sigara içenler, içmeyenler grupları karşılaştırılmıştır. Çalışma kahve ziyaretlerinde yapıldı ve SFT'leri ölçüldü. İlk üç gruptakilerle sigara içmeyenler karşılaştırıldığında FEV1, FEV1/FVC, FEF%25-75 ve PEF parametreleri ortalama değerlerinde anlamlı fark saptandı. Nargile içenlerle sigara gurubu arasında FEV1/FVC ve FEF%25-75 değerlerinin anlamlılık gösterdiği dikkati çekti. Sonuçta her ikisinin de sağlığa zararlı olduğu fakat nargile içiminin daha az zararlı etki yaptığı gözlemlendi. Bunun da tütün dumanının sudan geçirilmesinden ileri geldiği düşünüldü.

Anahtar Kelimeler: *Pipo, Puro ve Nargile; Vücuttaki Etkileri.*

KOCABAŞ A, BURGUT R, BÖZDEMİR N ve ark.

Türkiye'nin Değişik Tıp Fakültelerinde Okuyan Öğrencilerde Sigara İçimi İle İlgili Bilgi, Tutum ve İnanışlar

İÜ İstanbul Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları AD. 1991-1992 Sempozyumları. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KOCABAŞ A, SEYDAOĞLU G, GÖÇMEN T ve ark.

Yetişkinlerde Sigara İçme Alışkanlığı

Toraks Derneği 2.Ulusal Kongresi. Mayıs 1998, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Adana kent merkezindeki orta dereceli okullarda okuyan 12-17 yaş gurubu 4818 öğrencinin anne ve babasının sigara alışkanlıklarını saptamak için İUALTD anket formu uygulandı. Anne ve/veya babası olmayanlar çalışmadan çıkarıldı. 3907 annenin yaş ortalaması 39.8 ± 5.7 yıl ile 3668 baba yaş ortalaması 44.2 ± 6.2 yılı. Adana'da yapılan bu çalışmada

toplumda erkeklerde %71.8 ve bayanlarda %31.0 kadarının ve genelde %50.8'inin yaşamları boyunca en az 1 yıl ve daha fazla sigara içtikleri saptandı.. Halen sigara içenlerin sayısının ise erkeklerde %56.7, bayanlarda %23.7 ve toplam %47.6 olduğu belirlendi. Bayanlarda sigarayı bırakanların %7.3, erkeklerde ise %15.1 düzeyinde olduğu gözlemlendi. Erkeklerde sigara epidemisi plato çizerken, bayanlardaki hızı artış göstermekteydi.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

KOCABAŞ A.

Sigara İçme Salgını

XIX. Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Kongresi. 1991, Sivas. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

KOCABIYIK N, ARABABA O, BATI H.

Türkiye’de Bir Çıracılık Okulu Öğrenci ve Öğretmenlerinde Sigarayı Bırakma İle Eğitimin İlişkisi

Sigara ve Sağlık 1. Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

13-18 yaş arası 1200 öğrenci ile 75 öğretmen örneklem yapılmaksızın çalışmaya alınmıştır. Anket formlarını sigara içen öğrenci ve öğretmenler belirlemiştir. 75 öğrencilik her sınıftan ikişer öğrenci seçilerek eğitilmiştir. Sigara zararları konusunda öğrencilere eğitim, önce eğitilmiş öğretmenler tarafından verilmiştir. Geri kalan öğretmenler, eğitim almayı red etmişlerdir. Öğrencilerin %76.7’si ve öğretmenlerin tamamı araştırmaya katıldı. İlk durum saptamasında erkek öğrencilerin %54.4’ü, bayan öğrencilerin %48.8 ve öğretmenlerin %50.1’i sigara içiyordu. İki aylık eğitimden sonra erkek öğrencilerin %21.1, bayan öğrencilerin %21.7’sinin sigarayı bıraktıkları gözlemlenmiş, öğretmenlerin içme oranlarında bir değişiklik olmamıştır. Verilen sürekli eğitim ve danışmanlık sonucu, öğrencilerin sigarayı bırakmaları konusunda bu çalışmaların etkili olduğu ve eğitim ile sigara bırakma arasında anlamlı bir korelasyon saptandığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma; Epidemiyoloji.*

KOCADELİOĞLU İ, YALÇIN M, HAZAR M ve ark.

Sigaranın Solunum Fonksiyon Testlerine Etkisi

Toraks Derneği 2.Ulusal Kongresi. Mayıs 1998, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Ekim 1996-Şubat1997arasında şikayetleri olmayan 142 hastahane çalışanı araştırma kapsamına alınmış; olgular bayan-erkek ve sigara içen-içmeyen olarak guruplandırılmışdır. Sigara içme süresine göre de, 10 yıldan uzun ve kısa süre içenler diye iki guruba ayrılmışdır. İstatistiksel analiz ANOVA testi ile yapıldı. Sigara içenlerin SFT değerleri her iki cinste anlamsız derecede düşüktü. Yalnız 10 yıldan fazla sigara içenlerde SFT değerleri, 10 yıldan daha az içenlerinkinden istatistiksel anlamlı derecede düşüktü ($p<0.05$). Bu sonuçlar uzun süre sigara içenlerde solunumsal semptom olmamasına rağmen SFT değerlerinde belirgin düşüşlerin olabileceğini gösterdi.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

KOCATÜRK E, UZUNOĞLU Y, YİRMİBEŞOĞLU E ve ark.

Kahvehanelerde Bulunan Kişilerde Sigara Kullanım Durumu ve Solunum Havasındaki Karbonmonoksit Düzeyleri

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı: 19. [Araştırma]

Kahvehaneler istemsiz sigara dumanına en çok sunuk kalınan ortamlardır. Havalandırmaları ya hiç yoktur veya çok yetersizdir. Bu araştırma Ankara, Dikmen ve Akpınar bölgesinden 3 kahvedeki erişkinlerde yapıldı. Ekspiryum havasındaki CO düzeyi ile son içilen sigara zamanı ve CO düzeyi ile kahvehanede kalış süreleri arasındaki ilişki incelendi. CO miktarı Bedfont microsmokerlyzer cihazı ile ölçüldü. 182 erişkinin %81.9'u sigara içmekte ve bunun da %35.2'si 10-24 yıldır sigara içmekteydi. Kahvehanedekilerin %56'sı çalışırken, %44 kadarı işsizdi. Ve %75'i en az 1 saatten beri kahvehanede oturuyordu. 182 erişkinin %63.2 kadarı haftada 6-7 gün kahvehaneye gitmektedir. Halen sigara içenlerin hepsinde ekspiryum havasında CO miktarları10 ppm.in üzerindedir. Son sigarasını 30 dakikadan fazla süre önce içmiş olanlar için %5.4 kadarında,

ekspiryum havasında CO düzeyi 30 ppm'in üzerinde bulunmuştur. Sigara içmediği halde kahveye gelenlerde CO miktarı 8.9 ppm iken sigara içmeyen ve sigara içilen ortamlarda bulunmayanlardan 10 kişide CO miktarı ortalama 3.5 ppm saptandı.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı; Karbon Monoksit.*

KOÇYİĞİT E, TETİKKURT C.

Sigaranın Akciğer Fonksiyonlarına Etkisi

II.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 22-25 Mayıs 1990, İstanbul. Bildiri Özet Kitabı. [Araştırma]

Bu çalışmada, sağlıklı kişilerde sigaranın akciğer fonksiyonları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Alınan sonuçlar sigara içmeyenlerin SFT'leri ile karşılaştırılarak ülkemizde yaygın olan sigara tiryakiliğinin halk sağlığı üzerindeki etkileri objektif kriterlerle gösterilmeye çalışılmıştır. Sigara içen 100 ve içmeyen 25 sağlıklı insanın SFT'leri incelenmiştir. Bu amaçla deneklerde akciğer hacimleri, ventilasyon testleri ve hava akım-volüm ilişkileri tetkik edilmiştir. Sonuçta sigara içenlerde obstrüktif nitelikte solunum fonksiyon anormallikleri saptandı. SFT'deki anormallikler içilen sigaranın miktarı ile orantılı olarak değişmekteydi. Uzun süre ve günde fazla miktarda sigara içenlerde obstrüktif tipteki solunum fonksiyon bozukluklarına, restriktif tipteki anormallikler de eklenmişti. Aynı şekilde sigara tiryakilerinde akım-volüm eğrilerinde de patolojik bulgular görülmüştü. Sigara içenlerde ilk patolojik bulgular uç hava yollarından başlıyordu. Bu nedenle akım-volüm eğrileri çok önemliydi. Sonuçta sigara içen bireylerde obstrüktif ve restriktif tipte solunum fonksiyon bozuklukları saptandı ve bulgular içilen sigara miktarı ve süresi ile paralellik gösteriyordu.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÖZYARDIMCI N, YÜKSEL EG, UZASLAN EK ve ark.

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı Sigarayı Bırakturma Polikliniği II.Yıl Sonuçları

20.Yıl Akciğer Günleri. Kasım 1995, Bursa. Özet Kitabı. [Araştırma]

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları AD'nda 29 Aralık 1992 tarihinde kurulan Sigarayı Bırakturma Polikliniği'ne 1994 yılı sonuna

kadar 190 olgu başvurdu. 116'sı erkek ve 74'ünün bayan olduğu sigara tiryakilerinin, sigara öyküsü alındıktan sonra sistemik sorgulama, fizik muayene, labortuvar ve radyoloji, solunum fonksiyonları incelemeli yapıldı. Her birey ile sigarayı bırakma yöntemleri tartışıldı. İki sene sonunda olgularımızın %58.9 kadarı sigarayı bıraktı.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

ÖZYILDIRIM T.

Sigara Sanayi

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Endüstrisi; Ekonomik Konular.*

PINAR H, BEKTAŞ N.

Lise Öğrencilerinin Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Maddelerle İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi Araştırması

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet kitabı. [Araştırma]

1992 yılında başlayan bir proje ile 24 ilde yapılan anket çalışması 1995'de tamamlanmıştır. 12,781 öğrencinin katıldığı bu araştırma ile %20.1'inin sigara içtiği saptanmıştır. Sigara kullananların %67.6 kadarı erkek ve %32.4'ü kızdır. 16 yaş önesi sigaraya başlayanların oranı %88.2 civarındadır. Sigaraya başlama nedenleri arasında ilk sıraları %76 ile merak ve özent almaktadır. Sigara içen ve içmeyen öğrencilerin %75 kadarı devletin sigara ile savaşmasını istemektedir. Ayrıca alkol alan öğrencilerin %27 ile %68.7 gibi yüksek düzeylerde oluşu ve araştırma kapsamındaki öğrencilerin %3.4 ile %5.6 kadarının uyuşturucu kullandığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

PİŞKİN S, ARAT Aİ, AYTİMUR D.

Sigaranın Ağız Florası Üzerine Etkileri

XII.Ulusal Dermatoloji Kongresi. 27-30 Eylül 1988. İSTANBUL. Kongre Özet Kitabı. [Araştırma]

Çalışmaya Dermatoloji Polikliniği'ne baş vuran sigara içen ve içmeyen 100'er hasta alındı. Hastaların sistematik ve ağız boşluğu hastalığı yoktu. Bir ilaç almıyorlardı. Sigara içenlerde %88 normal flora ve %12 patogen bakteriler ürerken sigara içmeyen hastalarımızda %42 normal flora bakterileri ve %58 patogen mikroorganizmalar üredi. B-Hemolitik Staf aureuslar sigara içenlerde %4 iken içmeyenlerde %38, enterokoklar ise içenlerde %4 ve içmeyenlerde %22 idi. Kandidalar sigara içenlerde %4 iken içmeyenlerde %14 oranında bulundu. Tüm patogen bakteriler sigara içenlerde azalmıştır. Dış kaynaklı çalışmalarla kıyaslandığında bu çalışmada sigara içenlerde kandidalarda artma, B-hemolitik streptokoklar ile B-hemolitik stafilokok aureus ve enterokoklarda azalma görülmüştür. Tütündeki kimyasallar antibakteriyel sistemleri etkilemekte ve bunlardan bazıları bakteri hücre zarını bozarak, bazıları hücre mutasyonlarına neden olarak, diğerleri de oksidatif fosforilasyonunu bloke ederek etkisini göstermektedir. Sonuçta, tütün ağız florasını büyük ölçüde değiştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

POLAT SA, SEZER RE.

“Bırak-Kazan” 1996 Uluslararası Çekilişli Sigarayı Bırakma Kampanyası'nın Elazığ İli Pilot Çalışmasının Değerlendirilmesi

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Bu çalışma Bırak-Kazan kampanyasını değerlendirmek amacı ile yapılmış bir izleme araştırmasıdır. 1299 katılımcıdan “Rastgele Sayılar Tablosu” kullanılarak saptanan 1000 örnek alınmıştır. Bu sayı daha sonra 978'e düşmüş ve yanıt alınabilenler 759 olmuştur. Anket formu Uluslararası Kampanya Koordinasyon Merkezi'nin önerdiği soruları içermektedir. Katılım oranı nüfusa göre il merkezinde %2.84, ilçe merkezleri ve köylerde %0.34 ve genel toplam olarak %1.37 olmuştur. Katılımcıların %83'ü erkek olup %70 kadarı 24-44 yaş gurubunda ve %84'ü evlidir. Lise mezunu katılımcıların %63.6'sı kampanya süresinde sigara içmemişlerdir. Başarısız olanlarda en önemli iki sebep stres ve yoksunluk belirtileri ol-

muştur. Katılımcıların %33.9 kadarı kampanyanın başından araştırmanın yapıldığı Mayıs 1997 gününe kadar geçen 1 yıllık süreçte sigarayı hiç içmemişler iken %23.7 kadarı ara sıra içip halen içmemiş ve %35'i ise içmeye devam etmişlerdir. Bu çalışmada gözlenen %33.9'luk başarılı katılımcı oranı, Bırak-Kazan kampanyalarının etkili bir sigara mücadele stratejisi olduğunu gös termiş bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma;Politika.*

POLAT A, SEZER RE, SEZER H.

Elazığ'da'ki Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sigara İçme Durumları ve Nedenleri

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı: 35. [Araştırma]

Elazığ il merkezindeki 23 okulun 140 sekizinci sınıfında okuyan toplam 5044 öğrenciden 32 şubesindeki 1140 öğrenci olasılıklı örnekleme yöntemi ile seçildi. 1048 öğrenciye (625 erkek ve 423 kız) anket öğretmensiz sınıflarda ve adları yazılmaksızın uygulandı.. Veriler istatistik SPSS programında değerlendirildi, lojistik regresyon tekniği seçildi. Hergün sigara içenler erkeklerde, %95 güven aralığı içinde %9.9 iken, kızlarda %2.37 bulundu. Haftada en az 1 sigara içenler erkeklerde %20.32 iken kızlarda %7.82 saptandı. Ara sıra tek-tük sigara içenler erkeklerde %95 güven aralığında %30.4 ve kızlarda %12.56 idi. Öğrencilerde yabancı sigarayı tercih oranı %31 düzeyinde görüldü. Öğrencilerin %64.3'ü okul koridorlarında ve %76.1'i ise bahçede sigara içen bir öğretmenle karşılaştıklarını bildirdiler. %87.1 öğrenci sigara alırken bir zorlukla karşılaşmamışlardı. Sigara içme nedenlerinin başında dertler, sorunlar, sıkıntılar, arkadaş etkisi ve özeni gelmektedir. 1993 yılı araştırma sonuçları ile kıyaslandığında sigara içme oranları erkeklerde hiç değişmemiş iken, kızlarda arttığı gözlemlendi. Yabancı sigara içme eğilimleri artmıştır. Sigara satış ve reklamlarında 4207 sayılı yasanın uygulaması yetersizdir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

POLATLI M, ERDİNÇ M, ERDİNÇ E.

Sigaranın Erken Dönemde Spirometri ve Diffüzyon Kapasitesi Üzerine Olan Etkisi

TÜSAD XXIV.Ulusal Kongresi. 8-11 Haziran 1997, İstanbul. Özet Kitabı: 38. [Araştırma]

Sigara içimi, akciğerlerde oluşturduğu harabiyet sonucu obstrüktif SFT değişiklikleri yanısıra, ventilasyon/perfüzyon oranını ve sonuçta diffüzyon kapasitesini de değiştirmektedir. Çalışmamızda 93 sigara içen (35.12 ± 7.02 ve 14.36 ± 9.99 paket/yıl) ve kontrol gurubu 39 sigara içmeyen (33.31 ± 7.64 yaşta) olgunun spirometrik ve diffüzyon kapasitesi ölçümleri yapıldı. Sigara içenlerde tüm SFT değerlerinden yalnızca PEF75 testi, kontrol gurubuna göre anlamlı derecede ($p < 0.05$) düşük bulundu. DLCO, DLCO/VA değerleri $p < 0.0001$ düzeyinde anlamlı düşüktü. Ortalama 20 paket/yıl sigara içenlerde diffüzyon kapasitesi değerleri erken parankimal akciğer hasarını göstermesi açısından önemli bir muayene metodudur.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

POLATLI M, KARADAĞ F, PİRİM C ve ark.

Aydın Bölgesinde Sigara İçmeAlışkanlığı

TÜSAD XXV.Ulusal Kongresi. Haziran 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Gelişmekte olan ülkeler erkeklerde sigara içme oranı %50, bayanlarda %8.0 dolaylarında tahmin edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde sigara nedeniyle ölümcül ve kronik hastalıkların geliştiği bilinmesine rağmen sigara prevalansı artmakta ve sigaraya başlama yaşı küçülmektedir. Aydın yöresinde 193'ü bayan (%36) ve 341'i erkek (%63.9) olmak üzere toplam 534 kişiye anket uygulandı. Ortalama yaşları 34.01 ± 11.51 yılı. Sigara içenlerin oranı %48.3 ve sigaraya başlama yaşı ortalama 18.10 ± 4.13 yıl bulundu. Ankete katılanların çok büyük çoğunluğu (%97'si) sigaranın zararlarını kabul ettikleri halde, ancak %41.2'si sigarayı bırakmak istiyordu. Sigara alışkanlığı olanlar sağlık zararlarını bilmelerine rağmen çoğunlukla sigara içmeye devam etmekteydiler. Sigara bıraktırma programlarında bu özelliğin göz önüne alınması gerektiği sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

RUACAN Ş.

Tütün ve Kanser

Sağlık, Tarım ve Ekonomik Konular Yönünden Sigara: Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu. 1984, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri;Diğer Kanseller.

SABUNCU H, KIZILKAYA N, ZEYTİNOĞLU S.

Sigara, Karboksihemoglobin ve Meslek

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 40. [Araştırma]

Sigaranın en zararlı etkilerinden biri, yanma ürünü olan karbonmonoksit'dir. Karbonmonoksit, oksijene göre hemoglobine etkinliği çok fazla olan bir maddedir. Yani çok hızlı bir şekilde hemoglobine bağlanarak karboksihemoglobin oluşturur ve kanın oksijen taşıma kapasitesini azaltır. Bu nedenle bu gaza "kan zehiri" ismi verilmiştir. İnsan bu gaza ancak sigarayla bu kadar yakın olabilir. Kaynaklara göre günde bir paket sigara içen bir insanda %10 civarında bir karboksihemoglobin söz konusudur. Bu oran pasif içicilerde daha da yükselebilir. Karbonmonoksite sadece sigara içme nedeniyle maruz kalmayız. Mesleki olarak sürekli bu gaza maruz kalan risk grupları vardır. Bu meslek gruplarından en önemlileri trafik polisleri, otobüs şoförleri, otoban ve köprü gişe memurları, garaj işçileri, eksoz tamircileridir. O halde bu risk gruplarını oluşturanlar birde sigara içerlerse, kan karboksihemoglobin düzeyleri oldukça yükselecektir. İşte bu çalışmamızda 42 sigara içen ve 18 sigara içmeyen 60 otobüs şoförü ve garaj işçisinden oluşan deney grubu ile 20 sigara içen ve 30 sigara içmeyen 50 kişiden oluşan risksiz kontrol grubu araştırma kapsamına alınmış, kan karboksihemoglobin değerleri saptanmıştır. Sigara içmeyen kontrol grubu kan karboksi-hemoglobin düzeyi $1,73 \pm 1,27$ iken, sigara içen kontrol grubunda bu değer $5,39 \pm 1,56$ düzeyine yükselmiştir. Deney grubundaki sigara içmeyenler ile kontrol grubu sigara içmeyenleri arasında %5.01 düzeyinde bir kan karboksihemoglobin farkı vardır ve bu fark tamamen mesleki olarak karbonmonoksite maruz kalma ile oluşmuştur. Sigara içenler için bu fark %5.81'dir. O halde mesleki risk yanında birde sigara içilmesi insan sağlığı açısından son derece sakıncalı ve hatalı bir davranıştır.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri;Karbon Monoksit.

SAĞLAM L, KAYNAR H, MİRİCİ A ve ark.

Erzurum İlinde Sigara İçme Alışkanlığının Araştırılması

Toraks Derneği Ulusal Kongresi. Mayıs 1998, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Erzurumda randomize seçilmiş ve yaşları 18-90 arasında değişen 470'i bayan ve 416'sı erkek olmak üzere toplam 886 kişide sigara alışkanlığı araştırılmıştır. Sigara içenlerin bayanlarda %53, erkeklerde %65.4 ve genelde %58.8 düzeylerinde olduğu saptandı. Sigara tiryakilerinin %73.3'ü sigarayı bırakmak istediklerini bildirmişlerdir. Bu guruptan %25.5 kadarı başarılı olmuş, fakat bunların da %11.3 kadarı sigara içmeye tekrar başlamışlardır. Sigaraya başlama olgusunda nedenlerin özenti %53.5, merak etme %22.8, arkadaş ikramı ve hatırı %15.5, stres %4.8 olduğu gözlemlendi. Sonuç olarak erkeklerin bayanlardan daha yüksek oranlarda sigara içtikleri bildirilerek sigaraya başlama yaşının en yüksek 15-20 arası olduğuna dikkat çekildi.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

SAHİP Y, ÖZBİLEN T, ERKAN F, DIŞÇI R.

İstanbul Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçimi ile İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışlar

İÜ İst. Tıp Fakültesi Kurultayı. 1995, İstanbul. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

SALTIK A, YILMAZ T, YORULMAZ F ve ark.

Edirne Merkez Orta Dereceli Okul Öğretmenlerinde Sigara İçimi Epidemiyolojisi ve Spielberger Testi İle Ölçülen Anksiyete Puanları İle İlişkisi

II. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 22-25 Mayıs 1990, İstanbul. Bildiri Özet Kitabı. [Araştırma]

Gençlerin ve öğrencilerin örnek aldıkları öğretmenlerin sigara konusundaki tutum ve davranışları özel bir önem taşımaktadır. Bu çalışma, öğret-

menlerin sigara içme profilini ve anksiyete ile sigara arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak gibi iki amaca yönelik yapılmıştır. Edirne merkezindeki orta derece okullarda görevli 329 öğretmene sigara ve anksiyete anket formu doldurtulmuştur. Global olarak öğretmenlerin %49 kadarı sigara içiyordu. Bu oran kadın öğretmenlerde %58.3 ve erkeklerde %76. bulunmuştu ($t=2.416$ ve $p<0.2$). Başlama yaşları 15-25 yaş arası yoğunlaşıyordu. Spielberger sürekli kaygı düzeyleri sigara içen öğretmenlerde 43.62 ± 5.32 ve içmeyenlerde ise 47.63 ± 11.76 olup $t=3.767$ ve $p<0.01$ bulunmuştur. Öğretmenler, sigara karşıtı kampanyalar yerine sürekli ve sistematik politikalar önermektedirler.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

SALTIK A, YILMAZ T, YORULMAZ F, SPOR Y.

Edirne Merkezinde 5100 Orta-Lise Öğrencisinde Sigara İçme Davranışı ve Spielberger Testi ile Ölçülen Kaygı Düzeyinin İncelenmesi

II.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 22-25 Mayıs 1990, İstanbul. Bildiri Özet Kitabı. [Araştırma]

Gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerde sigara epidemisi artarken, gelişmişlerde tersine azalış göstermektedir. Sigara epidemisinin Edirne'de %50 örnekleme 5100 ortaokul-lise öğrencileri arasında ne denli yaygın olduğu ve kaygı düzeyleri oranlarını saptamak amaçlanmıştır. Öğrencilerin %27'si sigara içmektedir. En önemli öykünme nedeni öğretmenlerdir. Sigaraya başlama yaşı ilkokul ve öncesine kaymıştır. Yaygın sigara içme ortamı arkadaş çevresidir. İçenlerin en az %30 kadarı 1 kez olsun bırakmayı denemiştir. %52'si öksürükten, %23'ü balgamdan ve %0.4'ü nefes darlığından yakınmaktadır. ABD ve Avrupa ülkelerinde sigara prevelansı erişkinlerde %30'ların altına inmişken bizde %50'nin üstünde ve 20 yaş altı gençlerde ise %27 civarındadır. Çözüm için tüm kurumlarda öğrencilere, çalışanlara ve halka dönük eğitim yapılması, reklam yasakları ve mevzuat değişiklikleri önerilmektedir..

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

SARAÇ S, YALÇIN M, KURUTEPE M ve DEMİRÖZ S.

İstanbul'da Bir Fabrikada Sigara İçme Alışkanlığı

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

SARI İ, ERDEM E, KURUTEPE M, EREM R.

Spontan Pnömotoraks İle Sigara Alışkanlığı Arasındaki İlişki

XIX.Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Kongresi. 12-14 Eylül 1991. SİVAS [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri.*

SARP N, ÖNDER ÖR.

Ankara Üniv. Sağlık Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sigara İçme Sıklığı, Sigara-Sağlık İlişkisi Konusunda Bilgi ve Tutumları

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Önlenebilir en önemli ölüm sebeplerinden biri sigara alışkanlığıdır. Yılda tüm dünyada en az 3 milyon insan sigara nedeniyle yaşamını yitirmektedir. Gelişmiş ülkelerde erkeklerde görülen kanserlerin %40-45 kadarı ve tüm nüfustaki kanserlerin %30 kadarı sigaraya bağlanmaktadır. Bu çalışmada, kesitsel türde bir araştırma yapılmış ve veriler anket formu ile toplanmıştır. Çalışma kapsamındaki öğrencilerin %39.1'i ya hergün düzenli veya ara sıra sigara içmektedir. Sigara tiryakisi öğrencilerin yaklaşık yarısı (%44.6) günde 1 paket sigara içmektedir. Öğrencilerin %39.7 kadarı 16-20 yaş arası sigaraya başladıklarını ve %60.2'si bu alışkanlıklarından arkadaş etkisini sorumlu gördüklerini bildirmiştir. Öğrencilerin sigara ve sağlık konusundaki bilgileri yetersiz bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

SEKİN S.

Tütün Kalitesi ve Tayinindeki Güçlükler

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı, Tütün Endüstrisi.*

SEKİN S

Türkiye’de Amerikan Tütünlerinin Yetiştirilmesi ve Sigara Yapımı Üzerine Görüşler

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı; Tütün Endüstrisi, Tütün ve Uluslararası Konular.*

SEKİN S, ORAL A, BÜRÜN B.

Tütün Fidelerinin Yetiştirilmesi Üzerinde Yeni Tekniklerin Araştırılması

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı.*

SEVİM T, TÜRKER H, AKKAYA E ve ark.

Sigaranın Allerjik Faktörler Üzerine Etkisi

TÜSAD Ulusal Kongresi. Haziran 1995, İstanbul, Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Sigara ve allerjik faktörler arasındaki ilişki hala tartışmalıdır. Biz çalışmamızda hava yolu obstrüksiyonu bulguları ile müracaat eden 200 olguda sigara ile aero-allegenlere karşı cilt testi pozitifliği, total İgE ve eosinofili parametreleri arasındaki ilişkiyi araştırdık. KOAH gurubu hastalarından sigara içmeyenlerde total İgE ve eosinofili değerleri, sigara içmiş bırakmış ve halen içenlere oranla anlamlı düzeylerde düşük bulundu. KOAH'lılarda erkek hastalar %79 iken astımlılarda %52 kadardı. Astımlılarda sigara içenler %22 iken, KOAH gurubunda %41 ve sigarayı bırakanlar %35 idi. Sonuçta KOAH olgularından sigarayı halen içenlerle 1 ay ve daha öncesi bırakmış olanlarda İgE ve eosinoili değerlerinin arttığı ve cilt testi menfi olan KOAH'lılarda içilen sigara adedi ile eozinofili arasında korelasyon olduğu saptandı.

Anahtar Kelimeler: *Astım, Allerji.*

SEYFİKLİ Z, GÖNLÜGÜR U, SÜMER H, YAKIT C.

Sivas'ta Ev Kadınlarında Sigara Alışkanlığı

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Son yıllarda ülkemizde çalışan kadınlarda sigara kullanımı artmaktadır. Çalışmamızda ev hanımlarının sigara alışkanlığı prevelansı ve eğitim düzeyleri ile ilişkisi saptamayı amaçladık. Sivas merkezde yaşayan, rastgele yöntemle seçilen 1500 hanım çalışma kapsamına alındı. Eğitilmiş anketörlerle yüz yüze Ocak-Mart 1997 arasında anket uygulandı. Ev hanımlarının %92.5 kadarına ulaşıldı. Tüm hanımların %19'u sigara içiyordu. Okuma yazması olmayan hanımların %7.33'ü, ilkokul mezunlarının %36.44 kadarı, üniversite mazunlarının ise %35.36'sı sigara içiyordu. Sigara içenlerin %1'den azı 20 paket/yıl süreyle sigara öyküsü veriyordu. Sonuçta eğitilmiş hanımların sigara içme prevelansının yüksek olduğunu gözlemledik.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

SEYFİKLİ Z, TOPÇU S, ÖZTÜRKÇAN S, DEMİRTAŞ N.

Sivas İlindeki Yükseköğrenim Görmüş Kişilerin Sigara konusundaki Düşünceleri

TÜSAD XXI.Ulusal Kongresi. 24-28 Ekim 1993, Kuşadası. Özet Kitabı. [Araştırma]

Doktorlar, öğretmenler ve diğer üniversite mezunu kişilerin sigara konusundaki düşüncelerini karşılaştırmak amacıyla yönelik bu anket çalışması % 18'i doktor, %25'i öğretmen ve % 48'i diğer üniversite mezunları olmak üzere 1118 kişiye uygulanmıştır. Sigara içenler ankete katılanların %62'sini oluşturmakta olup, öğretmenlerin daha fazla sigara içtiği gözlenmesine rağmen, gruplar arası fark önemsiz bulunmuştur ($p>0.05$). Ankete katılanların büyük bir çoğunluğu (%98) sigaranın zararlı olduğu fikrine katılmışlardır. Ankete katılan kişilerin %88'i sigara konusundaki bilgilerini eksik yada yetersiz bularak, kişilerin sigara konusunda eğitilmeleri gerektiğini savunmuşlardır. Yurt dışında sigara karşıtı kampanyalardan doktorların %22'si, öğretmenlerin %32'si, diğer üniversite mezunlarının ise % 42'sinin bilgisi olmadığı gözlenmiştir. Doktorların %98'i, diğer meslek gruplarının ise %90'ı pasif içicilerin sigaranın zararlı etkilerinden hastalanacağı fikrine katılmışlardır. Ülkemizde uygulanacak sigara karşıtı kampanyalara sigara içmeyenlerin %85'i katılırken, sigara içicilerde bu oran daha düşük bulunmuştur. Sigaranın neden olduğu hastalıklardan mesane kanseri, ağız kanseri ve yeni doğan ölümü dışında kalan hastalıklar konusunda doktorlardan başka diğer üniversite mezunlarının da yeterince bilgili olduğu görülmüştür. Sonuç olarak yükseköğrenim görmüş kişilerin büyük çoğunluğunun sigaranın zararı olduğu konusundaki bilgilerinin yeterli olmasına rağmen sigara içmeye devam ettikleri gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

SEZER RE, AÇIK Y, POLAT A ve ark.

Bırak-Kazan 1998 Çekilişli Sigarayı Bırakma Kampanyasının Değerlendirilmesi

Toraks Derneği Ulusal Akciğer Sağlığı Kongresi. 9-13 Nisan 2000, Antalya. Özet Kitabı:3. [Araştırma]

2-30 Mayıs 1998 tarihindeki Bırak-Kazan 98 Kampanyası'na Elazığ il merkezinden 1529 kişi (sigara içenlerin %3.94'ü) ile il dışından yani tüm Türkiye'den 5752 kişi (sigara içenlerin %0.044'ü) katıldı. Elazığ'da il özel ödülü ile öğrenciler için katılım destekleme ödülü kondu. Kampanyanın 1.yılı sonunda 1000 katılımcıya birer anket formu postayla gönderildi. Bunlardan sadece 463 kişi (%46.3'ü) yanıt verdi. Yanıtlayanların yaş ortalaması 38.09+9.65 (18-72 yaş aralığında) olup, %21.0'ı orta yada ilkököl, %40.8'i lise ve %36.3'ü üniversite mezunu idi. Evli olanlar %83.2 düzeyindeydi. Çalışmaya katılanların %79.7'si 2-30 Mayıs 98 süresince sigara içmediklerini ve %52.5 kadarı 1 yıl boyunca sigara içmediklerini bildirdi. Bir yılda sigara içmemeyi başaranların oranı %24.3 düzeyinde

hesaplandı. Sonuçlarımız Birak-Kazan Kampanyalarının etkili bir sigara mücadele stratejisi olduğunu gösterdi.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

SEZER RE, ÖZTÜRK ŞZ, BİLGİN N, AÇIK Y.

Elazığ'da Lise ve Dengi Okul Üçüncü Sınıf Öğrencilerinde Sigara İçme Durumu

II.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 22-25 Mayıs 1990, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Araştırmamızda Elazığ'daki lise ve dengi okul üçüncü sınıf öğrencilerinde dört konunun araştırılması amaçlanmıştır: a) Sigara içme durumlarını betimlemek. b) Sigaraya başlama ve sigara kullanma nedenlerini belirlemek. c) Sigara ve sigara mücadelesine yönelik tutumlarını saptamak. d) Bu öğrencilere sorarak anne, baba, abla ve ağabeylerinin sigara içme profillerini tahmin etmek. Elazığ ili ve ilçelerindeki 47 normal lise şubesinden 12'si ve 39 meslek lisesi şubesinden 10'u tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilerek çalışma grubunu oluşturdu. Anket formları araştırma görevlilerinin yanında öğrenciler tarafından isim yazılmaksızın dolduruldu. Bu sırada sınıfta öğretmen bulundurulmamıştır. 5 anket formu tutarsızlığı nedeniyle iptal edilmiştir. Haftada en az 1 tane olmak üzere sigara içenlerin oranı erkeklerde %47.6 (n=483) ve kızlarda %15 (n=220) düzeyinde bulunmuştur. Hergün sigara içenlerin oranları ise erkeklerde %41.2 ve kızlarda %9.5'dir. Kız öğrenciler arasında günde 20 sigara veya daha fazla içen olmamasına karşın, erkek öğrenciler arasında yoğun içicilerin oranı %12.4'dür. Öğrencilerde sigara içme oranları yaşla artmaktadır. Öğrencilerin %6.2'si ders anlatırken sigara içen bir öğretmenle sıklıkla karşılaştıklarını belirtmiştir. Okul koridorlarında sigara içen bir öğretmenle sıklıkla karşılaştığını beyan eden öğrencilerin oranı ise %42.2 düzeyindedir. Sonuç olarak Elazığ'daki erkek öğrenciler kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha çok sigara içmektedir. Elazığ'daki kız öğrencilerde hergün sigara içenlerin düzeyleri 1983 yılı Ankara araştırmasından ve ABD'deki emsal kız öğrencilerden daha düşüktür. Gerek okul içi ve gerekse okul dışı yaşamda çocuk ve gençlerin sağlık davranışlarını olumlu yönde etkileyerek değiştirecek etkin programlara gereksinim vardır. Konuyla ilgili eğitim ve araştırmalara öncelik verilmeli ve bu husus sigara mücadelesine yönelik bir yasa ile bir an önce desteklenmelidir. Ayrıca sigara reklamlarının gençleri ne ölçüde menfi yönde etkilediği araştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

SEZER RE.

Sigara ve Doktorlar

XIX. Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Kongresi. 12-14 Eylül 1991, Sivas. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

SEZER RE, AÇIK Y, BOSTANCI M ve ark.

Elazığ'daki Şehirlerarası Otobüs Firmalarıyla Yolculuk Yapan Kişilerin Sigara İçme Durumları ve Şehirlerarası Otobüslerde Sigara İçiminin Yasaklanması Konusundaki Görüşleri

III. Halk Sağlığı Günleri: Erişkin Sağlığı. 03-07 Eylül 1995, Samsun. Bildiri Özetleri: 37. [Araştırma]

Elazığ'da 1995 yılında şehirlerarası otobüs yolcuları üzerinde yapılan araştırmada 253 erkek yolcudan %58.9'unun ve 69 bayandan %28.9 kadınının sigara içtiği görüldü. Her iki cinsten toplam %52.3 yolcunun sigara içtikleri saptandı. Ayrıca %16.7 yolcunun sigarayı terk ettikleri saptandı. Bu yolculardan %68.4'ünün sigarasız otobüslerde seyahat etmeyi ve tüm yolculardan %74.1 kadınının otobüslerde sigara içilmesinin yasaklanmasını istedikleri görüldü.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları, İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları.*

SEZER RE, AÇIK Y, BİLGİN N, HORASAN E ve ark.

Elazığ İl Merkezinde Görev Yapan Hemşire ve Ebelerin Sigara Konusundaki Tutum ve Davranışları: Sigara İçme Oranları ve Davranışları

3. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 30 Nisan-2 Mayıs 1992, Konya. [Araştırma]

Elazığ'da görevli 682 hemşire ve ebenin 656'sından (%96.2) sigara anketlerine yanıt alınmıştır. Uygulanan anket formu DSÖ formundan, Tür-

kiye özellikleri dikkate alınarak uyarlanmıştır. Düzenli sigara içenlerde kriter olarak DSÖ'nün önerdiği günde en az 1 tane olmak üzere en az 6 ay sigara içme alınmıştır. Düzenli sigara içenlerin oranı %46.8'dur. Hergün sigara içenler %50.8 ve arasıra içenler ise %04.9 olup her iki gurup birlikte %55.7 düzeyine yükselmiştir. Sigarayı terk edenlerin 38 kişi yani %5.8 oranında olduğu görülmüştür. Sigara tiryakisi hemşire ve ebelerin %30 kadarı hasta yanında sigara içmektedirler. Bu davranışlarıyla çok kötü örnek verdiklerinin bilincindedirler. Günde içilen sigara sayısına göre irdelediğimizde günde 20'den fazla içenlerin yani çok içenlerin (Heavy smokers), sigara içen hemşirelere oranı %14.5 ve tüm hemşirelerdeki payı %8.1 kadardır. Günde 5 ve daha az sigara içenlerin oranı ise %45.8 gibi yüksek düzeylerde. Günde 6-10 sigara içenler %30.0 ve 11-19 sigara içenler ise %9.3 oranlarında bulunmuştur. Medeni durum ile sigara içme ve yaş ile sigara alışkanlığı arasında anlamsız ilişki gözlenmiştir ($p>0.05$). Hergün ve arasıra sigara içenleri eğitim düzeylerine göre incelediğimizde $p>0.05$ düzeyinde anlamsız ilişki saptanmıştır. Hemşire ve ebelerin görev süreleri-sigara davranışları arasındaki ilişki incelendiğinde $p<0.05$ düzeyinde ve görev yerleri ile sigara içme olgusu arasında görev sürelerine göre sırasıyla $p<0.05$, $p<0.001$, $p<0.01$ düzeylerinde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

SEZER RE, BOSTANCI M, BİLGİN N ve ark.

Türkiye'de Sigara Salgınına Karşı Mücadelenin Mevzuat Yönü

Milli Tütün Komitesi Bilimsel Araştırma Alt Komitesi 10.Toplantısı. 30 Eylül-2 Ekim 1991. [Derleme]

Ülkemizde istatistiklerin yetersizliği nedeniyle sigaraya atfedilecek yıllık ölüm sayılarını doğrudan hesaplamalarla tahmin edebilmek olanaksız gibidir. Ancak dolaylı ve kabaca bazı tahminler yapılabilir. İngitere'nin nüfusu yaklaşık ülkemizinki kadar, ABD nüfusu ise yaklaşık 4 katı kadardır. Eğer Türkiye'de sigara tüketimi bu ülkeler düzeyinde olsaydı sigara nedeniyle oluşması beklenen ölüm sayısı takriben 100.000 civarında olacaktı. Oysa Türkiye'de sigara prevelansı daha yükseklerde seyretmektedir. Türkiyede sigara nedeniyle beklenen sağlık ve Ekonomik zarar yukarıda belirtilenin çok üstünde olabilir. 1984 sonrası dönemde Türkiye sigara ticaretinin mevzuat desteğiyle teşvik edildiği, fakat sigarayla mücadelenin zayıf kaldığı ve gerekli mevzuatla desteklenmediği bir süre yaşamıştır. Bu dönemde Türkiye'nin kişi başına yıllık tütün tüketimi artış hızı nüfus artış hızından yüksek olarak gerçekleşmiştir. Gençlerde sigara içim oranlarının arttığını gösteren araştırma sonuçları dikkati çekmektedir. Bu

sebeble ülkemizde sigara mücadelesinin bir an evvel mevzuatla desteklenmesi lazımdır. Ayrıca bu konu insan haklarıyla da ilgilidir. Çocuklar ile gençler bağımlılık yapıcı özelliği kanıtlanmış sigaranın pençesine bilinçli karar verebilme aşamasına gelmeden düşmekte ve sigara reklamları bunu kolaylaştırmaktadır. Çocuk hakları pek çok ülkede kanunla güvence altına alınmıştır. Bizde de olmalıdır. Sigara içmeyen ve sağlıklı hava solumak isteyenlerin de sigara içenlerin yaşadıkları ortamlarda çevreye saçtıkları sigara dumanından korunmaları da bir insan hakkıdır. Kapalı bir işyerinde yıllarca sigara içenle birlikte çalışan sağlıklı sigara içmeyen bir erişkin sadece bu nedenle yıllar sonra akciğer kanserine ve/veya sigaranın yol açtığı diğer bir hastalığa yakalanmaktadır. Şehirlerarası otobüslerde sigara içilmesi de aynı şekilde bebeklerin, yaşlıların, hastaların ve sigara içmeyenlerin sigara dumanından hastalanmalarına neden olmaktadır. Bu olay da başlı başına etkilenenleri insan hakkından yoksun bırakma anlamındadır. Sigara reklamlarının ayrıca tüketiciyi yanıltıcı yanları da vardır. Bu durumda Türkiye’de toplumu sigara zararlarından korumak amacı ile yasa ile desteklenmiş bir mücadeleye acilen gereksinim vardır. 1991’de TBMM’ne verilen yasa yeniden düzenlenebilir. Yeni yasada sigara ile mücadelenin koordinasyonundan ve takibinden, başarısından sorumlu bir birimin oluşturulması gereklidir. Daha çok vergilendirme yoluyla sigara fiyatlarının enflasyon hızının üzerinde pahalılaştırılması ve elde edilecek gelirin bir bölümünün toplum sağlık hizmetleriyle sigara savaşı çalışmalarına ayrılması gibi yenilikler düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: *Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar; Politika.*

SEZER RE, BOSTANCI M, BİLGİN N ve ark.

Türkiye’nin Sigara Tüketim Trendi

Milli Tütün Komitesi Bilimsel Araştırma Alt Komitesi 9.Toplantısı. 22-24 Ekim 1990, İstanbul. [Derleme]

Tüm dünyada 1955-1960 dönemi sigaranın hastalıklara neden olup olmadığını araştırıldığı yıllardır. Bu araştırmalar değişik ülkelerde sigara-hastalık ve sigara-ölüm ilişkisi yönünden çok önemli ve uyarıcı bilgilerin saptanmasını sağlamıştır. Türkiye’de sigaranın erişkin ölümlerine en çok yol açtığı nedenler Kalp Hastalıkları grubudur. Kanser ise ülkemizde erişkin ölümleri sıralamasında ikinci sırada yer almaktadır. Sigara prevelansının yüksek olduğu ülkelerde akciğer kanserinden ölenlerin %90’ı kronik bronşit ve amfizem, ölümlerinin %75’i ve gençlerde koroner kalp hastalığı ölümlerinin %25’i sigaradan kaynaklanmaktadır. Bu çalışma Türkiye’nin tütün tüketim trendini betimlemeyi ve diğer ülkelerin verileriyle mukayese edebilmeyi amaçlamaktadır. ABD’de 20 yaş üstü

erişkinlerde yıllara göre sigara içenlerin oranları incelendiğinde erkeklerde 1965 yılında %52.1, 1976 yılında %41.6, 1980 yılında %37.9 ve 1985'de %32.7 ve bayanlarda sırasıyla %34.2, %32.5, %29.8 ve 1985 yılında %28.3 bulunmuştur. Yıllara göre muntazam azalış trendi göstermektedir. ABD'de eğitim düzeyine göre sigara alışkanlığı incelendiğinde eğitim düzeyi yükseldikçe hem erkek ve hem de bayan erişkinlerde sigara içenlerin oranları muntazam azalış göstermektedir. Benzer bir araştırma İngiltere'de yapılmış, vasıfsız erkek işçilerde sigara prevalansı 1960'larda 0.63 gibi yüksek düzeylerde iken 1972 ve 1984 yılında azalarak (0.51) devam etmiştir. Oysa profesyonellerde 1960'larda aynı seviyelerden 1972'de 0.32 ve 1984 yıllarında 0.20'nin altına hızlı düşüş gösterdiği saptanmıştır. Eğitim faktörü sigara içiminde önleyici rol oynamıştır. İngiltere'de bayanların 1974 yılındaki sigara içme oranları %41 iken 1984'de %32'ye düşmüştür. Sosyo-Ekonomik düzeyi yüksek İngiliz bayanların sigara içme oranları aynı yıllarda %25'den %15'e düşmüştür. Bu ülkelerde zengin ve eğitilmiş kesim sigarayı daha hızlı bir tempoda terk etmektedir. Kadınlarda bu düşüş temposu daha yavaştır. Bu ülkelerde "sigara sosyal prestiji olumsuz etkiler" kanısı sigarayı bırakma nedenleri arasında önemli bir rol üstlenmiştir. Oysa Türkiye'de ve diğer az gelişmiş ülkelerde sigara prevalansı her iki cins erişkin ve gençlerde muntazam yükseliş trendini korumaktadır. Ülkemizde sigara salgını devam etmektedir. Henüz durdurulamamıştır. Sigara karşıtı örgütlenmeler henüz zayıftır. Yabancı tröstlere tanınan haklar, sigara reklamları ve yönetimin duyarsızlığı başlıca sebeplerdendir. Şu anda Türkiye'de erişkinlerde sigara prevalansı gelişmiş ülkelerin sigara mücadelesi öncesi durumuna benzemektedir. Sigara mücadelesi tüm yönleriyle sistematik bir şekilde ele alınarak sigara tüketim eğilimi tersine çevrilmelidir. Yasa ile destekli bir mücadeleye gereksinim vardır. Sigara reklamları yasaklanarak gençleri ve çocukları sigaradan koruyucu önlemler hayata geçirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Ekonomik Konular.*

SEZER RE, BİLGİN N, BOSTANCI M ve ark.

Sigara Reklamlarının ve Sigaraya Karşı Mesajların Gazetelerde Kapladıkları Alanlar Arasındaki İlişki

Sigara İle Savaş I. Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı:42. [Araştırma]

Reklam ve tanıtıma önem veren sigara firmalarının kitle iletişim araçlarını kendilerine bağımlı kılarak sigara-sağlık ilişkisi bilgisinin ve sigara karşıtı mesajların bu araçlarla topluma olabildiğince az ulaşmasını sağlamaya çalıştıkları, bazı ülkelerin tecrübelerinden bilinmektedir. Sekiz yıldır Türki-

ye'de gözlenen sigara reklamlarının en çok görüldükleri yerlerden biri de günlük gazetelerdir. Bu çalışma Türkiye'de tirajı en yüksek olan gazetelerde, sigara reklamlarının ve sigaraya karşı mesajların kapladıkları alanlar arasındaki ilişkiyi saptamak üzere yapılmıştır. İnceleme kapsamına en çok satan üç gazete alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Reklamlar; Sigara, Medya ve Film Endüstrisi.

SEZER RE, AÇIK Y, BOSTANCI M ve ark.

Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ve Beden Eğitimi Bölümü I.Sınıf Öğrencilerinde Sigara İçme Davranışları ve Bir Müdahale

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 41. [Derleme]

Türkiye'de ve dünyada sık görülen ve ölüme en çok yol açan hastalıklar listelerinde baş sıraları sigara ile ilgili hastalıklar almaktadır. Yapılan araştırmalar, üniversite I.sınıf öğrencilerinin üniversiteye başladıkları dönemde sigara içme oranlarının düşük olduğunu, üniversitede geçen süre (yani okunulan sınıf sayısı) arttıkça sigara içme oranlarının da arttığını göstermiştir. Fırat Üniversitesi Tıp Fak., Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ile Beden Eğitim ve Spor Bölümü I.sınıf öğrencilerinin sigara konusundaki tutum ve davranışlarını saptamak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Bu çalışmayı takiben bu öğrencilere üç saatlik bir sigara ve sağlık dersi sunulmuş ve öğrenciler sigara ile aktif mücadeleye davet edilmişlerdir. Bir sonraki yılın ikinci yarısında hem bu öğrenciler hem de bunlara kontrol grubu işlevi görecektir diğer bölümlerin öğrencileri, üniversitede sigaraya başlama oranları yönünden yeniden inceleneceklerdir. Bu şekilde üç saatlik eğitimin bir değerlendirilmesi de yapılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.

SEZGİN A, ATALAY M.

Cumhuriyet Üniversitesi Kampüs Lojmanlarında Oturan Kadınların Sigaraya İlişkin Bilgi, Tutum ve Sigara İle Savaşta Önerileri

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 43. [Araştırma]

Son 30 yıldır gelişmiş ülkelerde yapılan bilimsel araştırmalarla sigaranın insan sağlığı üzerindeki zararlı etkileri ortaya konmaktadır. Bunun sonucu bu ülkelerde sigarayla savaş uğraşları olumlu sonuçlar göstermektedir. Buna karşın sigara üreticileri gelişmekte olan ülkelerde yeni pazarlar yaratmak için milyonlarca dolar harcamaktadırlar. Kadın nüfusun sigara içme alışkanlığını artırmak için de özel plan ve çalışmalarını sürdürmektedirler. Bizlerde kendi yöremizde sağlıkları tehdit altında olan nikotin bağımlısı kadınları saptamak ve bu konudaki önlem ve önerilerinin ne olduğunu araştırmak amacıyla çalışmamızı planladık. Araştırma Cumhuriyet Üniversitesi Kampus Lojmanları'nda oturan tüm bayan nüfusun sigaraya ilişkin bilgi tutum ve sigara ile savaştaki önerilerini saptamak amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan anket formuyla toplanılacak sonuçlara uygun istatistiksel testler uygulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Kadın ve Sigara.*

SPOR Y, ÇELİK Y, ERTEM G ve ark.

11-18 Yaş Grubunda Sigara ve Alkol Kullanım Düzeyleri, Epidemiyolojik Bir Araştırma

3.Halk Sağlığı Kongresi 30 Nisan-2 Mayıs 1992, Ankara. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş ülkelere oranla sigara içme oranları oldukça yüksektir. Yaşanan olay kesinlikle bir epidemiyoloji olup, sorunun kaynaklarına inmek gerekir. Gözlemlerimize göre özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinde sigara içme oranı oldukça yüksektir ve alkol kullanımı da bunu izlemektedir. Sigaraya başlamada en önemli risk grubu 11-18 yaş arası çocuklardır. Bu iki nedenle bu bölgede sorunun epidemiyolojisine ışık tutmak için bu çalışma yapılmıştır. Bu amaçla Diyarbakır'daki tüm ortaokul ve lise öğrencilerinin sistematik örnekleme yöntemi ile %10'u (3570 öğrenci), yine Diyarbakır Sanayi Bölgesi'nden aynı yaş grubunda olup da çalışan işçiler olmak üzere toplam 4150 genç çalışma grubunu oluşturdu. Kişilere bir anket formu uygulanmıştır. Sonuçlar istatistiksel olarak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.*

SUNGUR C.

Tütün ve İnsan Sağlığı

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ŞAHİN TK, ÇİVİ S, YAYCI M.

Sigaraya Pasif Maruziyet İle Akciğer Kanseri ve KOAH Arasındaki İlişki

3.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 30 Nisan-2 Mayıs 1992, Konya. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Sigara içiminin zararlı etkileri sadece içen kişinin sağlığına verdiği zararla sınırlı değildir. Aynı zamanda, sigara dumanına pasif olarak sunuk kalan çevredeki insanların sağlığı da tehre altındadır. Bu nedenle, sorunun boyutlarını incelemek amacı ile bu araştırma planlanmıştır. Olgu-kontrol tipindeki bu araştırma, Konya'daki Tıp Fakültesi, Devlet ve SSK Hastaneleri'nde, Şubat-Nisan 1991 döneminde yapılmıştır. Araştırmaya olgu grubu olarak akciğer kanseri veya KOAH tanısı ile yatarak tedavi gören 122 hasta ile kontrol grubu olarak da akciğer hastalıkları dışında farklı tanı ile tedavi gören 122 denek alınmıştır. Pasif sigara içiciliği incelenmiş ve olgu grubunda %44,3, kontrol grubunda ise %25,3 bulunmuştur. Aradaki fark istatistiksel olarak $p < 0.01$ düzeyinde önemli bulunmuştur. Pasif içicilerde akciğer kanseri veya KOAH oluşma riski 2.4 (95 güven aralığı içinde sınırları 1.3-4.5) saptanmıştır. Sağlıklı bir çevreye ve temiz bir havaya sahip olmanın her bireyin en temel hakkı olduğu göz önüne alındığında, sigarayla mücadele daha etkin ve daha gerçekçi bir yöntemle sürdürülmelidir.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı; KOAH.*

ŞAHİN F, ÖZDAMAR K, SETENAY DİNÇER KÖ.

Türkiye’de Sigara İçme

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Bildiri Özetleri: 37. [Derleme]

Bu çalışma 1981 ile Temmuz 1996 arası 16 yıllık süreç içinde bitirilmiş 82 araştırma sonucuna dayanarak sigara içme alışkanlığı ile ilgili tahminler yapmak ve meta analiz yöntemlerinin parametre tahminlerini birbiriyle karşılaştırmak amacı ile yapılmıştır. Bu 82 araştırmadan 52’sinin sonuçları meta analizi ile birleştirilerek bu çatı altında parametre tahminleri yapılmıştır. Bare Bones Meta Analiz yöntemine göre 1981-1996 arası Türkiye’de 15 yaş üstü bireylerde genel sigara içme alışkanlığı etki büyüklüğü 0.321 hesaplanmıştır. Nüfusun 1/3 kadarı sigara içmektedir (Hedges-Olgin REM yöntemine göre 0.389, Hedges-Olkin AİY yöntemine göre 0.338). Sigara içenlerin içmeyenlere oranı REM (D&L) yöntemi Odds Ratio tahmini 1.93 bulunurken, SEM (MH) tahmini 2.013 ve Peto tahmini ise 2 olarak hesaplanmıştır. Bare Bones Meta Analizine göre 20 yaş altı erkeklerde sigara içme alışkanlığı etki büyüklüğü 0.317 iken bayanlarda 0.216 hesaplanmıştır. 20 yaş üstü erkeklerde 0.720 iken, bayanlarda 0.530 bulunmuştur. Bu hesaplara göre Türkiye’deki 20 yaş üstü erkeklerin %72’si, bayanların ise %53’ünün sigara tiryakisi olduğu tahmin edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ŞAHİN F, CAN H, DODURGALI R ve ark.

Sigara İçicilerde Lenfosit Subpopülasyonları

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Yaş ort. 41.66 olan ve ortalama 18 yıl-1.25 paket/gün sigara içen 15 erkek olguda T lenfosit subgrupları Flow sitometrik yöntemle ölçüldü. CD4 ve CD8 yüzdeleri normale göre anlamlı yüksek bulundu ve sigara içiminin antijenik bir uyarı gibi davranarak T hücrelerinin artışına neden olduğunu düşünüldü.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ŞAHİN Ü, TURGUT E, AKKAYA A ve ark.

Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Göğüs Hastalıkları Kliniği'nde 1995-1997 Yılları Arasında Yatarak Tedavi Gören Olgularda Hastalık Gruplarına Göre Sigara Kullanımının Araştırılması.

Toraks Derneği Ulusal Kongresi. Mayıs 1998, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Süleyman Demirel Üniv. Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Kliniği'nde 1995-1997 yılları arasında yatan toplam 323 olgunun %73.37'si erkek ve %26.63'ü bayandı. Tüm olguların %70.28'inde sigara öyküsü vardı. Bunların %32.15'i halen sigara içmekteydi. %67.85 kadarı sigarayı terk etmişti. Sigara içme olgusu en çok akciğer kanselilerde (%78.67 ve erkeklerde %96.55), ikinci olarak KOAH'lılarda (%73.85 ve erkeklerde %89.21) ve sırasıyla pnömonililerde (%60 ve erkeklerde %92.30) gözlemlendi. Erkek hastalarda sigara içme sıklığı çok daha yüksek orandaydı. Sigaraya başlama yaşları en çok 16-25 arasında yoğunlaşıyordu (%59.82). 20+yıl sigara içenlerin KOAH ve akciğer kanserine ve 20 yıldan az sigara içenlerin ise pnömoni ve diğer solunum sistemi hastalıklarına yakalandıkları anlaşıldı. Sigaraya başlama yaşı olguların yarısından fazlasında (%59.82) 16-25 yaş olduğu saptandı. Sonuçta akciğer kanseri ve KOAH gibi hastalıklarla sigara alışkanlığı arasında sıkı bir ilişki olduğu ve ayrıca sigaranın pnömoni, astım ve tüberkülozda hastalığa yakalanma riskini arttırdığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ŞAHİN G, ORUÇ T, HACİBEKİROĞLU M ve ark.

Anemik Hipoksi ve Sigara Dumanının Nöroepitelyal Cisimcikler Aracılığıyla Pulmoner Arteriyel Basınç ile Serotonin Seviyeleri Üzerindeki Etkileri

TÜSAD XX. Ulusal Kongresi. Eylül 1992, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Sodyum pentobarbütal ile anesteziye edilmiş periferik kemoreseptörleri denerve köpeklerde çalışıldı. Nöroepitelyal cisimciklerin uyarılma kriteri olarak serotonin seviyesi ve onun pulmoner arteriyel basınç (PAB) ile ilişkisi belirlendi. Deney hayvanlarına %0.01'lik CO-hava karışımı solutularak bir çeşit anemik hipoksi oluşturuldu. Ayrıca sigara dumanı-hava karışımı solutuldu. Her bir fazda PAB ve solunum parametreleri kayıt

edildi. Her deney fazının sonunda serotonin seviyeleri, PaO₂, PaCO₂, pH değerleri, hayvanın sol ventrikül kan örneklerinden tayin edildi. Aynı ölçümler serotonin antagonisti (5HT₁ ve 5HT₂ antagonisti) methysergide iv. injeksiyonundan sonra tekrarlandı. Anemik hipoksi oluşturulduğunda gerek PAB ve gerekse serotonin düzeylerinde anlamlı artış saptanmadı. Buna karşın sigara dumanı inhalasyonu sırasında PAB ve serotonin düzeylerinde anlamlı artış oldu. Methysergide iv.den sonra anemik hipoksi oluşturulunca kontrol guruptaki gibi PAB'da bir değişim gözlenmezken sigara dumanı inhalasyonunda PAB'da gözlenen artışın ortadan kalktığı saptandı. Sonuçta bulgularımız bize periferik kemoreseptörler gibi NEB'in de anemik hipoksiyle uyarılmadığını, ayrıca sigara dumanı inhalasyonu ile gözlenen PAB artışından ise serotonin düzeyindeki artışın sorumlu olduğunu gösterdi.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ŞAHİN KT, ÇİVİ S, DİKİCİ S.

Sigara İçimi ile Akciğer Kanseri ve KOAH Arasındaki İlişki

III.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 30 Nisan-2 Mayıs 1992, Konya. Bildir Özetleri. [Araştırma]

Konya'daki 3 farklı hastanede Şubat-Nisan 1991 arası yatarak tedavi gören 122 akciğer kanserli veya KOAH'lı hasta ile akciğer hastalığı dışında bir hastalık nedeniyle tedavi gören 122 kontrol olgusu incelenmiş; yapılan analizde sigara içiminin akciğer kanseri veya KOAH oluşumunu 2.34 kez daha fazla arttırdığı saptanmıştır. Hiç sigara içmemişlere oranla akciğer kanseri veya KOAH oluşumu riski, 30 paket/yıldan az sigara içenlerde 1.3 kez, 30-50 paket/yıl sigara içenlerde 3.8 kez ve 50 paket/yıldan fazla sigara içenlerde 13.8 kez daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara göre sigara kullanımı sağlığımızı tehdit eden bir halk sağlığı sorunu olduğu ve acil önlemler alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri; KOAH.*

ŞENGÜL P, ÇEVİRME A.

Erzurum İli Resmi ve Özel Kurumların Üst Düzey Yöneticilerin Sigara İçme Durumları ve Bunun Sigara Politikası Üzerine Etkilerinin İncelenmesi

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı:44-45. [Araştırma]

Çevrede sigara içimi sağlık için bir tehlikedir. Çalışma yerinde oluşacak sigara dumanında çalışanları korumak yöneticinin sorumluluğudur. Çalışanlar da, kendi meslektaşlarının sağlığını korumalıdır. İşyerinde sigara içenler, içtikleri sigara dumanının zararlı etkisinin yanısıra, oluşmasına katkıda buldukları hava kirliliğinin zararlı etkisine de maruz kalmaktadır. Sigara içmeyenlerde bu zararlardan pay almaktadırlar. Bu araştırma, resmi ve özel kurumlarda üst düzey yöneticilerinin sigara içme durumları ve bunun kurum politikası üzerine etkisini belirlemek amacı ile plânlanmıştır. Araştırma kapsamına Erzurum ilinde bulunan tüm resmi ve özel kurumlardan rastgele örneklem yöntemi ile seçilen 30 kurum alınmıştır. Hazırlanan anket formu bireysel görüşme yöntemi ile araştırmacılar tarafından doldurulmuştur. Elde edilen veriler bilgisayarda değerlendirilmiştir. Yüzdelik değerler ve ki-kare önemlilik istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Araştırma kapsamına alınan yöneticilerin %40'ının sigara içtiği, %37.7'sinin sigara içmediği, %23.3'ünün de sigarayı bıraktığı belirlenmiştir. Bu kurumların %16.7'sinde sigarayı bırakma konusunda örgüt politikasının olduğu, %83.3'ünde de bir politikanın olmadığı belirlenmiştir. Politikası olan kurumların %40.0'ında olumlu sonuç alınmış, %60.0'ında ise olumlu bir sonuç elde edilememiştir. "Pasif içicileri nasıl koruyacaksınız?" sorusuna yöneticilerin % 40.0'ı "bu konuyu düşünmedim", %36.0'sı "içmeyenler önlem alsın" ve %8.0'i de "yasal düzenleme olursa önlem alırım" şeklinde cevap vermiştir. Yöneticiler sigara içme sorununun önemini kavrayamamışlardır. Sigara içmeyen yöneticilerin de misafirlerine ikram için sigara bulduklarını görülmektedir. Sigara içmeyen yöneticilerden duyarlılık ve teşvik beklenirken, "sigara içiminin kısıtlanması ve yasaklanmasının insan haklarına aykırı olduğu" düşüncesine sahip olmaları ve pasif içicilerin korunması konusunda "içmeyenler önlem alsın" yanıtları beklenmedik üzücü bir sonuçtur. Oysa işyerlerinde çalışanların sağlığını korumak yöneticilerin önemli bir sorumluluğudur. Bu konuda yasal düzenlemeler yapılmalı ve yöneticilerin aktif katılımı sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar; Politika.*

ŞENOL V, ÖZDEMİR A, ÖZTÜRK Y.

Erciyes Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara İçme Durumları ve Sigaranın Zararları Konusunda Verilen Eğitimin Etkinliğinin Değerlendirilmesi

V.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 1995. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Bu çalışma ilgili yüksekokul öğrencilerinin sigara kullanımı ve sigaranın zararları konusunda bilgi düzeylerini öğrenmek amacıyla 1994-1995 öğretim yılında yapılmıştır. %62.5 erkek ve %37.5 kız olmak üzere toplam 80 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır ve yaş ortalaması 20.6 yıldır. Öğrencilerin %72.5'i meslek lisesi mezunu, babalarının hepsinin ilkökul ve üstü eğitim aldığı, fakat annelerinin %95 kadarının ilkökulu bitiremediği saptanmıştır. Öğrencilerin yarıya yakını (%43.8) memur ve emekli çocuğu olup, Ekonomik durumları %70 oranında orta düzeydedir. Öğrencilerin %55 kadarı yurttta, %26.2'si ailesiyle birlikte ve %18.7'si evde arkadaşlarıyla veya tek başına kalmaktadır. %60 öğrenci burs veya kredi almamaktadır. Öğrencilerin %55'i 17 yaş öncesi sigaraya başlamıştır. Sigara içen öğrencilerin %7.5'inin annesi, %46.2'sinin babası ve %55'inin en az bir kardeşi de sigara içmektedir. Sigara içen öğrencilerimizin %81 kadarı ortaokul ve lise dönemlerinde sigara içmeye başlamışlardır. Öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası sigaranın sağlık zararları konusunda bilgi düzeyleri araştırıldığında, %98.7'si sigaranın sağlığa zararlı olduğuna evet demelerine rağmen eğitim öncesi analizlerde %70'lik öğrenci grubunun sigaranın organ ve sistemlere spesifik zararlarını bilmedikleri veya yanlış bilgilendikleri anlaşılmıştır. Eğitim öncesi süreçte sigaranın sağlık zararlarını bilen öğrencilerin bilgi puanı ortalaması 10.8 iken eğitimden sonra 15.1'e yükselmiştir ve aradaki fark $p < 0.001$ düzeyinde anlamlıdır. Ebeveynlerin eğitim durumları ile öğrencilerin sigara alışkanlığı arasındaki ilişki incelendiğinde ilkökul ve üstü eğitimli annelerin çocuklarının ilkökul eğitimi almamış annelerin çocuklarından tam iki misli fazla sigara içtikleri gözlemlendi (%66.7'ye karşın %33.3). Memur ve emekli çocukları diğer meslek sahibi ebeveynlerin çocuklarından daha az oranda sigara içmektedir (%43.8'e karşın %47.3). Eğitim sonrası öğrencilerin sigarayı bırakma oranları; diğer meslek mensubu ebeveynlerin çocuklarında daha fazla oranda ve $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Gelir düzeyi iyi olan aile çocuklarında sigarayı bırakma oranı %20, diğer sigaraya erken yaşta başlayan öğrencilerde sigarayı bırakma oranı %9.0 olup diğerlerinden daha yüksektir. Araştırma grubundaki öğrencilerin yarıdan çok fazlası (%63.7) günde 1 paketten az sigara içerken %36.2'si ise 1 paketten fazla içmektedir. Çok sigara içenlerde bırakma oranı %10.3 iken az sigara içenlerde %2.9 bulunmuştur. Parçalanmış aile çocuklarında sigara içme sıklığı %16.2 iken, anne-babasıyla birlikte yaşayanlarda %83.7 düzeyinde bulunması şaşırtıcıdır. Bu durum ailelerin çocuklarını zararlı alışkanlıklardan koruyucu veya önleyici etkisinin zayıf olduğunu göstermektedir. Sigaraya başlama ve bırakma nedenleri irdelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%41.3) sigaraya büyüdüklerini ve delikanlılığını ispatlamak için ve %38.6 düzeyinde üzücü olaylarla ve stresle baş etmek için, üçüncü sırada arkadaş teşviki, dördüncü sırada %28 ile bilinen sebep olmayışı ve daha sonra %22.6 oranında içen arkadaşlarına özentili olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin sigaraya başlama ve sigarayı bırakma durumları arasındaki ilişki önemli bulunmamıştır. Birer

ay arıyla toplam 3 kez yapılan eğitimden sonra %6.2 öğrenci sigarayı bırakmış, %20 oranında öğrenci sigarayı azaltmış ve %36.2 oranında öğrenci bırakmayı düşünmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

ŞEREF B.

Bir İlaç Fabrikasında Sigara İçme Sıklığı

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ŞEREF B, TEYMUR Ö, SERCAN A.

İstanbul'da Eğitim Gören Alman ve Türk Uyruklu Lise Öğrencilerinin Sigara İçme Sıklığı Yönünden Karşılaştırılması

Sigara ve Sağlık I.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

İstanbul Özel Alman Lisesi'nde eğitim gören Türk ve Alman uyruklu, 12-17 yaş arası öğrencilere sigara anketi uygulandı. Türk öğrencilerde sigara içme sıklığı kızlarda %10.4, erkeklerde %02.8, Alman öğrencilerden kızlarda %28.8, erkeklerde %22.9; babalarının eğitim düzeyine göre irdelersek babası ortaokul-lise mezunu olan Türk çocuklarında %2.7, Alman uyrukluların çocuklarında sigara içme sıklığı %37.2, üniversite mezunu annesi olan Türk çocuklarda %4.9 iken Alman çocuklarında %30.2 bulunmuştur. Genelde Türk uyruklu öğrencilerde sigara alışkanlığı %5.2 iken, Alman uyruklularda %26.6'dır. Aralarında $p < 0.0001$ düzeyinde anlamlı fark vardır. Türk kız öğrencilerin erkek Türk öğrencilerden daha fazla oranda sigara içmesi çok düşündürücüdür.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

TABAKOĞLU E, EMRİ S, HATİPOĞLU O ve ark.

Edirne’de İlkokul Çocuklarında Sigara Kullanımı ve Sigara Markası ile Logolarının Tanınması

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Bu çalışmada ilkokul öğrencilerinin sigara içme davranışları ile sigara marka ve logolarının tanınması düzeyleri amaçlandı. 16 adet yiyecek, içecek, sigara ve diş macunu marka ve logoları bir ankette test edildi. Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 5 ilkokulun öğrencilerinden rastgele örnekleme yöntemi ile 2-5.sınıftan 768 öğrenciye anket uygulandı. Öğrencilerin %51.4’ü erkek ve %48.6’ı kızdı. %13.9 öğrenci en az 1 kez sigarayı denemişti (erkeklerde %15.1 ve kızlarda %12.5). Kızlardan %59’u Marlboro sigarası logosunu ve erkeklerde Samsun sigarasını %95.2 oranında tanımıştır. Anne ve/veya babası sigara içen aile çocuklarında sigara içme oranı anlamlı yüksekti. Çocukların %36.5’u son hafta içinde bakkaldan sigara satın almıştı. Sonuçta Edirne’de ilkokul öğrencileri arasında sigara içme oranı yüksek bulundu. Halen süren sigara reklam faaliyetlerinin çocuklarda çok etkili olduğu sonucuna varıldı. Ayrıca anne ve/veya babanın, yakın çevrenin sigara içmesi, çocuklara sigara satın aldırılması ve babanın işsizliği gibi faktörlerin de en az sigara reklamları kadar etkili olduğu saptandı. Yapılacak eğitim çalışmalarında bunların da göz önüne alınması gerekir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Reklamlar.*

TABAKOĞLU E, HATİPOĞLU O, KARLIKAYA C ve ark.

Tütün Yasası Öncesi ve Sonrası Edirne İli İlkokul Çocuklarında Sigara Kullanımı ve Sigara Marka ve Logolarının Tanınması

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Tütün Yasası’nın ilkokul öğrencilerinin sigara kullanımına, sigara marka ve logolarının tanınmasına etkilerini araştırmak için bu çalışma yapılmıştır. Edirne ili merkezindeki 4 ilkokulda Haziran 1996 da tütün yasasından önce 768 çocuğa ve yasadan sonra Şubat 1999’da 1066 çocuğa anket uygulanmıştır. Sigarayı deneyen çocukların oranı %14.2’den %3.7’ye gerilemiştir ($p < 0.001$). Son bir hafta içinde sigara satın alan çocuk oranı

%36.6'dan %29.9'a anlamlı ölçüde gerilemiştir ($p < 0.001$). Öğrencilerin anne ve babalarında sigara içme oranları da anlamlı azalmıştır. Sevindirici sonuçlara karşın çocukların bazı sigara marka ve logolarını tanınması artmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Reklamlar.*

TAKAKVURAL G, AKAN N.

0-4 Aylık Bebeği Olan Ebeveynlerin Sigaranın Zararları Konusundaki Bilgi ve Tutumları

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 46. [Araştırma]

Günümüzde sigara alışkanlığının gittikçe arttığı görülmektedir. Sigaranın erişkinlerde kanser, kalp damar hastalıkları, infertilite ve erken menapozu yol açtığı bilinmektedir. Sigara içen annelerin bebeklerinde ölü doğum, neonatal ölüm ve prematüre doğum riski artmaktadır. Sigaranın erişkinlerde ve bebeklerde bu kadar önemli riskleri olduğu bilindiği için, 0-4 aylık bebeği olan ebeveynlerin sigaranın zararları konusundaki bilgi ve tutumlarını saptamak amacıyla bu araştırma planlanmıştır. Veriler anket yöntemiyle veriler toplanacaktır. Araştırma tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

TAŞBAŞ S.

Erciyes Üniv. Tıp Fakültesi 1987-1988 Yılı Dönem II Öğrencilerinin Solunum Parametreleri

İstanbul Üniv. Tıp Fakültesi IV.Tıp Bilimleri Öğrenci Kongresi. 4-6 Mayıs 1988, İstanbul. [Araştırma]

Erciyes Üniv. Tıp Fakültesi Dönem II'de okuyan 150 öğrenci üzerinde yapılan bu çalışmada öğrenciler 4 gruba ayrılmış ve her gruptaki öğrencilerde tidal volüm, inspirasyon ve expirasyon kapasiteleri, vital kapasite ölçümleri yapılarak karşılaştırılmıştır. Sigara içenlerde TV ve VK değerleri, içmeyenlere göre düşük bulunmuştur. Spor yapanlarda ise VK değerleri anlamlı derecede yüksek saptanmıştır. Sigara içmeyen-spor yapan grup

öğrencilerinde tüm değerler diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

TARIM S.

Tarımsal Bölgelerin Ekonomik Konularsi Yönünden Tütün

Sağlık, Tarım ve Ekonomik Konular Yönünden Sigara: Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu. Ankara, 1984. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı; Ekonomik Konular.*

TATLICIOĞLU T, KIVILCIM A, GÜRSEL G.

KOAH'da Sigara İçimine Devamın Akciğer Fonksiyonlarına Etkisi

TÜSAD XXIV.Ulusal Kongresi. 8-11 Haziran 1997, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

KOAH prognozunu etkileyen en önemli faktör sigara içimidir. Bu konuda farklı yayınlar vardır. Yaş ortalaması 64.6 ± 1.4 olan 4'ü bayan, 37'si erkek olmak üzere toplam 41 KOAH'lı hasta incelendi. Hastaların stabil durumda ilk başvuruları ile 1 yıl sonraki ikinci muayeneleri arasında FEV1 değerlerinde $ort.30ml$ ($p > 0.05$) ve FVC değerinde $ort. 43ml$ ($p > 0.05$) düşüş saptandı. Oysa pO_2 basıncında $5.9mmHg$ anlamlı düşüş saptandı ($p < 0.005$). Bu süreçte sigara içmeye devam edenlerle sigarayı bırakanların SFT'leri karşılaştırıldı. Sigara içenlerde FEV1, FVC, MMF, PEFR, FEF25, FEF50, FEF75 parametrelerinde anlamlı düşüşler saptandı ve kliniğiyle uyumluydu.

Anahtar Kelimeler: *KOAH.*

TATLICIOĞLU T.

Pasif İçicilik

İÜ İstanbul Tıp Fak. Göğüs Hastalıkları AD. 1991-1992 Sempozyumları. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı; Vücuttaki Etkileri.*

TEKBAŞ ÖF, VAİZOĞLU SA, YAREN H, GÜLER Ç.

Genç Erişkin Erkeklerde Sigara İçiminin Solunum Sistemi Fonksiyonlarına Etkisinin Araştırılması

V.Ulusal Halk Sağlığı Günleri. 6-9 Ekim 1999, Malatya. Kongre Özet Kitabı. [Araştırma]

Kesitsel tipte düzenlenen ve askeri birlikte askerlik görevini yapmakta iken rastgele örnekleme ile seçilmiş sağlıklı 101 genç erişkin erkekte sigara içiminin akciğer fonksiyonlarından pik ekspirasyon kapasitesine olan etkisini saptamak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Ölçümler portatif pik-flowmetre ile yapılmış ve öncelikle bireylerin alete uyumları sağlandıktan sonra 3 ölçümden en yüksek olanı alınmıştır. Anket soruları yüz yüze görüşme yoluyla araştırmacılar tarafından doldurulmuştur. Katılımcıların %69 kadarı sigara içmektedir. Sigara içenlerin ortalama pik ekspiratuvar volüm değerleri 485 ± 81 ml iken sigara içmeyenelerin 440 ± 85 ml bulunmuştur. Aradadaki fark istatistiksel anlamlıdır. Spor yapmayan grupta ortalama pik ekspiratuvar değeri 441 ± 87 ml iken amatör veya profesyonel spor yapan grubun değeri 497 ± 68 ml dolayında saptanmış ve aradaki fark istatistiksel anlamlı bulunmuştur. Sonuç olarak sigara içenlerde PEV kapasitesinin azaldığı, spor yapanlarda ise PEV kapasitesinin daha yüksek olduğu görülmüştür. PEV ölçümünün, solunum sistemi hastalığı tanısı koydurtmamakla birlikte, kullanımının basit olması nedeniyle toplum taramalarında uygulanabileceği kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

TOR M, AKKAYA E, DOLUNAY G.

Çocuklarda Pasif Sigara Dumanına Maruziyetin Belirlenmesinde İdrar Kotinin Düzeyi

TÜSAD XXIV.Ulusal Kongresi. 8-11 Haziran 1997, İstanbul. Özet Kitabı: 16. [Araştırma]

Çocuklarda çevresel tütün dumanına maruziyeti belirlemek amacı ile yaşları 3-14 arasında değişen, 31 astımlı ve 12 sağlıklı toplam 43 bireyde idrar kotinin düzeyleri ölçüldü. Evlerinde sigara içilip içilmediği konusu için ebeveynleriyle karşılıklı görüşüldü ve anket uygulandı. Çocukların %88'inin evinde sigara içildiği ve ancak %12'sinin evinde içilmediği saptandı. Sigara içilen evlerden %76'sında anne veya babadan birinin ve %21'inde ise hem anne hem de babanın sigara içtiği bildirildi. Tüm olguların idrar örneklerinde ölçülebilir düzeylerde kotinin saptandı. Kreatinin ile standardize edilen kotinin (CCR) astımlılarda 179.24-320-47 ve normal çocuklarda 99.98-60.7 olup fark anlamlıydı ($p < 0.05$). Hem anne ve hem de babaları sigara içen çocuklarda CCR değerleri anlamlı yüksekti ($p < 0.05$). Anket verileri ile kotinin düzeyleri arasında uyumsuzluk astımlılarda gözlenirken, kontrollerde uyumlu ve objektif olduğu gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı; Vücuttaki Etkileri.*

TUGAY ME.

Türk Tütünlerinin Türkiye'nin İklim ve Tarım Bölgelerine Dağılımı

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Tarımı.*

TUNCEL N.

Sigara Kullanmaya Bağlı Olarak Yükselen Tiyosyanat Kon-santrasyonunun Tiroid Hormonları Metabolizması Üzerine Olası Etkisinin Araştırılması

TFBD XII.Ulusal Kongresi. 9-12 Eylül 1986, Kayseri. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Hidrojen siyanürün majör metaboliti tiyosiyanattır. Bu, guadrojen bir maddedir. Lahana gibi yiyecekler ile çok sık beslenenlerde iyot alımı yetersiz kaldığından endemik guatr olgularına sık rastlanılır. Sigara tiryakilerinde de sigara dumanındaki hidrojen siyanüre bağlı olarak tiyosyanat konsantrasyonu son derece yüksektir. Bu nedenle sigara içilmesinin tiroid hormon üretimine ne denli etkili olacağı araştırılmıştır. Her iki cinsden günde en az 20 ve daha fazla sigara içen erişkinler seçildi. Deneklerin idrar örneklerinden spektrofotometrik yöntemle tiyosyanat konsantrasyonları ölçüldü. Serumlarında ise radyoimmünoessey yöntemiyle tiroid hormonları tayin edildi. Sonuçlar değerlendirildi.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

TÜMERDEM Y, FAK AS, İNCESU C ve ark.

Uzun Yol Otobüs Sürücülerinde Mesleğe Özgü Sigara Kullanımı

TÜSAD XIV Ulusal Kongresi. 15-19 Eylül 1986, Bodrum. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

TÜMERDEM Y, AYHAN B, EMEKLİ U ve ark.

İstanbul Kentinde Öğrenim Gençliğinde Sigara İçme Olgu Etkinliklerinin Araştırılması

TÜSAD XIV Ulusal Kongresi. 15-19 Eylül 1986, Bodrum. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

TÜMERDEM Y, DIŞÇI R, AYHAN B.

Metropolitan Bir Kentte Öğrenimdeki Gençlerin Sigara ve Alkol Kullanım Boyutları ve Etkinliklerinin Araştırılması

XXIV. Türk Pediatri Kongresi: Adolesanın Sağlık Sorunları. [Araştırma]

Tesadüfen seçilen ve yaşları 18-24 arası 369 öğrencide karşılıklı görüşme metodu ile anket uygulanmış ve ortalama %21'inde sigara alışkanlığı saptanmıştır. Bu öğrencilerden %9.4 kadarı takriben 1 yıldır, %60.4'ü 2-5 yıldır, %30.2'si 6 yıldan fazla bir süredir sigara içmekteydi.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler; Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler.*

TÜMERDEM Y.

Dünyada ve Türkiye’de WHO Kararlarına Uyuluyor mu? Dünyada Sigarasız Yaşam Günü, Sigarasız Bir Dünya İçin Elele

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Kontrol Organizasyonları; Tütün ve Uluslararası Konular.*

TÜRKİSTANLI E ve ark.

Lise Öğretmenlerinde Sigara İçme Prevelansı

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 48. [Araştırma]

Sigara içme ortalama yaşam süresini kısaltmakta, kalıcı sakatlık sayısını ve işe devamsızlığı arttırmakta, böylece iş gücü kaybına neden olmaktadır. Toplumumuzda sigara erişkin erkeklerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda çalışan kadınlarda da kullanım oranının arttığı bilinmektedir. Bu çalışma genç kuşakların eğitiminden sorumlu lise öğretmenlerindeki sigara içme yaygınlığını ve sigarayı bırakma konusundaki davranışlarını belirlemek amacıyla planlanmıştır. Araştırma verileri anket yardımıyla toplanmıştır. Sigara içme prevelansının belirlenmesinde Dünya Sağlık Örgütü toplantı ve yayınlarında erişkinler için önerilen sorular ve tanımlamalar kullanılmıştır. Araştırma kapsamına Bornova ilçesi liselerinde görev yapan ve anket uygulamasını kabul eden 303 öğretmen alınmıştır. Araştırmaya alınan öğretmenlerin %53.14'ü kadın, % 46.86'sı erkek olup yaş ortalaması 37.96'dır. Öğretmenlerin %87.13'ü evlidir. Öğretmenler arasında sigara

içme prevelansı %52.47'dir. Günde ortalama 11.6 tane sigara içmektedirler. Öğretmenlerin %40.26'sı sigaraya 18 yaşından sonra başlamıştır. Sigara içen öğretmenlerin %28.05'i sigarayı bırakmak istemektedir. Bırakmak isteme nedeni %51.26 sağlığını korumaya yöneliktir. Sonuç olarak araştırmada sigara içme davranışı ile cinsiyet, yaş grubu, evlilik gibi değişkenler arasında ilişki aranmış, istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

TÜRKİSTANLI E ve ark.

Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Sigara İçme Prevelansı

III.Halk Sağlığı Günleri: Gençlerin Sağlık Sorunları. 5-7 Mayıs 1993, Kayseri. [Araştırma]

Sigara alışkanlığı günümüzde insan sağlığını tehdit eden çok önemli sorunlardan bir tanesidir. Sigaraya başlama yaşı genelde 11-18 arasındadır. Özellikle liseli gençler sigara bağımlılığı yönünden önemlidir. Bu açıdan yola çıkarak lise son sınıf öğrencileri arasında sigara içme yaygınlığı ve içmeyi etkileyen nedenleri belirlemek amacı ile bu çalışma yapılmıştır. Veriler anket formu yardımıyla öğrencilerden toplanmıştır. DSÖ'nün yasal olarak erişkinlik yaşına ulaşmış olanlara yönelik soruları kullanılmıştır. İzmir Bornova'daki 6 lisenin son sınıf öğrencilerinden rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen 481 öğrenci alınmıştır. Öğrencilerin %50.4 kadarı erkek ve %49.6'sı kızdır. Yaş ortalaması 17'dir. Öğrenciler arasında sigara içme yaygınlığı %22.0'dir. Günlük içilen ortalama sigara sayısı 6.39'dur. Öğrencilerin %69 kadarı sigara içmeyi en az 1 kez denemişlerdir. Sigara içme ile cinsiyet arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.5$). Öğrenciler sigara içmelerindeki faktörleri sırasıyla şöyle belirtmişlerdir: %41.6 merak ettiği için, %36.7 arkadaşları içtiği için, %11.4 kadarı rahatlatıldığı için ve %10.3'ü kadarı ailelerinde sigara içen olduğu için sigaraya başlamışlardır. Öğrencilerin %22 kadarının halen sigara içmesi bu gençlerin sigara bağımlılığına aday olduğunu düşündürmektedir. Lise dönemi son sınıf öğrencileri arasında sigarayı bıraktırma kampanyalarından çok, öğrencilerin daha ilk sınıflarda sigaraya başlamamaları için uğraş verilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

UÇGUN İ, ERGİNEL S, ELBEK O ve ÖZDEMİR N.

Oto ve Mobilya Boyacılarında Sigara Alışkanlığı ve Mesleksel Astım Üzerine Etkisi

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

312 boya işçisi çalışma kapsamına alındı. Meslek astımı olan 23 işçi ve diğerleri sigara alışkanlığı açısından incelendi. 312 işçiden %80.5 kadarı ortalama 11.1 paket/yıl sigara içerken, mesleksel astımı olan işçilerde ortalama 17.9 paket/yıl ve geri kalanlarda 10.7 paket/yıl sigara tüketimi saptandı. Sigara içen mesleksel astımlılarda semptomlar çok fazla olup FEV1 beklenen değerin %80 civarındaydı. Sigara dumanı ve boyanın toksik etkisi nedeniyle mesleksel astım bu işçilerde daha sık gözleniyordu.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Astım, Allerji.*

UÇGUN İ, ÖZDEMİR N, METİNTAŞ S ve ark.

Üniversiteye Yeni Başlayan Öğrencilerde ve Ailelerinde Sigara Alışkanlığı: Dört Yıllık Kohort Çalışması İlk Sonuçları

Toraks Derneği II.Ulusal Kongresi. 1998, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Osmangazi Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerine yeni kaydolun öğrencilerden oluşan ve 4 yıl boyunca izlenmesi planlanan kohort çalışmasının ilk yıl sonu verileri değerlendirildi. Yeni müracaat eden 1575 öğrenci standart anket formuna yanıt verdi. Tüm öğrencilerin %82.8 kadarı sigara içmez iken %7.2'si günde 1 sigaradan az olmak üzere arasıra ve %10.0 kadarı düzenli sigara içiyordu. Üniversiteye yeni kayıt olan gruptaki erkek öğrencilerden %14.5 kadarının, bayanlardan ise daha azının yani %4.0'ünün düzenli sigara içtikleri saptanmıştır. Bu grup öğrencilerden %1.9 kadarında genç yaşlarda sigaraya bağlı şikayetlerin başladığı gözlenmiştir. Tıp Fakültesi'ne kayıt yaptıran öğrencilerin sigara içme sıklığı %5.2 ile bütün öğrenciler arasında en düşük düzeydeydi. İleri yaşlar, erkek olma, annenin yüksek eğitilmiş olması, evdeki diğer bireylerin sigara içmeleri bu öğrencilerin sigara içme risklerini arttırmaktaydı. Ülkemizde gençler arasında sigara alışkanlığının en önemli ve yaygın bir halk sağlığı sorunu olduğu sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

UÇKU R, AMATO Z, ERGİN S.

Yaşlılarda Sigara Alışkanlığı

II.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 22-25 Mayıs 1990, İstanbul. Bildiri Özet Kitabı. [Araştırma]

Çalışma İzmir Narlıdere-Güzelbahçe Sağlık Ocağı bölgesinde oturan 65 yaş ve üzeri 378 kişi üzerine yapılmıştır. Yaşlıların %23.3'ünün sigara içtiği, erkeklerde bu oranın %39.1, bayanlarda ise %8.2 olduğu belirlenmiştir. Cinsler arası fark $p < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Yaşlılarda KOAH incelendiğinde, sigara içmeyenlerde bu oran %13.1 iken sigara tiryakilerinde %26.4'e yükselmektedir. Fark istatistiksel olarak $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Önemli bir halk sağlığı sorunu olan sigara alışkanlığı yaşlılar arasında azımsanmayacak düzeydedir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

UÇMAN M.

Akdeniz Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencileri ve Hemşirelerinin Sigaraya İlişkin Bilgi ve Uygulamalarının Saptanması

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 49. [Araştırma]

Sigara içmenin zararlarını saptamak amacıyla bir çok araştırmalar yapılmıştır. Sigaranın pek çok hastalıklara ve ölümlere yol açtığı bu araştırmalarla gösterilmiştir. Birey, aile ve toplumun sağlığı, kişilerin kendi sağlığını koruması ile mümkündür. Sağlık personelinin kişiyi, aileyi ve toplumu riske atan sigara konusunda halka sağlık eğitimi yapması gerekmektedir. İnsanlar model olarak bilgi aldıkları kişilerin konuya gerçekten inanıp inanmadıklarını görmek isterler. Bu nedenle üniversitemiz hastanesinde çalışan hemşireler ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerini kapsayan bir araştırma planlanmıştır. Bu araştırma kişi ve ailesinin sigara içmeye ilişkin bilgi, tutum ve uygulamalarına yöneliktir. Veri toplamak için düzenlenen anket formları deneklere verilip cevaplandırıldıktan sonra geri toplanmıştır. Deneklerimiz 18-22 yaş aralığındadır. Mezun hemşireler çalışma grubunun %39'unu, öğrenci hemşireler %33.5'ini, tıbbi labortuar öğrencileri %20'sini ve ebelik programı öğrencileri ise grubun %7.5 kadarını oluşturmaktadır. Mezun hemşirelerin %41.4'ü, öğrenci hemşirelerin %28.2'si ve ortalama %33.3'ü sigara içmektedir. İçipte bira-

kanların oranı ise mezun hemşirelerde %7.1 ve öğrencilerde %5.3'dür. Çalışmaya katılanların anne, baba ve eşlerinin sigara içme ve içmeyişiğine göre dağılımını irdelersek görürüz ki sigara içen hemşire grubunda babası içenler %60.2, annesi içenler %10 ve eşi içenler %61 dolayında yüksek oranlardadır. Sigara içen öğrencilerde ise babası içenler %50, annesi içenler %15'dir. Gerek mezun ve gerekse öğrenci hemşirelerle diğer sağlıkçılar sigaranın zararları konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Sigara alışkanlığının önlenmesi konusunda da bilgileri yeterli değildir. Sağlık personelinin halka eğitim verebilmeleri için öncelikle kendilerinin sigaranın zararlarına inanmaları ve bunu yaşamlarında uygulamaları şarttır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

UĞUR Ö, ŞENOL V, ÇETİNKAYA F, NAÇAR M.

Kayseri İlinde Ortaokul Son Sınıf Öğrencilerinde Sigara İçme Davranışı ve Risk Faktörleri

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Genelde insanlar sigarayı ergenlik çağında denemektedir. Bu nedenle sigarayla mücadele programları gençleri sigaradan korumaya yönelik olmalıdır. Bu çalışmanın amacı ortaokul son sınıf öğrencilerinin sigara içme durumları ve risk faktörlerini belirlemektir. Sosyo-Ekonomik düzeyleri farklı 3 ortaokul son sınıfında okuyan 400 öğrenciye isimsiz anket uygulanmıştır. Sigarayı deneyenlerin oranı %43.5 olup bunların yarısı arkadaşlarıyla birlikte iken denediğini, sigarayı içenlerden %76.4'ü merak ve %27.5 kadarı özenti nedeniyle denediklerini bildirmiştir. Sigara içenlerin %2.3 kadarı sigaraya 6 yaşından önce başladığını belirtmiştir. Erkek öğrencilerde kızlara oranla daha fazla olmak üzere, genelde sigara içenlerin oranı %9.3 kadardır. Arkadaş teşviki ve çevresinde sigara içilmesi önemli bir risk faktörüdür. Buna ek olarak anne veya babanın sigara içmesi ve/veya ebeveynlerin öğrenim düzeyleri ile çocuğun sigaraya başlaması arasında önemli bir ilişki vardır. Sigara ile ilgili önleme programları okullarda ve evde erken dönemde başlamalı ve aile üzerinde odaklaşmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

USTURALI A.

Türk Tütüncülüğünde Muhtemel Gelişmeler ve Çözüm Bekleyen Sorunlar

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler:*Tütün Tarımı; Ekonomik Konular.*

UYSAL H, ÖZYURDA F.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde Çalışan Hemşirelerde Sigara İçme Durumu ve Sigaraya Başlama Nedenlerinin Tespiti Araştırması

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 50-51. [Araştırma]

Sigara içmenin ülkemizde ve özellikle sağlık personelinde önemli bir sağlık sorunu olduğuna dayanılarak, bu çalışma AÜTF Hastaneleri'nde çalışan hemşirelerde sigara içme prevalansını saptamak, sigaraya başlamayı ve sürdürmeyi etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla planlandı. Araştırma evrenini Ankara Ün.v.Tıp Fak. Hastaneleri'nde çalışan hemşireler teşkil etmiştir. Bu araştırma Kasım1989-Mayıs1990 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırma kapsamına alınması planlanan 650 hemşireden 24'ü araştırma süresinde istifa, tayin, emeklilik gibi nedenlerle, 6 kişide anket formunu doldurmayı reddettiğinden toplam 30 hemşire araştırma kapsamı dışında kalmıştır. Araştırma kapsamına giren 620 hemşireden bilgiler anket formu aracılığı ve retrospektif soruşturma yöntemi ile elde edilmiştir. Verilerin istatistiki değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırma kapsamına giren hemşirelerde sigara içme previansı %51.9, sigaraya başlama yaş ortalaması 18.26 bulunmuştur. Sigaraya başlama nedenleri olarak arkadaş etkisi, yatılı okul stresi, ailevi ve kişisel problemler, özenme ve işyeri etkisi ve yatılı okulda olma nedenleri birinci sırada yer almıştır. Sigara içmeyi etkileyen faktörler arasında hemşirenin gündüz çalışması, ailedeki bireylerin ve arkadaşların sigara içmesi, kendilerinin de sigara içmelerini etkileyen faktörler olarak belirtilmiştir. Hemşireler sigaranın zararlarını bildikleri halde sigara içme alışkanlığını sürdürmektedirler. Sigara içmeyi caydırıcı nedenler olarak sigaranın sağlığa verdiği zarar, kokusu ve tadının kötülüğü, aile ve öğretmenin uyarıcı etkisi, anne-babanın çok sigara içmesi

vb. gösterilmiştir. Ayrıca sigaranın yararı ve zararları hakkındaki görüşleri de ele alınmıştır. Sigara içmenin önlenmesi konusunda ise, Hemşireler konunun aile içinde ve eğitim kurumlarında değerlendirilmesini, tüketiciye ulaşmadan yasaklanmasını ve kampanyalar düzenlenmesini öneri olarak getirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

UZASLAN EK, ÖZYARDIMCI N, KARADAĞ M ve ark.

Sigarayı Bıraktırma Polikliniği 5.Yıl Sonuçları

Toraks Deneği Ulusal Kongresi. Mayıs 1998, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Sigara tiryakilerine sigarayı bırakma yöntemlerini öğretmek ve yardımcı olmak amacı ile bu çalışma başlatıldı. Polikliniğe 1993-1997 arasında 110 bayan ve 186 erkek olmak üzere 296 olgu başvurdu. Yaş ortalaması 43-12 yıl ve ortalama sigara içme süreleri 29-17 paket/yılı idi. Olgulara ilk görüşmede sigara öyküsü, alışkanlıklarının tipi, özellikleri, meslek-sosyal faktörlerle ve diğer alışkanlıkları ile ilgisi, sigara ile ilgili olası semptomları soruldu. Fizik muayeneleri yapıldı. PA akciğer grafileri, EKG, hemogramları, kan lipid düzeyleri, SFT değerleri ve bazılarında B12-folik asit düzeyleri, balgam sitolojisi istendi. Hastalarla yapılan 2.görüşmede tetkik sonuçları değerlendirildi ve risk taşıdıkları hastalıklarla ilişkisi açıklandı. Sigarayı birden kesme, semptomlara yönelik tedavi ve bağımlılarda nikotin replasman tedavisi gibi bırakma yöntemleri önerildi. Sigarayı bırakanlar 1 hafta sonra ve 1 ay sonra kontrole çağrıldı. 1 yıl sonra ise telefon veya mektupla durumları değerlendirildi. Olguların %69 kadarı sigarayı bırakmayı denedi. Anack %14'ünün ilk 1 ay içinde ve %15 kadarının 1-12 ay içinde tekrar sigaraya başladıkları ve geri kalan %40'ının en az 1 yıl süreyle sigarayı bıraktığı saptandı. Olguların karşılaştıkları güçlükler ve şikayetlerin başında irrtabilite (%33), aşırı sigara isteği (%24), arkadaş ikramı (%19) ve kilo alma (%15) geliyordu. Sonuçta hekimlerin hastalarına sigarayı bıraktırma konusunda aktif destek sağlamaları ve bırakma yöntemlerini öğretmelerinin faydalı olduğu gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

UZUN K, ÖZBAY B, CEYLAN E.

Akciğer Hastalarında Sigara İçme Sıklığı

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

1993-1997 arası klinikte çeşitli hastalıkları nedeniyle yatırılan 431 hasta dosyasını retrospektif inceleyerek sigara alışkanlığının %58 (252 olguda) olduğunu saptadılar. Yaş ortalaması 48.2-17.4 (306 erkek ve 125 kadın) olmak üzere tüm hastalarda sigara içme yoğunluğu ortalama 21.9-28.9 paket/yıl kadardı. Sigara içenlerin %74.1 kadarı aktif içici iken, %25.9'u sonradan sigarayı bırakmış gurubu oluşturuyordu. Ortalama sigara içme süresi KOAH gurubu hastalarda 34.1-31.07 paket/yıl, akciğer kanserlilerde 44.1-31.9, pnömonililerde 18.4-26.7 ve diğer hastalıklar gurubunda 7.2-15.5 paket/yıl bulundu. 40-50 yıl sigara içenlerin %53 kadarında malignite ve %32'sinde KOAH vardı. Günlük içilen sigara miktarı açısından incelendiğinde malignitelilerde 1.5 ± 0.6 paket/gün, KOAH'da 1.4 ± 0.6 paket/gün bulundu. 6 hastalık gurubunda irdelenen hastalarda aktif içicilerin çoğunluğunu malignite ve KOAH'lıların oluşturduğu, içme süresi ve günlük içilen sigara miktarın en fazla bu 2 grupta gözlemlendiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Akciğer Kanseri; Astım, Allerji; KOAH.*

ÜÇPINAR S, YÜKSEL AC.

Milas Verem Savaşı Dispanseri Bölgesinde Sağlık Personelinde Sigara Kullanımı

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Özet Kitabı: 18. [Araştırma]

Milas ve Bodrum ilçe merkezi ve bağlı sağlık ocaklarında çalışan 736 erişkinden 307 sağlıkçıya (%41.7) çoktan seçmeli anket uygulanmıştır. Sağlık memuru ve laboruvar teknisyenlerinde sigara içme oranı %78.9, hekim ve diş hekimlerinde %59.5, hemşire ve ebelerde %58.9; tüm erkek sağlık personelinde %69.0, tüm bayan personelin %54.7 bulunmuştur. Sigaraya başlamada sırasıyla çevre etkisinin, özentinin ve stresin önemli rolü olduğu saptandı. Ankete katılanların %36.2 kadarı çocukluklarında pasif içici olup, bunların %71.1 kadarı halen sigara içiyordu. Sonutra sağlık personelinin %60.6'sının sigara içmesi çok düşündürücüdür.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ÜNALAN D, ÇETİNKAYA F, NAÇAR M.

Hemşirelerin Sigara Konusundaki Tutum ve Davranışları

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Toplumda örnek olması açısından önemli bir grubu oluşturan hemşirelerin sigara içme alışkanlığı ve bu konudaki tutum ve davranışları araştırılmıştır. Erciyesi Üniv. Tıp Fak. Hastanesi'nde çalışan hemşirelerden %50sistemik örnekleme ile seçilen 171 hemşireye anket uygulandı. %24.0 hemşire düzenli ve %15.8'i arasıra olmak üzere toplam %39.8'i sigara içiyordu. Sigarayı önceleri içip terk edenlerin oranı ise %8.2 kadar bulunmuştur. Sigaraya başlama yaşı ort.19.9±3.1 yıldır (14-31 yaş). Sigara içen hemşirelerin %45.6'sı 15-19 yaş arası ve %42.6'sı ise 20-24 yaş arası sigaraya başlamışlardır. Günde içtikleri sigara sayısı ort.11.6±7.7'dir. Sigara içen guruptakilerin yarısı günde 5-10 adet sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Sigara tiryakisi olanların ancak %8.8 kadarı hastanede sigara içmediklerini bildirmişlerdir. Diğerlerinden %13.3 kadarı sigara için ayrılan bölümlerde ve %66.3 kadarı dinlenme odalarında sigara içmektedirler. Sigarayı bırakmak isteyenler %57.3 ve deneyenler %58.8 dolaylarında saptanmıştır. Sigara içmeyenlerden %59.4 kadarı yanlarında sigara içirtmemektedirler.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ÜNLÜ M, TAHAN V, AKKAYA A ve ark.

Isparta'da Sağlıklı Erişkin Sigara İçenlerinde Plazma Lipid Peroksidasyonu

Toraks Derneği II.Kongresi. Mayıs 1998, Antalya. Özet Kitabı: 90. [Araştırma]

Isparta'da sigara öyküsü 12.4 paket/yıl olan 25 erkek (yaş ortalaması 28.5±5.7) ve sigara içmeyen sağlıklı 16 erkek (yaş ort.29±3.5) çalışmaya alındı. Biyolojik dokularda serbest oksijen radikalleri hasar yapmaktadır. Sigara içimi ile aktive olan polimorf lökositlerden oksijen radikalleri üretimi artar. Bu sebeple serbest oksijen radikali markeri olan Plazma malondialdehit ile süperoksit dismutaz düzeyleri ölçüldü. Yağı yöntemiyle ölçülen malondialdehid düzeyleri sigara içen gurupta 1.48±0.11 ve kontrollerde 0.99±0.15 n.mol/ml bulundu ve aralarında anlamlı fark gözlemlendi (p<0.01). Eritrosit SOD düzeyleri Ransod Ransel metoduyla ölçüldü ve her iki gurubun arasında anlamlı fark yoktu. Sigaranın sağlıklı erişkinlerin

biyolojik moleküllerinde oksidatif değişikliğe yol açabileceği sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÜNLÜ M, ŞAHİN Ü, AKKAYA A ve ark.

Tavşanlarda Sigara Dumanına Maruziyetin Antioksidan Enzimler ve Lipid Peroksidasyonuna Etkileri

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı: 20. [Araştırma]

Serbest oksijen radikallerinin doku hasarı yaptığı bilinmektedir. Sigara dumanının oksidan/antioksidan.sisteme olası etkilerini araştırmak için bu çalışma planlandı. Tavşanların plazma ve akciğer dokusunda sigaranın yapacağı oksidatif hasarı değerlendirmek amacı ile malondialdehid (MDA) düzeyleri araştırıldı. Buna karşı antioksidan yanıtı değerlendirmek amacıyla eritrosit ve akciğer dokusunda süperoksid dismutaz (SOD) aktiviteleri ölçüldü. Ransod ksantin-ksantin oksidaz kiti ile SOD ve Spektrofotometrik Draper HH yöntemiyle MDA ölçümleri yapıldı. Sigara dumanına sunuk kalmış tavşanların akciğerlerinde SOD aktivitesi anlamlı artarken ($p<0.0001$), eritrositlerinde artmamıştı. Yine bu tavşanların plazma ve akciğerlerinde MDA düzeyleri, kontrollere göre anlamlı yüksek bulundu ($p<0.0001$). Dumana sunuk kalan tavşanların akciğerlerinde hem SOD aktivitesi ve hemde MDA artmıştır. Bunun anlamı sigara dumanına sunuk kalmış tavşan akciğer dokusunda süperoksid anyonu aracılığı ile oksidatif yük artırırır iken antioksidanlar da solunum sistemini korumak için aktive olmaktadır. Ancak bu yetersiz kalmaktadır. Sigara içenlerde plazma MDA düzeyleri oksidatif doku hasarını değerlendirmede iyi bir biyolojik gösterge olabilir.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; Çevresel Tütün Dumanı.*

ÜNSAL M, TOPTAŞ M, ATICI AG ve ark.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Görev Yapan Doktorların Sigara İçme Durumları

Toraks Derneği II.Ulusal Kongresi.. Mayıs 1998, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Önemli bir halk sağlığı sorunu olan sigara alışkanlığı; Ondokuz Mayıs Üniversitesi klinik lerinde görev yapan hekimlerde araştırıldı. Nisan-Haziran 1997 arası anket yöntemi ile yapılan bu çalışmaya 353 hekim

katıldı. Sigara içme prevalansı hekimlerde %42.4 olarak bulundu. Sigara içme alışkanlığı her iki cinste 20-30 yaş gurubunda en fazlaydı. Ayrıca cinslerin yaş gurupları, medeni durumları ve branşlarına göre sigara içme alışkanlıkları arasında anlamlı fark yoktu. Son 1 yıl içinde %5.3 hekim sigaraya başlamıştı. Sigara içen hekimlerin eşleri de önemli oranlarda sigara içiyordu ($X=8.44$, $p<0.05$). Sonuçta hekimler arasında sigara yaygınlığının yüksek düzeylerde bulunduğunu ve aile bireylerinin birbirlerini olumsuz yönde etkilediğini söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

VERİMER T.

Tütün ve Diğer Tıbbi Durumlar

Sağlık, Tarım ve Ekonomik Konular Yönünden Sigara: Dünü, Bugünü ve Yarını Sempozyumu. 1984, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

VURAL N.

Türk Tütünlerinde Kanserojenler

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Ürünleri, Katkılar ve Radyoaktivite; Akciğer Kanseri; Diğer Kanserler.*

VURAL N.

Sigara ve Karboksihemoglobin

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; Karbon Monoksit.*

YALMAN D, ARICAN A, GÜLERSOY F ve ark.

Akciğer Kanseri Olgularımızda Sigara Kullanım Alışkanlıkları

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı:14. [Araştırma]

Ocak 1992-Aralık 1998 arası radyoterapi uygulanan 1506 kanserli olgu dosyası retrospektif incelendi. Olguların %96.6'sı erkek ve %3.1'i bayandı. Histolojik olarak en çok %36.2 epidermoid, %17.8 küçük hücreli, %17.7 küçük hücreli dışı karsinom görüldü. Sigara içen olgu %97.5 idi. Erkeklerin %99.5'i ve bayanların %35.7'si sigara içiyordu. Bunların %49.4'ü günde 1 paket, %17.8'si günde 1.5 paket ve %29.5 kadarı 2 ve daha fazla paket sigara içiyordu. Süre bakımından olguların %89.7'si 20 yıldan fazla sigara içmekteydi. Ağır içicilerde en sık epidermoid (%42.1) sigara içmeyenlerde epidermoid ve adenokanser %25 şer oranında idi. Her iki cinsde epidermoid en sık görülmekle birlikte, bayanlarda adenokanser sıklığı %17.8 ile erkeklerden(%9.9) daha fazla bulundu. 411 olgu (%27.3) sigarayı bırakmıştı. Bunlardan büyük çoğunluğu yani %86.4 kadarı tanı konduktan sonra sigara içmeyi kesti. Eğitim düzeyi düşük guruptan %68 kadarı, yüksek eğitimli gurupta ise %53 kadarı kanser tanısı konduktan sonra dahi bir süre sigara içmeye devam etti. Aralarında anlamlı fark vardı (p<0.005).

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri.*

YAMAN S, BÖLÜKBAŞI N, PASİNLİOĞLU T.

Gebelerin Sigara İçme Alışkanlığına İlişkin Davranışları

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Özet Kitabı: 52. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Gebelik ve Doğurganlık.*

YARDIMCI E, KIYAN A, ÖZBİLEN T ve ark.

Türkiye'deki Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçiciliği Prevalansına İlişkin Analiz

V.Halk Sağlığı Kongresi. 12-16 Ekim 1996, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Türkiye'de sigara içme prevalansını saptayan çalışmalara göre tıp fakültesi erkek öğrencilerinde bu %18.1-55.2 arasında değişirken, kız öğrencilerinde %5.1-31.5 arasında bulunmuştur. Amacımız Türkiye'de tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme prevalansını cinsiyete göre saptamaktır. 1986-1996 arası yapılan tüm çalışmalar, özellikle 40 araştırma gözden geçirilmiştir. 1991-1996 yılları arası gerçekleştirilenlerden meta analize seçilen çalışmalar bazı kriterlere göre notlanmış ve bunları taşıyanlardan 6 tanesi seçilerek Mantel-Hansen (MH) yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

YAVUZ B, İNCESU C, ÖZSÜT H ve ark.

Öğrenimdeki Gençlerde Sigara İçme Olayı, Etkinlikleri, Önlem ve Öneriler, Mediko-Sosyal Bir Çalışma

İÜ İstanbul Tıp Fakültesi 3. Tıp Bilimleri Öğrenci Kurultayı. 6-8 Mayıs 1987. İstanbul. [Araştırma]

Gençlerin özenerek, çevresinden görerek, gizli veya açık sigara içmesinin boyutları küçümsenmemelidir. Gelecekte sağlığa olumsuz etkisi bilinen sigara içme olayının genç kuşaklardaki boyutlarını dile getiren bu çalışma, öğrenim çağındaki gençlerde karşılıklı görüşme yöntemi ile uygulanan çok sorulu anketin istatistiksel değerlendirilmesi sonucu gerçekleştirilmiştir. Akciğer dokusu ve bronşlarda oluşturduğu maddelerin enzimatik değişimi ve fonksiyonel bozuklukların hayvan deneyleri ile de kanıtlandığı tütün ve tütünün yanma ürünlerinin sonucu ortaya çıkan sorunların boyutları kongrede irdelenecektir. Çalışmada öğrenim gören genç kız ve erkeklerden, metropolitan bir kentte %21'inin ve 50.000 nüfuslu küçük bir şehirde %38'inin sigara kullandığı saptanmıştır. Gençlerde sigara kullanım boyutları dikkat çekici oranda yüksek bulunmuştur. 50.000 nüfuslu şehirdeki lise öğrencisi gençlerde sigara içme oranı %9 iken, metropolitan kentte aynı öğrenci grubunda %10'dur. Sigaraya %48 oranla günde beşten az sigara içmeyle başlayan metropolitan kentteki lise öğrencisi, %36 oranla aynı sayıda sigara içmeye devam etmektedir. Sigaraya başlama-daki gerçek neden yine aynı grupta %48 oranında özentisi ve çevreyi taklit-

tir. Diğer gruplarda elde edilen sigara içme oranları ve başlama nedenleri belirtilenlerle paralel bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

YAYCIOĞLU A.

Tütün ve PeriferikTıkayıcı Damar Hastalığı

Tütün ve İnsan Sağlığı Sempozyumu. 4-5 Nisan 1980, Ankara. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri.*

YAZAN G.

Homogenize ve Rekonstitiv Tütün Eldesi ve Sigara Sanayiinde Kullanma Olanakları

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat. [Derleme]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Tütün Endüstrisi.*

YAZICI SY, BEŞER A, AKKAŞ A.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerini Sigara İçmeye Yönelten Roller ve Mücadelede Öncelikli Durumların Saptanması

Sigara İle Savaş I.Ulusal Hemşirelik Sempozyumu. 28 Mayıs 1993, İzmir. Bildiri Özetleri: 5. [Araştırma]

Türkiye’de ve dünya ülkelerinin çoğunda erişkinlerde ölüme en fazla yol açan hastalıklar listelerinde baş sırayı sigara ile ilgili hastalıklar almaktadır. Sigaranın oluşturduğu zararlar sadece kişiye, kişinin bireysel sağlığına yönelik olmayıp, bütün toplumun sağlığını ve Ekonomik

durumunu ilgilendiren toplumsal bir olaydır. Ülkemizde sigara içme oranı gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında daha yüksek düzeydedir (erkeklerde %68, kadınlarda %24). Bu da ülkemizin ivedilikle ele alması gereken en önemli halk sağlığı sorunu olduğunu göstermektedir. Yapılan araştırmaların çoğunda sigara alışkanlığının gençler arasında giderek arttığı ve salgın biçiminde yayıldığı saptanmıştır. Sigaranın bilinen pek çok zararlarına karşın, gençlik arasında yaygın olarak kullanıyor olması dikkatimizi bu gruba yöneltmiştir. Bilindiği gibi sigaraya ne kadar erken yaşta başlanırsa zararları o kadar fazla olmaktadır. Araştırmamız, gençleri sigara içmeye yönelten faktörleri belirlemek ve mücadelede öncelikli durumları saptamak amacıyla planlanmıştır. Özellikle hekim adaylarını örneklem olarak almamızın nedeni, sağlık ekibi içinde yer alacak ve sigara ile mücadelede önemli bir rol üstlenecek olmalarıdır. Araştırmamızın örneklemini, Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi 1-4.dönem 753 öğrenciden sigara içen tüm öğrenciler ve bu sayıda da içmeyen öğrenciler oluşturmaktadır. Bu gruba araştırmacılar tarafından anket formu verilerek veriler toplanacaktır..

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

YAZICIOĞLU R.

Tütün ve Sağlık

Türkiye Tütüncülüğü ve Geleceği Sempozyumu. 12-14 Kasım 1986, Tokat.

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

YILDIRIM Z, SABUNCU H.

Gürültülü İşyerlerinde Endüstriyel İşitme Kayıpları ve Sigara İçimi Arasındaki İlişki

II.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. 22-25 Mayıs 1990, İstanbul. Bildiri Özetleri Kitabı. [Araştırma]

Günümüzde sigaranın tehlikelerine karşı toplum epey bilinçlenmiştir. Sigaranın solunum ve dolaşım sistemleri üzerindeki olumsuz etkilerinin yanısıra işitme kayıpları ile de ilişkisi bu çalışmada araştırılmıştır. Fazla

sigara içenlerde işitme kayıplarının daha yüksek olduğu malformasyonları arttırdığı ve timpanik zarı etkilediği gösterilmiştir. Aşırı gürültüde çalışan işçilerde oluşan işitme kayıpları ile sigara içimi arasındaki ilişki 172 işçide yapılan odimetrik muayenelerle araştırılmış, fakat herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

YILDIZ Y, YAPRAK M, KAYMAK K, AKKAN G.

Pasif Sigara İçicilerde (PSİ) İdrar Kotinin Düzeyinin (İKD) Belirlenmesi

TÜSAD XXIII. Ulusal Kongresi. 11-14 Haziran 1995, İstanbul. Özet Kitabı: 41. [Araştırma]

70 sigara içmeyen olgu, evlerinde sigara içilen n=40 ve içilmeyen n=30 diye iki guruba ayrıldı. Sigara içilen olguların evlerinde günde ortalama 22.4-14.15 sigara içildiği saptandı. Çalışmalarımız Mayıs-Haziran aylarında yapıldı. Her iki guruptaki olguların sabah idrarı birkez alındı ve -20 C derecede saklandı ve kotinin ölçümleri İÜ. İstanbul Tıp Fakültesi Farmakoloji AD.'nda FİA yöntemi ile yapılarak ng/ml cinsinden kotinin düzeyleri saptandı. Evlerinde sigara içilen gurupta kotinin düzeyleri 10.54-12.53 ng/ml iken, sigara içilmeyenlerde 3.86-7.75 ng/ml bulundu ve aralarında p<0.05 derecesinde anlamlılık vardı.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

YILDIZ AN, DOĞAN BH, BİLİR N.

Lise ve Ortaokul Öğrencileri ile Öğretmenlerinin Sigara Kullanma Düzeyleri

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Kesitsel tipte epidemiyolojik bir araştırma Ankara okullarında 1 Nisan-1 Temmuz 1996 arasında yapıldı. Orta 2.sınıf ve lise 2.sınıf öğrencileri ve öğretmenleri ile görüşülerek gözlem altında anket uygulandı. Sonuçta yaşları 13 civarında olan ortaokul öğrencilerinden en az %8.2'si sigarayı denemiştir. Yaş ilerledikçe öğrenciler arasında sigara içme yüzdesi ve günde içilen sigara sayısı ortalaması artmaktadır. Sigara içiminin önlenmesine yönelik sağlık eğitimi acilen ve geniş kapsamlı bir şekilde tüm

okullarda ,öğrenci ve öğretmenlerde, ailelerde ve sağlık personelinde yaygınlaştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

YILDIZ AN, BİLİR N.

Tütün ve Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun Sonrasında Kamuya Açık Mekanlarda Sigara Kullanma Durumu.

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı. [Araştırma]

Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun hükümlerinin uygulamasının resmi dairelerde uyum düzeylerini saptamak amacı ile bu çalışma 17 il ve 34 ilçede yapılmıştır. Araştırma toplam 78 karakol, 40 vergi dairesi, 18 kapalı spor salonu, 34 hükümet konağı ve adliye, 15 terminal, 144 banka şubesinde yöneticilerle görüşmeler yoluyla yapılmıştır. Gözlem sonuçlarına göre karakolların %20.5'inde, vergi dairelerinin %10.0'nunda, spor salonlarının %11.1'inde, hükümet konağı-adliyelerin %14.7'sinde, terminallerin %60'ında ve bankaların %34.7'sinde uyarı levhaları yoktur. Yazılı tüm mahhallerde sırasıyla %76.9, %75.0, %83.3, %91.2, %100 ve % 79.2 oranlarında sigara içme odaları yoktu. Sonuç olarak diyebiliriz ki sigara yasası hala yüksek düzeylerde anlaşılıp uygulanmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları, İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları; Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.*

YILDIZ F, BASKIN F, BALIKÇI A ve ark.

Sigara İçiminin Yenidoğan Kordon Kanı Eritropoetin Seviyelerine Etkisi

Toraks Derneği Ulusal Kongresi. Mayıs 1998, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Gebelik sırasında anne adaylarının sigara içmesi fetal hemodinamiyi etkileyerek kronik hipoksiye neden olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada 3

guruba ayrılan 86 annenin yeni doğan bebeklerinde kordon kanı eritropoetin düzeyleri ölçüldü. 1.gurupta sigara içen 29 kişi, 2.gurupta sigara içmeyen 30 kişi, 3.gurupta pasif sigara içen 27 kişi vardı. Bebeklerin kordon kanları eritropoetin düzeyleri sırasıyla 52.2-5.4 U/L, 25.5-5.3 U/L ve 26.4-3.7 U/L bulundu. Sigara içen anne bebeklerinde eritropoetin düzeyleri 2 ve 3.guruptaki bebeklerinkinden istatistiksel anlamlı bir artış gösterdi ($p<0.05$). Yine 1.guruptaki bebeklerin kordon kanları eritropoetin ve hemoglobin düzeyleri arasında anlamlı korelasyon bulundu ($p<0.05$). Araştırma sonuçları hamilelikleri süresince sigara içen annelerin bebeklerinde hipoksi oluştuğunu gösterdi.

Anahtar Kelimeler: *Gebelik ve Doğurganlık.*

YILMAZ A, BARAN R, BAYRAMGÜRLER B ve ark.

Sigara İçmeyenlerde Akciğer Kanseri

XXI.Ulusal Türk Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Kongresi. 17-19 Ekim 1996, Marmaris. Özet Kitabı. [Araştırma]

Sigara akciğer kanseri etyopatogenezinde önemli bir etkidir. Sigara içen ve içmeyen guruptaki akciğer kanserleri arasında hücre tipi ve epidemiyolojik özellikler açısından farklar vardır. 1992-1995 yılları arasında tanı konmuş 3211 akciğer kanserli olgu dosyası retrospektif incelendi ve sigara içmeyen olgulardan 368 tanesi araştırma kapsamına alındı. Kontrol gurubunu sigara içen kanserliler oluşturdu. Sigara içmeyen akciğer kanserlilerin %50.54'ü bayan ve %49.45 kadarı erkekti. Yaş ortalaması 59.5 ± 10.5 idi. Adeno kanserliler %50.54, epidermoid kanserliler %38.06 ve küçük hücreliler %10.32 bulundu. Mesleki açıdan bakıldığında en sık ve sırası ile ev hanımı, çiftçi, madenci ve inşaat işçisi oldukları saptandı. Beklendiği gibi sigara içmeyenlerde en sık adenokanser her iki cinste eşit oranlarda görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri.*

YILMAZ Ç, KOCABEYOĞLU F, OLCAY I.

Sigara İçiminin Anksiyete ve Depresyonla İlişkisi

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Ülke nüfusu 1992 yılında 58.6 milyon olup bunun 38.6 milyon kadarı 15 yaş üstü guruptandır. Üretim açısından dünyada bu genç nüfusla ilk 10

ülke arasında yer almaktayız. 1965 ile 1992 yılları arasında tütün üretimi 35168 tondan %12.7 artışla 80033 tona çıkmıştır. Son yıllarda artan sigara tüketimine paralel olarak fizyolojik ve ruhsal sorunlar toplumumuzda daha fazla ortaya çıkmaya başlamıştır. Sigara içenlerle içmeyen kontrol gurubunda anket formları Becj Depresyon ve Anksiyete Ölçekleri ile alınan puanlar üzerinden karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri.*

YİĞİT R, IRMAK ÖZDEN Y, ILDIRAN G ve ark.

İÜ. İstanbul Tıp Fak. Öğrencilerinin Sigara Kullanımı ve Çevre İlişkisi Hakkında Düşüncelerinin Öğrenildiği Bir Anket Çalışması

Fizyolojik Bilimler Derneği XIV. Ulusal Kongresi. 11-12 Kasım 1988, Denizli. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Araştırmaya alınan 515 erkek ve 318 bayan olmak üzere toplam 833 öğrenciden devamlı sigara içenlerin %12 ve ara sıra içenlerin ise %8 civarında olduğu ve toplam %20 öğrencinin sigara içtiği gözlemlendi.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

YİĞİT R, USLU A.

Sigara ile Kan Basıncı ve Bazı Kan Parametreleri Arasındaki İlişkiler

Türk Fizyolojik Bilimler Derneği XIV. Ulusal Kongresi. 11-12 Kasım 1988, Denizli. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Sigara içenlerde sistolik/diastolik kan basıncının, sigara içmeyenlere oranla daha düşük olduğu daha önceki çalışmalarda gösterilmiştir. Sigaradan kaynaklanan hipoksinin eritropoezi stimüle ettiği ve bu nedenle sigara tiryakilerinde hematokrit ve hemoglobin değerlerinin daha yüksek olacağı ileri sürülmüştür. Bu amaçla Çukurova yöresinde, yaşları 20-59 arası sigara içen ve içmeyen erkek popülasyonda bu çalışma yapılmıştır. Rastgele seçilmiş örneklem yöntemiyle, yaşları 20-59 arası, normal sağlıklı görünüşlü toplam 207 kişi araştırma kapsamına alındı. Kontrol ve deney gurupları 20-39 ve 40-59 alt yaş guruplarına ve ayrıca sigara içenler günde 1-10 adet, 11-20 adet ve 21 sigaradan fazla içen subguruplarına ayrıl-

di. Sigara içen deney gurubunda S/D kan basıncı mmHg olarak kontrol gurubuna oranla anlamlı daha düşük bulundu. Hematokrit değerleri sigara içen deney gurublarında kontrollere oranla belirgin olmasa da sigara kullanmaya paralel olarak artış gösterdi. <21 sigara adet/gün sigara içenlerde, 20-39 ve 40-59 yaş guruplarında benzer sonuçlar alındı. Hemogloblin değerlerinde g/dl olarak sigara içen guruplarda sigara kullanmaya paralel az miktarda artışlar gözlemlendi. Özellikle 40-59 yaş gurubunda 11-20 ve >21 sigara adet/gün subguruplarında birbirlerine çok yakın değerler saptandı.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

YİĞİTBAŞI Ö, NALBANTGİL İ, ATABAY G, KILIÇCIOĞLU B.

Nargilenin Kardiyovasküler Sisteme Akut Etkisi

VI.Bilim Kongresi. 1977, Ankara. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler: *Pipo, Puro ve Nargile.*

YORULMAZ F, SALTİK A, SALTİK G ve ark.

Edirne’de 2278 Lise Öğrencisinde Spielberger Envanteri İle Ölçülen Sürekli Kaygı Düzeyi ve Olası Bazı Sosyo-Ekonomik Determinantları

3.Halk Sağlığı Kongresi. 30 Nisan-2 Mayıs 1992, Konya. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Edirne merkezindeki 9 lise öğrencisinde %50 örneklem ile, sürekli kaygı düzeyleri Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri’ni (SSKE) kapsayan bir anketle öğrencilere sorularak elde edilmiştir. Grubun %50.2’si kız ve %49.8 kadarı erkektir. Ortalama yaşları 16.3 ± 1.2 yıldır. Erkeklerde 41.08 ± 7.44 ve kızlarda 44.51 ± 8.41 düzeylerinde ortalama kaygı skorları (SSKS) bulunmuştur ($p=0.000$). Bu sonuçlar Türk toplumunda yapılmış diğer çalışma sonuçlarından yüksektir. Lise öğrencileri ortaokul öğrencilerinden daha kaygılıdır. Farklı sosyo-ekonomik faktörlerin SSKS’ları üzerindeki determinant payları analiz edilmiş ve alt gurupları ANOVA tekniği ile karşılaştırılmıştır. SSKS öğrencilerde geleceğe bakışı ve okul başarısını etkilemektedir. Sigara içenlerde ve kızlarda SSKS daha da yüksektir. Bu gençler risk grubudur. Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik birimleri

kurulması ve öncelikle risk gruplarına yönelik koruyucu çalışmalar yapılması, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve toplumun eğitilmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

YORULMAZ F, SALTİK A, SALTİK G ve ark.

Edirne’de 2363 Ortaokul Öğrencisinde Spielberger Envanteri ile Ölçülen Sürekli Kaygı Düzeyi ve Bazı Olası Sosyo-Ekonomik Determinantları

3.Halk Sağlığı Kongresi. 30 Nisan-2 Mayıs 1992, Konya. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Ergenlik çağı yaşadıkları hızlı değişimler nedeniyle stress yüküldür. Ortaokul öğrencileri bu bağlamda stres düzeylerinin incelenmesi bakımından uygun bir gruptur. Edirne merkezindeki 8 ortaokul öğrencisinin sürekli kaygı (anksiyete) düzeylerinin ölçülmesi, söz konusu stress düzeyinin bazı olası sosyo-Ekonomik determinantlarının belirlenmesi ve Spielberger Sürekli Kaygı Envanterinin (SSKE) Türk toplumuna uyarlanmasına katkısı amaçlanmıştır. Mayıs 1989’da tüm ortaokullardan sınıf ve cinse göre %50 tabakalı örneklemeyle çekilen 2363 öğrenciye SSKE ve anket formu uygulanmıştır. Uygulama kolektif olarak okullarda yapılmış olup Türkiye’deki en geniş seridir. Veriler bilgisayarda değerlendirilmiştir. Grubun %55’i erkek, %45’i kızdır. Ortalama yaş 13.2 ± 1.2 olup yaş aralığı 10-18’dir. Erkeklerde 40.7 ± 7.5 ve kızlarda 43.2 ± 8.1 ($p=.000$) düzeyinde sürekli kaygı skorları vardır ve Türk toplumunda diğer yaş gruplarında ulaşılanlardan yüksektir. Erkeklerde bulunan değer sınıf ve yaştan bağımsız iken kızlarda sınıfla, yaşla yükselmektedir ($F=8.81$; $p=0.000$). Pek çok sosyo-Ekonomik göstergelerle SSKS’nin ilişkisi irdelenmiştir. Sigara alışkanlığı, geleceğe bakış, intihar düşünceleri olup olmadığı da SSKS’ni etkileyebilecek potansiyel bağımsız değişkenler olarak ele alınmış ve olası determinant rolleri yada payları istatistiksel analiz edilmiştir. Ergenlerin göreceli yüksek kaygı skorlarına ulaştıkları, bu skorların da başlıca ilgi yetersizliği, aileden ayrılık veya kopukluk, ana-babanın kötü alışkanlığı, çevreye uyumsuzluk, ailedeki huzursuzluk, parasal sıkıntı, ana-baba geçimsizliği veya ölmüş olmaları ile yetersiz eğitim gibi etmenlerden kaynaklanabileceği kanısına varılmıştır. SSKS çocuğun geleceğe bakış açısını, okul başarısını 2 yönlü etkilemektedir. Sigara içenlerde ve kızlarda daha yüksektir. Ergenlik öncesi ve dönemi gençler kaygı (anksiyete) bakımından izlenmesi gereken önemli risk grubudur.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

YOZBATIRAN N, ÖZKESKİN M, LEBA G.

Sigara Kullanımının Spinal Ağrı Üzerine Etkisi

*Kardiyopulmoner Rehabiltasyon Günleri. 17-19 Aralık 1998, İzmir.
Bildiri Özetleri. [Araştırma]*

Epidemiyolojik çalışmalarda sigara kullanımı ile bel ağrısı arasında farklı görüşler bildirilmiştir. Birçok çalışmada sigaranın bel ağrılarında yol açan bir faktör olduğu ileri sürülmüştür. Bu görüşün doğruluğunu araştırmak için bu çalışma planlanmıştır. Ocak 1998-Kasım 1998 arası servikal veya lumbal disk hernisi tanısı ile müracaat eden ve kronik bel ağrısı olan 54 olgu çalışma kapsamına alındı. Eşlik eden akciğer hastalığı mevcut çalışma dışı bırakıldı. Olguların %87'si bayan, %13'ü erkektir. Yaş ortalamaları 40.55 ± 14.32 yıl olup vücut ağırlıkları ortalaması ise 66.72 ± 8.86 kg'dır. Bel ağrısı olan 54 hastanın %57'si sigara içmekte, geri kalan %43'ü sigara kullanmamaktadır. Sigarayı bırakanları da dahil ettiğimizde olguların %77'si sigara kullanma alışkanlığına sahiptir. Hastalarımızın sigaraya başlama yaş ortalaması 23.23 ± 8.75 yıl olup 15.58 ± 11.35 yıl süreyle ve ortalama günde 12.13 ± 8.67 sigara içtikleri saptanmıştır. Sigara tiryakilerininin %17'si hafif, %35'i orta ve %5 kadarı dumanı şiddetle inhale etmektedir. Hastaların toplam ağrı süresi 8.22 ± 6.76 yıl olup %65 kadarı ilk kez ve %35'i daha öncede fizik tedavi görmüşlerdir. Sigara içmenin spinal ağrı oluşumunda risk faktörleri arasında değerlendirilebileceği kanısına varılmıştır. Koruyucu rehabilitasyon uygulamalarında tütünün olumsuz etkileri ve bırakılmasına ilişkin eğitim programlarının yer alması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vücuttaki Etkileri.

YURDAKUL AS, TAN D, KUŞÇU İ ve ark.

Ankara Numune Hastanesi'nde Çalışan Doktorların Stress İle Başa Çıkma Yöntemleri İle Sigara İçme Davranışları Arasındaki İlişki

XXV. Ulusal Psikiatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi. 1989. [Araştırma]

Özet yok.

Anahtar Kelimeler:

YURDAKUL AS, CANBAKAN S, NADİRLER F ve BAŞER Y.

Sigara İçimi ile Ekspire Edilen Havadaki Nitrit Oksit Düzeyi Arasındaki İlişki

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

Çalışma grubu 50 aktif sigara içen, 25 pasif içici ve 58 sigara içmeyen olgudan oluşmuş; aktif sigara içen gurupta NO düzeyi 4.02 ± 1.51 ppb, pasif içicilerde 7.68 ± 1.80 ppb ve kontrol gurubunda ise 7.71 ± 1.73 ppb bulunmuştur. Sigara tiryakilerinde NO düzeyleri anlamlı olarak düşüktü ($p < 0.001$). Bu sonuçlar, sigaranın sağlıklılarda bile savunma mekanizmalarını olumsuz yönde etkileyebileceği şeklinde yorumlandı.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

YURDALAN SU, TÜREYEN ZC, CİMBİZ A ve ark.

Açık Kalp Ameliyatı Geçiren Olgularda Sigara Öyküsünün Değerlendirilmesi

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildiri Özetleri. [Araştırma]

1996-97 yıllarında 119 koroner bypass ve 43 kapak replasmanı geçiren hasta ve 249 refakatçide sigara öyküsü araştırılmıştır. Ameliyat geçiren olguların yaş ortalaması 54.46 ± 13.82 olup %30.9 kadarı bayan, %69.1 erkekti. Ameliyatlı olgularda genel sigara içenlerin oranı %53.09, ameliyatlı bayan olgularda %07.41, ameliyatlı erkek olgularda %45.68, ameliyat geçiren bayan hastaların %24'ü ve erkeklerin %66.1'i sigara içiyordu. Kontrol gurubunda ise sigara alışkanlığı bayanlarda %14.1 ve erkeklerde 28.5 civarındaydı. Ağır içici hasta bayan ve erkeklerin (20-40 sigara/gün) oranı sırasıyla %83.3 ve %72.3 iken, kontrollerde %60 ve %81.7 idi. Sigara alışkanlığının 4.yaş dekadında diğer risk faktörleriyle birleşerek KOAH ve 5.yaş dekadında koroner bypass gerektirdiği gözlemlendi. Toplumal eğitime öncelik verilmesi sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: *Kalp Hastalıkları.*

YURDALAN SU, TÜREYEN ZC, ÖZALEVLİ S ve ark.

Pulmoner Rehabilitasyon Uygulanan Hastalarda Sigara Alışkanlığının Değerlendirilmesi

Sigara ve Sağlık 1. Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildir Özetleri. [Araştırma]

1994-1997 arası rehabilitasyon uygulanan 327 hastanın sigara alışkanlığı retrospektif olarak incelenmiştir. Genel yaş ortalaması 61.27 ± 13.89 , hasta gurubunda sigara alışkanlığı %54.13 idi. Rehabilitasyon tedavisindeki hastalardan 123'ü sigarayı bırakırken, 40'ı (%22.6) içmeye devam etti. Sigaraya başlama yaşı 28.66 ± 12.94 idi. Emekli ve memur bayanlarda sigara içenler %55 iken ev kadınlarında %34 dolayındaydı. KOAH'lı hastalarda uygulanan göğüs fizyoterapi seans/hasta sayısı sigara içenler grubunda %28.6 iken sigara içmeyenlerde %21.25 bulundu. Kanseri hastalarda uygulanan fizyoterapi seansları sayısı senas/hasta olarak sigara içen grupta %21.19 iken sigara içmeyenlerde %17.33 bulundu. Pnömonili hastalardan sigara içenlerde seans/hasta oranı %19.5 iken, sigara içmeyen pnömonililerde %17.33 civarındaydı. Sigara içenlerde kanser %76.9 ve KOAH %59.6 iken, rehabilite edilenlerde kanserler %15.9, ve KOAH %47.7 idi. Rehabilite edilen hastalar içinden en az sigara içen grup astımlılardı. Tüberkülozlular ile uyku apne sendromlular hiç sigara içmiyordu. Sigara vücutta oluşturduğu olumsuz değişiklikler nedeniyle özellikle akciğer hastalarında yıllık hospitalizasyon sayısı ve süresini arttırmakta, hatta tedavinin başarısızlığına neden olmaktadır. Araştırmamızda pulmoner rehabilitasyon uygulanan olgularda sigara içiminin yüksek olduğu, sigara öyküsü veren hastalara daha fazla tedavi seansı gerektiği ve sigaranın pulmoner rehabilitasyon programlarını da olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Bu sonuç sigaranın bırakılmasıyla ilgili düzenlemelerin, pulmoner rehabilitasyon programlarında daha ağırlıklı olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: KOAH; Akciğer Kanseri, Diğer Sağlık Problemleri.

GÜRDAL EY, UZASLAN EK, ÖZYARDIMCI N ve ark.

Uludağ Üniversitesi Mensupları ve Çevre Halkına Uygulanan Sigara Anketi Sonuçları

XX. Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Kongresi. 7-9 Nisan 1994, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Toplam 5 grupta 584 kişiye 28 parametreyi içeren sigara anketi Nisan-Ağustos 1993 arası uygulandı. Sigara içme oranı en düşük %41.66 ile doktorlarda ve %59.70 ile en yüksek yardımcı sağlık personelinde idi. Hekimlerden bayanlar %23.25 ve erkek hekimler %50 oranında sigara içiyordu. İntörn doktorlar gurubunda bayanlar %50 ve erkekler %42.3 oranında sigara içerken, bayan sağlık personelinde %57.62 ve erkek sağlık personelinde %75 kadarı sigara içmekteydi. Sigaraya başlama nedenleri arasında 1.sırayı özent, 2.sırayı stress, 3.sırayı çevre etkisinin aldığı anlaşıldı. Sigaranın zararları konusunda ise 1.sırada sağlık zararları olduğu vurgulandı. Ankete katılanların %48 ile 75'inin pasif içici olduğu, bunların %25-60 kadarının halen sigara içtikleri ve %5.55 ile %12.97'sinin çocuklarını pasif sigara içicisi durumuna soktukları anlaşıldı. Tüm gruplarda %45 ile 85 oranında sigarayı bırakma isteği bulunduğu gözlemlendi. Düşünülenlerin aksine bırakma isteğinin yardımcı sağlık personelinde %45 iken, doktorlarda %60 ve halktan kişilerde ise %85 oranında olması çok düşündürücüdür.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

YÜKSEL EG, UZASLAN EK, ÖZYARDIMCI N ve ark.

Uludağ Üniversitesi'ne Kaydolan Öğrencilere Uygulanan Sigara Anketi Sonuçları

XX.Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Kongresi. 7-9 Nisan 1994, Antalya. Özet Kitabı. [Araştırma]

Uludağ Üniversitesi'ne 1993-1994 öğretim yılında kaydolan lise mezunu 1895 öğrenciye isim belirtmeksizin soru cevap şeklinde anket uygulanmış ve gençlerin sigara bağlantıları ayrıntılı bir şekilde sorulararak tartışılmıştır. Öğrencilerin %11.6'sı sigara içmektedir. Sigara tiryakilerinin büyük çoğunluğunun (%84.4) 15-19 yaş arası ve %28 kadarının özent ile, %19.45'nin stres sonucu ve %10.85'nin ise çevresinin ısrarları ile sigaraya başlamıştır. Sigara içenlerin %23.52'si bağımlılık hissettikleri için, %14.47'sinin alışkanlıkları nedeniyle sigara içmeye devam ettiklerini öğreniyoruz. Sigara içenlerin %57'si bırakmayı düşünmekte ve bunlardan yarısından fazlası (%54) sağlığa zararlı olduğunu bildikleri için bırakmak istediklerini gözlemliyoruz. Oysa sigarayı bırakmayı düşünmeyenlerin %64.21'inin bırakmama nedenlerini açıklayamadıkları, %13.6'sının zevk aldıkları için içmeye devam ettiklerini öğreniyoruz. Yaş ortalaması 19.8 olan gençlerin %97'si sigaranın sağlığa zararlı olduklarını bilmelerine ve %40.7'sinin kanser yaptığını ifade etmelerine rağmen hala yüksek oranlarda sigara içmeye devam etmeleri çok düşündürücüdür. Bu konuda

gençlerimizin ciddi bir şekilde eğitilmesi ve bilinçlendirilmesine ihtiyaçları olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

YÜKSEL EG, UZASLAN EK, BALKANLI H ve ark.

Orta Dereceli Okul Öğretmenlerinde Uygulanan Sigara Anketi Sonuçları

20.Yıl Akciğer Günleri. 2-4 Kasım 1995, Bursa. Özet Kitabı. [Araştırma]

Bursa ili merkez ilçelerinde görevli 429 orta dereceli okul öğretmenine sigara alışkanlıkları ile ilgili toplam 47 soru sorularak 2 bölümde uygulanan bu anket çalışmasının I.bölümünde sorulan 31 soru ile öğretmenlerin alışkanlıkları ve bu alışkanlıklarının iş çevresinde, öğrenciler üzerindeki etkileri irdelenmiştir. 2.bölümde ise sigara alışkanlığından kurtulabilmek için toplumun, öğretmenin ve hekimin rolleri konusunda öğretmenlerin görüşlerinin alınmasını amaçlayan 16 soru yöneltilmiştir. Sonuçlar tartışılmıştır. Geri kalmış ülkelerde sigara içimi epidemisinde söz edilebilir. Neredeyse sigara içenlerin tümü sigaraya çocukluk ve ergenlik döneminde başladıkları için ortaokul öğretmenlerinin bu konudaki tutum ve danışmanlıkları öğrencilerin sigaraya başlamasını önlemede çok etkili olabilir. Bu amaçla 1995 yılında Bursa bölgesindeki ortaokul öğretmenlerine bir anket uygulandı. %96.8 oranında yanıt alındı. Öğretmenlerin %43'ü halen sigara içiyor ve yarıdan fazlasını (%53.3) bayan öğretmenler oluşturuyordu. Araştırmanın ilk bölümünde öğretmenlerin sigara tutumları ve öğretmen-öğrenci sigara ilişkisi ve ikinci bölümünde ise öğretmen ve öğrencinin sigaraya başlamalarının engellenmesi hakkındaki görüşleri soruldu. Halen sigara içme nedenlerini hem erkek ve hem bayan öğretmenlerden %57 kadarı alışkanlık diye yanıtladı. Sigara içme sürelerine bayan öğretmenlerin %33.7'ser kadarı (toplam %67'si) 0-5 ve 6-10 paket/yıl diye yanıtlarken, erkek öğretmenlerin %78 kadarı daha yoğun 0-5'den 26-30 paket/yıla kadar uzayan süreçte sigara içtikleri görüldü. Sigarayı bırakma eğilimlerinde bayan öğretmenler %57.1, erkek öğretmenlerin %65.1 oranlarında bırakmayı düşündükleri anlaşıldı. Sigaraya başlama nedenleri arasında en çok özenti-merak (%41.8) ve arkadaş etkisi (%14.7) olduğu anlaşıldı. Yanıtsız bırakanların oranı da yüksekti (%32.6). Sigara içim sürelerinin bayan öğretmenlerde 0-30 yıl arasında, 3.gurupta ve erkek öğretmenlerde ise 0-40 yıl arasında sigara içtiği, 4.gurupta yoğun bir şekilde kümelenildiğini görürüz. Sigara içen bir öğrenciyle karşılaşmalarında öğretmenlerin %55'i sigaranın zararlarını anlatarak içmemelerini öğütlediklerini, %26.9 kadarı sadece uyardıklarını, %1.4'ü azarladıkları-

rını ve %0.5'si aileyle ilişki kurdukları ve %1.7'sinin tepkisiz kaldığını bildirmişlerdir. Pasif içicilik konusunda öğretmenlerin %53.6'sının verecek yanıtı yoktu. %24.3 kadarı ayrı bir oda istedi. Zira öğretmenlerin %84.6'sının öğretmen odalarında sigara içildiğini ve %79.4 kadarının sigara içmeyenler için okulda ayrı bir yer ayrılmadığını belirttiler. Sonuçta öğretmenlerin sigara zararları konusunda yeterince bilgili olmadıkları saptanırken öncelikle okullarda sigara karşıtı programlarda öğretmenlerin eğitilmesinin birinci derecede öncelik kazanması gereği vurgulandı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

YÜKSEL H, ÖZBİLGİN K, COŞKUN Ş ve ark.

Wistar Ratlarda Sigara Dumanı ile Oluşturulmuş Akciğer Hasarında Lökotrien Reseptör Antagonisti Olan Montelukastın Koruyucu Rolü

Toraks Derneği 4. Yıllık Kongresi. 30 Mayıs-2 Haziran 2001, İzmir. Kongre Kitabı. [Araştırma]

Sigara ile ilgili akciğer hastalıklarında artmış alveolar makrofaj, nötrofil ve mast hücre sayısı ve aktivitesi gösterilmiştir. Sigara içimi özellikle bu hücreler tarafından sentezlenen sisteinil-lökotrienlerin (LT) salınımında bir artışa neden olmaktadır. Ancak sisteinil-lökotrien reseptör antagonistlerinin (LT-RA) bu hastalıklarda koruyucu bir rolü olup olmadığı henüz bilinmemektedir. Bu çalışmada bir LT-RA olan montelukastın (MK), Wistar ratlarda sigara ile indüklenmiş akciğer hasarında koruyucu bir etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmaya 23 tane sigara dumanına maruz bırakılmış ve 9 tane de kontrol grubu rat alınmıştır. Kontrol grubundaki hayvanlar filtre edilmemiş çevresel hava, çalışma grubundaki hayvanlar ise 3 hafta süre ile sigara dumanına maruz bırakılmıştır. Sigara dumanına maruz bırakılan gruptaki hayvanların bir bölümü 0.1 mg/kg/gün MK ve diğerleri ise salin ile tedavi edilmiştir. Sigara ile indüklenmiş akciğer hasarını göstermek için alveoler septanın ortalama intersept oranı (L_m), alveoler septanın volum yoğunluğu (V_{vspt}) ve akciğer parankiminin ünite volümüne düşen alveolar yüzey alana yoğunluğu ($S_{va\cdot pa}$) morfolometrik olarak ölçülmüştür. Aynı zamanda akciğer parankiminde majör LT kaynağı olan akciğer mast hücre sayısı (AMS) elde edilmiştir. Mk ile tedavi edilen hayvanlarda akciğer hasarı göstergelerinin tedavi olamayan gruba göre anlamlı düşük olduğu, yani ortalama L_m 'nin daha düşük, ortalama V_{vspt} $S_{va\cdot pa}$ 'nin ise daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak aynı değerlerin sigarasız kontrol grubuna göre daha kötü olduğu gözlenmiştir. Aynı zamanda sigara dumanına maruz kalan ratlarda AMS kontrol grubuna göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Bu nedenle sonuçlarımız sigara ilgili

akciğer hasraı veya hastalıklarında artmış LT sentez ve salınımın patogeneizde rol oynayabileceğini ve LT-RA'lerinin aktif yada pasif sigara dumanına maruz kalma durumunda bu hastalıklarda koruyucu rolü olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Tütün Dumanı; Vücuttaki Etkileri.*

ZENCİR M, UÇKUN R, ÇİMRİN A ve ark.

İzmir Tariş İplik Fabrikası İşçilerinde Solunum Sistemi Yakınmalarıyla Sigara Kullanımı Arasındaki İlişki

Sigara ve Sağlık 1.Ulusal Kongresi. 7-8 Kasım 1997, İstanbul. Bildir Özetleri. [Araştırma]

Tekstil işyerindeki toz yoğunluğu yüksek ise solunum sistemi yakınmaları görülür. Özellikle sigara içenlerde bu şikayetler daha da artmaktadır. 635 işçiye WHO'nun 684 numaralı Teknik Raporundaki anket formu doldurulmuştur. İşçilerin %57.3 kadarı sigara içerken %13.5'i bırakmıştır. Toplam %29.1 işçi sigara içmiyordu. Sigara alışkanlığı erkek işçilerde %64.6 ile bayanlardan (%31.9) anlamlı dereceden daha yüksekti ($p<0.001$). Sigaraya başlama yaşı 18.7-5.7 idi. Sigara kullanımı 40 yaş altı genç işçi kesiminde anlamlı düzeyde daha fazlaydı (%60.7). İşyeri toz yoğunluğu yüksek olan bölümlerde çalışan işçilerde sigara içimi %61.9 olup düşük toz yoğunluğu olan yerlerde çalışanlarda (%48.8 ve $p<0.001$) anlamlı derecede daha yüksekti. Tekstil iş kolunda çalışan ve sigara içen işçilerde solunum sistemi yakınmaları sigara içmeyen işçilerden daha fazla görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

ZENCİR M, TURGUT G, GENÇ O, ÖZŞAHİN A.

Pamukkale Üniversitesi Sağlık Yüksekokulları Öğrencilerinin Okul Başlangıcı ve Bir Yıl Sonrası Sigara Kullanımındaki Değişimler

Sigara ve Sağlık Ulusal Kongresi. 29-31 Mayıs 1999, İstanbul. Özet Kitabı: 37. [Araştırma]

Anketler gözlem altında öğrenciler tarafından yanıtlanmış ve veriler SPSS versiyon 6.0 paket programında değerlendirilmiştir. Çalışmaya 77 öğrenci katılmış olup %46.8'i erkek ve %53.2'si bayandı. Yaş ortalaması

18.70±1.17 ve sigaraya başlama yaşı ortalaması ise 17.74±1.67 bulundu. Okula başlayışta sigara içme oranı %35.1 iken, bir yıl sonra %40.3'e yükselmiştir, fakat anlamlı bulunmadı. Başlangıçta ve 1 yıl sonra sigara alışkanlığı ile cinsiyet ve okudukları bölümler arasında anlamlı fark saptanamadı. Fakat her bölümdeki öğrencilerde sigara içme oranları öğrencilik yılları ilerledikçe arttı.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

HAKEMLİ ULUSLARARASI KONGRE ÖZETLERİ

ARBAK P, ÜLGER ERDEM F, KARACAN O ve ark.

Smoking Habits In High-School Students

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

801 students of Duzce High School were evaluated by a questionnaire intended to secure information about their smoking habits and concerning their ideas on smoking. Statistical analyses were done with SPSS 5.0 programme. Boys and girls are 53,4% and 47,6%, respectively. Mean age was 16 ± 1 years (13-20). 18,1% of students were smokers; while 5,9% of girls and 12,9% of boys were smoking. The relation between gender and smoking rate was statistically significant ($p < 0,05$). 52,7% of smokers had begun smoking after 15 years old. There was statistically significant relation between economical status of family and smoking ($p = 0,014$). Friends were socially the most effective factors about beginning to smoke (75,9%). Stress was the most important reason to continue smoking (68,9%). Students begun to smoke after 10 years old were significantly eager to quit smoking ($p < 0,05$). According to the results of other studies, smoking incidence is lower in students of a high-school in urban area than their age group in city high-schools.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

BAYINDIR Ü, UÇAN ES, SERCİN B, İKİZ F

The Effect of Water-Pipe Smoking on PEFV Value

ERS Annual Congress. 1993, Firenze-Italy.

Anahtar Kelimeler: *Pipo, Puro ve Nargile; KOAH.*

BİLİR N, YILDIZ AN, GÜÇİZ DOĞAN B, KALYONCU F

Smoking Behaviour and Attitudes of Key at Risk Groups in Turkey

10. World Conference on Tobacco or Health. 24-28 August 1997, Belgium.

The mean age was about 35 for the mothers, teachers, physicians and artists, 30.9 for journalists, 23.7 for sportsmen and 47.2 for parliamentarians. The year of education completed were 7.6 for the

mothers and 11.2 for the sportmen. The lowest smoking prevalence was found among secondary-school students (3.5%), while the highest among journalist (64%), then teachers (51%), artists (46%) and physicians (44%). Approximately one third of high-school students were current smokers . The mean age of starting to smoke was 20-30 for teachers, mothers, physicians, artists, and parliamentarians. The starting age decreased with the years, from 12.2 for secondary-school students and 14.2 for high-school students. The average duration of smoking was 20.3 years for parliamentarians and 15.5 for artists; that of teachers and mothers was nearly the same (14.1 and 14.9, respectively). Parliamentarians smoked more than a pack and mothers nearly a pack; physicians and journalists smoked more than half a pack of cigarettes per day. The average number of cigarette smoked was 7.3 per day for high school students, 3.2 for secondary-school students and 9.6 for sportmen. With regard to attitudes to smoking, 16-39% of the smokers stated that they did not regret smoking. The percentage of subjects who regretted smoking was highest among parliamentarians (57%), secondary-school students (56%), sportmen (51%) and high-school students (51%). Hospitals and schools are the places in which smoking is not approved of by all groups, regardless of their smoking status. Most of the smokers approved of smoking in restaurants, some public places, offices and public transport under certain conditions.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

BİLİR N, YILDIZ AN, ATLI A.

Smoking Cessation Program In A Workplace

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

Workplace smoking cessation programme has started at Turkish Railway Plant in March 1994 where 66.5% of 510 male employees were regular smokers. Following the questionnaire on the smoking habits, lectures regarding health hazards of smoking were given by one of the team members. The mean age of starting to smoke is 17 (5 to 40) years and the mean number of cigarettes smoked daily 19. face to face education has also been performed during periodic health examination and daily polyclinic visits at the Workplace Health Unit. Establishment of group dynamics was supported and quitters were awarded. During the 30-month period between March 1994 and August 1996, ninety one workers (22.8 %) quitted with only 19 (21 %) failure. None of the quitters restarted after 20 th. month. Kaplan-Meier method was used for the analysis of the probability of continuation of nonsmoking. The probability

of continuation of nonsmoking at 6-12-24 and 30 months are 86.9-81.5-79.3 and 79.3% respectively. In our study 79.3% smokers who quit continue not to smoke at the end of 30 months. The high rate of continuation may be due to the program being involved in the workers daily life, use of group dynamics and effective performance of worksite health unit.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma; İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları.*

BİLİR N, YILDIZ AN, GÜÇİZ B, EMRİ S.

Smoking Behaviour and Attitude of Turkish Physicians to Smoking

10. World Conference on Tobacco or Health. 24-28 August 1997, Belgium.

The mean age of the physicians was 36.3 ± 9.1 years, and the male:female ratio was 1.1; most were married (77%), with a mean of 1.2 ± 0.8 children. The prevalence of smoking was 44%, with rates of 51.2% for men and 34% for women. The percentage of female physicians who had never smoked was 54%, while only one male physician out of four was non-smoker; 25% of the men and 12% of the women had quit smoking. Among male physicians, the highest prevalence of smoking (56%) was in the 30-44 year age group, After 45 years age, the prevalence was nearly same in female and male physicians (42 and 43%, respectively). Most (74-100%) of the physicians did not approve of smoking in public and/or enclosed places. But nearly 80% of physicians who smoked approved of smoking in restaurants and offices under certain conditions. The physicians who smoked disapproved of smoking in airplanes (71%). Almost all of them said that a physician should not smoke when examining a patient, and also considered that teachers should not smoke in front of students, and sportsmen should never smoke. Nevertheless, 68% of the physicians who smoked stated that they smoke while working, 84% had smoked at home, 49% in front of children, 68% while working, 66% while having a drink, 72% from boredom and 75% at restaurant. About one fourth of the physicians stated that they did not regret smoking, while 77% had regrets and 69% said they would be non-smokers if they were born again. One-half of male and one-third of female physicians in Turkey are thus regular smokers, the frequency increasing by age. Most of them had begun smoking at a relatively advanced age when compared with the average

for the general population. Twenty-two percent smoked fewer than five cigarettes per day, but about 40% smoked about one pack per day.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

BİLİR N, DOĞAN G, YILDIZ AN.

Smoking Prevalence Among the Role Models, Namely Physicians, Teachers and Religious Leaders, Turkey 1999

11. World Conference On Tobacco or Health. 6-11 August 2000, Chicago.

Smoking is still a common and important public health problem in Turkey. In this survey three role models (physicians, teachers and the religious leaders) were studied regarding their smoking behaviour. Using the socioeconomic development index, 17 provinces were selected in different geographical regions, and two (one high and one less developed) districts in each province were determined as the study areas. All the physicians working at the hospitals and health centres and all the religious leaders in the districts were included in the study. Two schools were selected in each of the districts and all the teachers in these schools were also included in the study. Two-thirds (65.0%) of the physicians, 55% of the teachers and all the religious leaders were male. Nearly half of the physicians and teachers (43.1% and 48.5%) respectively and 25.1% of the religious leaders were current smokers. Being the role-model, especially for students and children, smoking of teachers is particularly important. Also, physicians should have more responsibility regarding smoking control activities in the community. Although there is no ban on smoking specifically, in Muslim religion, smoking prevalence is relatively low among the religious leaders.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji.*

BİLİR N, YILDIZ AN, DOĞAN BG.

Adoption of Anti-Smoking Law in Public Places, Turkey 1999.

11. World Conference On Tobacco or Health. 6-11 August 2000, Chicago.

“The Anti-Tobacco Law” which was promulgated in 1996 bans smoking in most of the government offices and public places. In the study,

courthouses, police stations, tax offices and branches of banks were investigated regarding the implementation of the ban on smoking in these places. The survey was conducted in 34 districts in different geographical regions of the country. Data were collected both by the interview to the administrative officers and the directors of the places, and also through direct observation. A total 34 courthouses, 79 police stations, 49 tax offices and 138 banks were visited during the study. Although the proper warnings indicating the ban on smoking, were posted in 35.3% of the courthouses, 23.8% of the police stations, 32.0% of the tax offices and 28.3% of the banks. The provision of a separate room for the smokers is relatively low (11.8%, 7.4%, 20.0% and 13.9% respectively) in the places visited. According to the director's statements, 8.8% of the courthouses, 8.6% of the police stations, 18.0% of the tax offices and 14.4% of the banks were smoke-free. The results of the study indicate that, the implementation of the ban on smoking in the public places is still low at the third year of the Anti-Smoking Law.

Anahtar Kelimeler: *Resmi Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar, Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar; Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar.*

BİLİR N, GÜÇİZ DOĞAN B, YILDIZ AN.

Influence of Sex on Smoking Behaviour in Turkey.

10. World Conference on Tobacco or Health. 24-28 August 1997, Belgium.

The aim of this study was to investigate the possible affect of sex on smoking behaviour in children and various professional groups. This descriptive study conducted in Ankara, the capital of Turkey. Representative samples were selected from various professional groups, comprising 552 high school students, 512 secondary-school students, 254 teachers, 237 physicians, 109 journalists, 149 sportsman and 130 artists. The data were collected between April and December 1996 with a pre-tested question-narie developed for this study. SPSS 5.0 statistical software was used for analysis. All of the adults who participated in the study were in their 30s, except for the sportsmen, whose mean age was 23.7 years; that of high-school students was 16.5 and that of secondary-school students was 13.7. Approximately equal numbers of females and males were found among the journalists, artists, and physicians whereas males represented 62% of the high-school students, 54% of the secondary-school students, 41% of the teachers, 88% of the sportsmen. About two out of three teachers had smoked previously or smoked currently, with a

higher percentage of current smokers among female teachers (54%) than male teachers (46%). The prevalence of smoking was highest among the journalists (64%) in both men and women. While 36% of the sportsman interviewed smoked; the percentage dropped to 28% for sportsmen. Forty percent of female artists, who constituted 54% of the artists' group, said that they smoked; the percentage was 53% among male artists. The percentage of female physicians who had never smoked (2.6 and 20%, respectively) were approximately half that of boys, and the percentage who had never smoked was higher among girls than boys. The prevalence of smoking increased steadily with age in all groups, independently of sex. The mean number of cigarettes smoked per day was smaller among females than males in all groups. The result of logistic regression analysis showed that sex, education, age and sibling smoking increased the smoking prevalence, while having children affected it in inversely. The smoking rate is thus higher among males, except among teachers; however, when ex-smokers are included, the rate of smoking is still higher among male teachers. In all groups, the males smoked more cigarettes per day than females. Thus, not only level of education, age, sibling smoking and having children but also sex significantly affects smoking behaviour.

Anahtar Kelimeler: *Cinsellik ve Sigara; Epidemiyoloji.*

BÖZDEMİR N, BURGUT R, KOCABAŞ A,

Doctor's Behavior in Patient Examination Room Toward Smoking.

9th. World Conference on Tobacco and Health. 10-14 October 1994, Paris.

Anahtar Kelimeler: *Resim Kurumlar ve Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar.*

BÜLBÜL Y, ÖZLÜ T

Smoking And Bacterial Adherence.

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

The increased bacterial adherence has been reported in cigarette smokers. In this study, we aimed to investigate whether the bacterial

adherence is influenced from the acute exposure of cigarette smoke in hosts not having chronic changes associated with smoking as in passive smokers. 30 normal non-smoker subjects, were divided into two groups for determining of Streptococcus pneumonia and E. coli adherence. The buccal epithelial cells (BEC) (104 cells per ml) and bacteria (107 bacteria per ml) were prepared in phosphate buffered saline (PBS). Then, both smoke-treated BEC and bacteria, smoke-treated BEC with smoke-untreated bacteria and smoke-treated bacteria with smoke-untreated BEC were incubated in a shaking water bath. Smoke-untreated bacteria and BEC were used as control. After 1 hour incubation period, the cells were washed and filtered again. Then, the number of adherent bacteria to 50 epithelial cells were counted. The average number of adherent bacteria to the epithelium in all smoke-treated suspensions were similar to control group for S. pneumonia (6.0 ± 0.92 vs. 8.2 ± 1.7 , p: 0.2387) and for E. coli (17.7 ± 2.25 vs. 20.5 ± 4.1 , p:0.5276). Each smoke-treated sample were also compared to control group alone and no significant results were found. Our results indicate acute exposure of bacterium and/or epithelium to smoke has no significant effect on the adherence of S. pneumonia and E. coli to BEC in non-smokers.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÇAN G, ÖZLÜ T, BÜLBÜL Y, TORUN P

Smoking Habits of The Medical Students in Trabzon From The Region of Eastern Black-Sea in Turkey

ERS Annual Congress. 20-24 September 1997, Berlin-Germany.

The aim of this study was to determine the prevalence of cigarette smoking among the medical students of Karadeniz Technical University from the Region of Eastern Black-Sea in Turkey. Data were obtained by a self administered questionnaire recommended by WHO on June 1996. The study of this group consisted of 904 students (82% of all medical students) with 338 female and 566. The prevalence for male and female were as follow; daily smokers (at least one cigarette a day) 34.6%, 15.0%; weekly smokers (at least one cigarette a week) 3.9%, 2.7%; tasted smokers 29.3%, 34.5%; ex-smokers 8.1%, 5.6%; and never smoked person 40.7%, 21.6% respectively. The male students had a significantly higher smoking prevalence than female students ($p < 0.00001$). The students having parents with high level of education had a significantly higher smoking prevalence than other students ($p = 0.00163$). The smoking rates were correlated with increasing age in male and female students ($p < 0.00001$). It was concluded that prevalence of cigarette

smoking in the present study was found comparable those of medical students from different region of the our country.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji, Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

ÇAY M, ÖZLÜ T, AKBULUT A et al.

Does Improve Supplementary Vitamin E The Effect of Cigarette Smoke of The Colonization of Instilled Bacteria Into The Tracheal Lumen In Rats?

ERS Annual Congress. 16-20 September 1995, Barcelona, Spain.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÇİLLİ A, ÖZBUDAK Ö, ÖZDEMİR T, ÖĞÜŞ C

Smoking And Hypoalbuminemia Are Major Risk Factors For Developing Community-Acquired Pneumonia In Young Adults

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

Although there are several published studies concerning the risk factors for developing community acquired pneumonia (CAP) in middle-aged or older people, it hasn't been previously reported the risk factors in youngs. The aim of this retrospective study was to evaluate the risk factors and clinical characteristics of CAP in young adults. Fifty six patients were included the study whose age under 40 years (35 men, 21 women).

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

DEMİR T, TUTLUOĞLU B, UMUT S et al.

The Preliminary Results Of Smoking Cessation Program

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

In this study we evaluated 245 smokers from our smoking cessation outpatient clinic. 117 of patients were female and 128 of patients were male. Mean age was 44.01 ± 11.85 and smoking rate was 33.11 ± 21.85

pack/year. Detailed history, physical examination, Fagerstrom nicotine dependency test and routine laboratory tests were applied to all subjects. A booklet prepared by us was given to each subject and they were educated about harmful effects of smoking. Transdermal nicotine patches, having 21, 14 and 7 mgr of nicotine were applied concomitantly in a 3 month's period. Subjects were evaluated at 2, 4, 8, and 12th weeks in our clinic and subjects who did not come were called on the phone. In each control visit CO level in expired air was measured. 74 of 118 subjects, who were started nicotine replacement therapy, stopped smoking at the 15th day. Our success rate at the 15th day was 62,7%. 47 of 98 subjects who completed 3 months of therapy stopped smoking. Our success rate at the 3th month was 47,9%. No serious side effect apart from skin reaction was observed. Our preliminary results suggested that nicotine replacement therapy with patient education could be an effective way of smoking cessation.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

GÖKSEL T, ÖZOL D, BAYINDIR Ü et al.

Smoking Attitudes Of Relatives Of Patients With Severe Lung or Cardiovascular Diseases Directly Related to Smoking

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

An extensive questionnaire was performed to evaluate smoking habits among close relatives of patients who suffered a severe disease caused by smoking. The study included 242 relatives (136 females and 106 males; mean age 41.2 ± 13.2), whose patients had lung cancer, cardiovascular disease, or COPD. The ratio of smoking among relatives was 38.4% (males 48.1% and females 30.1%; $p < 0.01$), and 20.2% was ex-smokers. 86.2% of smoker relatives considered quitting, 69.2% tried to quit at least once, and 89% reported that they needed help to quit. Graduates of elementary school were found to be more successful at quitting ($p < 0.01$). There was no statistical relation between the frequency of smoking and educational status. Two hundred and nine relatives knew that the diseases of patients were directly related to smoking, and 38.2% of these were still smokers and 21.5% ex-smokers. Only 15(7.1%) reported that they quit being influenced by the diseases of patients. These findings show that although this group of smokers perceive harms of smoking, they can't be successful at quitting. However, the high ratio of smokers who consider quitting and using help to quit lead us to the idea that this group of smokers are more likely to benefit from cessation programs.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Sigara Bırakma*

GÖKSEL T, CİRİT M, BAYINDIR Ü et al.

Factors Associated With Smoking Among High School Students

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

The purpose of the study was to determine the prevalence of cigarette smoking and to examine the influence of social factors on smoking in adolescences. One thousand and forty-seven 2nd-grade students (711 males and 416 females; mean age 16.3 ± 0.7 years) filled out an extensive questionnaire about smoking. The prevalence of smokers was 23.2% (males 22.8%, females 24.1%; $p > 0.05$). Smoking habits of the students weren't related to the education or social status of cigarettes smoked a day increased ($p < 0.01$). Among smoker students 68.8% reported intending to quit and 42% reported making at least an attempt to quit in the past. This study demonstrates that smoking of siblings is the most important factor related to familial smoking. A big part of high school smokers want to quit but are unsuccessful in doing so. Therefore, we consider that young smokers who are already motivated to quit need cessation programs.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

KARAKURT S, CEYLAN B, AKAY S et al.

Results of Smoking Cessation Out-Patient Clinic in Marmara University Hospital in Turkey

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

We aimed to evaluate stop smoking program. During one year, 85 (41 male, 44 female) smokers were attended to smoking cessation clinic. The medical records were filled and voluntary contract were made, then informed about the nicotine replacement therapy (NRT). Avarage ages was 45, avarage beginning age of smoking was 21, the mean duration of smoking was 24 ± 8 years. Fagestrom score (FS) was 7.4 ± 2.1 . The smokers were educated about harmful effect of smoking and smoking cessation methods. After education program 9.4% stopped smoking by theirself. 90.6% used NRT and 47% found NRT was useful. 21.3% used

NRT couldn't use properly because of high cost. 17.5% were followed for 12 months. Annual success rate was 7.5%, success in people. FS was 6.4 ± 4 in non-quitters, 7.75 ± 2 in successful quitters ($p < 0.05$). 48% attended to the clinic with advice of relatives and success rate was higher than others ($p < 0.03$). 11% used NRT developed minor irritation. 72% was weight gain. The results demonstrate that we need to look for more educational interventions and more patient-relative collaboration. In addition NRT was effective aid in smoking cessation program.

Anahtar Kelimeler: *Sigara Bırakma.*

KARTALOĞLU Z, OKUTAN O, İLVAN A et al.

Smoking Habits In Turkish Military Staff

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

This study was planned to determine the frequency of use and characteristics of smoking in Turkish Military Staff (TMS). A questionnaire form was given to 1000 TMS who answer all questions. Among them 610 were soldiers, 280 were non-commissioned officers and 110 were officers. Percentage of the smoking habit in 1000 randomly chosen TMS was 66.7%. Sixty-six point two percent of the soldiers, 79.27% of the non-commissioned officers and 52.63% of the officers were smokers ($p < 0.05$). The starting age of the smoking habit was 16.9 for the soldiers, 18.3 for the non-commissioned officers and 21.1 for the officers. Ninety-six percent of the smoking subjects had health problems due to smoking. Most of the all cases (81.19%) were willing to quit smoking, 74.35% had attempted to do so, but none was successful. 64.25% thought that they could successfully quit their habit. 71.01% figured out that they could gain weight after the stop smoking. We have obtained that soldiers usually have had the smoking habit before they are recruited by the army. Non-commissioned officers start smoking when they get to their mission and officers at the Military Schools. A high percentage of the subjects wanted to quit the smoking, but their attempts were not successful.

Anahtar Kelimeler: *Tütün ve Askeriye; Epidemiyoloji.*

KOCABAŞ A, HANTA İ, SEYDAOĞLU G, KULECİ S.

Biomarkers of oxidative stress in smokers.

ERS Annual Congress. 22-26 September 2001, Berlin-Germany.

To evaluate the role of oxidative stress in pathogenesis of smoking induced airway diseases (chronic bronchitis and COPD), we studied 30 (24 male, 6 female) healthy nonsmokers (aged between 40-82), 30 (27 male, 3 female) healthy smokers (aged 46-69), 30 (25 male, 5 female) smokers with chronic bronchitis (aged 50-71), 77 (73 male, 4 female) smokers with stable COPD (aged between 52-77) and 31 (30 male, 1 female) smokers with COPD exacerbation (aged between 50-80), all of them were recruited from the outpatient clinics of Balcali Hospital. Plasma malonyledialdehyde (MDA), a product of lipid peroxidation, and superoxide dismutase (SOD), a plasma antioxidant, levels were measured in all subjects studied. We found that mean plasma MDA levels were higher in smokers with or without airway disease than in nonsmokers. However mean SOD levels were not different between smokers and nonsmokers. We conclude that smoking increases oxidative stress and we need more sensitive biomarkers to evaluate the role of oxidants and antioxidants in smoking induced diseases.

Patients	MDA (U/gHb)(X+/-SD)	SOD (nmol/ml) (X+/-SD)
Healthy nonsmokers (n=30)	5.9+/-1.4	948+/-198
Healthy smokers (n=30)	7.4+/-2.6	938+/-268
Smokers with Ch.Bronc (n=30)	6.6+/-1.8	945+/-223
Smokers with stable COPD(n=77)	7.8+/-2.3	993+/-243
Smokers with COPD exac(n=31)	7.6+/-1.7	1048+/-227
(p)	0.001	0.28

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

KIYAN E, AYDEMİR N, SETHAN C et al.

Risk Factors for Lung Cancer in Nonsmokers

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

The causes of lung cancer (LC) among nonsmokers are not clearly understood. The aim of this study was to investigate the risk factors for lung cancer in nonsmokers. The study is a case-control study and consisted of

two groups. Case group included 71 nonsmokers (18 male, 53 female; aged 30 to 86 years) with newly diagnosed primary lung cancer. Control group included 72 nonsmokers (23 male, 49 female; aged 34 to 80 years) without established LC. Occupational history, passive smoking, environmental asbestos exposure, home heating, residential history, family health history (lung cancer and other cancers) and history of nonmalignant lung diseases were assessed by a questionnaire. Two groups were matched for age and sex. The histopathological cell types were adenocarcinoma (%71.8), squamous cell carcinoma (%18.3) and small cell carcinoma (%9.9). A significantly elevated odds ratio (OR) of 2.92 was noted in the case group for having family history of LC in first-degree relatives. There was no significant difference between two groups when compared for the other risk factors. In conclusion, family history of lung cancer significantly increases the risk of lung cancer in nonsmokers.

Anahtar Kelimeler: Akciğer Kanseri; Çevresel Tütün Dumanı

KÖKSAL AS, EMİRİ S, ÜSKÜDAR O

Effect of Nicotine Replacement Therapy In Quitting In A Hospital Base Clinic Of Turkey

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

Nicotine replacement therapy has three different forms: Chewing gum, nasal spray, transdermal patch. In this study, we evaluated the efficacy of transdermal nicotine patch. The study group consisted of 51 patients. 9 patients were excluded because of failure in follow-up. Out of the remaining 42, 15 patients were male and 27 were female. They had a mean smoking history of 26.7 ± 17.8 years for males and 19 ± 7.9 years for females and a mean score of 3.6 ± 0.9 and 3.2 ± 1.1 on a motivational assessment questionnaire over a 6 point scale, respectively. While none of males and 7.4% of females were light smoker (10-15 cigarettes/day), 13.3% and 55.5% were moderate (16-30 cigarettes/day), 86.7% and 37.1% were heavy smoker (>30 cigarettes/day), respectively. Patients were treated due to the guideline suggested by National Cancer Institute and were assigned to a transdermal nicotine dose of 30 mg tapered by 10 mg every two weeks for a duration of six weeks. Results were obtained ten weeks after the initiation of treatment. Smoking cessation was achieved in 46% of males and 37% of females. Slight and non important reactions were observed. Nicotine patch appears to be a safe and effective method for smokers who want to quit.

Anahtar Kelimeler: Sigara Bırakma; Nikotin ve Bağımlılık.

OKUTAN O, KARTALOĞLU Z, KUNTER E et al.

Smoking And Pulmonary Tuberculosis.

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

Smoking effects on pulmonary defense mechanisms with various ways. So, the outcome and the course of pulmonary diseases show difference among people who smoke. In our study, we evaluated smoking habits and effects on the course of pulmonary tuberculosis, in armed forces. We analyzed the duration of smoking habit, number of cigarettes per day and the effects on clinical and radiological status and the number of hospitalization days. In addition, we compared smoking habits in our study group with controls. Our group included 101 male patients with active pulmonary tuberculosis with the mean age of 22.20 ± 2.33 years. Numbers of the smokers and the non-smokers are 71, and 30 respectively. Average of smoking years was 5.72 ± 3.10 , and number of the cigarettes per day 20.91 ± 12.54 . We did not find any correlation among smoking habits, radiological appearances and number of hospitalization days. However, time to smoking habits correlated with number of bacillus in sputum ($p=0.01$). Smoking ratio in our cases and control population is 70.3% and 66.2% respectively ($p<0.0001$). Consequently, Smoking may predispose people for not only chronic obstructive pulmonary disease and pulmonary carcinomas but also developing of active pulmonary tuberculosis. However, smoking does not affect clinical course and recovery time.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri.*

ÖZALEVLİ S, TÜREYEN Z, CANDAN.

Effects of Smoking on Exercise Capacity

42. The World Congress for ICHPER SD. Minia City-EGYPT.

Smoking, which is known to increase the risk of mortality and morbidity to a significant degree, has a greater degree of adverse effects on old people. Our study has been planned in order to investigate smoking status and assess functional capacity in the elderly. 37 cases, (20 female, 17 male) with a mean age of $72,86 \pm 22,5$ years residing in a nurse house (Kemal Tarım Dinlenme Evi) who do not have any musculoskeletal diseases and can walk without help, were included in study. When the walking distance with respect to smoking history were evaluated, current smokers were found to have the least walking distances, and the

increment in severity of dyspnea was greater ($p < 0.005$). Finally, in the elderly population we investigated, it is impressive that despite cardiopulmonary losses, and physiologic losses due to changes in posture in senility, incidence of smoking is considerably high. In this study it was also stressed that in the elderly group, who have numerous phychic reason such as onesome, depreassion to smoke, to increase quality of life, more emphasis should be given to preventive compaigns.

Anahtar Kelimeler: *Sportif Performans.*

SİPAHİ S, BİLİR N, YANARDAĞ H et al.

Smoking Effects On Lymphocyte Subpopulation In BAL Fluid Of Sarcoidosis

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

We purposed to evaluate the impression of smoking on lymphocyte subpopulation with flowcytometry in bronkoalveolar lavage (BAL) fluid of patients with sarcoidosis. T lymphocytes (CD3+ TL), helper T lymphocytes (CD4+ TH), supressor T lymphocytes (CD8+ TS), HLADR-CD3+ active T lymphocytes, B lymphocytes (CD19+BL) in BAL fluid were evaluated by using monoclonal antibodies in 13 non smoker control subjects and in 35 nonsmoker sarkoidosis patients (group I) and in 3 smoker control subjects and in 10 smoker sarcoidosis patients (group II). The diagnosis of sarcoidosis was established with histopathological and clinikoradiological findings. Non of these patients were on steroid therapy. In group I, the BAL fluid showed significantly increased CD3+TL CD4+TH HLA DRC3+ active T lymphocyte ratios accompanied by a markedly heightened TH/TS proportion (group I: 2.839 ± 3.272) compared with the control group ($p < 0.001$). Otherwise there was no significant relationship between I-smoker control subject and smoker patients ($p > 0.05$), II-smoker patients and nonsmoker patients ($p > 0.05$), III-Nonsmoker control subjects and smoker control subjects ($p > 0.05$) in regard of the composition of lymphocyte subpopulation in BAL fluid. In conclusion, we have to point out that smoking doesn't effect lymphocyte subpopulation in BAL fluid of sarcoidosis patients.

Anahtar Kelimeler: *Diğer Sağlık Problemleri; Vücuttaki Etkileri.*

ŞENYİĞİT A, BAYRAM H, ASAN E et al.

Are All Smokers Who Developed Pneumonia Needed To Be Investigated For Lung Cancer?

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

In the patients with lung cancers, post-obstructive pneumonia is a frequent presentation of the patient's first clinical status. We have studied 53 cases who had a history of, at least 20 pack/years smoking (Group I), and 46 cases who never smoked (Group II, the control group). Both groups were treated because of pneumonia and had no signs of a tumour on chest radiograph. More detailed clinical and laboratory investigations have demonstrated that 11 cases (7=non-small cell ca and 4=small cell ca) from Group I (20.7%) had bronchial cancers as compared to only 1 case in Group II (2.1%; $p<0.005$). A comparison between the resolution time of pneumonia (the time needed for a 50% resolution of pneumonia) in patients from Group I have also demonstrated that this was significantly longer in patients with lung cancer (20.54 ± 4.67 days, $p<0.001$) as compared to those without (12.33 ± 3.23 days). Furthermore, the resolution time in patients from Group II was significantly shorter (7.72 ± 2.08 days), when compared with patients from Group I ($p<0.001$ for both those with and without lung cancer).

Our results suggest that the patients who present pneumonia with a smoking history should be investigated further for an underlying lung cancer.

Anahtar Kelimeler: *Akciğer Kanseri, Diğer Sağlık Problemleri.*

TABAKOĞLU E, HATİPOĞLU O, KARLIKAYA C et al.

The Influence Of The Turkish Anti-Tobacco Law On The Smoking Attitudes And Recognition Of Cigarette Brand Names And Logos Of The Primary School Children In Edirne.

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

We evaluated the influence of The Turkish Anti-tobacco Law on the children's smoking attitudes and recognition of the cigarette brand names and logos. A self-completed questionnaire including questions about their smoking habits, opinions about smoking habits of their parents and teachers, tobacco use in public places and recognition rate of 16 food, drink, cigarette and tooth paste logos and brand names in June 1996 and February 1999, before and after the fulfillment of The Turkish Anti-

tobacco Law in November 1996. The first and second questionnaires were performed to 768 and 1057 children from the same five primary schools and classes, respectively. The ever-smoking prevalence decreased from 14.2% to 3.7% ($p<0.001$). The rate of purchasing cigarettes within the last week decreased from 36.6% to 26.9% ($p<0.001$). In addition, the rate of the parent's tobacco use decreased significantly ($p<0.001$). The disagreement with the parent's and teacher's smoking habits and tobacco use in public places increased significantly, as well ($p<0.01$, $p<0.01$, $p<0.01$, respectively). Despite these pleasant results, the recognition rates of some cigarette brand names and logos increased. In conclusion, The Turkish Anti-tobacco Law influenced positively the primary school children in Edirne.

Anahtar Kelimeler: *Hukuk ve Sigara, Kanuni Yaklaşımlar; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

ÜNLÜ M, ŞAHİN Ü, AKKAYA A et al.

Effects Of Cigarette Smoke Exposure On Antioxidant Enzymes And Lipid Peroxidation In Rabbits

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

We aimed to investigate the effects of cigarette smoke on oxidant/antioxidant systems. To assess the oxidative damage caused by cigarette smoke, malondialdehyde (MDA) levels were studied in plasma and lung tissue. To assess the antioxidant response to the oxidative stress, superoxide dismutase (SOD) activity were measured in erythrocytes and lung tissue. Ransod xanthine-xanthine oxidase kit was used to measure the SOD activity. The MDA levels were measured spectrophotometrically using the method defined by Draper HH. SOD activities were significantly increased in the lungs ($p<0.0001$), but not in erythrocytes of smoke-exposed rabbits. Plasma and lung MDA levels were significantly increased in smoke-exposed rabbits when compared to controls ($p<0.0001$). In spite of an increase in the SOD activity, also MDA levels were significantly increased in the lungs of smoke-exposed rabbits. According to these results, we suggest that cigarette smoke induces oxidative stress by superoxide anion in the lung tissue. Antioxidant system is activated to protect the respiratory system from this oxidative stress, but this activation is inefficient to protect the lungs from oxidative damage. Erythrocyte SOD activities should not be used as a marker to assess the oxidative stress which occurs in the lungs that caused by superoxide anion. In smokers, plasma MDA levels can be used as a bio-

marker to assess the oxidative damage which occurs in the lungs that caused by superoxide anion.

Anahtar Kelimeler: *Vücuttaki Etkileri; KOAH.*

ÜNSAL M, DABAK S.

Status of smoking and behavior towards smoking in parents of preschool children in Samsun, Turkey.

ERS Annual Congress. 22-26 September 2001, Berlin-Germany.

Summary: It has been known for a long time that children who are passive smokers may face many health problems. Aim: To determine the passive smoking in preschool (2-6 age) children

Method: A questionnaire was performed in the parents of 200 children of 2-6 ages. Status of smoking in parents, the attitudes and behavior towards smoking and knowledge about health problems in children due to passive smoking were questioned. Airway diseases children had last year which were attributed to passive smoking were analyzed. Results: 47 % of 200 smokers children were passive smokers. The mother of 112 (56%), father of 127(63.5%) and both parents of 74 (37%) children were smoking and the patients of 44 (22%) children were not protecting their children from passive smoking, 97(48.5%) patients were aware of the diseases which might be due to passive smoking. 28.5 % of the passive smoking children had pneumonia, 2 % had asthma and 43% had upper trach infections. Significant difference was observed between passive smoking and nonsmoking children.

Anahtar Kelimeler: *Epidemiyoloji; Çocuklar, Ergenler ve Gençler.*

YILDIZ F, BASKIN E, BALIKÇI E et al.

Cord Blood Erythropoietin Concentration In Neonates Born To Smoker Mothers

ERS Annual Congress. 9-13 October 1999, Madrid-Spain.

Maternal smoking affects fetal hemodynamics and causes a state of hypoxia. In this study we studied cord blood erythropoietin (Epo) concentrations of 86 neonates who were divided into three groups. In the first group there were 29 smoker mothers newborns, in the second group

30 nonsmoker mothers newborns and third group 27 passive smoker mothers newborns. We have found increased concentrations of Epo in the cord blood of neonates whose mothers were smokers (52.2 ± 5.4 mU/ml) when compared with nonsmoker (25.5 ± 5.3 mU/ml) and passive smoker mothers (26.4 ± 3.7 mU/ml) ($p < 0.05$). In addition there was a significant positive correlation between Epo and hemoglobin concentrations in the first group ($p < 0.05$).

Anahtar Kelimeler: *Gebelik ve Doğurganlık; Vücuttaki Etkileri.*

EK 1. Yazar Dizini

A

ABANOZLU S · 265
ACAR İ · 19
ACAR M · 19
ACIK Y · 231
ACUN S · 18, 265
AÇIK Y · 17, 177, 182, 259, 266, 342, 395, 396, 397, 401
AÇKURT F · 17
AGUN K · 19, 267, 268, 269
AĞAR A · 270
AĞRIDAĞ G · 270
AKAN N · 411
AKAY S · 370, 456
AKAYOĞLU · 73
AKBABA M · 286
AKBAŞ E · 20, 21
AKBAY T · 112
AKBULUT A · 166, 257, 319, 454
AKÇASU A · 271
AKÇİĞ Ş · 272
AKÇİÇEK E · 273
AKÇİÇEK F · 272
AKDAĞ F · 42
AKDOĞAN B · 203
AKER A · 99
AKGÜN N · 21, 22
AKGÜN S · 274, 290
AKIN M · 23, 24
AKIN S · 188
AKKAN G · 224, 431
AKKAŞ A · 429
AKKAŞ A · 158, 429
AKKAYA A · 25, 275, 276, 405, 424, 425, 463
AKKAYA E · 274, 393, 414
AKKAYNAK S · 25, 27, 276
AKKOÇLU A · 71, 277
AKKOYUNLU D · 55, 232
AKKUŞ M · 81, 82
AKMAN M · 279, 324

AKPINAR M · 280
AKPINAR O · 29
AKRAN M · 280
AKSAKAL O · 64
AKSAY R · 201
AKTAN H · 281
AKTAS C · 253
AKTEKİN M · 77
AKYOL M · 257
AKYOL T · 27, 28, 281, 283
ALABEYOĞLU L · 176
ALADAĞ M · 194, 195
ALIN H · 28, 283
ALİMENTORUNU A · 224, 225
ALMAÇ R · 284, 285
ALP H · 29, 285
ALP İ · 269
ALPASLAN N · 103, 270
ALPER D · 149
ALTINIŞIK G · 29
ALTUNTAŞ E · 204
ALVUR M · 65
AMATO Z · 337, 419
APAN E · 286
APAYDIN MC · 30, 31
ARABABA O · 382
ARAL Ö · 32
ARAL TN · 286
ARAL Y · 215
ARAT AI · 386
ARBAK P · 287, 447
ARDIÇ S · 32, 85
ARGON G · 288, 351
ARGUN G · 97
ARICAN A · 427
ARIK AC · 164
ARIKAN D · 354
ARIKAN R · 243
ARIKAN S · 303
ARIKAN V · 353
ARMAN B · 33
ARPAZ R · 288
ARSLAN A · 288
ARTVİNLİ M · 33, 34, 154, 159, 289
ASAN E · 462
ASLAN B · 290
ASLAN R · 191
ASLANKOÇ R · 290
AŞKAR N · 35, 235
AŞUT Ö · 35, 36, 291
ATABAY G · 435
ATAK Z · 251
ATALAY M · 401
ATALAY ND · 36
ATAN A · 87
ATASEVEN A · 36, 37

ATASOY ÖA · 291
ATAY A · 338
ATICI AG · 425
ATLI A · 292, 448
ATLI AK · 292
AVCI R · 19, 268
AVUNDUK AM · 231
AVUNDUK MC · 37, 231
AYCAN S · 293, 350
AYDEMİR G · 38, 293
AYDEMİR N · 458
AYDER AR · 39
AYDIN F · 294
AYDIN H · 235
AYDINER A · 231
AYDİLEK R · 165, 373
AYDOĞAN S · 294
AYHAN B · 40, 206, 415
AYHAN İH · 39, 295, 296
AYKUT M · 41, 169, 296, 319
AYRAN O · 370
AYSAN T · 79
AYTAR G · 287
AYTEMUR Z · 375
AYTİMUR D · 386
AZİOĞLU K · 99, 352

B

BABACAN A · 64
BAGCI T · 236, 237
BAĞCI AT · 42, 43
BAĞCI S · 363
BAHAR Z · 43, 288, 296
BAKAÇ S · 367, 368, 369
BAKRAN M · 297
BALIKÇI A · 432
BALIKÇI E · 300, 464
BALKANLI H · 109, 441
BARAN A · 274
BARAN R · 433
BARCAN F · 44, 45
BARIS İ · 236
BARIŞ İ · 33, 45, 46, 289
BARIŞ Yİ · 298, 299
BARUT Y · 46
BASKIN E · 300, 464
BASKIN F · 432
BAŞ A · 300
BAŞARAN M · 57
BAŞER E · 21, 47
BAŞER Y · 324, 438
BAŞKAN MT · 301
BAŞTUĞ M · 343
BATI H · 364, 382
BATMAN F · 47, 48, 302

- BAYIK A · 302, 303
BAYINDIR Ü · 48, 49, 79, 303, 314, 447, 455, 456
BAYKAN S · 50, 304
BAYRAM H · 462
BAYRAMGÜRLER B · 305, 335, 433
BAYSAL A · 52
BAYSAL K · 305
BAYTAN ŞH · 55, 232
BEKTAŞ N · 385
BERBER Z · 288
BERGER MR · 243
BERKMEN Ş · 51, 306
BESER E · 232
BEŞER A · 429
BEŞER A · 54, 158, 306
BEŞER E · 47, 52, 53, 54, 55, 306
BEYDOĞAN A · 307
BİLGİN Y · 258
BİLGE M · 348
BİLGE N · 56
BİLGİÇ H · 331
BİLGİN N · 177, 179, 180, 182, 308, 396, 397, 398, 399, 400
BİLGİN N, · 177, 182, 308, 396, 397, 400
BİLGİN Y · 81, 82
BİLİR G · 50, 304
BİLİR M · 171
BİLİR N · 43, 58, 59, 61, 62, 431, 432, 447, 448, 449, 450, 451, 461
BİLİR Ş · 57, 60
BLAIR A · 235
BODUR S · 62, 309
BOLAÇ V · 63
BOSTANCI M · 17, 183, 310, 397, 398, 399, 400, 401
BOŞNAK M · 240
BOYRAZ S · 334
BOZKAYA H · 64
BOZKIRLI F · 64
BOZKURT Aİ · 99
BOZKURT S · 65
BÖLÜKBAŞI N · 427
BÖZDEMİR N · 129, 131, 233, 248, 311, 381, 452
BROHİ AR · 334
BUDAK T · 20
BUĞDAYCI R · 311
BULDUK S · 50, 304
BUMİN MA · 293
BURGUT HR · 311
BURGUT N · 129
BURGUT R · 131, 233, 248, 381, 452
BÜLBÜL Y · 69, 312, 316, 317, 452, 453
BÜRÜN B · 393
BÜYÜKBAŞ S · 193
BÜYÜKŞİRİN M · 167

C

CAN H · 404
CANBAKAN S · 438
CANDAN · 65, 168, 313, 460
CANDAN F · 65, 168
CANDAN İ · 313
CANKÜYER S · 158
CENGİZ T · 313
CERAN Ö · 365
CEYHAN B · 66
CEYHAN O · 146
CEYLAN A · 67
CEYLAN B · 370, 456
CEYLAN C · 67, 247
CEYLAN E · 364, 381, 423
CEYLAN G · 313
CİMBİZ A · 438
CİĞEROĞLU O · 67
CİHANGİR Ş · 378
CİLİV G · 52
CİNAZ P · 103
CİRİT M · 314, 456
COŞKUN A · 128, 314
COŞKUN B · 68, 315
COŞKUN Ş · 442
COŞKUN Y · 188
CROFTON J · 234

Ç

ÇAĞATAY T · 171, 268
ÇAĞLAR P · 218
ÇAĞLAR T · 68
ÇAKIR E · 371
ÇAKMAKÇI Z · 379
ÇALI R · 370
ÇALIŞKAN S · 68
ÇAMLIDAĞ O · 249
ÇAN G · 69, 70, 316, 317, 453
ÇAPANOĞLU R · 141
ÇAPRAZ F · 318
ÇAVUŞOĞLU H · 272
ÇAY M · 166, 257, 319, 454
ÇELİK A · 21
ÇELİK N · 279
ÇELİK P · 94
ÇELİK Y · 326, 402
ÇELİKTEN E · 280
ÇETİN G · 339
ÇETİN M · 246
ÇETİNER F · 62, 309
ÇETİNKAYA · 45, 168, 246, 270, 296, 319, 320, 321, 360, 420, 424
ÇETİNKAYA E · 45, 320
ÇETİNKAYA F · 246, 296, 319, 320, 321, 360, 420, 424

ÇETİNKAYA S · 270
 ÇEVİRME A · 70, 406
 ÇIKRIKÇIOĞLU M · 322
 ÇIKRIKÇIOĞLU UÖ · 320
 ÇIMRİN A · 71, 358, 443
 ÇIMRİN AH · 71, 358
 ÇINAR Z · 99
 ÇIRAK K · 323
 ÇİÇEKLIOĞLU M · 364
 ÇİFTER İ · 323
 ÇİLLİ A · 454
 ÇİMEN F · 324
 ÇİVİ S · 72, 193, 324, 403, 406
 ÇOBANLI B · 72, 325
 ÇOKAN YS · 73, 326
 ÇOKER Ç · 235
 ÇOKSEVİM B · 246, 294
 ÇOLAK O · 259
 ÇOPUR H · 73
 ÇOPUR S · 48
 ÇUHACI FN · 270
 ÇUHADAROĞLU Ç · 307, 326, 347

D

DABAK S · 464
 DABAK Ş · 327
 DABAKOĞLU T · 262
 DAĞCI T · 75
 DAĞLAROĞLU A · 75
 DAĞLI E · 89, 233, 356, 367, 368, 369
 DAĞOĞLU T · 127
 DAUT O · 76
 DEDE D · 76
 DEDEOĞLU N · 77, 327, 353
 DELİBAŞ N · 203
 DELİCE E · 78
 DEMİR A · 244, 328
 DEMİR AU · 244
 DEMİR R · 78
 DEMİR T · 329, 330, 454
 DEMİR Ü · 328
 DEMİRAĞLI H · 79
 DEMİRALAY R · 330
 DEMİRCAN B · 207
 DEMİRCAN C · 80
 DEMİRCAN YT · 301
 DEMİRCİ N · 130, 165, 331
 DEMİREL H · 343
 DEMİREL O · 62, 309
 DEMİREL SY · 149
 DEMİREZEN E · 332
 DEMİRÖZ S · 392
 DEMİRTAŞ N · 65, 394
 DENİZ R · 80

DENLİ MO · 125
DEREBEK E · 48
DERİN TU · 78
DERMAN O · 240
DEVECİ E · 81, 82
DEVECİ F · 204
DINC E · 231
DISCI R · 231
DİKİCİ S · 406
DİKMEN T · 355
DİNÇ G · 75
DİNÇER KS · 32, 158
DIŞÇI R · 44, 45, 206, 390, 415
DODURGALI R · 404
DOĞAN AI · 333
DOĞAN BG · 58, 450
DOĞAN BH · 431
DOĞAN G · 450
DOĞAN O · 82, 333
DOĞANAY K · 254
DOLUNAY G · 414
DOSEMECİ M · 235
DÖKMECİ G · 82
DÖKMECİ İ · 82
DÖNMEZ K · 151
DÖNMEZ L · 77, 353
DÖRTBUDAK Z · 345
DRAMALI A · 333
DUMAN E · 248
DUMAN S · 248
DURAK A · 334
DURMAZ B · 83
DURMAZ R · 83
DURMUŞ Z · 176
DURNA Z · 317, 334
DURSUNOĞLU D · 150
DURU S · 83
DURUSOY F · 22
DÜNDAR C · 65, 327
DÜNDAR S · 118
DÜZGÜN S · 335

E

ECE A · 240
ECE F · 305, 335
ECE T · 335
EGE G · 84
EGE T · 322
EGEMEN A · 85, 336
EĞİLMEZ Ö · 337
EKE BENAY C · 216
EKER H · 320
EKİCİ MS · 85
EKİM N · 140
EKİZ K · 130

- ELBEK O · 210, 340, 418
ELÇİ ÖÇ · 337
ELHAN AH · 261
EMEKLİ U · 415
EMİRLER N · 80
EMRİ S · 86, 236, 237, 410, 449, 459
ENACAR N · 86, 338
ERANIL E · 87
ERCAN AM · 149
ERCİYAS F · 338
ERDAL R · 88
ERDAL S · 288
ERDEM E · 355, 392
ERDENEN F · 272, 339
ERDİNÇ E · 166, 256, 388
ERDİNÇ M · 388
ERDOĞAN S · 339, 371
ERDOĞAN Y · 89
EREFE İ · 288, 303
ERELEL M · 84, 345
EREM C · 90
EREM R · 392
ERENGÜL A · 91
ERĞİN K · 92, 97, 351
ERĞİN S · 71, 419
Erginel S · 260
ERĞİNEL S · 210, 340, 418
ERGÖR A · 92
ERGÖR G · 358, 364
ERGÜDER T · 341, 342
ERGÜN A · 218, 343
ERGÜN FŞ · 378
ERGÜNAY K · 333
ERGÜNEY S · 344
ERİM S · 23, 24
ERK K · 93
ERKAN F · 326, 335, 345, 347, 390
ERKAN L · 33, 289
ERKENCİ Y · 363
ERKUTLU T · 148
EROĞLU K · 345
ERTEM G · 346, 402
ERTEM M · 361
ERTEM S · 326
ERTOĞAN F · 94, 346
ERTOP Ş · 148
ERTUĞRUL E · 326, 345, 347
ERTUNÇ H · 35
ERYILMAZ T · 324
ERYONUÇU B · 348
ESEN A · 94, 348, 349
ESENDAL E · 350
ESENER R · 95
ESENER Z · 95, 207
ESER M · 95
Eser SY · 238

EŞER İ · 95, 96
ETİZ S · 103, 144, 253
EVCİ ED · 350
EZER E · 341
EZMECİ T · 106

F

FADILLIOĞLU Ç · 97
FADİLOĞLU Ç · 97, 98, 351
FAK AS · 415
FELEK S · 256, 257
FIRAT D · 237
FIRAT H · 351
FIRAT S · 351
FIDANER C · 238, 352
FURMAN A · 239

G

GAZİOĞLU K · 98, 99, 352
GEDİZ A · 258
GEDİK O · 98
GENÇ O · 443
GİRGİÇ M · 76
GOKMEN İ · 235
GORCIN B · 248
GÖÇMEN T · 381
GÖK M · 353
GÖKHAN N · 272
GÖKKOCA FZ · 353
GÖKSEL T · 314, 455, 456
GÖNLÜGÜR U · 394
GÖNÜLLÜ M · 288
GÖREN T · 99
GÖRKEM G · 21
GÖRÜR SK · 333
GÖZE İ · 99
GÖZEN N · 24
GÖZLER K · 100
GÖZÜM G · 354
GUL M · 232
GUNGOR Y · 231
GURBUZ L · 254
GÜÇİZ B · 449
GÜÇİZ DOĞAN B · 447, 451
GÜÇLÜ SZ · 24, 172
GÜL M · 55
GÜLEÇ C · 100
GÜLENÇ S · 101
GÜLER AH · 102
GÜLER Ç · 413
GÜLER HA · 101
GÜLER N · 102, 348

GÜLERSOY F · 427
GÜLESEN Ö · 103
GÜLTEKİN M · 33, 289
GÜLTEN M · 252
GÜNALP İ · 354
GÜNAY O · 319
GÜNAY T · 290
GÜNDAY M · 146
GÜNEL N · 243
GÜNEL Ö · 103
GÜNER R · 363
GÜNEREN E · 40
GÜNEŞER S · 103
GÜNEY O · 355
GÜNHAN Ö · 104
GÜNÖZ ÖZ · 105
GÜR M · 105, 355
GÜR R · 169
GÜRAKSIN A · 106, 116, 126, 216, 376
GÜRAY Ö · 73
GÜRBÜZ L · 107, 146, 356
GÜRÇAĞAN A · 107
GÜRDAL EY · 108, 109, 439
GÜRDAL NE · 110
GÜRKAN F · 240, 356
GÜRKAN MF · 143
GÜRSEL G · 241, 412
GÜRSES H · 84, 111, 357
GÜRSES HN · 84
GÜRSES N · 357
GÜRSOY G · 215
GÜRSOY S · 357
GÜRSOY ŞT · 358
GÜVEN L · 112

H

HACIBEKİROĞLU M · 17, 405
HAKERLER İ · 358
HALİLÇOLAR H · 24, 323
HANCI A · 186
HANTA İ · 359, 458
HARMAN I · 284
HARMANCILAR E · 117
HARMANDAR H · 379
HASDE M · 112
HASIRCI M · 338
HASPOLAT K · 240
HATİPOĞLU O · 410, 462
HAYDAROĞLU M · 113
HAYES RB · 235
HAYRULLAHOĞLU F · 138
HAZAR M · 383
HINCAL F · 242
HİMMETOĞLU H · 290

HİZARCI H · 114
HORASAN E · 114, 115, 182, 397

I

ILDIRAN G · 434
İLICALI C · 245
IRMAK ÖZDEN Y · 360, 434
IŞIK B · 143

İ

İBİŞ B · 320, 360
İÇLİ F · 243
İÇLİ T · 243
İKİZ F · 48, 303, 447
İLÇİN E · 326, 361
İLİSULU K · 362
İLKER O · 116, 362
İLVAN A · 318, 457
İNANDI T · 106, 116, 126, 216, 376
İNCEKARA F · 363
İNCESU C · 415, 428
İRGİL E · 363
İŞSEVER H · 380
İTİL O · 364

K

KADI H · 107
KADIOĞLU M · 128
KALAYCI G · 117
KALEAĞASIOĞLU F · 243
KALYONCU C · 143, 144, 244, 253, 259
KALYONCU F · 447
KAMALI Ü · 117
KAN İ · 103
KAPLANOĞLU S · 118
KAPTANAĞASI S · 118
KARA T · 249
KARAASLAN Y · 118, 119
KARABABA AO · 358, 364, 365
KARABIYIK L · 119
KARABONCUK F · 323
KARACAN O · 447
KARACAN Ö · 287
KARADAĞ B · 365
KARADAĞ F · 119, 388
KARADAĞ M · 120, 240, 422
KARADAKOVAN A · 121, 366
KARADENİZ A · 231
KARAHAN D · 121
KARAKAYA A · 216

- KARAKAYA G · 244
KARAKILINÇ H · 367
KARAKOCA Y · 236, 237
KARAKOÇ F · 356, 365, 367, 368, 369
KARAKURT S · 370, 456
KARAKUZU M · 122
KARALEZLİ A · 241
KARAMAN F · 231, 266
KARANCI NA · 244, 245
KARAÖMERLİOĞLU Ö · 286
KARATAY M · 294
KARAVUŞ M · 370
KARLIKAYA C · 122, 371, 372, 410, 462
KARTALOĞLU Z · 373, 457, 460
KAVAKLI A · 374
KAYA İS · 123
KAYAALP O · 374
KAYALAR C · 375
KAYMAK K · 224, 431
KAYMAKÇALAN S · 376
KAYMAKÇALAN Ş · 123, 124
KAYNAR H · 390
KELEŞ İ · 151
KELEŞ N · 245
KELEŞTİMUR F · 246
KELLE M · 125
KENTEL Z · 125, 126
KEPEKÇİ Y · 202
KERİŞ R · 19, 268
KESKİNEL İ · 330
KESKİNLER D · 116, 126, 376
KETENCİ K · 377
KHORSHİD LK · 377
KILIÇ M · 127, 377, 378
KILIÇ SS · 256
KILIÇ Z · 259
KILIÇCIOĞLU B · 313, 435
KILIÇCIOĞLU B · 288
KILIÇOĞLU N · 127
KILINÇ F · 378, 379
KILINÇ O · 247, 381
KIRAL A · 356
KISA A · 274
KITER E · 29
KITER G · 247, 381
KIVILCIM A · 412
KIYAK M · 127
KIYAN A · 428
KIYAN E · 127, 458
KIZILKAYA N · 128, 314, 380, 389
KİMYA Y · 128
KOCABAŞ A · 129, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 233, 248, 311, 381, 382, 452, 458
KOCABEYOĞLU F · 433
KOCABİYİK N · 382
KOCADELİOĞLU İ · 383
KOCATÜRK E · 22, 383

KOÇ M · 78
 KOÇAK F · 138, 345
 KOÇAR İH · 152
 KOÇKAR MÇ · 231
 KOÇOĞLU F · 190
 KOÇYİĞİT E · 99, 201, 384
 KOLBAKIR F · 93
 KOLSUZ M · 260
 KOMŞUOĞLU B · 248
 KOMŞUOĞLU SS · 248
 KONUKMAN E · 249
 KORKMAZ V · 23
 KOŞAN İ · 23
 KOŞAY S · 139
 KÖK R · 139
 KÖKÇÜ A · 139, 154
 KÖKER AH · 246
 KÖKSAL AS · 459
 KÖKSAL C · 140
 KÖKTÜRK O · 140, 351
 KÖŞLÜ A · 78
 KÖYCÜ B · 249
 KUKNER S · 262
 KULA M · 204
 KULECİ S · 359, 458
 KUMRAL E · 250
 KUNTER E · 318, 460
 KURNAZ L · 231
 KURT E · 140
 KURU S · 128
 KURUTEPE M · 392
 KUŞÇU İ · 437
 KUŞTİMUR S · 251
 KUŞTİMUR S · 141
 KÜÇÜKÖDÜK Ş · 305
 KÜLTÜR M · 78
 KÜLTÜR N · 141

L

LALELİ M · 239
 LEBA G · 437
 LEVENT E · 241
 LÖKER M · 17

M

MAĞDEN D · 60
 MAHLEY RW · 251
 MAKUL G · 284
 MARAL İ · 293
 MEMİK F · 252
 MENEMENLİ N · 141
 MERİÇ MŞ · 142

METE N · 143
 METİN M · 225
 METİNTAŞ M · 253, 260
 METİNTAŞ S · 143, 144, 145, 211, 253, 260, 418
 MEVSİM V · 146
 MEYDANLI M · 163
 MISIRLIGİL A · 146
 MISIRLIGİL Z · 146, 254
 MİMİOĞLU MM · 147
 MİRİCİ A · 390
 MUCAN Ş · 148
 MUSAL B · 290
 MUZ MH · 204
 MÜFTÜOĞLU E · 138, 148

N

NAÇAR M · 321, 420, 424
 NADIRLER F · 438
 NADRALI M · 204
 NAHCIVAN NÖ · 332
 NAK SG · 252
 NALBANTGİL İ · 149, 288, 313, 435
 NEBİOĞLU S · 101
 NERGİZ Y · 81, 82
 NUHOĞLU S · 145, 253
 NUMANOĞLU N · 149

O

OCAK S · 257
 OGAN H · 149
 OGUZONCUL F · 231
 OKTAR F · 80
 OKUTAN O · 318, 373, 457, 460
 OKYAR M · 154
 OLCAY I · 433
 ONAT A · 150, 151, 254, 255, 256
 ONAT Ü · 150
 ONUR E · 152
 ORAL A · 393
 ORUÇ T · 405
 OTO A · 119
 OYMAK G · 68
 OYMAK S · 321
 OZANGÜÇ N · 152

Ö

ÖCAL Z · 279
 ÖGER O · 153
 ÖĞÜŞ C · 154, 454
 ÖKTEN G · 154

ÖNAL A · 365
ÖNCÜL S · 89
ÖNDER ÖR · 155, 392
ÖNDER R · 85
ÖNDER Y · 80, 169
ÖNER S · 259
ÖRS Y · 156
ÖZ M · 146
ÖZABACI N · 339
ÖZACAR R · 172
ÖZALEVLİ S · 439, 460
ÖZALP S · 157
ÖZBAŞ O · 157
ÖZBAY B · 423
ÖZBAY G · 157
ÖZBAYIR T · 333
ÖZBEK F · 225
ÖZBEK YALIN S · 344
ÖZBEK Z · 42
ÖZBİLEN T · 390, 428
ÖZBİLGİN K · 442
ÖZBUDAK Ö · 454
ÖZCAN A · 158
ÖZCAN C · 75
ÖZCAN D · 360
ÖZÇAKA · 269
ÖZDAMAR K · 103, 158, 404
ÖZDAMAR N · 32
ÖZDEMİR A · 407
ÖZDEMİR B · 43
ÖZDEMİR C · 159
ÖZDEMİR İ · 310
ÖZDEMİR M · 160
ÖZDEMİR N · 85, 210, 211, 248, 253, 260, 311, 340, 381, 418
ÖZDEMİR Ö · 287
ÖZDEMİR R · 194
ÖZDEMİR T · 33, 154, 159, 454
ÖZDİLEK Ç · 378, 379
ÖZDOĞAN S · 160
ÖZEN Ş · 333
ÖZER HT · 76
ÖZER İ · 161
ÖZER M · 122
ÖZESMİ Ç · 18, 265
ÖZESMİ M · 18, 265
ÖZFATURA B · 161
ÖZFATURA N · 161, 162
ÖZGEN ZS · 162
ÖZİŞİK Y · 46, 163
ÖZİŞİK YY · 163
ÖZİNEL MA · 166, 256
ÖZKAL M · 31
ÖZKAN A · 164
ÖZKAN B · 107
ÖZKAN H · 163
ÖZKAN K · 101, 102
ÖZKARAGÖZ D · 164

ÖZKARAGÖZ F · 164
 ÖZKARAKAŞ O · 165, 166
 ÖZKAY M · 76
 ÖZKAYA B · 250
 ÖZKESKİN M · 437
 ÖZLÜ T · 69, 70, 166, 256, 257, 312, 316, 317, 319, 452, 453, 454
 ÖZMEN H · 101
 ÖZOL D · 375, 455
 ÖZSOY N · 21
 ÖZSOY S · 303
 ÖZSÖZ A · 167, 338
 ÖZSÜT H · 428
 ÖZŞAHİN A · 310, 443
 ÖZŞEKER N · 225
 ÖZTAŞ H · 167
 ÖZTOP HN · 168
 ÖZTOP N · 168
 ÖZTUNA F · 317
 ÖZTÜRK C · 241
 ÖZTÜRK E · 225
 ÖZTÜRK M · 169, 290
 ÖZTÜRK R · 71
 ÖZTÜRK ŞZ · 177, 179, 180, 183, 396
 ÖZTÜRK Y · 41, 169, 296, 319, 321, 407
 ÖZTÜRKÇAN S · 394
 ÖZYARDIMCI N · 108, 110, 120, 240, 384, 422, 439, 440
 ÖZYAZICI A · 170
 ÖZYILDIRIM T · 385
 ÖZYURDA F · 421
 ÖZYURT M · 170

P

PAKIŞ Ç · 272
 PAKSOY C · 261
 PALANDÖKEN M · 171
 PALAOĞLU KE · 251
 PAMUKÇU A · 367, 368, 369
 PAPİLLA Ç · 171
 PARKIN DM · 238
 PASİNLİOĞLU T · 427
 PAŞAOĞLU H · 246
 PEKŞEN Y · 305
 PERİM K · 87, 167, 172
 PINAR H · 385
 PİRİM C · 388
 PIŞKİN S · 386
 POLAT A · 231, 387, 395
 POLAT G · 357
 POLAT SA · 386
 POLATLI M · 388
 PORSCHE-OEZCUERUEMEZ M · 258

R

RUACAN AŞ · 173
RUACAN Ş · 389
RÜSTEMLİ A · 244

S

SABRİ H · 173
SABUNCU H · 128, 345, 380, 389, 430
SAÇAKLIOĞLU F · 358
SAGDUYU A · 250
SAĞIROĞLU E · 174
SAĞIROĞLU N · 173, 174
SAĞLAM L · 390
SAĞLAM R · 174
SAHIP Y · 390
SAKA G · 326, 361
SAKA O · 33, 159
SALEPÇİ B · 265
SALIÇ F · 175
SALTIK A · 82, 175, 268, 390, 391, 435, 436
SALTIK G · 435, 436
SAMASTI M · 176
SAN NP · 60
SANSOY V · 254
SARAÇ S · 392
SARAÇBAŞI O · 34
SARAÇOĞLU ÖF · 176
SARAYDIN D · 168
SARI İ · 392
SARIBOYACI MA · 145, 253
SARP N · 392
SAVAŞ İ · 160
SAVAŞKAN H · 90
SAYER S · 112
SAYGILI S · 177
SAYIN İ · 112
SCHMAHL D · 243
SEBER O · 130, 331
SEHRİYAROĞLU A · 285
SEKİN S · 177, 393
SELİMOĞLU MA · 29
SENGUN B · 248
SERCAN A · 409
SERCİN B · 447
SERÇİN B · 303
SERDAOĞLU S · 210
SERDAROĞLU S · 259
SERTER R · 215
SETENAY DİNÇER KÖ · 404
SETHAN C · 458
SEVGİ H · 169
SEVİM T · 393
SEYDAOĞLU G · 458

SEYDAOĞLU G · 359, 381
 SEYFİKLİ Z · 65, 214, 394
 SEZER H · 231, 266, 387
 SEZER Ö · 140
 SEZER RE · 17, 115, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 231, 259, 266, 308, 341,
 342, 386, 387, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401
 SEZGİN A · 401
 SİN B · 254
 ŞİPAHİ S · 461
 SIVRIKAYA N · 186, 187
 SIVRIKAYA Y · 187
 SOLAK H · 187
 SOYDAN İ · 188
 SOYKAN E · 261
 SOYLU AR · 112
 SÖYLEMEZOĞLU T · 188
 SÖZER K · 188
 SPOR Y · 175, 391, 402
 SUNGUR C · 189, 403
 SUNGUR MM · 189
 SUNGURLUOĞLU K · 37
 SURDUMAVCI G · 256
 SÜERDEM M · 19, 268, 353
 SÜMER H · 394
 SÜSLÜ Hİ · 190
 SÜT N · 322

Ş

ŞAHİN AA · 34
 ŞAHİN B · 80
 ŞAHİN F · 404
 ŞAHİN G · 405
 ŞAHİN KT · 406
 ŞAHİN M · 261
 ŞAHİN TK · 72, 193, 403
 ŞAHİN Ü · 25, 275, 276, 405, 425, 463
 ŞAHİNBAŞ C · 190
 ŞANLI E · 190
 ŞAŞMAZ M · 190
 ŞEKEROĞLU R · 191
 ŞEN C · 307
 ŞEN FS · 348
 ŞENEL K · 192
 ŞENGÜL P · 70, 406
 ŞENOCAK M · 150, 255, 256
 ŞENOCAK MS · 255
 ŞENOL V · 321, 407, 420
 ŞENYİĞİT A · 462
 ŞEREF B · 409

T

TABAKOĞLU E · 410, 462

TAHAN V · 424
TAKAKVURAL G · 411
TAN D · 437
TAN Ü · 68
TANAÇ MG · 192
TANIR F · 286
TANYELİ A · 103
TARAKÇIOĞLU M · 143, 191
TARIM S · 412
TAS F · 231
TAS S · 231
TAŞBAŞ S · 411
TAŞDÖĞEN N · 280
TAŞPINAR AH · 192
TATAR M · 193
TATAR N · 336
TATLICIOĞLU T · 27, 412, 413
TEBERDAR E · 193
TECİMER C · 83, 194, 195
TEKBAŞ ÖF · 413
TEKİN A · 320
TEKO Ş · 206
TETİKKURT C · 201, 384
TEYMUR Ö · 409
TEZ M · 188
TEZCAN AE · 164
TİMURALP B · 67
TOKBAŞ A · 166, 256
TOKTAŞ S · 202
TOPBAŞ M · 327
TOPÇU İ · 365
TOPÇU S · 394
TOPRAK N · 202
TOPTAŞ M · 425
TOPUZ E · 231
TOR M · 414
TORUN P · 69, 316, 453
TUFAN Ü · 90
TUFAN Y · 126, 376
TUGAY ME · 414
TUNCAY E · 44
TUNCEL N · 414
TUNCEL Ş · 300
TUNCER İ · 311
TUNCER O · 202
TUNÇ B · 203
TUNÇBİLEK S · 101
TURGUT E · 25, 275, 276, 405
TURGUT G · 443
TURGUT T · 204
TUTLUOĞLU B · 265, 268, 329, 330, 454
TUTUŞ A · 204
TUZUN B · 259
TUZUN Y · 259
TÜCCAR E · 254
TÜLEK Z · 317
TÜMERDEM Y · 205, 206, 415, 416

TÜR A · 207
 TÜRE M · 158
 TÜREM M · 143
 TÜREYEN Z · 438, 439, 460
 TÜREYEN ZC · 438, 439
 TÜRK A · 208
 TÜRK M · 358, 364
 TÜRKDOĞAN K · 208
 TÜRKER H · 393
 TÜRKİSTANLI E · 416, 417
 TÜRKTAŞ H · 140
 TÛTÛNCÛOĞLU İ · 209
 TÛZÛN B · 210
 TÛZÛN Y · 210

U

UÇAN ES · 29, 48, 163, 247, 303, 381, 447
 UÇAR B · 259
 UÇAR E · 112
 UÇGUN İ · 210, 211, 260, 418
 UÇKU R · 419
 UÇKUN R · 443
 UÇMAN M · 211, 419
 UĞUR M · 212
 UĞUR Ö · 212, 420
 UĞURMAN F · 214
 ULUBAŞ B · 324
 ULUKUŞ M · 35, 213
 ULUUTKU N · 248
 UMUT S · 329, 454
 UNCU G · 128
 UNSAL M · 235, 464
 USLU A · 434
 USTURALI A · 421
 UTKANER G · 117
 UTKU ÇR · 21
 UYGUN K · 231
 UYSAL H · 421
 UYSAL O · 254
 UZASLAN EK · 108, 109, 240, 384, 422, 439, 440, 441
 UZUN K · 348, 423
 UZUNOĞLU Y · 383

Û

ÛÇPINAR S · 423
 ÛLGER ERDEM F · 287, 447
 ÛLGER F · 287
 ÛMİTKAN G · 214
 ÛNAL M · 214
 ÛNAL S · 246
 ÛNALAN D · 424
 ÛNER M · 78

ÜN LÜ M · 25, 89, 275, 424, 425, 463
ÜN LÜ H I Z A R C I K · 246
Ü N S A L E · 261
Ü N S A L M · 214, 425, 464
Ü N Ü V A R N · 215
Ü S K Ü D A R O · 459
Ü S K Ü L B · 335
Ü S K Ü L T B · 305
Ü S T E L İ · 83
Ü S T Ü N E · 207
Ü S T Ü N M · 141, 194, 195

V

V A İ Z O Ğ L U S A · 413
V A N Ç E L İ K S · 216
V E L İ B E Ş E S · 192
V E R İ M E R T · 426
V İ C D A N K · 262
V U R A L N · 216, 217, 426

W

W E T H E R I L T H · 17
W O L F R · 259
W O L L O N Y M · 258

Y

Y A K I T C · 394
Y A L Ç I N M · 383, 392
Y A L Ç I N S · 217
Y A L Ç I N K A Y A H · 188
Y A L M A N D · 427
Y A M A N M · 188, 218
Y A M A N S · 29, 285, 427
Y A N A R D A Ğ H · 461
Y A N G I N R · 192
Y A P R A K M · 224, 431
Y A R A R S · 188
Y A R D I M C I E · 428
Y A R D I M C I S · 37, 218, 231, 343
Y A R E N H · 413
Y A R K I N T · 240
Y A Ş A R Y · 160
Y A V U Z B · 428
Y A V U Z E R S · 343
Y A Y C I M · 403
Y A Y C I O Ğ L U A · 218, 429
Y A Z A N G · 429
Y A Z G A N R · 219
Y A Z I C I S · 158, 429
Y A Z I C I S Y · 429

YAZICIOĞLU R · 430
YENİCE S · 122
YEŞİL M · 219
YETKİN Y · 222
YILDIRIM N · 76
YILDIRIM R · 222, 223
YILDIRIM Z · 430
YILDIZ AN · 431, 432, 447, 448, 449, 450, 451
YILDIZ F · 85, 300, 432, 464
YILDIZ K · 223
YILDIZ N · 58
YILDIZ S · 374
YILDIZ Y · 224, 431
YILDIZBİLİR N · 292
YILGEÇ B · 43
YILMAZ A · 274, 339, 433
YILMAZ Ç · 433
YILMAZ H · 225
YILMAZ N · 67
YILMAZ T · 175, 279, 390, 391
YILMAZKAYA Y · 153, 225, 280, 297
YİĞİT R · 360, 434
YİĞİTBAŞI Ö · 435
YİĞİTER Y · 90
YİRMİBEŞOĞLU E · 383
YORGANCIOĞLU A · 94, 323, 348
YORULMAZ F · 175, 225, 268, 390, 391, 435, 436
YOZBATIRAN N · 437
YUKSEL EG · 240
YULUĞ N · 141, 251
YURDAKUL AS · 437, 438
YURDALAN SU · 438, 439
YURTSEVER H · 226
YÜCEBİLGİN MS · 35
YÜKSEKOL İ · 373
YÜKSEL AC · 423
YÜKSEL EG · 384, 440, 441
YÜKSEL H · 442
YÜKSEL M · 93

Z

ZABUNOĞLU Y · 226
ZAMANİ A · 353
ZENCİR M · 310, 443
ZEYTİNOĞLU S · 389
ZİLELİ N · 122
ZİNCİRKIRAN N · 227
ZÜMRÜTDAL N · 227
ZÜMRÜTOĞLU N · 227

EK 2. Anahtar Kelimeler Dizini

A

- Akciğer Kanseri** · 24, 27, 45, 46, 50, 57, 76, 77, 91, 92, 112, 153, 162, 163, 172, 174, 189, 193, 214, 215, 217, 232, 236, 238, 239, 240, 242, 243, 254, 289, 305, 311, 357, 358, 389, 403, 406, 423, 426, 427, 433, 439, 459, 462
- Allerji** · 23, 25, 84, 107, 165, 210, 225, 241, 245, 261, 272, 275, 279, 280, 289, 339, 356, 366, 369, 375, 394, 418, 423
- Astım** · 23, 25, 84, 107, 165, 210, 225, 241, 245, 261, 272, 275, 279, 280, 289, 339, 356, 365, 366, 369, 375, 394, 418, 423

C

- Cinsellik ve Sigara** · 37, 141, 174, 176, 452

Ç

- Çevresel Tütün Dumani** · 17, 24, 34, 49, 55, 63, 104, 146, 166, 168, 169, 173, 177, 183, 219, 227, 231, 246, 288, 300, 303, 304, 313, 354, 356, 366, 368, 369, 384, 403, 413, 414, 425, 443, 459
- Çocuklar, Ergenler ve Gençler** · 34, 38, 42, 47, 51, 52, 53, 54, 60, 61, 67, 69, 72, 80, 82, 85, 86, 89, 101, 104, 106, 108, 109, 112, 113, 116, 123, 126, 127, 133, 135, 136, 138, 144, 145, 150, 154, 156, 158, 159, 176, 177, 181, 191, 205, 206, 207, 211, 218, 219, 222, 223, 237, 260, 262, 267, 271, 286, 291, 292, 294, 305, 306, 312, 314, 315, 320, 321, 325, 326, 327, 331, 332, 333, 336, 346, 350, 353, 361, 362, 363, 364, 365, 367, 369, 371, 372, 376, 377, 379, 380, 381, 385, 387, 390, 391, 392, 396, 401, 402, 409, 410, 411, 415, 416, 417, 418, 420, 428, 429, 430, 432, 434, 436, 441, 444, 447, 454, 456, 463, 464

D

- Diğer Kanserler** · 27, 39, 48, 52, 91, 92, 105, 112, 162, 163, 168, 171, 174, 193, 217, 232, 236, 238, 239, 243, 253, 302, 306, 311, 315, 355, 357, 389, 426

Diğer Sağlık Problemleri · 18, 19, 32, 63, 64, 65, 76, 78, 81, 82, 83, 91, 92, 94, 105, 121, 123, 125, 148, 154, 162, 164, 167, 171, 207, 210, 215, 219, 231, 232, 235, 239, 246, 247, 251, 259, 281, 309, 313, 337, 392, 429, 434, 439, 461, 462

Dumansız Tütün · 87

Düşük Katranlı ve Nikotinli Sigaralar · 284, 285

E

Ekonomik Konular · 20, 28, 36, 60, 61, 72, 73, 96, 97, 98, 121, 123, 125, 142, 157, 174, 185, 190, 191, 196, 197, 199, 200, 201, 209, 226, 267, 271, 284, 285, 289, 296, 313, 325, 326, 328, 350, 351, 355, 358, 374, 385, 389, 400, 412, 421, 426

Epidemiyoloji · 17, 20, 22, 23, 24, 27, 31, 32, 34, 35, 37, 38, 41, 42, 43, 45, 47, 51, 52, 53, 59, 60, 61, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 78, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 90, 95, 96, 98, 106, 108, 109, 110, 112, 113, 115, 116, 117, 123, 126, 127, 130, 131, 132, 135, 136, 137, 138, 140, 144, 145, 150, 152, 156, 158, 159, 160, 164, 169, 170, 175, 176, 177, 178, 180, 181, 183, 188, 190, 204, 205, 206, 207, 211, 212, 213, 216, 226, 231, 234, 237, 238, 242, 243, 244, 248, 253, 259, 262, 266, 268, 269, 271, 274, 277, 280, 286, 287, 288, 290, 291, 293, 294, 296, 297, 301, 303, 305, 306, 308, 310, 311, 312, 314, 315, 316, 317, 320, 321, 322, 324, 325, 326, 327, 328, 331, 333, 334, 336, 340, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 353, 354, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 367, 371, 372, 373, 376, 377, 379, 380, 381, 382, 383, 385, 387, 388, 390, 391, 392, 394, 395, 396, 397, 398, 400, 401, 402, 404, 405, 407, 409, 410, 411, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 422, 423, 424, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 434, 436, 440, 441, 442, 443, 444, 447, 448, 450, 452, 454, 456, 457, 464

F

Fiyat ve Vergilendirme · 34, 154

G

Gebelik ve Doğurganlık · 29, 33, 35, 58, 62, 64, 75, 79, 94, 129, 139, 148, 152, 155, 157, 170, 192, 204, 212, 214, 235, 242, 267, 270, 276, 285, 290, 300, 346, 374, 427, 433, 465

Gençlerin Tütüne Ulaşması · 22, 23

Genetik · 20, 21, 87, 338

H

Hukuk ve Sigara · 100, 183, 185, 237, 279, 291, 292, 298, 301, 341, 373, 399, 451, 463

İ

İş Hayatı, Restoranlar ve Ulaşım Alanlarında Sigara Yasakları · 17, 41, 43, 59, 93, 183, 227, 270, 308, 349, 397, 432, 449

K

- Kadın ve Sigara** · 18, 19, 35, 44, 64, 75, 79, 92, 99, 126, 128, 171, 262, 297, 402
Kalp Hastalıkları · 26, 28, 31, 37, 67, 79, 92, 93, 102, 103, 108, 117, 118, 119, 124, 143, 147, 148, 149, 150, 152, 158, 161, 184, 188, 202, 219, 226, 249, 250, 252, 254, 255, 256, 258, 260, 274, 277, 283, 288, 310, 313, 314, 323, 376, 399, 438
Kanser · 20, 21, 44, 67, 90, 105, 111, 162, 163, 173, 192, 207, 213, 302, 311, 314, 357, 389, 399
Kanuni Yaklaşımlar · 100, 183, 185, 237, 279, 291, 292, 298, 301, 341, 373, 399, 451, 463
Karbon Monoksit · 29, 79, 217, 283, 285, 318, 384, 389, 427

N

- Nikotin ve Bağımlılık** · 32, 36, 87, 120, 139, 140, 148, 161, 164, 178, 179, 184, 203, 212, 214, 227, 296, 321, 322, 359, 459

P

- Pipo, Puro ve Nargile** · 30, 303, 381, 435, 447
Politika · 35, 36, 37, 42, 44, 45, 59, 61, 62, 66, 68, 71, 80, 84, 86, 97, 98, 100, 116, 123, 142, 159, 161, 174, 176, 181, 185, 189, 193, 197, 209, 222, 224, 227, 234, 238, 284, 291, 292, 298, 329, 350, 352, 387, 399, 407

R

- Reklamlar** · 34, 89, 142, 159, 186, 227, 267, 401, 410, 411
Resmi Kurumlar ve Yasal Kısıtlamalar · 17, 35, 42, 59, 71, 80, 90, 100, 140, 161, 224, 279, 332, 341, 354, 373, 407, 432, 451, 452

S

- Sağlık ve Güvenlik Konuları** · 284, 285
Sigara Bırakma · 46, 67, 68, 91, 92, 98, 120, 173, 179, 186, 187, 189, 190, 209, 244, 245, 259, 267, 287, 291, 292, 298, 307, 315, 317, 318, 322, 329, 330, 331, 344, 352, 370, 377, 378, 383, 385, 387, 396, 422, 449, 455, 456, 457, 459
Sigara ve etik · 157
Sigara, Medya ve Film Endüstrisi · 75, 267, 401

T

- Tütün Dumanının İçeriği** · 160
Tütün Endüstrisi · 29, 76, 94, 157, 159, 196, 197, 199, 200, 201, 209, 233, 284, 286, 328, 334, 337, 362, 363, 385, 393, 429
Tütün İthalat, İhracat ve Kaçakçılığı · 196, 199, 200, 355
Tütün Kontrol Organizasyonları · 416
Tütün Tarımı · 29, 73, 114, 177, 197, 227, 284, 350, 355, 362, 363, 377, 393, 412, 414, 421
Tütün Ürünleri, Katkıları ve Radyoaktivite · 105, 173, 218, 222, 426
Tütün ve Askeriye · 113, 170, 373, 457

Tütün ve Uluslararası Konular · 157, 196, 199, 222, 223, 233, 279, 286, 328, 350, 355, 393, 416

Tütün, Alkol ve Diğer Uyuşturucu Maddeler · 83, 105, 178, 190, 206, 272, 309, 324, 326, 336, 350, 363, 367, 402, 416

Tütünün Tarihi · 62, 72, 127, 172, 176, 189, 208, 209, 271, 273, 284, 299

V

Vücuttaki Etkileri · 18, 19, 20, 21, 23, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 37, 40, 46, 48, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 65, 67, 69, 76, 79, 80, 81, 82, 83, 87, 91, 92, 93, 95, 100, 101, 102, 103, 105, 107, 118, 119, 121, 122, 124, 125, 128, 131, 133, 139, 140, 143, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 157, 161, 165, 166, 167, 168, 169, 172, 173, 174, 176, 183, 187, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 202, 205, 207, 208, 210, 212, 214, 216, 217, 218, 219, 223, 224, 225, 232, 251, 252, 256, 257, 258, 262, 265, 269, 272, 275, 279, 281, 289, 293, 295, 296, 298, 300, 307, 309, 319, 323, 324, 329, 332, 337, 338, 343, 344, 348, 352, 353, 356, 357, 360, 368, 369, 374, 376, 378, 381, 383, 384, 386, 388, 389, 403, 404, 406, 412, 413, 414, 415, 425, 426, 427, 430, 431, 435, 437, 438, 443, 453, 454, 458, 460, 461, 464, 465

EK 3: Yıllar Dizini

- 1968** · 1, 3, 4, 72, 116, 123, 174, 362
- 1971** · 22
- 1972** · 28, 174, 249, 284, 299, 400
- 1973** · 103, 121, 141, 174
- 1976** · 28, 51, 56, 58, 79, 139, 142, 284, 306, 323, 332, 400
- 1977** · 73, 96, 141, 142, 149, 192, 214, 251, 315, 325, 435
- 1978** · 33, 61, 96, 142, 153, 289
- 1980** · 25, 26, 27, 28, 33, 39, 45, 47, 51, 56, 72, 86, 94, 97, 107, 111, 116, 124, 140, 141, 153, 165, 166, 169, 184, 189, 202, 216, 217, 218, 276, 277, 281, 283, 284, 288, 289, 295, 298, 302, 306, 325, 338, 346, 354, 356, 357, 362, 376, 400, 403, 426, 429
- 1981** · 21, 27, 56, 152, 173, 268, 404
- 1982** · 88, 99, 147, 162, 226, 227
- 1983** · 21, 88, 96, 105, 113, 136, 148, 161, 178, 227, 396
- 1984** · 32, 36, 37, 56, 58, 60, 71, 105, 117, 146, 147, 177, 181, 184, 190, 191, 233, 236, 271, 285, 289, 296, 299, 313, 314, 328, 332, 351, 374, 389, 398, 400, 412, 426
- 1985** · 41, 69, 71, 95, 97, 146, 160, 206, 238, 278, 303, 306, 316, 400
- 1986** · 19, 30, 31, 40, 48, 49, 52, 88, 95, 101, 132, 135, 136, 137, 147, 185, 187, 188, 212, 242, 265, 273, 284, 286, 320, 334, 337, 346, 350, 355, 362, 363, 377, 393, 414, 415, 421, 428, 429, 430
- 1987** · 18, 24, 34, 36, 63, 85, 96, 155, 157, 160, 177, 231, 244, 288, 295, 411, 428
- 1988** · 23, 24, 36, 39, 46, 47, 48, 50, 52, 59, 64, 65, 67, 68, 70, 71, 73, 76, 92, 94, 95, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 117, 118, 119, 121, 127, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 139, 142, 148, 149, 152, 164, 167, 171, 172, 174, 180, 187, 188, 190, 192, 201, 205, 213, 214, 216, 219, 222, 223, 226, 254, 272, 278, 296, 299, 303, 304, 313, 315, 331, 333, 352, 360, 386, 411, 434
- 1989** · 33, 35, 41, 53, 54, 64, 82, 91, 93, 103, 121, 122, 125, 141, 149, 154, 157, 162, 169, 177, 186, 187, 192, 208, 212, 214, 239, 343, 436, 437
- 1990** · 32, 33, 50, 70, 73, 76, 78, 85, 88, 89, 100, 108, 110, 127, 138, 143, 151, 158, 164, 170, 176, 177, 179, 180, 185, 198, 201, 206, 210, 225, 241, 243, 248, 268, 303, 315, 324, 333, 384, 390, 391, 396, 399, 419, 430

- 1991** · 29, 55, 65, 70, 72, 91, 93, 97, 98, 112, 114, 118, 123, 129, 140, 143, 144, 160, 175, 185, 188, 195, 201, 208, 238, 245, 250, 277, 278, 299, 315, 329, 352, 381, 382, 392, 397, 398, 399, 403, 406, 413, 428
- 1992** · 19, 29, 35, 38, 44, 46, 55, 70, 77, 81, 82, 83, 88, 90, 92, 93, 97, 98, 120, 127, 143, 156, 159, 163, 175, 178, 180, 182, 183, 184, 195, 201, 202, 214, 218, 222, 238, 243, 244, 245, 252, 288, 291, 293, 297, 326, 352, 357, 366, 381, 384, 385, 397, 402, 403, 405, 406, 413, 427, 433, 435, 436
- 1993** · 17, 43, 60, 70, 80, 81, 83, 86, 96, 97, 108, 109, 150, 158, 160, 168, 175, 193, 194, 195, 201, 207, 211, 238, 248, 259, 270, 273, 285, 291, 293, 294, 296, 300, 301, 311, 314, 319, 326, 327, 328, 334, 335, 339, 344, 345, 347, 351, 354, 361, 365, 366, 370, 374, 377, 380, 387, 389, 394, 400, 401, 406, 411, 416, 417, 419, 421, 422, 423, 427, 429, 440, 447
- 1994** · 20, 38, 54, 55, 66, 77, 80, 90, 109, 114, 129, 131, 143, 154, 166, 167, 168, 179, 182, 184, 193, 197, 198, 200, 207, 225, 233, 238, 255, 256, 257, 259, 280, 286, 292, 297, 305, 343, 384, 408, 439, 440, 448, 452
- 1995** · 17, 25, 29, 36, 62, 63, 75, 76, 77, 107, 108, 109, 115, 131, 150, 151, 154, 157, 169, 184, 185, 186, 193, 194, 196, 197, 198, 200, 203, 204, 232, 248, 250, 251, 274, 275, 279, 293, 305, 309, 339, 341, 342, 378, 384, 385, 390, 393, 397, 405, 407, 408, 431, 433, 441, 454
- 1996** · 17, 29, 42, 43, 62, 63, 65, 69, 75, 76, 78, 84, 99, 119, 127, 128, 145, 146, 151, 166, 169, 179, 183, 186, 196, 198, 200, 201, 215, 220, 223, 224, 231, 233, 234, 235, 237, 240, 241, 258, 262, 265, 272, 275, 276, 301, 316, 319, 320, 323, 340, 345, 350, 356, 363, 367, 368, 369, 383, 386, 404, 410, 428, 431, 433, 438, 448, 450, 451, 453, 462
- 1997** · 21, 43, 57, 61, 63, 76, 99, 118, 119, 125, 161, 173, 176, 186, 190, 191, 198, 200, 201, 209, 220, 221, 222, 223, 225, 231, 233, 235, 237, 249, 267, 280, 290, 299, 300, 301, 305, 308, 310, 311, 316, 320, 321, 327, 333, 336, 337, 340, 341, 342, 351, 353, 360, 364, 365, 373, 377, 378, 382, 387, 388, 392, 394, 404, 405, 409, 410, 412, 414, 416, 418, 422, 423, 425, 433, 438, 439, 443, 447, 449, 451, 453
- 1998** · 13, 37, 58, 59, 69, 70, 75, 76, 94, 106, 122, 126, 170, 196, 197, 198, 210, 217, 219, 231, 236, 241, 245, 250, 253, 260, 266, 267, 287, 300, 307, 312, 316, 317, 348, 349, 350, 358, 363, 370, 371, 376, 381, 383, 395, 405, 418, 422, 424, 425, 427, 432, 437
- 1999** · 45, 68, 70, 76, 109, 116, 122, 126, 128, 140, 171, 195, 197, 198, 199, 204, 209, 211, 213, 216, 233, 239, 245, 246, 254, 256, 257, 258, 266, 267, 274, 287, 290, 307, 310, 311, 314, 318, 321, 329, 332, 338, 348, 349, 353, 367, 370, 371, 378, 379, 383, 385, 386, 387, 388, 392, 404, 410, 413, 420, 424, 425, 427, 432, 443, 447, 448, 450, 452, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464
- 2000** · 29, 44, 56, 67, 75, 115, 122, 124, 126, 159, 177, 189, 198, 199, 201, 209, 213, 217, 219, 221, 231, 240, 244, 247, 259, 270, 285, 287, 292, 307, 317, 324, 331, 335, 359, 371, 373, 375, 395, 450
- 2001** · 3, 12, 204, 238, 254, 261, 317, 322, 330, 331, 358, 359, 364, 372, 442, 458, 464

Sayın okuyucu,

Bu bibliografyada olması gerektiğini düşündüğünüz ve bulamadığımız veriyi lütfen aşağıdaki formu doldurarak elektronik yolla veya mektupla gönderiniz; yanlış verilerde aynı şekilde yollanabilir; sonraki baskılarda işleme alınacaktır. Saygılarımızla,

---

YAZARLAR (SOYADI, ADI):

Yayın Adı:

Basım, Sunum Yeri, Künyesi:

Yayın Türü (Derleme, Araştırma, Bildiri vs.):

ÖZET:

Anahtar Kelimeler:

ADRES:

Doç.Dr. Celal KARLIKAYA
Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı,
22030, EDİRNE

celalk@trakya.edu.tr

celalkrk@ttnet.net.tr